

**Magyar haditechnika és
magyar hadjáratok a kora középkorban**

*

**A második világháború
és történelmi következményei
Magyarország szempontjából
(1939-1949)**

A Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó
és

Tizedik Magyar Történelmi Iskola
előadásai és iratai

Szentendre, 2001

A ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET KIADVÁNYA

Budapest ★ Zürich
2002

“Bármit is hoz a jövő, kérve kérek minden magyart, aki e névre méltó és akár otthon szenved némán az idegen uralom alatt, akár kiüldözötten keres magának és családjának fedezet, meg falatot széles e világon: temessen el minden pártviszályt és személyes perpatvart és csak egyetlen egy célra vessen tekintetét, fordítsa minden erejét és csakis ezért dolgozzék, meg imádkozzék. Ez a cél mindnyájunk közös, szent célja: Magyarország felszabadítása. Gondoljunk szüntelenül azokra, akik a legtöbbet, életüket áldozták édes hazájukért és hadifoglyainkra, akik még mindig idegenben szenvednek –, hogy áldozatuk ne legyen hiábavaló.

A magyar népnek, de különösen a magyar parasztnak emelkedett színvonalú a gondolkodásmódja. Ha a magyar parasztság, a mi fajtánk életforrása, századokon át tanúsított nemzeti érzését, Istenbe vetett hitét, tiszta erkölcsét, katonai vitézségét és szorgos munkakedvét a terror és az idegen megszállás megpróbáltatásai közt is megőrzi, ha nem támogatja a hatalomra éhes politikai törtetőket, akik osztálygyűlöletet hirdetnek és a tömegek alacsony ösztöneit ingerlik, akkor majd egy napon ismét valóra válik a magyar szabadság.”

Horthy Miklós
(1947)

Ungarisch Historischer Verein Zürich

Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban

*

A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949)

A Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó
és

Tizedik Magyar Történelmi Iskola
előadásai és iratai

Szentendre, 2001

A ZÜRICHÍ MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET KIADVÁNYA

Budapest « Zürich
2002

Szerkesztette és lektorálta:
CSIHÁK GYÖRGY (Zürich)
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

Sorozatszerkesztő:
CSIHÁK GYÖRGY (Zürich)
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

A kiadvány nyomdaköltségei egy részének fedezéséért,
köszönet illeti a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumát, míg
a költségek nagyobb részét a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem fedezte

A könyv szerzői valamennyien ellenszolgáltatás nélkül vettek részt a találkozón,
oktattak az iskolában és munkájukat az Egyesület rendelkezésére bocsátották.
Fizetségük legyen a Nemzet hálája!

A kötetben lévő belső-ázsiaiakat ábrázoló képek
Szederkenny Ferenc (Adelaide) Ázsia-utazó felvételei

Felelős kiadó: dr. Szabó Miklós, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora
Tervezőszerkesztő: Szabó Mihály
Készült: Zepetnek Nyomda, 8171 Balatonvilágos
Felelős vezető: Töttössy Péter

ISBN 963 86100 6 9

A rendezvény fővédnöke

dr. Szabó János a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere

védnöke

dr. Csapó József ny. szenátor (Nagyvárad)

Csere Sándor kanonok (Tapolca)

dr. Darai Lajos a Kodolányi János Főiskola tanára (Székesfehérvár)

dr. Gyulai Endre szeged-csanádi megyés püspök (Szeged)

Kuti Csaba a Veszprém Megyei Közgyűlés elnöke

Miakich Gábor Szentendre város polgármestere

dr. Mikó Jenő pozsonyi református püspök

Patrubány Miklós a Magyarok Világszövetségének elnöke

Pokorni Zoltán oktatási miniszter (Budapest)

dr. Szabó Miklós a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora

Tüttő György pápai prelátus (London)

Weiersmüller Rudolf Svájc magyarországi nagykövete

dr. Zachar József az MTA doktora, a ZMTE Tudományos Tanácsának elnöke

"Magyarországon nincs kétféle emberi garnitúra:
nincs jobb és baloldali elit. Csak egy emberi garnitúra van,
s ha e néhány embert elviszik internáló táborba:
az ország nagyon hosszú időre megszűnt Európa szerves része lenni."

Márai Sándor

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 1985-ben azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a magyar történelem, jelesen a magyar őstörténet kutatását.

Zürich Kanton és Zürich városa 1986-ban, az FD 16. 10. 86, AFD 86/1056 számú határozattal elismerte, hogy az Egyesület svájci közérdekű intézmény, ezért adómentessé tette. Az Egyesület részére tett pénzádományt az adakozó illetékességi helyének előírásai rendjében adóelszámolásban érvényesítheti minden olyan országban, amely a Svájci Államszövetséggel a kettős adóztatás elkerülésére megállapodást kötött.

Az Egyesület az öt világrészen élő, különböző nemzetiségű és anyanyelvű tagjai szorgalmas munkával és önzetlen adományokkal tartják fenn, mint minden tekintetben független és semleges szervezetet. Az Egyesület és a Tagok egymás nézeteit kölcsönösen tiszteletben tartják.

Az Egyesület évente magyar őstörténeti találkozót rendez, főleg szakemberek részvételével. Szakembernek számítanak mindazok, akiktől a Találkozó Titkársága előadást elfogad. Az előadó és az előadás megítélésénél a Titkárságot kizárólag a Találkozóra szóló meghívóban foglalt szakmai szempontok vezetik.

A jelen könyv a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által szervezett Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozón és a Tizedik Magyar Történelmi Iskolán elhangzott előadásokat tartalmazza. Sajnos a műsorban szereplő néhány előadás szövegével nem rendelkezünk, így kötetünkben is kimaradt.

*Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Schweiz - 8047 Zürich, Postfach 502
Postcheckkonto: Zürich 80-362 14-1
Informatio: www.zmte.ini.hu
www.extra.hu (ZMTE)*

Megnyitó és

ünnepélyes

a befejezés

Tartalom

Vörösmarty Mihály	Előszó	10
Faragó József (Kolozsvár)	Megnyitó	11
Csapó József (Nagyvárad)	Köszöntő	12
Csihák György (Zürich)	Gondolatok történelemkutatásunk állagáról	13

I. rész

A magyar őstörténeti találkozó előadásainak teljes szövege

Darai Lajos Mihály (Kápolnásnyék)	A magyar és az egyetemes őstörténeti időrend összehasonlító módszertana	19
Cey-Bert Róbert Gyula (Bangkok)	Nemzeti jelképeink tragikus elvesztése	29
Cser Ferenc (Melbourne)	Életszimbólumok	33
Hadonich István (Melbourne)	A judeo-keresztény "Biblia eredete és az úgynevezett magyar hit"	40
Faragó József (Kolozsvár)	Kádár Kata balladájának kínai változata időszámításunk második-harmadik századából	47
Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)	A kelta mondavilág (és magyar párhuzamai)	51
Takács József (Tiba)	A H(á) Istenről	64
Marton Veronika (Győr)	A sumir nyelvviata és előzményei	66
Mesterházy Zsolt (Budapest)	Ó-Magyarországi (kárpát-medencei) bevándorlások Etrúriába	71
Takács József (Tiba)	El(v)álasztás – avagy – Kitekintés az "ész" börtönéből	79
Barabási László (Csikszereda)	Az euroázsiai birodalmak autonómiája és együvértartozása	83
Barabási László (Csikszereda)	A világ legősibb törvényeinek fennmaradása a székely falutörvényekben	89
Szekeres István (Budakalász)	Jeltörténeti azonosságok, hasonlóságok és párhuzamok a kínai és a sumér írástörténetben	95
Takács József (Tiba)	Népek, nemzetek, írások útja(i)	100
Dani Pál (London)	Körülbelül ötven meggondolás, hogy miért nem vagyunk finn-ugor származásúak	104
Szederkényi Ferenc (Adelaide)	Avar – Nagar – Magar	106
Szederkényi Ferenc (Adelaide)	Őstörténelmi ismertetés	123
Szederkényi Ferenc (Adelaide)	Utazásaim Belső-Ázsiában (Útibeszámoló)	127
Polgár Lajos (Melbourne)	Kik a kozákok?	144
Nagy Kálmán (Budakeszi)	A Magyar Nagyfejedelemség hadművészete a honfoglalás idején	149
Barabási László (Csikszereda)	A honfoglalás és a székelyek	156
Herényi István (Budapest)	Bulcsu horka	161
Horváth Lajos (Veresegyház)	Rosz (rusz) királyi testőrség és földrajzi név hagyatéka az Árpád-korból	164
Takács József (Tiba)	Etelköztől Nándorfehérvárig – avagy – Egy honvisszafoglalás elfelejtett részleteiről	169
Csihák György (Zürich)	Filmismertetés	173
Takács József (Tiba)	Egy föld amelyért annyiszor... – avagy – Ármányok és harcok egy területért	176

II. rész

A magyar történelmi iskola előadásainak teljes szövege

Zachar József (Budapest)	Az Új Háború és a magyarság 1937-1947	181
Berényi Zsuzsa Ágnes (Budapest)	A magyar szabadkőművesség a második világháború idején	195
Nagy Kálmán (Budakeszi)	A magyar királyi I. honvéd lovasdandár harcai Ukrajnában, 1941-ben	199
Juba Ferenc (Bécs)	A diadalmas otrantói ütközet 80. évfordulójára	203
Juba Ferenc (Bécs)	Oroszország földközi-tengeri célkitűzései és haditengerészetünk	213
Juba Ferenc (Bécs)	Tengerhajózásunk a második világháború alatt	217
Sancz Klára Lujza (Budapest)	A második világháború épületvesztései Budapesten. A város lakóinak élete a harcok alatt és a harcok befejezése után, országos összehasonlítással	221
Gottesmann Péter (Budapest)	Fegyverek között hallgatnak-e a múzsák	228
Isépy Dezső (Sátoraljaújhely)	Horthy Miklós és 1944. október 15	236
Radnóczy Antal (München)	Horthy Miklós kormányzó kiugrási kísérletei a második világháborúból. Diplomáciai és fegyverszüneti tárgyalások	239

Radnóczy Antal (München)	A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások (itt dr. Teleki Géza szövegét közöljük)	241
Somorjai Béla (St. Gallen)	A Szent Korona 1944-1945. évi menekítése és a Mattsee-i emlékmű története	250
Balogh Ádám (Bad Ischl)	Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc emlékezete	261
Farkas Ferenc	Az Altöttingi Országgyűlés története	265
Csihák György (Zürich)	Az Altöttingi Országgyűlés	286
Krasznay Béla (Budapest)	Az 1946-1948. évi kommunista-ellenes ellenállási mozgalom ismertetése	290
Csámpay Ottó (Pozsony)	A második világháború társadalmi következményei a csehszlovákiai magyarságra	299
Botlik József (Budapest)	Rutén/ruszin önkormányzati törekvések az Északkelet-Felvidéken és Kárpátalján (1849-1949)	303
Doma István (Sárosoroszi)	Karcolatok a kárpátaljai zsidóság történetéből	314
Csapó I. József (Nagyvárad)	A belső önrendelkezéstől a kettős állampolgárságig	320
Faragó József (Kolozsvár)	Zárszó	324
Függelék		325
	Levelek	
	Pokorni Zoltán oktatási miniszter	327
	Mádl Ferenc köztársasági elnök	328
	Pokorni Zoltán oktatási miniszter	329
	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XVI	330
	A rendezvény jegyzőkönyve	332
	A magyar őstörténeti találkozón elhangzott előadások tartalmi kivonata	333
	A magyar történelmi iskolán elhangzott előadások tartalmi kivonata	339
	Nyilatkozat	344
	Házirend	344
	Rendezvényterv	345
	Munkaterv	346
	A XVI. Magyar Őstörténeti Találkozó Műsora	348
	A X. Magyar Történelmi Iskola Műsora	350
	A rendezvény szereplői	352
	Meghívó a ZMTE XVI. Magyar Őstörténeti Találkozására	354
	Felhívás a ZMTE X. Magyar Történelmi Iskolájára	355
	Statisztikák	356
	Az egyesület magyar történelmi iskolái	358
	Kiadványaink	359
	Előkészületben	360
	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XIV. Magyar Őstörténeti Találkozója és a VIII. Magyar Történelmi Iskola (Tapolca – 1999) kötetének tartalomjegyzéke	361
	Az Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XV. Magyar Őstörténeti Találkozója és a IX. Magyar Történelmi Iskola (Felsőőr/Oberwart – 2000) kötetének tartalomjegyzéke	362
	Meghívó 2001	363
	Info	364

A rendezvény költségeit fedezte:

Előszó

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember mint a hangya.
Küzdött a kéz, a szellem működött,
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,
Az emberüdvöt, melyért fáradozott.
Ünnepre fordult a természet, ami
Szép és jeles volt benne, megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözlje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Visszhangozzák azt. S a nagy egyetem
Megszűnt forogni egy pillanatig.
Mély csend lőn, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagyaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszívekben dúltak lábai.
Lélegzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialutt,
S az elsötétül égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolták le

Az ellenséges istenek haragját.
És folyton folyvást ordított a vész,
Mint egy veszetté bősüült szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszagatott népeknek átkai
Sóhajtanak fel csonthalmok közül;
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megőszült;
Nem hajszálanként, mint a boldog ember,
Egyszerre őszült az meg, mint az isten,
Ki megteremtve a világot, embert,
E félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.

Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendég haját veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üveg szemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain
Jó kedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor ezt a vén kacért,
Hová tevé boldogtalan fiait?

Faragó József (Kolozsvár) Megnyitó

Kedves Közönségünk, kedves Barátaim!

Nekem jutott az a megtisztelő feladat, hogy néhány szóval megnyissam a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XVI. Magyar Őstörténeti Találkozóját.

Ennél a XVI-os sorszámnál két ok miatt is öröndetes egy-egy percre megállanunk. Először is azért, mert nincs egyetlen olyan magyar történelmi intézményünk, társaságunk, egyesületünk sem, amely a magyar őstörténeti kutatásokat oly szívósan, rendszeresen és - reméljük, hogy - eredményesen kutatná, mint a mi Egyesületünk, amelynek központja nem is a Hazában, hanem a sokunk számára oly távoli Svájcban van, s amely ennek ellenére nevében büszkén vállalja a "magyar" minősítést. Ez a minősítés pedig nem ötletszerű vagy alkalmi jelző, hanem parancs, s e parancs jegyében Egyesületünk tizenöt év óta lankadatlanul kutatja, értelmezi és tudatosítja nemzetünk távoli múltjának dicsőséges és tragikus tanulságait.

Másodszor azt kell megjegyeznünk, hogy a magyar történettudomány számára szükséges és hasznos Egyesületünk őstörténeti munkálkodása, különben nem jutottunk volna el a XVI. Találkozóig, hanem valamikor már a kezdeteknél kimerültünk és elapadtunk volna, mint annyi más régebbi és újabb tudományos vállalkozás ebben az országban.

Az őstörténet a magyar történettudomány szép és nehéz ága. Szépségét nem kell bizonygatnom, hiszen múltunk feltárása és értékelése jelenünk és jövőnk tanulságául mindig a legszebb hungarológiai feladatok közé tartozott és fog tartozni. Ami pedig csábító nehézségét illeti, had emlékeztessenek arra, hogy az őstörténeti, régészeti és nyelvtörténeti kutatások egyöntetű bizonyossága szerint mintegy háromezer évvel ezelőtt váltunk ki az ugor nép- és nyelvközösségből: azelőtt nem magyarok, hanem ugorok voltunk, de azóta önállóan, megszakítatlanul él és fejlődik a magyar nép, a magyar nyelv és a magyar kultúra - természetesen hangsúlyozva, hogy a három évezred során minden rövidebb-hosszabb ideig velünk érintkező, vagy velünk együttélő népektől, valamint a magyarságba olvadt kisebb-nagyobb etnikai csoportoktól vettünk át olyan anyagi és szellemi javakat, amelyek gazdagították és színezték kultúránk magyar alapszövetét. Kevés olyan nép van Európában, amely múltját három évezredre tudja visszavezetni, s erre méltán büszkéek lehetünk, de nem a büszkeség miatt hivatkozom rá, hanem azért, mert az európai honfoglalás előtti két évezredből egyetlen sornyi írott szövegünk sem maradt meg, amely népünk történetéről, nyelvéről és gondolkodásáról tanúbizonyságot tehetne; az európai írásbeliséget a honfoglalás után, Szent István korában kezdtük megtanulni és gyakorolni. Múltunkat az írásos emlékek alapján sem könnyű hűségesen rekonstruálni, de annál nehezebb azt az írásos emlékek ritkasága vagy teljes hiánya miatt megtenni. Nos, az őstörténeti kutatások azok, amelyek hivatva vannak múltunk mélységes mély, írástalan kútjába, megannyi segédtudomány mozgósításával bevilágítani. Velünk bármikor és bárhol érintkező népek történetét kell ismernünk, nyelvüket és írásmódjukat kell elsajátítanunk, régészeti adatokat kell gondosan megvizsgálnunk, saját népünk nyelvében és emlékezetében megőrzött töredékeket kell alkotó fantáziával értelmeznünk, hogy őstörténetünk egyik-másik korszaka, folyamata, eseménye megvilágosodjék számunkra, a nemzeti tudomány számára.

Nem akarok nyolc napig tartó őstörténeti találkozásunknak elébe vágni, hiszen mindannyiunknak gazdagon lesz részünk benne. Ezért hát legyen vége a megnyitásnak és kezdjünk hozzá a munkához, amelynek során előadóknak és hallgatóknak egyaránt sok örömet és sok okulást kívánok.

Szentendre, 2001. augusztus 5.

Csapó József (Nagyvárad) Köszöntő

Elnök Úr!
Hölgyeim és Uraim!

AX. Magyar Történelmi Iskola tárgya olyan történesek területére vezet, amelyen ma is sorskérdések fogalmazódnak és sorsok alakulnak - több millió magyar esetében a "számbeli kisebbség" feltétele közepette.

A második világháború következményeiről tehát a Magyarország határain túl élő magyar nemzetiségűek szempontjából is szükségszerű értekezni.

A legfőbb következtetés a mai valóság!

E visszatekintés, s ezen ünnepi alkalom megemlékezésé is válik, amikor egy történelmi kor egyik legkiemelkedőbb erdélyi személyiségének szellemiségét idézem: Márton Áron püspökét!

Amikor kiderült, hogy az erdélyi magyarság érdekvédelmét 1944 őszétől kezdődően kisajátította egy csoport "madoszista" (MADOSZ = Magyar Dolgozók Szövetsége), az erdélyi magyar középosztály jeles képviselői 1945. szeptember 12-i levelükben arra kérték Dálnoki Miklós Béla miniszterelnököt, hogy „alkalmas úton vegye fel az érintkezést Márton Áron erdélyi püspökkel és a békeszerződéshez szükséges tájékoztatást tőle szerezze be, vele tárgyaljon.“

Márton Áron azt javasolta: "Észak Erdély határmegyéit (Ugocsa, Szatmár, Szilágy, Bihar, Arad) minden erővel törekedjék a magyar kormányzat az országhoz visszaszerezni... A történelmi Erdélyt a Saar-vidék módjára helyezze a Békekonferencia 10-15 évre nemzetközi ellenőrzés alá."

Népének sorsa feletti aggodalom arra készítette Márton Áront, hogy 1946. január 28-án levélben forduljon Groza Péter román miniszterelnökhöz: "Nagyméltóságodat nem téveszthetik meg azok a nyilatkozatok, amelyeket egyesek a magyarság nevében tesznek, illetve a magyarságnak sugalmaznak. A Magyar Népi Szövetség egyes vezető emberei olyan tartalmú politikai nyilatkozatokat kockáztattak meg, amelyek a magyarság egyetemében élénk tiltakozást váltottak ki."

1946 pünkösdjén, a csiksomlyói búcsún a Püspök ismét felemelte szavát népe érdekében: "1946. május 7-ig a párizsi határozat tulajdonképpeni jelentését ma sem ismerjük... Az a keserű csalódás, amely a hírek hatása alatt a lelkeken erőt vett és amely sokakat már a kétségbeesés örvénye felé sodor..., kötelelességünké teszi, hogy aggodalmunknak adjunk hangot."

Párizsban aláírták a Békeszerződést, amely eldöntötte az erdélyi magyarság jövőjét.

Márton Áronnak volt igaza: amint Románia aláírta a Békeszerződést, a magyarságnak tett ideiglenes "engedmények" megszűntek, a további jogbővítésre nem nyílt már lehetőség.

Tanulság: az ország határain túl élő magyar nemzeti közösségeknek határozott, szolgálatot és nem hatalmat gyakorló, önfeláldozó és felelősséget vállaló közképviselőre van szüksége, határokon innen és túl!

De, van-e?

Köszönettel a Történelmi Iskola szervezőinek és támogatóinak, gondolkodjunk együtt sorsunkról és próbáljunk meg tanulni a múltból.

Köszönöm a figyelmet!

Csihák György (Zürich)

Gondolatok történelemkutatásunk állagáról

Gyakorta kérdezik, hogy miért foglalkozunk a történelemmel, kiváltképp minek az őstörténettel? Az embereket nem érdekli! Aki csak egy kicsit is ismeri a viszonyokat a magyarság körében, megállapíthatja, hogy mindenkit inkább érdekel az, ami nap mint nap körülöttünk történik: benzinár, lakásépítés, utunk Európába. Igazolja ezt az állítást a vonatkozó rendezvények látogatottsága, a résztvevők ott tanúsított magatartása.

Nem gondolom, hogy ezt az áradatot akárcsak befolyásolni tudom. Szabad legyen mégis néhány gondolatot megkockáztatnom.

Sokféle fogalmazásban ismert a tény, hogy egy népet úgy kell elpusztítani, hogy elveszik történelmét. Én is tanultam nagy költőnk híres mondását: "Nyelvében él a nemzet!" Igaz is. Csakhogy Svájcban, ahol a nemzet négy "nyelvében él", és olyan egységes, mint egy másik se Európában, ott tanultam meg, hogy egy nemzet igazában történelemtudatában él, ami őstörténetével, nemzeti mítoszaival születik. A történelemtudat pedig a nemzettudat alapja, amelyet az egészséges nemzeti történelemírás és történelemoktatás teremt és őriz. Mi magyarok mindezek híjával vagyunk, talán évszázadok óta. Ez lehet a mélyenfekvő oka őstörténetünk iránti sekélyes érdeklődésünknek és nemzettudatunk zavarának. A zavart tudatú népek pedig nem isten-arcú, hanem torzarcú társadalmat hoznak létre, miáltal - a történelem kérelhetetlen logikája folytán - önön sírjuk megásóivá válnak. A történelem próbáit csak kemény tudatú, hazájukat, fajtájukat igazán szerető népek tudják állni, katonáik pedig, meg kell őket védjék, ha kell, életük árán. Ha netán valaki e gondolatokat túlzónak véli, tisztelettel kérem, szíveskedjék megengedni néhány közismert tény föllevenítését.

A csak vallásilag különböző szemita népek évtizedes küzdelmükkel valamely talpalatnyi földért, embereik ezreit áldozzák - indítékaik őstörténetükben keresendő. De maradhatunk a Kárpát-medencében is. A körülöttünk élő népek köztudottan, kitalált őstörténetükre alapozva - *úgynevezett nyugati barátaink* segítségét megszerezve - elvették, vagy magukénak tartják mindmáig, több, mint ezregegy száz éves hazánk egész területét és szemünk láttára alakítják új államaikat és hirdetik leendő államhatáraikat. Az Osztrák-Magyar Monarchia részeként, az első világháborút velünk együtt elvesztő Ausztria, mindmáig hangoztatott őstörténeti indokaival, elvette Nyugat-Magyarországot, megalakítva rajta Burgerland nevű szövetségi államát, s nyíltan hirdeti igényét további 100 négyzetkilométer magyar területre. A "Deutsch Westungarn" (Német Nyugat-Magyarország) című könyvüket bárki megveheti Kismartonban, az Esterházy palota előcsarnokában. Ott árusítják akkor is, amikor jeles magyar politizálók ott találkoznak valamely mostani, vagy előző osztrák kancellárral, amikor golfozni indulnak. Nemrégiben, európai nyomásra ott, Burgerlandban is megjelentek a kétnyelvű települést jelző táblák. *Négy* település határában kiírták a nevét *magyarul* is, *horvátul pedig negyvenhét* település határán. Az újabban magyar névvel is tisztelt településeken azóta se történik semmi. Ám a horvátok az ő településeiken teleírnak mindent horvát szövegekkel: az óvodát, az iskolát, a kocsmát, de a postát és a vasútállomást is. Felsőőrött viszont, a kétnyelvűeknek hirdetett gimnáziumban semmit sem írnak ki magyarul, a horvát nemzetiségű igazgató a magyar nemzeti ünnepeken kirándulást rendel el nem egyszer. A magyar nyelvű misén a magyar pap megtiltja a magyar himnusz éneklését, de még a Boldogasszony Anyánk kezdetű éneket is.

A legutóbbi tartományi választás alkalmából Burgerland szövetségi állam gyűlésébe bejutott a zöldek pártja két képviselővel. Ez a két képviselő a gyűlés első ülésén - élve európai jogaival - horvátul beszélt és minden képviselőnek adott egy-egy horvát-német szótárt.

A II. Vatikáni Zsinat határozatára, a nyáj joga, hogy az Istent anyanyelvén tisztelje. Ezért a Szentatya, a horvát-német-magyar anyanyelvű László püspököt rendelte Burgerland katolikusai élére, aki utolsó bérmlása alkalmával Alsóőrött arra kérte híveit, hogy énekeljék el kedvére, a "Boldogasszony Anyánk" kezdetű ősi magyar éneket. A szomszédos Großpetersdorfa osztrákosított Szentmihályfalván, Burgerland új püspöke, nemrég mutatta be új lelkipásztorukat, dr. Albert Kanayochukwu Obienfuá-t, Ausztriában továbbképzett nigériai papot.

Aki azt gondolja, hogy mindennek semmi köze őstörténetünkhöz, történelmi tudatunkhoz, vagy akár Európába való menetelésünkhöz, az majd észretér, amikor felébredése keserűbb lesz, mint az elmúlt tíz évben bármikor. Erősen hangsúlyozandó viszont, hogy a *magyarság körében szomszédainkkal szemben gyűlöletet sehol se tapasztalok*.

Ezekután vessünk rövid pillantást történelemtudományunk, kiváltképpen őstörténet-kutatásunk mai állagára.

Ma már történelmi igazság, hogy 1944. március 19-én, *Hazánk területének maradék egyharmadán is elvesztettük nemzeti önállóságunkat, történelmi jogfolytonosságunk pedig mindmáig megszűnt az 1946. évi I. törvény* életbeléptetésével*. A Szovjetunió Vörös Hadseregével hazánkba küldött helytartók, tisztában voltak a hatalom rejtelseivel. Az csak véletlen volt, hogy a Magyar Tudományos Akadémia akkori tagjai egy máig ismeretlen meszesgödörbe, sósavval töltött köteknőbe, egy arhipel gulagra, vagy családjukkal együtt, évekre, egy falusi baromfiólba kerültek. Akadémiánkat megszállták az új urak, akiknek képzettsége mindmáig fölöttébb tisztázatlan, követőik többnyire a Szovjetunióban szereztek magyar akadémiai illetékességüket. Ezek az urak, azután, demokratikusan választják a többi akadémikust, akik megmondják ki a tudós, ki kerülhet állami egyezmény alapján, valamely külföldi intézménybe, ahonnan időről-időre, mint a nyugati magyarság, vagy mint a nyugati tudományos közönség képviselője, megjelenik hazánkban. Tisztelet a kivételnek - megjegyezve azt a régi igazságot, hogy az a legjobb kém, aki nem tudja, hogy ő kém.

Az ő fogalmazásukban egyes néprészeink előélete vándorlás, a kor legmagasabb szintjén végrehajtott haditeljesítményünk, a honfoglalás és az azt követő hadjáratunk fejvesztett menekülés és rabló kalandozás - mintha fizetett ellen-

* A Magyar Köztársaság Alkotmány

ségeink írják. Az ő történelemírásukban szóra sem érdemes, hogy a kor két birodalmát, a bizáncit és a német-római túléltek, 900-tól 970-ig minden háborúban megvertük, mert abban a korban fegyvereinknél, hadseregünknel nem volt jobb a világon. Hogy Európa földjén első között alapítottunk egységes és keresztény államot, s királyaink a pápától olyan jogokat nyertek, mint amilyent senki más, miáltal maguk is apostolok, akár a pápa. Hogy lovasműveltségünkől mi hoztuk Európába a küldöttek rendszerére épülő országgyűlés intézményét. Hogy hamarabb volt írott alkotmányunk, mint Európában bárki másnak. És így tovább.

A magyar őstörténet kutatásának ma nincs érdemleges kutatóműhelye, pláne nincs a tudomány mai szintjén. Nincsen egyetlen, nemzetközileg elismert, nagyhírű történelemkutatónk. Nincs magyar összehasonlító nyelvész, mert ahhoz 100-120 nyelvet kellene rendszeresen összehasonlítani. Nemcsak az ősi nyelveket nincs aki tanítsa, de ma már ó-görögül, latinul se tudnak. Nincs kutatóműhelye az ősi magyar írásnak, zenének. Nincs antropológus, szerológus, botanikus, génkutató, aki akárcsak a feltárt sírok anyagát feldolgozná. Már régész sincs elég. Kit érdekel a magyarok őstörténete? Magyarországon a társadalomtudományban jelesül a történelemtudományban nincs okunk a visszarendeződéstől. Még a fordulat se következett be.

Ebben a helyzetben, őszinte sajnálatomra kell kijelentem, hogy az egyetemes magyarságnak egyetlen olyan tudományos kutatóműhelye van, ahol a nemzeti történelemkutatás, történelemírás, történelemoktatás tovább él és ez a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület. Nem azért mondom, mert én vagyok az elnöke és azt sajnálom, hogy igaz.

Ellentétes híresztelések dacára, a szovjetek csak ritkán avatkoztak a részletekbe. Szakértőik ott ültek a hivatalokban, ellenőriztek minden, még legtitkosabb részletet is, de közvetlen beavatkozásra csak ritkán vállalkoztak. Nem így a magyar őstörténet kutatása terén. Szakembereinket időről-időre Moszkvába rendelték és a legapróbb részletekig kikérdezték, utasításokat adtak nekik, előírták, hogy mit taníthatnak, mit mondhatnak és mit nem. Tudvalévő, hogy korai történetünk számos színhelye a volt Szovjetunió területén van. Ezeken a területeken csak a szovjetek végezhetek komoly tudományos föltárást. Tölem többször kértek a Magyar Tudományos Akadémia akkori vezető beosztású, a magyar őstörténelemmel foglalkozó szakemberei szerény mennyiségű nyugati pénzt, hogy legalább egy-egy fő az ilyen ásatásra kijuthasson, amit katonák biztosítottak és a hivatalos vendég közeledtére felszólítás nélkül lőttek. Ezek a magyarok azt is elmondták, hogy pl. az Akadémiánk régészeti intézete nem "Magyar Régészeti", hanem csak "Régészeti Intézet". Ha valamely főnök pl. római szeretett kutatni, akkor a véletlenül talált magyar, avar, vagy más régészeti emlékeink tőlük gyakran veszendőbe mehettek.

Köztudott dolog, hogy a 19. század elejéig nemzeti emlékezetünkkel, mítoszainkkal, krónikáinkkal összhangban, a magyar iskolákban azt tanították, hogy a szkíták, vagy szittyák leszármazottai vagyunk, s így rokonaink a hunok és az avarok, tehát a nagy eurázsiai műveltség részei vagyunk.

A 19. század közepén a Grimm testvérek nyelvészeti fölfedezései az őstörténeti kutatás új, nyelvészeti irányát indították, amit lemásolva, híveik sokfelé, mindmáig fönntartanak - ezáltal már nem követve a nyugati újítók példáját, akik ezt a 19. századi ősi göncöt mára már csendben többségükben levetették. Így lettünk mi viszont - és tankönyveink tanítása szerint - maradtunk mindmáig finnugorok. Az észtországi Tartunban 2000 nyarán tartott finnugor kongresszuson két magyar államtitkár volt, akik ott bejelentették, hogy a magyar kormány november 1-ig, a rokonnépekkel való együttműködésért felelős személyt állít.

A magyarországi hivatalosított történelemkutatás békája mindmáig ugyanabban a 19. századi állótóban lakik. Arany János, a Magyar Tudományos Akadémia titkára, aki mindmáig minden kétségen fölüli, a magyar nyelv legjobb ismerője, "Az orthológusokra" címmel így vélekedik a nyelvtudomány ama kísérletéről:

De mivel verba valent usu,
Halad a nyelv, akárhogy nyúzzu(k).

Kisütik, hogy a magyar nyelv
Nincs, nem is lesz, nem is volt;
Ami új van benne, mind rossz,
Ami régi, az meg tót.

Boncold csak nyelvész! Hát baj, hogy az áldozat elvész?
Tartozik ez terád?... Egy biztos: nem anyád!
Ahogy indult a nyelvészeti árja:
Árpád nyelve csak ferdített árja.

Ezután már hiába
Küldtök vissza Ázsiába.
Illünk az orosz igába,
A nagy Szláviába.

Van több is, szívesen ajánlom mindenki olvasatára.

A tudomány addig él, amíg képes az új adatok befogadására. Ha erre többé nem képes, vagy ezt nem akarja, akkor dogmával van dolgunk. Ilyen például a vallásos hit, ahol a bizonyítás egyáltalán nem fontos, vagy más természetű, például

metafizikus. A tudomány általában logikus tényekkel dolgozik, ezek materialisták és a feldolgozás módszere általában dialektikus. Természetesen létezik a hittudomány is, ahol többnyire föltételeznek egy végső értelmet, egy végső mozgatót, nevezhetjük Istennek, ebben az esetben a dolgokat, az összefüggéseket nem szükséges lépésről lépésre, az anyagi világ feltárt törvényei szerint láttatni, hanem itt, a legtöbb esetben ezek helyébe lép a hit és az Isten.

Nos, nézzünk néhány példát arra, hogy ahol él a tudomány, hol tart az őstörténet-kutatás - miközben a magyarországi kolégák még mindig a "halszagú agyafiságon" és a "szumér ötleten" kacarásznak, és az 1100 évvel ezelőtti honfoglalásunkkal kapcsolatos ötleteiket vitatják.

Mexikóváros néprajzi múzeuma világviszonylatban is egyedülállóan nagyszerű. Bejáratánál néhány korai azték és maja sír - benne lócsont. Ez a ló, tehát nem tudta, hogy őt a spanyolok hozták Amerikába és ott elvadult. Megmentett freskótöredéken látható fehér, barna és fekete ember. Ők Kr.u. úgy egy-kétszáz évvel még nem tudták, hogy a színes bőrű ember miként került Amerikába. A maják vércsoportja B - mint az ázsiai emberé és sokan születnek mongol folttal, de az észak-amerikai indiánok vércsoportja A - ők nehezen jöhettek Ázsiából a Bering-szoroson. Az ottani oktatási minisztérium által iskolai oktatásra ajánlott könyv elején olvasható, hogy a maják az Atlantiszról származnak. Minden főemberük kígyó, azaz sárkány, majául kán. A főisten Quetzalcan - a fehérbőrű tollaskígyó, aki majául még Kukulkán. Az esőisten Csák, elefánt ormánya van, noha Amerikában elefánt soha nem volt.

A világ egyik legjelentősebb televíziós társasága nemrégiben egy Dél-Amerikában forgatott filmet sugárzott, amelyet a mi rendezvényünkön bemutatunk. Bizony, franciáknak ott semmi keresnivalójuk, mégis óriási erővel kutatják az inkák műveltségét. Hangsúlyozni kívánom, hogy ez elsősorban nem pénz, hanem szemlélet kérdése. Nos, a kutatókat lenyűgözi az a tény, hogy az inkák 92 év alatt, 1440-től 1532-ig annyit építettek, mint a kínaiak kétezer év alatt. Eközben akkora országot szerveztek, irányítottak, elláttak és védtek, szárazon és vízen, mint fél Európa. Honnan jöttek? Honnan hozták ezt a kész tudást? A francia tudósok szemrebbenés nélkül beszélnek ötvenezer éves emberi műveltségről. Ez csak azt lepi meg, aki nem tudja, hogy Ausztrália és Új-Zéland őslakói is ötvenezer évesnek vallják műveltségüket - amit a tudomány is igazol. Derék franciáink számára természetes dolog, hogy a legrégebbi időben közlekedtek az emberek a világrészek között, ami Heyerdal is bebizonyított.

Az utolsó inka, halálos ágyán megmondta, hogy öt év múltán, pontosan mikor fognak keletről sápadt arcú emberek érkezni, akik birodalmát elpusztítják. A fia megfogadta, hogy országát megvédi és amikor a kis csapat spanyol, pontosan a megjövendőlt időpontban partraszállt vérbajos vezérével, az utolsó inka fia, kétszázezer emberével megtámadta, de, amint tudjuk, a rablók diadalmaskodtak. De hogyan!

Nos, a televízióban láthatjuk: ma a kutatók, számítógépük képernyőjén, a világ bármely pontján, bármely időben megjelenítik a csillagos eget és azon bemutatják a csillagok mozgását. Láthatjuk és elmagyarázzák, hogy mely jelenségek alapján jövendölhetett az inka. Új tudomány született: a régészeti csillagászat - asztro-archeológia. Szívesen megtudnám, hogy mikor lesz egy ilyen egyetemi tanszékünk? Remélem Nimród ősatyánk segítségünkre lesz. *Hangsúlyozni kívánom, hogy én tudományról beszélek és nem az újabban Magyarországon is nagy népszerűségnek örvendő sarlatánokról, akik pont azt célozzák, amit kutatóink önmagukhoz méltatlannak tartanak, leginkább azért, mert nem veszik a fáradságot, hogy megtanulják. Így viszont a sarlatánok nemcsak jól élnek, de kezére játszanak a tudomány patópáljainak és egyúttal lejáratják mindezeket akik a tudományban valódi, friss levegőt hoznak.*

A Föld légkörének fölmelegedésével foglalkozó előző ENSZ konferencia 900 tudósa 2001. januárjában, Sanghaiban figyelmeztetett, hogy a következő 80 évben a világtengerek szintje 40 centiméterrel fog emelkedni.

Nos, ismeretes, hogy a legutóbbi jégkorszak idején, Földünk jégmezői, körülbelül a Kárpátokig értek. Azóta a tengerek szintje 2-300 métert emelkedett. Emiatt nem kell csodálkoznunk azon, hogy ma a tenger vize alatt piramisokat, városokat találunk. Ez viszont azt is jelenti, hogy valaha a földrészek sokkal közelebb voltak egymáshoz, a száraz földfelszín jóval nagyobb volt mint ma. És akkor már volt ember, sőt a távolságot is könnyebben legyőzhette szárazon, vagy aránylag egyszerű vízi járművekkel, nem szükséges, hogy a történészek száraz lábbal ájtassák innen oda, vagy ma már elképzelhetetlenül nehéz utakra küldjék a népeket.

Kitűnő példát láttam erre Tasmaniában. Itt emlékeztetek a magyar múzeumok mai állapotára. Az ezeregyszáz éves évfordulónk egyetlen jelentős állami rendezvénye volt egy kiállítás a magyar nemzet múzeumában. Az akkori főigazgató, Gedai István, egyesületünk alapító tagja, ilyen formán nyitotta meg: "Száz évvel ezelőtt épült ez a múzeum. Mostanra a tatározását se sikerült befejezni!"

Nos, Ausztráliában is pompás múzeumok vannak, Magyarországon csak álmodni lehet ilyent. Nem értem, hogy legalább a televízióban miért nem mutatják?

Tasmaniában, miként Ausztráliában is, ami egy ország, egy sziget és egy világrész - azzal foglalkoznak, hogy miként jött létre az ottani különleges állat- és növényvilág? Nos, űrhajókról készített felvételek segítségével elkészítették a Földgömböt víz nélkül, majd megmutatják ugyanezt tengerrel, különböző korokban. Mivel a tenger ma is sok helyen alig 20-30 méter mély, így például Tasmánia összefüggött valaha Ausztráliával - no, és a világrészek is másként néztek ki, a tenger pedig jóval kisebb volt. Így tehát Ázsiából aránylag könnyű volt eljutni Ausztráliába, miáltal az őslakóknak igazuk lehet, amikor azt állítják, hogy északról jöttek.

A Science 2000. novemberi számában beszámolnak az európai génkutatás legújabb eredményeiről. Ezek szerint, a legutóbbi európai mutáció a mintegy 40 ezer éves bükki kultúrához kapcsolódik. Ennek a génje ma minden esetben megtalálható a kárpát-medencei mintában, a tőlünk nyugatra élő népeknél viszont teljesen hiányzik.

Ezek után már csak hivatkozom más helyen közreadott néhány adatokra, amely szerint francia régészek napjainkban

találták meg Tutanhamon fáraó szoptatós dajkájának a sírját. A dajka neve Maja. A baszk legendakör szerint, az Eget és a Földet, a Világot Maja istennő teremtette. Ezt a nevet megtaláljuk az indiai és a maori legendakörben is, illetőleg nap-tárunkban, ahol egy hónap neve.

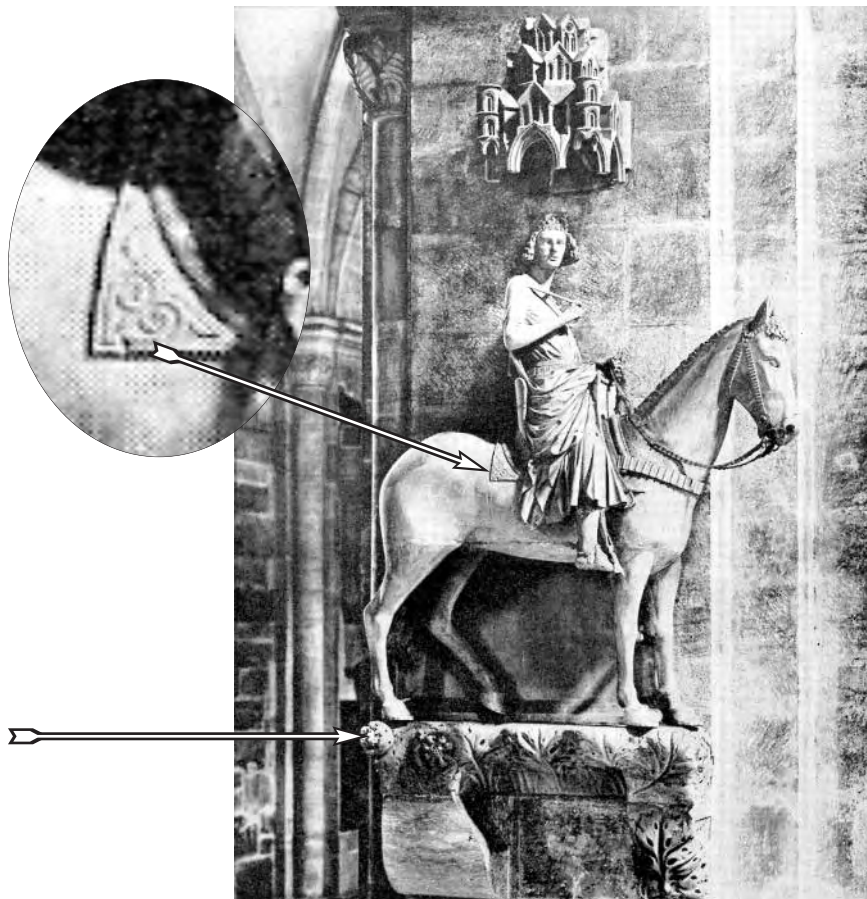
Palmettas ló homlokdisz

Az indiai magas és a maja számrendszer mind az írását, mind a kiejtését tekintve azonos. Dunhuang barlangjában, ahol a hunok 4500 m² színes falfestményt hagytak ránk, gondos vizsgálat után, éppúgy nem találni égéstermékét, mint Egyiptom, vagy a maják piramisaiban, ahol szintén csodájára járnak a színes festményeknek. Hogyan világítottak itt és ott? A piramiskutatás eredményeként megállapítják, hogy a piramisok rendszere behálózza a Földet. Piramis van nemcsak Egyiptomban, a Közel-Keleten és Amerikában, de Japánban még a tenger alatt is, Indiában, Svédországban, Spanyolhonban, Angliában, Tenerifán. Szicília szigetén eddig 14 piramist föltártak. Kínában, Sánsziban, ahol az agyagkatonákat találták, a még föltáratlan császársír egy piramis. A zem-pléni fejedelmi síron is kő piramis állt, a temetkezési mellékleteken gyönyörű palmetták vannak - miként a Sánszi agyagkatonák esetében, akik egy hun sereg részét képezik. És ott van Álmos Árpád népének palmettája a bambergi lovason.

Palmettas nyeregdisz

Csak bízni tudok abban, hogy őstörténet-kutatásunk is visszatér azokhoz a gyökereinkhez, amelyből legalább ezer éven át a Kárpát-medence népei együttélésükhöz az erőt merítették, s lettek a Szent Korona népe, a Gens Hungarorum.

A bambergi lovas

Gondozzuk a Haza szent tüzét
nemzedékről nemzedékre és próbáljuk
azt gyarapítani. A múltból így lesz jelen,
a jelenből pedig jövő.

Teleki Pál

I. rész

A magyar őstörténeti találkozó előadásainak teljes szövege

Raktori fogadás

Dr. Szabó miklós akadémikus, rektor, ny. á. vezérőrnagy, Gulyás József Szentendre alpolgármestere, dr. Csihák György az egyesület elnöke, dr. Harai Dénes rektorhelyettes, dr. Faragó József akadémikus Kolozsvárról

Darai Lajos Mihály (Kápolnásnyék)

A magyar és az egyetemes őstörténeti időrend összehasonlító módszertana

(Cser Ferenc munkássága alapján¹)

Motto:

"A Kárpát-medence a kora kőkortól kezdve folyamatosan lakott. Az egyes kultúrák egymást váltva, de folyamatosan fejlődnek tovább. A Szeleta műveltség kulturális elemei mindvégig jelen vannak. Ugyanakkor a Subalyuk (Szeleta) műveltség embertani jegyei is végig követhetők. A neandervölgyi embertípus itt ötvöződik a kaukázusival és az így kialakult cromagnon B embertípus még az Árpád kori sírokban is komoly mértékben jelen van. A jelenkor embertani képében a cromagnon B típus a pamirival keveredve bár, de továbbra is komoly tényező."

Cser Ferenc

Bevezetés

Az Árpád nagyfejedelem vezette magyar honfoglalás közvetlen és közvetett, közeli és távoli előzményeit - számtalan nyilvánvaló tény miatt - a történelmi kutatásnak a *honfoglalásban szereplő minden résztvevő szempontjából* kell fel dolgozni. Egyedül ezzel a módszerrel látszik ugyanis megfelelően megközelíthetőnek és megragadhatónak a megszerzett hon és lakói, valamint a honfoglalók őstörténete. Azért kell őstörténetről beszélnünk, mert a magyar honfoglalás óta megszakítatlan és folytonos a magyar nemzeti és állami lét az érintett területen és népesség körében. Így a benne résztvevők és részesek oldaláról a magyar honfoglalást megelőző minden összefüggő történeti mozzanat igen fontos, mert a magyar-sághoz vezető őstörténetet alkotja.

A magyar honfoglalás által megteremtett magyar hon és megszületett magyarság őstörténetének, mint minden őstörténetnek, az a jellegzetessége, hogy nem kifejezetten és egyedül erről - az ekkortól fennálló - hazáról és erről a hungaricus népről szól. Hanem az öt összetevő előzményekről, azokról az eseményekről és történésekről szól, azokról a folyamatokról és törekvésekről, eredményekről és kudarcokról, amelyeket az egyes korábbi szereplők elkövettek, elértek vagy elszenvedtek. Ezért a magyar őstörténet eredményes kutatása csupán az egyetemes emberi őstörténet vonatkozó területeinek és részeinek megfelelő felhasználásával történhet, érthetően esetenként az egyetemes őstörténeti ismeretek kiegészítésével gazdagításával, mozzanatainak részletesebb vizsgálatával, bővebb adatolásával.

Ha az eddig elmondottakat elfogadjuk, azzal kizártuk, hogy az összetevő elemek egyikének előzményeire, történetére szűkíthető legyen a magyar őstörténet. Ha pedig elfogadtuk, hogy az összes összetevő előzményei és története mentén írjuk meg a magyar őstörténetet, akkor a vizsgálatban az összes összetevő szereplőt visszavezethetjük a kezdetekig, még ha az egyetemes őstörténet nem is fordított rájuk eddig - ebből a szempontból - kellő figyelmet. Ezek a visszavezetések azonban hamar addig jutnak, hogy megszűnik az egyes előzmény-népek azonosítási lehetősége, s ekkor a különböző kultúrák, régészeti műveltségek életútja és kölcsönhatás folyamataiban, eredményeiben jelölhetők meg a további magyar őstörténeti előzmények. Ekkor tehát, a történeti kor előtt az egyetemes őstörténeti időrendi keretben azonosítható a magyar őstörténeti időrend.² Az azonosítás összehasonlító módszereként elsősorban - a kulturális és népességbeli folyamatosság alapján - későbbi adatolt jellegzetességek korai nyomainak rögzítése, első előfordulásának megállapítása szolgálhat. Továbbá a kultúrák egymásra következésében, a régészeti műveltségek egymásra rétegződésében a túlélő, győztes összetevő elemek felkutatása és megnevezése. Az így meghatározott kulturális és nyelvi egység ugyanis ekkortól képessé válik felszívni a beköltöző menekült vagy hódító kultúrát és középtávon magába olvasztani, azaz behozott előnyös műveltségi elemeit alkalmazni, felhasználni és az új néprészt nyelvileg, majd hosszú távon kulturálisan is magához idomítani.

A számtalan nyilvánvaló tény

Legkiválóbb régészünk és őstörténészünk, dr. László Gyula munkássága bontotta meg a magyar honfoglalás egysíkú, egyetlen összetevőből felépülő elméleti építményét.³ Az ő kettős honfoglalás elméletét követően a magyar krónikák tényközléseit elfogadják pedig már több honfoglalást, honvisszafoglalást tártak fel.⁴ Az eredeti eseményeknek megfelelően fontos tényezővé váltak az avarok és a Kárpát-medence többi lakói az Árpád nagyfejedelem vezette honfoglalás vérszerződéses megtervezésében, hibátlan megszervezésében és harcokat is vállaló cselekvő megvalósításában, valamint a szeri országgyűlésen történt szentesítő lezárásában. A kutatók figyelemmel lettek a honfoglalást elszenvedők és a hon-

¹ Cser Ferenc: Gyökerek. Töprengések a magyar nyelv és nép kárpát-medencei származásáról. Szerzői Kiadás. Melbourne 2000. 224 (A/4) oldal és 5 (A/3) táblázat

² Lásd Cser i.m. korszakalkotó műve 6. fejezetében az egymást követő, illetve egymásra települő különböző régészeti kultúrák életrajzából, egymásra hatásából rakja össze a Kárpát-medence legkorábbi történetét

³ Lásd László Gyula: Őstörténetünk legkorábbi szakaszai. Budapest 1971, ugyanő: Vértesszőlőstől Pusztaszerig. Budapest 1974, ugyanő: A kettős honfoglalás. Budapest 1878, ugyanő: Emlékezzünk régiekről. Budapest 1979

⁴ Vesd össze a dr. Blaskovics József prágai professzor által lefordított és magyarozott: Tarih-i Üngürüş. A magyarok története. Magvető Könyvkiadó. Budapest 1982. Grandpierre K. Endre: "A csodaszarvas-monda új változatai egy latinból törökre fordított magyar ősgesztáiban." Kortárs 1979. december (XXIII. évfolyam 12. szám) 67-89, ugyanő: "Előttörténetünk a Tarih-i Üngürüş ős-csodaszarvas-mondái tükrében." Forrás, 1981. november (XIII. évf. 11. sz.) 67-89, Az őshazától a Kárpátokig. Panoráma Könyvkiadó. Budapest 1985, Padányi Viktor: Dentu-Magyaria. Turul Kiadó. Veszprém 1989

foglalók szervezeti és népi tagoltságára is, megkülönböztetve a helyben talált és az először beérkező elemeket, azonosítva egyes beköltözőket már korábban betelepültekkel, s főként elemezve a hatalmi szerkezet elrendeződését, a műveltségi, embertani és egyéb külső jegyek, tényezők rendszerét.

Ezzel az újszerű megközelítéssel ugyanakkor egyértelműen fény derült a korábbi őstörténeti kezdeményezések több ellentmondására, elégtelenségére és önkényességére, valamint e jellegük okaira. A magyar nyelv tulajdonságai és állapota például arra enged következtetni, hogy letelepedett, zárt, sűrűn lakott, városias életformában élők között tett szert meglehetősen logikus fölépítettségére, bőséges hangkészletére, képzőire és ragjaira, valamint kimagasló szóképzési, igeképzési és mondatfűzési képességére. Az e fejlődéshez szükséges körülmények több ezer éves időszakra csupán a Kárpát-medencében és közvetlen környékén állottak fenn. Így a finnugorizmus feltételezte újkőkorszaki uráli nyelvi őshazát el kell vetni, hiszen ott a régészeti adatok nem mutatnak megfelelően magas szintű körülményeket ilyen hosszú időre, sőt az a térség ekkor még lakatlan volt.⁵

Ha a magyar nyelv uráli finnugor korszakát elvetettük, könnyebben magyarázhatóvá válnak számunkra a finnugorizmusnak és más származtatásoknak a magyar jellemzőkkel való kibékíthetetlen ellentmondásai. Ilyen például az etnikai összetétel, amely embertani formáinknál, az obi-ugor összetételt kizárja. Ugyancsak kizárandó a sumér embertani származás is, mert a sumérok főként mediterrán és armenoid elemei az urállal együtt hiányoznak mind a honfoglalás kori, mind a jelenlegi magyarságból. Ugyanakkor az újkőkor előtti Kárpát-medencei őslakosság, mint *helyi cromagon* összetevő népi elem folytonossága - meglehetősen nagy arányú jelenlét - megvan. S meghatározó közép-ázsiai elemként vannak jelen a szteppéről sorozatosan a Kárpát-medencébe beköltözött kimmerek, szkíták, dákok, jazigok, szarmaták, hunok, avarok, Árpád magyarjai, bolgár türkök és ogurok *utódai*.⁶

A finnugorizmussal más magyar kulturális hagyományok sem férnek össze. A finnugorizmus által rokonnak tartott népek hitvilágában például megvannak, nálunk viszont a hitvilágból hiányoznak az eredetmondák és az azokhoz kapcsolódó istenek. Továbbá a magyar kultúrában az élő lélek állati jelképeit nem lehet totemként értelmezni.⁷ A magyar vallási szavak között pedig kevés a finnugornak tartott, de az is az urállal tekintett ősi korból való. Ám a népességben csupán elenyésző kisebbséget jelentő államalapító vezető elit két ismert származáslegendája sem magyar. A Kézai Krónikában és a Tarih-i Üngürüsben található ismertetése - a magyar népet őszövétségi szereplőktől származtatva és a hunokkal rokonítva - végső soron a Biblia babiloni mondakörén alapul.⁸

A szarvason kívül a magyar népi képzőművészet négy lábú állatot, ragadozó madarat nagyon ritkán ábrázol. A szarvas, mint a termékenység, a megújuló természet jelképe - szarva az életfát jelképezi - azonban 15000 éve jelen van Európában, így nem kell azt a Kárpát-medenceiek részére, mondjuk a suméroktól eredeztetni.⁹ A szarvast az altáji vidékről sem kell behozni, mert a Kárpát-medencében az utolsó jégkorszak előtt szarvas-vadász nép élt. A nyolcezer éves csépai leleten a szarvas ábrázolását is megtaláljuk. A tulipán sem idegen a mi tájunkon, hiszen hatezer éves ábrázolása került elő a Cucuteny kultúra területén. Ugyaninnen ugyanebből a korból, s a nyolcezer éves tatárlakai táblán életfa ábrázolás található. A hegy, a kelyhes virágok, a kettős madár és a hal jelképei ugyanígy van jelen a Kárpát-medence és vonzáskörzete kultúráiban. Fontos még, hogy a honfoglalók nagycsaládi címerként értelmezhető tarsolylemezek palmettásak, négy lábú vagy madár ragadozók csak a honfoglalók nemesi utódainak címereiben fordulnak elő, szteppői lovas-kultúrájuknak megfelelően.¹⁰ Ugyancsak jellemzők az obi-ugorokra az úgynevezett tamgák, amelyek az ugor családok származását jelképezték. Mindez ismét azt mutatja, hogy a magyar kultúra nem igazán rokona az eddig rokonának tartottaknak.¹¹

Sajátos, elkülönült, ősi a magyar lélekelfogás. A halott lelke a túlvilágon újjászületik s - újra meg újra - visszatér az élők itteni világába. A két világ ugyanazon a két létsíkon, egyenrangú viszonyban áll egymással. Az anyagot a lélek ereje mozgatja és teszi élővé. A lélek és az ember viszonya mellérendelt. Ez a lélekhez kötődő, a házastársakat is jellemző melléren-

⁵ Vessd össze Cser Ferenc idézett műve 117. oldalával, ahol azt is elmondja, hogy "a sumér nyelvnek, a maga korában kétségtelenül a legmagasabb szinten művelt és sűrűn települt tömegben élő kultúrának, két és fél évezred nem volt elegendő ahhoz, hogy olyan kompaktságra jusson, mint amire a magyar 'honfoglalás' idejére eljutott."

⁶ Cser i.m. 86, aki Lipták, Kiszely és főleg Henkey kutatásaira hivatkozik. Vö. Lipták Pál: "A magyar őstörténet kérdései az antropológiai kutatások alapján." Magyar Őstörténeti Tanulmányok. Akadémiai Kiadó. Budapest 1977. Kiszely István: A magyarság őstörténete. (Mit adott a magyarság a világnak?) Püspöki Kiadó. Budapest 1996. Henkey Gyula: "Az embertan és a magyar őstörténet." Az Első (Szegedi) Iskola Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kiadványa. Zürich 1993. 94-114. Ugyanő: "A magyar nép embertani képe." Turán XXVIII (Új I) 2. Sz. 22-34, ugyanő: A magyarság keleti elemeinek embertani képe I. Turán XXIX. (Új II) 1. sz. 38-44

⁷ Ahogy Cser Ferenc mondja: "Nincs a magyar nép emlékezetben totemisztikus eredetmonda. Nincs istenektől való származtatás. Nincs Istennek való alárendeltség. Az egyszerű ember, ha erre sor kerül közvetlenül és tegezve szólítja meg az istenét, ami mégsem egy személyiség, hanem valami egészen más. Nincs szükség arra, hogy az isteni "hatalmat" a földre levezessék, mert ez nem hatalom, nem uralmi jellegű. Nincs égi hatalom jelképe, nincs igazi értelemben vett, fölkel, isteni eredetű jogosítványuk. A hős gyakran beemelődik a királyi hatalomba és ennek alapja megint csak az esze és az ember-sége. Nincs mágikus erejű fegyver." Cser i.m. 49. Cser ugyanitt leleplezi azokat a kísérleteket, amikor az eleve rokonnak tartott népektől kölcsönöztek totemisztikus eredetmondákat egyes kutatók a magyarság számára

⁸ Cser Ferenc szavaival: "Kézai Krónikája kettő, a Tarih-i Üngürüs három "honfoglalást" említ. Itt honfoglalás alatt Hunor ill. Magor embereinek, utódainak Pannóniába való érkezését kell érteni. Mindkét monda alapja egy-egy szarvas-vadász legenda, ahol a szarvas égi jelként és annak üldözése mitikus hívójelként fogható fel: Pannónia várja a visszatérést, a segítségnyújtást. Mind a három csodaszarvas legendában a honfoglaló magyarokról kialakított képnek megfelelően egy harcos-lovas kultúra képviselői jelennek meg. Ennek szimbólumai várhatóan állatképekben jelennek meg a népi művészeti ábrázolásban." Cser i.m. 56. Vö. Grandpierre K. Endre: Aranykincsek hulltak a Hargitára. Népszava Könyvkiadó. Budapest 1990. Kiszely i.m. 492-517

⁹ Lásd Cser i.m. 57-58. Vö. Götz László: Keleten kél a nap. Püspöki Kiadó. Budapest 1994. 832-837

¹⁰ Cser uo. Lükő Gábort idézi: "A honfoglalás korában még a turul madár ejtette teherbe Emesét, Álmos vezér anyját, ha álmában is. Az ázsiai nomád népek mind így származtatták legkiválóbb uralkodóikat közvetlenül a törzs totem állatjától - alapító ősenek lelkétől." Lükő Gábor: A magyar lélek formái. Budapest 1942. 78

¹¹ Cser uo. László Gyulára hivatkozik. Vö. László Gyula: Hunor és Magyar nyomában. Gondolat Könyvkiadó. Budapest 1967. 84-85. 127, ugyanő: Vértesszőlőstől Pusztaszérig. Gondolat Könyvkiadó. Budapest 1974. 230

delő szemlélet nem igényli az alárendelő teremtéslegendát, a teremtmények függőségét. A lélekszimbólumok a magyar felfogásban nem válnak személyé és nem kapnak nevet, s nem is ábrázolják őket emberi formában. A magyar népmesékben a jót a jó példák és a jó emberek segítik. A magyar mithológiában a szépet, a nemeset és a jót hasznosnak is tartották. Tudták, hogy jó vagy rossz sorsuk okos vagy téves döntéseiktől függ. Helyes tetteik hasznos, vagy a helytelenek káros következményei természetszerűen bekövetkeznek, mert a természet örök törvényéből jövő isteni rendelkezések tökéletesek, igazságosak és megmásíthatatlanok. Emez igen ésszerű gondolkodásmód ugyanakkor gazdag és mély szellemiséggel járt együtt. Népművészeti, népköltészeti kifejezéseinek egyetemes jelentését vallásos jelleg hatja át. Mindezt a legkorábbi európai kultúrák régészeti leletei alátámasztják. E kultikus tárgyak elsősorban a termékenység vallásos tiszteletét mutatják. A termékenység nőket formázó jelképei az őskor felső időszakától megjelennek. E kő vagy égetett agyag szobrocskák a Kárpát-medencében is megjelentek a modern emberrel együtt. A nordikus, indoeurópai népeknél viszont a túlvilág alárendelt szerepű, ahol nincs újjászületés, ahonnan nincs visszatérés, a lélekszimbólumokat megszemélyesítették és megnevezték. Az eddig rokonnak tartott népeknél is alárendelt a túlvilág, s a jó és a rossz lelkeknek külön helye van az égben, illetve a föld alatt. Az indoeurópai és az ugor teremtéslegendákban az alárendelő szemlélet az uralkodó. A teremtmények a teremtető személytől függenek, aki a jót és a rosszat meghatározván, aszerint ítél, fenyeget és büntet.¹²

A népzenei hagyományok sem támasztják alá a magyar nép és kultúra Kárpát-medencétől távoli eredeztetését. A magyar népzene pentaton, míg az ugor népzene általában nem éri el a tonalitást. A tonalitással rendelkező többi finnugor népnél a zene heptaton, akárcsak Európa teljes népzeneje, a pentaton ősi ír zene kivételével. A közép-ázsiai, illetve török népek zenéje erősen pentaton és a japán zene is pentaton. A magyar népzene jellegzetes ereszkedő dallamíve az ír és ausztrál bennszülött zenében megvan, míg Európa többi népe zenéjéből hiányzik. A sumér zene pentaton és nem ereszkedő dallamívé. A magyar pentaton hangskála teljes és zárt rendszer és igen gazdag kifejezést tesz lehetővé. Kizárólag magyar jelenség népdalainkban a hosszú utolsó hanggal a ritmus és az idő megszűnése. A dunántúli hosszú síp jellegzetes semleges tercedő szomszédainktól és a velünk együtt élő nemzetiségektől is. E tízezer éve létező nyelvduós sípot azonban a finnugor és az altaji népek a régi szamojéd alaprétegből, azaz hatezer éve ismerik. Így ha mai finnugor népeknél Kárpát-medence típusú furulya található, akkor nem uráli egységről kell beszélni, hanem Kárpát-medencei egységről, ami valamikor felbomlott.¹³ A zene összecseng a magyar dalok szövegeivel, ezért a zene és a tánc ritmusa keményen ellenpontosított. A magyar nyelvet az első szótag hangsúlya és a másodlagos hangsúlyozás kétüteműen ritmusossá teszi, ami tükröződik a népzeneben és néptáncban is. Az ellenpontosítást az adja, hogy a táncos a hangsúlyos szótagra emeli fel a lábát és a hangsúlytalanra dobant. Ebben a magyar tánc rokon a baszkokkal és az írrel. A magyarok mellérendelő szemléletének megfelelően a magyar táncban a férfi és a nő egyenrangú, párt alkot.¹⁴

Eddig feltételezett nyelvrokonainknál a Földközi tenger mellékéről elterjedt bornak nincs kultúrája. A magyar kultúrában a bor kedvelt, alapvető kapcsolatteremtő ital, azaz átvitt értelemben szakrális jellegű. Magyarország talajhőmérséklete, a talaj magas nyomelem tartalma, valamint a vulkáni, löszös és homokos talajok kiválóan alkalmasak az aromás szőlőtermelésre. A magyarok ismerik az árpa-melaszából erjesztett sört és az égetett szeszes italokat. A magyaros vendégszeretet és vendégjog a mellérendelő szemlélet kifejeződése. A magyar könnyűlovas ezer kilométeres hatótávolságát szárított ételekkel rakott iszákjának köszönhetette. Am elődeink a szárításon kívül ismerték a hűtés, sózás, erjesztés és savanyítás ételkészítési tartósító hatását is. A honfoglalás kori Nyugat-Európában viszont nem ismerték az élelemtartósítási eljárásokat, s téli ételmük alig volt, mert az állatokat a tél miatt le kellett ölniük. A magyar konyha, a letelepedettek konyhája, hagyományosan főző. Japánból tizenegyezer éves főzőedényt ismerünk, de főztek a Turáni Alföldön, Dél-Kaukázus mentén, Anatóliában és a Balkánon is. A gabonatermelés elterjedésével a magvakat megőrölték, a lisztet vízzel gyúrták, kelesztették, aztán megsütötték vagy megfőzték, növényekkel ízesítették. A lovas társadalmak fő tápláléka állati eredetű, mint a nomádoké. A mozgó, pásztortársadalmak elsősorban sütnék, mert így a legkönnyebb feldolgozni az állati táplálékot, s a mozgó életformához is ez illik legjobban.¹⁵

A fontos kulturális elem, a lakás és tisztálkodás kérdésében a 10 századi Nyugat-Európából lesújtó beszámolók vannak.¹⁶ A lakások néhány négyzetméteres földbevájt kunyhók. A lovagi, bárói kastélyok keményes fűtés és ablak nélküli fatornyok. Alsónemű, napi tisztálkodás nincs, a tetveket a főurak parókával fedték el, s külön vakarókat használtak a viszketés ellen.

¹² Lásd Cser i.m. 59-60. Vö. Lükő i.m. Gáboriné Csánk Vera: Az ősember Magyarországon. Gondolat Könyvkiadó. Budapest 1980, Magyar Adorján: Az ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör kiadása. Budapest 1995

¹³ Kozák így ír a felbomlás okáról "Erre jó alkalmat szolgáltatott az a klímaváltozás, ami éppen tízezer éve a jégkorszak végét jelentette. Ennek hatása közzismert, a mamut kihalt, a rénszarvas pedig északra húzódott. Ezt a vándorlást a rénszarvashoz szorosan kötődő életmódú népeknek követniük kellett. Ez az északra vándorolt népesség alkotta - minden bizonnyal - azt az uráli-szibériai etnikulturális közösséget, amelynek elterjedési területe az újkorban Norvégia északi részéig terjedt." Kozák József: "Az istállóskői csontsíp és egy magyar furulyatípus." Turán XXIX (Új II) 1999/2.sz. 10. Lásd Cser i.m. 70-74. Vö. Lükő i.m. Vikár László: "A magyar népzene volgai török és finnugor kapcsolatai." Magyar Őstörténeti Tanulmányok i.m. Csajághy György: "A magyar népzene keleti párhuzama, eredete, őstörténeti vonatkozások tükrében." A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa. Budapest-Zürich 1994, ugyanő: "A felgyői avar síp zenei és történeti háttere." Nemzeti Történelmünk. III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. Évfordulója tiszteletére. Kaposvár 1996. Gáboriné i.m., Kilmer-Darfkorn-Crockers-Rown: "Hang a csendből." Turán XXIX (Új II) 1999/5. 6. sz.

¹⁴ Lásd Cser i.m. 70-74. Vö. Lükő i.m., Vikár László: "A magyar népzene volgai török és finnugor kapcsolatai." Magyar Őstörténeti Tanulmányok i.m., Csajághy György: "A magyar népzene keleti párhuzama, eredete, őstörténeti vonatkozások tükrében." A Harmadik (Tapolcai) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa. Budapest-Zürich 1994, ugyanő: "A felgyői avar síp zenei és történeti háttere." Nemzeti Történelmünk. III. Tanulmánykötet a honfoglalásunk 1100. Évfordulója tiszteletére. Kaposvár 1996. 1996. Gáboriné i.m., Kimer-Darfkorn-Crockers-Rown: "Hang a csendből." Turán XXIX. (Új II) 1999/5. 6. sz.

¹⁵ Lásd Cser i.m. 74-77. Aki hozzáteszi, hogy ezek a lovas műveltségek özönlöttek el azután Eurázsia letelepedett lakosságát, s mint urak, főnökök telepedtek rájuk

¹⁶ Vö. Sydney Painter. History of the Middle Age. Knight and Peasants. New York 1964

A fürdést az egyház is erkölcstelennek bélyegezte. Nyugat-Európa a mosott ágyneműt, alsóruhát csak a 13. században ismerte meg. A magyarok szeppei letelepedett és lovas műveltsége nagy száraz, egészséges, szellőztetett körsátrakkal rendelkezett. Hetente váltották és mosták az alsóruhát, ágyneműt, s rendszeresen mosakodtak. A tejköpülő szitájával zuhanyoztak. Pénteken, a tisztálkodás napján nem illett vendégségbe menni. A magyaroknak voltak fürdőik, szaunáik, ami Nyugat-Európában nem volt hagyományos. A ruhaneműnek folyóban, patakban, kútnál mosásával kapcsolatos díszített népi eszközök és életképek közismertek. Ugyanakkor mivel egyes lovas népekről kiderült, hogy nem mosakodtak, és nem váltották ruhájukat, a tisztaság igénye nem feltétlenül a lovas műveltséggel került a magyarokhoz.¹⁷

Sajátos magyar népi hagyomány az elvakult szabadságszeretet. A nyugat-európai földbirtokos tulajdona volt a jobbágyság, mint szabadságától megfosztott rabszolga, akit büntetlenül megverhetett, megölhetett. A földbirtokosok a kereszténységben meghirdetett monogámia ellenére gyakran gyakorolták az első éjszaka jogát és ágyasukká tették a jobbágyok asszonyait. Magyarországon azonban a tripartitumot, a katonai-nemesi és papi osztály jobbágyokat rabszolgaként való birtoklását nem tudták bevezetni egészen a török kiűzése utáni időkig. Akkor is azonban igen nagy volt az ellenállás vele szemben és kívándorlással való kitérés előle, különösen a székelyeknél. Mert addig a magyarok faluközösségekben közösen birtokolták a földet és egymást egyenértékűnek tartották. Az őket ért sérelmet bármi áron megtorolták.¹⁸ A Szent Korona-tan és -tagság szintén az egyenrangúság mellérendelő tudatát erősítette.¹⁹ A társadalmi egyenértékűséget mutatja a kiemelkedő elsőszülött jog hiánya, és ezt tükrözik a művészi elemek is. Amivel szemben a hindu, a kelta, a nordikus és a finnugor-altáji alárendelő kasz-szemlélet uralkodik. Így a magyar kultúra elhatárolódik mind a négy égtáj felé a többitől:

"Megállapíthatjuk tehát, hogy kulturális elemeket tekintve a magyar nyelvterület kultúrája sajátosan egyéni. Tartalmaz elemeket, amik a kelethez kötik, tartalmaz elemeket, amikkel a nyugathoz kapcsolódik, de egyik sem meghatározó, uralkodó jellegű: a kultúra jellegzetesen Kárpát-medencei. A mellérendelő jellegű szemlélet keményen elválasztja mind a Nyugattól, mind a szeppei népektől, akikre ez ugyancsak nem jellemző. Ezzel összecsengő felfogást távol-keleten találunk. Kulturális vizsgálataink összességében mégis azt mutatják, hogy a keleti eredeztetés modellek sem igazán alkalmazhatóak a magyarság kultúrájára. Sem a finnugor, sem a türk, sem a sumér, így újra vissza kell térnünk Magyar Adorján gondolatához: a magyarság Kárpát-medencei, nem jött sehonnan, itt alakult ki és itt lett azzá, ami. A kérdés azonban az, hogy mikor és milyen közreműködéssel."²⁰

Az egyetemes őstörténet kárpát-medencei műveltségei²¹

A modern ember előember elődje, a *Homo erectus* - amely vagy bevándorolt Afrikából, vagy a *Homo habilis*-ből helyben fejlődött ki - félmillió éve jelent meg Európában és a Mindel jégkorszak idején jött a Kárpát-medencébe. Itt a legrégebbi emberlelet, a 450-500 ezer éves vértesszőlősi *homo erectus* előember. Ám korábbi rétegekben is találtak emberre utaló nyomokat. Feltűnően sok pattintott kavicszkészlet került innen elő, csak későbbi korok leleteiben fordul elő ekkora mennyiség. A kavicsból pattintott szerszámok alapján ez a kultúra az *acheuléi műveltség* nevet kapta - utóbbi megjelenése azonban 300 ezer éve történt. Ugyanitt későbbi rétegekben 250 ezer éves emberleletet is feltártak. E későbbi rétegből előkerült koponyacsont darab már nem a *Homo erectus*, hanem a modern ember koponyaméretét mutatja. Az eszközök - még nem vadászszerszámok - kidolgozása finomabb, előrehaladottabb, mint más hasonló korból származóké. Mivel korábban ilyen eszközöket találtak Buda környékén, *budai műveltség*nek nevezték el. A mi szempontunkból fontos a két vértesszőlősi réteg mutatta egy-egy feltűnő jellegzetesség, a korábbi kavicszkészletek nagy száma és a későbbiek finomabb kidolgozottsága, mert helyi, önálló eredetű emelkedettebb színvonalra utal.

A Riss jégkorszak ideje alatt, 150 ezer éve megjelent Európában és Nyugat-Ázsiában, majd Afrika déli csúcsáig elterjedt a - valószínűen az európai *Homo erectus*-ból kifejlődött - robusztus testfelépítésű *Homo sapiens neanderthalis*, a modern ember egyik elődje. Nagy teste, hosszú feje, zömök törzse és rövid lába a hideghez alkalmazkodott. Fejlett társadalmi életet élt, etikával rendelkezett. A specializálódott vadász kultúrájú *mousteri műveltséget* tulajdonítják neki, amelyet hosszú idő alatt továbbfejlesztett. Ez az ősember azután sokáig együtt élt az Európába a Kaukázusból érkező - ott a Mindel-Riss átmenet óta szubtrópusi éghajlaton hosszú idő óta kifejlődött - melegévi testalkatú, hosszúlábú és vékony testű ősemberrel, a modern ember közvetlen elődjével. Aztán keveredett vele, ezért 30 ezer éve eltűnt, azaz kikopott, feloldódott az új embertípusban. Ez pedig - a keveredés eredményeként - a *cromagnon* embertípus, s a keveredés egyik helyszíne a Kárpát-medence.

Helyi *Homo erectus* lelet híján a *Subalyuk műveltség* emberének előzménye lehet a vértesszőlősi vagy a budai - mousteri műveltségű - neandervölgyi típusú ősember, vagy az előd esetleg a Balkánról érkezett. Minden telepen valamely vad csontjai nagy többségben maradtak meg, ami tudatos vad választást jelent. Amputált karú ember is előkerült ebből az időből és temetéskor, sírban elhelyezett virág virágpóra. A Kárpát-medencei neandervölgyi ember kedvenc szerszáma a - későbbi modern emberi aurignaci műveltségre jellemző - pattintott kavics, bár a kovakő szerszámot is ismerte. A bükkalji síkságon a kőszáli kecskét vadászta eredményesen, ami kiemelkedő ügyességre, nagyfokú szervezethez való viszonyulásra valló tény. A Subalyuk

¹⁷ Lásd Cser i.m. 77-78

¹⁸ Lásd Cser i.m. 78-79. Cser Lükő Gábor idézi: "A magyarságnak mindig nagyon erős volt a jogi érzéke, a jogaiért, a függetlenségéért mindig feltette egész életét és jövőjét. Ha alul maradt a küzdelemben, inkább elbujdosott idegen országra, de a saját hazában nem szolgált idegen uraknak." Lükő i.m. 12.

¹⁹ Vö. Kocsi István: A Szent korona tana. Múltja, jelene, jövője. 2. Jav. Kiadás. Püski Kiadó. Budapest 1996

²⁰ Cser I.m. 80

²¹ Lásd Cser i.m. 124-140

műveltség idején virágzott a Dunántúlon a délnyugatról érkezett *tatai műveltség*. Ez mamutra vadászott, mamutcsontból csiszolt tárgyakat készített. Az ugyanekkori *budai műveltség* a Remete szurdokvölgy barlangjaiból ismert, helyi Homo erectus-kori eszköz előzményekkel. Tízezer évnél is hosszabb ideig, s többször voltak lakottak ekkoriban az érdi dombok, ahol az emberiség legrégebbi ismert nyíltszíni, azaz nem barlangi települését tarták fel. Ez az *érdi műveltség* egyébként a barlangi medvét vadászta, s kavicsból használt szerszámokat használt, bár más alapanyagú szerszámjai is voltak. A műveltség végén, az erősen lehűlő időszakban vadlóra és gypjas orrszarvúra is vadászott. E műveltség továbbfejlődése a Bánhida környéki Szelim barlangi telep, hasonló szerszámokkal.

Amikor később a Subalyuk műveltség átfejlődött Szeleta műveltséggé, a nagyon finom köeszközök között megjelentek a két oldalon élezett dárdasíkok. Utóbbi műveltség megjelenése idején az ősember hirtelen sok eszköztípust kezdett használni, csonteszközöket is, a szerszámok kimunkálása kifinomodottá vált és az ősemberi telepek, és lakosságuk száma megszázaszorozódott-megkétszázszorozódott. Barlangi és sziklarajzokon, kultikus jelentésű szobrokon pedig a képzőművészet jelentkezett. Ekkor érte el tengeren ez az ősember Ausztráliát. A késői neandervölgyi ember kifinomult *lev-el-lois-mousteri kultúrájával* rendelkező modern ember a Don mellett fejlesztette ki a későbbi gravetti típusú szerszámokat. A terület eljegesedése után a *gravetti kultúra* embere Közép- és Nyugat-Európában tűnt föl, s utóbbi helyen később ezt a kultúrát a cromagnoni ember művelte. Ugyanakkor a Bükkből egészen a Morva fennsíkig terjedt Szeleta műveltség adta a gravetti népekkel való keveredés révén a későbbi *cromagnon B* egyik összetevőjét.

A kétféle ősember a Würm jégkorszak utolsó lehűlése előtti, 60 ezer éve kezdődött melegebb időszakban, a Bükkben élt együtt, nem nagy távolságra egymástól, akár több ezer éven keresztül is. Egyik a Szeleta barlang finom megmunkálású közserszámokat használó, hegylábi, síkvidéki *Szeleta műveltségű* embere, a másik az Istállóskői-barlang csonteszközökkel rendelkező, középhegységi *aurignaci műveltségű*, 50 ezer éve megjelent modern embere. Szerszámaik egyébként egymásra hatást nem mutatnak. Már a Szeleta műveltség kizárólag Kárpát-medencei termék, amelynek nem maradt emberi csontmaradvány, de a korábbi, szintén bükki, 90 ezer éves Subalyuk kultúra neandervölgyi embere folytatásaként vagy maga is neandervölgyi embertípus, vagy - műveltségéhez hasonlóan - szintén helyi eredetű. Az *Istállóskői műveltséget* - amelyből szintén nem maradt emberi csontlelet - az ötezer évvel későbbi időből talált aurignaci modern emberi csontszerszámokról nevezték el, de szintén a Bükkből eredeztetik. A vadászat nyomai között feltűnően sok a madárcsont, az eszközök között pedig az apró nyílhegy. A nyílhasználatot viszont majd' hússzezer évvel későbbre teszi a szakirodalom. Az istállóskői telep tehát ennnyivel korábbi, mint a hasonló eszközkészletű Franciaországban talált műveltségek. Istállóskő barlangjában találták a háromlyukú medvecsont sípot, amelyen pentaton dallam szólhatott. Mousteri korú előzmény a szörványos dunántúli Szeleta műveltség, kö- és csonteszközökkel. Folytatása pedig a Balla barlang mellett eltemetett 12 ezer éves gyerekcsontváza.

Az apró nyílhegyeiről elnevezett gravetti kultúra népe, a Würm jégkor utolsó szakasza legnagyobb lehűlése előtt, Európában - aurignaci kultúrának is nevezve - az Ibériai-félszigetig szétterjedve, jött a Kárpát-medencébe a Dnyeszter-Bug melléki szteppéről, ahol mamutvadász volt. Itt viszont síkvidéki népként a rénszarvas vadászatra tért át. Legrégebbi a 35 ezer éves bodrogkeresztúri telep, későbből Siófok és Szegvár mellett, a Dunakanyarban és Szegednél találták meg eszközeiket, vadásztanyáikat ezer-ezer feldolgozott állattal. A sokkal későbbi szteppeti pásztorokhoz hasonlóan ingáztak a kárpát-medencei téli és a Duna felső folyása menti nyári szállásuk között. Nyílt téren favázas sátor-lakásokat építettek, igen nagy számú csonteszközök mellé a közserszámaikat csiszolták. A legutóbbi, 12 ezer éves gravetti típusú eszközök azonban dombvidékről, a Pilis és a Gerece barlangjából kerültek elő. S bár csontmaradványt tőlük a Kárpát-medencében nem találtak, modern embernek tartják őket, a helyi cromagnon B másik összetevőjének a Bükki kultúra neandervölgyi eleme mellett. Az ekkor kezdődött csiszolt kőkori Közép- és Nyugat-Európa népességét az általánosan elterjedt gravetti (aurignaci) ember mellett a foltokban megmaradt neandervölgyi ember átalakult műveltsége alkotta. Ilyen folt volt az *Uluzzi műveltség*, amelynek területén éltek később az *etruszkok*, a *Chatelperoni műveltség*, a későbbi *baszk* terület, valamint a *Szeleta műveltség* dunántúli és északi hegyvidéki *magyar* területe. E három nép nyelve ragozó a mai hajlító nyelvű környezetben.

Az utolsó jégkorszak végeztével az ősemberek egy része - a 18 ezer évvel ezelőtt kezdődött és a mai napig tartó felmelegedés hatására - a felmelegedett vidékeken idővel felhagyott az élelmiszergyűjtő halász-vadász életformával és áttért az élelmiszertermelő életmódra. A folyómellékek elmocsarasodván, kivonulnak onnét az emberek, s elsősorban a dombvidéki kultúrák fejlődtek tovább ekkor. A fölmelegedéssel együtt a gravetti műveltség eltűnt a Kárpát-medencéből és Nyugat-Európából - mert népe követte az északra vonuló tundrát és a rénszarvasokat - Észak-Európát népesítette be. A Kárpát-medence népességének társadalmi szervezettsége alapján jól meghatározott nyelv tulajdonítható, ami miatt mind a helyben maradók, mind az elmenők azonos tőszavakkal bírtak a tundra és a lombos erdők határára lévő fákra. Ha az akkori őslakók nyelvét ős-magyaroknak avagy finnugornak tekintjük, akkor ez az az idő, amikor a finn-ág távozott, a magyar (ugor) meg helyben maradt. Ekkor jelent meg a Kárpátok fölött a *szvidéri műveltség*, a későbbi finnugor területekkel harmonizáló közserszámokkal.

Mivel a felmelegedéssel kiolvadt sok víz kimosta a továbbélő műveltségek nyomait a Kárpát-medencében, illetve korábbi leleteket rétegzett följük és a barlangi kutatásokat sem követte a jóval költségesebb intenzív feltárás a nyílt színtereken, a helyben maradt műveltségeknek alig ismerjük a nyomait, mialatt az újkőkori műveltségeket majd a folyó melléki megművelhető területekre érkezett új etnikum alakította ki. A Kárpátok környékén és a Dunántúlon azonban a népesség lecsökkent, különösen a síkvidéki területek ürültek ki, míg az egyedülálló és magányos bükki műveltség északi és délkeleti irányban is átnyúlt a Kárpátokon. A Dunántúl továbbra is a mediterrán térségből töltődött fel emberanyaggal. És a Kárpát-

medencének a Duna által elválasztott két részén élők valószínűleg annyira eltérő mentalitást nyilvánítottak, hogy az eszközök tekintetében ezekben az évezredekben nem látszik nyoma egymásra hatásuknak.

35 ezer éve Európában megjelent a képzőművészet, kőből faragott, vagy agyagból kiégetett, elhízott formájú asszony-szobrok és úgynevezett Vénusz-szobrocskák alakjában, amely a gravetti műveltséggel a Kárpát-medencébe is eljutott. Ugyanakkor, itt a délnyugat-európai barlangfestészet - a bükki aurignaci műveltségű, Hildebrand barlangi, a barlangrajzok kezdetét jelentő, kecskére emlékeztető falkaparások kivételével - az antropomorf istenszobrokkal együtt hiányzik. Az emberszobrokat ugyan a Morva-medencében összetörték, mintegy jelképesen feláldozták a termékenység jelképeként, de nem tekintették azokat istenségnek. A bodrogkeresztúri, már gravetti műveltségben talált, kalcit lemezre karcolt Hold-naptár viszont reális kozmikus szemléletet dokumentál. A Duna vonalától északra és keletre élt szögletes fejű, zömök, cromagnon B típusú rassz etnikumainak és elődeinek a hideg éghajlat kemény körülményeinek kellett ésszerűen megfelelniük, különben elpusztultak volna. Az a másik, a Dunától délre és nyugatra élt mediterrán embertípus pedig már ekkor hordozta magában az antropomorf istenségek elképzelését. Ennek az etnikumnak meleg éghajlati, mintegy édenkerti környezetből származtak az ősei, akiknek ezért hibás döntés kevésbé veszélyeztette fennmaradását. Így a problémák átszellemített, anyagi jellegétől elvont megoldása, például az elemeket megtestesítő istenségekhez való imádsággal, az utódok számára is elfogadható volt.

Mindkét kárpát-medencei területen - embertípustól függetlenül - folytonosságot adva, egymásra telepedtek-épültek az egymást váltó műveltségek. A jégkorszak végén már használták a következő korszak, az újkőkorszak meghatározó földművelő eszközeit, bár még nem élelemtermelő tevékenységre. Így hát amikor ezen alkalmas eszközök földműves célokra való felhasználásának általánossá válása megtörtént, az élelmiszertermelésre való áttérés is - egyáltalán nem forradalmi hirtelenséggel - megvalósult. A gabona 8300 éve érte el a Duna vonalát, s azelőtt félezer évvel jutott be a Vardar folyó medencéjébe. Ennek a balkáni letelepedett műveltségnek az előzménye az anatóliai 10 ezer fős település, a többségében eurafrikai hosszúfejű, valamint kisebb részben rövidfejű alpi és hosszúfejű protomediterrán népességű *Catal-Hüyük műveltsége*, amely a későbbi Termékeny Félhold területéről tíz és félezer éve elszármazott protomediterrán *natufi műveltség* folytatása volt, s 8400 éve szűnt meg szétköltözés útján. Az addig névtelen Tisza mentén 8 ezer évvel ezelőtt jelent meg a gabonatermelő *Körös-Starcevo* vagy *Körös-Tisza műveltség* embercsoportja, amely a három különböző embertípusú népesség keveredésével új etnikumot alkotott. Három emberöltőn belül, azaz 7900 éve már a Kárpát-medence őslakói is - mind a gracilis népességű dunántúli, mind a helyi cromagnon népességű felvidéki műveltségek - átvették a növénytermelés technikáját és a kerámiakészítést, bár eltérő típust létrehozva. Azaz némi változtatással átvették a földműves kultúrát anélkül, hogy etnikai képük megváltozott volna. Így a társadalomban továbbra sincs vagyoni, rangi különbség az emberek között, az eszközök között nincsenek fegyverek, nincsenek védművek. A kerámiák tipikus jelképei a kozmikus rend tiszteletét, a termékenységi jelképek nagyfokú fontosságát és az anyajogú társadalmat tükrözik.

Ugyanebben az időben a Fekete-tenger nyugati partvidékéről terjedve létrejött a földművelő *Karanovo és Duna menti műveltség*, amely utóbbi 7500 éve jutott Erdélybe. Majd ugyancsak 7500 után, a Fekete-tenger medencéjének - amely akkor a mai vízfelület felét kitevő nagyságú édesvízű tó volt, mintegy száz kilométer széles, művelt, lakott tóparti sávval - a világtengerek megemelkedése miatti, a boszporuszi gát átszakadásával megtörtént, özönvíz-szerű, katasztrofális gyorsaságú feltöltődésekor egy korszerűbb földművelő társadalom jelent meg a Körös-Starcevo műveltségre épülve, s felváltotta a korábbi Körös-Tisza völgyi műveltséget. Megjelent az ember formájú és az írásjegyekkel karcolt kerámia, a rézöntés és megjelentek a már nemesített gabonafajták. Négyszög alakú házakból álló telepeken laktak, a telep közepén több helyiséges közösségi házzal, ahol a szentély volt, valamint a fémöntés és kerámiakészítés is folyt. Továbbra is megőrződött a kozmikus rend tisztelete és az egyenlősítő felfogás, amely a sírokból látszik, s a hitvilág pedig antropomorf isteneket mutat. Ugyanekkor a bükki műveltség edényei nem ember formájúak és kozmikus jelek kötegei, szalagdíszei jelentek meg rajtuk. A bükki kultúra, ötvöződve a dunántúli *lengyeli kultúrával*, kialakult a *szalagdíszes kerámia műveltsége*, amelynek a Kárpát-medence őslakóinak továbbélő népességét jelenti. Ez a Kárpátokról keletre is terjeszkedve 6800 éve létrehozva a - Boian kultúrával kevert - *Cucuteny műveltséget*, amely pedig hatással volt a 6 ezer éves *svidéri műveltségre*. A Dunántúl és a Tisza mente erős déli, mediterrán befolyásával szemben a Kárpát-medence észak-keleti őslakói tehát történelmileg rövid idő alatt áttértek a földművelő életmódra, s továbbra is hozzájuk köthető a magyar nyelv átörökítése és eredete.

Az esőztető földművelést folytató, összefoglaló nevén *Duna menti műveltség* - amely időnként odébb települve egyedülálló erdőégetéses technikával újította meg a föld termőképességét - Duna II. szakasza nyugatra terjeszkedett a Duna mentén, s 6500 után a német síkságra érve megteremtette Nyugat-Európa újkőkorszakát. Itt is hiányzik az embernek való alárendelése, semmiféle főnökség nem mutatható ki a Dunai kultúra germán falvaiban. Az ugyanekkor ugyancsak az előntött Fekete-tengeri partvidékről benépesülő Termékeny Félhold területén, Mezopotámia déli részén és a Nílus mentén megjelenő - kidolgozott formájú - öntözéses földművelés technikájának megalkotása és a gabona nemesítése az előntött Fekete-tengeri medencében történt, jerikói és natufi műveltségi előzményekkel. Az itt lehetséges öntözéses földművelés terjedéséhez viszont előfeltétel volt a nagyobb embertömeg - az öntözőrendszerek kiépítéséhez-karbantartásához nélkülözhetetlen - összehangolt tevékenységét megteremtő, emberi alárendelést alkalmazó templomgazdaság létrejötte. Utóbbi a szintén földművelő *Boian kultúra* mediterrán etnikumának északra terjedésével Kelet-Európában is megjelent.

A kelet-európai szteppén az Urálig jutott halász-vadász társadalmak 8 ezer éve folytatnak állattartást, állattenyésztést is. A fő állat, a ló a temetőikben is megjelent. A Kaukázustól északra és a Cucuteny műveltségtől keletre kialakult férfielvei, szegényekre és gazdagokra tagolt pásztortársadalomban felbukkant az emberölő fegyver. A sírok mellékletei születési előjogokra utalnak. A hitvilág elemei egyeznek a későbbi indoeurópai hitvilág elemeivel. A 7 ezer éves lovas közlekedés magyarázza a hatalmas terület egységességét. A 6500 éve bizonyos lovaglás tudománya pedig lehetővé tette a marhatenyésztést. Ekkor a kőbaltából harcibalta lett és a főemberi domborsírokban emberáldozatokkal temettek. Az ugyanekkor kialakult *Ubaid műveltséget* hasonló elemek jellemzik a templomgazdaság és a rabszolgaság formájában. A *halom siros* vagy *kurgán műveltségű, harcibaltások népe* ugyanekkor feltalálta a háborút e három eszköz, a ló, a fegyver és az önmaga magasabbrendűségi tudata birtokában. Előbb a balkáni Vinca kultúrát égették fel és terjesztették el a folyóvölgyekben a pásztorkodást. Azaz még nem volt igazi háború, mert nem volt védekezés. Aztán idővel a földművelés visszatért és feloldotta a kurgán műveltség elemeit.

Ugyanez történ ezer évvel később a Duna és a Tisza völgyén is, *Baden-Vucedol műveltségként* a II. kurgán invázió idején. A tízezres települések lakossága megritkult: megölték őket vagy délre menekülte írástudásukkal együtt, a görög szigetekig és Egyiptomig. A kisebb települések, különösen a Cucuteny kultúra területén azonban érintetlenek maradtak. Ez a terület kevésbé kurganizálódott, mint a Duna-Tisza mentén élők, akik a hódítóknak alárendelten éltek, s rézeszközökkel váltották meg életüket. A dombokon erődök jelentek meg fémöntő és fegyvergyártó műhelyekkel, s eltűntek a közösségi helyiségek, szentélyek. Elő-Ázsiában viszont, a folyóvölgyekben ekkor jött létre a városok és városállamok rendszere és megjelent az írás és a bronz. 4800 éve a kurgán műveltség átalakult juhok és marhát tartó *késő-jamna műveltséggé* a Kaukázus északi felén, s ötszáz év múlva már a Balkánon volt. Jellemzője a kerek kocsi, aminek Budakalászon 5 ezer éves kerámia modelljét ásták ki. E műveltség indította a Tiszai kultúrát is felégető III. kurgán inváziót, aminek a végén a hódítók beolvadtak a helyben maradt leigázottakba. Ekkor távozott a szalagdíszes kerámia népek egy része az Urál környékére. De az Észak-kelet Kárpátok műveltsége és népessége még ekkor is viszonylag érintetlen maradt. Válaszlépésként mind az állattenyésztés, mind a rézművesség felértékelődött, a lakosság megtanulta megvédeni magát. A protoindoeurópai hódító elit Kárpát-medencei beolvasztásával a szteppeti hódítók felbukkanása itt ezer évre megszűnt. Ugyanakkor ez a hódító nép és nyelv más irányokban a későbbi indoeurópai népek és nyelvek kezdeményeit eredményezte.

A kárpát-medencei réz és antimon bronz ötvözetek elsődleges forrás volt Európa számára. A bronzkor elején a harcias, férfi istenséget tisztelő, a társadalmi egyenlőtlenségben érdekelt műveltség fokozatosan nyugatra vonult. Helyére, a Dunántúlra és a Tisza mellé visszatért a délre költözött egy része, s átmenetileg visszaállította az egyhelyben való falvas települést és az egyenlőség társadalmát. 4600 éve Dunántúlról, Somogy területéről megindult a *harangedényes nép*, mint hatalmi elit inváziója nyugati és dél-nyugati irányba, hogy teljessé tegye Európa indo-európaizálását. A Dunántúl tehát inkább Nyugat-Európa-hoz sorolható ekkor, a Tisza mente inkább a szteppéhez, a Felvidék azonban önálló. Az erdélyi sírok még nem ismerik gazdag és szegény elkülönülését. A késő-jamna műveltség 4550 éve tovább terjeszkedett a Turáni-medence felé. Az ott kialakult árja népek ötszáz év múlva meghódították Iránt és Indiát. Ugyanekkor indultak meg Pamír alatti őshazájukból keletre a türk népek, amelyeket a pontuszi lovas népek nyomtak a Turáni-Alföldről 4000 éve, a bronzkor kezdetén. A Tien-Sannál az ogurok északra mentek, az oguzok pedig a Mongol Medencébe. Utóbbiak mongolokkal keverve és megerősödve utóbb több nyugati irányú népmozgást indítottak. A következő, a ló vontatta *harci szekeresek* árja vezetésű inváziója Mezopotámiát éri. A ragozó hatti nyelvből kialakult az első indoeurópainak tartott hettita, s a harciassá vált ragadozó nyelvű kassiták segítségével az árják a sumérok birodalmát is megdöntötték. Az árja hikszoszok uralma aztán 3500 éve Egyiptomot is elérte. 3000 éve dél-nyugatról még az illír pásztorkok érkeztek a Kárpát-medencébe, főként a Dunántúlra. Erődöket építettek a dombokra, palánkokat a mocsarakba. Halomsíraikban urnás temetkezés van. Az urnákon háromszög alakú nőalakok szőnek, fonnak, lanton játszanak. A bronz használata ekkor már általános. A medence keleti felén ugyanekkor megjelent a - szteppén dél felé hódító, s hatalma végén a szkítákkal szembekerülő - *kimmerek* vezér törzsének nem nagy számú lovas-pásztor műveltsége és hamarosan beolvadt. Azaz az őslakosság ekkor is megmarad, azonosan a Cucutenyvel. Az erdélyi sírok még most sem mutatnak különbséget az emberek között.

A vasat már a vaskorszakot jóval megelőzően ismerték, a hettiták Kr.e. 1800, a Tátrában és Erdélyben Kr.e. 1770 óta. A vaskorszakot a Földközi-tenger keleti medencéjébe és a Nílus partjára a *tengeri népek* inváziója vitte Kr.e. 970-ben, amikor a hettita, a mitanni és az egyiptomi, de még az asszír hatalom is megrogyant. Az európai vaskor kezdete Kr.e. 750, meghatározói ugyanabban az időben keleten a *szkíták* a Kárpát-medencétől Közép-Ázsiáig uralkodva, nyugaton pedig a *kelták*. A Kr.e. 900 körüli lehűlés és szárazabbá váló éghajlat megmozdította a pásztortársadalmakat. A mongol szteppeti mozgás indította el a masszagéták részéről a szkíták kiszorítását az Aral-tó környékéről, a szkíták pedig a pontuszi szteppén a kimmereket szorították ki a hatalmi elit pozíciójából. Közismert görög nevükkel szemben magukat *szaka* néven nevezték, ami szarvast jelent. Eredetmondájuk anyaközpontú, a nők katonáskodtak is, de később sírmellékletként megjelenve alárendelt szerepre kényszerültek. A szkítáknak három társadalmi rétegük volt: hatalmi elitként a királyi szkíták, a középső katonai réteg és alsó réteggént a letelepedett földművelők-állattenyésztők. A királyi szkíták valószínű indoeurópai etnikuma a hosszúfejű, kaukázusi embertípushoz tartozott. A Dnyeper és a Don között laktak, s a kurgán hagyomány folytatásaként a Donyeck északi medencéjében temetkeztek. A király mindenható úr volt, az alárendeltség természetes volt közöttük. A harc volt a mindenük, a katonarétegnél az ölés dicsősége. A szkíták találmányuk, a visszacsapó íj miatt sokáig verhetetlenek

²² Lásd Cser i.m. 141-170

voltak. A meghódított népeket nem igázták le, hanem más katonanépektől való védelem fejében élelmet, fémeket, fegyvereket és arany tárgyakat kaptak. Így a katonaréteg nem zsákmányolt, de a vezető elit hatalmas arany kincseket felhalmozott. A királyi szkíták egyik törzse, a Pártus, a Kr.e. 4. században Perzsiában a Pártus Birodalmat alapította. A görögöknek a Balkánra rabszolgát és gabonát szállítottak, cserébe elsősorban bort kaptak. Ez az ital lehűtötte harciasságukat, ami végül hatalmuk összeomlásához vezetett. A letelepedett szkíták egalitárius fémműves társadalmakat alkottak. Hérodotosz szkíta uralmi területen élőknek tekinti és külön neveket illeti őket. Kultúrájuk, életmódjuk alapvetően különbözött a szkítákétól. A gabonát és a fémeket ők szolgáltatták. Kiemelkedik közülük a Kárpátokon kívül, a Dunába ömlő folyam mellett élt agathyr-sik népe. A Kárpát-medencében a Kr.e. 6. században, kisebb létszámban már előfordultak, majd Kr.e. 300 körül, hatalmas elvesztésekor a királyi törzs is beköltözött. Erdélyen és Mátraalján találták fejedelmi sírjaikat, majd beolvadtak az őslakosságba, a keltába és a dákbba. Krónikáink a szkítákra, mint a magyarok őseire hivatkoznak. S ha a magyar népi kultúra és a szkíta kultúra kizárja is egymást, a szkíta területen, szkíta fennhatóság alatt élt magyarság nem elképzelhetetlen. Hérodotosz is a Cucuény kultúra területére tette a letelepedett, gabonatermelő törzseket.

A kelták Kr.e. második évezredben jelentek meg a Duna forrásvidékén, majd *Hallstatt*-ban az első korongozott cserepekkel, és a *Le Tene műveltség*-ben Kr.e. 450 körül. Pásztor-társadalmuk eleinte még békés. A harangedény műveltség bronzkori elitjének és Nyugat-Európa újkőkori letelepedett lakosságának a keveredésével alakulhattak ki. Társadalmukban nemes pásztorok, lovasok és nem nemes földművelők kultúrája élt együtt. A társadalom hármasságát ők is elfogadták. A született katonai népesség mellett a druid papszerű értelmiség alkotta a két felső réteget, az alsót a szabadok. A rabszolgák nem alkottak réteget. Szóban oktattak, az írást tiltották. Hitviláguk éppúgy eltér az ind, mint a germán hitvilágtól. 33 istenségük volt. Lélekhitük szerint a halállal a lélek a túlvilágra szüleik, amelynek neve béke, az inneni világra születéssel pedig az onnanin meghal. Ez a nordikus és a későbbi magyar felfogás között foglal helyet, s egybecsent az Aveszta paradicsomával. A szó teremő erejű, a megnevezés jelenti a lélek születését, mint a keresztényeknél a kereszténység, sőt Püthagorasz korabeli felfogása is erre rimel. A kelták tisztelték a nőket. A nő harcos és druid is lehetett, s a királyság is öröklődhetett női ágon. Mindez elképzelhetetlen a görög, a római és a germán nőknél. A római hódításokig a kelták nem hódítottak. Kr.e. 600-tól a Pó síkságon voltak, de csak Kr.e. 400-tól kezdték hódítani az etruszkokat. Ekkortól a rómaiak elől a Brit szigetekre települtek, aminek eredményeképp kialakult az ír nép. Keleti határuk a szkítákkal évszázadokig ugyanaz maradt. A Kr.e. 3-1. századi kárpát-medencei kelta honfoglalásban is a kelta kultúra terjedt, nem a kelta etnikum. Kiváltképp a vaskohászat terjedt el, s itt jelentek meg az első vaskohók. Erődített városokat, nagyméretű földvárakat és úthálózatot építve hatalmi központok rendszerét alakították ki a Dunántúlon és a Duna-Tisza közén. A helyi, paraszti népességgel erősen keveredtek, annak műveltsége befolyásolta műveltségüket. Még a hamvasztásos temetkezésre is áttértek. Így a Bükk-Cucuény kultúra tehát továbbra is ugyanott fennmaradhatott, mint korábban, sőt a Dunántúlra is áttértek.

A kelta uralmat Kr.e. 12-ben a római váltotta fel a Dunántúlon, amivel ott megjelent a templomgazdaság és a személyi földtulajdon. Ugyanakkor Erdélyt meghódították a dákok, akik hatalmukat Észak-Magyarország és a Fekete-tengerig kiterjesztették. Itt továbbra sem volt templomgazdaság. A dákok vagy trákok, egyistenhitük szerint halhatatlanok voltak. A dák uralomtól északra és keletre, a rómaiától nyugatra eső kárpát-medencei területeken pedig megjelent a szkítákat leverő, az Urál déli lejtőiről érkezett szarmaták uralma, akik először a Kr.e. 4. században érkeztek a Volga alsó folyásához, a finnugorizmus szerinti ugor szétválás területéről és idején. A rómaiak terjeszkedésének a Kárpát-medencében és a Fekete-tengernél éppen a dákok és a hosszú lándzsás és acélpáncélos nehézlovasságot feltaláló szarmaták szabtak határt. Keleten pedig a Pártus Birodalom. A rómaiakkal ugyan először terjedt a hódítók nyelve, s Pannónia jelentős tartomány lett, mégis a római uralom nem érintette az ott már korábban élt lakosság etnikai, nyelvi összetételét. Mindenesetre az első magyar nyelvemlék Pannóniából ered, mert amikor Kr.e. 359-ben Nagy Konstantin császár elment megmagyarázni a falusiaknak az adóemelés, lemarházták. Kr.u. 325 után pedig keresztény templomok épültek Pannóniában. És mivel a szarmatáknak a mai ukrainai területről a Duna-Tisza köze északi részére először betelepülő jazig törzs sírjaiban fegyver nincs, s a férfi és a nő egyenértékű, tudjuk hogy ők hamar beolvadtak az őslakosságba. A később, Kr.u. 259 körül betelepültek azonban már a harcos lovas társadalom jegyeit mutatják, de viszonylag szűk - legeltetésre alkalmas - területre kerültek, így ők is hamar beolvadtak a helyi lakosságba. A Kr.u. 271-ben a falvakba történt betelepüléskor pedig a helyi lakosság - a szarmatáktól kapott, a rómaiak ellen szolgáló fegyvereket a szarmaták ellen fordítva - fellázadt és elűldözte a vezető elitet, akik a rómaiakhoz és a germánokhoz távoztak. Utolsó beköltöző hullámuk a hunok elől menekülő alánoktól érkező járszság volt 370 körül. A szarmatákkal mindenesetre dinári-taurid, dinári-kelet-balti, turáni és pamiro-turáni típusú embertani elemek jöttek a Kárpát-medencébe.

Európában a 300 körüli lehülés kiszárította az északi legelőket, s az északi nomádok 200 után dél felé törtek. Az osztrogótok és a vizigótok a Krím félsziget előtti szteppére települtek, a vadálók és a burgundiak pedig a francia legelőkre. A keletről megindult mozgással pedig 335 körül - a nyugat-ázsiai vagy szibériai szteppéről, ahol 155 óta tartózkodtak - Balambér vezetésével megjelentek a hunok Európában. A szeppei lovas katona hunok kb. 30 ezer főnyi, részben mongoloid, részben - döntően turanid, pamirid elemű - europid keverék népességet hoztak a Kárpát-medencei Alföldre 405-ben. Ekkor - a Kína északi részén Kr.e. 207-174-ig uralkodott a Mao-tun alapította fejedelmi Dulo dinasztiautód - vezértörzsek nyelve, neveik alapján, a török lehetett. Lovas kultúrájuk az addigiakat továbbfejlesztette szkíta íjjal harcoltak, s a kengyel bevezetésével lehetővé vált számukra a test-test elleni küzdelem. Míg Nyugat-Európában a kengyelt csak Nagy Károly idején vezették be a nehéz páncélos lovas hadseregben. A hun vezértörzs a meghódított, meghódolt és a legyőzött népekkel nagy szervezettségű szövetségi rendszert dolgozott ki. Hadseregükben a hunokkal szemben többséget alkottak a gótok, gepidák, sclávok és alánok. Oka király után Ruga - krónikaiban Bendegúz - , majd Atilla lett a nagykirály. Atilla birodalma a Volgától

a Rajnáig terjedt. Atila nem törekedett azonban sem a rómaiak, sem a pápa megsemmisítésére. 453-ban történt korai halála után osztozkodó fiai testvérharca után felbomlott birodalma. A hun maradékok Bizáncban, a pontuszi szepténn, az Alpokban, Ibéria északi részén és Erdélyben telepedett le. A hunok idején a Kárpát-medencében a Dunától keletre ismét nem alakult ki templomgazdaság és földesúri réteg, míg a Dunántúlon a korábbi társadalmi szervezet megmaradt. Csekély létszámú elitjük uralma nem befolyásolta az eredeti népességet, az északról előtűnik beköltözött germán gepidákat pedig levették. Hatásuk Felvidékre ki sem terjedt, bár az egész Kárpát-medencében uralkodtak.

500 körül a langobárdok költöztek Pannóniába, de onnét az avarok feltűntek a pannonok, szarmaták és gepidák maradékaival együtt 558-ban Itáliába távoztak. A hunokhoz hasonlóan keletről érkezett avarok 568 körül meghódították a Bolgár Birodalmat és annak örökösödési jogán, a hunok után mintegy száz évvel, betelepültek a Kárpát-medencébe, s itteni birodalmuk a 9. század elejéig fennállt. Az onogur Bolgár Birodalmat Atila kisebbik fia, Irnik alapította a Kaukázus és a Krim-félsziget közötti Meotiszban. Őt követő Mundo lett a király, majd fia, Gorda. Őt azonban, amikor behódolt Bizáncnak és felvette a kereszténységet, Moger nevű testvére, a magyarok esetleges névadója, megölette, s a birodalmat - bizánci elnevezés szerint - utrigurokra és kutigurokra szétszakítva, elköltözött népével. 576-ban Bizáncban az avaroknak ugyanazok tolmácsoltak, akik korábban a hunoknak, tehát mindketten türk nyelvet beszéltek, ám a bolgárok "r-ező", az avarok "j-ző" törököt. Az avar uralom a Kárpát-medence nyugati felében rendezkedett be, s a keleti részben a meghódított gepidák beléjük olvadtak. Hatalmuk - a kazárok pontuszi megjelenéséig - keleten a Volgaig terjedt. Kevert népességük nem alkotott homogén fajt vagy nyelvet. Egyébként is maroknyi uralkodó elitet képeztek csupán. Bizáncot hatalmas adók megfizetésére kényszerítették. Bizánccal hadakozva aztán az északi szláv horvátokat és szerbeket segéds csapatoknak a Dunától délre telepítették. A háború elvesztése után Herakleios görög császár a kereszténység felvétele fejében ugyanott területet adott nekik. A 8. század elején a Kárpát-medencében már voltak keresztény közösségek, templomok. Az avar uralkodó elit belviszályát kihasználva, az egyik tudun hívására, Károly csapatai feldúlták a Dunántúlt és elvitték az avarok hatalmas mennyiségű aranykincsét. Ezt később Károly kolostorai között szétosztotta, s a magyarok sorra visszahozták az országba. Az Avar Birodalom 803-ban szűnt meg, amikor a kagán megkeresztelkedett és a Dunántúlra vonult avar vezető elit vazallus államként csatlakozott a Frank Birodalomhoz. A Kárpát-medence keleti felét az elszlávosodott balkáni bolgárok foglalták el ekkor, míg az északi rész a hatalmi osztozkodás szféráján kívül maradt.

Az avarokat nyomban a belső-ázsiai nyugati türk kazárok uralma követte a Volga-Don és a Kaukázus közötti területen, akik meghódították, az oda, a Kaukázuson túlról 508 körül költözött szintén türk szabirokat és onogurokat. A kazárok 596-ban az Azovi tenger partját is elfoglalták. 607-ben az onogurok visszaállították önállóságukat velük szemben. Bizánc, velük szövetségben, 627-ben megverte a perzsákat. Majd a kazárok a függetlenné vált Bolgár Birodalmat kettészakították, s a Donyec vidékére és a Volga könyök felé szorították. Utóbbiak egy részed 680-ban az Aldunához vonult. A bolgárokat Irnik késői utóda, Kovrat szabadította fel a kazár uralom alól. Krónikáinkban ő szerepel Atillaként. Birodalmát 665-ös halála után, 668-ban öt fia között felosztották. A két legidősebb fiú a helyben maradt népével, s utódaik szerepet vállaltak a magyar honfoglalásban. Batbaján a Volga északi részén élve, népével együtt meghódította a kazár kagánnak. Kotrag országa a Meotiszban volt, s viszonylag sokáig fennmaradt, csak a tatárok pusztították el a 13. században. A harmadik Kovrat-fiú, a 630-ban született Iszperik - a székelyek Csaba vezére ő, akiben Atila legkisebb fiát látják - 679-ben megszállta a Dnyeper és a Dnyeszter közötti területet, majd a mai Bulgáriába költözött. A korábban odatelepített szláv törzseken uralkodva vezéreivel együtt felvette azok nyelvét. 679 körül népével együtt Kovrat negyedik és ötödik fia is elköltözött. Előbbi Ravenna mellé, császári alattvalónak, utóbbi, Kuber Pannóniába jött, ahol két győztes és három vesztes csatát vívott az avar kagánnal, majd Thesszaloniki mellé telepedett. A magyar hagyomány és a krónikák szerint a népével együtt Görögországba költözött Csaba tizenhárom év után visszatért Szkítiába. A hagyomány szerint Csaba szabir volt, 720-ban született, s az ő fia, a 768-ban született Edemen lett a kazárokkal szembehelyezkedő szabirok első kagánja.

670 táján jelent meg a Kárpát-medencében - a sírok tanúsága szerint - a griffes-indás nép, amely nem lehetett bolgár, hiszen a bolgárok máshová mentek. Nem lehetett nomád sem, hiszen nagy létszámú temetőik falvakra vallanak, amik a nomádoknál nincsenek. Nem jöhettek a Volga partjáról sem, mert nem voltak kazár származékok. Jöhettek viszont a szomszédból, ahonnan a fegyvertelen első szarmata beköltözés is történt, a mai nyugat-ukrajnai területről. S miként e szarmaták, a griffes-indások is magyar nyelven beszélhettek. Erős nemzeti rendszert éltek és a tízes rendszert is követték, mint a székelyek. A kazárok időközben az iszlámot terjesztő arabokkal háborúztak a Kaukázus körül, s 740-ben államvallásként felvették a judaizmust. A vikingek északról, a besenyők keletről támadták őket, s ekkor a nekik alávetett lovas népek lerázták a kazár uralmat, illetve biztonságosabb vidékre költöztek. Ez volt a magyar honfoglalás létrejöttének egyik mozgatója. A másik mozgató a honfoglalók vezér törzse. Róla szólnak az Árpád-házi krónikák, valamint a történelmi, például a bizánci udvari feljegyzések. Utóbbiak szerint azonban a magyarok turkok. Krónikaik csodaszarvas mondája viszont az ősi eredetű magyar népre utalhat, amire a mondában szereplő anyagi jogú társadalom és erdős környezet mutat. A Turul monda pedig az Árpádok családjának származásmondája, amelyben Emese neve szarvasünnöt jelent és a nemzetség anyját jelképezi. Ugyanakkor a magyar népi kultúrát nem jellemzi a ragadozó állat, madár ábrázolása, azaz a Turul monda a társadalom vezető elitjére vonatkozik. Eszerint az Árpádok családja a turul és a szarvasünnő nászából származik. Tehát a család két ágból egyesült, férfia gon a hunból, a nőit pedig nem ismerjük. A magyar krónikák hangsúlyozzák, hogy Árpád népe Atila jogos örököseként érkezett a Kárpát-medencébe.

Ügyek 810-815 között szabír kagánként ellenőrzése alá vonta a Dnyeper parti magyar nevű városokat és a folyami hajózást. Fia, Álmos (819-893) Kijevet erős várrá tette, ahol nagy kardkovács műhely működött. Az ő fia, Árpád (840-907), akivel együtt a magyar honfoglalást előkészítette. Árpád 860-tól több hadjáratban részt vett szövetségesként, amelynek során megismerte a Kárpát-medencét. Álmosék 884-ben Kijevben Olegot megtették ispánnak, aki később a szövetséges kijevi orosz dinasztia alapítója lett. Mivel az igen erős besenyők 870-ben átlépték a Volgát, a legkeletibb bolgár törzs, a Nyék elhagyta a kazár szövetséget és Álmos fennhatósága alá költözött. 888-ban a Kijevben járt avar vezetők megegyeztek az egységes Kárpát-medencei hatalom újjászervezéséről és a területnek a helyben lakók és a beköltözők közötti felosztásáról. Ugyanebben az évben a másik két bolgár törzs is átköltözött a besenyők elől a Dnyeper nyugati oldalára. A szabírok délebben lévő része viszont a besenyőktől félve a Kaukázusba költözött. Amikor 890-ben a szabír és az onogur-bolgár katonai vezetők vérszerződéssel egyesítették erejüket, létrejött a magyarnak nevezett egység, azaz a magyar vezető elit és az egységes magyar nép. A hadi szerepek, a hadseregben elfoglalt pozíciók türk neveit később törzsneveknek hitték, míg az egyes vezéri beosztási elnevezéseket személyneveknek. A honfoglaló magyar nép zömét azonban a Dnyepertől a Kárpátokig letelepedett lakosság adta, amelynek nyelve ugyanaz volt, mint a Kárpát-medence északkeleti felén lakóké. A kapitányok azonban ekkor még nem ezen a nyelven beszéltek, amelyet azonban mégis róluk neveztek el magyarnak. Azaz a magyarnak nevezett kultúra nem azonos névadójával. A honfoglalás előestéjén a magyar katonaság háromszor is szövetségesként harcolt Pannóniában. Utoljára 895-ben. Ugyanebben az évben Simeon bolgár cár elleni bizánci szövetségben biztosítani tudták az Al-Duna felől a honfoglalást. Ez ebben az évben végbe is ment. Az 1500-1800 km-es út megtétele a több százezres tömegnek négy hónapig tartott. A Kárpát-medencében a falvakban ünnepélyesen fogadták a beköltözőket, a székelyek katonailag is segítettek. A honfoglalók a ritkábban lakott területekre települtek, ahol a lakosságot a keresztény frank és a morva irtó hadjáratok elgyérítették. S a világtörténelem egyik legnagyobb hadi vállalkozása sikerre vezetett, majd pedig száz éven belül létrejön itt Európa legkorszerűbben felépített állama.

A választott fővezér családja a Vérszerződés alapján a nép örökös vezére, majd apostoli királya lett. A Könyves Kálmán idejéből már ismert Szent-Korona-eszme szerint az országnak az uralkodó nem birtokosa, hanem a Szent Korona lényé egyesíti magában a területén élő uralkodó és nem uralkodó embereket. Így ember nem birtokol embert. Ugyanakkor minden alattvaló és az uralkodó maga is, a Szent Korona tagja. II. Endre idején megszületett az Aranybulla, a király és a nemesi társadalom szerződése. A háromrészes terület egységessé vált és azonnal Európa kulturális húzóereje lett.

Bashkir Farkasvadász szobra

A szobor azt a jelenetet mutatja, amikor a vadász a betanított lovával vadássza a nagy hóban futni nemtudó farkasokat és az egyéb prémes állatokat.

A vadász kezén látható a rövidnyelű ostor, aminek a végén ólomsúly van, amivel lecsapja a prémes vadállatot.

Az ólomsúly nem lyukasztja át a vadállat bőrét. Az átlukasztott bőr-prém, a kereskedelembe tetemesen csökkenti a prém árát.

Vadászok a szobor mellett ünneplik a vadászati eredményt, színezve táncmulatsággal.

²³ Lásd Cser i.m. 170-182

Cey-Bert Róbert Gyula (Bangkok)

Nemzeti jelképeink tragikus elvesztése

1. Nemzeti és társadalmi szimbolikai értékek motiváló energiája

A történelem folyamán minden dinamikusan fejlődő közösség és nép nagy jelentőséget tulajdonított a törzsi, nemzeti, vallási, politikai és társadalmi szimbólumoknak nemcsak megkülönböztető és kommunikációra alkalmas tulajdonságaik miatt, de pszichikai, lelki energiát adó képességeik miatt is.

Minden szimbólumnak, amelyet a társadalom összessége elfogad, motiváló, belső lelki erőt adó pszichikai energiája van, amely bizonyos esetekben a társadalom erőinek a mozgósítására is képes (pl. a kereszt és a félhold harca a középkorban).

Ha egy szimbólum elveszti motiváló erejét, halott szimbólummá, egy egyszerű jellé válik.

A középkori ember számára a kereszt egy élő szimbólum volt, erős érzelmi tartalommal, amelyért képes volt életét feláldozni. Európa 20. századi embere számára a kereszt már csak egy jel, egy halott szimbólum, amely már csak egy bizonyos vallást jelöl a többi vallás közül.

A többség számára századunk utolsó éveiben a nemzeti és a vallási szimbólumok elvesztették érzelmi és pszichikai energiájukat és a leggyakrabban üres, tartalom nélküli jelekké váltak.

A pénzt és a gazdagságot kifejező és tömegfogyasztásra ösztönző uniformizált magatartás szimbólumai viszont meg sokasodtak és egyre nagyobb motiváló erővel rendelkeznek.

- A társadalmi, politikai és foglalkozásbeli status sznobizmusa, az előnyös és gyakori megjelenés a médiában, zárt, exkluzív klubokhoz való tartozás, a családi ház stílusa (ára), berendezése, a kocsí márkája (Mercedes, BMW, Rolls Royce) az óra és az ékszerek (Rolex, Piaget), nyaralás távoli egzotikus országokban, különleges luxus szállodákban erős pszichikai tartalommal bíró szimbolikai jelentést kaptak (status symbols).

- Párhuzamosan az uniformizált és a tömegfogyasztást (és tömeggondolkodást) jelölő szimbólumok a társadalom minden rétegét érzékenyen befolyásolják: farmeröltözet (Levi Strauss), sportöltözet (Adidas, Nike), gyorsétkezés (McDonald's), uniformizált zenedivatok, Coca Cola, a cowboyos Marlboro és a Disneyland értékrend szimbolikája, amely már az egész világon megjelenik a marketing és a termékpromóció minden területén (Mickey egér, Donald kacsa, Plútó kutya).

A status szimbólumok és az uniformizált tömegfogyasztás Disneyland szimbólumai azonban nem képesek az emberekben a lelki harmóniát és az értékrendet biztosítani és a társadalmat az egoizmus, a dekadencia és az erkölcsi lazaság felé viszik.

Léteznek azonban olyan népek is, amelyek történelmi hagyományaik és vallási értékeik miatt jobban ellenálltak a század szimbólum- és értékromboló befolyásainak és így lelkileg erősebbek maradtak és nemzeti, vallási szimbolikai értékeikből erőt meríthetnek: japánok, muzulmánok, zsidók, örmények, görögök, kisebb mértékben az angolok és az írek, sőt még a kínaiaknál is - a kommunizmus ellenére - az ősi történelmi és vallási szimbolikai értékek reneszánszukat kezdik élni. Ezek a népek lesznek minden bizonnyal a 21. század legsikeresebb népei.

A népmozaikból összetett Egyesült Államok helyzete különleges és ellentmondásos:

- egyrészt hatalmas gazdasági és kommunikációs erejét a Mickey egér, a farmer, a hamburger és a Coca Cola magatartásformákat tette népszerűvé és kényszerítette az egész világra;

- másrészt ragaszkodnak bizonyos puritán, hagyományos magatartásformákhoz (Clinton-Lewinsky probléma) és az Amerika nagyságát jelentő szimbólumokhoz: nagyon tisztelik az amerikai függetlenségi harc szimbólumait és személyiségeit, előszeretettel jelenítik meg az erőt és hatalmat jelentő fehérfejű amerikai sas szimbólumát (az első Holdra leszálló úrkomp is a "Sas" nevet viselte) és rendkívül büszkék iszonyatos katonai és gazdasági hatalmuk megvalósított és jól működő szimbólumaira (Stealth, "lopakodó" repülő, rakéták, űrkutatás, elektronika, informatika, Wall Street), amelyeket világhírességük és magasabbrendűségük kifejezéseként élnek meg.

2. A magyarság szimbólumainak hánya-vetett sorsa és romlása

A történelem viharai, nemzeti tragédiáink sorscsapásai szétszúrták, pszichikai és érzelmi tartalmuktól megfosztották és halott jelekké alakították át a hagyományos nemzeti szimbolikai értékeinket. Mára már talán csak a piros-fehér-zöld nemzeti színeknek maradt meg valami gyenge érzelmi tartalma, amellyel a magyarság még azonosíthatja meg.

Egyre többet hallani azonban egyes körökben olyan hangokat, amelyek még a nemzeti színeink használatát is "túlzott magyarkodásnak" tartják.

A magyarság történetében két alkalommal került sor tudatos nemzeti szimbólumrombolásra:

- a kereszténység felvétele idején, amikor lovaskultúránk és táltoshitünk szimbolikai értékeit "pogánynak" kiáltották ki és tüzzel vassal irtották;

- és a második világháború után, amikor a kommunista diktatúra a hagyományos szimbolikai értékeinket "feudalista és fasiszta csökevényként" kezelte és kíméletlenül üldözte.

Érdemes végig elemezni nemzeti szimbólumaink hánya-vetett sorsát, mert tanulságul szolgál a magyarság jövőbeli stratégiájának és új szimbolikai értékei kialakításában.

Lovasműveltségünk és táltoshitünk szimbólumait a kereszténység nagy erővel próbálta kiirtani a magyarság tudatából. Az ősi értékek, pszichikai és érzelmi energiája azonban elégségesnek bizonyult arra, hogy a nép lelkében, népmeséiben, leendőiben és zenéjében elrejtőzzenek és tovább éljenek.

Az ősi szimbolikai értékek a népmesékben és a legendákban a 20. század közepéig a nép ajkán éltek és kifejtették pozitív hatásukat, mint például ősvallásunk legfontosabb szimbolikai értéke, a világfa ("Az égigérő fa" népmese), a megsegítő csodás sasmadár vagy turul (a "Griffinadár"), a táltosrévülés ("A Fehérlófia"), a Csodaszarvas (Szt. László legenda), a táltosok próbája és küzdelme (a fehér színt képviselő Szt. László harca a fekete színt képviselő kun vitézzel), a táltosjövendölés (Szt. László kilövi az íját és megtalálja a csodatevő gyógyfüvet - hasonlóan jövendöltek a hun táltosok), a Szt. László forrásvíz fakasztása, az aranypénzek kavicsá változtatása - mind az ősi táltoshit értékeire vezethetők vissza.

Szent Lászlót a korbéli magyarság ősi lovasműveltségének ideáljaként és bajnokaként tisztelte és ezért ősvallásunk nagyon sok szimbolikai értékét a Szent László legendákba rejtőztette.

Fontos lenne legalább megismerni elveszett ősi szimbolikai értékeinket, mert minél régebbi szimbolikai értékeket tudatosít magában a közösség, annál jobban megerősödnek benne a közösségi szellemet összetartó érzelmi szálak.

A japánok például az Amaterasu Omikami Napistennő jelképét (amelyhez a 125 generációra visszamenő japán császári család eredetét kötik) a ma is élő sintó ősvallásuk szimbólumait (amelyeknek közül 3000 éves története van), mindmáig a legnagyobb hittel és buzgalommal tisztelik.

A japán tartásban és a gazdasági sikerekben nagy szerepe van az ősi szimbolikai értékek pszichikai energiát adó képességeknek is.

A kínaiak Taiwanban, Hong Kongban, Szingapúrban (és egyre inkább a kommunista Kínában is) szintén nagy tiszteletben tartják több ezer éves taoista és konfuciuszi szimbolikai értékeiket.

Nem lenne benne semmi kivetni való, hogy a magyarság megismerné ősi szimbolikai értékeit. Az iskolai oktatás egyik fontos feladata lehetne, hogy a felnövő nemzedékek megismerjék ősük műveltségét, vallási értékeit és legendáikat.

A kereszténység szimbólumai

A kereszténység felvételével új szimbolikai értékek jelentek meg a magyarság életében. A keresztény értékek közül az Istenfogalom, a Nagyboldogasszony (Mária), a kereszt és a királyi korona kapta a legerősebb szimbolikai tartalmat. Az új Istenfogalomban és a Nagyboldogasszonyban azonban visszacsengenek szintén a táltoshitű Ős Tengri (Isten) és a Boldogasszony szimbolikai értékei is.

A királyi korona, "Szent István Koronája" az ország és a Magyar Állam általánosan elfogadott szakrális jelképévé vált például, a magyarság csak azt a személyt tekintette királynak, akit Szent István koronájával koronáztak.

A korona mellett a két mezőből álló címer (piros-fehér vágások és a kettős kereszt) is kialakult már az Árpád-házi királyaink idején, amelynek szimbolikai értékeivel a magyarság azonosulni tudott hosszú századokon át.

Történelmi személyiségeink szimbolikai értékei

A századok során nagy formátumú történelmi személyiségek beépültek a magyarság kollektív tudatába és lelki erőt adó szimbolikai értékekké váltak, amelyek megerősítették a nemzet tartását a válságos időkben.

Ilyen erőt adó szimbolikai értékévé vált: Atilla, Árpád és a hont visszafoglaló vezérek, Szent István, Szent László, IV. Béla, Károly Róbert, Nagy Lajos, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, Dobó István, Zrínyi Miklós, Bocskai, Bethlen, Rákóczi Ferenc, Széchenyi, Kossuth, Petőfi és mások.

Szimbolikai értékeink pusztulása

A több mint 40 évig tartó kommunista diktatúra lelki terrorja szörnyű pusztítást végzett nemzeti szimbólumaink körében és régi szimbólumaink közül csak megtépzott nemzeti színeinket tartotta meg és új "szocialista" és "demokratikus" szimbólumokat próbált a magyarságra erőltetni.

A magyarság a szocialista szimbólumokat sohasem fogadta el, azonban ősi szimbolikai értékeit elvesztette.

Még a nyolcvanas évek közepén is a koronás, címeres, magyar jelvénytől vagy zászlótól szinte félttek a külföldön járó magyar turisták és gyakran meg nem értő, szarkasztikus megjegyzéseket tettek velük kapcsolatban.

Ez a helyzet sajnálatos módon mára is megmaradt. Tíz-tizenkét évvel a rendszerváltozás után a magyarság ősi koronás címerét az ország többsége még nem egészen fogadta el érzelmileg és továbbra is csak a piros-fehér-zöld színeket tekinti a nemzet legfontosabb azonosító szimbólumának.

Nemzet-stratégiai szempontból végtelenül fontos lenne tehát élővé tenni a nép lelkében, érzelmileg közelebb hozni a szívéhez a magyarság azonosságait, hagyományait, kultúráját és történelmét kifejező szimbolikai értékeket: a koronát, a koronás magyar címet és történelmi személyiségeinket.

3. Piros-fehér-zöld nemzeti színeink és a koronás, magyar címer

A jelenleg érvényben lévő szabályok szerint a koronás magyar címert jobbra állami és hivatalos intézmények azonosítására használják. A magyar turisztikai és gazdasági kommunikációban (magyar vállalatok, magyar légitársaságok, magyar termékek, magyar rendezvények, kiállítások) a magyar címer nem, vagy csak igen ritkán jelenik meg.

Fontos lenne talán átvizsgálni, a magyar címer használatának általános lehetőségeit a turisztikai, a gazdasági és a nemzetközi rendezvények kommunikációjában (az olimpián a magyar győztesek tiszteletére nem a címeres zászlót húzzák az árbocra!).

A magyar turisztikai és gazdasági kommunikáció kizárólagosan csak a piros-fehér-zöld színt használja Magyarország és a magyar eredet azonosítására.

A piros-fehér-zöld szín kommunikációs ereje azonban gyenge és félreérthető a külföldiek számára:

- a külföldiek gyakran összekeverik a piros-fehér-zöld színt az olasz, mexikói, iráni vagy indiai nemzeti színekkel (Európában a piros-fehér-zöld színt inkább olasznak, Amerikában pedig mexikóinak tekintik);

- a nem színes, fekete-fehér fényképeken, ábrázolásokon a piros-fehér-zöld szín azonosíthatatlanná válik.

Alapvetően megjavíthatnánk a piros-fehér-zöld nemzeti színeink, a magyar zászló kommunikációs erejét, ha együtt használnánk a koronás címerrel.

A vizuális percepció szabályai szerint a legjobban megkülönböztethetőek és azonosíthatók azok a nemzeti zászlók, amelyek jellegzetes grafikája a fekete-fehér ábrázolásokon is könnyen felismerhető. Ilyen jellegzetes grafikájú zászló többek között az amerikai, a brit, a japán, a kínai, a brazil. A horvátok és a szlovákok például nemzeti címerüket, mint nemzeti azonosításuk szimbólumát, beépítették zászlójukba, mert a címerük nélkül piros-fehér-kék zászlójuk teljesen azonosíthatatlan lenne.

Ugyanilyen nemzeti azonosítási okokból használják a kanadaiak a piros juhar levelet piros-fehér-piros zászlójukon és a spanyolok és a portugálok a hagyományos címerüket a zászlójukon.

A horvátok jellegzetes piros-fehér "sakktáblás" címerük grafikáját (kitűnő megkülönböztető jelentőséggel bír) egyre gyakrabban használják turisztikai és termék reklámjaikban.

A svájciak fehér keresztet piros címere Svájc, a svájci turisztika, svájci termékek, szállodák, bankok, óra és csokoládéipar elismert szimbóluma az egész világon.

A svájciak érzelmileg rendkívüli módon kötődnek címerükhöz és zászlójukhoz, amelyek szimbolikája 700 éves államiségüket, szövetségi intézményeiket és a 23 kanton örökös szövetségét jelenti a számukra.

A svájci hegyi falvakban a magánházak előtt mindenütt büszkén lobognak a fehér keresztet piros svájci zászlók.

Hasonló helyzet teljesen elképzelhetetlen lenne Magyarországon, ahol az emberek elvesztették az érzelmi kapcsolatukat a nemzeti címerrel, ahol a címer sem a turisztikai, sem a gazdasági kommunikációban nem jelenik meg.

Hasznos lenne tehát átgondolni és elemezni a magyar zászló kommunikációs jelentkezésének a fontosságát. Megfelel-e nekünk, ha egy kevésbé megkülönböztethető és más nemzeti zászlókkal könnyen összekeverhető zászlót használunk, vagy kívánjuk-e, hogy nemzeti zászlónknak erősebben megkülönböztethető jellege legyen?

Ha nagyobb megkülönböztethető képességet kívánunk adni a zászlónknak, akkor általánosság kellene tenni a címer használatát mind az országzászlón, mind a hivatalos és nem hivatalos zászlón.

Nemzeti színeinket a magyar címer piros, fehér és zöld színe határozza meg. Ezért címertanilag (és logikailag) a magyar címer elválaszthatatlan a magyar zászlótól.

A vizuális percepció szabályai szerint a piros-fehér-zöld párhuzamos sávoknak nincs olyan erős percepciót rögzítő ereje és gazdag kommunikációs tartalma, mint a koronás, magyar címernek, amely Európa egyik legjellegzetesebb és legegyszerűbb címere.

Már csak a kedvező percepció és kommunikációs hatása miatt is használni kellett a zászlókon a koronás címerünket. Ha mindehhez hozzátesszük a címer történelmi jelentését a magyarság számára, akkor pedig kötelezően be kell építenünk a címet a magyar zászlóba.

Mindez azt is jelenti, hogy nemzeti kommunikációnknak népszerűsíteni kellene a korona és a koronás magyar címer szimbolikáját és nem szabadna a jövőben elkövetni olyan kommunikációs és történelmi hibákat, mint amelyek történtek az utóbbi évben kibocsátott új bankjegyeken.

Például:

- a Szent Istvánt ábrázoló új tízezer forintoson, első királyunk fejére nem a hagyomány által elfogadott "Szent István koronája" került, hanem a közel kétszáz évvel később uralkodó III. Béla halotti koronája!... Igaz, hogy a korona szakértők között nincs még egyetértés a korona pontos koráról és eredetéről, de a legrégebbi krónikák és hagyományaink a koronát egyértelműen Szent István koronájának tekintik;

- az új kétszáz forintoson Károly Róbert fejére sem került Szent István koronája, pedig Károly Róbert két esztendőn át hadakozott azért, hogy Szent István koronájával megkoronázzák. A nemzet a két előző koronázását nem ismerte el, mert nem Szent István koronájával történt.

Károly Róbert királyunk igazán megérdemelte volna, hogy a 20. század magyarjai azzal a koronával ábrázolják, amelyért annyit harcolt.

A fénykép egy torony építményt mutat, a Hunza törzs kis országának Gánish nevű területében. Azt a tornyot a 12-14. századokban építették a mohamedán vallás Hunza hívei, akik állandó háborúban voltak a buddhista vallású Hunza testvéreikkel. Végül is, a mozulmánok győztek. Hunza és a Nagar testvérnépek korunkban, mindannyian mohamedánok. korunkban a torony hivatás nélkülivé vált. A falba épített fa kötelek tartják össze. A vártoronyt Qila a neve, nem Kurgan. A torony és a környezete borzasztóan elhanyagolt állapotban van. Hunzában 4 Qila nevű vár van, amelyeknek a fölüjlesztését, a turista bevételekből lassú ütemben kb. 4 évvel ezelőtt kezdték meg. A vezéri családok a 17-18. században kihaltak. Azóta a várak mindenkié és senkié sem voltak.

F. Sederkenny – Szederkenny történelemkutató

Cser Ferenc (Melbourne) Életszimbólumok

Az életről alkotott elképzelés nagyon összetett fogalom és igazi jelentése nagyon nehezen határozható meg. Már a korai neandervölgyi ősember is tisztában lehetett magával a fogalommal, minthogy a telepein temetési rítus ismerhető fel. A halott mellé eltemetett sir ajándékok valamiféle halál utáni élet elképzelésére utalnak. A Shanidar barlang sírjai meg már azt mutatják, hogy a közel ötven évezreddel ezelőtt élt neandervölgyi ősember orvosi műtéttel életet mentett és már gyógynövényeket használt, ide sorolva az *Ephedrát*, amit ma a kábítószeresek között tartanak számon (Solecky, 1971). A gyógyító eljárások a temetkezési rítussal egyetemben az ekkori ember elvont gondolkodásának meglehetősen nyilvánvaló jelei (ClarkE, 1965). Az életről alkotott fogalom ekkor már létezett és az ember létének eme korai szakaszában már jelképét is megtalálhatjuk. Az 1. ábrán bemutatott ausztriai telepről származó *táncoló Vénusznak* elnevezett csontfaragvány ennek biztos jele. Az osztrák telep az *aurignici* ember telepe volt, ami vitatható módon a neandervölgyi ember korának a végét, a modern ember korának a kezdetét jelenti.

1. ábra. Táncoló Vénusz az aurignici műveltség korából (Rudgley, 1999, p.199)

2. ábra. Dolni vestonice-i Vénusz, 28 évezreddel ezelőtt készített (Bordes, 1968, p. 174)

3. ábra. villendorfi Vénusz, 22 évezreddel ezelőtt készített (Rudgley, 1999, XXI. táblakép)

A gravetti korban élő, most már kétséget kizáróan modern ember műveltsége az életet kőver asszonyi torzóval ábrázolta, ami a termékenység jelképnek fogható fel. A 2. és 3. ábra két példát mutat be ebből a korszakból. A Dolni Vestonicéből származó agyag szobrocskát huszonnyolc évezreddel ezelőtt készítették. Minden kiásott darab el volt törve. Az agyagtechnikai vizsgálat azt mutatta, hogy ez nem volt véletlen: a szobrokat úgy égették ki, hogy viszonylag kisebb ütésre is már szinte felrobbanva darabokra törjenek (Rudgley, 1999).

Ebben a korban még nem az élő embert, hanem cserép torzót áldozták fel a hit oltárán. A másik szobrot - az u.n. Villendorfi Vénuszt - úgy szintén a gravetti embere faragta kőből Ausztriában és a Dolni Vestonice-i torzókat (lásd a 2. ábrán). Egyik szobrocskának sincs arca, a túlméretezett női test csupán az emberi termékenységet jelképezi elvont fogalmi módon. Hasonló szobrocskákat még számos helyen megtalálhatunk és mindegyik jellegzetessége a kőver női test, a nőiség kiemelésével, az arc, a fej jelentőségének elhanyagolásával.

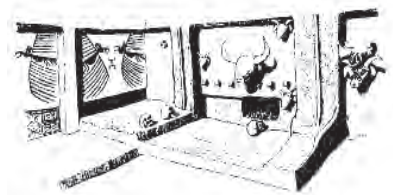

4. ábra. catal hüyüki Vénusz 9 évezreddel ezelőtt készített (Roaf, 1991, p. 17)

A Çatal Hüyüknél, a korai újkőkorszakban, azaz közel kilenc évezreddel ezelőtt készített női szobrocska azonban már sokkal inkább emberi jellegzetességeket mutat, mint az előzőek. Kifejezi az élet jelképét, de ezen felül még többet is: embeformájúságot (anthropomorfia).

Çatal Hüyük telepe ebben az időben már sokkal fejlettebb vallási elképzelésekről is számot ad. Az 5. ábra egy szentélynek felfogott helyiséget mutat, ahol emberi koponyákat, valamint bika koponyák másolatait láthatjuk, mint valamiféle vallási rítus kellékeit.

A bikafej az élet jelképeinek a következő szakaszát képviseli. Ez a jelkép meglehetősen változatos formában található meg. Legfőbb jellegzetessége a két szarv, ami pl. a mezopotámiai Bál istenség fejét díszíti, amint ezt a 6. ábra szemlélteti.

5. ábra. Çatal Hüyük szentélye, 9 évezreddel ezelőtt készített (Rudgley, 1999, p. 22)

6. ábra. Bál Mezopotámiából, a 4. évezred a jelenkor előtt (Varga, 1993, p. 106)

9. ábra. Késő-minói váza Pseirából (Gimbutas, 1991, pl. 247)

Ugyancsak Hathor vagy Isis fejdíszeként is láthatjuk Egyiptomban, hogy ezt a 7. és a 8. ábra szemlélteti.

A bikaszarv a fenti példákban mindig körülölel valami mást is. Maga a szarv a Hold jelképének is felfogható, amihez egyébként inkább a ciklikus feltámadás, azaz közvetve a halál illik, semmint maga az élet. A nap korongja a szarvak között (lásd a 6.-8. ábrát) azonban kétséget kizáróan az életadás jelképe. A nap és a hold együttesen jelképezi az istenség erejét.

Az egyiptomit megelőző időszakokban a bikafejet pillangóval a szarvai között ábrázolták, pl. a milánói (9. ábra), ill. mükénéi vázán (10. ábra).

A jelenkori népművészetben, pl. Magyarországon, a bikaszarvval azonos formájú jelképet ábrázolnak: a tulipánt. Számptalan megjelenési formája ismert. Néhányat ezek közül a 11. ábra szemléltet.

Látható a gyűjteményből, hogy ez a forma sokkal inkább egy fontos jelkép, semmint egy virág ábrázolása. Általános formájuk azonos: van a bikaszarva, mint külső keret és valami más, nagyon változatos, mint ennek belső magva. Ha végignézzük a formákat, akkor megállapíthatjuk, hogy valamennyi az új élet keletkezését jelképezheti. A bikaszarv belső magva a sarjadó mag és így ez az élet egy következő jelképéhez vezet, az élet fájához.

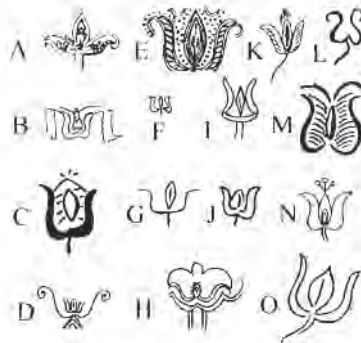
7. ábra. Hathor, Egyiptom ég istene (Wallis Budge, 1989, p. 278)

8. ábra. Ízisz, Egyiptom anyaság istene. Négy évezreddel a jelenkor előtt (Ibid. P. 291)

10. ábra. Mükénéi váza Salamisból (Ciprus) (Gimbutas, 1991, pl. 187)

11. ábra. Tulipán motívumok a magyar népművészetben (Kiszeley, 1996, p. 587)

12. ábra. Tatárlakai táblák (Erdély) 8 évezreddel a jelenkor előtt (Forrai, 1994, p. 49)

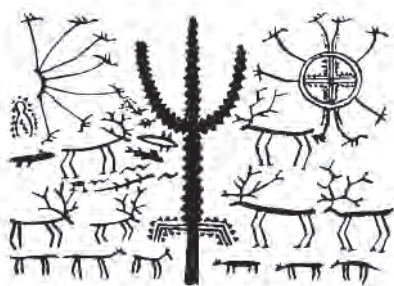
Az élet fáját az Öreg Európa műveltsége már a Vinca műveltség megjelenése előtt ábrázolta. Ez utóbbi korai szakaszából származnak a híres tatárlakai táblák, amiket a 12. ábrán mutatok.

Három táblácskát találtak egy rituális temetkezés helyén. A táblákat, a környezetükből származó faszén 14 C izotópos vizsgálata alapján, a jelen előtt mintegy 7,5 évezreddel készítették (Rudgley, 1999), a neutron aktivációs elemzések alapján helyi agyagból. Két táblácska képeket ábrázol (lásd a 12. ábra 1. és 2. táblácskáját), a harmadik táblán azonban rovásírási jeleket láthatunk. Az életfa jelképe mind a három táblácskán megtalálható (a 3. táblán a bal alsó negyedben). Minthogy helyi agyagból készültek a táblák, kizárható az, hogy kereskedelmi forgalommal kerültek volna ide. A rovásírási jelek az Öreg Európa korabeli írásjeleihez tartoznak (jelen előtt 7500-tól nagyjából 3500-ig) és ezeknek a jeleknek mintegy a fele megtalálható az ezideig még megfeythetetlen ún. lineáris A írás jelei között, azok zömét alkotva, majd tovább, a lineáris B és a későbbi ciprusi írásjelek között is. Hasonló alakú írásjeleket nem csak az egész Kárpát medence jelen előtt 7,5-5,5 évezredbeli régészeti anyagánál lehetett megtalálni, hanem a Balkán szinte valamennyi korabeli műveltségénél, azaz a bükki, a Vinca, a Lengyel, a Cucuteny, a Bojan ill. a Karanovó műveltségénél (Gimbutas, 1991).

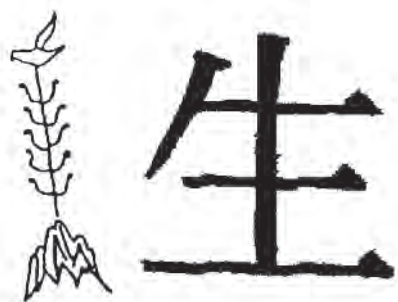
Az élet fája nagyon széles körben ábrázolt jelkép ebben a korban, mint ahogy a későbbi korok műveltségeinél is. Szumériában egy falba vésvé láthatjuk, ahogy azt a 13. ábra szemlélteti. Annunaki vagy más istenség 'örzi' az élet fáját. De a mai élő népművészetben is megtalálhatjuk, mint pl. a 14. ábrán bemutatott, 19. századi szamojéd népművészeti darabon. Az életfa formája itt is a bizánci kettős-keresztre emlékeztet, itt is állatok veszik körül, köztük többszörösen elágazó szarvúak.

13. ábra. Az élet fája Annunakival. Négy évezreddel a jelen előttől (Goff, 1996, p.44)

14. ábra. Szamojéd népművészet a 19. századból (László, 1974, p. 101)

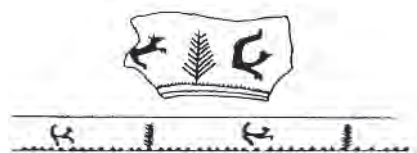
15. ábra. Élet fája madárral, Isik, Közép-Ázsia, 3. évezreddel a jelen előttől (Kiszely, 1996, p. 510)

16. ábra. A kínai és a japán életet jelentő írásjel

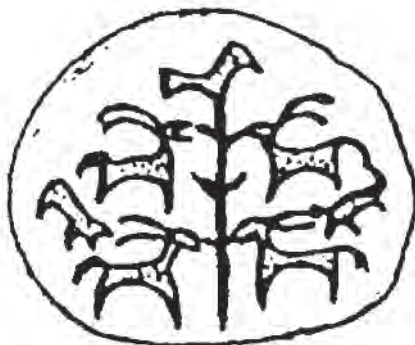
A 15. ábra az élet fáját madárral együtt szemlélteti. A jelenkori magyar népművészet a fát mindig madárral, vagy madarakkal együtt ábrázolja. A kettő együtt jelenti az életet. Erre a 16. ábrán bemutatott kínai/japán írásjel értelme is utal: az élet jelképe és olvasata sei.

A kis vonalka a fa jobb felső sarkában a madarat jelképezi és így, együtt jelölik az életet, magát. Az életfa egyik meglehetősen korai ábrázolását láthatjuk a 17. ábrán bemutatott Cucuteny műveltség területén talált vázán.

Ez a műveltség a Bükk műveltség vonalkerámiás korából nőtt ki a jelen előtt 8 évezreddel és a Keleti-Kárpátok vonulatától nyugatra a Bükk hegységig, attól keletre pedig a Dnyeperig virágzott három évezredig. Ezen a vázán az élet fáját ebek őrzik. Más ábrázolásokban szarvas állatok őrzik az élet fáját, mint ahogy azt a Közép-Ázsia Noin Ulla ásatásakor találták. Az időszámításunk szerinti első évszázadban készült alkotást a 18. ábrán szemléltetem.

17. ábra. Az élet fája a védő ebekkel. Sipinitse, Cucuteny műveltség, nyolc évezreddel a jelen előttől (Gimbutas, 1982, p. 171)

18. ábra. Az élet fája szarvas állatok őrzetében. Noin Ulla, Kr. u. 1. századból (Kiszely, 1996, p. 510)

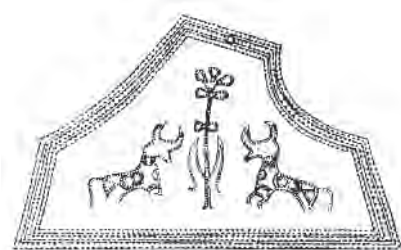

19. ábra. Élet fáját a fején viselő szarvas. Csépa, Bükki műveltség, a 8 évezreddel a jelen előttől (Kalicz, 1970, 8. kép)

Az őrző-védő állatok szarva gyakran többszörösen elágazó - mint ahogy ezt a 14. ábrán is láthattuk, a szamojéd népművészetben. Az állatok szarva maga is életfára emlékeztet. Egyik korai megjelenését a 19. ábra szemlélteti. A kerámián kialakított dombormű a jelen előtti 7. évezredből maradt ránk, Csépan, a Bükki műveltség területén találták. A szarvas állatok védte életfamotívum még a mai népművészetben is él, ahogy azt egy soproni sőtartón is láthatjuk (lásd a 20. ábrát). Maga a fa itt is két szarv közül nőtt ki, azaz a tulipán motívumot itt fával kombinálva láthatjuk.

Hogy a váza jelképét jobban megérthessük, a jelenkorhoz kell közelednünk és a szteppe szkíta művészetét megfigyelünk. A 21. ábra hatalmas szarvakkal megáldott szarvast ábrázol, amit szoptatja a kicsinyét.

Most már beláthatjuk, hogy a korábban bemutatott szarvak valójában nem is igazi szarvakat, hanem az életet jelentették. Az élet fájához hasonló alakú írásjel megtalálható a sumér írásjelek között is és jelentése *nemes*. *Nun*-nak ejtjük.

20. ábra. Az élet fája védő szarvas állatokkal a magyar népművészetben (Domanovszky, 1981, p. 64)

21. ábra. Szarvas, az élet fájával a fején. Szkíta művészet, 3 évezreddel a jelen előttől (László, 1967, p. 37)

22. ábra. Az élet fája és tulipán Jászapáta bundáról (Visky, 1928, p. 39)

Az élet fája nagyon gyakran a tulipánnal kombinálva jelenik meg. Az egyik szép példát erre egy Jászapátiból származó bunda hímezése jelenti és a 22. ábra szemlélteti. A fa tulipánból nő ki, majd egy másik tulipán gyökerét képezi.

Egy másik népművészeti tárgy még közelebb visz bennünket a jelképek rejtett értelmének a megértéséhez. A fa itt a nap jelképén át növekszik és nő bele egy csilagba. A fa két oldalán itt is megtalálhatjuk a tulipán két szirmát (23. ábra).

Az élet fáját itt is két madár "őrzi" és mindkettő csőréből bonyolult, virággal kombinált ág "nő ki". A csőrükből ágat kilehelő madarak a magyar néphagyományban a lélekhez kapcsolódnak. Ebből a szempontból a magyar néphagyomány rokon az írhez. A madarak a csőrükön át lehelik ki a lelket. Kétségtelen, hogy ez a jelkép is a születést jelzi. A jelképek alakja és elrendezése nem hagy kétséget efelől. A léleknek az élet keletkezésekor jelen kell lennie. Ez mind a régi magyar, mind a jelenkori ausztrál bennszülöttek, de más népek hit- és népmesevilágában is megtalálható. A 24. ábrán tulipánt ábrázol hal a közepén. A népi hit szerint ez az új élet magva.

24. ábra. Tulipán és hal a mai magyar népművészetből (Lükő, 1942, p. 47)

láthatunk egy másik vázarajzon is, amit Kolosevicában találtak és a jelen előtti hetedik évezredből származik.

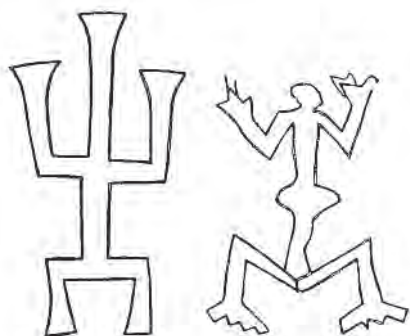
Ezt a formát jelképezi a kettős kereszt, amit egyébként a tatárlakai 3. sz. táblácskán láthatunk (1. a 12. ábrát). Ezt a jelet később több írás jelkészlete között is megtalálhatjuk. A magyar rovásírásban az olvasata egy és a 28. ábrán látható, mint az enlaki templommennyezet másolata.

23. ábra. Az élet fája, a nap és a madár a soproni sótartón (Varga, 1993, p. 188)

25. ábra. Szülő nő Borsodról a 8. évezreddel a jelenkor előttről (Kalicz, 1970, 19. kép)

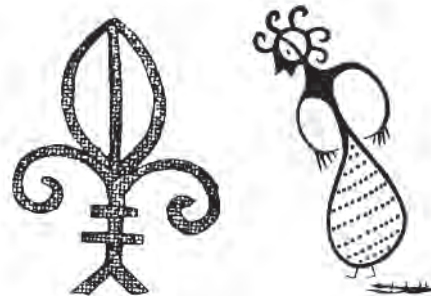

26. ábra. A szülő nő a borsodi vázaról, a kettős kereszt előfutára

27. ábra. Szülő nő Kolesovicából a jelen előtt 7. évezredből (Gimbutas, 1982, p. 177)

28. ábra. Az erdélyi enlki református templom mennyezetének egyik eleme, 18. századból (Varga, 1993, p. 102)

29. ábra. Az enlki templom díszítés sarkában lévő jel, mint ligatúra (részlet a 28. ábráról)

30. ábra. Az u.n.méh istenség Phaistosból (korai minói műveltség) emlékeztet az enlki ligatúrára (Gimbutas, 1982, p. 146)

A lineáris B, valamint a későbbi ciprusi rovásírásban is megtalálható, ahol az olvasata pa. Később ezt a jelet használták az égi, a földi és a föld alatti világ együttességének a jelzésére a sumér mitológiában. Az egyiptomi mitológiában egy sajátos csillagot jelent: a királyi és a papi hatalmat, mint Salamon pecsétjét. Ez a jel a későbbi Dávid csillag. Eredeti jelentése azonban a szülés lehet. Más jelekkel egyesítve, mint ligatúrával is találkozhatunk, ahogy azt a 29. ábra szemlélteti, amikor is az olvasata Egy az Isten. Az 1700-as évek elején épített erdélyi református templom mennyezetén a rovásírásos szöveg a fenti mondatot félre nem érthetően meg is jeleníti.

A magyar rovásírást jobbról balra kell olvasni. A ✚ jel teljes olvasata a magyarban egy. A ligatúrához hasonló jelet találunk egy korai minói korszakból származó vázán is, amit Gimbutas méh istenségnek titulál. Véleményem szerint az istenség fogalmát Gimbutas csak hátravetíti, az ábra jelképi értelme nem föltétlenül kapcsolódik istenségekhez.

A kereszt önmaga az élet jelképe az egyiptomi képirásban és olvasata ankh (31. ábra). Gardinernél a katalógus száma S 34 (Gardiner, 1977, p. 508). És a legrégebbi formáját a jelen előtt 4800-ból ismerjük.

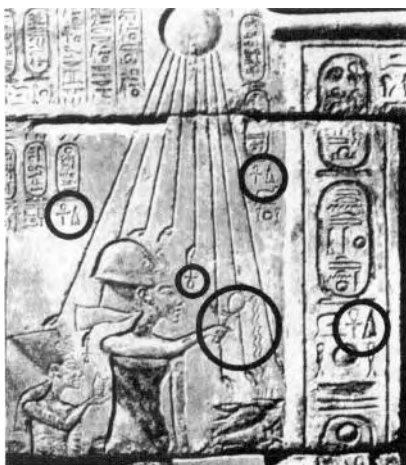

31. ábra. Az egyiptomi élet jelképe
(Baines, 1993, p. 218)

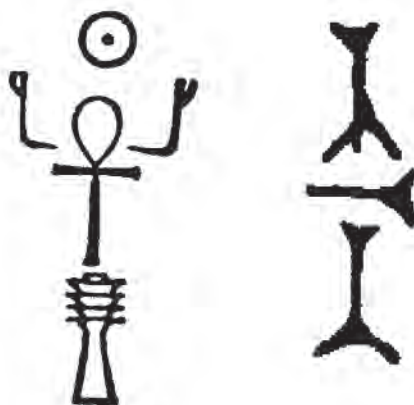
jelképe itt (és a 31. ábrán láthatóan is) kettős: az *ankh* mellett megtalálhatjuk a piramist is (a 34. ábrán lásd a jobb oldali bekarikázott részletet). A 31. ábrán az istennő ugyancsak a fején viseli a bika szarvat, közte a napkorongot, ahogy ezt már a 7. és a 8. ábrán is láthattuk. Általában az egyiptomi istenségek zöme a kezében tartja az élet jelképét, mint ezt a 33. ábrán is láthattuk.

Az *ankhot* gyakran a *Ra* és a *tet* jelképpel kombináltan is megtalálhatjuk (35. ábra). az összetett jelkép jelentése: *állandóság, szilárdság, megőrzés*. Alsó része, a *tet* jelenti azt a fatörzset, amelyen Isis istennő összeillesztette férjének, Osirisnek a testét.

A sumérok más jelképet használtak az élet kifejezésére. A 36. ábrán bemutatott írásjel ígét jelent: *élni*. Olvasata pedig til. Labatnál a 73-as jelként ismert (Labat, 1976, p. 69) és legkorábbi megjelenése mintegy a jelenkor előtt 5100 évről ismert. Összetett írásjelről van szó, amit sokkal erősebben vonalas kivitelben egy agyagtégláról lemásolva a 37. ábra 1-el jelzett mezőjében láthatunk.

34. ábra. Az *ankh*, mint életadó jelkép az amarna periódus egyik oltáráról
(Time Life, 1992, p. 99)

35. ábra. Az élet jelképe másokkal egyesítve, mint amulett Egyiptomban (Wallis Budbe, 1971, p. 58)

36. ábra. Sumér írásjel az élet jelentéssel
(Hayes, 19910, p. 65, Labat 1976, No73, p. 69)

32. ábra. Tükör formában elkészített élet szimbólum Tutankhamon sírjából
(Time Life, 1992, p. 153)

33. ábra. Egyiptomi istenségek az élet szimbólumával a kezükben a jelen előtt a negyedik évezredből (Baines, 1993, p. 218)

37. ábra. Az élet írásjele egy sumér téglán az akkád időszakból (Hayes, 1990, p. 214)

PROTECHAPHER SIGN: 1100 BC									
INTERPRETATION	an	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni
CUNEIFORM SIGN: 2500 BC									
CUNEIFORM SIGN: 700 BC (written through 00)									
PHENETIC VALUE	an	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni
MEANING	an	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni	ni

38. ábra. A sumér írás kialakulása a jelen előtti hatodik és a harmadik évezred között (Roaf, 1991, p. 70)

A sumér ékírás képirásból fejlődött ki és azt a stílust követte, amit maga az íróeszköz határozott meg. Ezt a fejlődésmenetet a 38. ábrán mutatom be. Az élet jelképe nem található meg az ismertetett példák között.

Magát az élet elvont fogalmát két részre bonthatjuk. Az első részt a 37. ábrán a 2-es számú mezőben láthatjuk, ami valaminek az elvét, gondolatát, elképzelését jelző írásjel és olvasata *num*. Ez a jel alakítja át az *élni* igét fogalommá, az élés fogalmává, azaz életté. Maga az élet három jelre bontható. A középső része jelenti a föld síkját, vagy a horizontot, majd ez alatt és felett egyaránt ugyanaz a jel látható. Ezt a jelet a 39. ábrán a 2-es számú mezőben láthatjuk. Olvasata *til* és a jelentése *valaminek végét okozni*. Ebben a szövegrészben a 2-es

számú jel a mag jelének képezi a részér. Az élet jelképe tehát valójában a sumér vallási elképzelések egyik alapelemét fejezi ki: *ami a földön, ugyanaz van az égen*. Az ábra 1-es számú mezejében láthatjuk a főntebb már említett *nun* olvasatú írásjelet, aminek jelentése *nemes* és az élet fájához hasonló megjelenésű.

A fenti ismertetés alapján elfogadhatónak látszik az, hogy az élet jelképe eredetileg a termékenységhez kötődött. Abban az időszakban, amikor az életet a vadászat, halászat ill. a gyűjtögetés biztosította, az életet állati jelképpel, ill. magával a kövér női torzóval fejezték ki. A letelepedett társadalmaknál a jelkép növényivé vált. Az élet fája emlékeztet magára a kalászra is. Ekkor a termékenység már sokkal inkább kötődik az évszakokhoz, azok változásaihoz, tágabb értelemben felfogva: az elemekhez. Az életet

négy elemmel jellemezhetjük, a levegővel, a vízzel, a tűzzel és a földdel. Végző soron mindezek az elemek a lélek jelképei. A levegőt az ábrázolásban gyakran a madár, a vizet a kígyó jelképezi, a növényi életet teremtő földet a fa és az éltető fényt, tüzet a nap jelenti. Magát az élet keletkezését a tojás jelenti és jelképezi a használati tárgyakon, ahogy azt a 40. ábrán láthatjuk.

A víz meanderező mozgását hasonló vonalakkal, de kígyóval is ábrázolják, ahogy ez a 41. ábrán bemutatott váza töredéken is látszik.

A víz másfajta ábrázolását láthatjuk a bükki műveltség területén a jelen előtt hét évezreddel készült vázákon is (42. ábra). A cserepeken látható jelek mind az élő lélekjelképei.

A jelen előtti hetedik évezred közepén Közép-Európában a letelepedett műveltségekben hirtelen

40. ábra. Madár és tojás minói vázán öt évezreddel a jelenkor előtről (Gimbutas, 1982, p. 113)

változásuk következtek be. Váratlanul és hirtelen új műveltségi jegyek jelentek meg: az ember-formájú (antropomorf) kerámia. A Duna alsó szakaszánál ilyen volt a Vinca műveltség, a Kelet-Balkánon a Karanovo műveltség, de ide sorolhatjuk a pontuszi szeptepén ekkor megjelenő állattenyésztőket, Anatóliában a Harappa, a Tigris mentén a Samara műveltséget is. Velük együtt még két fontos elem is megjelenik ugyanezek helyeken: a harcos és a védelem, valamint a templomgazdaság. A műveltségek emberei

megszemélyesítették a lelket és a használati tárgyaikon embernek ábrázolták. A szepteppe emberei a Napot és a tört, mint istent imádták és a ló befogása után, hamarosan megkezdtek isteneik nevében a szomszédos, letelepedett társadalmak legyűrését. Kezdetben kiirtották az útjukba esőket (Balkán északi, északkeleti szakasza), majd később, egy második szakaszban már rájuk telepedtek, mint uralkodói elit. Ez a folyamat Európa-szerte kiterjedt és a jelen előtti hatodik évezred végére be is fejeződött. A korábban kialakult esetleg több tízezres települések, az írás megszűnt, különösen az állattartásra alkalmasabb síkvidéki területeken. Ezzel párhuzamosan Európába beköltözött a háború is. A korábbi műveltségek azonban több területen fönmaradtak, így pl. a Cucuteny műveltség területén, mind a Kárpát-medencén belül, mind kívül a keleti peremek mentén.

Ez a folyamat akkorra már befejeződött, amikor az első sumér ill. egyiptomi városok a nagy folyók völgyeiben megjelentek. Ezeket is a templomgazdaság jellemezte. Ők teremtették meg az első pap-királyokat, akik társadalmuk főnökei voltak és akik végső soron az istenek és az uralmuk alatt élő emberek közötti kapcsolatot is jelentették. Kifejlesztették a nagytávolságú kereskedelmet és ez másfajta jelképeket kívánt: a hosszú távolsági emlékezés fönntartásához elengedhetetlen írást. Az élet jelképe itt már egy alacsonyabb színvonalra zsugorodott. A háborúk, az istenek-, azok földi helytartóinak, azaz az isteni eredetű királyok tettei sokkal fontosabb megjegyzendők voltak. Mindkét társadalom újra feltalálta az újabb körülményekhez alkalmazkodó írást. Az élet jelképe elveszítette korábbi jelentőségét és a sok közül csupán egy írásjellé vált. Az egyiptomi jel jobban ismert, merthogy az egyiptomi hitvilág erőteljesebben foglalkozott az élettel, az élet fogalmával, az örökléttel, a király, mint Isten fia feltámadásával, felkészítésével az örök életre. A sumér írásjel csupán az élet folyamatát, mint ígét fejezi ki. Újabb segédjelre volt szükség ahhoz, hogy magát az élet fogalmát is megjelenítsék, merthogy ez a sumér papság és hitvilág számára nem volt fontos. Királyaikat eltemették a föld alá és nem foglalkoztak a másvilági élettel.

Azonban az élet, annak legfőbb megjelenési formája, a lélek és annak viszonya magával az emberrel, az európai letelepedett műveltségeknél továbbra is fontos

39. ábra. Az élet jelének összetevő eleme, a mag (2) és a nemest jelentő életfa (1) a sumér írásjelek között (Hayes, 1990, p. 168)

41. ábra. Víz jelképe a Staraja Buda területén kiásott edényen (Cucuteny műveltség, öt évezreddel a jelen előtt, Gimbutas, 1982, p. 113)

42. ábra: Domica ill. Ardovo területén kiásott vázák a víz jelképeivel (bükki műveltség, a jelen előtt hét évezreddel, Gimbutas, 1991, p. 45)

43. ábra. Egyiptomi lélekjelkép (Wallis Budge, 1971, p. 50)

44. ábra. A király dalmatikája Tutankhamon sírjából (Desroche-Noblecourt, 1963, p. 270)

maradt. A jelkép tovább virágzott a művészetekben és a népművészet egyik nagyon fontos eleme maradt. A madár, a víz, a virág, a tűz, több féle állat, mind-mind az örök és az elpusztíthatatlan lelket jelképezik. A magyar hagyomány őrizte meg ezt a felfogást a legteljesebb formában. Mindezek fölismerhetők a népdalokban, népmesékben, de ugyanúgy a képi ábrázolásokban és az úgynevezett pásztor ill. a temetői faragásokban is. A magyar népi kultúrában nem találunk néven nevezett isteneket, nincsenek heroikus és teremtés legendák, de az életnek nagyon gazdag a megjelenési formája, különösen az élőlények meghatározó alkotórészének, a lelküknek. A léleknek, amit az egyiptomiak emberfejű madárral jelképeztek, ahogy ez a 43. ábrán látható.

Az egyiptomi élet jelképe a ma ismert keresztté alakult. Már Tutankhamon sírjában talált dalmatikán (44. ábra). Ez a jel megtalálható a mai keresztény papok dalmatikáján is.

A sumér, az egyiptomi és az Óreg Európa élet jelképei a kereszténységgel egyetlen jelképpé egyesültek és az életnek immár egy más típusú formáját jelképezik: a feltámadó örökkévalóságot.

Felhasznált irodalom

- Baines (1993), J. and J. Málek: *Atlas of Ancient Egypt*. Time-Life, Abingdon
 Bordes (1968), F.: *The Old Stone Age*. World univ. Lib. Weidenfeld & Nicolson, London
 Clarke (1965), G. és S. Piggot: *Prehistoric Society*. Hutchinson, London
 Desroches-Noblecourt (1963), C.: *Tutankhamen, Life and Death of a Pharaoh*. Pinguin, London
 Domanovszky (1981), Gy.: *A magyar nép díszítőművészete*. Akadémia Kiadó, Budapest
 Forrai (1994), S.: *Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig*. Antológia, Lakitelek
 Gardiner (1957), A., Sir: *Egyptian Grammar*. 3rd Ed. Oxford university Press, London
 Gimbutas (1982): *The Goddesses and Gods of Old Europe, Myths and cult images*. Thames & Hudson, London
 Gimbutas (1991), M.: *The Civilization of the Goddess*. Harper, San Francisco
 Goff (1996), J.: *Sumer - the Land of the Ones Who Watch*. Exposure 3,
 Hayes (1990), J. L.: *A Manual of Sumerian Grammar and Texts*. Undena, Malibu
 Kalicz (1970), N.: *Clay Gods*. Corvina Budapest
 Kiszely (1996), I.: *A magyarság őstörténete*. Püski, Budapest
 Labat (1976), R.: *Manuel d'Épigraphie Akkadienne*. Librairie Orientaliste P. Geuthner, Paris
 László (1967) Gy.: *Hunor és Magor nyomában*. Gondolat, Budapest
 Lükő (1942), G.: *A magyar lélek formái*. Exodus, Budapest
 Roaf (1991), M.: *Cultural Atlas of Mesopotamia*. Time Life, Abingdon
 Rudgley (1999), R.: *The Lost Civilization of the Stone Age*. The Free Press, N.Y.
 Solecky (1971), R.S.: *The First Flower People*. Alfred Knopka, N.Y.
 Time-Life (1992) Books: *Egypt: Land of the Pharaohs*. Alexandria, Virginia
 Visky (1928), K. és Bátty Z.: *Magyar Népművészet*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest
 Wallis Budge (1971), E.A.: *Egyptian Magic*. Dover, N.Y. 1971
 Wallis Budge (1989), E.A.: *The Mummy*. Wings, Avenel, 1989

Hadenich István (Melbourne)

A judeo-keresztény biblia eredete és az úgynevezett "magyar hit"

Érdemesnek találom bevezetőmben leszögezni, hogy a keresztény Biblia nem az összeboronált Ó-szövetség és a különböző üdvözítő követők egyéni írásainak egyvelege, de évszázadok szorgos lelki vajúdasának az eredménye. Írói legnagyobb részben ismeretlenek. *Máté, Márkus, Lukács* és maga *János* is csak nevek, amelyek erőszak folytán forrtak össze a nekik tulajdonított írásokkal. Az Evangéliumok nagy mértékben hatottak a nyugati kultúra kialakulására, a különböző vallási irányzatok pedig a keresztény mitológiát formálták. Ma a vallásitanítás *Saul/Pál*, a jeruzsálemi apostoltanács, gnosztikusok, görög filozófia és a római gyakorlati érzék alapján nyugszik, amelyet az első öt század "Egyházatyái" teremtettek. Nem lehet tehát ráfogni, hogy a vallásfejlődésnek egy megrekedt állapota, inkább tükre a Nyugati-kultúra változásainak. Történeti eredetiségét a különböző mozgalmak szubjektív hagyománya határozta meg, ami kizárja azt az abszolút hitelességet, amit elvárnánk.

Tudom ezzel viszont a keresztény egyházak által elfogadott sőt kanonizált Bibliának a feltétel-nélküliségét vonom kétségbe, ami sok olvasómnál rosszállást válthat ki. Szándékom nem romboló, de kialakítója legyen annak az *Isten*-ben való *hit*-nek, amely válaszra képes, ateisták lekicsinylő, emberközpontú érveinek megbuktatására.

Plato szerint az érzékeink által felfogható anyagvilág és az agyunkban alkotott képzet között különbség van. Egy érzékfeletti lény gondolata (*Plato* "istene") nagyon vonzóan bizonyult és az általa elképzelt *teremtés* - ahogy a *Timaeus*-ban írja - keresztülhatolta a tudomány terét. Ebben a mítoszban *Plato* az eredeti és annak hasonlósága között egy állandó különbséget állított fel, amelyet a legkönnyebben a pecsét és annak nyomata között észlelhetünk. A hasonlóságra épülő szóképet használja fel az isten által kigondolt világra. Megjelenik a szándék végrehajtója, aki az eredeti tervet szemlélve, az anyagi világot alkotja. *Plato* ezen elgondolása divathóborttá vált Alexandriában. Ez lehetővé teszi valamilyen felséges alapgonddalba kapaszkodva képzeletjátékot űzni, még a legnagyobb társadalmi bomlás és műveltség-zűrzavar idején is.

Az alexandriai zsidók számára *Philo* (Kr.e. 30-Kr.u. 45.) *Mózes* könyveinek allegorikus magyarázatát két szinten érzékelteti. Szó szerinti értelmezésben történelem; mélyebb értelemben az *Isten* világának szavakba fogalmazott szimbóluma. Ez a zsidók számára problematikusnak látszott, mert két-két *istenséget* tételez fel. *Philo* ügyesen megoldotta. Kijelentve, hogy az *egyisten* okoskodása és bölcsessége mint másodrendű isteni kifejezőmód alkotta a világot, míg *Isten* (mint név) a teremtményeire ügyel.

Philo-t olvasva önkénytelenül az jut eszünkbe, hogy az alexandriai zsidó tudósok utat mutattak a keresztény gondolkodóknak. Ők voltak azok, akik egyesítették a zsidó történelem *Yahweh*-ját a görög kozmikus Fölséggel. Neki tulajdonítva (alacsonyabb szinten) a kozmikus erőt, allegorizálva a zsidó pseudohistória *istené*-nek világalkotó működését, anélkül, hogy a zsidó történelem szószerzős értelmét kétségessé tennék.

Alexandriának köszönhető a Teremtésnek és Megváltásnak gnosztikus elgondolása. Szerintük a világ egy káros környezet, amelyben az ember elveszettnek és céltalannak érzi magát. Érzékenyek vagyunk a személyi öntudatunkban, nem tudva honnan jövünk, hova tartozunk és hova megyünk. A sors vaknak látszik, amennyiben gyermekiesen a világuralkodónak kénye-kedve szerint hányódunk. De egyes gondolkodók (Gnosztikusok) egy felsőbbrendű értelem ösztökélésére rájöttek, hogy bár mindnyájan *Isten* gyermekei vagyunk, csupán anyagiasságunk révén elfelejtettük az eredetünket. Feladatunk tehát visszatérni a *Teremtő*-höz, az isteni szülőhöz, a Fény és az Élet eredetéhez. Tehát a gnózis, vagyis a megismerés célja legyen az *Isten* és önmagunk feltárásán fáradozó idealista filozófia, nem az anyagelvűség vagy doktrínák habzsolása.

Ezzel szinte meg is okoltam igen egyéni felfogású dolgozataimban, tanulmányaimban rejlő alapgondolatot, hogy csakis gondolkodással érhetjük el a bölcsesség azon alapfokát, amely *üdvözítőnk* Szeretettánával megtermékenyülve tesz bennünket képessé létünk ideálisnak mondható állapotára, az *Isten*-i sugallat megnyilvánulására, a *hitre*!

Az Új-szövetségi Biblia mindent magába foglaló világszemléletet vetít, amely teljességében *krisztáni*. Egy mitológia és *Isten*-t szolgáló szöveg a gyülekezetek részére. Terméke, tulajdona és kultúralapja egy társadalmi mozgalomnak. A gondolkodásnak ilyen rendszere törvényesült egységes felfogássá, megegyezéssé, hogy a világ eszerint működjön. Egy mítoszra alapozott beállítottság, ahol feltételezéseink vizsgálata tilos. Hisz ebben rejlik a mítosz, a közös megegyezéssel elfogadott "igazság-meggyőződés", amely ettől fogva magától értetődő. Mondhatjuk, hogy egy hathatós és eredményes mitológiai költés a korai Egyházatyák részéről. Önkénytelenül felmerül azonban az örök kérdés: "mi akkor az igazság?"

Ha a Bibliát elbeszélésként, mondaként olvassuk, a történelmi igazságot mellőzi fogjuk. Ha irodalomnak tekintjük, úgy talán élvezni fogjuk, de ennek művészete eltávolít bennünket attól az igazságtól, amit keresünk, vagyis a *tények* felismerésétől. Mindezek mellett ne felejtsük el, hogy az Evangélium az eseményeknek az író általi értelmezése, nem azok pontos leírása. Amit tehát olvasunk, az nem szükségszerűen igaz, de elragadtató volta hajlandóvá tesz annak az érzésnek kifejlődésére, hogy "mindennek így kellett végbemenni"! A Biblia végeredményben - ahogy már kifejtettem - sokak közreműködésének az eredménye, hagyományoknak írókra, szerkesztőkre, másolókra, felülvizsgálókra való időbeni hatása. Azt is mondhatjuk mindezek után, hogy öntudatos kiválogatók, átértelmezők, "egyéni felvilágosítók" kezében vagyunk, akik nagyon is tudatában vannak feladatuknak. Tehát valakiben vagy valamiben való *hit* még akkor is kétségekkel kacérkodik, ha *igazsággal* állunk szemben. Ez a tényfelismerés azonban ne tántorítson el a Bibliával való foglalkozástól, de legyünk kicsit óvatosak és "felvilágosultak". Forduljunk olyan bizonyított történelmi kútfőkhöz, amelyek tágabb látóhatárt biztosítanak. Minden állítást mérjünk meg a logika mérlegén, elmélkedjünk annak látszatszerinti voltán. Ne fogadjunk el olyan bombasztikus demagógiát, amely az *igazságot* szándékosan a homályban hagyja.

Az Ó-szövetség Bibliájának részletes bemutatását és kritikáját Julius Wellhausen kiváló német történész végezte a múlt század végén. Előtte és utána is voltak olyan magukat fitogtató egyének, akik glóriát zengtek a zsidók ezen problematikus írásáról, viszont ugyanannyian bemutatták annak *összeloport, átdolgozott* és igen *kétséges* voltát, amelyben a zsidóság mint *Yahweh* "kiválasztott népe" szerepel. Nem szándékozom magam azok közé sorolni, akik teljességében elvetik a héber Bibliát, de már most előrebozsátom, hogy az *üdvözítő* megjelenése, tanítása, halála és feltámadásának története nem folytatása a zsidók ezen *pseudohistoriájának*. Sajnos a vele kapcsolatos eseményeket, mondásokat, párbeszédeket olyanok agyalták ki és állították össze, akik még csak nem is voltak tanítványai, János kivételével. Ő viszont közel hatvan év távlatából elevenít fel egy életciklust, amelynek részletei már csak halványan pislogó mécsek öreges emlékezetében.

Mielőtt az *üdvözítő népe: centrista mozgalom; Jézus követők*; palesztinai, avagy *zsidó-krisztáni mozgalmáról* egyet-mást feltárnék megemlítem, hogy volt ott többek között *antiochiai* vagy, *hellenista* irányzat is, a cnosztikusok mellett.

Nem óhajtom már most kétkedő meggyőződésemet az egyes személyeknek accredítált evangéliumokkal szemben kihangsúlyozni, de valljuk be nagyon szükségesnek látszik a továbbiakban előadottak alapján az *igazság*-nak felderítése és bizonyítása. Igyekeztem abban merül ki, hogy megfelelő megokolással bemutassam "a zsidó mesék"-nek (Szent Pál szavai) elburjánzását a fentebb említett judeo-krisztáni szervezetek jóvoltából.

Mielőtt belemerülök dolgozatom tulajdonképpeni témájába, a közös megértés szempontjából szükségét érzem egyes megnevezések tisztázásának.

A legelső lenne az *üdvözítő*-re erőltetett *Jézus (Jesus, Gesu, etc.)* szó. Az eredeti görögben ugyanis hivatására nézve a legmegfelelőbbnek a *Iésous* szót találták, amelynek magyar fordítása *üdvözítő*, héberben *Yesuah*. Szent Jeromos látszólag minden ok nélkül mellőzte a szó értelem szerinti átültetését és megelégedett egy - a latinban - értelem nélküli *műszóval*. Önkényesen *Jesus*-nak keresztelte, holott *Salvator* lett volna a helyes. Egy jelzőt is csatolt hozzá *Christus*, ami a héberben *felkent*-nek vagyis *messiás*-nak felel meg. Tudtommal azonban a zsidók tagadják, hogy az *üdvözítő* az ő *messiás*-uk lenne.

Bizonyára érdekli az olvasót, hogy honnan ered a zsidók *messiás-várása*. A "babiloni fogságot" élvező zsidó írástudók *Ezdrás* vezérlete alatt bújták a babiloni könyvtárt, így fedezték fel *Zarathuštra, Baktria-i* vallásújító jóslatát, aki az *üdvözítőt* *Saošyant*-ként megegyező értelemmel. Ugyanő nevezi a csatlakozó jelzőt *Astvat Ereta*, ami görögül *chrestos*, magyarul *legfelségesebb (szent, igazlelkű)*. Ne csodálkozzunk ha a közel-keleti térben élő magyarok *Simon* apostol és társainak *hiteles térítése* folytán a *chrestos*-t *keresztény*-ként sajátították el, a jeruzsálemi *judeo-krisztáni* tévtanokkal szemben.

A továbbiakban megkülönböztetésül a jeruzsálemi "zsidó mesék" követőit *judeo-krisztianok*-nak hívom, *Simon, András*, és *Tamás* által a pártosi térben visszhangzó *keresztény* tanokkal ellentétben. Ugyan - ezek az *üdvözítő*-vel való faji megegyezés és tanainak elfogadása (bizonyos *Máni* féle változatban) kénytelenek menekülni a szemita elnyomás elől.

Az utolsó mondatban foglaltakat jórésztben maguk a héber íráskor bizonyítják. Szerintük az *üdvözítő kutai*, vagy latinosan *kuteus* nemzetségből, ergo *turáni* fajból származik (*Mišne Tora, Hilcot: Roceach 2. 11.*) A rabbinizmus íratái K.u. 1340-ben még mindig használják a *Kuta-i*, vagy *Nazarénus* megjelölést, *de kizárólag a magyarokra utalnak*, megkülönböztetésül a többi "római hitű *christian*"-tól. Az eddig írottakat figyelembe véve kövessük az evangéliumok kifejlődésének útját. Jeruzsálem pusztulása után a "Jézus követők" és a "*christianus mozgalom*" mindent megkísérelt, hogy *Izraél* "nagy hagyományai"val igazolja létét. Problémájuk, hogy miként egyeztessék az *üdvözítő*-t a megváltozott helyzettel, hisz a "nagy ígéret" a messiási rögeszme nem teljesült. A "*Jézus mozgalom*" kénytelen a galileai eredettel és a *reá* erőszakolt zsidó származással együtt mozogni. Velük szemben a *christianok* hamarosan egy egyéni színezetű mitológiát és vallásgyakorlatot fejlesztenek ki, a *hellén* alapú "elhalálozó és feltámadó *isten*" modelljén.

Megindul a "bűnös zsidó múlt"-tól való elkülönülés, amely fennen hirdeti, hogy az *üdvözítő* megjelenésével a héber pseudohistoria véget ért (lásd *Pál* leveleit). Sőt amint az a *Q(Quelle)* protoevangéliumból kiderül, olyan hangok kezdenek megszólalni, amelyek ennek a szörnyű vérengzésnek okait a zsidók szolgáltatták, megölve a prófétákat. A *mennyei atya föld-re szállt szeretetét* is gyűlöletükben keresztre feszítették.

A "márkus" evangéliumban megjelenő *üdvözítő*-történet a "*kristiani*" vallásnak lesz alapja. Az írójáról feltételezhető, hogy a második század elejének egy - mondhatnám - legendai személyisége. Csupán a szinoptikus evangéliumok megkülönböztetéséhez használok a közismert *Márkus* nevet. Egy ilyen nevű segédszemélyről ad *Pál* tanúságot, aki *Simon* apostol levelében viszont mint "*fia*" szerepel. *Papias Hierapolis* püspöke K.u. 130-ban nevezi az evangélium írójának és *Simon* apostol íródeákjának, mintha ezen apostol emlékeiből szerezte volna ismereteit (*Eusebios: Egyháztörténet III/39*). Vegyük azonban tudomásul hogy a néki tulajdonított "*jó hír*" nem viseli aláírását. Ez különben mind a négy evangéliumra, sőt az *apocriphák*-ra is érvényes.

Nem tudom észrevette-e valaki, hogy a "*Márkus*", de a többi evangélista is *zsinagógák*-ról beszél, holott azok csak a diaspora után jelentek meg. Az arceológusok csupán "imházak" romjait tárták fel. A legtöbbjük a K.u.-13. században épült.

Az u.n. "*Máté evangélium*" feltehetőleg az első század végén jelent meg. Tipikus judeo-krisztáni szellem árad belőle. Ügyesen szövegezett tartalma szerint az *üdvözítő* tanításával a *Tóra* megértetésére törekedett. A születés körüli, két egymásnak ellentmondó história és a feltámadás utáni megjelenés egy ravasz, furfangos íróra (vagy írókra) vall, aki módját ejtette, hogy az *üdvözítő* halála után szállingózó jeruzsálemi "igehirdetést" összefoglalva, az u.n. *Q* protoevangéliummal kibővítve, teljesen egyéni előadásban élénk tárja.

Valahol az *Aegea*-i tenger vidékén K. u. 120. táján egy kétkötetes munka jelent meg, "*Lukács*"-nak fémjelzett "*jó hír*" és az "*Apostolok cselekedetei*". Az előbbi jó részben a *Q* protoevangéliumra támaszkodik, ahonnan a "*jó samaritánus*" példa-beszéd; *Mária-Márta*; a csúrt építő gazdag, a tékozló fiú, stb. ered. Maradandó érdeme az *Üdvözítő* megjelenésének és működésének bemutatása, mint a legnagyobb történelmi esemény. Igyekezetét úgy is jellemezhetjük, hogy a képzelt vagy

költött témák történetírója. Ez nagyon is érthető, hisz amikor ír, az távol esik a történesek tulajdonképpeni idejétől, így minden - beleértve Izraél nagyszerűen idealizált történetét - az elhihetőség varázsvesszőjével érinti.

Az *Üdvözítő* bemutatása János evangéliumában teljesen eltér a többi evangélistától. Még azon események leírása is, amelyek alapján megegyeznek a szinoptikusokkal, lényegesen megváltoztak és más helyen játszódnak le. Meglátszik, hogy az író (vagy írók) tisztában van az Ó-szövetség eredeti vagy utólagos beékeléseinek állításaival, mert előadásában állandóan arra utal.

Ami az u.n. leveleket illeti a *Kolosszabeliekhez* és *Ephezusiakhoz* írt Pál-i levél nem eredeti. Pál halála után írta ezeket valaki pseudonymként, talán 70 és 80 között.

A *héber*ekhez írt levél egy filozofikus intelem, amelynek célja az olvasót egy bizonyos eszmei pontról meggyőzni. Athanasios csupán krisztáni *"istentisztelet"*-nél való felhasználását ajánlotta, K.u. 387-ben!

A második század közepén a vallásmitológia irányt változtat. Új vallási fogalmak jutottak felszínre a különböző "szekták"-nál, de mind az *Üdvözítő* nevében. A görög filozofikus iskolák módszere szerint az alapító (tanító) tanítványai útján hagyományozza elveit. Ez a *krisztianok* esetében nehézségekbe ütközött, mert *Üdvözítőnk* nem hagyott hátra egy egységes vezetést. Csupán Simon-nak mondta, hogy ő legyen a *"tolmács"* (mert Peter csak görögül jelent sziklát, márpedig *üdvözítőnk* arámul beszélt). Simon viszont otthagyná a jeruzsálemi "tanácsot", amely már teljesen zsidó kézen volt, népéhez a *Pártos birodalom*-ba ment téríteni András-sal és Tamás-sal. Az elzsidósodott jeruzsálemi "tanács" szabadulva az apostoloktól a judeo-krisztáni tanítást héber adalékokkal töltötte fel, amit a nép azonban nem a tanács hóbortjának, de Simon tanításának tekintett.

Maga a *"tizenkét apostol"*, akiket Márkus és János megnevez, a Q féle protoevangéliumból ered. Nem kell külön kihangsúlyoznom, hogy a *tizenkettő* szám a legendai héber törzsek visszhangja, amelyeket majd a tizenkét apostol ítél meg. Ez is egy kimondottan körmönfont kitétel, amely arra törekszik, hogy az Ó- és az Új-Szövetséget összeegyeztesse. Érdekes, hogy Simon kinevezése *"szikla"*-nak, amelyre az *üdvözítő* az író szerint Egyházát alapítja, szintén csak a nyolcvanas évek végén tűnik fel először. Erről viszont a Q féle protoevangéliumban egy szót sem találunk. Mit vonhatunk le ebből? Ha a korai keleti írás nem emlékszik meg "kinevezésekről" akkor a második század *krisztianjai* kénytelenek azokat "feltalálni", ami nagyon megfelel a kor szokásainak.

Egész természetes, hogy ezek után már nem *tanítványok*-ról, de a *"tizenkettő"*-ről, vagy *"apostolok"*-ről írnak.

Az evangéliumok végső, kifejlődött állapota ellentmond egymásnak a "küldetés" tekintetében, amit még az *apostolok cselekedetei*-ben olvasható pünkösdi *"szent lélek"* leszállás tetézi.

Hirtelen megindul az evangéliumok "íróinak" kinevezése is, ezzel azok kétséget kiküszöbölő hitelesítése. A *vámszedő* lévi hirtelen Mateus az evangélista lesz, Márkus, Simon apostol íródeákja; Lukács pedig az apostollá avasult Saul/Pál társa.

A korabeli írásokon meglátszik az apocryph és gnosztikus behatás. Tamás evangéliuma és különböző írásai, a *didache*, a *tizenkét apostol tanítása*, *epistola apostolorum* (Apostolok levelei) és az *apostoli alkotmány* mind ékes példái. Legtöbbje a második, harmadik és negyedik században készült, bemutatva ezzel a *krisztianok* már második századtól kezdődő mitológia-gyártását. Ez fogalmazza az *apostoli időket*, megszilárdul a *krisztáni "történelem"*, amely a vallásintézmény, oktatás és hivatal alapja.

Az u.n. *levelek*, amelyek a századforduló táján látnak napvilágot, természetesen nem Simon-tól, Jakab-tól, János-tól erednek. A Pál-iak is csak részben ennek a kétkulacsos rabbinak az írásai. Presbiterek, episkóposok a találékony szerzők.

Pál-nak Timoteus és Titus-hoz írt levele a második század első felében készülhetett. Márcion nem is ismerte el őket, a Kr. u.-i 140-ben. Érdekes, hogy hiányzanak Pál első kéziratgyűjteményéből is. Aegae-i eredetre vallanak.

Simon apostol első levele a korai második századból való, tehát nem eredhet a megnevezett apostoltól. Benne már olyan kifejlett vallástételek szerepelnek, amelyekről a jó apostol még nem is álmodhatott. A levél tenorja egyáltalán nem felel meg annak az apokalyptikus eszmekörnek, amely azon idők *krisztian*-jait jellemezte. Itt találjuk meg annak a szertelenül merész képzeletben született eszmének a magvát: "A melyben elmenvén a tömlőben lévő lelkeknek prédikált". Ez később újrafogalmazva a *Credo*-ban: "szál alá poklokra"-ként jelenik meg. Egy eszeveszett Ó-Testamentumi részlet is helyet kap, amely azonban a héber Bibliában csupán a sumér-akkád *Vízözön* eposz plágiuma (3. Rész 20. vers). Ezzel az író alaposan elárulja magát, mert kétséges, hogy Simon a Genezáreti tó halász ismerte volna Máté-nak akkreditált evangélium részleteit (24/37,38), amelyek csak halála után láthattak napvilágot a *judeo-krisztáni* írók fantázia-tornája révén.

Júdás apostol levelében, amely a második századra tehető, az író Jakab "atyjafiának" vallja magát, ugyanakkor kijelenti, hogy: "Jézus Krisztus-nak szolgája". A levél hangja igen barátságos, mondanivalója végtelenül modortalan. Int olyanok felől "akik a mi Istenünknek kegyelmét bujálkodásra fordítják". Yahweh "elvesztette" azokat akik nem hittek benne. Az angyalokat "kik nem tartották meg fejedelemségüket, a nagy nap ítéletére örök bilincseken, sötétségben tartotta". A rémregénybe illő Sodoma és Gomora "paráználkodó" népe is megkapja a magáét. Mihály arkangyal Mózes teste felett vetélkedik az ördöggel. Kain-t, Bálám-ot és Koré-t -t is súlyos szavak ostromozzák. Csodálatos módon a héber pseudohistória *enok*-ja prófétálja meg ezeket. Az író igen élénk fantáziával bővíti el híveit.

"Péter 2. Levél"-ből, amely Júdás levelével összhangban van, egy érdekes versét idézem: "Mert nem mesterkéltséget követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és eljövételét; hanem mint kik szemlélői voltunk az Ő nagyságának" (1. Rész, 16. vers). Ezzel igyekeznek Pál-nak a jeruzsálemi klikkre vonatkozó epés kijelentését, a "zsidó mesék"-et szellőztetni. Mellékesen megjegyezve, nem hinném, hogy a második század presbiter "szemlélője" volt

üdvözítőnk "nagyságának", mégha Simon apostol nevét is felhasználja a kiváló grammatikájú levélíró. Ilyennel a galileai halász képtelen lett volna ékeskedni.

A szorgos levélíró megfélemedezik, hogy mint *Simon* apostol *alter ego*-ja nem lehetett kortársa azoknak, akikhez ezen második századbéli levél szól. Lelkükre beszélve, hogy tartsák meg az "apostol" szavait. Téves az a lelkes hagyomány is, amely ebben a levélben olvasható, hogy *Simon*-nal jut a "jó hír" Rómába. Mivel a hagyomány ezekre a levelekre támaszkodik, de mi tudjuk, hogy a levelek korhűtlen írások, így azok tartalma megkérdőjelezhető.

Jakab levele a zsidó hagyományok visszhangja, benne a Közel-Kelet előírásai tündökölnek. Nem feledkezik meg az "írás" királyi Törvényekről, amelynek szövegét *Mózes* III.K.19 18-nál találjuk. Lehet, hogy "*Jakab levele*" egy zsidó "*Jézus mozgalom*"-tól származik, akik *krisztianoknak* képzeltek magukat. Ezeknek a valóságos istene azonban nem jóságos menyei atya, az izraeli epika *Yahweh*-ja, hisz még büszkén ki is emeli, hogy: "*Ábrahám* a mi atyánk..." *Mózes* és *Ézaiás*-tól is idéz: "Hitt (*Ábrahám*) az Úr-nak és tulajdonították az önéki igazságot", továbbá "*Jakob*, a ki én elválasztottam, *Ábrahám*-nak, az én barátomnak magva" (I. K. 15/6 és 41/8). Érdekes, hogy a levelet a "*centrista hagyomány*" csak *Origenes*-szel fedeztetni fel, a harmadik században. *Pál*-lal szemben látszólag a törvény híve, így a *Pál*-t követőknek anatóma. A "*centrista hagyomány*" hívei a későbbi századokba elfogadták "*Jakab*" ideológiáját. Ez is bizonyíték arra, hogy mennyire győzött a héber befolyás. Maga a gnosztikusoknak egyik ága sem riadt vissza a "*Jakab*" féle ideológiától. Még *Tamás* "evangéliumá"-ban is helyet kap, ahol az üdvözítő-nek tulajdonítják ezt a mondást: "Menjete *Jakab*-hoz, az Igaz-hoz". Ez arra mutat, hogy az a csoport és tanítása "*Jakab*" féle hagyományt követte.

Szent *Ireneus* idejéből (K.u. 180) származik az a megállapítás, hogy Szent *János* leveleit *jelenéseit* és nem utolsó sorban a nevével megjelölt evangéliumot az apostolnak accreditalják. A *Johannine* iskolának sajátossága, hogy az üdvözítő-t fogadják el a vallás alapítójának, a *Pál* féle követőkkel szemben, akik a történelmi *Pál* személyét tekintik ugyanannak.

Érdemes tudomásul venni, hogy a *Jonannine* iskola az első század végén kettévált. Az egyik a "*centrista mozgalom*"-hoz csatlakozott, míg a másik a felvilágosultabb gnosztikusok-hoz. Ezek viszont elutasították, hogy az Üdvözítő „*Christus*”-ként, a zsidók *Messiása*-ként halt volna meg.

Ezen hiányos részletezés után felvetem az "*Apostol*" kérdést. A *krisztianok* a tanítványokat már kezdet óta *apostolok*-nak tekintették. Szerintük ezeknek írói közreműködése nélkül az egész üdvözítő történet a legendák világába süllyedt volna. Ők a szem és fültanuk, ők az első terjesztői a történeteknek, küldöncei a "jó hír"-nek. Sőt mi több, őket nevezik ki az Új-Szövetség íróinak is. Ezzel "mindenesekké" váltak, hisz nélkülük az Egyház képtelen lett volna a történetet az Üdvözítő-vel azonosítani. Elképzelhető milyen harcias vitázás folyhatott a második század kezdetén a különböző mozgalmak között, amelyek mindegyike az ilyen fajta "igazságot" magáénak tekintette.

Lukács az *apostolok cselekedetei*-ben a vetélkedésnek véget akart vetni, bemutatva a *krisztianizmus* apostoli alapját, mint a jövődő birodalom hitét, amelynek Róma a közepe. Ezzel a *krisztiani epikát* alapozta meg. Ráfogva, hogy ez az *apostolok tanácsa*-nak gyümölcse. Megszületik az általunk ma ismert *apostoli kor*. Mivel ők voltak az egyetlenek, akik az Üdvözítő-t kísérték, ergo ők a tanúi az evangéliumban fejtegetett "igazság"-nak. Csak az a szembeötlő, hogy oly soká vártak magukra a megírással.

Érdekes kérdést tehetünk fel! Vajon az apostolok befolyásolták az írást, vagy az írás teremti meg az *apostoli kor*-t, mert a második század mítoszgyártása Üdvözítőnk helyett az apostolokra összpontosítja figyelmét. Lassan az apostolokról állítják, hogy akárcsak *mesterük*, csodákat műveltek és az Ő szellemét utánozva tanítottak. Ez persze a mozgalmakban megdőbbentést okozott. Voltak akik áttértek szónoklataik folytán, mások viszont felbőszültek és az apostolok nevében írogatók "vértanúhalált haltak".

Gnosztikus körökben az apostoli mítosz lett az ezoterikus tanításhoz felhasználva. *Tamás* evangéliumában szerepel, hogy az Úr félrehívta és tudatta vele azt, amit a többi apostol esetleg nem értett volna. Egyezzünk meg abban, hogy Üdvözítőnk nem becsülte le apostolainak szellemi felkészültségét, így bárki írta is a *Tamás* féle evangéliumot, az meghazudtolja az Úr különbséget nem tevő magatartását.

Az ilyen félrevezető állítás egynehány gnosztikus iskolának lett a hagyománya. Úgy érzem, a gnosztikus kérdés további magyarázatra szorul. Ez ugyan egy egyiptomi jelenségnek látszik, alapanyagát a pártosi birodalomban ténykedő *Simon*, *András* és *Tamás* ígehirdetéséből meríti, amely szöges ellentétben áll a *júdai-krisztian* jeruzsálemi "mesékkel". Nagy kár, hogy *Marcion* nem vett tudomást a *Babilon* központú *chrestos*-i, vagyis a Legfelségesebb, Szent, Igazlelkű üdvözítő-t hirdető *Simon*-i tolmácsolásról. Az egész jeruzsálemi "zsidó mese" tanítás megbukott volna.

No, de térjünk vissza ezen felvilágosító dolgozatom főtémájához. A különböző judeo-krisztian vallás-gócok szellemi harca tovább folyt. A *centrista hagyomány* kénytelen volt a gnosztikus irányzattal szemben eretnekeket elítélő értekezésekkel előállni. Írásaik a kor szellemének megfelelően apostoli nevekké ékeskednek, hogy biztosítsák az orthodox elméletet. Ez viszont apocryph nívóra süllyeszti az érvelésüket. Ilyen a "Tizenkét Apostol Tanítása".

"*Lukács*" a pünkösti Szentlélek leszállást hirdeti, amely kellene, hogy egységesítse az akkor jelenlévő apostolok ígehirdetését. Erről azonban az írás bölcsen hallgat, mert addigra (K.u. 2. sz.) a püspökök kezében volt már a kinyilatkoztatások hirdetése, nekik pedig semmiféle összeköttetésük sem volt az Apostolokkal.

Nem hagyhatjuk az *apostolok cselekedetei*-t figyelmen kívül bármilyen szemszögből nézve. Írója, bárki legyen is az, egy olyan *krisztian*, aki a hellenista iskolának művésze, a görög stílusú történetírás elsőrendű követője. Összegyűjtötte az első század "*Jézus mozgalom*", *Márkus* és a Q protoevangélium anyagát, ismerve *Pál*, *Simon*, *Jakab* "leveleit", tudomást szerez a korai *krisztiani* vezetőkről, a zsidókkal való ellentétéről, a második század húszas éveiben kiadta ezt a híres elbeszélést. Bemutatást kap egy olyan küzdelem, amely végül a zsidóktól való teljes elszakadást eredményezi. Az író apró történés-

morzsákkal játszadozik, ami a párbeszédnek az esetleges témáját is magába foglalja. Ismeri az akkori idők társadalmi körülményeit, ennek megfelelően vonja azt be az eseménytérbe. Csodálattal adózok ennek a bámulatos koholmánynak, amelyben a "történeti igazság" csak a véletlen közjátéka. Tapasztalhatjuk, hogy az addigra megjelent evangéliumok állításait egynevezőre igyekszik hozni. Benne az *Isten* nagy tervét mutatja be, aki az emberiséget oly erényekre tanítja, amelyek az általános jóléthez elengedhetetlenek.

Figyelmes tanulmányozásunkkal azt tapasztaljuk, hogy a felfogásuk lassan az *üdvözítő*-tól távolodik és az apostolok felé irányul; az evangélium-történet hitvallássá szűkül. Ennek alapköve az *apostoli tekintély*. Az *üdvözítő*-vel kapcsolatos történetek előadása elveszti bonyolultságát és mítikus erejét, hogy egy születendő vallásnak előírászerű nyilatkozatává váljon, ezzel a *krisztianosság* által elfogadott tételeket bizonyítsa.

Nézzük most a *Didache*-t, vagy másként a Tizenkét Apostol Tanítását. 1875-ben találták meg a konstantinápolyi patriarchalis könyvtárban. Tipikus judeo-krisztáni értekezés a K.u. 2. századból. Útmutatónak tekinthető az apostoli tanításból kifejlesztett szertartási gyakorlatok betartására. Az írás természetesen névtelen, hisz a meglevő hagyomány magától értetődőnek tekinti a jogosságát. Ez a munka jól jellemzi a zsidó befolyás alatt álló krisztáni gócek mentalitását. Benne a mózesi Tóra-t kötik össze az *Üdvözítő* tanításával. Ennek megfelelően tele van irányadó etikai szabályokkal, szertartási gyakorlattal, imádságmintákkal, amelyek időközben a gyülekezetben kifejlődtek.

Kénytelen vagyok most kitérni az alexandriai *Philo*-ra (K.e. 30 - K.u. 45). Szerinte a zsidó mesék *Mózes* féle írása - amit *Ezdrás* és társai fejlesztettek ki - nem más mint allegorizáló értekezés. Az ottani zsidó bölcselek, az ő vezetése alatt talán először fejtegették az *Úr* és az *Isten* közti különbséget. Amíg az első az isteni erő, amely teremt és az *igazság* kiszolgáltatója, addig az utóbbi a "gyermekeinek" (az emberiségnek) védelme és azok felől való gondoskodás égi szelleme. Ugyancsak tőlük ered az a gnosztikus elgondolás, amely hajlamos a teremtés mítosz és a *megváltás* eszméjének összekapcsolására. Nem csoda, hogy az a feltételezés kapott lábra, amely szerint mi ugyan mindnyájan *Isten* gyermekei vagyunk, de elfelejtettük eredetünket az anyagiasság sötétségében, ami szükségessé tette *Üdvözítőnk* megjelenését.

Itt szeretnék valamit közbeiktatni. A "*magyar hit*" pár évtized előtti szorgalmazói látszólag sumér és gnosztikus nyomdokon haladtak. Olvasva a kiadott irodalmat az az érzés keríti hatalmába az olvasót, hogyha a gnosztikus személytelen "ők, azok, stb." névmások helyett a *mah-gar* népet, vagy annak tudós papjait, a *mágusokat* helyezzük a szövegbe, akkor a gnosztikus elképzelés helyett a "*magyar hit*" alaptételeit olvassuk. "*Isten fiai vagyunk... megfélekedtünk Isten-től való eredetünkről... Isten eredeti gyermekei az őseink... magunkban hordjuk az isteni szikrát*", amely ősi voltunkat és keservekkel tűzdelt sorsunkat jellemzi. Célunk tehát visszatérni az *ős-ten*-hez, az isteni szülőhöz, a fényt és életet adó eredethez, ahová mindig is tartoztunk. A *tudás*, a *gnózis* ne csak az *isten*, de *önmagunk megismerését* is serkentse."

A gnoszticizmusból, illetve a sumér mitológiából merítették azok, akik a "*magyar hit*"-et szorgalmazták, mert az ősi Teremtés és az egész Eredet-fejlődés bemutatása erre vall.

Feleslegesnek tartan itt *Badiny-Jós* Ferenc és *Zászlós Zsóka* György: "*Az Isten-től nyert Világosság, Tudás és Kötelesség Könyvét*" részletesen bemutatni, hisz dolgozatomnak nem ez a témája, de nem hagyhatom említés nélkül, hogy a tanítás jelmondata: "*Bízzál istenben és önmagadban*", a gnosztikus alapeszmét tükrözi.

Amint már említésre került, a gnoszticizmus a sumér ősvallást érinti, amelynek az akkori képviselői a *sippár-i mágusok* voltak. Felmerül tehát a kérdés, hogy az agyagtáblák tartalmát akkor *még* ismerték, vagy akkorra már újra megfejtették, amelynek eposzai feledésbe merültek a héber pseudohistoria akkád hagyományainak lehengerlő hatása alatt. Nem tudom, hogy az egyetemi nivójú, szemellenzős gondolkodás, vagy a kiképzés egyoldalú volta hagyott sívár teret a tudományos fejlődés bemutatásában, mert ha igen, akkor az ilyen vallástörténeti hézag csak a demagógia kérlelhetetlen hatalmának köszönhető.

Marcion és a gnosztikus *Valentinus* bajt okozott a római *centrista* gondolkodásnak. Az apostoli mítosz és a kuszált tartalmú evangéliumok alapja megingott. Ténynek számító feltételezések hirtelen elvesztették hitelüket, lappangó ellentmondások ponyvára kerültek és a forgalomban levő elméletekről kiderült elégtelenségük. *Marcion* önvitái a kétféle *Isten* felől gondolkodásra készítették a krisztáni vezetőséget. Nyilvánvalóvá vált, hogy az *üdvözítő* "*jóságos atyja*" nem lehet a zsidók *Yahweh*-ja, *Izraél istene*. Hogy élhetnek a *krisztianok* a zsidók furcsa etikája szerint, ugyanakkor azonban vessék el *Mózes* Törvényeit?

Az említett két vallásbölcselel érvelései folytán a *krisztianok*-nak az evangéliumokba vetett hite, a keveredő hagyományokban való bizalma, amint már feljebb említettem, megingott. Ezzel szemben megmaradt az *üdvözítő*-ben való *hit*, amely elvárta az erkölcsös, szilárd családi viszonyt, engedelmisséget és egymás szeretetét.

Ellenhatásnak jönnie kellett, amelyben római, görög és zsidó bölcsek egy teológiai rendszert dolgoztak ki az u.n. *eretnekek* ellen. A negyedik és ötödik századbéli püspökségekben kiagyalt teológiáknak vége-hossza sincs. Összeütközések, a viták eredménye, hogy egymást kiközösítik!

Volt azonban ezen versengésnek előnyös oldala is. Tételek és ellentételek, vádak és ellenvádak, érvek és ellenérvek alakítgatják a védőiratokat, intelmeket, megrovásokat, amelyeknek célja a *judeo-krisztáni vallás ésszerűsítése*. Ebben a védőirat-tömkelegben a *centrista* teológusok kénytelenek voltak egy olyan rendszerrel előállni, amelynek filozófiája egyszerű és természetes. Ebben a teológiában az *isten*, *világ*, *emberiség*, a *törvény* és a kor kulturális, politikai meglátása kénytelen a rómaiak és görögök felfogásához simulni. Értelemet adnak a *logos* fogalomnak, amely nem sokban tér el az egyiptomi-ak *Thot*-jától, aki *Ptah* minden gondolatát kivitelezi. Sajnos a *logos*-t a magyarban *igé*-vel fordítják, holott annak számtalan jelentése között a *bölcsesség* lenne ésszerűbb.

Kénytelen vagyok az u.n. prófétákat is érinteni, akik a *krisztáni* felfogás szerint *Üdvözítőnk* jövetelét megjósolták.

Sajnálom ezen a téren képtelen vagyok az Egyház álláspontját elfogadni. A zsidók a prófétáknál zarathustriai jóslatokat ékeltek Bibliájuk-ba. Náluk természetesen a születendő messiás Dávid ágyékából származik és az egész világ uralmát a kezükbe adja. (World Government).

Ez a kor a félremagyarázásokkal is ékeskedik, ebben *Justin Martyr* jár elő jópéldával.

Az Ó-Szövetség allegorikus írásait gondolkodás és kutatás nélkül elfogadja, sőt még olyanokkal is bővíti, amelyek csak az ő agyában születtek meg. Megértjük azonban *Justin Sillogizmus cornutus*-i érvelését, mert *Marcion* nagyon is logikus megállapításai olyan indítóokok, amelyeket tüzzel-vassal irtani kellett, nehogy a *centrista krisztianizmus* délibábszerű "evangéliumai" hajótörést szenvedjenek. Olyan Bibliai idézetekkel áll elő, amelyeket bárki, bármikor felhasználhat egyoldalú érvelés támaszául. *Justin* a zsidók istenének esetleges judeo-krisztáni jellegét, azok kárára eltulajdonította. A képzelet-beli zsidó *Trypho*-hoz intézett vádbeszéde a zsidók bűnösségének a kitergetése és a *krisztianizmus* felettük elért diadala.

Justin, az alexandriai *Clement*, *Tertullianus* és mások pont olyan szemellenzős, elfogódott képviselői a korai *krisztianizmus*-nak, mint utódaik, a mai napig. Képtelenek voltak és vannak tudomásul venni, hogy a vallási elvakultság csak romláshoz vezet. *Isteni igazság*-hoz emberi délibábkergetés nem vezethet.

A *krisztianizmus* megrögzöttei az *Üdvözítő*-t a zsidók messiás-ának tekintik, a héber Bibliát pedig a *kereszténység alapokmányának*, elfelejtve, hogy az a mezopotámiai népek eposzainak, törvényeinek, dalainak, *Zarathustra* jóslatainak elorozott gyűjteménye. Az *üdvözítő* vallástételei nem csatlakozhatnak átgyúrt mitológiákhoz, hazugságokhoz, még ha azok allegorizálva is vannak. Egy egyesített judeo-krisztáni Bibliáról csak az elkötelezettek zenghetnek. Védőbeszédjük azonban csak olyanoknál talál elfogadást, akik vagy képtelenek, vagy nem akarják az *igazságot* megismerni.

Burton L. Mack: Who wrote the new testament c. könyve, amely a krisztáni mítosz megalakulásával foglalkozik, könyve 283. oldalán egy nagyszerű összefoglalást ad: "Ez azt jelenti, hogy korai Krisztianok nem Szent Írás-sal foglalkoztak. Azok egy új vallásmozgalom részesei, amely kényszerült a saját mitológiáját megalkotni, kölcsönként tartalomból. Így átfésülték a zsidó írásokat minden lehető szempontból; nem mintha azt képzelték volna, hogy *isten szavát* tartalmazza, de mert ezek egy rokon valláskultúra irodalmát képezték".

Első próbálkozásai Izrael pseudohistóriájához simulni nem nagy eredménnyel jártak, bár megrögzött szándékuk volt a beteljesedést ott felfedezni. Az u.n. Q protoevangélium mitologikus kezdeményezései is arra irányultak, hogy összeköttetést találjanak a korai *üdvözítő történetek*-kel, amelyek a népszerűsített epikai képzeletben megegyezhetnek. Az "*üdvözítő népe*" elnevezésű mozgalom mitologikus precedensből akart kölcsönözni, hogy folytatatlanságot mutasson fel Izrael pseudotörténetével, a saját szociális mozgalmuk számára. Pál több kísérletet tett héber eposz krisztáni verzióját megteremteni (Galáciabeliekhez, Rómaiakhoz írt levelek), de igyekezete eredménytelen maradt, mert a két vallási felfogás között mérhetetlen űr tátong.

Sokat változott a helyzet K.u. 70-ben. Az események nem feleltek meg az írás ígéreteinek. A zsidók katasztrófájukat *Yahweh*-jük büntetésének vélték. "*Márkus*" evangélista ki is használta oly módon, hogy szemükre vetette az *Üdvözítő* meggyilkolását. Képtelen volt azonban olyan érveléssel előállni, amely szerint a végpusztítás oka Izrael pseudotörténetében gyökerezne. Egyesek agyában felmerül az a beteges gondolat, hogy az *Üdvözítő* önmagát áldozta fel a zsidók bűneiért. Jól emlékeztek az őshit *bűnbak* teóriájára.

Marcion logikus fejtegetései folytán, amint már előzőleg említettem, a *centrista krisztianizmus* kényszerhelyzetbe jutott, így a héber Biblia szó-szoros értelemben vett kiforgatásával, allegorizálásával, szándékos kihagyás, vagy beékeléssel képzelték el a zsidó múltból való csatlakozás lehetőségét. *Justin Martyr*-ral kezdődik az evangéliumokban található Ó-Szövetségi versikék enyhén átformált idézgetése, amelyek azonban olyan erőltetettek, hogy csak a szemellenzősök nem veszik észre.

Sajnos nem köztudomású, bár a bennfenteseknek nem újság, hogy *Origines Hexapla*-jában a hat rovat, a héber szöveg, a görög átültetés (még véletlenül sem fordítás) mellett maradó négy oszlop olyan görög fordításokat ad különböző zsidó írásokból, amelyek már útmutatásként parádézna a krisztáni-szellemű ó-testamentumhoz.

A negyedik század közepétől megjelennek a judeo-krisztáni kódex-ek (Vaticanus, Sinaiticus, Alexandrinus), amelyek már olyan látszatot keltenek, mintha ott átdolgozás nélküli szöveg parádézna. A hozzájuk csatolt judeo-krisztáni "hangolt" evangéliumokkal együttesen a *krisztáni Bibliá*-t képviselik.

Mivel már az első század végére összegyűjtött (és alaposan átdolgozott) *Pál*-i levelek ismertté váltak, népszerű lett az ő írásainak gyűjteménye is, amelyre ugyancsak ráfogták az "*apostoli*" eredetet. *Justin* ennek ellenére azokról csak mint "emlékiratok"-ról szól. K.u. 170-ben *Tatian* "egyesíti" a négy evangéliumot, amit később a vallásújító *Mani* felhasznál. *Ireneus* a gnosztikus "eretnekek" ellenérvvel, összehasonlítva azok elméletét a négy evangélium "*igazságával*". Tervei között szerepel, hogy elsősorban *Valentinus* nem volt apostol (mintha *Pál* az lett volna), másodsorban pedig csak az *apostoli hagyomány* szavatolhatja a *krisztáni igazságot*! Annak ellenére, hogy a negyedik századtól a korai krisztáni írásokat lajstromba veszik templomi felolvasáshoz, nem született megállapodás azok jogosságáról. Ez érthető is, mert az "*apostoli eredet*" körül még vita lángolt, hisz a különböző gyülekezeteknek nem volt megegyező írásuk.

Konstantin császárnak köszönhető, hogy a *nicae*-ai zsinattal (K.u. 325) egy irányadó krisztáni Bibliát fogadtat el, meg sem győződve annak *igazáról*! Ösztökélése folytán rövidesen egyházi épületek, bazilikák nőttek ki gomba módjára az új vallásterületen. "Felfedezték" az *üdvözítőnk* állítólagos átmeneti sírhelyét és ráépítették a "*Szentsír*" templomát. Csodák-csodája a betlehemi istálló helye is ismertté lett, habár *üdvözítőnk* sohase volt azon a vidéken. Nagy hévvel indult a krisztáni *ikonographia*. Püspökök gyülekezete "megállapodik" a krisztáni tanokról, meghatározza a szertartás menetét; naptárt

szerkeszt az ünnepek kijelölésére. Megjelenik a *gyónás*, a bűnbánó híveknek az örök élettel való kecsegtetése. Egyszóval, lendületbe jött a *judeo-krisztáni egyház*. Ne is csodálkozzunk ezen, mert a pogány és a zsidó hagyományok megfelelő formát nyertek, hogy megfeleljenek a *krisztáni vallásnak*.

A *Caesarea-i Eusebius* K.u. 325 táján megírta a "megihletett" és tévedhetetlen krisztáni történetet. Szent *Jeromos* latinra "fordítja" a *Septuaginta*-t, amelyhez azonban apokalyptikus írásokat is igénybe vesz. Ezzel ez a dalmáciai *Stridon*-ban született (K.u. 347-420) *szent (?)* beláthatatlan problémát okoz a későbbi bibliafordítóknak. "Átjavítja" a *Vetus Latina* új-szövetségi fordításokat a *Hexaplaris* görög szöveg alapján.

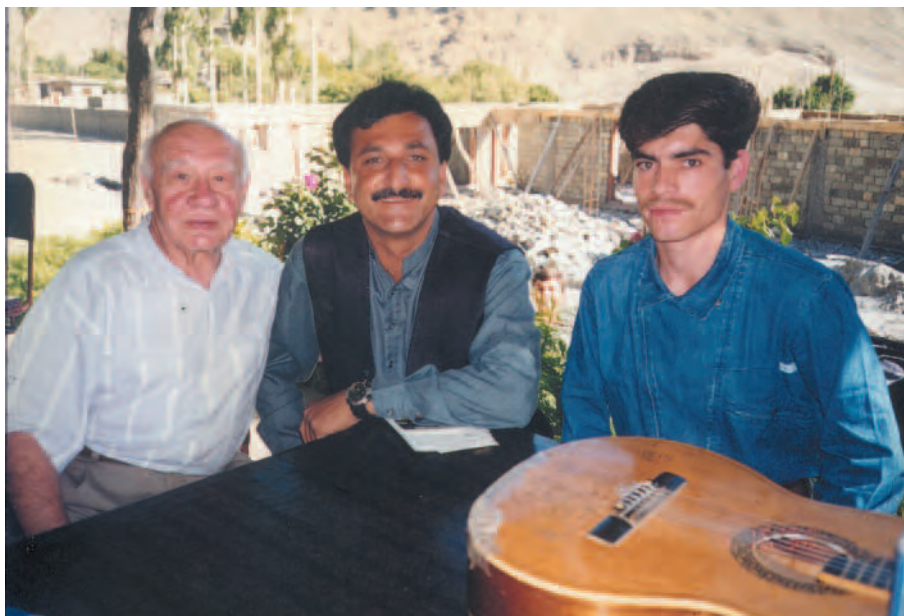
Csak felvilágosításként említem meg, hogy a középkor skolasztikus és misztikus Szentírás-magyarázóinak tevékenysége kiterjedt a *Vulgata* szöveghibáinak kiküszöbölésére. A szövegjavítás terén nagy érdemeket szerzett Hugo A. S. *Caro* dominikánus szerzetes, majd bíboros, aki rendje megbízásából elkészítette a *Vulgata* új, javított kiadását (*Félegyházi József*: Az Egyház a korai Középkorban, 1967).

Összegezve az elmondottakat, a *krisztáni Bibliá*-ra azt mondhatjuk, hogy megfelel annak a judai-krisztán epikának, amelynek pseudohistóriája azonban rendkívül kétséges. Ősi mítosz allegorizálása gyakorlattá állandósul, ahol a jelenések, csodák értelmezése csak a *hivatások* előtt "világos". Ez viszont előnyös számukra, mert csak ők tudták és tudják fejtegetni az "*értelmét*". Végeredményben mi más kívánhatunk egy "megihletett" szövegtől?

Bele kell nyugodni, hogy a mai Biblia egy nagyon hatásos és eredményes mítoszgyártása a judeo-keresztényeknek, akiknek két egymástól elütő része, az akkori idők kényszerítő hatása alatt, házasságot kötött olyan *multikulturális* hasbeszélőkkel, akik feltétlenül érvényesülni akartak.

A hiba az alapgondolatban van, mert a gyűlölet, harag, irigység, féltékenység Yahweh-ját és introvert "kiválasztott népét" nem lehet összeegyeztetni a *szereket istenével* és a megbocsátást hangsúlyozó *üdvözítői* tanítással. Szemet-szemért valló és világralmat áhító, xenophobikus, alattomos, az *aranyborjú* megszállottjainak Ó-Szövetsége sohasem fog helyet adni a megbékéltség, jó indulat szerető vágyainak csak akkor, ha abból beláthatatlan hasznot húzhat.

Jegyzeteim összefoglalásából eredő munkámmal igyekeztem a „*keresztény*”-nek címzett, de alapjában zsidó eretnecség által vallott tanok zűrzavaros eredetét bemutatni. Ez azonban egyikünkben sem rabolja az *Isten*-ben annak *földreszállt szereté*-ben és földi testet adó *Szűz Anyá*-ban való hitünket. De! Intsen óvatosságra és tudatunk, figyelmünk összpontosuljon állandóan arra, hogy itt *igazságmorzsákat* megtévesztés céljából "zsidó mesék"-be rejtettek.

Két hunza egy európaival. Hunza Inn Hotel, Baltit, Karakorum

Faragó József (Kolozsvár)
**Kádár Kata balladájának kínai változata időszámításunk
második-harmadik századából**

Kriza János klasszikus székely népköltési gyűjteménye, az 1863-ban megjelent Vadrózsák az egyik legértékesebb és leghíresebb népballadánkkal kezdődik, Kádár Kata címmel.

*Anyám, anyám, édesanyám,
Gyulainé édesanyám!
Én elvőszöm Kádár Katát,
Jobbágyunknak szép leányát. –*

*Nem öngedöm, édes fiam,
Gyula Márton,
Hanem vődd el nagy uraknak
Szép leányát! –*

*Nem kell neköm nagy uraknak
Szép leánya,
Csak kell neköm Kádár Kata,
Jobbágyunknak szép leánya! –*

*Elmehetsz hát, édes fiam,
Gyula Márton!
Kitagadlak, nem vagy fiam,
Sem egyszer, sem máccor! –*

*Inasom, inasom, kedvesebb inasom,
Húzd elé hintómot, fogd bé lovaimot! –*

*Lovakat befogták, útnak indútanak,
Égy keszkenyőt adott neki Kádár Kata:
Mikor e szénibe vörösre változik,
Akkor életöm is, tudd még, megváltozik. –*

*Mönyön Gyula Márton högyekön, vőgyekön,
Égyször változást lát a cifra keszkenyőn.*

*Inasom, inasom, kedvesebb inasom!
A föld az Istené, a ló az eböké.
Forduljunk, mett vörös szén már a keszkenyő,
Kádár Katának is immán rég vége lött! –*

*A falu végénél vót a disznópásztor:
Hallod-é, jó pásztor! mi újság nállatok? –*

*Nállunk jó újság van, de neköd rossz vagyon,
Mett Kádár Katának immár vége vagyon,
A te édesanyád őt elvitette,
Feneketlen tóba belé is vettette. –*

*Jó pásztor, mutasd még, hol vagyon az a tó,
Arannyim mind tiéd, a lovam s a hintó. –
El is mőnének ők a tónak széjire:
Kádár Kata lelköm, szój egyet, itt vagy-é? –*

*A tóba megszólalt Kádár Kata neki,
Hézzája béugrék hamar Gyula Márton.
Édösanya vízi bűvárokat küdött,
Megkapták meghalva, összeölkezve;*

*Égyiköt temették ótár elejibe,
Másikot temették ótár háta mögi.*

*A kettőből kinőtt két kápónavirág,
Az ótár tetején összekapcsolódtak,
Az anyjok odamönt, le is szakasztotta,
A kápónavirág hézza így szólala:*

*Átkozott légy, átkozott légy,
Édösanyám, Gyulainé!
Életömbe rossz vótál,
Most is meggyilkótál!*

A Kriza gyűjteménye óta eltelt közel másfélszáz év alatt a népköltési gyűjtők e balladának újabb meg újabb változataira találtak, s utolsó soraiból, a nárcisz székely nyelvjárási nevéből ihletődve, valamennyinek együttesen a *Két kápolnavirág* típuscímet adták. Jegyzéküket Vargyas Lajos állította össze 1976-ban: akkor 21 változata volt ismeretes, mégpedig 4 Kolozsvár környékéről, 2 Moldvából, a többi pedig Aranyosszéktől Háromszékiig mind a Székelyföld egész területéről.¹

A gyűjtés 1976 óta tovább folyik, s Pozsony Ferenc 4 újonnan gyűjtött háromszéki és egy moldvai,² Albert Ernő pedig 2 gyergyói változattal gyarapította sorukat, sőt további 10 olyan kiadott, de rejtőző változatára is rátalált, amelyek elkerülték Vargyas figyelmét.³ Így a ma ismert, de a jövőben remélhetőleg tovább gyarapodó magyar változatok száma összesen 46, nagyrészt a Székelyföldről. Nem túl kevés, de nem is túl sok, hiszen vannak olyan újabb balladatípusok is, amelyek többszáz változatban vannak. Az a tény, hogy Vargyas jegyzéke óta, az utóbbi harminc évben csak 7 újabb változata került elő, mutatja, hogy kihalóban van a magyar folklórból.

Vargyas azonban tovább ment kutatásával és áttekintve az egész európai balladaköltészetet, a következő népek folklórjában talált reá összesen 314 változatban: portugál, spanyol, olasz, angol, dán, délszláv, német, bolgár, román, szlovák, orosz és votják.⁴ Egy évvel korábban, 1975-ben Adrian Fochi román folklorista a balladatípus délkelet-európai elterjedését vizsgálva, olyan albán, újjörög és ukrán változatokat is felsorolt, amelyek Vargyasnál hiányoznak.⁵

A föld minden részén megjelent és szüntelenül gyarapodó szakirodalmat ma már a világ egyetlen folkloristája sem képes maradéktalanul áttekinteni. De hiába is tekintené át, hiszen valamennyi balladagyűjtemény még együttvéve is csak parányi csepp az össze nem gyűjtött, tehát a kutatás számára hozzáférhetetlen és ismeretlen folklór világóceánjából, ahonnan állandóan új változatok bukkannak fel, köztük olyanok is, amelyek korábbi elméleteket is meggingathatnak vagy halomba dönthetnek. Valóban, nemzetközi folklórtémákban nem könnyű biztos és végleges eredményekre jutni; magam alább szintén csak egy kis adalékkal szeretném a lehetséges válaszok számát gyarapítani.

A Kádár Kata-ballada elterjedésének fent idézett adatai már jelzik és ez a jelzés egyszersmind általánosítható, hogy az ókori európai, még inkább az ázsiai kultúrák nagyon hiányzanak a balladakutatásban a maguk évezredes változataival. Annál meglepőbb és öröndetesebb, hogy Tőkei Ferenc 1959-ben egy középkori kínai változatra talált; a felfedezés tehát az ő érdeme, az enyém ezúttal csak az összehasonlítás és a népszerűsítés.

Kínában időszámításunk előtt egy évszázaddal császári utasításra *Jo-fu* nevű "*Zenei Hivatal*" alakult, "a nép körében nyilvánosan és titkosan énekelt dalok" szövegeinek és dallamainak összegyűjtésére.⁶ Íme egy valóságos "Folklor Intézet", kétez-er évvel a legkorábban alakult hasonló európai intézetek előtt.

A Jo-fu gyűjtemény őrízte meg a Csien-an korszakban, időszámításunk szerint 196-219 között azt a *Délkeletre száll a páva* kezdetű terjedelmes epikus éneket, amelyhez magyarázatként az alapjául szolgáló történetet is lejegyezték.⁷

A nevekről és néhány részletről ezúttal lemondva, a cselekmény szerint egy hivatalnok szolgálati megbízásából hosszabb útra indul. Távolléte idejére feleségét visszaküldi annak családjához, de mielőtt elválnak, örök hűséget esküsznek egymásnak. Otthon az asszonyt a nagyravágyó család ismét férjhez kényszeríti, s második előkelő kéréjének kénytelen ígént mondani. Férje a hír hallatára szabadságot kér, feleségéhez siet és az esküvő előestéjén szemére veti hűtlenségét. Ebből a helyzetből bomlik ki a ballada vég:

¹ Vargyas Lajos: A magyar népballada és Európa. Bp. 1976. II. 115

² Pozsony Ferenc: Álomvíz partján: Fekete-ügy vidéki magyar népballadák. Buk. 1984. 95-103: 19-22. sz. és Szeret vize partján. Moldvai csángómagyar népköltészet. Kvár 1994. 47-49: 2. sz.

³ Albert Ernő: Édesanyám sok szép szava. Ádám Joákimné Kurkó Julianna énekei. Buc. 1989. 54-58: 5-6. sz. és 151

⁴ Vargyas Lajos: i. m. II. 116.

⁵ Fochi, Adrian. Coordonate sud-est europene ale baladelor populare romanesti. Buc. 1975. 144-152

⁶ Bövebben Zenepalota (Jo-fu). Válogatta,... Az utószót, a magyarázó jegyzeteket írta Tőkei Ferenc. Bp. 1959. 105-143.

⁷ Tőkei Ferenc: Népballadák nyomai és kezdetei az ókori kínai költészetben. Műveltség és Hagyomány, VI. Bp. 1964. 96-97. Az egész éneket magyarra fordította Károlyi Ami: Zenepalota, 47-59.

*Azon a napon a marhák és a lovak baljósan bőgtek.
 A fiatalasszony belépett az esküvői sátorba,
 Majd betakart mindent az alkony sötétje,
 S csend lett, az emberek nyugovóra tértek.
 - Az én életemnek vége szakad e napon,
 Lelkem elhagyja testemet, hol hosszan lakozott. -
 Levetette szoknyáját, le selyemcipőjét,
 S egy lendülettel bevetette magát a tiszta tóba.
 A hivatalnok meghallotta, mi történt,
 S szíve megértette, hogy örökre elváltak.
 Bolyongott egy ideig az udvar fái alatt,
 Majd felkötötte magát egy délkeleti ágra.*

*A két család kívánta, hogy együtt temessék el őket.
 Együtt temették el őket a Virág-hegy oldalában.
 Keletről, s nyugatról fenyőket, s ciprusokat ültettek,
 Jobbról, s balról wu-t' tung fákat ültettek a sírhoz.
 A fák összeborultak, tetőt alkotva felettük,
 A levelek is szépen egymásba vegyültek,
 Középre szállott egy madárpár,
 Ezt hívják mandarinkacsa-párnak,
 Egymás felé fordulnak, s hívogatják egymást
 Miden éjjel, az ötödik vigyázathoz érve.
 Az úton járó ember megáll és hallgatja,
 Az özvegyasszonyokban nyugalanság támad.
 Sokszor figyelmeztetik így a későbbi nemzedéket,
 Hogy vigyázzon, példájukat soha el ne feledje!*

A nyolcszáz éves kínai énekekben és a magyar balladában a motívumok annyira azonosak, hogy nagy idő- és térbeli távolságuk ellenére egymás szövegváltozatainak tekinthetők. A magyar ballada indítéka a tiltott szerelem, a kínaié az érem másik oldalán a kényszerített szerelem-házasság. Katát a feneketlen tóba vetik, a kínai fiatalasszony maga ugrik a tiszta tóba. Gyula Márton ugyancsak a tóba ugorva vet véget életének, a szintén öngyilkos kínai férj pedig felakasztja magát. A szerelmeseket mindkét balladában egymás mellé temetik, a sírjaikon kinövő virágok vagy díszfák a halálukon is diadal-maskodó szerelmük jeléül fent összeborulnak. Kádár Kata balladájában a kápolnavirágok ágai közt nem énekelnek a madarak, de a portugál és az olasz folklórón kívül A megesett leány rokon magyar balladatípusában szintén megjelennek:

*Az egyikön támadt fehér galambocska,
 A legényön támadt fehér kakasocska.
 Fehér galambocska csak azt turbékolja:
 - Átkozott, átkozott az az édősanya,
 Aki az ű lányát, ha kéri nem adja! -
 Fehér kakasocska azt kukorékolja:
 - Átkozott az apa, az az édősapa,
 Aki az ű lányát, ha kéri, nem adja!⁸*

Ily közeli szövegrokonság láttán joggal merül föl a kérdés, hogy a két kápolnavirág magyar, általában európai balladája vajon Kínában született-e, és innen jutott volna el a mi népköltészetünkbe? Az európai változatok közelebbi-távolabbi rokonsága a balladaalkotó népek évezredes érintkezése, együttélése és összekeveredése révén bizonyosra vehető, egy magyar-kínai vagy európai-kínai balladarokonság lehetőségét azonban a poligenezisben: az egymástól független balladaalkotásban kell keresnünk.

Az emberiség évmilliók történetében a föld minden részén csillagászati számban fordult elő a tiltott szerelem, vagy a szerelem nélküli erőszakolt házasság konfliktusa, részben társadalmi különbségek (nemes-jobbágy, úr-paraszt, gazdag-szegény), részben társadalmi emelkedés (rang és vagyon), részben különböző korokban különböző népeknél törvénybe foglalt házassági kényszer formájában. Nos, e csillagászati számú esetek egy részében tragikus megoldásként többnyire a gyengébb nem képviselője: a leány vízbe veti magát. Ez mind a kínai fiatalasszony és Gyula Márton öngyilkosságának, mind Kádár Kata vízbe fullasztásának legegyszerűbb módja, mert bárhol végrehajtható és semmi előkészületet vagy segédeszközt (gyilkoló szerszámot, mérget stb.) nem igényel.

A ballada magvát képező társadalmi konfliktushoz hadd tegyük hozzá, hogy a népek sokaságánál - nálunk és Kínában is - az elhaltak sírjára virágokat, cserjéket vagy díszfákat ültettek és ültetnek és egy ősrégi egyetemes emberi gondolkodás-

⁸ Vargyas Lajos: i. m. II. 132. és bővebben 118-119

mód: a vegetalizmus jegyében kézenfekvő volt az elhaltakat a sírjukból kinövő virágokkal, vagy növényekkel azonosítani. A virágok révén a holtak ölelkeztek, s ha azok életükben egymástól tiltott szerelmesek voltak és ezért erőszakos halált szenvedtek, a téma a részvéten és az együttérzésen túl néha a költészetbe is kívánczolt. Így születhetnek térben és időben egymástól távol azok a népballadák vagy műköltői alkotások, amelyek mindenkor a szerelmesek pártján állanak és az ő igazukat hirdetik.

A magyar meg a kínai ballada tehát egymással mégis rokonságban van, ez a rokonság azonban nem valamilyen hosszan tartó kínai-magyar érintkezés vagy együttélés következménye, hanem az idők ama méhében fogant, amelyben nemcsak külön-külön kínaiak és magyarok, hanem együtt és közösen emberek voltunk és vagyunk.

Panu, Bati Hun-Kun, fejedelemszászlója vörössárga alapszínű, dísz nélkül. Panu, Magyar jellemű Hun=Kun

Mete, Büyük, Hun-Kun, fejedelem zászlója világos vörös, sárga sárkány dísszel. Mete, igazi Magyar jellemű volt

A kelta mondák egy olyan (törzs) közösség hitének/vallásának eredménye, amely kimondottan "animisztikus" világgéppel rendelkezett. *"Kernstück der keltischen Tradition ist ein animistisches Weltverständnis. Die Anderswelten durchdringen das Reich der Sterblichen in allen Lebensbereichen: Geister, Wesen; Feen, Ahnen und Gottheiten nehmen regelmäßig mit den Menschen Verbindung auf; die Omen der Elemente, von Pflanzen, Tieren und Menschen bestimmen die Zukunft."* - olvashatjuk Caitlín és John Matthews 'A kelta bölcsesség nagy kézikönyve' című könyvében¹ - magyarul: A kelta tradíció magja egy animisztikus felfogás (vagyis az a hiedelem, hogy minden tárgynak lelke van, illetve a szellemekben való hit). A Másvilág átszövi a halandók birodalmát az élet minden terén: szellemek, lények, tündérek, ősök és istenségek rendszeresen felveszik a kapcsolatot az emberekkel; az elemek ómenje (előjele) meghatározza a növények, állatok és emberek sorsát. A szerzőpáros majd hozzáfűzi, hogy: *"Es herrscht kaum Zweifel daran, daß die frühen keltischen Stämme eine überwiegend schamanische Kultur hatten."* Magyarul: Alig kételkedhetünk abban, hogy a korai kelta törzsek egy zömében sámánisztikus kultúrával rendelkeztek. A korai 'hivatásos' sámánok (Filidh) helyében idővel egy táltosi kaszt lépett, a druidák (tordák), de az ősi sámáni világkép továbbélt a danosok (aos dana *költők, regösök*) énekeiben, sőt a családokon belül máig fennmaradt (babonák). A jézusi kereszténység felvétele után, mikor sok druidából keresztény szerzetes, pap, vagy hittérítő lett, titokban, az erdők mélyén a sámánizmus sokáig az egyetlen valódi kelta hagyományörző mozgalmá vált. Egyes druidák, akik ellenálltak az új hit csábításának, önként vagy erőszakos száműzetésükben gazdagították a regösök rétegét.

A kelta druidák egy "nem-árja papság" véli Sir John Rhys. Julius Pokorny bécsi nyelvész a Revue Celtic-ben megjelent cikkében (On the Origins of Druidism) a következőket írja: *"Das Druidentum trägt viele Züge, die indoeuropäischen Religionen völlig fremd sind."* Magyarul: A druidaság egy olyan vallást képvisel, sok olyan jellemvonással bír, amely az indoeurópai hitvilágnak lényegileg idegen². A kelta vallás "heroikus": a hősök istenek, az istenek hősök³. A kelták istenségeiket nem teremtkiknek, hanem őseiknek tekintették, vagyis egy fajta természetfeletti hősöknek: *"Die Kelten betrachten ihren Gottheiten nicht als ihre Schöpfer, sondern als ihre Vorfahren, daß heist als eine Art übernatürlichen Helden und Heldinnen..."*⁴. Ettől függetlenül, a mai kutatások fényében a kelták is egyisten hitűek voltak, akárcsak mi magyarok⁵, azaz, ahogy az alexandriai Origenes (Kr.u. 185-254), az ottani keresztény iskola vezetője vallotta: a kelta druidák egy Istenhez imádkoztak, még Jézus eljövetele előtt (*"dem einem Gott angebetet [...] vor dem Kommen Christi."*), így a kelták már régen rátermettek a kereszténységre a druidák tanítása alapján, akik az Egyisten hitét hirdették (*"...waren dem Christentum lange schon geeignet aufgrund der Lehre der Druiden [...] die bereits die Doktrin von der Einheit der Gottheit verkündet hatten."*)⁶.

A druidák képviselte eszme, Éisce a bölcsesség, a tudás, a jóslás és a verselés legmagasabb foka értelmében (is eard *valaminek értelme*) egy "hármass-világ" alkotja a hitbeli világegyetemet: a Felső Világ, ahol a "felső" Isten (Donn) és kísérete (Nap, Hold, Csillagok) lakik, a középső világ, a látható, a halandók világa és egy Alsó Világ, az ősök világa, amit egy "alsó" isten védelmez. A három világot egy Életfa köti össze, pontosabban, ennek tengelyét alkotja, amelyen a druida (táltos à Diail) képes a halandók világából fel- és alászállni a felső, isteni világba, illetve az alsó, az ősök birodalmába: A kelta druida (torda) révülésekor (rámhaille - ejtsd: rávéllye) mindig egy magas fának (Életfa pótlója) dőlt. A fát egy men-hir (*"állókő-óriás"*) is helyettesíthette. A képzelt égigérő "életfa" (bíle) tetején, koronáján lakott a Jóisten (Dagda). Dagda egy ilyen hatalmas égigérő tölgyfa tetején lakott még a kisázsiai honban is⁸. Dagda, mai írásmód szerint Daghdha, a Jóisten (Dagh-Dha "isten-jó" vagy "dicső-atyja") akitől minden ír származott és így az összes ír Atyja, ősi istenek gyereke volt. Anyja Danu az Anyaisten, a Földanya, apja meg Bál (Bél), a halottak országának fejedelme. Danu szó szerinti jó anyá-t jelent, Dea-Anu (ejtsd: djanu [gyanu]-janu) és Anu Anyaisten(nő) egyik másik neve (à Cormac Glosszáriumában: *Mater Deorum Hibernensium* Írország isteneinek Anyja). Visszatérve a révüléshez, érdekes, hogy a 'transz állapotban történő utazás' szava egy a 'révész' (Rámhaí, ejtsd: ráví) kifejező szó továbbképzése. Tehát a révülésben a táltos druida (torda) "átevészett" - kívánsága, akarata szerint - az egyik másik világba: rámh-ai *révész* à rámh-a-igh *evezni* à rámh-ail-le *révülés*.

Az Életfa ("Szentfa") a táltos ("csillogó") eszű Taliesin brit-kelta regös mondása szerint egy: "Világtengely ami, a Mennyet (Neamh) a Földdel (Fód vagy Fódla) összeköt." Az Életfa mindig a Világközepén áll. A Világközepe felett lakik az Isten. A Világközepét átszelő Világtengely pontosan Istenhez vezet. Az Életfát helyettesíteni hivatott, a druida által kiválasztott (hatalmas) fa működéséből adódóan maga a Világtengely. A Világközepe mindig egybeesik a táltos szellemi központjával - ez a 'bűvöskör' közepe -, ahol a közép maga a táltos, hátával nekidőlve az Életfának (vagy az ezt jelképező

¹ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 10. old.

² Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 36. old. (→ Ellis, P. B.: Die Druiden, 48. old. nyomán)

³ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 36. old. (→ Ellis, P. B.: Die Druiden, 129. old. nyomán)

⁴ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 36. old. (→ Ellis, P. B.: Die Druiden, 124. old. nyomán)

⁵ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 34. old. (→ Kinder és Hilgemann: Atlas zur Weltgeschichte, 113. old. nyomán)

⁶ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 36. old (→ Ellis, P.B. 'Die Druiden' nyomán)

⁷ Az 'ë' egy semleges rövid magánhangzó, a hangharmóniák függvénye, amolyan magyar 'rövid-e'-nek ejtik (Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 100. old.)

⁸ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 228. old (→ Ellis, P.B.: Die Druiden, 50. old. nyomán)

⁹ Mac Cana, P.: Kelta mitológia, 86. old.

magas fának). Ebben a helyzetben a druida, aki lehetett férfi vagy nő egyaránt (!) - akár a magyar táltosok esetében -, egybefonódott (lényegült) az Életfával. Ebben a helyzetben kezdődhetett a révülés. Egy fennmaradt középkori költő sorai kirívóan ábrázolják a révülés állapotát:

*"Tarka lazacok ugrálnak ki a fehér tenger öléből,
amire te tekintesz: igen, borjak ezek, barna bárányok.
Szelídek, nem gyilkolják ezek egymást.
Habár csak egy csikós mutatja magát
MELL virágzó mezején,
sok táltos paripa vágat végig azon,
csak te ezeket nem láthatod."*

saját fordításban¹⁰

Taliesin ("csillogó" vagyis táltos-eszű), Artúr király regösének egyik fennmaradt verse is a révülés állapotát idézi:

*"Voltam egy emse, voltam egy őzbak,
Voltam egy bölcs, voltam egy kapu,
Voltam egy kürt, voltam egy disznó;
Voltam egy csatakiáltás,
Voltam egy habzó hegyipatak,
Voltam egy hullám a tenger partján.
Voltam egy gyöngéd eső.
Voltam egy tarka macska az ágon.
Voltam egy kör, voltam egy fej,
Egy kecske voltam a bodzafán."*

saját fordításban¹¹

Mint már említettem a kelta Felső Világban, az égben (Uchel *felső*) lakik Isten (vö. Os-Duine *"Legfelső--Magasságos-Személy"*) akit egy általános szóval Donn-nak (vö. székely Ten) neveztek. Őt az egyik legrégebbi brit-kelta mondában Teeger-nonos *Nagyságos Király*¹², talán Te(n)gri (?) névvel illetik. A név etimológiája feltehetően: Te(n) vagy Ti(n) ~ Duine *sze-mély* + Ger *nagy, hatalmas, gar* + Non- ~ Neamh *Menny* ("Mennyei hatalmas személy"). Az ősi Teeger-Nonos (vagy Tigernonos) névből származott a Taranis (a "Mennydörgő" isten à Torann *durranás*) isten-név, amely gyakran szerepel a hatalmas Isten nevéként.

A kelta Alsó Világ az ősök világa volt. Ott az Életfa alsó ágain, azaz alsó tetején (a mesékben a Fa tövében) ült az ősök világának királya, őre, egy bölcs és titokzatos alak, akit mindig török- vagy buda ülésben ábrázoltak, fején szarvasagancs-csal. Ő a Zöldember (a Green Man)¹³, akit egy farkas fülszerű fehér kutya kísér és néha még az emberek világába is be-betör. Ő a vándorok védelmezője és az ősök tudásának őre. Ő engedélyezi az ősök tudásához való hozzájutást. Ő a Világ, talán, legősibb lény. Magas életkora folytán senki sem tudja megmondani, hogy honnan jött és mikor született. A kelta időben Szarvas-Isten képében jelenik meg. Őt egyesek "Cernunnos" névvel illetnek, habár ez a név nem több mint, egy tudós feltevés (kitaláció) ami egy részben átitrt feliraton alapszik (*"doch ist dieser Name nicht mehr als eine gelehrte Vermutung, die Auf einer teilweise transkribierten Inschrift beruht."*¹⁴). A Szarvas-isten kőbe véssett ábrája a római Galliából maradt ránk és ma Párizsban a Musée de Clunyban őrzik. A felirat így hangzik, hogy: Ernunnos. Ezt másították meg derék tudósok Cernunnosra (mert nekik a szarvak láttán hiányzott a kezdő 'k'-betű). Így is lehet történelmet írni. Erre aztán még derekasabb nyelvészek nekiugrottak etimológizálni és kiesztették, hogy: *"Cer dürfte der indoeuropäischen Wurzel 'ker' wachsen entsprechen [...] Er ist der Gott, der mit Wachstumskraften zu tun hat, die sich an seinem Haupt als Hörner manifestieren."*¹⁵ Magyarul: 'Cer' valószínűleg az indoeurópai 'ker' nőni gyöknek a megfelelője; ő (Cernunnos) az az isten, aki növekedési erővel lehet kapcsolatban, amik a fején szarvakként nyilvánulnak meg. Nem volt elég egy család (a név elé egy "C" betű biggyesztése), indogermanista nyelvészeink még egy egész (dajka) mesét is kitaláltak hozzá. Ez az a tárgyilagos tudományos történelemírás amit finnugraszaink oly csodálnak és vakon követnek.

A gall Ernunnos azonos a breton Arawn' és a vels Arawn-nal, a Másvilág királyával aki az újjászületés üstjét őrzi, illetve az ír Úr-Duine 'Zöld-Ember' nevű lénnel. Az ír Úrduine neve hallatán, bizony nem tévedünk, ha eszünkbe jut Urdun-g ("ismeretlen eredetű") szavunk.

A kelta Alsó Világ központjában volt a tudás kútja (Segais kútja à vels Oes, ír Aois [ís] *ős* + Gaois [gís] *okosság*), amit Ernunnos, a Zöldember védelmezett. Habár az ősök tudása mérhetetlen, mégis egy dióhéjba belefér - állítja az ír hagyomány. A Zöldember mögött mindig ott van a hatalmas Földanya (Anu) alakja, egy hatalmas és hatalmat adó, élő kőből véssett lény. A kútból ered a hét Életfolyó. Ezek az Alsó Világban folynak és szivárványként kiszélesednek a felső világokba. A szivárvány-folyókban helyezkednek el a totem-állatok, a levegő és a víz szellemei. A szivárvány-folyók átmenet nélkül foly-

¹⁰ Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 72-76. old.

¹¹ Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 92. old.

¹² Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 126. old.

¹³ Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 127. old.

¹⁴ Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 128. old.

¹⁵ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 70. old.

tatódnak a csillagos égbe. Az Alsó Világban ered tehát az ősök tudása, azoké az ősöké, akik a kelta nép bölcsőjénél álltak (*"Aus der Unterwelt kommen auch die Lehren er Ahnen, Urwesen, die an der Wiege der keltischen Volk standen."*)¹⁶. Ezekről az ősökről még szólni fogok.

Azelőtt még érdemes megismernedni, a kelta totem-állatokkal, a törzsek őseinek tekintett állatokkal. Ezek a következők:

Ag vagy Sailetheach *szarvas* (ír Sail ág à Sail-Et-Each "ágas"). Fionn *fehér, fényes* nevű hősnek volt egy másvilágbeli felesége, akit úgy hívtak, hogy Sabha (szűrő, döfő / szabó, vágó à vő. Sáible szablya). Ő mindig szarvas képében jelent meg férje előtt. A szarvas fontosságát az is kiemeli, hogy a kelta nyelvekben tíznél több neve van, ugyanakkor mindig 'vezérállat' a Túlvilágba vezető úton is, valamint az egyik 'honfoglalást' is ő vezérli. A terjedelmes és gondosan végzett tanulmányaiban, amit a dél-angliai Aveburyben és Silburyben található kőkori emlékművekről folytatott, sikerült Dames angol történésznek bebizonyítani, hogy ugyan úgy, ahogy két ezer évvel korábban a sumérok, Dél-Anglia lakosai is Kr.e. 2000 körül a szarvasban az Istenanyát látták (*"Im Laufe seiner sorgfältigen Studien über die britische Steinzeitmonument von Avebury und Silbury gelang es M. Dames nachzuweisen, das, wie bereits 2000 Jahre vor ihnen die Sumerer, die Bewohner Südenglands um 2000 v. Chr. im Hirschen ebenfalls das Symbol der großen Muttergöttin sahen."*)¹⁷ Akárcsak a magyarok is. A Silbury Hill az európai újkőkor legmagasabb emberi alkotása, az Anyaistennek szentelt óriáskurgán, amely közepéből szarvasagancs került elő. Abbots Bromley faluban, Staffordshire grófságban, ma is él a szarvas-mítosz. Szeptember 4-én turisták ezreit vonzza a "szarvasok tánca", amit legények járnak szarvasagancssal a fejükön. Ez a tánc a Nagy Anyához fohászkodás és tulajdonképpen termékenységi-tánc, egyben az ősökre való megemlékezés. A keresztény egyház tilalma és kiátkozással való fenyegetőzése ellenére is máig fennmaradt ez az ősi kelta hagyomány. Zürich óvárosban kiástak egy olyan kelta arany tálat, amin a Szarvast Csillag, Nap és Hold veszi körül. A szarvasábrázolásokat követhet-jük Angliától Magyarorszáig övcsatokon, vázákön, fazekasműveken. Nincs kizárva, hogy a magyarországi késő-kelta 'merev' (szittya) szarvasábrázolás a népművészet közismert szarvasmotívumának előfutára volt (*"Es ist nicht ausgeschlossen, das der Hirsch, dessen Starrheit auf den späteren Vasen Ungarns (...) den Vorläufer für das bekannte Motiv der Folklorestrickerei lieferte."*)¹⁸.

Lóth (lőh) vagy Each (ax) *ló, asza*. A lovak központi szerepet játszanak a kelta mondakörben. A kelta mondákban a 'fehér ló' ismeri az utat a Másvilágba és "egy megbízható kalauz". A lovak akaratlagos bántalmazása vagy megölése a legszörnyebb büntetést vonta maga után. Seabhac *sólyom* (szó szerint: "sívító, sivalgó"). A magasan szálló sólyom Isten jelképe. Sólyom díszítette a kelta vezérek sisakját is, mert ő a Hadúr képe, aki a harcban megsegít. A sólyom (Isten maga) meséli el Fintan druidának a világ történetét, a kezdet kezdetétől. Iolar (ejtsd: iler) *sas (ülű)*. Ismeretes Artúr király beszélgetése a sassal, aki tulajdonképpen unokaöccse Ewíld, aki mesél neki a Túlvilágról. Ez a jelenet akarva-akaratlanul Gilgames beszélgetését Enkiduval juttatja eszünkbe. Továbbá, egy másik mondában a Cilgwry-i sas ismeri az utat Mabon (Fiú-)Istenhez. Maelduin utazásaiban megismerkedünk egy sassal, amely megfürödve egy tó vizében megfiatalodik.

Macha *emse*. Az anyadisznót a 10. században íródott Cormac Glosszáriumában Ceridwen, a harc istenasszonyával (Hadúrnő) hozza kapcsolatba. Írország Honfoglalásának Könyve szerint ő a negyedik Anu és Nemed felesége. Terhesen részt kell vennie egy lóversenyen és belehal. Halála előtt ikreket szül. Emain Macha nevű kurgánban van eltemetve. Az Armagh-i protestáns templomban őriznek egy sugarakkal körbevett Napisten (*"mit Strahlen umgebener Sonnengott"*) mellett egy nehezen keltezhető erős, nagykeblű női alakot, harcosnak öltözve, kimondottan ló fülekkel ábrázolva. A helybeliek örökidőktől Macha/Emse-nek nevezik (*"die schwer datierbare Darstellung einer kräftigen, vollbusigen Frauengestalt im Kilt des einheimischen Kriegers mit deutlichen Pferdeohren. Seit alters her heist sie 'Macha'"*)¹⁹. Macha ~ Emese a nagy Istenanya egyik megjelenése: a szakrális királyság, a harc és a termékenység hármassága.

Brionn-Fhionn *fehér-pér* (a pisztránggal rokon halfajta). Jellemzi a tudásszerzés és a bölcsesség, hisz állandóan lenyeli az ősi tudást raktározó dióhéjat. Abban a tóban él, amelyik partján a Tudás kilenc dió- vagy mogyorófája nő. Fionn Mac Cumhail regös úgy nyerte el összes tudását, hogy ebből a halból evett azon a lakomán amin Fintan főzött a druidáknak (tordáknak, táltosoknak).

Druid-Dubh *fekete-rígó*, Rigantona (*"ringató dana"* ?) istennő madarának is nevezik. Dalával az embereket elaltatja, elringatja, elbódítja. Ő énekelt Gwales szigetén is, ahol Bran, (lásd lejjebb) másik hét társával 72 évet töltött révülésben; ez idő alatt nem öregedtek és nem is szereztek tudomást az idő múlásáról. Így képes a feketerígó mély titkokat a Másvilágból hallgatóinak átadni, a Túlvilágból üzenetet hozni) mikoris alkonyatkor rázendít varázsénekére.

Caróg (ír) és Bran (vels) *varjú (vagy holló)* szerencsétlenséget hozó jós-madár. A kelta 'istenek' egyik legnagyobb hőse volt egy Bran nevezetű, aki hősi halált halt egyik csatában. Bran hősmondájában azt olvashatjuk, hogy súlyosan megsebesülve beavatja társait, akik elől addig eltitkolta 'isten' voltát és arra kéri őket, hogy vágják le fejét és temessék el London (Luan-Dún *Lugh isten Tanyája*) elé, a White Hill nevű kurgánba (ma ezen helyen áll a londoni Tower), hogy így örködjön London felett, örökre megvédje bármilyen külső támadástól. Ma is olyan monda járja, hogy ha egyszer a varjak (Bran) elhagyják a Towert, akkor összeomlik az angol birodalom. Ma London előtt, a Towerrel szemben egy cirkáló védelmezi képtelenen a brit (-kelta) fővárost. Bran kürtje a brit-kelták egyik legszentebb ereklyéje.

Cú *kutya* és Abach *eb*. Crua-Chú *vörös-kutya* (vő. Cró vér à Crua *vörös*) a Másvilág őre. A kelta hős, Cuchulainn nevében is a 'kutya' szerepel (*"Culainn-Kutyája"*). A mesében a még gyerek Setanta megöli (?) Culann nevű kovács (táltos!) házörző kutyáját. A gyilkosság egy elég fura válfajával állunk szemben, mert Setanta úgy 'végez' a kutyával, hogy labdáját belerúgja a kutya kitátott szájába. Ekkor ellenben átveszi a kutya szerepét és nevét is megváltoztatja, férfineve Cú-Culainn lesz,

¹⁶ Matthews, J.: Keltischer Schamanismus, 63. old.

¹⁷ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 204. old.

¹⁸ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 206. old.

¹⁹ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 225-226. old.

azaz Culann-Kutyája. Itt nyilván gyerek Setanta 'egyedül' a Kutyával (a törzsi totem-állattal); hogy férfivá válhassék és a kutyának az ereje megvédje és megsegítse őt (a beavatás). Ellenben a középkori szerzetes, aki a mondát lejegyezte (vagy másolta) már nem értette a monda lényegét – hisz az idealizmus sohasem volt a római indíttatású keresztény egyháznak az erőssége. Az *iombas forosna* nevű jóslási szertartás eszköze éppen a kutyakoponya.

A borz (Breach) és a medve (Math "*Medveisten*") is ősi totemállat.

Mint látható nagyon sok volt kelta emlék máig él a Brit-szigeteken. Ugyancsak egy ősi kelta motívum képezi Szent-Kolumbán mondájának lényegét. Itt a szent életű térítő egy templomot kezd építeni Jona szigetén. De minden amit nappal felépítettek éjjel összeomlott. Egy napon Szent-Kolumbán egy 'biast'-ot észlelt a parton. Ez egy félig nő és félig hal alakú lény, amely kijöve a partra megrázza pikkelyeit és egész Jona szigete megremeg. Ugyanakkor olyan hangot ad, mintha cserepeket kongatnának. Ekkor megkérdezi a szerzetes a különleges teremtménytől, ha ő okozza-e az épülő templom falainak összeomlását. A biast természetesen igennel válaszol, de ugyanakkor megtanítja Kolumbánt, hogy mit kéne ellene tennie. Az ellenszer roppant egyszerű, a kínai Nagyfáltól a magas Dévaváráig (a szittyá vidék teljes széltében-hosszában) ismerték: másnap reggel meg kell kérdezze az építőmunkásokat, ki hajlandó magát élve befalaztatni.²⁰

A magyar-kelta mondavilág párhuzamai, közös motívumai az Atilla-Artúr-legendakörben is példamutatóan jelentkeznek (a Isten kardja). Ezzel itt most nem fogok külön foglalkozni. Mint érdekességet megemlítem, hogy Artúr király halálát megörökítő angol festő E. Burne-Jones a ravatalon fekvő kelta Artúr mellé a földre a magyar Szent Koronát festette (az Artúr tulajdonát képező szent ereklye, a Grál, helyett). A kép címe "*The Last Sleep of Arthur in Avalon*" (Artúr elszenderülése Avalonban)²¹. Atilla és Artúr kortársak voltak.

A kelta mondakör egyik külön fejezete az ún. Honfoglalás témája. Az ír mondák több keletről jövő honfoglalásról beszélnek. A későbbi keresztény krónikás a honfoglalások főszereplőinek bibliai ősokei adományozott, így elűzte az ősökre való emlékezést egy újeletű szellemi hagyománnyal. Megszületett a 'Lebor Gabála Érenn' (Írország Honfoglalásának Könyve). Megbízhatatlan másolók a szöveget különböző beavatkozásokkal tarkították és ezzel az eredeti egyértelmű történetet homályossá tették ("*Unsichere Kopisten haben den Text verschiedener Eingriffen unterzogen, die die ursprünglichen eindeutigen Erzählung unklarer machten.*")²² –, hogy ugyan ez történt a magyar Ősgeztával is, az nyilvánvaló, a kérdés csak az, hogy ezek a 'beavatkozások' akaratlagosak, irányítottak volta-e vagy sem. Ne keress rosszindulatot ott ahol az ostobaság is elégséges magyarázat – állítja Murphy egyik törvénye. Hát ne keressünk...

A Honfoglalás fogalma Európában csak a magyaroknál és az íreknél él, a honalapítás a magyar meg az ír krónikákban egy "Honfoglalás".

A Honfoglalásról három ír monda emlékszik meg: az egyikben Míl-népének honfoglalásáról kapunk hírt, a másikban Tuan történetével ismerkedünk meg, a harmadikban Fintan elmeséli Írország valódi történetét.

A milék honfoglalása

Miléknek nevezik a történészek Míl vezér népét, az utolsó Honfoglalás (gabála megkapás, megkaparintás) végrehajtóit. Míl 36 hajóval indult Ibériából, hogy 'megkaparintsa' Írországot. Sevilla-i Isidor krónikája (Kr.u. 6. század) szerint Írországnak 'Hibernia' latin neve Ibéria nevéből származik. Míl vezérről 'A kelta mitológia lexikonja' a következőket írja: Míl Bile fia, teljes nevén Míl Espaine (*spanyol katoná*), más írásokban Galam a 'valódi' neve: népét a Breogain (*pisztráng fiai*) törzsének nevezi. A név *spanyol katonaként* való magyarázása csak krónikási okoskodás. Indítéka a Míl a (latin) 'miles' szavak összecsengése és a krónikákat író szerzetesek folytonos magyarázkodási vágya, ami a magyar krónikákban is oly sokat elrontott és félremagyarázott.

A Honfoglalás Könyve szerint Míl hét (később nyolc) 'fiúnak' az apja. Míl népe hét törzs szövetsége és ő e törzsszövetségnek a vezére. Megválasztásakor - kelta szokás szerint - pajzsra emelték. Nem ismerjük Míl népe vezérei nevét, de a Honfoglalás krónikája megörökítette feleségeik nevét: Tea, Fial, Fás, Liben, Odba, Scota és Scéne. Amairgin druida (a milék tordája) felsorolja versében az asszonyok nevét és a vezérek nevét is megemlíti. Ezek szerint Tea Éremón a lovas felesége, Fial a harcosnő Luigaid-é, Fás Unmac Uicce-jé, Scéne meg maga Amairgin hitvese, Liben Fuad vezér asszonya, Odbá-nak férjét nem említi, Scota meg özvegy, mert ő Míl felesége volt. Míl meghalt a Honfoglalás előestjén. A későbbiekben Scota Skóciába költözött. Scota nevét a krónikások ("*die gelehrten Kompilatoren*" - a tudós kompilálók) a Fekete-tenger északi partján élő szkíták nevéből származtatják ("*von den Skyten, dem Volk am Nordufer des Schwarzen Meeres herleiten.*")²³. Bizony előfordulhat, hogy a "tudós kompilálók"(?) most nem tévedtek.

Tömérdék földrajzi név őrzi máig a vezéraszonyok nevét szétszórtan Írország egész területén (Scota Skóciába vitte nevét).

Mílnek valójában két fia volt: Éber és Éremón. A krónikakutatók szerint nevük ugyanolyan alliteráció módszerrel képzett (ugyanannak a hangnak egymást követő szavak elején, esetleg belsejében való ismétlődése, összecsengése) mint a világ más táján is fellelhető 'honfoglalások' meséjében szereplő testvérpár neve (vö. Hunor-Magor). Míl maga a Honfoglalást nem érthette meg, mert még mielőtt lába érinthette volna Írország földjét, meghalt. Így a Honfoglalás valós végrehajtói a Míl-fiúk. Honfoglalás körüli harcokról a krónika nem tudósít. A Tuatha Dé Dannan (Danu Istenanya törzse) varázssal (druidák) próbált ellenállni és sikeresen meggátolta Milék partraszállását. Így a támadók cselhez folyamodtak, éspedig visszahúzódot

²⁰ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 85-86. old.

²¹ Tábori László: Gilgamestől Jézusig, 136. old.

²² Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 17. old.

²³ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 295-296. old.

színeltek a kilencedik hullám mögé, ahová már nem hatott a Tuathe Dé Dannan druidáinak varázsigéje, azonban váratlanul és egyszerre két helyen, északon és délen partraszálltak és a Taitiu-i csatában Istenanya-népe alulmaradt. Ezt követően Tuatha Dé Dannan-ék "visszahúzódnak a sídhekbe" (sírhalomokba). Éber és Éremón testvérpár kettéosztja egymás között Írországot, egy déli és egy északi félre²⁴. Nincs testvérgyilkosság.

Tuan Mac Carill (vagy Cairell) Mac Muredach története

A főhős Tuan, Cairell fia. Tuan az öreg harcos, aki Partholón egyik unokaöccse, elmeséli történetét Szent-Finniannak (Kr.u. 579 körül élt). A monda szerint Tuan Írország legidősebb embere, mivel ő átélte különböző állatok képében mind az öt honfoglalást. Mindig mikor új 'nép' jelent meg az ír szigeten Tuan újabb állat képét vette magára. Az átváltozás előtt Tuan mindig visszahúzódtott házába Cuige Ulaidh - Óled vezér vidéke (Ulster) nevű tartományba, azaz az "Előd-honba". Tuan Partholónnal érkezett Írországba, és Partholón testvéreinek fia volt. Partholón állítólag egyszeműnek született és emiatt őshazájában (Sziciliában vagy valahol a "görögök földjén" nem lehetett király. Ezért felkerekedett népével egy új haza felkutatása végett, Tuan az első (partholóni) Honfoglalást a következőképpen meséli el: 312 évvel az özönvíz után Partholón, aki Sera fia, 24 párral indult útjára. Letelepedésük után, törzsük hamarosan 5000 emberre szaporodott. A fomoriaktól elszenvedett vesztes csata után, amit mérhetetlen pusztítás, mészárlás követett, mindegyikük meghalt, egy kivételével. Tuan maradt egyedül életben. Ezután 22 évig Írország "üres" maradt.

Ekkor jött Nemed népe. Nemed, Argoman fia, nevének jelentése: szent, nemes (*Heiliger, Geheiliger, Privilegiertes*)²⁵. Nemed népe eleinte másfél évet bolyongott a Káspi-tóban, majd 34 csónakkal és 30 emberrel minden csónakban, sok viszontagság után, megérkezett Írországra. Nemed megérkezésekor Tuan álmában észlelte, hogy szarvassá változik. Szarvas képében várta Nemed népének megérkezését. A partraszállás után, ezek a keletről jövő bátor harcosok - Tuan versebe foglalt szavai szerint: Ezek a keletről jött férfiak, kopjakkal, amelyek célt sohasem tévesztenek (*"Diese Manner aus dem Osten, mit Speeren, die niemals fehlen"*)²⁶ – vadászatra indulnak, de mikor Nemed 'fiai' a Szarvast (Tuan-t) üldözőbe vennék, neki hatalmas agancsai nőnek és szíve is megfiatalodik. Így Nemed fiai nem ejthetik el a táltos szarvast, az ellenben elvezeti őket letelepedésük (honfoglalásuk) helyére. Az ír mondában is felfedezhető a magyar Csodaszarvas motívuma. Röviddel a Csodaszarvas vezérelte letelepedésük után Nemed népe 4030 párra szaporodik. Nemed három csatában legyőzi a fomoriakat, két királyukat is megöli. Nemed uralkodása alatt tizenkét mezőt megműveltek és négy tóval gazdagították Írországot, sőt két királyi erődöt is építettek. Mikor mindez megvalósult, Nemed súlyosan beteg lett és hamarosan meghalt. Vezér nélkül maradt népét a fomoriak leigázták és mérhetetlen adókkal sújtották: át kellett adniuk a gabona, a tejtermék és a gyermekek kétharmadát. Emiatt Nemed fiai fellázadtak, de levertek és lemészárolták őket, csak egy hajónyi ember menekülhetett meg. A menekültek utódai mint Fir Bolg és majd mint Tuatha Dé Dannan nevű 'népek' visszatértek visszaszerezni nemedi júsukat (a Honvisszafoglalás).

Nemed népének pusztulása után Tuan ismét behúzódtott barlangjába/házába, hogy elrejtőzzék a "farkasok" elől. Egyik napon észrevette, hogy teste ismét megváltozik és egyben megfiatalodik. Tudta, hogy Nemed utódai visszatértek. Tuan most vadkanná változott. Megérkeztek Fir Bolg, a "hőlyag vagy zsák"(-nadrágú) férfiak, valamint a "Fir Dommann és Galiuin törzs Semion vezetése alatt". Ők addig lakták Írországot, amíg lakható volt. Delgas öt fia, a Fir Bolg nép vezetői (fejedelmei), az ír szigetet elosztották egymás közt (az ötös felosztás máig megmaradt) és bevezették a királyságot, mint új államformát.

Az első királyuk a krónika szerint Eochaid mac Erc volt, aki mindenben megfelelt királyi mivoltának. A Fir Bolg (*"Zsákos" Férfiak*) neve egyes tudósok szerint a bögatya, bő nadrág viseletükből származik. Mások ellenben azt vallják, amit a 17. században fogalmazott meg O'Flaherty, hogy a Fir Bolg neve a Kr.e. 100 körül Belgiumból áttelepült keltákkal állhat kapcsolatban²⁷.

A negyedik honfoglalási hullámmal a Tuathe Dé Dannan népe érkezett, még a Fir Bolg népe uralmának idején. *"Das Volk der Göttin Danu/Anu führt die zweitletzte jener mythologischen Invasionen Irlands durch, wovon uns das Lebor Gabála Érenn berichtet"*²⁸ – magyarul: Danu/Anu istennő népe Írország mondabeli honfoglalásai utolsóelőttiének a végrehajtója, amiről az Írország Honfoglalásának Könyve beszámol. Tuatha *törzse (népe)* Dé *isteni* Dana-An *Jóanya-nak* a monda szerint egy teljesen ismeretlen helyről érkezett az ír szigetre és "eredetükről senki sem tud semmit, még a tudósok sem, de feltehetően az Égből jöttek, mert annyira okosak, annyira bölcsék és olyan sokat tudnak" írja az a krónikás, vagy másoló, aki elfelejtette, hogy pár oldallal előbb már megírta, hogy a Tuatha Dé Dannan a Nemed népének utóda és jogos örököse. Bejövételükkor Tuan a sólyom képét ölti magára, mivel a Tuatha Dé Dannan a "Sólyom" (Turul) népe. Jóanya-Törzse átveszi a szigeten a hatalmat a Fir Bolg népe kezéből és bevezeti a "Táltos-királyságot". A nép által megválasztott táltoskirály csak akkor foglalhatta el trónját, ha testileg és szellemileg is megfelelt szerepkörének. Ugyanakkor különböző (királyválasztási-) próbát is ki kellett állnia²⁹. A Tuatha Dé Dannan népe a druidizmus (táltosság) megalkotója. A druidák (tordák) négy igen fontos ereklével rendelkeztek, ezek: Fál köve, Lugh téveszthetetlen kopjája, Nuadu félelmetes kardja és Daghdha örökké teli üstje. Jóanya/Anyaiten népe adta a kelta mondavilág összes 'modern' istenségét: Dagda a Jóisten,

²³ ???

²⁴ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 17-26. old. nyomán

²⁵ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 318. old.

²⁶ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 57. old.

²⁷ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 160. old.

²⁸ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie, 413. old.

²⁹ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 88. old.

Goibniu a Kovács, Ogma az Égisten, Lug a Legényisten, Birgit a Pirkadatistennő, Macha az Emse, Morrigan a gyógyforrások (borvizek) istennője, a gall Borvo isten női változata stb. A Fir Bolg népe nem mondott le könnyen elsőbbségéről és sajnos fegyveres összecsapásra is sor került a két testvérnép között. A Mag Tuired-i ("szárazmezei") csatát Fir Bolg népe elvesztette, habár sikerült Tuatha Dé Dannan királyának, Nuadu-nak a jobbkarját levágni. Ezt később a király kovácsai egy ezüstműből készült karral pótolták (hisz jobbkar nélkül nem maradhatott meg királynak).

Az ötödik Honfoglalás a Míl népének honfoglalása. Ezt a korszakot Tuan egy pisztráng (pér) vagy lazac képében éli meg (à Breogain törzs).

Tuan ismét emberré vált mikor Szent Patrik a hitet behozta Írországba. Mielőtt továbbmennék a harmadik monda bemutatásához, összegezzük az eddigi eseményeket és kíséreljük meg az ír mondáknak a magyar mondák és hagyományok, illetve az ezekből merítő krónikák szintjén jelentkező magyar-ír párhuzamokat is felvázolni:

1. Első honfoglalás: Partholón (à Magyarország ?).
2. Második honfoglalás: Nemed. Ő tökéletesen Atillát képét juttatja eszünkbe. Nemed népe is a Káspi-tó keleti partjáról vagy valahonnan még keletebből indult és sok kalandozás után megérkezett Írországba. Nemed alatt beindult a föld megművelése és erős várak épültek. Nemed a jövőnek épít, de hirtelen halála félbeszakítja országépítő munkáját. Betegség okozta hirtelen halála után, a leigázott fomoriak magukhoz ragadták a hatalmat. Sanyargatásuk és véres pusztításaik menekülésre kényszerítették a vezér nélkül maradt és a mézszárlások folytán egy hajónyira fogyatkozott Nemed népét. Nemed felesége Macha az Emse volt, akit áldott állapota ellenére az ellenség arra kényszerített, hogy lóversenyen résztvegyen, amibe belehalt. Halála előtt még életet adott két fiúnak (à Hunor és Magor). Macha az "Eme(e)se" öléből születik Nemed két fia, aki majd 'idegenben' válhat híres királlyá és két 'új' népnek, két nemed-utódnépnek lesz fejedelme. Utódaik visszavezérlik népeiket az atyai (nemedi) birtokra. Az elmenekült nemedi utódok, megsokasodva és felerősödve, mint a harcias Fir Bolg (Hunor-ág) és mint a táltosi Tuatha pé Dannan (Magor-ág) viszszerternek és fegyverrel visszaszerzik örökségüket. Tuan a szarvas képében éli a nemedi korszakot.
3. Fir Bolg (a bőgatyások) népe, talán az avarokhoz hasonlítható. Nemed népének utódként foglalja vissza Nemed országát. Bevezeti a királyság intézményét, Eochaid mac Erc erős kezű királya volt (vö. Ceann *fejedelem* ó Kán ~ Kagán) és egy rendkívül ütőképességgel rendelkezett. Bosszút állt a fomoriakon és ismét leigázta őket. Megszületett az első közigazgatási kísérlet, az öt 'birtok' (Briod), amely alapját képezi a mai öt tartománynak (cuige *ötöd; tartomány*). Tuan ekkor a vadkan.
4. Tuatha Dé Dannan (Anyaiszten népe) a Fir Bolg uralkodása idején, mint a Fir Bolg testvérnépe, Nemed utódnépe és egyben Nemed jogos örököse (vissza-költözik Írországba és átveszi a hatalmat Fir Bolg népétől. Megalkotja a druidizmust és létrehozza a táltoskirályság intézményét. Leveri az utolsó fomori felkelést és a fomoriak végkép eltűnnek a mondákból. Tuan mint a sólyom ("Turul") üdvözlí az új telepéseket. Dagda a "Jóisten" volt Isten népének, a Tuatha Dé Dannan első királya. Magyarországon a "griffes-indások" betelepülésére emlékeztet ez a korszak.
5. Míl honfoglalásának története Álmos vezette Honfoglalást juttatja eszünkbe. Míl népe hét törzs törzsszövetsége, amely célzottan, a Honfoglalás sikeres lebonyolításának érdekében jött létre. Maga Míl már nem élhette meg a Honfoglalást, mert még mielőtt a lába érinthette volna Írország földjét, meghalt. Így a két fia, Éber és Éremón, lett a Honfoglalás valódi vezére. Az egyik délről, a másik meg északról vezette seregét győzelemre a megboldogult apjuk kitervelte Honfoglalás megvalósításáért. A győzelem után a Míl-törzsek szétoztották egymás között a földet. A hatalomváltás nem érintette a druidákat (a táltosokat). Az utolsó ír honfoglalás idején Tuan lazac vagy pisztráng képében jelent meg (à Breogain törzs).

Fintan története

A harmadik monda, amely megemlíti az ír honfoglalásokat Fintan meséjéhez fűződik. A fejezet címe: "Tara háza felosztásának története". Diarmaid Mac Cerball nagykirály fel akarta osztani országát alattvalói között. Az igazságos végrehajtáshoz ellenben senki sem értett az udvarban. Ezért a király felkutatja a országa legidősebb emberét, Fintan Mac Bóchrát, aki a mondában Noé egyik unokája, hogy elmesélje Írország "valódi történetét". Ezt a Lencan-i Sárga Könyvbe (The Yellow Book of Lencan) jegyezték föl. Fintan hét honfoglalásra emlékszik.

Először elmeséli Írország földjének első felosztását. Ui Neill-ék egyszer gyűlést (szert) tartottak Magh Bregh ("*Pusztamező*")-nél. Itt az egybegyűltek megegyeztek abban, hogy Tara, a főváros helyzete nem előnyös, mert habár egy síkságon fekszik és innen hét irányba lehet látni, nincs rajta egy méltó udvarház sem, ami háromévenként megvendégelhetné Írország összes férfiát és asszonyát.

Sajnos a krónikás annyira belegabalyodik meséjébe, hogy végül is megfélemedezik a címben előre jelzett 'felosztásról'. Leírja ellenben Diarmuid király lakomáján összegyűltek étlapját: gyümölcs, marhahús, vaddisznó és szalonna a királynak és a bölcseknek, nyárs és mézser, friss ser és tej a harcosoknak, marhahús és egyéb finomságok a kocsisoknak és a népnek, majd fej és csülkök, borjú és bárány, malac és a "hetedik adag"(?) kint a fiatal leányoknak és fiúknak, akik vidámsága mindenkit szórakoztatott...

A krónikás a fejezet vége felé szerencsénkre mégis visszatér eredeti mondanivalójához és így végre megtudhatjuk hogyan történt azon a bizonyos 'Pusztaszeren' Írország felosztása: Minden egyes vezérnek kijelölték birtokát (vagy tartományát) és minden egyes tartománynak kijelöltek egy hegyláncot (Barr bérc) és egy dűlőt (Tulan), egy nagyobb folyót (Aub) és egy hágót (Brío à vö. Ver-ecke, Ber-eck), egy mezőt (Magh) és egy legelőt (Féarach füves) és egy partot (Port).

Meghatározták Tara (királyi szék) helyét. Úisnech dombja lett Írország szent helye, a druidák központja. Úisnechben

minden vidék számára kijelöltek egy-egy Forrach-t (azaz forrás-t). Ez egy bölcs felosztás volt - mondja Fintan szavaival a krónikás -, az utak által kijelölt határokkal ötödrészekre sikerült Írország felosztása (*"von den Straßen markiert ist die Teilung in Fünfe gelungen."*)³⁰. Mindegyik vidék csúcsa Úisnech irányába mutatott, ahol ötfelé szeltek minden követ is.

Fintan előadja majd a honfoglalásokról szóló emlékeit.

Az egyik változat szerint az első Honfoglalást Cessair asszony vezeti, aki Noé fiának, Bithnek a leánya (Bith nevét ellenben a Biblia nem említi). Cessair úrnő hét évig tartó vándorlás után megérkezett népével az ír szigetre. Cessair férje maga Fintan volt, aki a Brehon (Bíró) címet viselte. Ebben a tisztségében Patrik eljöveteleig Írország sok kormányát megélte és mint (fő)bíró mindenkinek kijelölte birtokát (*"...er habe bis Ankuft Patriks als Häuptling, als brehon, viele Regierungen Irlands erlebt und allen die Gebiete zugeteilt."*)³¹. Cessair asszonynak és Fintannak volt egy Illan nevű fia is.

Az "első" honfoglalásnak van egy másik változata is miszerint Cessair vezér férfi volt és keletről jött. Kíséretét felesége, Bith leánya, valamint az 50 leányuk és még három férfi alkotta. Egy napon nagy áradás támadt és csak Fintannak sikerült megmenekülnie, úgy, hogy "az özönvizet Tul Tuinde-nál a víz alatt vészelte át".

A második Honfoglalást Partholón vezette, aki ugyancsak keletről jött a "görögök földjéről".

Harmadiknak Nemed, a barátságos, a nemes lelkű, vezette nép érkezett. Előttük az ír sziget egy pusztaság ("üres") volt.

Negyediknek következett a harcias és bógatyát viselő Fir Bolg népe. Ötödik honfoglalóként jött Fir Bolg és Fir Galion népe. "Majd jöttek a Fir Dommann és Irrusba letelepedtek".

A hatodik Honfoglalás a Tuatha Dé Dannan honalapítása, "aki a sötét fellegekben érkezett".

Utolsóként, hetediknek Míl fiai alapítottak maguknak hazát. Ők délről, Ibériából jöttek és nagyon harcias és mogorva emberek voltak.

Ezek után Fintan egy eredettörténetet is elmesél, hogy: *Mi a spanyolországi Miled fiaitól származunk és a görögöktől származunk. Nimród tornyának megépítése és a nyelvek összezavarása után a Fárao meghívására Egyiptomba mentünk. Nél, Fénus fia és Goedel Glas voltak a fejedelmünk mikor délfelé vonultunk. Ezért hívnak minket még Féné-nak, Fénus után, és Gael-nal Gaedel Glas után, mert ahogyan mondatik: a Féné Fénus után vala elnevezve, egy egyszerű név és a Gaelek Gaedel Glas, a vendégszerető után, a skótok Scots után. Majd így folytatta: Scotát, Egyiptom Fáraójának leányát, Nél, Fénus fia, feleségül kapta, amikor ők Egyiptomba jöttek. Ő a mi Fejedelem-asszonyunk és ezért hívnak minket skótok-nak.* Fintan meséje szerint innen a kelták északra vándoroltak a Kaukázusba, majd áthajózva "az ottani Káspinak nevezett tengeren Szkítiába és Indiába jutottak", majd a Malus maeotis (a Palus maeotis *meotiszi mocsár*, öböl) érintésével, Európát délről megkerülve átszelték a Földközi tengert délnyugat felé, "majd balra Afrikától és elhaladva Herkules-oszlopai mellett" elérték Spanyolországot, innen majd a "Szigetre" (Írországba) telepedtek.

Ha megpróbáljuk 'lefordítani' az aránylag egyszerű és talán elhíhető vándorlást, megállapíthatjuk, hogy: A kelta "őshaza" valahol Egyiptomtól északra terülhetett el, valahol Nimrud tornya közelében (?). Ennek megépítése után és "miután a nyelvek összezavarodtak", a Fáraó engedélyével Egyiptomba telepedtek. Később innen továbbvándoroltak északra, átkeltek a Kaukázuson, áthajózták a Káspi-tengert és elérték Szkítiát (és Indiát ?). A szittyák földjéről a Meotiszi mocsarak érintésével átkeltek a Földközi tengeren, talán Afrika partjait követve és Gibraltár mellette elhaladva, és az Ibér-félszigeten kikötöttek. Innen átköltöztek Írországba. Arra a kérdésre, hogy mikor történt mindez, választ nem, vagy csak nagyon óvatosan adhatunk. A Honfoglalás Könyve szerint a kelták elhagyták Egyiptomot a zsidók kiűzése (kimenekülése ?) utáni években. Az elvándorlást a szerzetes-krónikás azzal magyarázza, hogy az őskelták félték a Fáraó bosszújától, mivel ők nem üldözték Izrael fiait. Nagyon kicsi a valószínűsége annak, hogy valóban emiatt hagyták volna el Egyiptomot, de ezt most ne firtassuk.

Ha figyelembe vesszük a Honfoglalásokról szóló krónikarészeket is, megállapíthatjuk, hogy: A kelta "őshazát" feltehetően a Kaukázus déli előterében kell keresni. Még az Egyiptomba való költözés előtt egy (ős)kelta törzs levált és Cessair (asszony/férfi) vezér vezetésével elhagyta a Kaukázust és letelepedett az ír szigeten. Kérdés, hogy a latin Hibernia a "spanyol" Ibéria nevéből származik-e, vagy esetleg egy másik, a kaukázusi Ibéria a valódi névadó ?

Egyiptomból való kijövetelük után az őskelták visszaköltöztek az "őshon" vidékére, a Kaukázusba. Innen nem folytatták útjukat a hegyeken át, hanem hajóra szálltak és átkelve a Káspi-tengeren letelepedtek keleti partjára. Egy harci cselekmény, egy hirtelen támadás okozhatta ezt a továbbvándorlást. A kelták egy része (törzse) feltehetően itt is leszakadt és Anatóliába került. Partholón vezér népe innen a "görögök földjéről" indult honfoglalni. Ismét egy vesztes háború, esetleg Trója eleste az elvándorlás előidézője ?

A Káspi-tó keleti partján megtelepedett kelták (akik elérték Szkítiát és Indiát) egy idő után ismét felkerekedtek és a Meotiszi mocsarakban találtak szállásra. Innen a "nemes" Nemed, sok kalandozás után letelepítette népét Írországbán. Ne felejtjük, Nemed törzse a "Szarvas" népe. Nemed, hirtelen halálát követően, népének a fomoriak pusztítása után megmaradt része egy hajóval elmenekült (Európába ?). Itt az új hazában, Nemed halála után megszületett fiait a menekültek fejedelmükké választották. Így ők, Nemed és az Em(e)se fiai, két uralkodóház, a nemedi-házból származó fejedelmi családok megalapozói lettek. Az egyik ágon uralkodtak a Fir Bolg fejedelmei, a másikon a Tuatha Dé Dannan-é.

Egyes történészek szerint a Fir Bolg-nak nevezett nép Belgiumból telepedett Kr.e. 100 körül. Őket követte Tuatha Dé Dannan és ezután jöttek Ibériából Míl fiai. Mint ismeretes Kr.e. 100 körül indultak el Róma hódító háborúi is és Kr.e. 45-ig a rómaiak elérték Ibéria legdélibb csücskét. Valamikor ekkortájról tehető Míl keltáinak elvándorlása Írországba. Ha a történészek által feltételezett menete az ír honfoglalásoknak igaz, akkor alig 100 (-150) év alatt lezajlott az utolsó három ír

³⁰ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 71. old.

³¹ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit, 42. old.

honfoglalás: Fir Bolg - Tuatha Dé Dannan - Míl fiai.

A Honfoglalás Könyve szerint az első (vagy a második) honfoglalók, azaz Partholón népe, az özönvíz után 312 évvel érkezett. Valószínűleg egy Írországot sújtó hatalmas áradásról lehet szó (amiben elpusztult Cessair népe). Partholón népe addig élt az ír szigeten, amíg 24 párról 5000 emberre szaporodott (kb. 800 évig). A népesség elpusztulása után 22 év telt el, míg ismét 'lakottá' válik a Sziget, azaz megérkezett a nemes Nemed népével. Nemed 34 hajóval és minden hajóban 30 emberrel érkezett Írországba, majd népe 4030 párra szaporodott. Nemed halála és az ezt követő fomoriak pusztításai után, a megmaradt nép elmenekült és a Sziget ismét "üres" lett (de legfeljebb csak 150-200 évig, hisz Fir Bolg és Tuatha Dé Dannan még 'Nemed-utód' tudattal foglalta vissza a fomoriaktól ősi jussát). Ez a számítás azt eredményezi, hogy Partholón Kr.e. 1250 körül érkezhetett Írországba. Ezek szerint Kr.e. 1500 körül hatalmas árvíz (özönvíz) sújtotta az ír szigetet, ami Cessair telepeseit elpusztította. Ilyen természeti csapásról nincsen tudomásunk, de éghajlati változásról igen. Cessair népe, tehát valamikor Kr.e. 2000 és 1500 között egy ismeretlen keleti tartományból érkezve telepedett meg az ír szigeten. Britanniában ugyanekkor épült Stonehenge. Cessair népének pusztulása után, az addig ismeretlen "fomoriak" (és Britanniában a római krónikákban említett "piktek" - akik harcbanduláskor feketére, pontosabban sötétkékre festették testüket) uralták a vidéket. Partholón emberei a "görögök földjéről" tehát Kr.e. 1250 körül érkezhettek Írországba. Bizonyára legyőzték a fomoriakat és birtokba vették a Szigetet. Ekkor, a Kr.e.-i második évezred második felében, 'mykeni' befolyás alá került Magyarország és Írország egyidőben, holott Európa más tájain ez a befolyásolás nem észlelhető³². Feltehetően ők azok a krónikákban Európa-szerte emlegetett trójai háború menekültjeinek egy része. A menekültek másik, nagyobbik része Pannóniában keresett menedéket (a Képes krónika)³³. Itt a Kárpát- vagy Duna-medencében alakult Danu Anyaisten(nő) azon kultusza ami majd később Írországból is megjelent. Danuról nevezték a Dunát, a druidák "szent" folyóját.

Visszakanyarodva az ír Honfoglaláshoz, röviddel Partholón népének pusztulása után, Kr.e. 500 körül újabb honfoglalók érkeztek Nemed vezetésével valahonnan a Kaukázus vidékéről vagy a Káspi-tó keleti partjáról (a kimmerek?). Az ír krónikák szerint Partholón és Nemed Magog fiai voltak. Nemed erős országot épített; de 'birodalma' rövid életű, mivel túlságosan önmagára, a vezér személyére épült, hisz hirtelen halálával szét is hullott (vö. Atilla birodalma történetével). A mészárlások elől Nemed népe egy hajóval elmenekült, de majd mint Fir Bolg illetve Tuatha Dé Dannan (aki Danu Ósanyát "nem tudta magával vinni" és ott kellett hagynia az Annún- vagy Bannúnban, az Anyahonban vagy másik nevén az "Asszony(ok) országában" - azaz Pannóniában, a Boldogasszony országában³⁴) visszatért. A Honvisszafoglalás legkésőbb 150-200 évvel (4-5 generációval) Nemed halála után történhetett és nem később, mivel mindkét "nép" (a "Bőgagyások" és az "Isten törzse") még elevenen élő Nemed-utód tudattal érkezett Írországba és visszakövetelte, illetve fegyverrel visszafoglalta atyai birtokát. Ugyanúgy az "avarok" is, mint a magyarok is, Atilla birtokára tért vissza. Az avarokat Anonymus egyszerűen hunoknak ("kunoknak") nevezi.

Írországból a Fir Bolg és a Tuatha Dé Dannan nemedi leszármazottak hon(vissza)foglalását a történészek Kr.e. 100 körülre teszik és a Fir Bolg-ot Belgiumból érkező telepéseknek tekintik. A Tuatha Dé Dannan származási helyéről nem tudnak semmit. Előfordulhat, hogy Danu/Anu Istenanya népe éppen hazánk területéről indult útjára, fájdalmasan hátrahagyva az Ósanyát (lásd lejjebb). Danu nevét ellenben továbbéltették Don-nak keresztelt folyóikban (Írországból, Skóciából, Angliából, de még Galliából is). Ők voltak a "druidák (tordák) népe" és a "griffes-indás" művészet népe. Ők, a bölcsék, akik olyan hatalmas tudással rendelkeztek, hogy "talán egyenesen az Égből jöttek" az ír szigetre, akik a Duna partján keresték és elérték a tudás, a bölcsesség, a jóslás és a költészet legmagasabb fokát, az Éicse-t (az ész-t). Ez a honfoglaló hullám lehet az, amely az ír nyelv fejlődését is nagy mértékben meghatározta. A magyar nyelvvel kapcsolatban ugyanez elképzelhető a "griffes-indás" telepésekről is, akik Magyarországon mindennek nevet adtak és meghatározták a Kárpát-medence, az Árpád vezette 'magyarnak' nevezett Honfoglalás előtti időkből származó, földrajzi (hegy- és vízrajzi), valamint helységnevek zömében magyar jellegét. Hasonló kép tárul elénk a Tuatha Dé Dannan, Jóanya-népe, letelepedése után Írországból.

Míl fiai ebbe a már létező ír jellegbe egyszerűen csak beolvadtak. Álmos fiai a Kárpát-medencében már létező magyar közegbe olvadtak, hisz a magyar nyelv már előttük itt volt.

Ez volt tehát, az ír és a magyar, ősi szájhagyományok alapján, a krónikákban lejegyzett események, adatok összevetése és fellelhető párhuzamai felvázolásának kísérlete. Természetesen, mint minden összehasonlítás ez is sántít(hat). Sántíthat, mert azt a látszatot kelti, hogy én olyan eseményeket teszek egymás mellé, amelyek két teljesen különböző korszak történetei. Én nem a két nép valós történelmét, azaz a valóban megtörtént eseményeket vetem össze - amit, valljuk be őszintén, senki sem ismer -, hanem a két nép, az ír és a magyar, krónikaiban felvázolt és hagyományaiban élő emlékeket hasonlítottam össze és kerestem ezek párhuzamait.

Kelta életfa

Felhasznált irodalom:

³² Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 28 old. (→ Kinder/Hilgemann: Atlas zur Weltgeschichte)

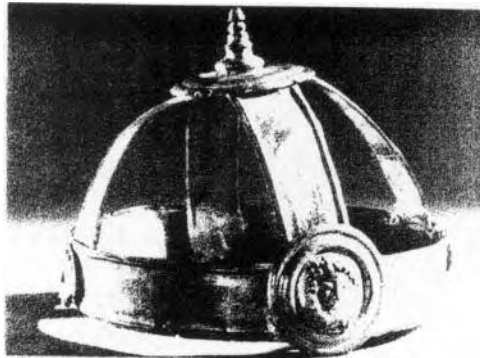
³³ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 22., 30. old.

³⁴ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták, 31. old.

Botheroyd, Sylvia und Paul F.: Lexikon der Keltischen Mythologie (München, 1999)³⁵
Mac Cana, P.: Kelta mitológia/Celtic Mithology (Budapest, 1993 / Feltham, 1983)
Matthews, Caitlín und John: Das große Handbuch der keltischen Weisheit / The Encyclopedia of Celtic Wisdom (München, 1999/Dorset, 1994)
Matthews, John: Keltischer Schamanismus/The Celtic Shaman (München, 1998/Dorset, 1991)
Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták (Budapest, 1999)

Egyéb forrásmunkák

"An Gúm": Foclóir Póca English-Irish Irish-English Dictionary (Dublin, 1993)
Ellis, P.B.: The Druids/Die Druiden (London, 1994/München, 1996)
Kinder, H./Hilgemann, W.: Atlas zur Weltgeschichte (Köln, 1987)
Tábori László: Gilgamestől Jézusig (Budapest, 1999)

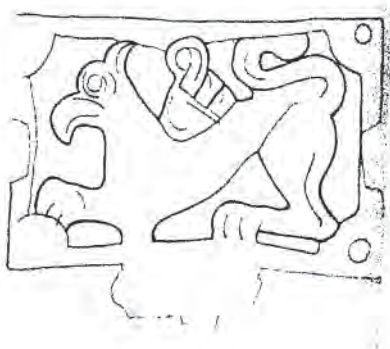
Az észak-angliai Norfolkban talált "druida (táltos)-korona" Kr.u. 1. századból

Függelék: A "griff" ábrázolása

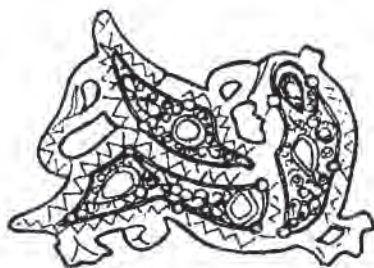
A sólyom > Isten és a "szakrális" királyság jelképe - a 'kelta' Tuarúl, a "sorsot csináló" Isteni jóslat, akarat

³⁵ Habár a könyvben közölt adatokkal nem értek (mindig) egyet, idézem mégis, hogy az igen tisztelt olvasómnak tökéletes képet nyújtsak a krónikakutatók eddigi eredményeiről

A rovásírás > Rionn = roni, riabh = Rovás, beth = írás (betű) / írás = hírlap (írás)

Avar (Csalánta)

Hun (lenzi boss)

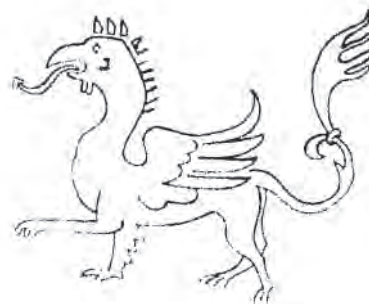
Magyar (Kalotaszeg)

"Honfoglaláskori" magyar (Tata)

A nagyszentmiklósi kincs

Székely minta

Szkita (Kul-oba)

Wales címere

A nagyszentmiklósi kincs

Takács József (Tiba)

A csomaközi kelta sisak (Kr.e. 3. század).

Az ordosi hun aranykorona boltozata (Kr.e. 1. évezred)

Részlet a Gundestrup-üstről (Kr.e. 1. század)

A nagyszentmiklói kincs

*Kephren fáraó szobra
(Kr.e. 12. század)*

Permi vaskori lelet

Sanatrug parthus király

A H Istenről

A hand-drawn sample of Avar runic script, consisting of two lines of stylized, angular characters.

Avar rovásírás (Szarvas)

Hun rovásírás (Wallis/Svájc)

A nagyiszentmiklósi kincs rovásírása

Székely rovásírás (Énlaka)

Szkíta rovásírás (Alma-Ata)

Etruszk rovásírás (A Magliano-i pecsét)

Kelta rovásírás egy bronz táblán Botorittából (Spanyolország, Saragossa vidéke)

Hazár-Kazár zászlójának alapszíne kék, 5 ezüst csillaggal díszítve, békés jelkép

Kutlug Kül Bilge Kagán zászlója, vörös alapon fehér női és férfi fejek mutat, családias jelkép

Egy elfelejtett Istenségről volnék szólnék, aki csak részben van elfeledve, de igencsak által van alakítva. A **H**(á) Istenről!

Kezdehetném ott es: **Kezdetben vala az ige, s az ige** . Mégsem itt kezdem, hanem jóval később.

A **H** Isten nemjő Isten, csak rosszat cselekedhet, de ugyanakkor nem rossz. Örök kétely mint minden Isten. Jót nem **tehet**, rosszat igen, **tehát** akkor tesz jót, **ha** nem cselekszik. A **H** Isten nem ad, csak elvesz, s akkoron jutalmaz, **ha** semmit sem vesz el. **Tehát** a **H** Isten feltételes. Feltételezheti a **hatást**. Csinálhat, cselekedhet valamit, de nem feltétlenül kell **hatnia**. **Tehát hathat**, de előtte **határozik** a **hatásról**. **Hatszor** gondolkodhat, különbözőképpen dönthet, majd **hetedszerre határozik**.

Ha a **ha** nem ez, akkoron az. A **H** Isten a **lehetőségeket** vonatkoztathatja az eseményekhez, s **ha** úgy dönt akkor **hat**, mert van hozzá **hatalma**. A Teremtőisten **hat** nap alatt **hatott** a világra, alakította azt. **Hat** napi **hatás** után a **hetedik** pihenő lehet, s készen van a **hét**.

A **H** Isten az Élet és a **Halál** ura. Életet nem nyújthat, de rövidíthet. **Ha** valaki fogantakor 100 évet kapott, s **ha** 25 éves koráig becsületesen élt, maradt még 75 éve. Ám 25 éves korában vétket követett el, s ezért a **H** Isten levesz 10 évet. **Tehát** 25 év után már csak 65 évet élhet, **ha** nem vétkezik. **Tehát** összesen már csak 90 évet élhet. **Ha** még egyszer rosszat tévesz, a vétektől függően megint leszámolódnak élete éveit. A **hatás lehet** azonnali **halál** es. A **H** Isten örök kérdés. **Hol?** **Hány?** **Honnan?** **Hová?** **Hogyan?**

A **H** Isten fennmaradt a méh(e) szóban. A méh(é)nek a csípása semmi esetre sem kellemes, **hatástalan** maradhat, de **lehet** **halálos** es. Továbbá itt van a **H** Istennek szánt áldozati bárány a: juh. A bagoly a **halál** madara és **huhog**. **Néhol** a neve: uhu. A **doh** szaga sem kellemes, s az es az elmúláshoz (**halálhoz**) közelít.

A **H** Istenhez imádkozni kell. Bízni, **hinni** kell benne. Akinek **hite** van a **H** Istenben az **hisz**, s kéri hogy a **H** Isten ne hibázzon.

A **H** Isten legendája ekként szól. A Földön az emberek elszaporodának, de sokkalonta gyorsabban szaporodott a rossz közöttük. Paráználkodának, öltenek, acsarkodának egymásra, veszekedének egymással. Nem tarták bé az **ujjakra** írt parancsokat. A **Hétparancsolatot**. A Teremtőnek cselekednie kellett. Utasítá a **H** Istent a pusztításra, de előbb felkeresé Ős Öreg Apánkat, kinek neve Puszta.

- Menj a forráshoz - szóla - terelj oda mindenféle állatfajtából két-két párat. A folyókon, patakokon tereld fel a halakat, s mindenfajta folyami lényeket. Csalogasd oda a madarakat, s hívd magaddal a jó lényeket. Növényből lesz ott elég. 80 napig ki ne mozduljatok.

Ős Öreg Apánk ezt megtevé. Amidőn befejezte irtózatot forrását sugárzott a Nap. Irtózatosan fújt a Szél. Ám a forrás környékén pedig minden a rendes körülmények szerint zajlott. **Ott ázott is**, ha kellett az eső, ellenben kívülről dühöngött a vész. A **H** Isten nagy **haragja** mindent **homokká** változtatott. 40 napig dúlt az irtózatot **vihar**, s még 40 napig tilos volt kimenni a forró homokra.

Ős Öreg Apánk népe, állatai, madarai sikeresen túléltek a vészt. Kezdetben békében boldogságban éltenek, de midőn elszaporodtanak, létrejött a **harc**, s a veszekedés a beszűkült léttér miatt. Szétoszlának újra rosszakra és jókra. Jött a Teremtő és szólott a jókhoz:

- Vegyetek minden állatfajtából legalább két-két párat, növényekből magot, halaktól ikrát, Keljete át a **homokon**. 40 nap alatt kiérte a szabad mezőre. Adok néktek kitartó állatokat, lovaitokra rááldok két-két dumót, amelyben **hús** vizet tárolhatok szomjúhotok enyhítésére.

Midőn a Teremtő a lovakra a dumókat ráteve, létrejött a teve. A tevére imbolygás volt ráérve, imbolygott a **homokon** mint fatörök a patakon. **Hajó** vala, **himbálódz**ott. A Teremtő a lovakból igénytelen szamarakat es alkotott.

A csapatnak 40 napig **hordta** a **homokot** a szemébe a szél. **Harcolt**anak az életért. Mikoron meglátták az Ember általi Emberi tettet, fellélegzének, s kikerültenek a **H** Isten **homorulatából**.

Kiérven a **homokból** szóla az Isten:

- A dumós lovak számának feléből leveszem a dumót. A maradéknak egy részén egy dumót hagyok. A szamaraknak egy részét es lóvá változtatom.

Történt volt egy szerencsétlen eset. A számarcsődör egy számarkancába volt szerelmes, s a kancát a Teremtő lóvá változtatá. **Holtigtartó** szerelmük gyümölcse az öszvér. Történének szerelmes dolgok más irányban es.

A sivatagon átkelt népnek a Teremtő a sivatagosodástól védett földet ajánlá népének. E föld magas hegyek karéjával van védve a **H** Isten **homokká** tétele elől.

Hát eddig a rege, s következhet a nyelvezet.

A **H** Isten és az ember kapcsolata nem éppen felhőtlen. A **har**, **her**, **hor** kapcsolat rossz kapcsolat. Összeakaszkodást, elválasztást, elvágattatást, összeütközést es jelent. Pl. **Harag**, **horog**, **horda**, **vihar**. A **harang** nyelve es ütközik, s elválasztásra utalnak a következő földrajzi nevek: Hargita, Hernád, Vihorlát, Garam, Hort, Hortobágy, de a görögnek nevezett horizont es. Összeütközésre utal a szláv hrad, gorod, grancia, hora.

Haragra utal a **germán**, a **herr**, a zsidó **Heródes**, s az összes **herrel** kezdődő zsidó és görög név.

A **H** Isten egyirányú, ettől az iránytól csak egy oldalra térhet el. Erre utalnak: **Hő**, **hideg**, **hév**, **henye**, **here**.

Az elsivatagosodásra utal a **homok**, a **Szahara**, a **Kalahári**, de a Góbi (**Hoóbi**) es.

Természetesen sokan belém fognak kötni, hogy a **her** görög eredetű. Ám a **Heraklesz**, **Herodotesz**, **Herkules**, mind di-

csekvésre, hivatkozásra utalnak, míglen alapszavaink mind az magyarok őseire utalnak: **hat, hét, homok, harag**.

Az **i** a kétely hangja. Erre utal a: a **hír, hiba, hibban, hisz, hit, hív, hiány, hitvány**. A **h** az Élettel és a **Halállal** van kapcsolatban. **Harc, had, hadj, háború, ház, haza, hon, hely, hun, huszár, harka, hódít, hús**.

Tehát a **H** örök kétely. Rejtély, maga a **homály**.

Az előző szavakat idővel meglemezném, de a szavak elemzéséhez szükséges a rovásírás betűinek értelme-rejtelve.

Más Istenekről es szólhatnék, **ha** az idő megengedné. No és még sok-sok mindenről.

Nemcsak **H** Isten vala. Vala itt más es. Másként történt itten a sors, mint ahogy a **hangzata** visszhangzik, s még az sem úgy íratik ahogy felfogott. Süket a nép nagy hányada az igaz szóra főleg, ha az őseink történetével függ össze.

A **H** Isten ellenzői rögtön saját tudományos módszereikkel fognak érvelni. Főleg a Névtelen krónikás kétes adataira fognak hivatkozni. Mivel a Névtelen régi Isteneket nem es említ, nem es létez(**het**)tenek. Pedig a magyar vallási szavak zöme a régi vallásból a Bűn-ből (5) lett általmentve. Elegendő az (1) számú könyvet fellapozni a **h** betűnél és százával utalnak a helységnevek az Élet és a **Halál** urára. Ezenkívül még ott van pl. Mohács, Muhi, Bihar, Fehér, stb. Sajnos a nemzet tudata zavart (2), s a tudósok zöme még a zavartnál es zavartabb tudatra alapoz. Az idegen forrás az igazi szerintük, s beszélhet a magyar amit akar. A nép "csacska" beszédét az okleveles tudósok ma sem **vehetik** figyelembe. Nyolcszáz év elmúltá után sem.

Az oklevelek eleve elvetik a ma nemhivatalos őstörténeteket, függetlenül attól honnan származnak. Az emberi kultúrát nem tartják többre 4-5 ezer évesnél (v.ö. 3), **holott** pl. India földjén ez nevétségesen kicsi szám. **Hány** év **Brahma** egy napja? Miért van benne az a **H**? Miért van **Allah**-ban és **Buddhá**-ban?

Tudósok **hada** **hangoztatja**, hogy a latin betűt őseink a keresztyény Európától vették át. Arról azonban nem beszél egyik sem, hogy a latin ábécé a székely rovásírásból fejlődött ki (4). A néma **h** es székely közvetítéssel került a latin nyelvtenba. Légyen ott az Élet és a **Halál** ura, de ne **hasson**.

A **H** Istenről van a mondás: **Hála Istennek**. S Istennek Hála, hogy ez megmaradt.

Ki kitől vette át a kultúrát? **Ha** tudni akarjuk a választ, feltétlenül tudni kell mi a kultúra. Mi ez a szó és mit takar. Ennek megértéséhez ajánlom a 6 számú dolgozatot. Mi az az európai kultúra?

Ajánlott és felhasznált irodalom

1. Juhos János (ministeri fogalmazó): A Magyar Korona Országainak helységnévtára. 1882. Szeged. (Traub és társa)
2. Csihák György: A zavart tudatú nemzet. A Nap fiai. 1995. 7-8. sz. 209-221. old. prov. Buenos Aires, Argentína
3. Fejes Pál: Magyar őstörténelmi események. A Nap fiai. 1995. 7-8. sz. 230. old. prov. Buenos Aires, Argentína
4. Takács József: A szék. (kéziratban)
5. Takács József: A bűn és büün. (kéziratban)
6. Takács József: Nap, Napkirály, Napkultusz, Napkultúra. (kéziratban)

Marton Veronika (Győr)
A sumir nyelv vita és előzményei
A finnugor nyelvelmélet létrehozása

A finnugor nyelvelmélet¹ ötlete Aeneas Sylviustól, a későbbi II. Pius pápától származott, aki 1442-ben III. Frigyes német-római császár megbízásából a gyermek V. László, magyar király nevelője lett². Bejárva Magyarországot rendkívül jól ismervén a magyar viszonyokat³, hogy Magyarország csak úgy kerülhet teljesen a klérus hatalmába, ha nemzeti azonosságtudatát elveszíti. Idegen királyaink magyarellenessége tanúsítja, hogy ez ötletet messzemenően támogatták.

1770-ben Koppenhágában a magyarországi Sajnovics János a jezsuita Hell Miksával együtt, a csillagászati megfigyelések mellett folytatott nyelvészeti tanulmányok eredményeképpen, megírta a finnugrizmus alapművének számító, összehasonlító nyelvészeti munkáját a "Demonstratio idioma Ungarorum et Lapponum idem esse" (Koppenhága, 1770). A finnugrizmust ennek hatására karolta fel és terjesztette a Magyarországra bevándorolt, német, osztrák, cipszer stb. értelmiség.

A tudományos körökben olyan iskola szerveződött, amely a magyar őstörténelem hazai forrásait minden eszközzel igyekezett hitelességétől megfosztani, hogy azután az idegenből származó, célirányos téveszméket tudatosíthassa. Az 1848-49-es szabadságharc bukása után a Béccsel egyezkedő politikai áramlatoknak nem kedvezett a magyar történelem nagyszerűsége, a magyar nemzet öntudata, ezért az indogermán nyelvelmélet sémájára kreált, finnugor elméletet a magyar nemzeti öntudat megtörésének szolgálatába állították.

Ennek alátámasztására küldték az osztrákok a zirci Reguly Antalt a Káma folyó vidékére. Reguly tehetséges, sok nehézséget legyűrő nyelvész volt. Küldetését híven teljesítette. Ráelt a kis finnugor népecskékre, amelyek közül a vogulnál talált közelebbi (nyelvi) kapcsolatokat a magyarral.

(A vogul paleoszibériai nép, Szibéria kőkorszaki népeinek maradványa, embertanilag közelebb áll a szibériai népekhez, mint hozzánk. Nyelve átvétel.)

1842-ben Reguly osztrák sugallatra kapott támogatást. A szabadságharc idején itthon sem volt. 1848-ban sziléziai Gräfenberg-ben gyógykezelte magát. Ekkor nevezte ki Hunfalvy (alias Hunsdorfer) Pál közbenjárására, a Bécsben székelő Magyar Királyi Közoktatási Minisztérium a pesti Egyetem könyvtárnokává. 1842 óta az Akadémián osztrák ügynökként bomlasztó Hunfalvyval állt szoros kapcsolatban, akivel élete utolsó éveiben ellentétbe is került. 1858-ban Reguly hirtelen meghalt. Finnugor gyűjteményének kb. háromnegyed része mindmáig feldolgozatlan!⁴

Reguly felfedezésével tudományos alapja is lett a "halszagú atyafiság"-nak. Azt senki sem vitatja, hogy a mai finnugor népek nyelve hasonló a magyarhoz, csak a kiindulás volt más: a magyar volt az átadó nép, nem pedig az átvevő.

Mára már tisztázódott, hogy a finnugor nyelvjárás csupán közvetett, a történelem előtti kőkor jelleg alacsony színvonalára utal.

A múlt század derekán, a Habsburgok által jóváhagyott történelemkönyv azt tanította, hogy a Kárpát-medencébe érkező magyarok barbárok voltak, akiket a germán szerzetesek tanítottak írni, olvasni. Sőt Géza fejedelem udvarában a német szó jártá⁵. A földművelést is a németek ismertették meg velük, nyilván azért, hogy ezzel is bizonyítsák: a magyaroknak nincs joguk az önálló nemzeti létre.

A kiegyezés előtt Albrecht főherceg a pesti egyetemre hozta a magyarul nem tudó Josef Budenz-et, hogy a magyarokat felvilágosítsa saját anyanyelvükről és aki 1861-ben, 25 évesen az MTA levelező tagja is lett! A magyar nyelv ekkor dermedt bele Budenz germán logikájába, s míg a többi tudományág száz-kétszáz év alatt óriási fejlődésen ment keresztül, addig a magyar nyelvtudomány egyhelyben topog.

A finnugor elmélet győzelme Magyarországon

1842-től kezdődően egyre másra tárták fel az ókori és a még ősibb kori városokat. Sok, eddigi tudományos eredményt kellett felülvizsgálni, kiegészíteni vagy módosítani. Új fogalmak, népek, kultúrák merültek fel az évezredek homályából. Ekkor került a köztudatba a sumir nép, a sumir kultúra, ami nem hasonlított semmire, nem vett át senkitől semmit, hanem lett, teremtetett és az emberi kultúrák mindmáig abból táplálkoznak.

A magyarországi tudós-körökben (Vámbéry Ármin kontra Goldzieher Ignác stb.) élénk viták zajlottak: vajon nyelvünk, népünk az északi finnugorokkal rokon-e avagy a déli törökös népekkel, esetleg a sumirokkal?

1877-ben Trefort Ágoston kultuszminiszter értekezletet hívott össze, hogy tudományosan megállapítsák az "egyetemes magyar származási elméletet". A jelenlevő tudósok nem tudtak megegyezni, ezért a miniszter az alábbi jegyzőkönyvi nyilatkozattal rekesztette be a vitát:

"Tisztelem az urak álláspontját, de én azonban mint miniszter, az ország érdekeit nézem, s ezért a külső tekintély szem-

¹ Aeneas Sylvius: Cosmographia, Hopper Kvk. Basel, 1551

² Aeneas Sylvius: De Liberorum Educatione ad Ladislau Hung. Er. Bohemiae Regem, Edit. Basil (1454) 974. p.

³ Lehet, hogy V. László jellemének szerencsétlen alakítását Czillei Ulrik, az anyai nagybátyja, hanem Aeneas Sylvius is károsan befolyásolta. (1444-ben szerelmes novellát írt "Euryalus et Lucretia" címmel)

⁴ Révai Nagy Lexikona, Budapest, 1911-1927

⁵ Aloys Schröfl: Und dennoch - die Nibelungenfrage gelöst! Selbstverlag, München, 1931. 88. p.

pontjából az előnyösebb finnugor származás princípiumát fogadom el. Mert nekünk nem ázsiai, hanem európai rokonokra⁶ van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama képviselőit fogja támogatni, akik a finnugor eredet mellett törnek lándzsát”.⁷

E döntés alapján a mindenkori magyar kormány még több, mint százhusz év múltán is a finnugristákat támogatja.

A sumir nyelvvrta⁸

Jelenlegi ismereteink szerint a műveltség bölcsője a Tigris és az Eufrátesz vidéke. A mai értelemben vett kultúrát a történelemelőtti korban itt élt sumir nép teremtette. Létezésükre a 19. század közepén a folyamközi ásatások derítették fényt, majd Európa-szerte lázas sietséggel kezdtek az előkerült ékiratos táblákat megfejteni.

I. korszak (1850-1874)

Edwar Hincks észrevette, hogy az asszír agyagtáblák sémita nyelven ugyan, de a sémita írástól eltérő írásjegyekkel íródtak; szerinte az ékírás feltalálója "indoeurópai" nép lehetett, amely valószínűleg elfoglalta Asszíriát. A szövegekben viszont az utószócskák használata turáni eredetre vall. Később ezt az akkád nyelvet ó-káld nyelvnek nevezte és a turáni (Urál-Altaji) nyelvcsaládból valónak tartotta.

Henry Rawlinson valamilyen szkita nyelven írt feliratokat talált. Megállapította, hogy az asszírok a régi, szkita jeleket megtartva, minden egyes ékjelnek a saját nyelvükön új értéket adtak. A babiloni szkítákat a nép akkádnak nevezte. Az ékiratok nyelve Elám és Medea (Mada) szkita nyelvvel rokon. Valószínűleg az első káldeusok is szkíták voltak. Később, amikor a sémiták kerültek előtérbe, a szkíták két főfaját, a sumirt és az akkádot egymástól megkülönböztették.

Jules Oppert szerint négyféle nép használta az ékírást, és ez szkita nép lehetett, a többi meg tőle vette át. Ezt támasztja, alá Justianus, miszerint a szkíták 1500 évig szedtek hűbéradót Ázsiában és csak Ninus⁹ vetett ennek véget.

– Megállapítja, hogy az ékírást feltaláló nép nem lehetett sémita, tehát asszír sem. Az írás rendszere, a szótagjelleg miatt, nem illik egyetlen sémita nyelvhez sem. Az íráskép eredetileg tiszta képirás volt, később lett szótagírás.

– Három szkita nyelvet különböztetett meg, a méd-szkítát, a káld-szkítát és az ős-szkítát. A szkita nyelveket magyar szavakkal igyekezett rokonítani. 1869-ben a francia Numizmatikai és Archeológiai Társaság ülésén kijelentette, a káldnak vagy sumirnak nevezett nyelv a magyarhoz hasonlatos, de rokon a törökkel és a finnel is.

Frédéric Eichhoff megcáfolta Jules Oppert állítását, mondván a Biblia szerint Babilon a kusita Nimród alapította és a turániak előtt Berossos¹⁰ 80 kusita fejedelmet sorol fel. Tehát helyesebb, ha a káldokat kusitának tartjuk.

– A 30-as években, a káldeai az Ur¹¹ városban feltárt sumir királysírokban Woolley aranylemezből készített, az "aranykos (rackajuh) az életfa előtt"-nek nevezett szobrot talált. E szobor a magyarság számára különleges jelentőségű. A magyarok a szkítaságon belül a kusitákhoz tartoznak. A kusita népek kora a Kos-zodiákus precessziós periódusára esik. Kezdeté az ún. "sargoni dinasztia" vagyis a Sumériát elpusztító sémi-akkád népek leverésétől datálódik és kb. a Partus Birodalom bukásával végződik.¹²

Archibald Henry Sayce, az akkoriban még mindig akkádnak nevezett, sumir nyelvet a magyarral és más uráli nyelvekkel rokonnak tartja.

Összefoglalva:

– Az ékírás nem sémita találmány.

– Az ékírást feltaláló nép nyelve agglutináló¹³

– A sumirhoz a magyar nyelv hasonlít a legjobban. Alkalmas, hogy e régi nyelv legközelebbi rokonának nyilváníttassék. A tudósok közötti véleményeltérés csak a nép és a nyelv elnevezése miatt van.

II. korszak: A pálfordulás kora (1874-1880)

Joseph Halévy, a Drinápolyból Párizsba származott sémitológus, 1874-ben kiadott dolgozatában megírta a sumir nyelv cáfolatát. "Nevéhez fűződik a sumir elmélet elleni, több évtizedes vita, hogy a mesébe való mindaz, amit a sumir-akkád nyelvről, vallásról és a művelődésről beszélnek; ilyen soha nem volt Cháldeában; az ékiratok azon neme, amelyből a sumir-akkád népre és nyelvre következtettek, nem egyéb, mint a közönséges asszír-babiloni nyelvírásának a közönséges ékírástól eltérő symbolikus módja, s midőn az orientálisták 1889-ik évi stockholmi nemzetközi kongresszusán újból kifejtette ... nézeteit...., többen a sumir ellenes táborhoz csatlakoztak."¹⁴

Az új nyelv létezése elleni váratlan támadás a nyelv megfejtésén dolgozó tudósok közel 20 évig tartó munkáját szakított meg, mert álláspontjuk megvédésére kényszerültek, miszerint a sumir egy ténylegesen létező nép nyelve volt.

⁷ Idézet id. Verrasztó József 1967. júliusában, Kolozsvárt kelt leveléből

⁸ F. H. Wei bach: Die sumerische Frage. Leipzig, Hinrichs'sche Buchhandl. 1898 c. műve alapján 4-134. pp.

⁹ Kr.e. 2000-1550 közt élhetett, az asszír dinasztia megalapítója

¹⁰ Berossos, a Babilonban élő, görögül író pap, Kr.e. 270-280 körül megírta Babilon történetét. Töredékesen maradt meg

¹¹ Woolley: Úr in Chaldäa. Brockhaus, Wiesbaden 1956, 5. Tafel

¹² Badiny Jós Ferenc: Káldeától Ister-Gamig. III. Budapest, 1987. 188. p.

¹³ Egyes nyelvekben a szavak ragozásának, szóalkotásának módja az, hogy a szótőhöz ragokat, képzőket, jeleket illeszt

¹⁴ Nagy Géza: tanulmányok a sumirokról. Ethnográfia, IX.évf. 1888. 29. p.

Francois Lenormant Joseph Halévynak a francia tudósok körében felháborodást keltett állításait visszautasította¹⁵:

- az akkád nyelv létezik;
- az akkád turáni nyelv;
- a turáni népnek Cháldeában tárgyi emlékei vannak.

Francois Lenormant¹⁶ bevallja, hogy állításait sokkal jobban tudná alátámasztani, ha a magyar nyelvtudása nem lenne oly fogyatékos és a magyar nyelvtudósoknak lenne a feladatuk, hogy e kérdéssel behatóbban foglalkozzanak.

A magyarul tudó nyelvészek, mint Joseph Halévy, Újfalvy Károly, Goldzieher Ignác magyar nyelvismeretüket arra használták fel, hogy minden erejükkel megcáfolják a magyar és az újonnan felfedezett nyelv és nép közötti, mások által bebizonyított, nyilvánvaló rokonságot.

Joseph Halévy 1878-ban még egyszer részletesen kifejtette, hogy a sumirnak nevezett írás, az asszírok által mesterségesen létrehozott, rejtett írás (titkosírás) volt. Francois Lenormant megállapította: Joseph Halévy az akkád (a sumirt !) most már nyelvnek, bár mesterséges nyelvnek tartja, majd így folytatja, innen már csak egy lépés és bebizonyítható az asszirológusok álláspontja, miszerint e nyelv csakugyan élő, beszélt nyelv volt.

Francois Lenormant (1837-1883) eredeti álláspontja mellett következetesen kitartott. Halála jelentősen meggyengítette a Halévy-elmélet ellenzőinek egyre fogyatkozó táborát. Joseph Halévy (1827-1917) kilencven éves korában halt meg, tehát volt ideje bőven, hogy szakadatlan propagandával, magyar nyelvtudásának ellentétes irányú felhasználásával, elméletét, miszerint "a turáni és a sumir nyelvnek semmi köze nincs egymáshoz", elterjessze és bevigye a köztudatba.

III. korszak: Az ékiratok megfejtésének folytatása és a nyelvvita "vége" (1880-1898)

Joseph Halévy tovább folytatta a sumir nyelv létezésének tagadását, mondván, Sumer és Akkád, a babiloni dinasztia két városa volt; tartományiként Sumer soha nem létezett. A legrégebb sumir szövegekben sémita szójátékok, szavak vannak, ábécéjük alaphangjai¹⁷ az asszír szavak kiejtésére épülnek¹⁸. Tiszta akkád, azaz sumir nyelv sehol sincs.

George Rawlinson és Paul Haupt megállapította, hogy a sumir nyelvnek más dialektusa is van.

Archibald Henry Sayce is kijelentette, az akkádön kívül létezik az emesal-nak, azaz az asszonyok nyelvének nevezett óbabiloni nyelv. Ezen állítás helyességét senki nem vizsgálta meg, így az emesal-t, talán tévesen, továbbra is az asszonyok nyelvének tartják!

Francois Lenormant szerint elképzelhető, hogy e tájszólás az asszonyok nyelve, de más értelme is lehet és ezért azt ajánlotta, fordítsák alsó vagy déli nyelvnek.

Delitzsch¹⁹ az emeku-t az urak, az emesal-t a szolgálk nyelvének gondolta.

Ernst de Sarzec közzétette a Telló-i, egynyelvű, kizárólag sumirul írt ékiratos táblákat (Gudea). Joseph Halévy összefoglaló művében a táblák sumir voltát továbbra is tagadta: "Sumir vagy akkád nyelv nem létezik... ennél fogva mind Babilóniában, mind egyebütt meg kell adni a sémitáknak azt, amit annyi ideig egy pusztán képzelt, sohasem létezett etnikai elemnek tulajdonítottak."

Halévynak adott igazat Guyard, Pognon, Alfred Jeremias²⁰ Goldzieher Ignác... Sőt, az eddig sumir párton álló Friedrich Delitzsch is beszüntette sumir nyelvi előadásait, így a későbbi nemzedék vagy sumirelles lett vagy egyáltalán nem tudott róla semmit. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy Friedrich Delitzsch, de Alfred Jeremias is néhány évvel később belátta tévedését!

Fritz Hommel²¹ kitartott és azt mondta: a sumir és a türk nyelvek között nagyon közeli a rokonság, de a sumir és a régi alarod²², a méd, a georgiai (nem a mai grúz!)²³ továbbá a szuzai és az elamita nyelvvel is rokon. Ide tartozhatna a hettita, valamint az alarod nyelvek nyugati ága a baszk, az etruszk és a ligur.²⁴ Heinrich Zimmern és Friedrich Delitzsch különösen a hettitának az alarod nyelvek közé való besorolását cáfolta. A hettitát mindmáig az indoeurópai nyelvek "vízválasztó"-jának tartják és az urál-altaji nyelvcsaládba való besorolása szentségtörésnek számít. "Ennél a kérdésnél viszont mindenki figyelmen kívül hagyja, hogy a hettita elődje egy régebbi ragozó nyelv, a hatti, ami viszont igenis rokon lehetett a turáni nyelvekkel. E kettőt nagy előszeretettel összekeverik"²⁵

Rudolph Brünnow²⁶ a British Museumban levő 14487 ékiratos tábla írásjeleiről jegyzéket készített, feldolgozta a két-

¹⁵ Lenormant: La langue primitive de la Chaldée. Maisonneuve, Paris, 1875

¹⁶ Lenormant baszk származású volt

¹⁷ Az asszírok betörték a sumir szavakat a saját kiejtési rendszerükbe, ezért nem találják pl. az o hangot, ezért nincsenek diftongusok, azaz kettős magánhangzók. Ugyanúgy jártak el, mint a középkorban (vagy akár most is) a nem magyar anyanyelvű "scriptor"-ok, akik a saját anyanyelvükben nem létező magyar hangokat, hallás után próbálták a magyar szöveg leírásánál visszaadni

¹⁸ Nyilvánvaló, hiszen a sumir szövegek megfejtése, hangzósítása az akkád és az asszír nyelv alapján történt. Egy teljesen eltérő kiejtésű és szerkezetű nyelvet kellett begyömöszölni a sémita nyelv kereteibe. Azért nincs pl. a megfejtett sumir nyelven "o" hang, mert az említett nyelvekből hiányzik. Vö. Ungnad: Babylonisch-assyrische Grammatik. Beck'sche Verl. München, 1605. 5. p.

¹⁹ Delitzsch: Wo lag das Paradies? Leipzig, 1881

²⁰ Varga Zsigmond megemlíti, hogy Alfred Jeremias az 1913-ban írt "Handbuch der altorientalischen Geisteskultur" c. művében már Halévy-ellenes lett!

²¹ Fritz Hommel tudott törökül

²² Herodotos szerint a Fekete tenger környékén, Colchisban élt nép Örményország őslakója, az asszírok Urartu-iaknak, mások hunoknak nevezik őket

²³ Felhívom a figyelmet Lukácsy Kristóf, szamosújvári, örmény plébános "A magyarok őselei és hajdankori nevei és lakhelyei" c. 1870-ben Kolozsvárt megjelent könyvére, amelyben arra hivatkozik, hogy K.r.e. az örmény krónikáiról Örményország őslakóit a magyarok elődeinek tartották, s akik az örmények letelepedésekor már nem voltak ott csak a földrajzi elnevezéseket hagyták hátra

²⁴ Fritz Hommel: Die Sumero-Akkadier, ein ural-altaisches Volk. Berlin, 1884

²⁵ Imre Kálmán szíves szóbeli közlése

²⁶ Rudolph Brünnow.: A classified list of all simple and compound cuneiform ideographs. Leiden, 1897

nyelvű, sumir és akkád ékiratos irodalmat. Elkülönítette a nem sémita írásjelek nevét a sémitától, kiszűrte a nem sémita igei elő- és utótagokat és egyáltalán nem értett egyet Joseph Halévyyel.

Lehmann²⁷ Assurbanipal testvére Sammassumukin egyik kétnyelvű felirata alap megállapításával²⁸ döntő csapást mért a halévystákra: az ősidőkben Babilónia szomszédságában levő országban a nem indogermán és a nem sémita jellegű nyelveket részben indogermán és sémita nyelvekkel együtt használták; miért ne lehetett volna ez így a Folyamközben is?

A babilóniai kultúra bizonyos elemei, pl. az asztronómia, a matematika, a mértékegységek kevésbé illenek bele abba a képbe, amit sémita jellegűnek mondanak. A művészeteknél szintén, mert a sémita művészet a babilonitól függött és arról meg nem lehet tudni, hogy eredetileg sémita volt-e vagy sem.

Arra, hogy a nem sémiták hogyan ejtették ki a sémita szavakat, példa a pehlevi nyelv, amelyben sok szó sémita jellel van írva, mégis iráni nyelven olvasandó. Az akkádok a babiloni sémiták voltak, a sumirok meg nem voltak sémiták. Naramszin sémita feliratainak sumir ékjelekkel való írása bizonyítja, hogy az ékírás alapját képező sumir nyelvet sok évszázaddal korábban kezdték írásjelekkel feljegyezni. Babilónia északi felét a sémiták szállták meg, Hammurabi korában jutottak csak délebbre, de nem teljesen. Ekkor jelentek meg délen a kétnyelvű, sumir-sémita feliratok. Ezért a Hammurabi idejéből származó dél-babiloni feliratokat sumirnak kell tartani!

Lehmann a nyelvről a következőket állapítja meg:

az asszír flektál, a sumir agglutinál;

az asszírban a magánhangzók a szótöbblől kifejlődött formák kifejezésének és a megkülönböztetésének fontos eszközei²⁹;

a sumirban a szótó nem változik meg, van magánhangzó harmónia;

az asszírban vannak nyelvtani nemek, a sumirban nincsenek. Az asszírban vannak előljárók, a sumirban nincsenek;

az asszír a névmási igevonzatot toldalékolja, a sumir ugyanazt belragként kezeli.³⁰

E megállapítások hatására jelentette ki Friedrich Delitzsch, hogy újra bizonyos a sumir nyelv létezésében.

Archibald Henry Sayce a nyelvvitát lezárva azt mondta, "aki az asszír filológiát előbbre akarja vinni, rázza le magáról a halévysta-tendenciát és fogadja el a nyelvtudomány rendszerét és eredményeit!"

A sumir nyelvviata különös visszafejlődést eredményezett. A sumerológia, a sok felfedezés és nyelvfejtés ellenére még mindig ott tart, ahol a századelőn. A halévysták ugyan teljes kudarcot vallottak, mégis be kell látni, hogy ez azoknak is vereséget jelentett, akik kezdettől fogva a helyes úton jártak: feladták az igazolt urál-altaji rokonság tételét, hogy a nép és a nyelv létezését bizonyítsák.

A sumir nyelvviata Magyarországon

A magyar tudósok a sumir nyelvvitában, néhány, magános kezdeményezéstől eltekintve, rendkívül közönyösek vagy ellenségesek voltak. A kormány támogatása nélkül³¹ semmiféle lehetőség nem adódott, hogy a sumirt a magyarság hasznára fordítsák: Magyarország egyetlen mezopotámiai ásatásban sem vett részt, egyetemen nem oktatták, múzeumainkban nincs sumir-akkád-asszír gyűjtemény, holott az egyiptomi gyűjteményeink igencsak értékesek.

1887-ben Giesswein Sándor: "Mizraim és Assur tanúsága" c. könyvében foglalkozott először Magyarországon a sumirokkal, ékiratos emlékekkel, a vallásukkal és a sumir vallásnak az asszírok és a zsidók vallására gyakorolt hatásával. Ismerteti az ásatásokat, az agyagtáblák megfejtését valamint a sumir nyelvet, amelyet a magyarral rokonnak tartott.

Goldzieher Ignác 1891-ben írt cikkében említette a párizsi sumir nyelvvitát és közölte, hogy Joseph Halévy a sumir-pártiak fölé kerekedett.

1892-ben a londoni IX. Orientalista Kongresszusra a Magyar Tudományos Akadémia Goldzieher Ignácot küldte, aki az Akadémiai Értesítőben úgy számolt be, hogy Joseph Halévy és a külföldi tudósok tagadják a sumir nép és a nyelv létezését, a sumir ékiratos szövegeket az asszír- babiloni papok titkos nyelvének tartják és az emberi művelődés kezdetei a sémita néphez kapcsolódnak. Tehát Joseph Halévy győzelmét és a turanisták bukását ecsetelte.

1894-ben hiába ismertette Torma Zsófia³² az 1875 óta Erdélyben folytatott régészeti kutatásait: "a talált és összegyűjtött tárgyakon fölismeretett az a kultúra, amely az ősbabiloni kultúra elemeiből keletkezett. Ugyanazokat a jeleket, amelyek az ősrégi Babilonban a sumir nép hitelveit fejezték ki, még ma is, hat évezred múltán csodálatos módon megtaláljuk az áriai népek etnológiájában, életében és szokásaiban. A sumir nép, az urál-altaji népcsaládhoz tartozó törzs, a finn-ugor és a török-tatár népfajok közt foglalja el a helyét. A sumir nyelvnek nagyon sok eleme beleolvad a magyar nyelvbe." Leszögezi, hogy az Erdélyben talált régiségekből kitűnik, hogy a magyarok Ázsiából hozták magukkal a sumirok kultúráját, amely egyébként úgy látszik, évezredekkel ezelőtt nemcsak Ázsiában és Európában, hanem Amerikában³³ nyomot hagyott."

1896-ban Nagy Géza, a Századok c. folyóiratban így ír: "... a nyugati, tudományos világ, az angolok, a franciák és a németek, évtizedek óta, a Szentírástól eltérően, úgy tárgyalják a sumir kultúrát, a sumir nyelvet, mint ami több ezer évvel megelőzte a sémit, vagyis az un. sémi kultúra a sumir kultúra közvetlen átvétele. A sumir nyelvet pedig a urál-altaji nyelv-

²⁷ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie. 160. old.

²⁸ Sylvia und Paul F. Botheroyd: Lexikon der keltischen Mythologie. 413. old.

²⁹ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták. 88. old.

³⁰ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit. 71. old.

³¹ Caitlín und John Matthews: Das große Handbuch der keltischen Weisheit. 42. old.

³² Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták. 28 old. (Kinder/Hilgemann: Atlas zur Weltgeschichte)

³³ Timaru-Kast Sándor: Kelta magyarok, magyar kelták. 22., 30. old.

család egyik ágának tartják, s nem értik, míg a finnugor nyelvnek nincs írott emléke, addig a szumirból magyarrá fejlődött nyelvnek 5-6000 éves nyelv-emlékei mellett a Magyar Tudományos Akadémia tudósai szó nélkül elmennek."

Joseph Halévy álláspontját Ferenczy Gyula Debrecenben megjelent "Sumer és Akkád" c. munkájában, továbbá Nagy Géza az *Ethnographia* 1899. évi számában tételesen megdöntötte. Majd Mahler Ede³⁴ kiemelte: "Kik lennének hivatalosabban a tudós nyelvészek közül a sumerek és az urál-altaji nyelvekkel való rokonsági viszonyt kutatni, mint épp a magyarok!"

Galgóczy János³⁵ az *Ethnographia* ugyene kötetében 800 sumer szógyök magyar párhuzamaira figyelmeztet. 1902-ben Almássy György és Márki Sándor már a sumir-turáni rokonságot hirdette.

Somogyi Ede, hírlapíró e fejezet alapját képező "Szumirok és magyarok" c. művét Munkácsi Bernát minden indoklás nélkül elmarasztalta; javaslatára a Magyar Tudományos Akadémia ülése³⁶ egyhangúlag tudománytalannak minősítette, holott a magyarországi nyelvviita történetét leszámítva, F. H. Weif bach: *Die sumerische Frage* c. 1898-ban megjelent könyvének részbeni fordítása. Németországban a német tudós tárgyyszerűségét senki nem vonta kétségbe.

Varga Zsigmond, teológia professzor munkáiban bizonyította a sumirok létét és a magyarokig nyúló kapcsolatukat. 1913-ban jelent meg Kolozsvárt az "Írás és nyelvtörténeti adalékok az ókori keleti népek művelődéstörténetéhez", majd az Erdélyi Múzeum kiadásában "A sumer kérdés mai állása" c. könyve. "Az ötezer év távolából" c. munkáját az 1919-ben az MTA nagydíjjal tüntette ki, de csak 1942-ben jelent meg Debrecenben. Ebben részletesen foglalkozik "A sumir nyelvviita történeté"-vel, "A sumir nyelvtan"-nal és "A sumir-altaji nyelvrokonsággal.

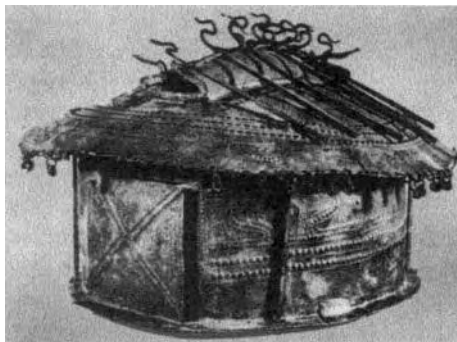
³⁴ *Ethnographia*, 1899

³⁵ Galgóczy János magyarul megírt, kéziratos, 17 nyomtatott ívre terjedő sumir nyelvtana az MTA kézirattárában van, soha nem jelent meg (Varga Zsigmond: *Ötezer év távolából*, 200. p.)

³⁶ ld. Verrasztó József 1967. júliusában Kolozsvárt kelt leveléből

Mesterházy Zsolt
Ó-Magyarországi (kárpát-medencei) bevándorlások Etrúriába
Új elemek az etruszk összeolvadásban

Ha a Kr. előtti 10. századtól fogva találunk olyan Kárpát-medencei műveltségeket, amelyek műveltségüket kisugározni voltak képesek, netán helyet változtattak, gondolhatunk arra, hogy elköltöztek valahová. Netán éppen Etrúriába (is), ha megjelenésük és leleteik erre utaló adatokat mutat(hat)nak. Van olyan adatunk, amely ebbe az irányba tereli gondolatmenetünket. Az első egy kunyhó alakú hamvveder Etrúriából, amely: ház alakú urna, a "halottak háza", amely ... a halott földi és túlvilági élete közötti kapcsolat megteremtését szolgálta.¹

*Kerek kunyhó alakú bronz hamvveder.
Dél-etrúriai Villanova-kultúra (Kr. e. 8. század közepe)
(Róma, Museo Nazionale di Villa Giulia: Vulciból)²*

*Kétfülű bronzedény Veiiból, a Quattro Fontanii temetőből (rajz). A díszítés
motívumai a Villanova-kultúra kapcsolatait mutatják Közép-Európa
és a Kárpát-medence koravaskori kultúráival (Kr. e. 8. század)³*

Bemutatok két etruszk bronzedényt a Kr. előtti 8. századból és éppen az etruszk törzsterület szívéből. Egyik sem áll egyedül, hamvvedret sokat ástak ki, a Vei lelet pedig egy készlet része. Nézzük meg, hogyan is kellene értsük Pallottinonak a fenti képhez fűzött azon megállapítását, hogy az kárpát-medencei kapcsolatokat mutat. Az egyik egy hamvveder, a másik egy kétfülű bronzedény. Pazar, szemet gyönyörködtető darab mindkettő, minket azonban most nem csak a lelet általános leírása érdekel. Van mindkettőn egy motívum, valamilyen csőrös madár rajzolata, bár első látásra kígyónak is nézhetnénk. Meglepetés ér bennünket, ha e motívum képét elraktározva hazafelé indulunk Magyarországra és a hajdúböszörményi bronzkincsből előkerült szitula oldalán hajszára ugyanezt az ábrát látjuk közel két évszázaddal korábbra keltezve. Az ábrázolást tekintve megállapíthatjuk, hogy szinte ugyanazon mester keze munkáját látjuk, csak a tárgy változott meg időközben etrúriai divatú bronzedényre. Kérdés, ha Pallottino tudja a Kárpát-medencei kapcsolat mikéntjét, miért csak a képaláírásban veti oda?

*A hajdúböszörményi bronz szitula.
Kr. e. 10. század második fele - 9. század eleje (Patay, 1990.)⁴*

A bronzmadár⁵

A fenti kép forrásául szolgáló pécsi kiállítási kiadvány⁵ szerkesztői egy képet közölnek, a címlapon mécsessé alakított állatunk immár saját madár mivoltában lép elő. Igazi műremek, kecses vonalvezetése, bájosan együgyűnek ható, de mégis arányos, biztos kezű megfogalmazása nyilvánvalóvá teszi madárságát. A madár nyaka és feje bámulatos kifejezőkészséggel idézi elének azt a karcsú nyakú, de helyenként totyogós madarat, amelyet ábrázol. A lábak kidolgozását már ne kérjük számon alkotóján olyan szigorúan, a néhány kiló bronzot szilárd alapra kellett helyezze.

¹ Kovács Tibor: A bronzkor Magyarországon. Hereditas. Corvina, Budapest, 1977. 53. o.

² M. Pallottino: Az etruszkok. Gondolat, Budapest, 1980. III. tábla

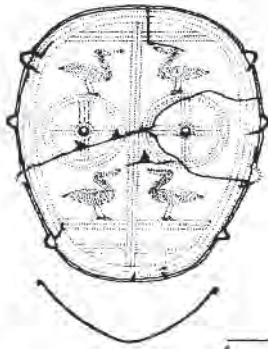
³ M. Pallottino: Az etruszkok. Gondolat, Budapest, 1980. III. tábla

⁴ A bronzkor kincsei Magyarországon. Kiállítási katalógus, Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 1995. 80. o. 34. kép

⁵ A bronzkor kincsei Magyarországon. Kiállítási katalógus, Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 1995

⁶ A bronzkor kincsei Magyarországon. Kiállítási katalógus, Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 1995. Címlapkép

Madarunk szereplése most kezdődik. Jankovits Katalin⁷ régész további, ezúttal úgy tűnik, eredeti példányát ismerteti. A szerző későbronzkori magyarországi lábvértokról írt tanulmányában egy Tolna-Fejér-Somogy megyei gócpontú európai lábvért-elterjedést elemez. E vértet kiásták Dunántúl más helyein is, de jutott belőlük Etrúriába, Bajorországba, Lengyelországba, Franciaországba is. A lábvért eredeti elszármazása feltehetően déli, Kréta és Mükéné jó előképeit adja. A sokféle vértrajzolat közt ott van madarunk is, ezúttal eredetiben, stilizálás nélkül. E momentum mindenképpen figyelemre méltó. Sőt, a vértén rögtön négy madár is látható, köztük két, szem-idolként is tekinthető kerékábrázolással, napszimbólummal, miután a pajzs formája kísértetiesen hasonlít az emberi archoz. Feltehetően madarunk a későbbiek során, de még a bronzkori Ó-Magyarországon került össze a körmotívum ábrázolásával, amelynek képeit éppen fentebb láthattuk. Legalábbis erre kell gondoljunk a hajdúböszörményi szitulára tekintve.

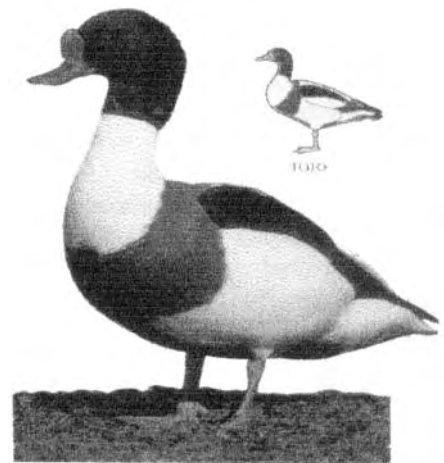

A pajzs madara Rinyaszentkirályról
egy későbronzkori lábvértől⁸

fajta madarábrázolás a lábvértéken egyedülálló. ... A Nadapról származó lábvért-töredékeken stilizált madárfej-ábrázolás van. Olyan ábrázolásról van szó, amelyen kacsacsőr található és ez kifelé hajlik. Ez olyan szimbólum, amely gyakran megjelenik és östotemet ábrázol, amelynek az a szerepe, hogy a veszélyeket távol tartsa. ... Több horvátországi és észak-itáliai leleten találtak ilyen erősen stilizált madárfejet.⁹

Az egyesített motívum magyarországi létrejötte arra mutat, hogy, gyakorta előforduló madárral állunk szemben. Madarunk azonosítása szerencsére könnyebb az átlagosnál, ugyanis a csőre felfelé hajlik. E jelenség a madárvilágban igen ritka, jószerével csak kivételként tekinthetjük ilyen madár előfordulását. A nagy időtávolság ugyanakkor - 3000 év, - arra vezet, hogy nagy területen honos madarat keressünk magunknak, ne egy kis elterjedésű, visszavonulófélben lévő reliktumfajt, amely időközben kipusztulhatott. Van ilyen, ez a bütykös ásólúd,¹⁰ Afrika, Ázsia és Európa közös életterü madara, otthon van a Duna-mentén is és eléggé nagy területen él ahhoz, hogy ne viaszszoruló fajnak tekintsük.

Nem tudom ma még megmondani, hogy a bütykös ásólúd, vagy az ahhoz igen hasonló ókori-mai madár - a fenti totem-szerepen kívül még - milyen szereppel bírt az itt élők szemében: urnák díszállata volt-e, pajzsok elejére illő szellemiséggel ruházták-e fel, netán a halott szellemét vitte-e magával a hátramaradók hite szerint, vagy valami más, különleges tulajdonságokkal rendelkezett-e a nép számára. Szemidol-szerű ábrák, netán az isteni figyelő szemekre való utalás melletti megjelenése mindenesetre erősen ebbe az irányba mutat. A rinyaszentkirályi lelettel és a bronzmadárral Kovács Tibor is foglalkozik és így ír: A korai osztálytársadalmak vallásában és a természeti népek hiedelemvilágában is a madár sok helyütt a földtől vízzel elválasztott túlvilág szimbólumaként szerepel. Több kutató véleménye szerint hasonló gondolat megtestesítői lehetnek a bronzkori madarábrázolások is, legalábbis azok, amelyek temetkezésekből kerültek felszínre, vagy halotti kultusszal voltak kapcsolatban, mint pl. a halotti kocsi hármasként díszített bronz kerékagytartozéka. A rinyaszentkirályi kincsből származó bronz lábvért felületét díszítő, ovális mezőbe komponált jelenet is ide sorolható, még akkor is, ha a küllős kerek formájában megelevenített nap és a rajta, illetve alatta álló madáralakok tartalmi összefüggését nem ismerjük. A Kárpát-medence magas szintű fémművességének legértékesebb készítményei közé tartoznak az európai ritkaságnak is nevezhető madár alakú bronzedények. ... A hattyúra emlékeztető, kecsesen ívelő nyak, a megnyújtott test, a hosszanti és körbefutó bordák ellenhatása olyan belső dinamikát kölcsönöz az ábrázolásnak, amelyet

A bütykös ásólúd¹¹

⁷ Jankovits Katalin: La ricostruzione di due nuovi schinieri del tipo a lacci dall'Ungheria. Acta Archeologica, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997

⁸ Jankovits Katalin: La ricostruzione di due nuovi schinieri del tipo a lacci dall'Ungheria. Acta Archeologica, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997. 2. o.

⁹ Jankovits Katalin: La ricostruzione di due nuovi schinieri del tipo a lacci dall'Ungheria. Acta Archeologica, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997. 1. és 3. o. Olaszból fordította: Arnoldné Horváth Stella

¹⁰ Vajai László FVM osztályvezető szíves közlése

¹¹ Colin Harrison - Alan Greensmith: A világ madarai. Határozókönyv. Panem Kft., Budapest, 1994. 77. o.

csak az esetlennek tűnő, szétálló lábak törnek meg.¹² Ez utóbbi mondat fentebb közreadott bronzmadarunkról szól. Egy következtetésünk biztosan van. A bütykös ásólúd bronzba vert ábrázolása okkal feltehetően innét, itteni feldolgozásban a Kárpát-medencéből áradt széjjel Európába szitulán, lábvértén, hamvvedren, bronzedényen szellemet hódító útjára, hiszen az időrend ezt mutatja. *A Fejér, Tolna és Somogy területéről szétáradó háromezer éves bronzvérték madara ma is itt pihen meg Magyarországon, a Sárrét, netán a Hortobágy szikes tavain hosszú vándorlásai közben észak és dél közötti útjain. Évente kétszer jön, egyszer oda, egyszer vissza, rövid időre.*¹³ Vagyis van különleges ismertetője, a ritkasága. Kézenfekvő a következtetés, hogy itt találták fel a motívumot és ennek azonosait használták azután máshol is. A Kárpát-medencéből tehát egy ábrázolás teljes azonosságában eljutott Etrúriáig is. Ez a két térség kapcsolatát valóban alaposan alátámasztja, ráadásul tőlünk odafelé irányban. Pallottinonak ezt tudnia kellett, ha utalt rá és jó volna tudni, miért csak utalt rá idézett könyvében.

Tekintsük a későbbben Gallia Cisalpina római provincia néven ismert Észak-Olaszországot, amely a Kr. előtti századokban a kelta bój népeiséget mutatott. A Kárpát-medence számít nézetem szerint kelta törzsterületnek, megjelenhettek Etrúriában is. Megjelentek, a fentebbi etruszk időrendből szerzett ismereteink szerint a kelta bójok bizonyosan és ott is éltek Populonia (Etrúria közepe) és Telamon (Pó-völgye) környékén, amíg a rómaiak le nem győzték őket.

Van más adatunk is, amely újabb oldalról bizonyítja a kárpát-medencei Ó-Magyarország és Etrúria úgynevezett "kapcsolatát". A bütykös ásólúd és a tökéletesen azonos bronzábrázolások azt bizonyítják, hogy **valami** vagy valamik eljutottak innét Etrúriába, - a bronzok és a gondolat mindenképpen. Korábbi elgondolásomhoz tartva magam, újra rámutathatok, hogy a gondolat szállításához ember kell, valamennyi biztosan. Felteszem hát, ez történhetett. Forrai Sándor helynévelemzésével azt igazolja, hogy **valakik** is mozogtak a két helyszín között. Olyannyira, hogy ma is azonosítható helyneveket hoz elő a két terület között. Ügyszintén Magyarországról Etrúriába.

"... Etrúria

Az a tény, hogy a magyar rovásírásnak az etruszkéval szoros kapcsolata van, valamint az etruszk-magyar számrovás teljes azonossága, belső szerkezete is azt bizonyítja, hogy a két nép valamikor szoros kapcsolatban volt egymással. Ennek egyik bizonyítéka, hogy Olaszország etrúriai területén, tehát Rómától északra számos olyan magyar hangzású földrajzi nevet találunk, amely nevek ma is megtalálhatók a Kárpát-medencében. Ezek között több az olyan apróbb település, amely csak az igen részletes térképeken van feltüntetve, így többek között az Imola melletti Buda helység is.

Aba Aba helységnevén Fejér megyében.

Dia Diakovár a mai Jugoszlávia területén Eszéktől délnyugatra, Diaszó egy völgy neve Balatonzamárdi mellett.

Turf Nálunk a Túr folyó nevének egyik változata; (Egyiptomban Tur és Turra)

Vára Várad Baranya megyében, Nagyvárad a Sebes-Körös mellett, valamint több Vár összetétellel kapcsolatos helynév ismert. (Japánban Odavára helység.)

Futa Futak Újvidék mellett.

Fara Farád helység Győr-Sopron megyében.

Tar + Kán Tar helység Nógrád megyében, Tarpatak a Tátrában, Kán helység Baranya megyében. (Tarkán udvari méltóság volt.) Tarquini tagja volt a 12 etruszk város szövetségének! - megjegyzés tölem)

Tisza + Nána, Tiszanána helység Heves megyében.

Imola Imola helység a volt Gömör megye putnoki járásban, ősi női személynévünk is.

Luka (olasz írásmódja Luca) Luka helység Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 1927-től Bodroghalomnak nevezik.

Buda számos Buda összetételű helységnevünk ismert, Atilla (nem Attila) hun király öccsét Budának hívták. (Lásd: Arany János: Buda halála c. eposza.)

Sienna Szenna Somogy megyében, Szemna Egyiptomban, Szenna egy patak neve Olaszországban.

Alma folyó lásd a palesztinai Almá helységénél.

Baj folyó Baj helység Komárom megyében, Baja város Bács-Kiskun megyében. (Baján avar fejedelem nevéből.)

Rigó folyó és Rigó hegycsúcs Rigómező Szerbiában, a magyar történelemben a rigómezei csata néven ismert.

Kana folyó Kán kisközség Baranya megyében, a palesztinai Galileában szintén Kána, amelyhez Jézus első csodatétele fűződik, amikor egy menyegzőn a vizet borrá változtatta.

Sovata (olasz helyesírással) Szováta Erdélyben a Székelyföldön kisközség a volt Maros-Torda vármegyében.

Padan Padány helység Pozsony megyében a dunaszerdahelyi járásban.

Horka patak Kraszna-Horka kisközség a volt Árva megyében (ma Szlovákia); Horka régi személynévünk, Anonymus szerint Tuhutum (Töhötöm) fia, I. Gyula vezér, valamint Zsombor atyja.

Bana helység Komárom megyében.^{14"}

Jellemző, hogy az elszármazók jobbára a bronzkori Ó-Magyarország sűrűbben lakott területeiről érkeztek új lakóhelyükre.

A történelmi Magyarország ókori helynevei szerint az ország lakossága a bronzkor végén legsűrűbben Dunántúl és az Erdélyi-medencében lakott, a kockákkal jelzett területen. Közepes sűrűségű lakossággal rendelkeztek a szaggatott vonallal jelzett megyék. A fehérén hagyott területeken csak gyér lakosság élt¹⁵

¹² Kovács Tibor: A bronzkor Magyarországon. Hereditas. Corvina, Budapest, 1977. 75. o.

¹³ Vajai László FVM osztályvezető szíves közlése

¹⁴ Forrai Sándor: Több ezer éves, magyar hangzású földrajzi nevek a Közel-Keleten és a Kárpát-medencében. Turán, 1999. augusztus-szeptember, 61-62. o.

¹⁵ Baráth Tibor: A magyar népek őstörténete. Somogyi Zoltán, USA, 1993. III/120. o.

Ezen immár két jelentős adat, az ásólúd története és a helynevek birtokában csak arra gondolhatunk, - ha figyelembe vesszük a gondolat terjedésének elsődlegességét, amely nem egyedül közlekedik, hanem emberek viszik magukkal, - hogy itt Etrúria felé irányuló Kárpát-medencei ó-magyar népességmozgással kell számoljunk igen erős valószínűséggel. Visszafelé azért nem lehetséges elgondolnunk a közlekedést, mert a Kárpát-medence majd ezer évvel előbb járt náluk, vagyis onnét áradt szét Európa nagy területeire a technológia, a népesség és a nyelv. Más oldalról, vagyis Kis-Ázsia vagy Szíria felől ugyanezt Etrúria felé feltennünk akkor lehetne, ha az etrúriai helynevek, vagy egy részük ott is fellelhetők lennének. A felhozott példák közül csak Szenna van meg Egyiptomban és Kána Palesztinában, ugyanakkor itthon is. Forrai Sándor helyneveinek eloszlása két területet érint. Az egyik Etrúria szíve, a másik azonban a keletiek (kelták) Pó-völgye, vagyis mindkét helyre érkeztek, és ott letelepedésre alkalmas helyet találtak. Ez nem is csoda, hisz a Pó-völgyiek a felvidéki bójok voltak jelentős részükben és amint fentebb az időrendben láthattuk, Kr. e. 420-400 táján jöttek új lakóhelyükre. Ezek után már nem is lepődünk meg, hogy Forrai helyneveiből jónéhány a bój területekről, a Felvidékről való, éppen Pozsony és Kassa környékéről! *A Pozsony melletti Padány helynév különösen izgalmas, mert a mai olasz Padan nevének felbukkanását rögzíthetjük a közelmúlt egyik észak-olasz függetlenségi törekvésben, sőt e mozgalom éppen Padánia néven nevezte meg önmagát és a leendő új ország nevét, mintha az a bizonyos kelta-magyar bój szabadságeszmény született volna újra valami különös sugallatra.* Padány nevének felbukkanása más miatt is érdekes. A rómaiak a kelták lakta Észak-Itáliát Gallia Cisalpina vagy Citerior néven ismerték. Az már kevésbé ismert ma, hogy az Alpokból eredő, valószínűleg kelta nevű Padus folyó további két részre osztja e tájat, ezek Gallia Cispadana és Transpadana. Vagyis a rómaiak a tájnevekben nemcsak tudják az itáliai kelták padányi elszármazását, de azt földrajzi névként használják! Általában nézve a bójok jobbra a Pó-völgyében telepedtek le, azazhogy oda származtatták helyneveiket, ezzel szemben a dunántúliak és erdélyiek jobbra a ma ismert etruszk törzsterület felé igyekeztek. Kivétel persze akad, ezért használom az általában szót. Ez azért tűnik furcsának, mert ezek szerint nem mondhatjuk, hogy a bójok határozottan a keletiek (kelták) által lakott területre érkeztek volna. Ugyanakkor azt sem, hogy a többi dunántúli és erdélyi mind Etrúriába ment volna. Eszerint majdnem mindegy volt nekik mit választanak a két terület közül,

*A dunántúli bronz lábvérték elterjedése Európában.
(Jelmagyarázat: kör: urnatemetők,
kereszt: késői mükénéi kultúra lelőhelyei)¹⁶*

mert ugyanazok a véreik éltek mindkét helyen! Ez azonban még nem minden. Jankovits Katalin egyik késői bronzkorból való fentebb tárgyalt pajzsa éppen Limone-ba, Pisa környékére, vagyis bőven Etrúria törzsterületére származott Dunántúlról, ugyanúgy ahogy a dunántúliak jobbra oda is mentek.

E lábvértéken látni az ásólúd eredeti, még a szemidolokkal (kerekekkel) össze nem olvadt ábrázolását, (lásd fentebb) ezért véleményem szerint még a hajdúböszörményi szitulán látható ábrázolás elé kell keltezzük mindenképpen. Amikor ugyanis egyesítve jelenik meg a körábrázolással, akkor már összevont vagy tovább fejlesztett ábrázolásnak kell tekintünk. Ennek az időrend megállapításakor lehet még jelentősége. Figyelemreméltó, hogy a lábvérték elterjedése mükénéi kezdetekre mutat, sőt Dunántúlra (is) elszármazott mükénéi hatást enged meg. Mindez összevág a Kárpát-medence népességének részben égei, ciprusi elszármazásának korábbi tényeivel, amint arra Baráth már rámutatott magyarországi helynévelemzése során.¹⁷ Miután Kréta Kr. e. 1150-ig feltehetően ragozó nyelvű volt, - írását nem tudták megfejteni, szemben a görög alapú későbbi írásokkal, - az onnan Mükénébe vándorlók egy része a Kárpát-medencébe érkezett, ahol a jelek szerint egyenes vonalon tovább fejlesztették műveltségüket az új közegben, majd megerősödve tovább áramoltak Európa más tájaira. Természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül most már az etrúriai-mükénéi kapcsolatokat sem. Nemcsak emiatt, de a gömböcskés (granulációs) aranyművesség mükéné-dunántúli kelta-etrúriai párhuzamai miatt sem. Hogy Krétáról vagy Mükénéből történt-e közvetlen etrúriai bevándorlás, azt is joggal feltételezhetjük éppen a krétai típusú falfestmények nagy elterjedése miatt, mükénéi cserepek felszínre hozatala miatt már elvileg a 14-12. századtól, de az említett aranytechnika megléte miatt is.

Ha egy pillantást vetünk az időrendre, további elgondolások is felvetődnek. Közismert, hogy az etruszk név alatt értett terület korán, a Kr. e. kb. 1000 és 500 között népesedett be a később etruszknak nevezett néppel és itt a kutatók általában valóban lazábban kezelik az időhatárokat egyéb kapaszkodók híján. A bójok költözései szűkebb idő alatt valószínűsíthetők meg. Ha tehát meg akarjuk határozni, mennyi idő alatt zajlott le Forrai Sándor Ó-Magyarországról elszármazott itáliai falvainak létrejötte, akkor azt *legalább* a dunántúli és hajdúböszörményi bütykös ásólúd ábrázolásának etrúriai megérkezése és a bój népmozgás megtörténte közé kellene helyezzük, vagyis a Kr. e. (800)-750-es évek és a 420-400-as évek közé, meglévő adataink ugyanis ezt megengedik feltennünk. Eszerint legalább jó háromszáz évig zajlott a Kárpát-medencéből Itália felé történt, a Kincsestárban¹⁸ megfogalmazott ötezer éves magyar nyelvűség folytán kifejezetten magyar nyelvű népmozgás. Ezt nyugodtan nevezhetjük folyamatosnak. Ha minderről még többet szeretnénk megtudni, akkor Forrai Sándor most azonosított olasz helységeit kellene "felássuk" és a mai olasz tájnyelveket, illetve maradványait kellene összehasonlítani a magyar szóbokrokkal, és végül minden etruszk helységnevet mindennel össze kellene hasonlítani a teljes Régi Keleten.

¹⁶ Jankovits Katalin: La ricostruzione di due nuovi schinieri del tipo a lacci dall'Ungheria. Acta Archeologica, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1997. 1-3. 16. o. Schauer 1982 után. (P. Schauer: Die Beinschienen der späten Bronze- und früheren Eisenzeit. JRGZM 29 (1982) 100-155)

¹⁷ Baráth Tibor: A magyar népek őstörténete. Somogyi Zoltán, USA, 1993. III/105-120. o

¹⁸ Mesterházy Zsolt: A magyar őstörténet kincsestára. Magyar Ház, Budapest, 1998. 318. o. A szerző itt felállított hipotézisére utal, amely szerint a Kárpát-medencében legalább Kr. e. 3000-től magyar nyelven beszélt a földműves őslakosság

Mindenekelőtt saját Magyarországunkat illene rendesen "felásni". Ha pedig az itteniek még 400 táján is áramlottak Itália területére, az a későbbben hódító latin(?) - etruszk Róma akkor még semmiképpen sem lehetett ijesztő valóság, ami eltántoríthatta volna eleinket egy ilyen letelepedéstől. Azt pedig végképp nem tételezhetjük fel e költözőkről, hogy vaktában indultak volna el új lakhelyet keresni ennyien és ennyi időn keresztül, ha már évezredekkel korábban városokat építettek és igen jól tudtak tájékozódni a világban. Még most sincs azonban vége az ásólúd és a lábvérték történetének. Utolsó képünk magából Rómából származik, egy római tiszt viseli lábán a lábvértet. A dolog érdekessége most újabb csavarral megint más, hogy ezúttal eredeti (magyar)-szkíta-kelta spirálmotívumokkal díszített lábvértben pompázik az etruszk műveltségen felnőtt római katonánk. Végezetül már csak egy észrevétel, lábvértünket a német *Beinschien*, vagyis lábsín néven ismeri, az olasz is a magyar sín szót használja (*schiniere*), és miután a sípcsontnál erős törés van a sínben, valóban úgy néz ki, mintha ma törött lábat tettünk volna sínbe.....

A lábvért vagy helyesebben lábsín Rómában¹⁹

Az itáliai nyelvi körképbe beletartozik még más ősnépi tényező is. Nevezetesen a székelyek hosszú vándorlására gondolok, akik Szicília lakói lettek a Kr. e. 10. század táján, - nagyjából az etruszk betelepülés kezdetével egyidőben - és a szíriai Hárán (Carrhae) környéke szabir törzseinek szomszédságából indulva telepedtek meg új hazájukban. Bíró Lajos írja a székelyekről: "A szekelesek vagy szikuluszok adták meg Szicília végleges nevét. Thuküdidész szerint háromszáz évvel a görögök előtt foglalták el a szigetet. Várkonyi Nándor írta: *Minthogy az első hellén gyarmat, Naxosz alapítása Kr. e. 735-734-ben történt, a szikuluszok foglalása Kr. e. 1035-1000 közé esik.*²⁰ Fáy Elek: Szicília-sziget azon őslakói, akik a szigetet az ott előttük élt szikanoktól elhódították, s akikről a sziget nevét is nyerte: Szikel vagy Szikul neveket viselték. Ez a két népnévalak pedig azonos a mi székelyeink régebbi sziköl, valamint a latinoknak tartott szikul neveivel. Az kétségtelen, hogy Szicíliában már ősidőktől fogva folytak kár és feníciai gyarmatosítások s Bockhardt ... a szikulok nevét a kánaáni Eszkol-völgyre vezette vissza, mely Mózes IV. könyve 24. versében fordul elő, mint ahonnan a lementszett szőlőfürt való volt, amelyet a Kánaánba előre küldött kémek vittek Mózes elé. Bockhardt szerint ugyanis a héber eszkol (szőlőfürt) szíriai nyelven szegul vagy szegolnak hangzik.²¹ Az Eskol-völgy Hebron közelében, attól északnyugatra van.

Tehát e székely nép egy része az egyiptomi kaland és a kánaáni betelepülés után Itália egy részét is meghódította. Itália nevét a szikeloszok egyik királya, *Italosz után kapta.*²² (Ez az Italosz név feltűnően hasonlít az Etele és az Itil névre.)

Az sem lehet véletlen, hogy éppen a székelyeknél terjedt el az ún. szombatos vallási felekezet. Ugyanis az ókori Kánaánban a székelyek sokkal erősebb zsidó hatás alá kerültek, mint a magyar és szabir törzsek.²³ Ugyanígy igen érdekes lehet még a szárdok ügye is, akiket az etruszkok testvéreiknek neveztek. Igenis van tehát kézzelfogható, kiterjedt ragozó nyelvű ősnépi jelenlét Itália területén - legalább négy is egyszerre: kárpát-medencei betelepülés (többféle is), etruszk (lyd-hurrita), székely (szikul), szárd (sardan) előzmény, - semmiképpen sem véletlen tehát a latin nyelvben kimutatott nagyfokú egykegyezés a magyarral és a ligurokról, - LigaUrakról - még nem is emlékeztünk meg.

B. Nogara *rasena* népevel zárom a sort, annál is inkább, mert eredetüket tekintve ezek is magyarok lehettek. Magyar Adorján - akitől most hosszabb idézetet veszek, csak amiatt teszem, mert a kelta-etruszk rokonság napfényre kerülése erősebb európai elszármazásukat feltételezi, - a magyar őstörökként tárgyalt néprészünk történetét látja az északnak nevezett eredetben. Az etruszk Turán istennő létezése mindenesetre ezt támogatni látszik. Emiatt nem Magyar nyelvészeti fejtegetése érdek bennünket elsősorban, hanem az etruszkok európai beágyazottságára találhatunk talán további használható elképzeléseket. Azt mondja: az etruszkok a valóságban a svájci és a tiroli hegységek körül ereszkedtek le Itáliába. Amely Itáliától északra fekvő hegyvidéket az ottani *raeti* (réti) nevű népről Raetia (Rétia) néven neveztek. Amely római tartomány a mai Svájc és Tirol nagy részét foglalja magába. A réteket pedig már a rómaiak is az etruszkok rokonainak tartották és amit az újabb kutatások mindinkább igazolnak is. Mindenesetre a *rét* (é magánhangzóval) őstörök, de nőelvű népre vall, aminthogy az etruszkok is, legalábbis egy részük *razenna* neve is nőelvűségre vall. (Az ismert *t-sz* hangváltozás és a magánhangzó.) Följegyzés is maradt pedig arról, hogy ezen Rétiában még a Kr. u. 2. században is beszéltek etruszk nyelven, mindaddig, amíg az oda betörő harcias germánok e népet leigázták. De némely nyelvész véleménye szerint az ottani és észak-olaszországi rétoromán, ladins és furlán nyelvjárás, habár latin-germán keverék is, de alapjukat az ott egykor beszélt etruszk nyelv képezte volt.

Svájc mellett ott van *Tirol*, amely név amellet, hogy szintén török szócsoporthoz tartozik, a mi *turul* szavunkkal azonosul, Tirol címe pedig ma is a sas, vagyis tehát a *turul*. Tiroltól délre van *Trento* vagy *Trient*, a rómaiak idejében *Tridentum* nevű tartomány, ami szintén őstörök név, habár árja módra belőle az első magánhangzó már ki is maradt. Ugyancsak Svájctól délre áll *Torino* vagy *Turin*, a rómaiak által *Tourinum* avagy *Taurasia* néven nevezve, amely város címe ma is a bika. Olaszul *toro*, latinul *taurus* = bika. De Rétiától délre van *Trieszt* városa is, amelynek régibb neve *Tergeste* vagy *Tergesta* volt.

¹⁹ Larousse Új Képes Történelem. Róma és a római világ története. Officina Nova, Budapest, 1991. 62. o.

²⁰ Várkonyi Nándor: Szíriai oszlopai. Magvető, Budapest, 1972. 235. o.

²¹ Fáy Elek: A magyarok őshonja. Budapest, 1910. 104. o.

²² Várkonyi Nándor: Szíriai oszlopai. Magvető, Budapest, 1972. 235. o.

²³ Bíró Lajos: A magyar Jézus és Izrael elveszett törzsei. Magyar Ház, Budapest, 1999. 43-44. o.

Teodoro Mommsen²⁴ már igen régen megállapította, hogy az etruszkoknál az *-ena* vagy *-enna* szó- vagy névvégzés nőági származást jelentő rag volt és hogy például a Vive nemzetség Vivenna (latinosan Vivenius), valamint a Raz nemzetség (latinosan Rasenius) Razenna neve azt jelentette, hogy ők egy Vive, illetve Raz nevű anyától vagy ősanyától származnak. Ami azután más adatokkal együtt arra is mutat, hogy az etruszkoknál is még megvolt, ha csak maradványa is, a nőelvűségnek és az anyajogi társadalomnak. Magától értetődő, hogy ha a felhangos *-ena* vagy *-enna* nőiségi jelentésű volt, úgy ennek mélyhangú *-ana* vagy *-anna* megfelelője is meg kellett legyen, ahogy Mommsen meg is állapítja miszerint az etruszkoknál Venus-Afrodite istennő neve Turan volt. ... Venus-Afrodite istennő, akit a rómaiak is hitregei ősanyjuknak tekintettek, azonos a mi Tündér Ilonánkkal vagyis a magyarság regebeli ősanyjával és egyúttal Föld-, Víz-, Lég- és Holdistennőjével. Ezek szerint azután már egészen magától értetődik, hogy ha török őstörzseinknél a Napisten Turuk nevet viselt, akkor a Földistennő neve érthetőleg Turán kellett legyen, mert hiszen már azt is láttuk, hogy ha valamely szó vagy név magában véve hímségi volt is, de ha hozzá a nőt, nőiséget, anyát jelentő *-en* vagy *-an* végzés volt téve, akkor mégis nőiséget kellett jelentsen. ... Ezek szerint tehát világos, hogy Turuk, azaz Török is hímségi, míg Turán nőiségű jelentésű név volt.²⁵ A Turán névnek ismert volt más alakja is. ... az *r* hangnak különösen a törököknél is gyakori *z* hanggá változásával ... még *Tezan* illetve *Thezan* kiejtése is létezett. Miután pedig az őstörökök magukat e nőistenségük után nevezték - természetesen csak nőelvi törzseik, - úgy tehát az etruszkok *türén*, *tirenn*a, vagy az első szótag megfordításával *rét*, *retenne*, *razenna* nevet is megfejtve látjuk, de fölismerjük ezekben a latin *terra*, *terrenum* = föld szavak etruszk eredetét is. Mivel pedig a *t* hangnak *z*-vé, ennek pedig *r* hanggá változhatása jól ismert jelenség, ezért a *tirenn*a, *razenna* és Turán névnek a *rutén* névvel azonos voltát is elfogadhatjuk. Az asszír emlékek ékiratai is emlegetnek egy *rutennu* nevű népet, amellyel az asszírok harcoltak, mi pedig jól ismerjük a ma szláv nyelvű *rutén* népet, amelynek ősei azonban ezek szerint őstörökök kellett legyenek. De voltak bizonyára az őstörököknek és így az etruszkoknak is, hímelvű törzsei is. Az olaszok az etruszkokat és ezek mai, már olasz nyelvű utódait *tosc*ano, *tosc*o és *tusc*o néven is nevezik. Ha pedig tudjuk, hogy az *r* hang sziszegő *sz*, *z*, *zs* hanggal változik, akkor észrevesszük, hogy hiszen e nevek nem egyebek a török név *torkán*, *torko*, *turko*, azaz *turk* avagy *török* nevével, sőt tudjuk, hogy a törökök olasz neve ma is *turco*. Úgyhogy e nevek alatt tehát az etruszk törzsek hímelvi része neveire kell ismernünk.²⁶ Rendelkezésre álló adatainkból pontos elszármazási arányokat az etruszkban kimutatni még nem tudunk, egy biztos kapaszkodónk azért mégis van. Az etruszkok rovással írtak, ami két dologra mutathat: egyrészt az írást hordozó magyar népelem igen korai megtelepedésére utalhat, - amely a Kárpát-medencein kívül föníciai elszármazású is lehet, - másrészt viszont az írást hozók nagy számarányára. A rovás megléte magyar vagy abból eredő származást erősít Kr. e. 1000 táján, az északnak mondott elszármazású néprészek az Alpokból és a Kárpát-medencéből viszont a legközelebről bevándorlókról adnak adatokat.

Ha Tacitus azt írja,²⁷ hogy "Tiberius uralkodása alatt Szardínia lakói, - a szárdok, - kik nagyon óhajtották azt a tisztességet, hogy templomot emeljenek a császárnak, és anyja, Líviának tiszteletére, követséget küldtek Rómába, amely a Szenátus előtt bemutatta az etruszkok dekrétumát, ebben az etruszkok őket testvéreiknek nevezték, s emlékeztették közös származásukra"²⁸ - akkor a szárd sziget is látókörünkbe kerül majd. Ha a fenti nyelvek előfordulásának színhelyein régészeti leletek kerülnek elő, az minket rettenetesen érdekel, mint ahogy a több ezer éves szárd bronzszobrok napvilágra kerülése is tisztázásra vár. Szardínia most e cikkben nem jutott központi szerephez. Etruszkjaikhoz hasonló elszármazásuk, - amint arra a fentebb idézett egyiptomi forrás utalt - nyilvánvalóvá válik, ha végigtekintünk hátrahagyott régészeti tárgyaikon. Hajszálra ugyanazon jellegű darabokat ástak ki Szardínia szigetén is a bronzkor idejéről, mint Európában bárhol. Kerek bronzedények, nap-szimbólumok, hasonló fazekasáru, végső soron hasonló szellemben megalkotott tárgyak sokasága jelzi, hogy ők is ugyanebbe a vonulatba tartozó nép.

Ezek után fel kell vetni a szinte egybefüggő magyar Itália létezésének kérdését is a Kr. e. 400 táján. Ennyi adat mindenképpen elegendő az etruszk magyar nyelven, rováson való olvasásához. Részben itt érthetjük meg, hogy 900 évvel később a hun Odoaker mit keresett Itáliában királyként, mert eszerint még akkor sem volt szerinte túl késő ősei maradványainak újbóli összefogására, egy birodalom dűlése után sem.

E néhány felvetéssel, amit eddig tettem és ezután hozok elő, távolról sem gondolhatja senki, hogy megoldódik az összes etruszk kérdés. Arra viszont mindenképpen gondolnunk kell, hogy az eddigi eredménytelenséget hozó módszereken változtatni kell, mert önmaga körül forgó zárt rendszerré változtatta a kutatást. A legkevesebb az lehet, hogy a további előrehaladáshoz egységes szemléletben a teljes urál-altaji nyelvkincset - beleértve a sumért, hettitát, urartut, hurrit, lydet, magyart - fel kell végre dolgozni indoeurópai előítéletek nélkül. Ennek birtokában tényszerű közelkép lesz megállapítható az indoeurópai nyelvek szókincsének származásáról, hisz ami nem urál-altaji bennük, az lesz a saját eredeti szókészletük. Ha mindezzel megvagyunk, már csak arra a kérdésre kell választolni, hogyan tűnik el a ragozók nyelvtana az átvételek során. Az a gyakorlat, amely jó száz év óta szünetelteti a sumér és az urál-altaji nyelvek kutatását Magyarországon, nemcsak magunknak okozott súlyos lemaradást és károkat, de európai méretű kérdések megválaszolása elől is elvette a lehetőséget. a finnugoristák ténykedése most "érik" nemcsak a magyar, de az európai tudományos haladást is gátló falóvá, de ne legyünk igazságtalanok, legalább ennyit az ortodox indoeurópaiak is hátráltattak a dolgon. Az elszánt tiltakozás a magyar és a sumér nyelvek összehasonlítása ellen ma már nem csak kis helyi belmagyar ügy, hanem világtörténeti kérdések tárgyalását is hátráltató vaskos tényező.

²⁴ Teodoro Mommsen: Storia di Roma. Roma, Aequa Societ. Anonima. Edizione Quattrini. I. 136. o.

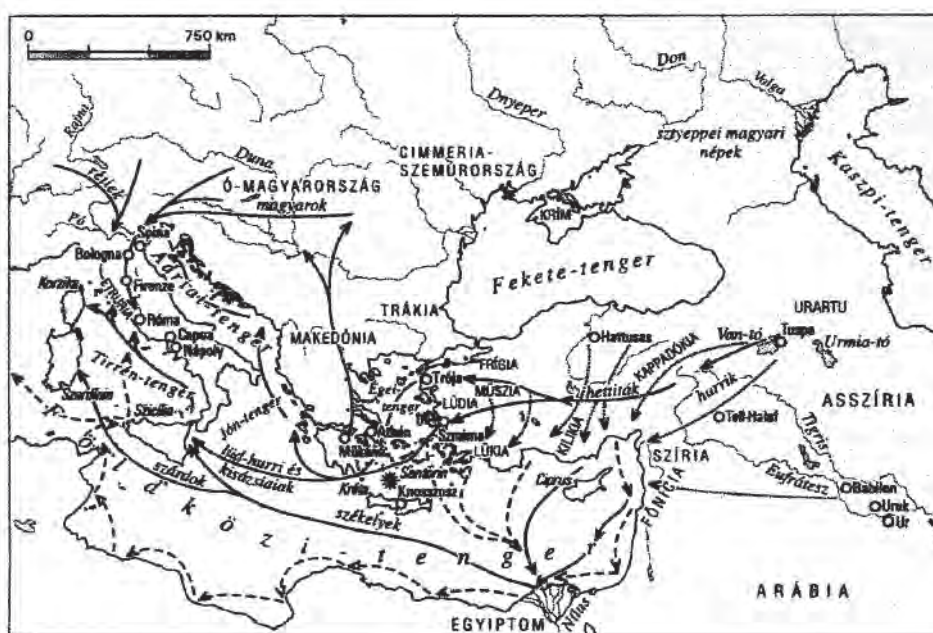
²⁵ Magyar Adorján: Az ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör, Budapest, 1995. 582. o.

²⁶ Magyar Adorján: Az ősműveltség. Magyar Adorján Baráti Kör, Budapest, 1995. 587. o.

²⁷ Annales, IV. 55.

²⁸ Dr. Szabó Károly: Etruszkok és magyarok. Design & Quality, 1997. Budapest. 38. o.

Miután a korábban alkalmazott módszerek nem vezettek eredményre a lehetséges etruszk összeforrás leírásában, ezeknél hatékonyabb megoldás leírására vállalkoztam. Szakítottam az indoeurópai izlés szerint kutatók által alkalmazott ún. vonulá-
sos elgondolással és olyan okot kerestem, amelynek léte elegendő magyarázatot adhat az etruszk gyülekezés megin-
dulásához. Találni vélek ilyet. A Kr. előtti 1000 táján, már folyó nagyméretű vasfeldolgozás Populonia környékén arra mutat,
hogy komolyan számolnunk kell krétai és keletebbi kisázsiai eredetű lakosság korábbi megjelenésével is. Kréta fémkultúrá-
ja korán magas szintre jutott, - gondoljunk csak arra, hogy ők bronzból készítették azon edényeiket, amelyeket Európában
Magyarországot és Etrúriát kivéve máshol kerámiából állítottak elő, - nyersanyagigénye indokul szolgálhatott a populoniai
kohászgyarmat megalapításához. Itt persze vasról volt szó, mégpedig igen nagy mennyiségben. Tisztán gazdasági okkal
látom magyarázhatónak az etruszk (rasenna, tirrén, stb.) név alatti nagy népességgyülekezést. Ennek magyarázata abban rej-
lik, hogy szinte a teljes mediterrán vidéken és a hozzá közel eső tájakon ragozó nyelvű magyar népességet láthatunk túl-
nyomórészt. A nagy fellendülés okozta szívóhatás hatalmas területekről vonzotta a vállalkozó szelleműeket. A thérai
katasztrófa, majd a mediterrán vidék keleti medencéjében lezajló, Assíria terjeszkedése miatti népességvándorlások, a dór
bevándorlás kellő indokkal szolgált a nyugtalanná váló területek népessége számára új haza kereséséhez. A végeredmény
pedig, amelyet az etruszk nyelv mutat, egy túlnyomóan ragozó nyelvű földrészt láttat velünk. A bizonyítékot itt éppen az
összevándorlás spontaneitása szolgáltatja. Szinte mindegy volt, honnét jöttek, alapjaiban mindenki azonos, ragozó nyelvű
műveltséget hozott magával. Az akkori világ legfejlettebb technológiát birtokló társadalma jött létre. Vegyük sorra, honnét
érkeztek a vállalkozó szellemű alapítók. A felsorolásból kiderül, hogy a vitatott származású umbereken kívül, akiket
indoeurópainak tartanak, kizárólag ragozó nyelvűek egyesüléséről van szó.

Az etruszk összeolvadás (etnogenezis) alkotó népei²⁹

	Az etruszk összeolvadás (etnogenezis) lehetséges elvi időrendje	
	Ragozó nyelvű nép	Bevándorlás lehetséges ideje
Ólajosok	- ligurok?	Kr. e. 3300-3000
Kréta	- krétaiak	Kr. e. 14. századtól
Mükéné	- mükénéiek	Kr. e. 12. századtól
Kánaán	- székelyek	Kr. e. 13-12. századtól
Tirol, Svájc	- rétiak	Kr. e. (15?) 12.? századtól
Kisázsia,		
Urartu, Kaukázus	- lydek, hurrik, hettiták, trójaiak	Kr. e. 12. szdtól
Kisázsia	- szárdok	Kr. e. 12-11. századtól
Ismeretlen helyről	- umberek*	Kr. e. 10. századtól
Ó-Magyarország		
(Dunántúl és Erdély)	- magyarok	Kr. e. 9-7. századtól

*= származásuk ismeretlen, talán indoeurópaiak?

²⁹ Kenediné Szántó Livia: Az etruszkok nyomában. Corvina, Budapest, 1977. Fedlaptérkép felhasználásával készített összefoglaló etruszk etnogenezis elvi vázlata

Két kutyafejű tatár – Adelaide-ből (Ausztrália)

Takács József (Tiba)
El(v)választás
avagy:
Kitekintés az "ész" börtönéből

A Mária Terézia által megalkottatott kötelező iskolarendszer kiskortól járomba kényszeríti a gyermeki agyat. Aztán az átfarmált agy nem hajlandó ősi módon gondolkodni, a szlávok és a nyugatiak által kitalált téveszméket képes csak követni, sajnos nagyones követi. Idegenek, álbarátok, s megtévesztettek szemszögből nézi a világot, a történelmet, a saját szép örökölt nyelvezetét, lakóhelye környékének és a nagycsaták helyeinek földrajzi neveit, s idegenek módjára gondolkodik saját jövőjéről. Az ilyen gondolkodásnak pedig jelene kétes, s jövője nincs.

De nem itt kezdődik az észelvönás, a kultúraitás, az alsóbbrendűvé való nevelés, a kiűzés, az áttelepítés, az átszervezés, az átalakítás, a megmásítás, az esztelenítés, a fajtalanítás és egyéb meggyalázás történelme. Az erőt nem lehet se legyőzni, se lefokozni, se igába hajtani. Az erőt be kell börtönözni. Nem lehet, mert az erő a börtönéből kitör. El kell venni valamit ami az erőt irányítja. Az eszet Majdan lett idő mikoron az esztelen erő a börtönön kívül mások javára működte. Aztán jött az új ész, hogy a régi eszet eltérítse, lehetetlenné tegye, elfojtsa és meggyalázza. Akinek még régi esze volt sitten végezte, gyalázatos módon a törvény által megalázva meggyalázva.

A börtönből szabadult erő többrészt esztelenné válik. Agyára mennek az indulatok, s törvényszerűen bosszulni akar. Meg van az indítéka.

A régi ész, azaz magyarul az eszet elnémitják, sittrevágják, sötétre teszik, elbámítják, néha érdekből babusgatják, másokon megkínózzák, s ha lehetend felakasztják, megégetik, keréketörök, karóba húzzák, felnégyelik, stb. De be es török saját ferdehajlamú árnyékaik (követők) közé. Nemcsak egy mártír volt akit azért égettenek meg, mert visszaakarta hozni a régi eszet. Nem egy tudós. Nem egy csillagász. Nem egy nyelvész, nem egy történész ment el azért, mert hitt a régi világ igazában. Kik maradtanak? Az együttműködők.

Az észnek börtöne van. Egy gonosz iskolarendszer juttatja börtönbe. Nem mások az őrei, mint az iskolarendszer által meghúzott láthatatlan rácsok. E rácsok veszélyesebbek mint a vasrácsok. Vastagfalú rácszott helységből, a bástya felső emeletéről meglehet szöktetni a rabot, emberré lehet változtatni, de akinek rácsot tettenek gyermekként az agyára, az az agyrács mindörökre ott megmarad. Akkoron es, ha néha-néha imitt-amott megpattan.

A második világháború előtt a tanuló a saját, de sokszor elvert, hónapokig hasogató körmeivel gondolkodott. Mivel nem akart több körmöst kapni, elmondta százszor a sarokban, hogy: Lipót volt a felszabadító, Mária Terézia békésen telepítette be az országot, a kultúrát a szlávoktól és a fejlett nyugattól vettük át, és az ismételtetett hazugságok a többség számára igazsággá váltanak. Ma es sajnos fájó körömtől származó történelmet. Nyelvezetet, földrajzot tanítják. Nemcsak a fájó köröm által előidézett tudományok vannak. A gulyáskommunizmus es megalkotta saját tudományát, de nem veté el a sajjó köröm tudományának rosszóságát sem.

Kezdetnek idézném Vörösmarty Mihályt: "A magyar nyelvben minden szótagnak van értelme". Van és van! De mi a szótag? Ma igencsak kövesen tudják. Arra szeretnék rámutatni, hogy egy betű, amely lehet mássalhangzó es, a megfelelő helyen szótag. Szónak a tagja. Sőt bármilyen betű a megfelelő helyen önmaga értelmes szótag. Minden betűnek van rovott jele, amely jel önmaga mesél egy legendát.

A "nagyokosok" közül sokan kikezdték már Vörösmarty kijelentését. Pl.: pa-ran-cso-lat. A kikezdők csak a lat szavat ismerték el. A többi értelmetlenségnek találták. Én értelmetlennek találok őket, s rosszaknak az elválasztási szabályokat. Vörösmartynak van igaza. S Vörösmarty igazáért küzdenünk kell.

Nemcsak az elválasztási szabályokkal van baj, hanem a szavak eredetével es. A "nagyokosok" szerint a magyar nyelv nyugatról és a szlávoktól átvett szavakkal töltődött föl, s fejlődött ki, tehát gazdagodott, épült szépült. Ezt Berzsenyi Dániel tökéletesen megcáfolja. Én pediglen szólom, amit Ő nem monda: Sok az olyan európai nép, amelynek a tej-re saját szava nincs. Van aki Es-sen-ből eszik, sin-g-en-ből zen-g-edezik, s emellett egy réges-régi kultúrát kezdetlegesnek vél.

Berzsenyi így ír: "Bukdozásaim haszon nélkül nem maradtak, sőt örömmel tapasztaltam, hogy mindenütt többet találtam, mint kerestem elannyira, hogy csakhamar átláttam azt, hogy a magyar nyelv talán az egész óvilág gyökere és anyja. még egészen idegennek vélt európai nyelvekben es általában magyar gyökerekből lehet származtatni a legközönségesebb tárgyak megnevezését." Hozzátenném: A ma magyarnak nevezett ősi hun népek nyelveiből származó szavakat (számukra képzőket) nyelveikből kivéve, irományaikból kihúzza, vajon mi maradna? Mi maradna pl. az er, es (ez), en¹ est², stb. kihagyásával. Csak ennyit szólok. Berzsenyi bukdozásai sokat mondanak, s ezt nem szabad lön elfelednünk, sőt legfőbb ideje lenne kiegyesítenünk.

E cikkben a szavak valódi összetételét, elválasztását akarom ecsetelni a Kárpát-medence helységnevein keresztül. Az iromány nem teljes, hiszen megfelelő térképek nem állnak rendelkezésemre, sőt a kétes eredetű helységnevtárak könyvei sem. Olyan helységnevtárakat a Felföldön már nem adnak ki a könyvtárakból, amelyek a világháborút megelőzően voltak nyomtatva. Némely könyvtárakban belé lehet olvasni, de sok a zavaró körülmény. Így hát e cikkben sok fehér folt marad. Az erdélyi helységneveket térkép híján szinte nem taglalom, a többi többé kevésbé részletesen. Ha új forrásra akadok folytatatom az itt elkezdett "szóboncolásokat". Azaz: Berzsenyi bukdozásait.

¹ Ma en a magyarban határozói rag, s évtizedekkel alkalmaztatott a hun nyelvekben

² Erről igencsak szó lesz e cikkben

Az összetett, szavakat az összetétel helyén választjuk el. Rendjén es volna. Ha az összetétel helyén választunk, világos pl.: tűz-oltó-lak-tanya, egy-ház-megye, kép-viselő, rend-őr-had-nagy. A mai nyelvtan szerint az első kettőben még tovább lehet szótagolni, a harmadikban nem. Van, hogy a kiválasztott elválasztási jel előtt és után, mindkét szó értelmes, de együttesen nem adnak értelmes szavat. Pl.: oltólak, házmegye. Tehát a tűz-oltó s az oltó-lak között másfajta elválasztási jel szerepel. Tehát van elválasztási jel, amely szavat választ el szótól, s amely összetett szavat összetett szótól. Három egyszerű szó esetén es lehet, kétféle jellegű elválasztójel: pl.: al-had-nagy.

Továbbá: a viselő a "visel ő" szó szerkezetből alakult ki. Tehát elválasztása: visel-ő. Ez ellentmond a mai szabálynak. Hasonlóan van az szeret-ő, nevel-ő. legel-ő, stb. Mély hangrendben az olt-ó, gyújt-ó, mász-ó, arat-ó, szánt-ó, ápol-ó stb. Azaz: olt ő, gyújt ő, mász ő, arat ő, szánt ő, ápol ő stb.

Már sejthető: nem tudjuk, hogy hol és hogyan forranak egybe a régi nyelv réges-régen összetett szavai. Nagyon tudatlanná képeztünk bennünket e szempontból. Egy betű es lehet szótag, s lehet ez a betű mássalhangzó es. Mint mondtam minden székely rovátkának meg van az értelme, sőt mondája es. Sőt némelyiknek több értelmes mondája es van.

A mai elválasztás tudatlanságát először földrajzi neveken ösméltetem. E földrajzi nevek települések, hegységek, folyók nevei, dűlőnevekre nem térek ki. Dűlők nevei tízezzel lennének az említendő szórészek mellett. Pl. A Sáros megyei telekkönyvekben van Nilas, Kisnilas, Nadnilas, Kevefelde, Tatoshed, Ketlanc, Esvanmeze, stb. Ez nem más mint Nyilas. Kisnyilas, Nagynyilas, Keve földje, Táltoshegy, Két Láne (föld), István mezeje, s lehetne folytatni. Folytatni? Inkább megkeresni! Nehéz dolog. Húsz éve még ingyen volt, ma oldalanként 100 korona, s ki sem adják másnak, csak utódnak, annak es a megfelelő keresztlevelekkel. Egy keresztlevélnek es megvan az ára.

Néha minden értelmes szó mellett marad egy betű. E betűnek értelme van, s kiderülend az értelme. Nem írok rovásírással, de ha rövid, akkoron elmondom a rovott jel értelmét.

A gyertya alatti sötétségben kezdeném, ha volna gyertya. Gyertya nincs, sötétség van, s ott kezdeném, ahol a sötétet már fénynek nézik. A hivatalos fény (mely sötét) uralta helyen.

Van egy helységnév Pest megyében: Ócsa. Van a Kisalföld kintrekeredte belsejében Nemes-ócsa. Sőt van Ócsa-fa es a Garam mentén. Tehát az Ócsa-nak értelme van. Mi? Tudomány és művészet alatt (a lenti ég alatt).

Volt egy Pal Isten, volt egy Mad Isten, s lettenek palócok, s lettenek madiarok, lett Pal-ócsa (Sáros megye), s lett Mad-ócsa (Tolna megye). Az Ócsa betűi kifejezik a székely rovásírásban a tudományt, művészetet és az alatt lévő világot. Kissé másként: az Ócsa az földi világ tudományát és művészetét képviseli. Van Kad-ócsa; Kal-ócsa. A Kad a kádira, a Kal egy Istenre utal. Továbbá létezik: Mal-ócsa, Pad-ócsa, Kam-ócsa, stb.

(H)Ug-ócsa nem más mint Hu(n)-g-ócsa, Bab-ócsa talán a bab-é, talán a báb-é.

Pest megyében van B-ócsa es. Sőt van Ly-ócsa nevezetű tanya a Gömör-Szepesi érchegységben. Lyócsa magas hangrendben Lőcse. Garamszentkereszt mellett van Kis- és Nagy-I-ócsa, Ócsá-d es van Trecsény vármegyében.

Az ócsai (bármelyik ócsai) ember, az ócsár (Ócsa-r), a vásárbán többnyire lenézte az idegen eredetű portékát. Az övé, az otthonlévő övé jobb volt. Ezért ráfogták, hogy ócsárol. S lett e szép névből: ócska.

A Vág folyó torkolatának keleti részén van egy Izsa nevezetű falu. Mi akkoron Kanizsa? Kán-izsa. Van Nagy/Török/Magyar-Kán-izsa. Na és I(z)saszeg? Emlékeztetőül: Balázs régiesen írva Balás. Kolozs viszont Kolos, s folytathatnám. Ha a Vág és a Duna szögében Isa volt, akkoron: Isa pur es homu vogmuk. Legalábbes a reánk nevelt nyelvészek ezt akarják elérni-elhitetni.

Encs egy Pest megyei település. Jelentése a székely rovásírás szerint: Ég alatti nagy mű. Egy másik város, elválasztása Pusztaszer, tehát van Szer-encs. Gömörben van egy falu G-encs, Bar-ancs falu volt, ma csak egy erdő Csoltó határában (szintén Gömör), s van Nyitrában több Ber-encs es. Nógrádban van egy hegység: Kar-ancs. Ker-encs egy nyitrai falu. Van tanya Ger-encs, s Nyitrában falu Ger-encs-ér. Az ove (eredetileg: övé) nem szláv, de van P-ancs-ova. Van Biharban D-ancs-háza. Van Nyitrában Szel-incs es. S ami Szabolcs vármegyében van az, szinte hihetetlen: Encs-encs.

Van egy másik Pest megyei település: Ercsi. Ercsből származó. Mi az Ercsi? Férfiú általi mű, (minden) kétségen, felül. Mi az Ercs? Elválasztva: Er-cs. A Férfiú műve. A g-ercs viszont: megszakítva a férfiú műve. (Megállott. Csökkönyösödött. Beléállt a g-örcs.)

Vámos-p-ércs lenne egy település elválasztása, s másoké: T-ér(cs)-ő, K-arc, Barcs (Somogy m.), K-örccs-ond, G-ercs-e, T-örccs, B-örccs, K-ércs, Hernád-k-ércs, stb.

A következő város a Nyitra megyei Pöstyén, amelyik nem es az, aminek íratik, hanem Pöstyén. Régiesen: P-esteny. Az első fele maga a Nap a második az Isten. P-est es a Nap esete, s est az Esten eleje, tehát az Isten elválasztása: Ist-en. Nemcsak Pest van, P-est-era és külön P-est-eny (Pöstyén más) es van Juhos János 1882-ben Szegeden kiadott helyrajzában. Mint mondtam: dűlőneveket nem említek. Átlépve a Kárpátok gerincét, van: pl. Pit-est-i, Plo-est-i és Bucur-est-i. Kelet felé az s sz-re keményedik. Sokat kihagyva keletre ott van a D(o)n-eszt-er. A Dnyeszter.

A Don-eszt-er-től jóval nyugatabbra valami gom-olyog. Eszt-er-gom. Az eszt az er a gom es (összetett) alapszó.

Madách Alsó-eszt-ergályon³ született. Van Gömörben G-eszt-e G-eszt-ete, és J-eszt-e, s keletebbre állanak még Hu-uszt várának bús düledékei. S van pl. P-uszt-a-szer. Vannak B-eszt-er-ke (Beszterce) nevezetű városok. fálvak. Sőt, megye es. Van folyó es. P-ászt-ó és P-ar-ád település Nógrádban, Esztelnek van Pozsony mellett; Isztáncs Zempléni település, s van város a Balatonnál: K-eszt-hely.

Az Eszt Iszt változatát érdemes megfigyelni. Pl.: Ist-an-bul a török város neve, nem Sztambul. Továbbá van: Hind-iszt-an, Pak-iszt-an, Afgan-iszt-an. Uzbeg-iszt-an, Türk-eszt-an, Kazah-(i)szt-an, stb.

³ Egyesek szerint Alsóesztergy

Itt van K(ö)r-iszt-us neve, itt van a ker-eszt, s itt vannak az -ist végződésű latin szavak. E szavakat átvette szinte az egész világ. Pl.: Kombajn-ist, traktor-ist, fas-ist, kommun-ist, social-ist, jehov-ist, bud-ist, alchem-ist, terror-ist, stb. Némelyik nyelvben kívánczik e szavakhoz az a végződés. Kombajnista, traktorista, stb. Itt már valami dereng. Az Iszt nemcsak vezető, nemcsak lelket jelent, mint jelente volt, hanem már kezd értelemnélküli képzővé válni. A terrorist nem a terror vezetője, hanem csak közönséges tagja, a jehovista es csak tag, s nem vezet. Nem vezet a pápista sem, ő es csak többnyire közönséges tag.

Az Iszt, Eszt által képviselt vallás igencsak elterjedt volt annak idejében. Iszt-ar volt az egyik egyiptomi Napisten, s sok idegen eredetűnek nevezett név maradt fel az ú.n. Óvilágban. pl.: Iszttria, Auszttria, Osterreich, sőt magának a történelemnek a megnevezése es: H-ist-oria.

Az Eszt, Aszt, Ist, Iszt, Oszt megnevezéseknél elég egy lexikont fellapozni, s megjelennek a sosemvárt nevek. Ám sokkal többre tehető azon nevek száma, melyek közéjükön avagy a végükön hordozzák az "Isten"-t.

A Fejedelmek Hun álláspontot képviseltek. Valyk es. Valykból lett egy Király, nem akármilyen Király, HUngar Király. A Hu nép Királya. Kinek neve Ist-ván, akinek P-ist-a a beceneve. Ok nélkül kapta e Neveket? Miért kell ezt görögnek, s ugyanakkor latinak tulajdonítani? Csak az idegen írástudó kaparmányának lehet hinni? Miért annak van igaza, s miért csak annak a pennája fog aki a Nemzetet idegen szempontból lebecsmérli, sőt megalázza, meggyalázza.

Ény. Falu Léva és Nyitra között. A palócok általi jelentése az: Én birtokom. A székelyek szerint viszont: az én jogom. Két félreírt kicsinyítése es van. Enyicke. Az egyik Kassától északra, a másik délre. Van több Cs-ény, s van Cs-ány. A sárosi Keve-cs-ény viszont félreírva Kavecsány. Kele-cs-ény Gömörben van, Herény es, van Ker-ény, Merény, B-ény; Cser-ény, Ter-ény, Ször-ény, Ser-ény(falva), Ir-ény, sőt van Tih-any Kassa fölött es. Pozs-ony viszont a pezsdül szóból fakad, Dévény vára magasodik a Duna fölött, s sok a Ber-ény. Lad-ány sem a szláv Lodany, mert van Nyék-lad-háza és Lad-besenyő. Tét-ény, Cét-ény, Buda-t-ény es ősi megnevezés. Cs-er-encs-ény, B-eszt-ercs-ény idegen volta szóba sem jöhet, s volt egy Csák Máté, ki nemcsak Tör-encs-ény vármegyében volt az úr. Erdélyben van Kász-ony-szék es.

Olcs. Jelentése tudomány, létezés és mű. Önmagában település nevéként, talán nem létezik. Olcs-vár van Kassa mellett. Van Olcs-va, Szab-olcs, Olcs-va-apáti, T-olcs-va, máshangrendben K-ölcs-e, T-ölcs. Visszatérve van M-olcs-a, Mat-olcs, (Mad-olcs) K-olcs-mező, Olcs-ány és K-olcs-ány. Van sok Tap-olcs-ány, s létezik Kap-olcs.

Tök. Település Pest megyében. Tőhangváltott szavai a: tak, tek, ték. tok. Ták-os Beregben. Van Tok-od és Tok-orcs es. Továbbá van Tek-ercs és Ték-es Baranyában, van Tek-enye Zalában, s Tek-la-falu Somogyban. Tök-öl es létezik.

Végezetül van egy borvidék: Tok-aj - Tok-alj.

Ály. Torna megye. Ma Áj-nak írják, de Barkay számadó szerint a jé hatszögletű, ami a rovásírás szerint elipszilonra utal. Tehát itt valami keveredik. Van B-ély, Cs-áj, D-ály-ok, V-ály, Har-k-ály, Zám-oly, Boly, Boly-k, Vereb-ély, Cég-ely, Cserm-ely, Görömb-öly, stb. Az ály szó lehet alj(a) es. Pl.: a már említett Tok-alj, továbbá a gömöri Medvasalja, Murányalja.

Ács. Komárom megye. Jelentése: Alant lévő mű. Földi művészet. Későbbben: mester. Harkács - Horka-ács a horka (mester) műve. Máshangrendben ecs volna. Ecs-e egy település. Van Ecs-ed-i láp es. Per-ecs-e egy Torna megyei falu, Per-ecs-ény es. Ek-ecs viszont csallóközi. Van Ecs-er, mely piacáról nevezetes, van Dev-ecs-er. Létezik Ocs-öny, Acs-a, Ács-alag, Acs-ád es.

Már látható, hogy egyes korokban, már többtízezer évvel ezelőtt kialakultak az egy- két-hárombetűs szavak, amelyek ma "szó-tagként" vagy "szótag-ként" sem kezelhetnek. Az eddig említett "félszavak": Ócsa, Izsa, Encs, Ercs, P, Eszt, Ény, Olcs, Ály, Ács mellett még maradnak "félszavak". Ezeknek szintén értelmük van, amit most nem taglalok. Taglalta valamikor az MTA? Felföldi és erdélyi irományokat tudni kellene olvasni. Tudnak-é olvasni? Kétlem. De talán nem vakok, mindenesetre rosszabbak mint, süketek. A süket ember nem hall és nem tud szólni. Ám van olyan es, aki az igazságot nem hagyja szóhoz juttatni, csak elferdítve elbőgi, ellenségeink javára pontosítja, s szerződésben elleneink javára megerősíti. Önmaga és mások hibás elméleteit jogi alapra helyezi, tudatlanságból, majd újabb tévelméleteket gyárt, stb. Nem rosszabb-é az ilyen, mint a. mítsemtudó süketnéma?

A földrajzi nevekhez még visszatérek. Folytatnám a népek neveivel.

A bolg-ar, balog, azaz balkezes nép. Az av-ar régi nép, ó-nép. A ma-gy-ar madi-ar a Mad Isten népe. V.ö. Madonna. A kab-ar (k-av-ar) nem más, mint parancsoló (k) avar a tata-ar ősember, kaz-ar a kaz törzshöz tartozik, mint a kazah. Az őrmény es az emberre utal, s a t-ör-ők es. Az ar-ab szintén, Ir-án, Ir-ak, Teh-er-án vitathatatlan, de itt van még Ir-kutszk es, ami nem más mint Ír-kítt-szék. Kasmír es ír, s az írek es embereknek nevezik magukat. Ember a Fisch-er es a Bau-er es, csak a németek sem tudnak elválasztani. Mi a Ba-v-or, azaz bajor? Miért fekete a hajzata?

A hu-n eredetileg csak Hu törzs volt, hasonlóan van a ku-n. A bes-eny-ő besz-öny- és ő. Ő a beszélő jogos tulajdonos. Ok nélkül akartanak betörni a Kárpátok hegyei közé?

A foglalkozások neveit csak megjegyzem. Az ács művész, vagy mester. A fém neve kő (köv) volt. Mestere a kov-ács. A szövőszék takkog-kattog, a tak-kogás között munkálkodik (művészkedik?) a tak-ács. Aki Bar-k-ács-ol talán az es művészkedik. A török eredetűnek vélt Har-ács es ősi hun szó, bár ma már mesterségre nem utal. Valamikor kád volt a hordó neve. s kád-ár volt a mesterembere. A bányászember (bánya-ász) a váj-ár. Az ar, er, ör szavaink átmentek képzőbe. A veder már csak tárgyat jelent, nem a vízhordó embert. A batár, kantár, szeder, eper, kender sem az embert jelképez, hanem csak egy képzett szavat.

A következő szavakat magyarázat nélkül írom. Az olvasó már önmaga rájöhet hitelességükre.

Em-b-er, szab-ad, ny-el-v, l-ány, l-ény, kém-ény, pal-ást, kal-ász, vad-ász, mad-ar-ász, al(o)m-a, aszt-al, leg-ény, mell-ény, szeg-ény, lep-ény, reg-ény, vág-ány, bár-ány, stb.

Elválasztani mindég a magasabb szinten kellene. Így parancsolná a józan ész. P-est és P-östyén elválasztása helyes, de nem célszerű. A Budapest, egyszerűen nevetséges. Nemes-ócsa helyes, Ó-csa helytáll, de a Nemesó-csa idétlen. Szavat szótól kellene elválasztani, s nem lenne szabad egy betűt az egyik szótól a másikhoz csatolni. Ehhez tudni kellene, hogy mik az alapszavak. Néhány ezer⁴ évvel ezelőtt kialakultak bizonyos két-hárombetűs alapszavak, s talán ezekhez kellene az elválasztási szabályokat kötni. Pl.: szab-ad, kal-ács, kert-ész, stb.

Ebben a bekezdésben a "miért nincs" "van" "létezik" "hiányzik" kifejezés nem a település "hiányára", hanem az elválasztás rosszására utal. Az előzőekben nem!

Van Abaújbán Kány, Záh-ony mellett Tár-kány, van Esztergomnál Pár-kány. Nincs seholsem K-ány. Gömörben van Rás, miért nincs Abaújbán Rás-ony? Van Ózd, nincs Pák-ozd. Gömörben van Uza-panyit és nincs Rag-ály (Ra-gály van), Miért nincs Rag-uza? Somogyban van Pat. Ám nincs seholsem Diósfürge-pat-ony. Pet-ény sincsen. Cset-háza és Cset-nek (Cset-nyék) létezik, hiányzik Cset-ény. Her-nád van, Her-ény, Her-encs-völgy, Her-t-nyék nincs. Hét van Gömör-ben, Het-ény nem létezik. Ter-eszt-eny-e sincs hivatalosan, csak Te-resz-te-nye (Gömör). E-szeny van, Esz-eny nincs. Esz-m-ény sincs. Nincs se Alsó-n-eszt-e, se Sz-eszt-a, se R-est-e. Csics-er sincs, de van sok Csécs.

Érdemes megfigyelni a következő helységnevláncolatokat:

1. B-ány, Cs-ány, D-ány, G-ány, J-ány, K-ány, L-ány, M-ány, P-ány, Sz-ány, T-ány.
2. B-erény, Cs-erény, D-erény, G-erény, H-erény, K-erény, M-erény, P-erény, S-erény, Sz-erény, Sz-örény, T-erény.
3. B-arcs, B-ar-ka, B-ár-ca, B-ély, B-ény, B-ercs-ény, B-ercs, B-ács, B-écs, B-oly, B-ócsa, B-encs, B-er-encs, B-eszt-er-ke, Böny, Börcs, B-örk.
4. Aba, Acsa, Ada, Aga, Aka, Ala.
5. Cé-t-ény, Cse-t-ény, He-t-ény. Pe-t-ény, Té-t-ény, Zé-t-ény.
6. Acsa-Acsa-ad, Ócsa-Ócsa-ad, Ecse-Ecső-d, Ény-Eny-ed.
7. Har-k-ács, Har-k-ány, Har-k-ály, Har-aszt, Her-nád, Her-t-nyék, Her-encs-völgy, Her-encs-ény, Hor-hát, Hor-t.
8. K-ány, Bar-k-ány. Har-k-ány, Ör-k-ény, Vár-k-ony, Szemer-k-ény, Veze-kény.

Az első pont alatt az ány szóval igen sok rovásjel párosulhat. A másodikban úgyszintén sok betű toldatik meg egy összetett szóval: er-ény. A harmadik pont alatt egy betű toldatik meg néhány "alapszóval". A negyedikben viszont csak a közbülső betű változik. Az ötödikben valójában a t-ény szó elébe kerül egy másik. A hatodik az ad szóra utal, de a d betűt ma már csak képzőként használjuk, vagy még akként sem. A hetedikben a har szó változataihoz járulnak szavak, míg a nyolcadikban a k-ány szó változatai elé járulnak értelmes szavak.

Már látható, hogy a megmaradt azaz magányos betűknek lehet értelmük. S van es. Ezt az értelmet fejezi ki a székelj rovásírás, amelyben minden rovátkának értelme, sőt legendája van.

A települések neveinél egyenrangú és alárendelt szóösszetételről kell beszélni. Marosvásárhely, Dunaszerdahely a mai nyelvten szerint kétszeresen jelzős összetételű. Viszont Pozs-ony és B-eszt-er-ce kétszeresen mellérendelt összetételű, bár az utóbbi még kicsinyítve van. Keve-cs-ény utolsó kettője mellérendelt összetétel, az eleje jelző. Csikszeredá-ban a Csik jelző a Szereda szer éd és folyamatos múlt. Mai nyelven: megpecsételtetett. Mindhárom szó egyenrangú.

A jelző mindég alá van rendelve. Ő nem egyenrangú, csak pontosít. Kis-pest alárendelt szószerkezet, de Ger-encs-ér, ker-eszt, K-eszt-hely nem.

Mindig az alárendelt szavat kellene elválasztani a többitől. Ha ez rosszul jön ki a sor végén, akkor viszont mellérendelt mellérendelttől.

Sok régi nyelvi hagyományokban értékes megyét, mint pl. Tornát es teljesen el akarának némitani. A kiegyezés után felosztották. A miniszterelnöknek, gróf Andrássy Gyulának es köze van hozzá. Nem mérte föl a helyzetet. Nem tudta mit akar a kopaszodásra ítélt "bajuszt növesztett". Sajnos a koronázottnak lett igaza.

Igaza van Mezzofanti olasz főpápnak es, aki hatvan nyelven írt, olvasott és beszélt es. Magyarul es. Így ecsetelte már 1836-ban a magyar nyelvet. "Az olasz és a görög után minden más nyelv előtt leginkább dallamosnak és a verselés szempontjából leginkább fejlődésre képesnek a magyart tartom. . . . A magyarok, úgy látszik, nem es tudják, micsoda kincs lakozik nyelvükben."

Végezetül még egy szavat említenék. E szó Vörösmartyt, Berzsenyit és Mezzofantit igazolja. Sőt kérdést tesz föl: Ki miért milyen okból került az MTA-ra? Miért hagyta ott e szervezetet a költő, kinek neve Arany János? Íme a szó:

KER-ESZT-ÉNY

⁴ Inkább tízezer

Barabási László (Csikszereda)

Az eurázsiai birodalmak autonómiája és együvértartozása

Bevezetőképpen foglaljunk össze néhány közismert történelmi tény. Minden jel arra mutat, hogy a mai ember technikai, mezőgazdasági műveltsége, egy Pannon-Turán pólus és a köztes területen alakult ki.

A mezopotámiai Al-Ubaid-i régészeti telep leletei elének tárják az un. Özönvíz előtti kultúrát. Utána - vastag iszapréteg fölött - egy újabbat, amely fejlettebb, mint az alatta lévő. Tehát a lakosság erről a területről elhúzódtott és hasznosan teltek el az évek, míg újra visszatelepedett. Ezt tanúsítják a korszerűbb technikai eszközök. Az ebben a korban megjelent városok mindenike önálló. Külön királlyal, törvénykezéssel, hadsereggel. Ha ismerjük a fentebb bemutatott tényeket, miszerint az emberiség eleinte önálló csoportokban élt, amelyek egymással kölcsönhatásban voltak, könnyen megértjük a sumér városok autonómiáját és a sumér föld, kultúra egységét. Későbbi fejlődésük során *sumér telepeselek benépesítették Egyiptomot, Kréta szigetét, Görögországot*. Föníciai telepeikről kiindulva (amelyeket a történelem külön államként tárgyal, de minden jel arra mutat, hogy nem más, csupán későbbi népességről van szó) utódaik benépesítették az egész Földközi-tenger mellékét sőt a '90-es években közölt újabb eredmények szerint, *Dél-Afrikában* Zimbabwe területén is telepeket létesítettek. Közben állandó, szoros kapcsolatot tartottak Erdéllyel, ahol komoly fémkitermelés, feldolgozás folyt.

A sumér és az egyiptomi arany tárgyak tellurt tartalmazznak, amely antimont is magában foglal. A geológusok szerint a világon három helyen fordul elő ez az összetétel: Ausztrália, Amerika és az erdélyi Zalatna érceiben, ugyanakkor az egyiptomi leírásokból értesülve arról, hogy mennyi időt utaztak hajón és mennyit gyalog az arany után, arra következtethetünk, hogy a Földközi-, majd a Fekete-tenger partjainál végighajóztak, fel a Dunán, ahonnan már gyalog folytatták útjukat.

Briand Jan összehasonlította az Ázsiában és Európában talált bronzkori leleteket az Erdélyben talált tárgyak - balták, fókások, spirál formájú fibulák, karperecek és melltűk - sokaságával és megállapította, hogy az erdélyi leletek a bronzkor legnagysebb emlékei.

A bronztárgyak tanulmányozása közben arra a következtetésre jutott, hogy az *előszékelyek voltak azok, akik az ón és a réz összeolvastásával létrehozták a bronzot*.

Az összehasonlító régészet eredményei alapján kijelenthetjük azt, hogy a történelem előtti kor kultúrájának megalapítói az előszékelyek voltak. Az embertan metrikus vizsgálatai meg azt igazolják, hogy a jelenkor székeljei, Erdély lakói és mi magyarok egyenes ágú leszármazottai vagyunk az elő-székeljeeknek. A bronzfókó, amelyet Tordoson találtak, arról tanúskodik, hogy az írás a Kárpát-medencében alakult ki 7000 évvel ezelőtt. „Az bizonyos, hogy a bronzfókóson látható rovás valóban egy írásforma, mert az ugyancsak Tordoson Torma Zsófia által kiásott kerámiákon és kerek pecséteken hasonló bevéselek vannak. Ezek a kerámiák és kerek pecsétek kora ugyanaz (7000 év)¹, mint a bronzfókósé. E jelentős gyűjtemények mind a rovásírás jeleivel voltak bevéseve.... A mai székelj rovásírás nagy hasonlóságot mutat a bronzfókó véseteivel és a Torma Zsófia által feltárt kerámia rovásaival és a pecséthengerekkel.”²

Móra Ferenc a híres író, múzeumigazgató volt és kitűnő régész. Szöreg, Pitváros, Tököl és Ószentivány környéki ásataiban bronzkori csontvázakat ásott ki. Véleménye szerint, ha összehasonlítjuk a koponya méretét és a test mérési adatait a ma élő székelység körében végzett felméréselekkel, szinte tökéletesen azonosak. A hosszú-, közép- rövidfejűség azonos arányban fordul elő. Középfértéke 81,3. A túl-rövidfejűség 5,6 % mindkét esetben, mint ahogy a középfértéke 76-80 %. A keleti faj jellegzetes vonásai a rézkori és a mai székelj átlagban azonosak. Egyetlen eltérés, hogy a férfi 161-ről 166 cm-re, a nő 149-ről 155 cm-re nőtt.

Gebhart Calvin³ megállapítja, hogy a székelyek a legősibb és legszegényebb ága a magyarságnak. Míg Csobánczi Elemér⁴ szerint "... A Kárpát-medencei őshonos nép a mai napig fennmaradt e népcsoportokban: kalotaszegi magyarok, a székelyek Erősdéről, a barkok és a toroczkoiak."

Az első nagy írott emlékeket ránk hagyó műveltség a sumér. Ezt követi időrendben az Egyiptomi, Kínai, Indiai és a többi írásos emlékeket marandóan rögzítő társadalom. Mezopotámia és környéke nem kizárólagos élettere az ősi kultúráknak, de itt maradt fenn az alkalmazott anyag miatt a legtöbb írásos emlék, szobor stb.

Samuel Noah Kramer⁵ írja:

"A sumir ragozó nyelv, nem hajlító, mint az indó-európai vagy semita nyelv. Gyökerei nagy részben állandóak. Az alap nyelvtani egysége az összetett szó, nem az alapszó. A nyelvtani részei igyekeznek megőrizni a független szerkezetet, mintsem bonyolult kapcsolatnak a szótövekhez. A sumir szerkezetében tehát hasonlít az olyan ragozható nyelvekhez, mint a török és a magyar és néhány kaukázusi nyelv."⁶

A sumérok földművelők voltak. Csatornahálózatokat építettek, a földeket öntözték. Búzát, rozsot, árpat és zabot termesztettek. Igavonásra szamarat, ökröt használtak, de neveltek disznót, juhót és kecskét is. Élelmiszer-készleteiket vadászattal és halászáttal is pótolták. Az első szövés-fonási tevékenységről már a szabiroknál találunk bizonyítékokat Kr.e. 7000-ből. Gyapjút és kendert használtak alapanyagnak. "Messze földre vitorlás hajókkal kereskedtek, még Indiába is elju-

¹ Több ezer évvel megelőzve a világ bármely pontján kialakult kultúrát

² Botos László: Hazatérés, 142. old.

³ The Races of Mankind c. könyve

⁴ Östüránok. Garfield, N.J. 55-56. old. Burne, A.R.: Minoans, Philistines and Greeks. London, 1930, 78. old.

⁵ The Sumerians c. kötet 306. old.

⁶ I.m. 17-18. old.

tottak, ügyesen kihasználva a passzát szelek által nyújtott előnyöket. Nyugat-keleti irányban így jutottak el Indiába, a kelet-nyugati szél segítségével visszajutottak a Perzsa-öbölbe. Egy Eriduból Kr.e. kb. 3000-ből származó érdekes hajómodell ábrájáról Dr. Juba Ferenc hajóskapitány, aki az őshajózás és hajós orvoslás nemzetközi szakértője megállapította, hogy a sumir vitorlás hajók csaknem megegyeztek a még nemrégiben is szolgálatban lévő teherszállító vitorlás hajókkal.⁷

A sumir birodalmat a semiták döntötték meg. A semita népek valahol Ázsia területén a Góbi sivatag körül alakíthatták jellegzetes vonásaikat. Nagyon is eltérő gondolkodásmóddal kerülnek vissza az emberiség bölcsőjéhez. Megjelentek velük a nagy háborúk, népirtások, rabszolgaság. A vallás tisztasága is hamarosan beszennyeződött bálványokkal, emberáldozatokkal, vérszomjas istenekkel. Hogy milyen hatás érhetette őket, amíg távol voltak, el sem tudom képzelni, de hogy nem a teljes semita tömeg vált ilyen jellegű emberré jól nyomon követhetjük. Volt egy kisebb csoportosulás, amely általában gazdasági ügyekkel foglalkozott elsősorban kereskedőként. Amikor valahol a semita államokban legalább másodrangú vezetőkké váltak az az időszak mindig nyugalmat, bőséget hozott. Ezt a réteget azonban időnként fajtestvérei le-le mészárolták, elűzték később teljesen különvált a nagy semita tömbtől zsidó néven. Feltételezhető későbbi viselkedésükből, hogy eredetileg papi, vezető réteg lehetett.

Kr.e. 2000 táján a sumir Ibbi Sin élet-halál harcot vívott az amoriták és a keleti tartományok ellen. A két oldalról szorongatott uralkodó elvesztette a küzdelmet. Végleg megszűnt a Sumir Birodalom. Ekkor a lakosság észak felé, Subartuba menekült. A subarok örömmel fogadták a rokonokat, akik később beolvadtak és a következő századokban a *kasszu*⁸ lovastársadalom, majd a Mitanni Birodalom keretén belül éltek életüket. A Kr.e.-i 14. század közepe táján egy tekintélyes részük a Van- és az Urmia-tó környékére költözött magus papjaik vezetésével, ahol az *Urtui Birodalom*nak az alapjait rakták le. Más subar-sumir népcsoportok a Kaukázus lejtőin találtak otthont, ahol utódaik ma is élnek és a magyar nyelvvel rokon nyelvüket is megőrizték. Eljutottak egészen a nyugat-turkesztáni (Khorezm) összubar térkörig is és Tolsztov orosz régész szerint *belőlük váltak ki egy későbbi időszakban a hunok*.

Az *eftaliták*⁹ kialakulásának színhelye kezdetben valószínűleg Khorezm észak-keleti határvidéke volt, az a vidék, amelyet e korban még, mint fentebb láttuk, az Amu-Darja és Szir-Darja régi, közös deltája alkotta. Az eftaliták neve valószínűleg nem más, mint a masszagéták, géta, daha, szaka, székely névnek eltorzult, törökös formája. Az eftaliták személyében tehát a masszagétáknak régi, Aral-tó menti hazájukban visszamaradt utódait kell látnunk. Ami pedig a hunok társadalmi berendezkedését illeti, Tolsztov ugyanott azt írja: "... Ez a nép mégsem volt nomád jellegű, hanem letelepült életmódot folytatott és megerősített, közösségi telepeken, 'városokban' lakott. Az eftaliták 'városi' életéről állandóan olvashatunk a bizánci íróknál, így a kaiszareiai Prokopisznál és Menandrosznál is..."

Látjuk tehát egyrészt, hogy hun őseink városlakó, kulturált körülmények között éltek voltak, másrészt pedig a subar-sumir etnikum Subartuból elvándorolt csoportjaiból alakultak ki. Korántsem felel meg tehát a valóságnak, az egyes történészek és nyelvészek azon feltevése, hogy a sumir fajta végleg eltűnt a történelmi távlatok süllyesztőjében, nyelve pedig holt nyelvvé vált!

A sumérok ismert nagy utódai a szittyák, Herodotosz szkíta néven említi őket. Ez nem más mint a suhar-saka népnév elgörögösített formája. Különböző csoportjait nevezték a sumér népeknek egységes néven. Ők magukat hun, aha (dák), avar, chus (úz) néven nevezték, írja erről a népnévről Padányi Viktor.

A hivatalos hindu történelemszemlélet India őslakó etnikumát turáni-sakának nevezi (*The Encyclopaedia of India, Third edition*). Ezek az ősnépek Tibetből és Nepálból ereszkedtek le Közép-Indiába a történelem-előtti időben.¹⁰ Ezeknek az őssaka-szkíta népeknek a történetét a brahman papok szájhagyománya őrizte meg az utókor számára. De ugyanúgy megtaláljuk e történeteket a védák és a purinák vallási szertartásokkal telített könyveiben, valamint a Mahabharata hatalmas hőseposzban is.

Különösen figyelemre méltó, hogy a Védák történelmi korát bemutató Brahmalisták nevezetű szent könyv *Ős-Indiát a bharátok földjének nevezi* és a hivatalos hindu történelmi állásponttal megegyezően *lakóit ősszakának - ősszkítának* jelöli. *Maga Buda is a Szaka családból származik*. Ha tanulmányozni szeretnénk a ma élő hindu vezetők nevét, szinte Gyergyóban éreznők magunkat. De ne felejtsük el rögzíteni az indiai-kínai mondást: "Aki úr, az hun"

A híres indogermanista tudós, B. Hrozný, a Mohenjo Daro kultúrában¹¹ talált archaikus hieroglif írásokat a hurrita-subar nép ősrírásának tartotta. Ezt az elméletet V. Sztruve akadémikus is megerősítette.

Kr.e. 1. századbéli pénzérméken találunk két királynevet a szaka urak uralkodása idejéből. Az egyik király neve Turan-Kountos Eracy, az érem hátlapján Saka Kogganoy Talán Szkíta Kagán? Egy másik érmén pedig ez áll: Yrkodoy Makkaroy és a hátlapon Sa'wr, vagyis *szaka úr* (43. old.)

Miután az ukrainai Lító-i kurgán szkíta törzsfőjének az arany leletei a 18. században napvilágra kerültek, a régészek kezdtek felfigyelni a szkíta kurgánokra, temetkezési dombokra, amelyek a Jenyiszej folyótól a Dunáig mindenütt megtalálhatók és főleg a Kr.e.-i 1. évezredből származnak.

Ezeknek a kurgánoknak a kiásása elsősorban az orosz régészek nevéhez fűződik a 19. és 20. századból. A kurgánok nagysága az elhalálozott társadalmi rangjától függött. Először a nagy kurgánokat kezdték kiásni, amelyek közül a híres chertomlyki kurgán 19 m magas és 330 m területű volt. Ma már több ezerre tehető a kiásott kurgánok száma, így elég tiszta képet

⁷ Kijevet Álmós mint ipari központot alakította. Végeredményben a világ első ismert gyárvárosa. A kazárok komoly fémfeldolgozó központja. Az Árpád-háziak idején még megvolt a porosz-székely-kijevi állandó összetartás

⁸ Kászon, kászta, kászú, kazal - gyűjtőfogalom

⁹ Fehér hunok - B.L.

¹⁰ Tehát a ránk maradt írások megjelenése előtt

¹¹ Nagyon jól konzerválódott, magas szintű ősi kultúra. Írása hasonló a rovásíráshoz

alkothatunk a szkíta népcsoport életmódjáról. A szkíta-szittyia sírokban a férfiakkal eltemették a fegyvereiket, főleg a lándzsát, a rövid kardot és a híres szkíta íjat. A nőkkel fülbevalókat, karkötőket, fejdíszeket stb. temettek el. Híresek a Fekete-tenger melléki Kr.e.-i 7-5. századból való szkíta leletek, valamint a Szír Darja, az Aral-tó, a Chilitka völgy és az Alma-Ata melletti Issyk-i kurgánok leletei. Ez utóbbiakban egy szkíta törzsfőnök köpenyben volt eltemetve, amely több ezer kisebb-nagyobb aranylemezzel volt borítva. Hazánk területén az egyik szkíta fejedelem sírját Mezőkeresztes-Zöldhalompusztán találták régészeink. A fejedelmi sírból előkerült aranyszarvas és az oroszlán figurákkal díszített lánc megegyezik a sztep-péken talált szittyia leletekkel. A Tápiószentmártonból előkerült szarvasalakot elektronlemezről domborítással készítették. Mind a tápiószentmártoni, mind a zöldhalompusztai aranyszarvas valaha fejedelmi pajzsot díszített és ugyanakkor rang-jelzést is szimbolizált. Gyakran használt motívum volt a párdúc, az őz, a szarvas, a vaddisznó és a vadászó madár.

A fentiek alapján levonhatjuk azt a következtetést, amely szerint az őskorban nagyon is hasonló jelenségekről beszélhetünk szerte a világon. Mintha a Biblia szólalna meg: egy nyelv volt és egy nemzet. De vajon csak a nyelv volt egységes és a nemzet? Mert annyi nemzetről, népről hallunk. Ma is beszélünk matyókról, palócokról, székelyekről... ja bocsánat ezek ugye mind magyarok? Ugyanigy történt a népevekkel is.

A székely falutörvényeket tanulmányozva egy érdekes képre bukkantam. A székely nép gazdasági alapegysége, amely a katonai erőket biztosítja a *porta*. Tehát a székely gazda udvara, háza, s az ehhez járó tartozékok, beleértve a számára biztosított földeket is. Minden székely önálló, autonóm gazda a maga portáján, amelynek gazdasági, politikai, hadi autonómiái a falutörvények a legmesszebbmenőkig biztosítják. Egyik porta sincs alárendelve a másiknak. Egy tízeshez tartozik, amelynek keretében teljes jogú önállóságot élvez. Ez a tízes az erős, önálló gazdasági, politikai egység, amelynek élén valamelyik portából választott tízedes áll. Mindaddig ő a vezető, amíg erre megfelelően bizonyul. Ha utána más választanak, ő folytatja addigi életét. Több tízes alkot egy falut. A falu élére portákból vezetőiséget választanak, ugyanolyan feltételek mellett. Ameddig megfelelően ellátja feladatkörét, addig marad, a választottaknak kijáró többletjuttatások haszon-élvezőjeként. amit azonnal elveszít mihelyt más kerül helyébe.

Az általuk használt földek két csoportra oszlanak: az első a kertek, a szántóföldek és a faluhoz közel elterülő kaszálók, amelyek a tízes tulajdonát képezik és a gazdák a következőképpen jutnak hozzá: felosztják őket oly módon; hogy minden csoportba közel azonos minőségű és mennyiségű kert, szántó és kaszáló jusson. A csoportokat megszámozzák, a számokat ráírják nyílvezszőkre, amelyeket egy független személy kihúzogot minden gazda számára. A kihúzott nyílföldek a gazda kizárólagos tulajdonát képezik egy újabb felosztásig.

A havasi legelőket, erdőket, folyókat, tavakat a falu közösen használja, szintén jól meghatározott szabályok szerint. Ezek a szabályok tökéletesen biztosítják az egyének érdekeit.

Több falu alkot egy széket, amely megyényi területet foglal magába. A szék vezetői valamelyik portáról választott személyek, akiknek tevékenysége szintén addig tart, ameddig megfelelően végzik munkájukat.

Tisztáztuk, hogy egyik porta sincs alárendelve a másiknak; de azt is hozzá kell tennünk, hogy egyik tízed sincs alárendelve a másiknak, sőt a falvak között sincs alárendeltségi viszony. A tízedestől a székiparancsnokig sehol sem találunk olyan vezetőt, aki nem valamelyik alapegységből, a szék területén található portáról származik.

"Ilyen szék a mai napig Csík, Háromszék, Udvarhelyszék, Marosszék és tudjuk, hogy egyik sincs alárendelve a másiknak. Leszögezhetjük, hogy ezek egymás mellett éltek, jól körülhatárolt területeken, amelyek autonómiáját még akkor sem sértheti meg a szomszéd szék, ha bűnözőt üldöz.

Egymás mellett élő székek és mégis a mai napig egységes Székelyföldről beszélünk. Ennek az egységes Székelyföldnek a legfelsőbb szerve a székek közgyűlése, amelyet akkor hívtak össze, ha az összközösséget érintő ügyek vetődtek fel. Amit ez a közgyűlés határoz, minden székre kötelező. Még egyszer hangsúlyozzuk, békeidőben a székeknek nincs egységes vezetése. Mégis egységes, önálló Székelyföldről beszélünk, amely a királynak sem volt alárendelve, el nem vehettek belőle, lakóját még a király sem vehette ki tulajdonából, erre csak a saját tízesének, falujának, végső fokon székének volt joga.

Ha ezt megértettük akkor megértjük azt az óriási eurázsiai birodalmat is, amely létezett, csak épp a mai gondolkodás-módunk lehetetlennek tart.*

Régészek szerint óriási letetazonosság mutatható ki Eurázsia ó-korában. A kurgánok, amelyek lehetnek apró halmocskák, de akár 3-4 piramis nagyságúak is, mindenütt sírkamrákat rejtenek gazdag nemesfém lelettel. Hangsúlyozzuk, hogy épp úgy tele van piramisokkal Kína mint az Orosz Birodalom. Az a megdöbbentő, hogy eddig is leírtuk őket, csak épp nem vettük észre, hogy mit írtunk le és mit olvastunk. Ezek a népek a legrégebbi időktől az elmúlt évezred elejéig egy egységes anyagi, szellemi műveltségnek voltak a hordozói. A mi kultúránké.

A szovjet Akadémia által kiadott 10 kötetes Világtörténet a következőképpen ír erről:

"A közösségi szervezet korábbi típusát másfajta közösség váltotta fel - a faluközösség, amely a termelés bizonyos területein közös erőfeszítések szükségességével egymáshoz kapcsolt, a közös munkából adódó közös érdekekkel egybeforrasztott közösségekkel állt. Bár a közös földtulajdonnal és közös vízzel rendelkező közösség az ősközösségi korszak csökevénye volt, évszázadokon keresztül fennmaradt még a rabszolgatartó osztálytársadalom keretein belül is és lényeges szerepet játszott a társadalmi és gazdasági életben..." (136. old.)

Miért idézem a szovjet Akadémiát? Mert amit a fentiekben bemutattunk, nyugati forrásokra - Párizstól Buenos Airesig - valamint hazai történészek munkásságára támaszkodott. De ha fellapozzuk a fent említett 1955-ben kiadott szovjet köteteket, legnagyobb meglepetésünkre nemcsak, hogy egybehangzanak a nyugatiak későbbi feltevéseivel, hanem nagyon szigorú tudományossággal még ki is bővítik azokat. (Audiam et altera pas)

* Itt van a krónikáink által is leírt országgyűlésünk története. Ez az intézmény a lovasműveltségből került pl. a többi európai néphez. Szerk.

Az eddigi tallózásainkban nagyon ritkán hivatkoztunk *a szovjet történészek eredményeire*.¹² Nézzük meg nekik mi a véleményük a tárgyalt időszakról.

Valamiért a Neander-völgyi embert kellett tartásuk az emberiség őseinek, azonban megjegyzik:

"...Hangsúlyoznunk kell, hogy a történelmi fejlődés folyamán a fajták állandóan keveredtek, ennél fogva tiszta fajta nem létezik...

...A polgári rasszisták reakciós fajelméletei szerint a fajok annak nyomán keletkeztek, hogy az emberek különböző ősöktől származnak, ezért - úgymond - a különféle fajok nem egyenjogúak, s ez a körülmény "eleve meghatározza" egyes fajok uralkodó és más fajok alárendelt helyzetét. Az efféle fajelméletek teljesen tudományellenes kitalációk, amelyeket az emberiség egész történelme megcáfol."¹³

Ugyan miért vetették fel ilyen keményen a fajkeveredések és a fajok egyenjogúságának a kérdését? Ők már kialakították magukban azt a számukra kimondhatatlan ténnyt, hogy az emberiség egy közös töről származik. Azonban nem írhatták le, mert egyezett volna a Bibliával, amely leszögezi, hogy "egy nyelv volt és egy nemzet". De az emberek területi elterjedése, amely különbségeket okozott, nem jelenhetett meg a tudományos bizonyítékok között. Ezért óvatosan fogalmaztak.

"Az első ilyen nagyobb terület Nyugat-és Kelet-Európát ölelte fel, benne az orosz síkságot is, amelyet paleolit korból származó szabad ég alatti lakótelepei tesznek híressé. Amikor a jégárak tevékenysége fokozódott Észak-Európában, vagyis az utolsó würmi vagy valdaji szakaszban, ez a terület az eljegesedés közvetlen szomszédjává vált.

A második terület felölelte a jéggel el nem borított övezetet Európa déli részén, Afrikában, Elő- és Közép-Ázsiában, a Kaukázusban és részben Indiában. A harmadik terület Egyenlítői- és Dél-Afrikát foglalta magában. A negyedik terület Kelet- és Északkelet-Ázsia, Szibéria és Észak-Kína volt. Az ötödik terület Délkelet-Ázsiát ölelte fel.

Mindegyik ilyen nagy területen belül, amelyek összességükben majdnem az egész emberlakta területet felölelték, voltak még kulturális szempontból különálló övezetek is, de ezek ma még nem állapíthatók meg pontosan."¹⁴

Nagyon fontosak nekünk a mai Kínához tartozó ősi hun területre - Ordosra vonatkozó megállapításaik, mert azt bizonyítják, hogy a nagy eurázsiai civilizáció kialakulása nem későbbi keletű."¹⁵

"A kínai Ordosban (a Huang-ho nagy kanyarulatánál) a felső paleolit kor jelentős lelőhelye Csout'ungk'u, ahol a sárga lösztömeg alsó rétegeiben ugyanolyan paleolitikori tűzhelyeket találtak, mint Szibériában, mellettük rengeteg megmunkált kőszerszám és állati csont hevert.

Az ordoszi paleolit-rétegek fekvése és az ott talált állati maradványok a távoli őskorra utalnak."¹⁶

Egyetlen mondat tisztazzák a világ benépesülését, sőt tovább mennek mint mi az előzőekben tárgyaltakban. Miután megállapítják, hogy mintegy 20-15.000 évvel ezelőtt Ázsia észak-keleti részén és Amerikában* még nyoma sem volt az embernek, így folytatják:

"Amerika első lakói a Bering-szoroson keresztül települtek át Ázsiából. ... fizikai arculatukat tekintve leginkább a mongoloidokhoz hasonlítanak..."¹⁷

A mezolitik (átmeneti kőkor) lakosairól, akiknek nyelvét finn-ugornak nevezik, megállapítják "...az Uráltól a Balti-tengerig terjedő hatalmas terület törzsei kapcsolatban álltak egymással. Igen valószínű az a feltevés, hogy ebben az időszakban e törzsek az Urál vidékéről rajzottak szét nyugat felé."¹⁸

Adva volt számukra egy merev, "beskatulyázott" történelemszemlélet. Ettől-eddig ősközösség, ettől-eddig rabszolgatartó társadalom, majd feudalizmus, kapitalizmus, szocializmus. De akadémikusaink tisztességesek voltak. Tudták, hogy a közösségi (nem szocialista!) tulajdon, ami a székelyeknél a közbirtokossággal a mai napig létezik, nem halt ki. Leírták a nemzetségi csoportokat, a vér szerinti rokonságot, a közös földhasználatot, jóllehet mindezt a kötelező maraista-leninista terminológia eszköztárával tartkítva.

"Az Egyiptomban és Mezopotámiában kialakuló rabszolgatartó társadalmaknak egy, másik sajátossága az volt, hogy az öntözőhálózat fenntartása megkövetelte az állandó közös munkát s a termelő közösségek fenntartását.

... a közösségek tartós fennmaradása gátolta a magántulajdon fejlődését. ...az osztálytársadalom kialakulásának folyamata a nemzetségi csoportok keveredését és a vérszerinti rokonság gyengülését eredményezte. A közösségi szervezet korábbi típusát másfajta közösség váltotta fel: a faluközösség, amely a termelés bizonyos területein közös erőfeszítések szükségességével egymáshoz kapcsol, a közös munkából adódó közös érdekekkel egybeforrasztott szomszédokból állt. Bár a közös földtulajdonnal és közös vízzel rendelkező közösség az ősközösségi korszak csökevénye volt, évszázadokon keresztül fennmaradt"¹⁹ ...

¹² Pedig nagyon fontos. A szovjet történész csak olyan dolgokat írhatott le, amit mindenféle szempontból alaposan megvizsgált, még abból a szempontból is, hogy nem sérti-e a birodalom politikai érdekeit. Ellenkező esetben véglegesen zárt, ideggyógyászati intézetben vagy valamelyik gulagban találta magát

¹³ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 53. old.

¹⁴ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 55. old.

¹⁵ A következő alfejezetben elég részletesen be fogjuk mutatni ezt a nagy birodalmat. Most csak annyit, hogy a totem állatuk a farkas - a mai ordasunk

¹⁶ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 79. old.

¹⁷ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 81. old. * Az újabb eredmények még régebbi bevándorlást bizonyítanak. Szerk.

¹⁸ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 94. old.

¹⁹ Sőt évezredek át a székelyeknél. (B.L.)

* Azóta Amerikában 35000 éves rétegben teljes emberi csontvázakat feltártak. Embertanilag leginkább Ausztrália őslakóira hasonlítanak, biztosan nem mongoloidok. Szerk.

Kelet első osztálytársadalmában a közösség rendszerint nagyon archaikus formákban maradt fenn. ... a közösség tagja birtokolt csak földet, mivel valójában a közösség maradt a föld tulajdonosa."²⁰

A Belső-Ázsia, India és Mezopotámia közötti kapcsolat mellett sem mehet el, sőt egy közbeszúrt megjegyzésével a munkaközösség ezt a pannóniai kultúrával is kapcsolatba hozza, leírva mindazt amit mi az előzőekben tárgyaltunk.

"... a Belső-Ázsia neolitikori lakótelepein talált edényeket főként mértani díszítések borítják.

Anau kultúrája elsősorban azért rendkívül érdekes, mert lehetővé teszi annak megállapítását, hogy *Belső-Ázsia déli részének lakossága nyilván kapcsolatban állt Elám és Sütner ősi déli központjaival*. Egyes adatok alapján arra is következtetni lehet, hogy Anau és az ősi indiai Harappa-kultúra (Kr. e. 3-2. évezred közepe) szintén kapcsolatban állt egymással. Anau azonban nemcsak Mezopotámia legősibb civilizációja és az ősi indiai civilizáció között volt összekötő kapocs. Szinkiang ősi, neolitikori lakótelepein *kínai régészek olyan festett kerámiára bukkantak, amelynek díszítése számos esetben hasonlít az anau díszítéséhez*. Így tehát feltételezhetjük, hogy Szinkiang és Észak-Kína neolitikori emlékei bizonyos mértékben kapcsolatban állnak India és Elő-Ázsia ősi keleti, neolitikori kultúrájával."²¹

"Mindegyik ilyen kultúra a maga útján fejlődött, de volt bennük sok közös vonás is (gazdaságban, életmódban, anyagi kultúrában, szokásokban, hiedelmekben, s minden valószínűség szerint a nyelv területén is). *Több kutató véleménye szerint e törzsek nyelvei a finnugor nyelvcsaládhoz tartoztak*."²²

Nem kell azt külön magyarázzuk, hogy a finnugorok melyik ősnyelvet tartósították bizonyos fokon.

Még egyszer álljunk meg Indiánál, mert a leírtak nagyon sokban hasonlítanak a székely faluközösségekhez és a székely-magyar szokásokhoz, ahol a nő feleség, tehát a család fele. Mikor *Madras* tartományról olvasunk jusson eszünkbe, hogy a Madaras helynevének talán nem repülő állatot jelent.

"... A kőtárgyak készítésének fejlettségéről tanúskodik a Bellari környékén (Madras tartomány) feltárt kőszerszám-készítő műhelye...

... A mondák az Kr. e. 2. évezredig nyúlnak vissza, de vitathatatlanul megőriztek korábbi adatokat is...

Vannak adataink, amelyek az indiai *nemzetségi közösség* - a gana meglétére utalnak. A gana rendszerint egy települést (grama), *egységes gazdasági és társadalmi szervezetet alkotott. Tagjait vérrokonság fűzte egymáshoz, mindegyikük részt vett a termelésben és a harcokban, mindegyiknek egyforma jogai voltak, s a közös munka termékeiből egyenlő részt kaptak. Minden munkát a közösség vezetője, a kanapati irányított, akit a közösség gyűlése, a sabha választott*. A hadizsákmány az egész közösség tulajdona volt, s az egyéni fogyasztásra szolgáló részt egyenlően osztották szét. A közösségben a nők kiemelkedő helyzetet foglaltak el. A rokonságot anyai ágon tartották számon, ami arról tanúskodik, hogy ebben a korban még megvolt az anyajogú nemzetség...

A törzs - a vis - több ganából állt. A törzs legfelsőbb hatalmi szerve a törzs valamennyi felnőtt tagjának közgyűlése (samiti) volt, ez választotta meg a törzs vezérét, a törzs seregének parancsnokát - a rajan-t (tőalak, alanyesete raja)."²³ (Raj?!)

De ugyanezeket a faluközösségeket más területeken is leírják.

"*Kínai irodalmi források adatai alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Kínában az Kr. e. 3. évezredben még megvoltak az anyajogú nemzetség csökevényei*. Ez abból is látható, hogy a sang, csou és c'in törzs első nemzetségfőinek származásáról beszélő ősi források csak az anyák nevét közlik, a rokonságot akkoriban anyai ágon számították...

A 'Történelmi feljegyzések' visszaemlékezéseket tartalmaz arról az időszakról, amikor *még működött a nemzetség véneinek tanácsa*, amellyel a törzs vezére a legfontosabb kérdéseket megvitatta. A nemzetségek vagy törzsek vezéreit a vének tanácsának határozata alapján le lehetett váltani tisztségükről. Az irodalmi forrásokban található hagyományok alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a 3. évezred végén a választási rendszert az öröklés joga váltotta fel. A vének tanácsa azonban még ilyen körülmények között is tovább működött, bár jogköre összeszűkült, s határozatai már nem voltak kötelező érvényűek a törzs örökletes vezérei számára."²⁴

Többször és több formában kihangsúlyoztuk egy laza szövetségen alapuló eurázsiai államforma évszázados fennállásának lehetőségét a történelem folyamán, amely a "honfoglalás" előtti időszakban kezdett bomladozni. Elváltak tőle a Kaukázustól délre eső vidékek, bizonyos fokig India, teljes mértékben Kína és Japán. A nyugati részen nemzeti államformák jelentek meg, északon a vikingek és utódaik. De a *bécsi medencétől Kelet-Ázsiáig a mérsékelt égövön, egy több száz néven nevezett azonos* népesség laza államszövetsége élt, amelyek időnként különböző alakulatokat hoztak létre, harcoltak egymás ellen is, de külső ellenfél támadására össze is fogtak. Feladtak bizonyos területeket egy vonalig, mint a pártusok Palesztina területét is, de azon tovább egy lépést sem engedtek*. Legjellemzőbb példája területpolitikájuknak az, hogy a Homoródfürdő vonalán húzódó római határtól keletre nem engedtek légiókat. Kemény várrendszerrel védték a határokat és néha felégették a római őrtornyokat, megtámadták helyőrségeiket.

Ezen népek között szinte, mint gerinc jelent meg a szkíta, akiket szittyá magyaroknak is neveznek.

"Titokzatos, félelmetes erejű népként jelenik meg a történelemben a szkítaság. Az őszövetségi Jeremiás könyvében tetten érhető a rémület a szkíta lovasok támadásának hírére:

²⁰ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 136. old.

Minden magyarul beszélő ember sajnos átélte, vagy szülei elbeszéléséből átérezte a kemény diktatúrát, amelyben, ha valamit igazolni akartál, nagyon is áttételesen kellett fogalmazni. Pl. Egyiptomnál kerüli a sumér származást, de a rabszolgaszerzés kapcsán a győzedelmes oroszlánt mutatja be a sumér, később a magyar (lásd Esztergomot) vagy a belőlük származó népek szimbólumát

²¹ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 224. old.

²² Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 246. old.

²³ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 415, 416. old.

²⁴ Világtörténet, I. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 428, 429. old.

* Inkább rokon. Szerk.

*"Vonuljatok a megerősített városokba!
Meneküljetek! Ne késlekedjetek!
Az oroszlán fölkelt fekvőhelyéről...
Lovasok és nyilasok jönnek...
Egy távoli nemzetet szabadítok rátok,
Egy legyőzhetetlen régi nemzetet, ...
amelynek nem ismered a nyelvét!"*

Hérodotosz írása alapján a szkíták Ázsiából jöttek a Fekete-tenger környékére, ahol nemsokára a szarmaták - egy rokon népcsoport - elvették tőlük a hegemoniát.

Jellegetes ősturáni nép. Könnyű lovasságuk híres szittya íjakkal, nehéz lovasságuk páncéllal (ló és lovas), kopjával és dárdával volt felszerelve. Városaik közül csak Hatrára mondhatjuk, hogy bizonyosan pártus alapítású, de a Kis, Uruk és Assur-beli ásatások gazdag pártus leleteket tártak fel. Palotáik lenyűgözően szépek voltak. Díszítési formáik között új motívum a szőlőfürt és a napraforgóvirág. Ebből a hatalmas birodalomból - mint utódok - léptek majd a történelem színpadára a hunok és az avarok. A trónöröklés a pártusoknál is az ún. ázsiai szokás szerint történt, vagyis nem a király fia, hanem az uralkodó törzs legidősebb tagja örökölte a trónt a király halála után.

A szkíták után találjuk a szarmatákat, akikről Hérodotosz V. könyvében megjegyzi, hogy a szkíta nyelvet beszélik. Majd kusánok, pártusok, türkök, hunok, bolgárok, avarok, kazárok nevével találkozunk, akiknek van egy el nem hanyagolható, közös vonásuk: nyelvük szinte azonos. Egymást bármikor megérthetnék ha most feltámadnának. Érdekes ezt hangsúlyozni, mert az eddigi történelemszemléletünk (sajnos nem csak a miénk) arra volt jó, hogy osztályozza és elválassza egymástól az embereket. El kell jussunk végre oda, hogy az igazságról beszéljünk. Igazságról, amely egymáshoz közelíti a számtalan nyelvet beszélő Embert.

Indulásra kész lófő és könnyűlovas

Barabási László (Csikszereda)

A világ legősibb törvényeinek fennmaradása a székely falutörvényekben

A székely falvak a mai napig egy érdekes belső önszervezés alapján oldják meg mindennapi gondjaikat. Már a falu területi megosztása is egyedi jelenségnek tűnik korunk embere számára. Aki valamilyen tevékenységbe fog nagyon is szem előtt kell tartsa ezeket a látszatra furcsa önszervezési jelenségeket.

Az egyén viselkedésében is van egy szokatlan. Ha városban vagy idegen faluban van, ha kérdik véleményt mond, de ha nem, látszatra közömbösen elmegy minden mellett. Szülőfalujában azonban megszólítja a falutársat, ha az a tisztaság, az egészségügyi szabályok ellen vét, vagy esetleg veri az állatait. Otthon kötelességszerűen fellép minden ellen, ami a saját vagy a falusfele¹ érdekeit sérti. Ha valakinek lyukas a kerítése annyian szólítják meg ahányan elmennek kapuja előtt. Ha egy kóbor haszonállattal találkozunk *mindenki* keresni kezdi a gazdáját. Ha a szomszéd szekere kátyúba kerül, azonnal megállnak mellette és kisegítik. De ha épp a feleségét verné, akkor nem őt segítik. Ha a gyerekei gondozatlanok nincs a faluban megállása az asszonynak. És folytathatnám a felsorolást. A több száz éves idegen uralom, a több mint ezer éves száműzetés² nem volt képes a székelyeket nyelv-, szokás-, életmód változtatásra szorítani. Hiába irtották őket karddal, sújtották adóval, idegen szóval, megszállt hadakkal, mégis itt vannak egységes tömbben és szokásaik, még ma is ismert írásmódjuk, építkezéseik az emberiség őstörténetéig visznek vissza.

Az emberiség őstörténetét általában a hozzánemértés homálya fűdi. Az új és a régi iskola hívei vitatkoznak, hogy 4000 évvel vagy 10.000 évvel ezelőtt jött létre Egyiptom. Legendák-e a segítő istenekről szóló ősi leírások vagy valóság? Bronzkorszaki kultúra hozta-e létre a piramisokat vagy valami más? Mindenestre abban már senki sem kételkedik, hogy a sumér írásbeliség előtt létezett egy elsősorban szóban továbbadott műveltség, amely talán szervezettebb volt, mint a mai társadalom.

Miért írunk erről? Mert kb. ilyen régiek a székely falutörvények is. Kr. e. 2600 körül Urukagina sumir uralkodó arra hivatkozva, hogy istene Ningirsu felszólította, hogy állítsa vissza a hajdankor rendjét, agyagtáblákra íratta törvényeit. Ezek tiszteletben tartását három vagy négy bíróból álló testület biztosította, akik közül az egyik hivatalos királyi bíró volt, míg a többi a lakosság választotta. Későbbiekben látni fogjuk, hogy minden székelyfalunak megvolt a saját bírói testülete és a nagyobb ügyekben a székelybíró élén álló királybíróhoz fordultak. Mezopotámiában a bírónak jellegzetes fejfedője és pálcája volt. Székelyföldön kalapja és botja. Azt talán már le sem kellene írni, hogy itt is ott is egy trónszerű szék tartozott a hatalmi jelvények közé. Hogy a végrehajtó - Székelyföldön "dúló vagy szabó" - lándzsát és fokost tartott a kezében.³

De későbbi törvények is fennmaradtak Mezopotámia területén. Kr.e. 2350 körül Ur Királya, Ur-Nammu büntette azokat, akik másoknak kárt okoztak, védte a szegényeket és hitelesítette a mérőeszközöket. Az érdekes az egészben az, hogy még fél évszázaddal ezelőtt is, sőt még ma is használják Székelyföldön a falu által hitelesített vékát és mércét (ürmértékek). De már mindenki ismeri Hammu Rappi törvényeit, amiket Kr. e. 1900 körül véstek kőbe. És nincs új a Nap alatt. *Ezek a törvények megtalálhatók a székely falutörvényekben.* Ur-Nammu arra hivatkozik, hogy ősi törvényeket rögzít írásban.

És itt gondolkozzunk el. Miért kellett írásban rögzíteni az ősi törvényeket? Addig miért nem volt leírva? Mert a sumérok tértek át a szájhagyományon alapuló tudás átadásról az írásban rögzített formára. Mit jelent ez? A legősibb írások olyan egyedi jeleket tartalmaznak, amelyek általánosak, de értelmezésük elsősorban leírójuk feladata. Tehát egy bronzkorszaki írástudó valamilyen anyagba lerögzíti a jeleit. Egyedi módon. Azért, hogy mikor ezt szóban továbbadja, legyen emlékeztetője. Azt tartották azonban, hogy az írás megcsalhat, a szóbeli átadás az igazi. A szájhagyományon alapuló kultúra a mai napig is él a világ különböző pontjain. Ismerünk indián legendákat, afrikai teremtés-mítoszokat, de a legnagyobb meglepetést napjaink tudósainak a kirgizek okozták, ahol néhány ember pár nap alatt, több mint 9 millió sort mondott el. Ezek versebe szedve a teremtés mondától kezdve, történelmi eseményekig teljes skálát tartalmaznak. Amikor egy személy kifáradt a másik folytatta. Gondoljon kedves olvasó a következőkre:

1. Ha egyszer ideje és kedve engedi hány verset, éneket, mesét tudna előadni? Meglepődne saját tudásának hatalmas mennyiségétől. De nincs rá szükség, mert ugye ott vannak a könyvek. Minek használjuk az eszünket?
2. Az iskolában a tanító néni, később a tanár bácsi, a professzor úr vázlatot ír a táblára, füzetből dolgozik, de elsősorban és főleg, magyaráz, kérdez, tisztáz.
3. A mindennapi életben hiába vannak írott törvények, elsősorban a szóbeli közléssel értetjük meg egymást.

A TAO szerint két államvezetési formát ismerünk.⁴

¹ Falus fele = falubeli

² A székelyek nem csupán határőrök, hanem királyi testőrök is. De miután a kereszténység felvételével a szokásaikhoz, korai* kereszténységükhöz ragaszkodó székelyeket elküldték a magyar király mellől, csupán a határőr és hadi tevékenységre szorítkoztak a továbbiakban, de szívesen alkalmazták testőrként még több mint fél ezer évig a lengyel királyok, morva, horvát, román főurak, bizánciak. Ezért vehetjük a keleti székelyeket, sőt a nyugatiakat is az Őrségből, vagy az északiakat, akik ma szintén idegen területre szakadtak, száműzötteknek

* Őskeresztény keleti vallás, a kereszténység kezdetén, minek alapja több mint valószínű az a hit, amelyen Krisztus tanításai állnak, s amelyet Jézus apostolainak zöme terjesztett Mesterük halála után. Később a hivatalos keresztény egyházak eretnekségnek kiáltották ki

³ Gondolkozzon el kedves olvasó, ha nem is székelyföldi, hogy nem hallott-e ilyeneket saját környezetéből? Mert minden magyar népnél így volt és néhány rokonnépünknel ma is épp így megvan. De ezeket a rokon népeket ne csupán a finnugor népek között keressék, hanem gondoljanak bele, amikor később elolvassák, kik a rokonaik Európában. Ennél nagyobb számba megtaláljuk őket Ázsiában is - sőt

⁴ TAO, TOA - Út, távolság, táj. A gyerek beszéde szerint TÁJ-ba megy, tehát útra, távoli vidékre. A TAO megmarad a mi gondolkodásunkba a mai napig (!!)

1. A rossz államokban a népet írott törvényekkel vezetik.
2. A bölcs kormányzat a népnek példaadással, szertartással mutatja meg az utat.⁵ Ezek a példák nem olyan formában nyilvánulnak meg, hogy a kormányzat szalad az ember előtt és végzi a dolgot. Ez egy nyitott rendszer, ahogy mi nevezzük, amely szinte önszerveződve adja az irányt. Nézzük meg a tréfás, csúfolkodó énekeket:

*"Koszor a pofája,
Zabolás a szája,
Azért nem kell nékem
A Szabóné lánya."*

De dalok szólnak a takaros menyecskékről, a tisztákról, de mégis a legtöbb alapviselkedési normát a közmondások, szólások, tréfás ritmusok, köszöntők tartalmazzák.

A pszichopedagógusok szerint a kisbabák hamarabb megtanulnak beszélni, ha versikéket mondunk nekik, vagy könnyű dalocskákat énekelünk. A későbbiekben látni fogunk erre még példákat. Most csupán egy írott szöveget szeretnék újra említeni, ami tökéletesen igazolja a fentieket.

Erdély területén, úgy az 5. században agathürszökről szól a történelem tudomány. Ezt a népet szkíta rokonságnak tekintik. A modern történelemtudományban az a mondás járja, hogy nem minden szkíta székely, de minden székely szkíta.⁶

Mit ír Hérodotosz róluk? "Törvénytisztelők és éneklék törvényeiket."⁷ Tehát néprajzi, történeti, jelenkori szokásjogi adatok bizonyítják a törvények szóbeli, alapos ismeretét olyan fokon, hogy ez minden ember számára nyilvánvaló volt, természetes és alkalmazását csak egy módon lehetett végrehajtani.

A magyar nyelv, ennek keretében a székely ősrégi. Ugyanakkor a viselkedés, a gondolkodás is az. Európában senki sem őrizte meg olyan mélyen a hagyományokat, mint a magyar (egy ideig), de elsősorban, a teljesen zárt területen önállóságát állandóan védő keleti székely.

Az emberek agyába vették a törvényeket, szokásokat, sőt a térképet is. A könnyebb megértés kedvéért írjuk ide a következőket:⁸

"A falvak közötti határellentések esetében nem minden esetben folyamodtak erőszakhoz vagy pereskedéshez. Békés meg egyezésre számtalan példával rendelkezünk. Ilyen jellegű amikor határnyitásra került sor 1828. május 25-én Oroszhegy és Újfalú között. Ekkor a hagyomány szerint mindkét helység 15-15 legényt küldött a vitás területre, ahol egy-egy újfalvit és egy-egy oroszhegyit a határhalmra fektettek és tíz-tíz pálcaütéssel sújtották őket, a határellentések elkerülése céljából. Hasonló határnyitásra került sor 1843. október 25-én a karcfalviakkal és a kilyénfalviakkal is." Az ősi törvények tovább élnek szokásjogként az egész eurázsiai életterben.

Kik voltunk - vagyunk?

A német, az olasz, a svéd, a holland vagy akár a magyar városi törvényekben is megtalálhatók az illető nép gazdaságtevékenységi típusára jellemző törvények, amelyek kísértetiesen hasonlítanak egymásra. Formájuk, nyelvük más, de lényegük azonos. Az okát az eredetben kell keresni. A legkézenfekvőbb történelem könyv a Biblia. Ott írva vagyon, hogy kezdetben egy nyelv volt és egy nemzet. De, ha nem vagyunk hívő emberek, tamaskodjunk egy kicsit és nézzük meg mit mond az antropológia és a régészet mai tudásuk szerint az emberről. Több mint egymillió éve tapossa a földgolyót az ősember, aki pattintott kőszközöket használt és kisebb csoportokban élt. Nem írt, nem beszélt, de feltételezik, hogy a tüzet ismerte, de valószínű, hogy nem ő gyújtotta, csupán őrizgette. Úgy Kr.e. 40.000-14.000 között elterjedt egy embertípus, amely ma bárhol, a világon nyugodtan, feltűnés nélkül végigsétálhatna. Jelen volt Európában, Ázsiában, Kis-Ázsiában. De mi a jellemző rá? Mint ahogy a latinok szerint minden út Rómába vezet, úgy minden jel arra mutat, hogy ez az ember a "homo sapiens" első civilizált településeit, nyugodtan írhatjuk, hogy városait, Pannóniában, Erdélyben és az Urál-Altájban vagyis a Turáni fennsíkon építette⁹. Ha elővesszük a térképet láthatjuk, hogy a turáni akadály nélkül eljuthatott a Kárpátokig és viszont. Felvándorolhatott északra. Mehetett keletre. Vagy délre. Azok a népek, amelyek megőrizték származástudatukat Turáni népeknek nevezik magukat. A japánok büszkén vallják, hogy ők dél turániak, a koreaiak úgyszintén. 1999 őszén a budapesti történész kongresszuson a kínai küldött fájó igazságot vágott a szemünk közé a kamerák előtt. Azt, hogy 200 évvel ezelőtt a magyarok még tudták, hogy rokonok a kínaiakkal, de ma már elfelejtették. Mert mi a Turáni fennsíkról is származunk éppúgy, mint a búza, a len, az árpa, a zab vagy a gyümölcsök.

⁵ Erre a tényre Kovács Imre tiszteletes hívta fel a figyelmemet, amiért itt köszönetet mondok, mert egy csapásra világossá vált egész népi életünk hétköznapijai

⁶ Bíró Lajos: A fehér ló. Írástörténeti Kutató Intézet, Budapest, 1998-ban kiadott kötetében. Ezt a témát bővebben a Nemes Székely Nemzet Történelme című kötetben tárgyalom

⁷ Problemata 19, 28

⁸ Garda Dezső: A falutörvényről a közbirtokosságig. Státus Kiadó, Csikszereda, 1998, 196-197. old.

⁹ Egy részének nyomait feltárták. Ami köből, téglából volt. De mivel, hogy elsősorban fa és vályog volt az építkezési anyag épp úgy elrohadt, elégett mint a rovásírásos feljegyzések. A vályogról ma nem sokat tudunk. A fogalom a szegénységgel, putrikkal kötődik bennünk napjainkban. Elfeleldjük, hogy kúriákat, templomokat építettek belőle. Közép Európa sík vidéke évszázados vályogépületekkel rendelkezik. Ma is, ahol ismerik az ősi vályogvetési módokat, ott jól szigetelt alapokra nagyon sokan építkeznek ebből az olcsó, hőtartó, szilárd, környezetkímélő építkezési anyagból. Mert ameddig tartósan vizet nem kap, szilárd az épület. Ha nem gondozzák az eső pár év alatt nyom nélkül eltűnteti. Szerk.: Belső-Ázsiában ma is emeletes házakat, palotákat is építenek vályogból

Milyen nyelvet beszélt a "homo sapiens"? A szovjet akadémia által kiadott "Világtörténelem" első kötetében két különböző korszakban említi az Urál környéki emberek nyelvét, amelyet finnugornak nevez. Megközelítőleg igaza van. Néhány ezer év múlva a Háromszék területén élt előszékely ősember házai környékén talált csontváz mellén egy érmét fedeztek fel a régészek. A híres Tatárlakai Érme rovásíráshoz hasonló írásjegyei számunkra érthető nyelven közli a következőt:

*"Oltalmazónk!
Minden titok dicső Nagyasszonya!
Vigyázz két szemed óvjon,
Nap atyánk előtt!"*

1500 évre rá megjelent az Urál-Altajtól délre, mai tudásszintünk szerint, egy szinte semmiből kibukkant hatalmas kultúra, amit sumir kultúrának nevezünk. Ez a kultúra lett az alapja az egyiptomi, a görög, a római vagyis a mediterrán kultúrának. Azt tudjuk, hogy az özönvíz előtt is létezett és az özönvíz után is azonnal újból megjelent. Ez csak úgy lehetséges, ha magasabb területen, ahová nem jutott el a mindent elpusztító özönvíz, azonos kultúra létezett. A sok régészeti elemet összetevő világos ésszel gondolkodó történészek ezt a népet szabir-szkita népnek is nevezik többek között, tehát használjuk ezt mi is. A szabir-szkiták¹⁰ rajzanak szét a világ minden tájára. Déli águkat sumirnak nevezzük. Szőkék, magasak, kékszeműek. De ugyanúgy északra is vándorolnak, észak-nyugatra is még az első hullámban. Szőkék, kékszeműek, magasak. Ez a hullám, amely szinte változatlanul tartja külső jegyeit napjainkig. Ne felejtjük: nyelvük a szabír.¹¹ Az a nyelv, amely minden emberi nyelv őse. De a folyamközön megtörténik az első fajkeveredés. Megjelennek Afrika területéről a kusok. A fekete fejjű emberek.¹²

Az ők nyelvtenát őrizte meg a mai napig a magyar nyelv, szókészletének 68 %-át (a sumér ághoz mérve), szellemi és anyagi kultúráját. Természetesen törvényeit is. Annak a népnek, amelynek oldalhajtása szinte hihetetlen mennyiségű agyagtáblát hagyott ránk, amelyekből szinte fantasztikus nyelvi, irodalmi, társadalom szervezési, tudományos anyag került elő. A magyar nyelvben nincsenek germán, szláv¹³, sémi jövevényszavak, de azokban a nyelvekben él az ősi szabír nyelv, amelyet örökölték, de átalakítottak. Mostanában elvetik a germán népek árja származását. Hibásan. Mert a germán nép abból a töből fakad, mint a keleti árják, ami világosan kiderül, ha a történelmi, nyelvészeti vizsgálatokat nem a közepéből kezdjük, hanem a kezdetektől. Mert mind út TUR-hoz (telephely, menedék az ősnnyelven) vezet és minden nép innen indult. Japánok, koreaiak, kínaiak vallják. Európa népei kissé nehezen akarják elismerni. Ebben élen járó szerepet épp a töretlen vérvonal történészei, a magyarok, viszik. De sajnos a finnugor kizárólagosság, a verecke szoroson át történt "honfoglalás" elméletének is a leghangosabb hirdetői épp a magyarok közül kerültek ki. Felfogásukról, magatartásukról meg lehetne írni az emberi butaság kultúrtörténetét. Mosolyoghatnánk rajtuk, ha okoskodásaik nem vezettek volna oda, hogy egész népünk sehonnai, származásnélküli, sárból kimászott senkiknek érezze magát.

Ezt a kis történelmi eszmefuttatást csak azért iktattuk be, hogy világossá tegyük: a székely népcsoport nem szülője, hanem csak őrzője a több évezredes falutörvényeknek. Mivel, hogy a székely népcsoport a nagy ősi turáni népek életében mindig előrs és testőr (szék-őr) szerepet töltött be, úgy őrizte meg az ősvallás legfőbb elemeit, a géneket, a falutörvényeket, ahogy azelőtt a turáni népeket vagy a magyar határokat őrizte.

Mert a székelység mindig ragaszkodott ahhoz, ami a szabir-szkita népek tulajdona volt. A történelem folyamán ezeket a népeket több mint 300 névvel nevezték. Erről csak annyit, hogy ma is vannak székelyek, palócok, jászok, kunok. Ha valaki, aki nem mozdul ki könyvtárából vagy nem ismeri a magyar valóságot és meghallja ezeket a neveket, azt hiszi, hogy a mai Magyarországon ennyi nép él. Nem tudja róluk, hogy ezek mind szintiszta magyarok.

Mert a székelység az nem népnév. Foglalkozásnév. A sumir lándzsásemlernek nevezi őket, az egyiptomi székörnek, a germán szeklernek,¹⁴ a latin siculusnak, siculinak, sacanak. (A szaka népeveket a szkítákra vagy szittyákra is használják, akiket a magyarság rég saját őseinek ismert.)¹⁵

A székely falutörvények egy érdekes népi magatartásról, erkölcsi arculatról, az örültségig merevedett tisztességről, népszolgálatról tanúskodnak. Ezt ma a világ úgy ismeri, hogy "a samuráj erkölcs". Ez így furának hangzik, ha nem tudjuk azt, hogy a Japánba látogató székely fiatalok ma úgy jönnek haza, hogy szemük ragyog és lelkesen hirdetik:

"Gyerekek, azok csak azért japán falvak, mert japánul beszélnek. De az emberek, házak, kapuk, minden pontosan olyan, mint itthon."

Ugyancsak székely házak, kapuk, kopjafák fogadják az embert abban a svájci kantonban is, amely évszázadok óta a pápai őrséget (szék-őr?!) biztosítja. Kínában is állnak a székely kapuk és tornácos faházak. Viselik a lányok az alcsiki asszonyok jellegzetes fejfedőjét, a "csepeszt", amely több mint 100 éve kiment a divatból a hollandoknál, a belgáknál, a svédeknel.

¹⁰ A 15. században még írtak róluk

¹¹ Ezért van annyi azonos szó az oroszban, németben, angolban, olaszban és még sorolhatnánk, amelyről keveset járó és tudó történész, meg nyelvész társaim kimutatták, hogy ezek a magyar nyelv kölcsönszavai. Eszükbe nem jutott, hogy a magyar nyelvet nem lopkodta össze senki, más nyelv sem származik útszéli kapingálásból, hanem talán, ha mást nem is tudunk, olvassuk el figyelmesen és nem ellenségesen okoskodva a Bibliát. Mert ahol közli, hogy egy nyelv volt és egy nemzet, ott nem rejtélyes találos kérdésnek szánta, hanem saját koráig fennmaradt reális valóságot próbál megérteni velünk

¹² Ma közvetlen leszármazottjaik a kurdok, örmények és még sorolhatnánk. Fajkeveredés történik, de a "sumir" nyelv lesz az új nép tulajdona

¹³ Nem is lehet. Maga a szláv nyelvcsalád művi úton született a rabszolgatartó társadalom felbomlásakor Közép-Európában. A szabadságukért harcoló rabszolgáknak a bizánci papok, mint egyházi nyelvet, kialakítottak egy zsargont és ebből létrejön egy nyelvcsalád. A rovás és a görög írásból létrehozták a Cirill betűt

¹⁴ Itt érdekességként jegyezzük meg, hogy az északi népek szeklernek nevezik az északi németeket. Kicsi a világ

¹⁵ Ezért tartják egyes nyugati történészek a szicíliaiakat a székelyek közeli rokonainak, sőt az etruszkokat is

De a legjellegzetesebb székely építészeti csoda a székely kapu. Ez köti össze a kínai kapukat, a pagodák bejáratait a római diadalívvel, amelynek félköríve, hármastagozódása, oszlopfaragása, díszítése szinte csak anyagában tér el egymástól.

A székelyek nem fedezték fel, nem hozták létre, csupán magukkal vitték a világon ezt a meglehetősen egységes anyagi és szellemi kultúrát. És megőrizték foggal, körömmel, vérrrel, szenvedéssel. Ezért olyan hasonló a székely harcosok kemény fegyelme, önállósága és egyben hihetetlen kötöttsége választott vezetőivel a japán samurájéhoz.¹⁶ Ezért hasonló a székely falutörvények a középkori városok törvényeivel, vagy a keleti világ íratlan szokásjogaival.

A székely jogszabályokat a hunokon keresztül tudjuk visszafelé követni. Erről már Verbóczi István is megemlékezik a Hármaskönyvében.¹⁷

"Kétszáz évvel ezelőtt még neves jogtörténészeink hosszan értekeztek a hun jogról, amely Szent István királyig fenállt."¹⁸

A székely emlékezet ezenkívül sok mindent megőrzött. Elkezdve Damuzi istentől, Nagyboldogasszonytól, történelmi legendáktól a csillagok járásáig. Nagyokat mosolyogtam mikor falusi rokonaim a "matató ménkő"-ről beszéltek. Annál nagyobb volt a megdöbbenésem, mikor a lehető legtudományosabb fizikai leírásokban találkoztam a gömbvillámmal. A virasztás¹⁹ szentségét, a halottért való 40 napos imádkozást szintén amolyan helyi túlzásnak véltem. De aztán a kezembe kerültek a tibeti és az egyiptomi halottak könyvei.²⁰

A székely falutörvények annyira csiszoltak, jól körvonalazottak, hogy csupán több évezredes fejlődés eredményeképpen válhattak ilyené. Mi csupán a gazdasági-, jogi vetületeit mutatjuk be anyagunkban és nem foglalkozunk a hadi törvényekkel, ami külön önálló témakört képez.

Elsősorban ezek a törvények tisztázzák, hogy ki a székely. Egyszerűen fogalmaznak: a székely falu tagja székely. De ki a falutag? Alanyi fokon az, aki ott született, beleszületett egy tizesbe, ezek törzsökös, ősrökös ősfői. A fiú-lányt elvevő beházasodó, aki azonban felveszi apósának nevét. Milyen jogai vannak egy falutagnak? Egy tizes tagja lehet, porta tulajdonos, nyílföldekhez, legelőkhöz, erdőhasználathoz jogosult.

Milyen tulajdonformákat ismerünk Székelyföldön?

I. Az egyén tulajdona: első udvar, ház, virágoskert, kút. Hátsó udvar: gazdasági épületek, hulladék tárolók. Zöldegyes kert. Természetes, hogy ide kell soroljuk a szállító eszközök, szerszámok, állatok tulajdonjogát.

II. A tizes tulajdona: szántóföldek, kaszálók, káposztáskertek. Ezeket sorshúzással adják az egyén tulajdonába meghatározott ideig (nyílföldek).

Közel legelők. Jelentősebb egységek: malom, ványoló, olajütő, kovácsműhely, nagyobb- v. borvíz kutak.

III. Falu tulajdona:

1.) havasi legelők, erdők, folyóvizek, tavak, mofetták, fürdők;

2.) egyházi földek, templom, paplak, iskola, községháza (benne a nagyobb összejövetelekre használatos teremmel);

3.) bika-, korszomázási- és mészárszék tartási jog.

IV. Több falu közös tulajdona: elsősorban havasok. Szék tulajdona, mint ilyen nem létezett. Általában a szék központjában lévő városok területén várat, középületet egy-egy kimagasló nemzedékeken át vezető szerepet betöltő család épített, mint pl. Csikban, Háromszéken a Mikók, Udvarhelyszéken Ugronok, Sándorok. Ahogy a későbbi építkezésekből következtethetünk (pl. napjainkban a székelyudvarhelyi kultúrház építése) a szék-házainak, várainak felépítésekor hozzájárulnak az egyének, a tizesek, a falvak anyaggal, munkaerővel, pénzzel. Ez látszólag az építő család tulajdona, de ha valahol elvesztik szerepüket a szék parancsnokságok, bíróságok továbbra is használják.

V. Székelyföld az a terület, amely nem királyi tulajdon. A székek tulajdona. Az egyén jogait még felségárulás esetén sem vonhatja vissza a király, földjeit, portáját nem kobozhatja el. Ehhez csak a tizes-falu-szék határozata alapján lehet hozányulni, de akkor is ha valamiért a gazdát ki kell venni belőle, nagyon szélsőséges esetben a családját is, a teljes vagyont visszazárja a tizesre, amelyikhez a büntetett ember tartozott.

Kik határozhattak a székely sorsa felett hadi cselekményeken kívül? Azok az ítélő és végrehajtó jogokkal rendelkező személyek, akik a falut-, széket vezették. Ezen szervek tagjait, képviselőit választották, ha jól végezte feladatát évenként újráválasztották, ha nem jól végezte bármikor leválthatták, megbüntethették. Mivel az alapegység a tizes volt, a legelső választott személy a tizedes. Adminisztratív és katonai feladatai vannak. Látszólag a legkisebb, de gyakorlatilag az egyén szempontjából a legfontosabb, legközelállóbb személy.

Egy falu jogi, végrehajtói szerve a következő volt:

1. legfőbb határozathozatali fórum - közgyűlés, falugyűlés;

2. bírói testület;

3. falubíró, tanácsadó szerve: az öregek tanácsa;

4. megállapító és végrehajtó szerv: bírók (kútbíró, erdőbíró, stb.);

5. végrehajtók: dulók;

6. híradás, idézés: kisbíró.

Ezenkívül ott voltak a székbírók, amelyekhez azonban csak gyilkosság rablás, de elsősorban katonai ügyekben fordulhattak a székelyek. Ha saját falujában hozott határozattal elégedetlen volt, felülvizsgálatát kérhette egy másik falu bírái előtt.

¹⁶ A samuráj birtok neve Szaka. Törvényeik azonosak a székelyekével

¹⁷ Magyar Tudós Társaság. Pesten, Eggenberger József és Fia. 1844 412. old.: "Az erdélyi scithákról, akiket székelyeknek hívunk"

¹⁸ Bakay Kornél: Östörténetünk régészeti forrásai. I, 167. old.

¹⁹ A haláll beálltától a temetésig egyetlen pillanatig sem hagyják magára a holttestet

²⁰ Erről a témáról bővebben: Nemes Székely Nemzet Történelme c. kötetemben

Egy bírói eljárás a következőképpen alakult. A panaszos a bíróhoz fordult, az egy pálcára felrótta a panaszt és a kisbíróval elküldte a bepanaszoltnak, beidézve egy meghatározott napon. A bepanaszolt (ma alperes) védekezhetett egyedül vagy képviselőt kérhetett a védelmére (saját tizedese, egy bíróviselt öreg vagy akár valamelyik szomszéd). Apró kis ügyekben a bíró egyszemélyben határozott, nagyobb dolgokban az öregek tanácsa segítette. Ezek bíróviselt emberek voltak, akik páratlan számban alkották a hütösök (hítesek) testületét. Ők állapítják meg, hogy valaki bűnös vagy nem. Az ítélet kiszabása a bíró dolga volt. Az eljárás lefolytatása egy egész sor jogi szabály keretében történt. Általában pénzbüntetéseket szabtak ki, amit terményben is leróhattak, amelynek egy része a bírót, a többi a falu pénztárát illette.

A törvények előírták a földek, folyók, tavak, erdők, utak használatának a mikéntjét, de a köztisztaságtól a mezőgazdasági kalendárium betartásáig mindenre kiterjedtek. Példának okáért idéznék a több kötetnyi fennmaradt törvényből a Gyergyóújfaluban 1581-ben leírt törvény néhány paragrafusát:

"*Articulus 2-dus*: Káros kert birsága den. 25, ha valami barom mégyen bé rajta és kárt téssen, a kárt hajtópénzzel együtt a kertes ember megfizesse, ha pedig valami gonosz szokásos marhát mutathat ki, törvény szerint minden fizetés arra száll.

Articulus 6-tus: Ha valahol a falu határában vagy a falu között gonosz sár vagyon, és annak megtöltése falura vagy tizesre néz, a bírák meghirdessék, hogy megcsinálják, annak birsága flor. 1. Ha csak egy személyt nézi, annak birsága den. 25.

Articulus 10-mus: Valaki szénafüben vagy irotván szénafüben lovát vagy egyéb barmát tartsa, és megbizonyítatik, vagy valamelyik félnek törvény megyen felőle, mivel akarattal való kártétel, 3 gira a birsága.

Articulus 14-tus: Minden, valaki ebben ellentartó részen a teljes falu végzéseiben, kiváltképpen az ön(agysá)ga articulusának contientiája szerint, ha valaki birságon esik, az executiónak eleiben ne állhasson, ha pedig eleiben állam, 12 forintokon maradjon az az ember. Minden bírságnak pedig a fele a bírának, fele a teljes falué legyen.

Articulus 15-tus: Mindenekre ha jó módon az tizenkét hütös bírák gondot nem viselnek, ami az ő tiszteket nézi, és valaki a királybírónak panaszt téssen és megbizonyítatik, hogy a bírának vigyázatlanságok miatt lőtt a kár, az bírákra száll a tizenként forint, és a falun tisztán marad minden büntetéstől."

A különböző társadalmi fejlődés szakaszában más és másképp nyilvánul meg a törvények hatása. Fejlődnek a termelőeszközök, de nem biztos, hogy a társadalmi jogszabályok is pozitív irányba haladnak. Mert nézzük a több ezer éves törvények alapját: a családon, rokonságon alapuló földközösség. A tizes egy nagy család volt. A katonai demokrácia idején a nagy családok kialakították a maguk gazdasági életterét, annyira, hogy ne zavarják közvetlen szomszédaikat, akikkel rokonok. Tíz nagy család általában kialakított egy századot. De már száz ilyen jellegű gazdasági katonai szervezettség kellett, hogy elméletileg kialakuljon egy ezred.

Nézzük egyik szemünkkel a székely törvényeket és a másikkal a nagyobb ázsiai birodalmakat. Ugyanúgy vehetném példaként Európa egy-két ezer éves államait, de kérem gondolják át a bekezdés végén az Amerikai Egyesült Államok mai felépítését, amit úgy tartanak, hogy teljesen elüt az európai kultúrától.

A székelységnek volt egy minden szintre kiterjedő önállóságon (porta-, tizes-, falu-, szék-, Székelyföld) alapuló autonóm állama az államon belül. Ma is találunk ilyent. Nem kell messze menni. Nem is egyet.

Nézzük meg a mongolok szervezetét, akik ugyanazon törvények alapján szervezték birodalmaikat, mint amik a mi életünket is vezette.

A társadalom alapsejtje a család volt és a vagyon, amit általában az állatállomány képezett, a család tulajdona volt. Több család - rokonság -, alkotott egy nemzetséget és több nemzetség egy törzset. Ez nem ösközösségi formáció, hanem sokkal fejlettebb, politikailag és gazdaságilag is tagolt társadalom. Ugyanakkor, az állattartás szempontjából leglényegesebb "vagy-on", a legelőterület közös, az egész törzs használja. A gyakran háborúba torkolló törzsi viták csak akkor lobbannak fel, ha egy törzs behatolt a másik legelőterületére vagy elhajította állatait.

A törzsek szabad közemberekből álltak, jelentős vagyoni különbségek nélkül. Természetesen vannak vezetők, a nojonok, ezek nagytekintélyű, vitéz emberek, akiknek befolyása jelentős, de korántsem élet és halál urai.²¹

Írásban is rögzítették az ősi törvényeket és kibővítették.

A jászai már nem csupán a szokásjogok írásbeli összefoglalása, sokkal több annál: uralkodói akarattal törvényerőre emelt alkotmány.²²

Ezeket a törvényeket az úgynevezett Kék Könyv, a "Kökö Debter" tartalmazza.²³

Náluk is ez a társadalmi rendszer fennmaradt egészen a kapitalizmus koráig. A törzsszövetség főnöke rendszerint a legmozgékonyabb, értelmesebb törzs fejedeleme. Erre példa a magyar törzsek vezető szerepe a nagy családban, miután elhatározták, hogy visszahúzódnak a Halak érájában, a legvédelembe helyre - a Kárpát medencébe. A magyart, vagyis a mágus-, értelmiségi törzset választották vezetőnek. Ugyanúgy, mint azt az ősi törzset keleti rokonaink, akikből kikerültek a kínai császárok, sőt a nagy mongol vezér Dzsingisz kán is. De nagyon jól meghatározott feltételek mellett, amit a Vérszerződésben szögeztek le. Ez az első magyar alkotmány, ami írásban ránkmaradt. Az ősi törvényeken alapult.

A Csiki Székely Krónika hasonló alapszerződést ismert. A honfoglalás után a székelység még szinte 1000 évig makacs nyakas kitartással őrzi a Kárpátok között az ősi törvényeket, rendet.

A 14-16. századig mindenki lovas, de megjelenik a leszegényedett réteg, a gyalogos és 1407-ben már seniores megnevezéssel főemberekkel találkozunk, de ugyancsak ekkor jelentek meg a "földönlakók", vagyis a szolganép - később jobbágy néven.

²¹ Földi Pál: A mongolok titkos története. Anno Kiadó, 226. old.

²² Földi Pál: A mongolok titkos története. 235. old.

²³ Földi Pál: A mongolok titkos története. 236. old.

1473-ban Mátyás király elrendelte a lovasság és a gyalogos katonák külön-külön jegyzékbe foglalását és megtiltotta, hogy az összeírt személyek rendi helyzetét bárki önkényesen megváltoztassa. Így és ehhez hasonló lépésekkel igyekezett megvédeni az uralkodó katonailag értékes réteget a lesüllyedéstől.²⁴

A fejedelmek Mátyás után is óvták a székely kiváltságokat, mivel azok eltörlése a katonák létszámát csökkentette. Mégis lassan lemorzsolódtak. De minket a szinte eredeti helyzet érdekelt. Amint az eddigiekből is kitűnt.

Nagyon érdekes, számunkra megvilágosító példaként szolgál a szamurájok kódexe.²⁵ Ez, habár a japán feudalizmus 17. századi elterjedése utáni helyzetet rögzíti, számunkra nagyon ismerős.

Ugyanolyan lustrát vezettek, mint mi. A szamuráj üstöke ugyanolyan volt, mint a székely harcosé, amit még Orbán Balázs leír "a csatlósnak simára kellett borotválnia homlokának első részét, a *szakajakit*. Ez különböztette meg a rónintól, (aki nincs róváson) a gazdátlan szamurájtól, aki hagyta, hogy haja kinőjön."²⁶

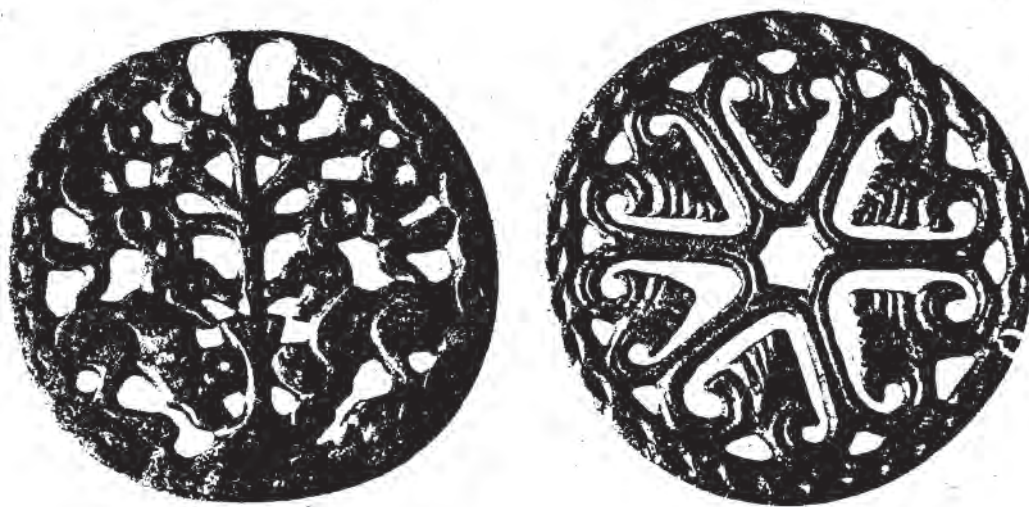
Székely falvainkban egy hiba következménye csak addig tartott, amíg felszámolták. "Ha valaki megbánja bűnét, hamarosan eltűnnek a bűn nyomai is."²⁷ A lófők fogalmát is tisztázza "nem szamuráj az, akinek nincsen lova vagy nem áll egy harci egység élén."²⁸

A fiú-lány székely szokás érdekes módon jelenik meg. A vejet, aki felveszi apósa nevét "örökbefogadott fiam"-nak nevezi.²⁹

A fentiekben sumér, japán, mongol, amerikai törvényekkel hasonlítottuk össze a székely falutörvényeket. Nem véletlen. Az eurázsiai törvények mindenütt azonosak voltak ugyanúgy, mint a piramis temetkezések, amiről még egy évtizeddel ezelőtt csak Egyiptomból tudtunk. Most már több száz feltárt földpiramis leltárát ismerjük. Az amerikaiak miért használják ezeket a törvényeket? Mert jobb, mint a római jog. Az új világ új törvények helyett visszatért a legjobb törvényekhez. Ezeket bárki az óvilágból összeszedheti napjainkban Skóciától Japánig. Eddig tabu volt.

Azonban megváltozott az "irányadó" történelmi szemlélet. A világ népei szeretnék megismerni önmagukat. Kutatják az igazságot. És ez a mi szerencsénk.

Magunkhoz térhetünk, ősi törvényeinket feléleszthetjük, mert a világnak szüksége van rá és ránk. Talán nem véletlenül maradtunk fent, mint a világtörténelem időutasai. Szokásainkat, törvényeinket ma már komoly nyugat-európai és amerikai tudós társaságok kezdték tanulmányozni, szociológusok, jogászok, sőt közigazdászok, bankárok és katonák is.³⁰ Úgy néz ki, hogy "divatba" jöttünk. Ha mi nem felejtettük el önmagunkat, a világ felfigyelt ránk - önmagára.

A 7. század végi - 8. századi avar sírok jellegzetes leletei az öntött bronz áttört díszkorongok

²⁴ Pál-Antal Sándor: Csikmadaras. 17-18. old.

²⁵ Jamamoto Cunetomo: Hagakure: A szamurájok kódexe. Szenzár Kiadó, Bp., 2000. Japánokkal bővebben nem foglalkoztam, de annyira igen, hogy megérthessük, nem csak az általuk hangoztatott rokonság köt össze, hanem a tényleges is

²⁶ Jamamoto Cunetomo i.m., 103. old.

²⁷ Jamamoto Cunetomo i.m., 126. old.

²⁸ Jamamoto Cunetomo i.m., 61. old.

²⁹ Jamamoto Cunetomo i.m., 132. old.

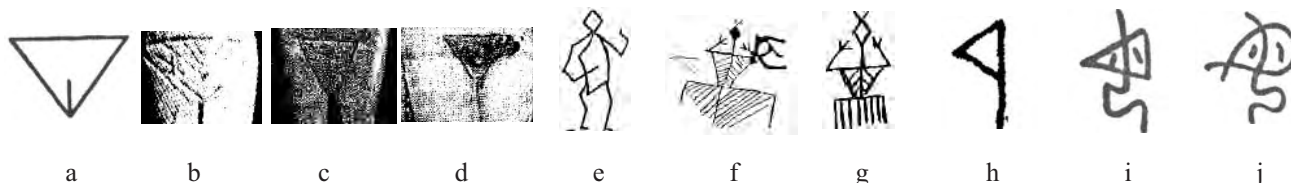
³⁰ Végeredményben az ők határozott kérésére íródott külön, bővebb formában az a kötet, amelyből jelen tanulmányt ollóztam és osztódott fel 4 kötetre az eredetileg egy könyvnek szánt székely történelem:

Nemes székely nemzet: - Történelme,
- Ősi törvények,
- Családjai,
- Boldogasszony anyánk

Szekeres István (Budakalász)

Jeltörténeti azonosságok, hasonlóságok és párhuzamok a kínai és a sumér írástörténetben

Az ágyékháromszög és a rombusz termékenységi szimbólum a sumér kultúrkörből jutott el az Urálon és Dél-Szibérián át a kínai kultúrkörbe, ahol ismét írásjellé alakították. A történeti folyamat a sumér piktogramtól, a szobrok ágyékjelölésétől az uráli és mongóliai újkőkori sziklarajzokon jól követhető:

Az *a*-val jelzett: sumér 'nő asszony' ideogramma (Labat no. 554); *b* a sumér Ur városból származó női szobor ágyéka a Kr. e. 4-3. évezred fordulójáról; *c* a Kr. e. 3. évezredből származó hatti, a *d* pedig a Kr. e. 18. század kültepei kárum I/b rétegből származó női szobor ágyéka. Az *e* az uráli Irbit-parti sziklarajz emberpárjának nőalakja; az *f*, *g* mongóliai 'anya' sziklarajzok; a *h* a hun 'anya', az *i* és a *j* pedig Jin-kori (Kr. e. 2. évezred) kínai 'anya' ideogramma. A hun és a kínai ideogramma rajza igen közel áll egymáshoz.

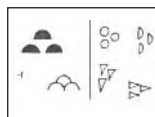
Ezek után joggal felmerül a kérdés: egyedi esetről van-e szó? - vagy találhatunk más szimbólumokat és írásjeleket is, amelyek szintén a sumér kultúrkörből kerültek a kínai kultúrkörbe. A rajzok alapján megállapítható, hogy a termékenységi szimbólumok a közvetítő nép kultúrájának is szerves részét alkották. A kőrajzok szimbolikája közismert volt. De vajon így volt-e más jelek esetében is? - vagy csak kereskedelmi útvonalak mentén terjedtek, ha volt egyáltalán az újkőkorból (a Kr. e. 4-3. évezredben) Dél-Szibérián átívelő távolsági kereskedelem. A hiteles időrend minden történeti kutatás alapja. Az uráli, Irbit-parti sziklarajzok keletkezési idejét a Kr. e. 4. évezred végére, a 3. évezred elejére keltezik.

Milyen mértékű lehet az eltérés az elsődleges sumér és a kínai írástörténetbe eljutott másodlagos piktogram, vagy ideogramma között, hogy történeti azonosításukat, rokonításukat még el tudjuk végezni? A jel hasonlósága önmagában még semmit nem bizonyít. Egy azonos élőlény, vagy azonos formájú tárgy rajza két önálló, egymástól független írástörténeti kultúrkörben is hasonló lehet, ha ábrázolásuk tárgya azonos. Képelek (piktogramok), ideogrammák történeti azonosításakor döntő, hogy egy tárgy vagy élőlény rajzában a primer szemléleti azonosságok milyen sajátos módon jutnak kifejezésre. Termékenységi szimbólumok esetében - mint látjuk - ez evidens. Miként az is, hogy mindig törekedtek az írásjelek rajzainak egyszerűsítésére a sajátos szemléleti kifejező képesség megőrzése mellett. Betűjeleknél e rontásokat jelentő változások gyorsak lehetnek, míg képeleknél és ideogrammáknál a sajátos szemlélet jelentéstartalma miatt a változás kevésbé, csak lassú folyamatként érzékelhető. Kivételek (pld. íráshordozó változásokor) előfordulnak.

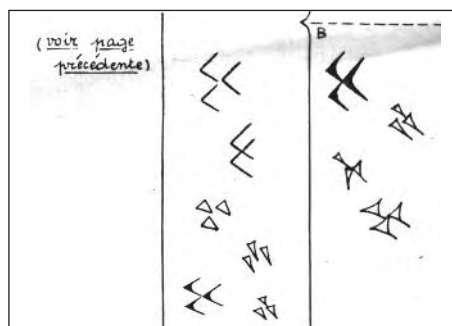
Egy ízben, vagy több alkalommal érte a kínai kultúrkört (Szibéria felől) sumér vagy protosumér eredetű kulturális hatás? És végül - milyen törvényszerűségeket és szabályokat állapíthatunk meg, ha egy kultúrkörből egy másik kultúrkörbe átkerült írásjelek, szimbólumok azonosítását végezzük?

Egyszerű a feladat, és meggyőző az eredmény, ha egy szimbólumot, vagy írásjelet végig tudunk kísérni kőrajzos útvonalán, miként az ágyékháromszög és a rombusz esetében történt. Erre azonban többnyire nincs lehetőség, mivel a korai társadalmakban nem minden szimbólum, vagy írásjel bírt olyan kultikus jelentéssel, mint a termékenységi szimbólumok, amelyeket őseink kőrajzokon megjelenítettek. Az összefüggések feltárása - a hitelesség - az írástörténeti szabályok és törvények ismeretén alapul.

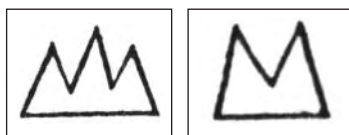
- A 'hegy, hegység' rajza három félkör a sumér írástörténetben, majd a félköröket összevonták: (Labat no. 366)

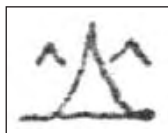
Később rajztechnikai egyszerűsítés okán a félkör vonalakat két oldalra kiegyenesítve hegyes csúcsokká formálták. Két csúcsos, 90°-al elforgatott változatának jelentése: "briller, apparaitre", azaz: 'fénylik, felbukkan, megjelenik'. A jobb szélső oszlopban (a kései) akkád változatok láthatók:

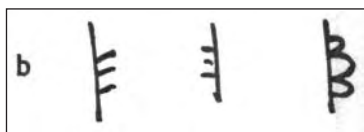
A sumér 'hegy, hegység' rajzának a kínai írástörténetben megjelenő legrégebbi formája¹ a jól ismert "hármashalom", valamint a két csúcsos 'hegy' változat.² A háromcsúcsos 'hegy, hegység' rajza csak a kínai írástörténetből és címerünk három halmaként ismeretes, ahol a hazánkat határoló Kárpátok hegykoszorúját jelképezi, később pedig nevesített földrajzi fogalommá vált. (Tátra, Mátra, Fáttra.).*

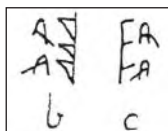
A sumér és az előző változat közé illeszkedik átmentként a Ku-wen (kínai óképírás) változat:³

A 'hegy' rajza függőleges helyzetbe állítva "magas" (hegy) jelentéssel bővült a kínai (és két csúcsos változata 𡵓 a hun) írástörténetben.⁴ (Ryjik no. 254)

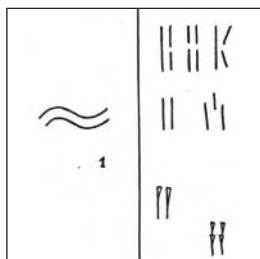

Valamint B. Karlgren no. 1015.⁵

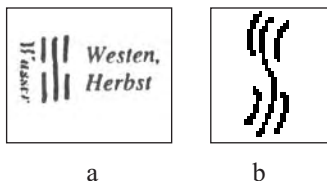

A jeltörténeti fejlődésből egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a hun és a kínai változat a korai sumér képjelből származik, mivel rajzuk fejlődése kísérhető, szemléletük azonos. Időrendben a kínai írástörténet legrégebbi jelei közé tartoznak.

A sumér 'víz' piktogram két hullámos vonal. Későbbi, 90°-al elforgatott változatainál egyenesek a vonalak és van, ahol az egyik, vagy mindkét vonal két részre lett osztva:⁶

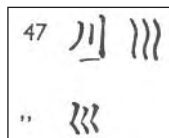
A kínai piktogram három hasonló vonalból áll: a két szélső két részből, mint a már 90°-al elforgatott sumér jel. A nagyfokú hasonlóság ellenére valószínű, hogy semmi közük egymáshoz, mivel a kínai piktogram (b) a Pa-Kua-ból (a) származik:

a

b

Összefüggés csak akkor feltételezhető, ha a Pa-Kua fogalmának vonalrajzos jelölése a sumér jel hasonló ábrázolásán alapul. Könnyen belátható, hogy a kínai 'folyóvíz' rajzából származik a 'folyó, folyam' írásjelének rajza is oly módon, hogy a két szélső hullámos vonalat folytonossá tették:⁷

Később a hullámvonalakat kiegyenesítve (egyszerűsítve, ecsettel) 𡵓 alakban rajzolták. Ezzel a sajátos ábrázolással lehetőségessé vált, hogy két vonal 𡵓 folyó rajzát, az egy vonal 𡵓 kis folyót, vízfolyást jelöljön.

* Közkeletű feltételezés. Szerk.

A {{{folyó, folyam' koraibb rajzának azért van jelentősége, mert címereink sávjaiban némi jelentésmódosulással *folyóink* rajzát kell látnunk, miként köztudatunkban is él. (Duna, Tisza, Dráva, Száva) * Mai ismereteink szerint első ízben Imre király 1202. évi pecsétjén tűnik fel a négy sáv.⁸

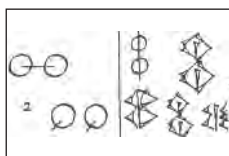

De nem mindig négy volt. Az Országalma címerén - három sávval látjuk.⁹

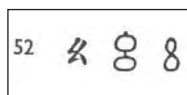

A folyó rajza, valamint a három-négy sáv között a párhuzam, a szemlélet azonossága nem lehet véletlen. Itt szintén ősműveltségi szimbólumunk szemlélete alakult át a Kárpátokon belül nevesített földrajzi fogalommal, miként címerünk három esetében. Többek között a folyó és annak éltető vize szakrális fogalom volt a kínai szomszédságban és Árpád népének honfoglalása idején is. De ismételtelen le kell szögeznünk: a sumér jelnek csak akkor van köze az ókínai 'víz' jeléhez, amennyiben a Pa-Kua fogalmának jelölési ötletét a sumér írásjel adta. Ha nem, akkor a hasonlóság oka a víz rajzának egymástól független szemléleti azonosságában rejlik, ami félrevezető lehet az összevetett két jel történetének ismerete nélkül.

A sumér piktográfiában a 'kicsi' jelentésű jel rajza két kör egy vonallal összekötve (Uruk), vagy két kör vonala egy vonással metszve (Djemdet-Nasr). Labat no. 394.¹⁰

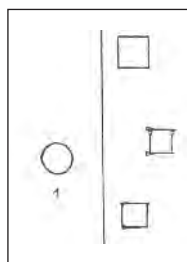

A kínai rajza az előbbiekhöz hasonló, jelentése azonos:¹¹

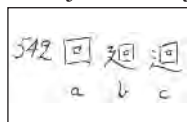

Valószínű, hogy van közük egymáshoz, mivel nem tárgyat, élőlényt, hanem azonos elvont fogalmat jelölnek azonos módon. A rajzokban a jelölés, a szemlélet azonossága tükröződik, s ez nem lehet véletlen.

A sumér írástörténetben kör, majd rajztechnikai egyszerűsítés okból négyzet a rajza a 'rövid, forog' jelentésű jelnek:¹²

A kínai írástörténetben e jel történetének szemléleti fejlődését látjuk:¹³

A Karlgren no. 542 "a-c. *g 'wer /yuái/ huei" alapjelentése: 'revolve; kering, forog', 'go round by; megkerül'; 'go everywhere; mindenütt megy'. A kettőzött négyzet rajza még szemléletesebbé teszi a forgást, a megkerülést, a minden irányból teljes bekerítést.

Végül - bár nem jutott el a kínai írástörténetbe - vessük össze Labat no. 330. 'LU homme; 'ember' jelét (a) a hasonló mongóliai 'ember' (b, c) sziklarajzokkal:

* Közkeletű feltételezés. Szerk.

A sumér piktogram képzeete két fontos összetevőből áll: az emberi test oldalnézetben fölfelé szabályosan vastagodó, vonalkákkal jelölt részéből és a háromszög alakú fejből. A háromszög alakú fej könnyen rajzolható, egyszerűsített fejforma, semmi köze a női ágyékhoz.

A b rajz egy oldalhelyzetben megjelenített ülő embert ábrázol. Teste hasonló a szintén oldalhelyzetben megrajzolt sumér piktogram rajzához, felső része vízszintes vonalakkal sávozott. Feje rombuszsal és atyakeresztrel jelölt. Mindkét nemet jelöli. A sumér jellel való nagyfokú hasonlóságot a test képzetének hasonló alakja adja és a vízszintes sávozás. A c-vel jelölt sziklarajzok egy kivétellel szintén hasonló rajzúak. A jobb szélső férfialak felfelé szabályosan vastagodó teste már egyszerűsített mértani háromszög-forma. Az ülő helyzetű alakoknak "beszélő" fejük van. A bal oldali feje gomba alakú hegyes kucsmafej; a mellette lévő feje azonos alakú a b rajz fejével; jobbra tőle egy nyílhegy-fejű (íjász) ül; a jobb szélső feje atyakereszt. Közös bennük, hogy bot (és) vagy ág van a kezükben, ami a hatalom, a vezető, az uralkodó személy jelképe. Nem véletlen hogy a kínai Fu (atya) rajza egy bot és egy kéz rajzából alakul ideogrammá. (Kyril Ryjik)

A sumér és mongóliai sziklarajzok 'ember' rajzainak történeti összehasonlító vizsgálata azért fontos, mert a példák nyomán megfogalmazhatjuk a kínai írástörténetbe eljutott sumér eredetű írásjelek változásaiban mutatkozó törvényszerűségeket:

1. Teljesen változatlan formában egyetlen jel sem jutott el a sumér íráskultúrából a kínaiba. Oka: A jelentős földrajzi távolság és a közvetítő népesség műveltségének változása, lassú átalakulása.
2. A nőnemet, anyát jelképező ágyékháromszög piktogramja termékenységi szimbólummá alakulva (visszaalakulva) tette meg sziklarajzokkal jelzett útvonalát a két kultúra között. A sumér írásjel szimbólummá történő visszaalakulásának valószínűsíthető oka az lehet, hogy a közvetítő népesség steppén, s az északi erdőhatár mentén alacsonyabb kulturális szinten álló népességgel keveredett, s e folyamatban létrejött népesség íráskultúrájának színvonalja időlegesen visszaesett.
3. A 'hegy, hegység' jelének rajza a félkörök vonalainak kiegyenesítésével fába is róható jellé alakult, ami valószínűsíti a fa íráshordozó és a rovókés használatát. Itt meg kell jegyeznünk, hogy a függőleges elrendezésű kétsúcós változat azonos a nyitott kétsúcós változattal.
4. A 'kicsi' és a 'forog, megkerül' írásjel esetében az előzőekhez képest a változás nem jelentős. A 'kicsi' esetében annyira nem, hogy a két kör is változatlanul megmaradt. Ez szinte felveti a lehetőségét, hogy a két jel véletlenül, egymástól függetlenül alakult szinte azonossá. Ennek viszont ellentmond az, ha egy *fogalom* képzetének rajza két íráskultúrában majdnem azonos, az nem valószínű, hogy véletlen.
5. Az sumér 'ember' rajzának megjelenése a kínai kultúra szibériai határtérségében arra a lehetőségre mutat, hogy a történeti ideográfikus összehasonlító jeltörténeti módszerrel kimutatható kapcsolatoknál is lényegesen több, Szibéria felől áramló sumér (protosumér) kulturális elem volt jelen a kora-kínai kultúra bölcsőjénél. S e hatásnak nem csak az írástörténetben lehetséges a nyomait megtalálni - anélkül, hogy jelentősebb kapcsolat volna nyelvünk és a sumér nyelv között.

Jegyzetek

1. Liu Shu Ku: Tai T'ung 20. (The Six Scripts A Translation by L. C. Hopkins of H. M. Consular Service 1881) "Shan at first depicted the forms of mountains, and now has become corrupted to originally showed the tail, legs, and "
2. Liu Shu Ku: Tai T'ung: 63. "Again, and depict the peaks and gorges of mountain heights and were corrupted in the Seal Character to and "Ismét ábrázolja a csúcsát és ormát a magas hegynek és lesz rontott a pecsét jelleg és felé."
3. Faulmann, Karl: Illustrierte Geschichte der Schrift. Wien, Pest, Leipzig, 1880. 284
4. Kyril Ryjik: L'idiot Chinois no. 257. "(I) Tertre. 2. Colline. 3. Grand." ("Lejtő, domb, magas (nagy).")
5. Bernhard Karlgren Grammata Serica Recensa 1957. no. 1015. "The graph shows two feet descending (steps:) a height." ("A rajz bemutat két ereszkedő (lemenő) lábat (lépéseket) egy magasságot.")
6. Labat no. 6
7. Bernhard Karlgren: Eassy lessons in chinese writing no. 47. "ch'uan 'stream, river'. Drawing."
8. Királyok Könyve 45. (Officina Nova, 1994)
9. Királyok Könyve 20
10. "NUNUZ *pilu oeuf, petit*"
11. Bernhard Karlgren: Eassy lessons in chinese writing, Stockholm, 1958. No 52. "yao 'tini, small'. Cf. 120. below." Továbbá no. 120.: " 'silk', in the form used in compounds (the lower part then reduced to three dots, sf. next) is merely a half of: 120 a. 'silk'. Drawing of silk threads."
12. Labat no. 483: "etre court", "se tourner"
13. Bernhard Karlgren no. 542.: "542 a. *g 'wer /yuâi/ huei revolve (Shǐ); go round by (Tso); deviate, corrupt (Shǐ). The Seal shows a spiral. - b. variant of the preceding (Lie). - c. id revolve, go everywhere (Lü)."

Bibliográfia

- A Magyar Nyelv Történeti-etimológiai Szótára. Bp., Akadémiai Kiadó, 1970
- Faulmann, Karl: Illustrierte Geschichte der Schrift. Wien, Pest, Leipzig, 1880
- Forke, Alfred Dr.: Der Ursprung der Chinesen auf Grup alten Bilderschrift
- Grinstead, Eric: Guide to the archaic Chinese script (from Bernhard Karlgren's "Grammata Serica Recensa"), Lund, 1972. Student Litteratur
- Karlgren, Bernhard: Eassy lessons in chinese writing. Stockholm, 1957
- Karlgren, Bernhard: Grammata Serica Recensa. Stockholm, 1957
- Királyok Könyve 45. (Officina Nova, 1994)
- Labat, René: Manuel d' Epigraphie Akkádienne. Paris
- Novgorodova, Eleonora Afanaszjeva: Petroglifü Mongolii. Ulan-Bator, 1975. Izdat ANMR (Insztitut Isztorii Akadémii Nauk Mongolszkoj Narodnoj Reszpubliki)
- Novgorodova, Eleonora Afanaszjeva: Mir petroglifov Mongolii. Moszkva, Nauka, 1984
- Okladnyikov, Alekszej Pavlovics: Petroglifü Centralnűj Azii. 1980. Leningrád, Nauka
- Okladnyikov, Alekszej Pavlovics: Piszanyici reki Olekmű i Verhnevo Priamurja. Novoszibirszk, 1976. Nauka
- Okladnyikov A. P. / A. I. Martinov Szibériai sziklarajzok. Corvina. A mű eredeti címe: А. П. Окладников – А. И. Партынов: Сокроища томских писаниц. Наскальные рисунки эпохи неолита и бронзы. Иадательство „Искусство“. 1972.
- Fordította: Kovács Zoltán. A fordítást az eredetivel egybevetette: Fodor István. A magyar kötet szerkesztője: Hoppál Mihály. A szövegközi rajzokat készítette E. I. Bigler és Bánó Attila. A könyvet tervezte: Nagy András
- Ryjik, Kyril: L' idiot chinois, initation élémentaire a la lecture intelligible des caracteres chinois. Paris Payot, 1980
- Szekeres István: Az (uráli) Irbit-parti sziklarajzok vizsgálata írástörténeti eszközökkel. ZMTE XII. Magyar Őstörténeti Találkozó, 1997 (előadás)

Takács József (Tiba)

Népek, nemzetek, írások útjai

Edolgozat szinte ellentmondásokra épül. Pillanatnyi ellentmondásokra. Csak az a kérdés: mennyi a pillanat? Mennyi egy pillanat? Mennyi az a pillanat?

Mottóként es írhatnám, de mégsem írom akként, csak leírom: az Öregember, ki ősei hagyományára, sőt keményfjűségére hivatkozik, csak pillanatnyi látszatra szól butaságot. Ezek többnyire nagy dolgok, s az emberfia csak idővel érti meg, tenyésztett nememberfia viszont sosem! Ahogyan a régi öregek mondták: *A jobbak időknek idejével!*

Az idők idejéhez hozzátehetném: ez egy nagyon tág fogalom, amelybe belefér a másodpercenet töredéknyi része, éppenúgy mint egy egész hátralévő élet, vagy több élet.

Sajnos a kerek világ hat szöglete közül¹ négyben sok az olyan ember formájú, ki a bölcs öregjei intő szavát semmibe se veszi, téveszmeként kezeli, babonának² véli, letűnt világ csökevényének mondja, s nem tartja be, nem igazodik iránta. Sajnos ez es egy tanítási mód³ eredménye, mely mód végkimenetelének alagútjában néha valami pislákol, de a sötét út vége most sem dereng. Taláncsak a tanítási mód nagy kanyarában lehet megbízni, amely kanyar után rögtön látszik az alagút vége, s abból kiérve feltűnik a Nap. A régi Nap. A réges-régi Nap.

A következő ember hihetetlen szavai ékes bizonyítékai annak, hogy egy folyamat elbeszélése, akár többszázezer mai éven keresztül adathat, szinte változatlanul, szájról szájra. Talán: Ebben különbözik az ember a politikustól? Politizálni könnyű, élni nehéz, s politizálás után élni menybemenetel, vagy égszakadás, földindulás. A "menybemenetel" könnyű. Azt kell hirdetni amit a "felsőbbrendű isten hirdet", a másikat átvészelni nehéz. S mégis akadnak, még ma es, szépszámmal lévő öregek, kiknek ősei, őseiknek érdekeit nem ámitá el a földönzületett "felsőbbrendű", de alkonyodó, nagyistennek kikiáltott, töpörtünyi bátorsága.

Egy jól felfűjt hólyagszerű "nagyisten" ellenében elegendő egy hegyezett libatoll, vagy egy másik toll, amely papírra író penna. Hólyagfakasztásra lehet örökíró és körmölő van, talán író es, de kevés az örökíró. S igen kevés az öreg rovó.

* * *

A legyilkolt, elkergetett, letagadott, megtagadott magyarok földjén, az "utolsó" Táltos hegye⁴ alatt, van egy Bazuch nevezetű falucska. E megnevezést Juhos János ministeri fogalmazó⁵ írja így. Ma Bacúchnak írják hivatalosan. E faluban találék egy krumpliszedő öreget. Az öreg magyarul alig beszélt. A szerszámok és állatok neveit ismerte. A tőmondatokat nehezen állítá össze, ígét ragozni igencsak nehezen tudott. Nagyapja magyar volt, mindig magyarul beszélt hozzá. Ma es ha véle álmodik, a nagyapja magyarul beszél hozzá. Az álombéli magyar beszédet ma es érti, a budapesti turistákét nem.

Az öreg a következő dolgokat állítá:

Itt volt az özönvíz széle, s itt kötött ki a bárka. A víz sok ezer évig nem apadt le. Magyar nagyapámtól hallottam, hogy a falu neve özönvizet jelent magyarul. Azt a hegyet (s közben rámutatott) nagyapám Arrara⁶-nak nevezte.

Hihetetlennek tartám a dolgot.

Két nap múltán az egyik völgybéli magaslatról szétnézék. S mintha kb. 150 m magasságban a növényzet elvált volna a környező hegyeken. Elütött egymástól. Elgondolkozá⁷.

Másnap elmenék a r.k. paphoz, s kérdésemre az volt az ideges válasz: *Ilyent csak egy hülye magyar mondhat.*

Ez már elgondolkoztató. Miért ideges ettől a pap? Vissza akartam menni az öreghez. Nevét nem tudván nem találtam meg. Talán nem es volt helyi lakos, csak itt gyűjtögette a télirevalót. Volt miből a katonák és diákok munkája után.

Az elváló növényzet valami tavat igazol. Talán tengert? Akkor tengerre nem es gondoltam.

A Bazuch és az özönvíz kapcsolatára néhány lehetőséget véltem ésszerűnek. Talán magyar tájszó amit nem ismerek vagy már régen kiveszett a nyelvből. Talán a Bazuch szó valami idegen nyelven vízözönt jelent? Ezen utóbbira semmilyen szótár nem utal. Talán egy régebbi kihalt idegen törzstől vette át, s örökítette meg az e vidékén kipusztított magyarság? Lehetséges, hogy az öreg valami más szóval összetévesztette? Aligha, hiszen vizezen, naty víz, pocs, potop szavakat es használta. Ezen utóbbi lengyelül vízözönt jelent. A mai, a "használatos" ám hivatalos Bacúch elnevezésre nem es gondoltam. A név Juhos János szerinti magyar változatában kerestem a megoldást.

Sok volt a tisztázatlan kérdés. S még volt egy. Miért gerjedt be ettől a r.k. pap? Mi a féltnivalója? Mi a féltnivalója?

A szótárakkal semmire sem jutottam, próbáltam megfelelkezni az egészről. Sikerült es kb. két évig. Ekkor megtudtam a rádióból, hogy az Alföld helyén valaha tenger volt. Újra elkezdék az özönvízen gondolkodni. Talán itt lehetett a tenger széle. Talán itt volt az özönvíz? Itt kötött ki a bárka? Hamarosan rájöttem, hogy a hajó nem köt ki mindég, néha zátonyra es fut. Mit csinál?

¹ Érthetetlen, de minden kereknek hat szöglete van, ha gömb, de csak négy van, ha lapos (azaz ak-kor kör)

² A babonának más a jelentése, mint a ma használatos értelme, de itt a mai értelemben használom

³ Rossz tanítási módszer

⁴ A körmömnek es van hegye, de ez a hegy más. Mit jelent ez? Ez egy "parancsuralmi" terület, amelyhez nem szükségeltetik domb, de magaslattal jelképeznek

⁵ Miért ír egy magyar ministeri fogalmazó szláv ch-val? Talán német ch-val? Az s talán a latin hatás

⁶ A kettős r-t igen kihangsúlyozta

⁷ Elgondolkozá⁷, s nemcsak elgondolkodám. S egyik sem elgondolkodat, sem elgondolkozat

Valamire ráfut. Mire fut? Arra a sziklára ráfut. Röviden és mutatva. Arra rá. Megszületett a következő kérdés? Mi hát az Ararát? Talán az "arra rá fut" rövidítése az r és az f kihagyásával? Lehetséges, mert megkapjuk Ararat hegyének a palóc változatát. *Araraut*.

Az öreg nagyapjának, Tatának van igaza? Mi hát a Bazuch? Hogyan nevezhette az öreg öregje, a Tata⁸? Ám lehetséges az "arra rá(f)út" helyett az "arra rá úsz"⁹ változat es.

Hát csak ennyit Ararát hegyéről. Arrara még mindig megvan, tisztelői odavannak¹⁰.

Ez a dolog kezdett bonyolódni. Ez az egész fokozódott a kiszáradás elméletével. Mi es ez az elmélet?

Őseinknek kései csoportjai a kiszáradás, az elsivatagosodás elől fokozatosan nyugat felé vándoroltak. "Menekültek"¹¹ a "rossz" természet szeszélye elől. Jóságaiknak tiszta vizet és jobb legelőt kerestek. Ez valami fordított dolog, mint az özönvíz. Ez a csodaszarvas által vezérelt folyamat. Hiszen a csodaszarvas nem egy állat, hanem több. Darabszámra és több állat, valójában eszme es. Elmélet es, amely szerint a népvándorlás igazodik. A szarvas, az őz, a ló tiszta lény, s ha iszik a forrásból annak vize tiszta. Amidőn a forrás vize megszenyül, a szarvas nem issza, odébbvándorol. Keresi a tiszta vizet, s annak forrása mellett meghonosodik¹². A népnek, ha egészségben akart maradni követnie kellett a szarvast. Ez a népvándorlás másik oka. *Eredetileg szó sincs arról, hogy a szarvast kergették, zavarták volna. A szarvast követték, s ha úgy tetszik üzték. Az űz szó eredeti jelentése nem a vadászati hajsz, hanem a nyomkövetés.* Amíg a szarvasnak nyoma volt a forrásnál, addig a víz iható volt, s ha nyoma veszett a szarvasnak akkor az "elveszett" nyomát kellett követnie a népcsoportnak. S ha megtalálta az elveszett nyomát, életben maradt, s ha nem akkor kiűtött a kór, s megvoltanak a következményei.

Arany János csodálatosan kiérzi az űz szó jelentését a Rege a csodaszarvasról c. versében. Ott semmi nem utal az állat kergetésére. A "nyomavesztett" állat nyomát alkonyatig követték, s a nyom az alkonyattal eltűnt, ugyanes étkezni és pihenni kellett. S másnap folytatták a szarvas, azaz az új forrás keresését.

Az Arrara meg lett fejtve, de még mindig ott volt a Bazuch. A bezűg, bezuhog az eső neveltséges magyarázat a vízőzönre. Ez ellen szól az es, hogy a z betű nem más, mint a kiejtett német c.

A szlávok a ch-t h-nak ejtik, a B a cirilikában V-nek olvastatik, valamint a latin nyelveken a c t-nek íratatik. Így lassan összeállt a Vtuh. Itt vatta vezérre és a cseh Uher¹³ elnevezésre lehetett volna gondolni. Hihetetlen, de egyik sem régies. A rovásírás szerint olvasva: HUTAV. A tó¹⁴ már megjelent a végén, tehát víz már volt. Tenger? Vízőzön? Lehetséges mindkettő, de mi a HU? Erre a kérdésre Fejes Pál adta meg a választ. A HU a hun törzs neve volt, évtizedekkel ezelőtt. E névhez csak később került az N betű.

Mi hát a Bazuch? *A Hunok tava!* Azaz a ragozatlan világban¹⁵: *HU TAV*

A Felföld egyik mai térképén a falu magyar neve Vacok. Sajnos, de talán ez a jószerencse, hogy nem tudék a Vacok nevezetéről. A V sokat segített volna a kibogozásban, a c-től es könnyebb lett volna az út a t-hez. Ám az o megzavart volna, s a k-tól a h-ig nehéz lett volna az út. Miképpen jöhetett létre a Vacok elnevezés. Ha valaki azt állítaná, hogy a Hunok tava vacokká változott igaza lenne, de kérdem (inkább kérdezhetném): ki nézné őt épeszűnek?

Mi a népvándorlások lényege? Van egy haza, amelyet a víz elönt, a nép egyik része ugyan megmenekül, kijut valami magaslatra. Pl. egy hegylanc gerincére. Arra rá, arra a csúcsra. A víz nem akar apadni a hegylanc "hazai" oldalán ezért kénytelenek új hazát keresni a túloldalon. A nép csoportokra szakad, elindulnak különböző irányba. Az idők folyamán a természet hatására e csoportok szokásai megváltoznak. Öltözeteik es megmásulnak. Hova tovább nyelveik es egyre-másra eltölődnek. Tehát "Bábel tornyát" a vízőzön es okozhatta.

Mi történik ha e népcsoportok találkoznak? Ha a természet bőkezű, s felismerik közös eredetüket, akkor egyesülnek, erősítik egymást. Ha a természet kegyetlen ezen népcsoportok próbálják egymást kiszorítani az élet teréből. Ez az oka a háborúknak, amelyek aztán különbözőképpen lehetnek megokolva. A csaták után az elkergetett népcsoport-töredékeket már szívesebben befogadják a szomszéd népek.

Ha két népcsoport egyesül, nyelveik közelednek egymáshoz. Lehet az egyik nyelv domináló a másikkal szemben, de a domináló nyelv es gazdagodik. Szavakat vesz fel a másik nyelvből. Ha nincs domináló nyelv, akkor kialakul egy új nyelv, amely szinte mindkét nyelv szókészletét tartalmazza.

Tehát van egy haza, ahonnan a víz szorít ki, s van egy másik ahonnan a sivatag. A sivatag es "Bábel tornya". Melyik az első, melyik az igazi? Ezt sohasem tudjuk meg. Ez sokkal bonyolultabb mint a gólya két hazája. Években hosszani. Úton az

⁸ A Tata nem más, mint atyám atyja. Itt jegyzem meg: A pápa az (a)paapa (a)pá(m) apja, a nyanya viszont anyám anyja, stb.

⁹ Arra rá ú(szo)t

¹⁰ Oda vannak egy más világon, amely nem másvilág, s a más világból visszatérnek

¹¹ Ezt a "menekülést" a történészek a besenyők előli meneküléssel tévesztik össze

¹² A jelen, jelen, stb. szláv nyelveken szarvast jelent. Ezen szavak eredetéhez fűződik egy "csodaszarvas" jellegű monda. Nem szláv részről való e monda, hanem a lovas népek elbeszélése

Őseink napfelkeltekor a forrásnál a szarvas nyomát keresék. Elindultanak a forrásokhoz. A csoportból egy-egy szó távlatában lemaradt a patak mentén egy híradó. A forrást többnyire csak egy ember érte el, a nyomkereső. Ha látta a szarvast vagy nyomát találta kiabált, s egy egész sor folyamatosan viszhangoztatta egészen a Táltoz füléig a jelen szavat. Jelen, jelen, jelen, viszhangozták a hegyek, s ezt verte vissza a víz tükre es. A jelen a lovas népek számára a szarvas létét igazolta, hegyek között lappangó szlávok viszont a jelen szavat a szarvassal azonosították. Így nevezték el a szarvast jelen-nek, s így hívják a mai napig

¹³ Ami csehül Uher, Uhersko az latinul szintén a Hunokra utal. Vannak örök kérdéseim: Miért éppen ellenségeink örökölték meg Hun nevünket? Miért hívják ezt (a megmaradt töredéknyit es) a világon a Hunok Országának? Volna Hunok nélkül Hungária? Miért lehet Ungvár ma Hungárián kívül? Hogyan került ki Uherské Hradiště, a Hunok Országából? S majd arról még szólok, hogy hol van egy Uhersko nevezetű falu, s hol van Uhersko. Milyen messze van Sankt Gallen? Az a Szent Gallen, amelyről a latin betű igazat nem vakkant a "bolond" barát szólásán kívül

¹⁴ Tó, tav-as, tav-at

¹⁵ A régi hunok nyelvein nem ragoztanak

egyik hazából a másikba nagyjából ugyanazok a folyamatok játszódtnak le. Azaz az egyesülés és a lemorzsolódás folyamata. Nyelvszétválás, majd nyelvgzdagodás vagy nyelvhalál. Mindegyik lehet részleges es.

A magyar nyelvre nem jellemző a szavak értelmének átváltozása. Az utóbbi száz ezer év alatt szinte alig történt ilyesféle dolog, ami történt erőszakkal történt¹⁶. Sőt vannak félremagyarázott eredetű szavaink es, amelyeknek megmaradt az értelme. Ez a nyugati nyelveknél teljes nyelvátalakítások egész sora figyelhető meg. Ez szinte vándorlás nélkül történt. A lovas népek alapszavai ha régebben értelmet cseréltek, akkoron a vándorlás az oka, újabban a szándékos elferdítés. Ezen utóbbinak a gyökerektől való elvágás a célja. A szavak elferdítésével elhitették¹⁷ vélünk, hogy:

Ÿ a keresztény szó átvett. A keresztény kultúra felvett. Valójában a kereszténység Kör-Istenség, a lélek körforgásának, újjászületésének vallása. A kultúra viszont KLTR a magánhangzótlán rovásírásban. Azaz KELET URA. Ezekről léssen egy-egy dolgozatom;

Ÿ ide egy kiéhezett, hitetlen rablóbanda menekült. Holott: ez teljesen máshogyan van. Nem egyszerre, több részben történt, s jól megszervezett, jól megtervezett katonailag erős népcsoportok érkeztenek. Ha úgy tetszik menekültenek, de a természet rossz szeszélye, az elsivatagosítás elől. Táltosaink szerint a sivatag nem terjedhetett át a hegyek karéján, a Kárpátok gerincén. Az utolsóak, kik a szeszély elől a Kárpát medencébe akartanak kerülni a kunok voltanak és sok viszontagság után sikerült es nekik. Őket visszatéríté az elsivatagosítás oda, ahonnan őseiket a víz kiszorította?

Ÿ A bűn az ma valami rossz. Pedig a régi vallás neve volt. A lélek-vándorlásos kereszténység;

Ÿ a keresztény vallás eredete Kis-Ázsia, holott az Isten keletebbre lakik, s megmaradt Hind¹⁸-iszt-an, Pak-iszt-an, Türk-iszt-an, Afgan-iszt-an, Kazah-(i)szt-an, stb. formában, sőt erre utal egy mohamedán város eredete: Istan-bul. Ezen utóbbit tenyésztett nyelvészeink hivatalosan Sztambul-nak írták-íratják, hogy az Isten szóhoz ne es hasonlítson;

Ÿ a borda csontot jelente. A B-OR egyenrangú társat jelente, a D a jövő időt az A a folyamatos múltat. Tehát a Teremtő nem a férfit csontjából alkotta a nőt, hanem mindenkor egyenrangú társat, azaz fele-séget alkotott mellé. Csak néhány vallással kapcsolatos tény (szavat) említettem. Máshol majdan többről szólok.

És még nem szóltam a többszöri honvisszafoglalásról. Mi több: a királyságok visszaállításáról sem szóltam. S nem szóltam, hogy: hol kezdődik a HUNok és HUNGária történelme?

Hasonlóképpen van a szokások útjával es mint a népek útjával-útjaival. Ez ugyanúgy működik ha nem a vízözön, hanem az elsivatagosítás "veri" szét a népeket. Mi volt az első? Szinte lényegtelen. Ami a lényeges, az az utak lényege, s a hazák léte.

A nemzet fogalma nem a mai értelemben értendő. Mi értendő a régi nemzet fogalma és a mai nép között? Talán legjobban érzékelteti a következő idézet:

*Haza nemzet és a nyelv,
Három egymástól elválaszthatatlan dolog.*

Itt három dologról van szó. Tehát a nemzet és a nyelv két dolog. Ma már azt mondjuk, hogy a nemzetnek nyelve van. Régen ez nem így volt. A nemzet fogalma nem a nyelvhez állt közel, hanem a nép fogalmához. Az István korában élő nemzet, többnyelvű volt, de mind hunnyelvű. Atila népe viszont a hun nyelveken kívül sok más idegen nyelvet beszélt.

Hogy van ez az írásokkal? A népek szétválása után idővel az írások es szétválnak. Némely népcsoportnál pontosul, tökéletesedik, másoknál viszont elkorcsosul vagy elhal. Ha két népcsoport egyesül egy darabig még használják a különböző írásaikat aztán a két írásból kialakul egy harmadik, vagy pedig a domináló írás átvesz egy-két dolgot a másiktól, s az utóbbi elsorvad. Az írások szétválnak, majd újra összefonódnak. Valami elvész, valami új, valami szebb, jobb alakul(hat) ki. Hasonlóképpen van, mint a nyelvnél. A többszöri honvisszafoglalást követően állam-, jog- és királyság-visszaállító István nem merte államnyelvvé tenni az egy töről fakadó, de másként beszélő törzsek egyikének a nyelvét sem. A pogánylázadásoknak nevezett mesterséges viszályokat akarta ezzel kikerülni. Sikertelenül. Ám ezek a viszályok kovácsolták össze a közös nyelvet. Kálmán korában már létezett az egységes nyelv, de minden törzs saját rovásírásába rejté titkait. A Nagy Könyves ezért egységes nyelvből, de idegen írásban gondolkodott. Két Nagy Király sok mindent nem tudott elkerülni, de István a nyelven alapuló torzsalkodást kerülte el, Kálmán az íráson belüli viszályokat. Váradon fogantatott, s Krakkóban megszületett a latin betűs magyar írás. Ez latin betűs nyelvezet használtatik a mai napig, bár az utóbbi két évszázadban beletettenek egy-néhány nyugati cifraságot, politikai ámitószavakat, "mosópor" és "fogkefe" vásárlásra buzdító szövegeket.

¹⁶ Ilyen pl. a keresztény szó. Elválasztva az egyik régies változata: Kör-Isten-y. Ez az Isten általi örök körforgást, a lélek-vándorlást jelenti. Volt-é felvétele a kereszténységnek? Miért kellett e szavat idegen eredetűnek nyilvánítani? Miért tért vissza a reformáció a keresztény megnevezéshez? Hány ilyen szó van még? Az Isten határozói megnevezés, hiszen az én határozó(ói rag). Az Isten szóban a határozói ragot jelzőre cserélve kapjuk az Istes szót. E szó elébe téve a kör-t a Keresztes szavat kapjuk. Más változatban a Megváltót: Krisztus-t. Megjegyzem, nem biztos, hogy e szó az utolsó Megváltó nevével kapcsolatos. Voltanak korábbi Megváltók es

¹⁷ Mit ír rólunk a világ, s mire bólogatnak okleveles történelemszaktársaink?

¹⁸ Hun-d?

Kálmán nyelvezetét évszázadokig tiltották. Nyelvemlékeink néha furcsának, kissé érthetetlennek tűnnek. Kik írhatták őket? Jószándékú idegen papok? Netalán magyar papok Kálmán nyelvtanának ismerete nélkül¹⁹. Kik? Ismerték a reformáció képviselői a Nagy Könyves eredeti nyelvezetét?

Mi az út(ak) lényege? Mi van mögötte? Nemcsak a népekkel, a világgal es történik valami vándorlásszerű. Átpólusozódik a föld? Idővel igen. A fű fára változik? Keletről jön újra Nyugat, s Keletre tér vissza Nyugat? S Nyugaton kel fel a Nap.

Tudnak-é egyes papi körökben az özönvizekről, a kiszáradásokról? Talán igen, talán nem. De ha nem, akkoron mitől remegnek? Miért gerjednek be bizonyos ártatlannak tűnő szavaktól? Miért akarnak mindent eltüntetni, amit képtelenek megérteni?

Az elsivatagosodás elmélete teljesen ellentmond a vízözönnek. Mi hát az igazság? Szerintem az igazság kettős. Kettős mint a kereszt. A kettős kereszt, amely nemcsak egy kereszt, hanem egykereszt. Ez a kettőség nem kétarcúság, ez nem olyan, mint az ide-oda "intézkedő" kétfejű sas.

Amikor itt tartottam a kötet szerkesztésével, érkezett a hír, hogy Takács József nem ír többé. Gömöri kis faluból indult, matematikából és fizikából doktorált Prága városában. Taníthatott egyetemen is, de állását elveszté és nekünk írt dolgozatokat palóc eszejárásával, amint és amit a gömöri ember beszél. Egyesek szerint etimológiája „sajátos“, dolgozatait este, a tábortűznél, furulyaszó mellett kell hallgatni. Nekem nagyon fognak hiányozni. Ha van Isten az Égben, akkor most gömöriül beszélgetnek, s biztosan megértik egymást. Nem úgy, mint mi, itt a Földön.

¹⁹ Az egyházi iskolákban csak a latin volt a hivatalos. Kálmán Könyveit es a rovásokat az egyház égettette

Dani Pál (London)
**Körülbelül ötven meggondolás,
hogy miért nem vagyunk finn-ugor származásúak**

Már Götz László felhívta a figyelmet arra, hogy nem volna szabad a származás és a rokonság fogalmát összemosni. Vagyis fennállhat rokonság egy töről való származás nélkül is. Például: unokaöcsém is rokonom, mégsem tőle származom. Ezeket előre bocsátva, finn-ugor származásunk néhány nehézségére szeretném felhívni a figyelmet, amelyek a következők:

1. Nagyok az antropológiai eltérések, ami kizárja a közös eredetet.
2. Legközelebbi nyelvrokonaink az obi ugorok, mongoloidok, ami nálunk csak pár százalékban fordul elő.
3. Második anyanyelvünk a törökös pentaton, aminek nincs finn-ugor párhuzama.
4. A finn-ugor népek népzeneje egymástól is nagyon eltér, így kérdéses ennek közös eredete.
5. Nincs közös finn-ugor régészeti anyag, így a feltételezett szétvándorlás ezen az úton nem követhető.
6. Nincs közös néprajzi tárgyi anyag: sem díszítési motívumok, sem eszközök.
7. Nincs közös néprajzi anyag a szellemi néprajz területen sem. Bár nem vagyok képzett nyelvész, mégis szeretném felhívni a figyelmet néhány nyelvi problémára:
8. közösek a magasabb lakáskultúra szavai, pld: ház, fal, ajtó, küszöb;
9. közösek a lótarás szavai, beleértve még a kengyelt is;
10. közösek a fémművelés szavai még a vas is.
11. Nagyok a nyelvtani eltérések, pld: az igeragozás megléte vagy hiánya.
12. Több magyar nyelvi hang nincs meg a finn-ugor nyelvekben.
13. Hangrendi különbségek, hangváltozások problémája, pld: S = S'.
14. A nyelvek külön életében keletkezett sok ezres szótömeg problémája.
15. A vadászidőben kis területen nagyszámú népesség, nem élhetett együtt. Így tehát ősnelv sem alakulhatott ki.
16. Kasgári Mahmud szerint a 11. század elején a volgai Bolgároknál még nem volt meg az R - s hangrotáció, így tehát a török eredetű szavaink zöme eredendően magyar kell legyen.
17. Erdei gomba neveink szláv eredetűek. Ha erdőlakó nép voltunk, ez hogyan lehetséges?
18. A "medve" szavunk szintén szláv jövevényszó.
19. Fontos emlős állatoknak nincs közös nevük az uráli népeknél. Hogyan eredhetnek akkor egy töről?
20. Ez a névhiány azért is furcsa, mert az ejtés tilalmi tabu, egy állat esetében csak egy népre vonatkozhat.
21. Mióta vagyunk lótaró nép? Egyes lótenyésztési elnevezéseink a marhatenyésztésből való átvételek is lehetnek.
22. Legközelebbi nyelv rokonaink az obi-ugorok, rénszarvastartásra vonatkozó szakszavai a mongol példát követik. (Nővő és fogyó fogazathoz igazodnak)

Túl a nyelvi problémákon pár elgondolkoztató kérdés:

23. Vadásznép hogyan szaporodhat el anélkül, hogy vagy szomszédait, vagy a rendelkezésre álló vadállományt kiirtaná?
24. Az erdei vadászoknak nincsenek fejlett támadó fegyvereik, mert csapdáznak.
25. A vadászkorban az egymástól elég nagy távolságra élő családok kerültek a fegyveres konfliktust, mivel az túl kockázatos volt és mindnyájuk pusztulását vonhatta maga után.
26. A sűrű erdő jobban elválaszt mint a hegyek, így tehát ezen keresztül nagyszabású elvándorlás nehezen képzelhető.
27. Az úgynevezett uráli, őshaza ma is lakatlan tundra, régen is az volt, tehát nem alakulhatott ki oly sűrű népesség, aminek szét kellett volna vándorolni. (László Gyula).
28. Mióta italunk a kumiszt? Mivel a tejsavas és az alkoholos erjedéshez elég magas hőmérséklet kell.
29. A képeskrónika egyik ábrázolása szerint a 7 honfoglaló vezér mindegyike zászlót tart a kezében. Ezek közül egyik kígyót ábrázol, mint istenség csak Mezopotámiában volt pozitív jelenség.
30. A "Miska kancsó", ami az alföldi fazekasság ősi terméke, hasán szintén kígyó van.
31. Egyik kiváló, időközben elhunyt néprajzosunk szerint bizonyítható a szűz mezopotámiai eredete.
32. A rézfokos, mint dísz fegyver szintén déli eredetű kell, hogy legyen, mert az Andronovói népesség már bronzkorban érkezett az Urál vidékére.
33. A ma akkreditált őstörténész álláspont szerint népünk, a délről jövő andronovóiakból és a tőlük északra lakó finn-ugor népekből, illetve ezek összeolvadásából alakult. Mivel a finn-ugor népek erdei vadászok voltak, az Andronovóiak pedig nagy állattartók és földművelők, a két népesség népsűrűségi aránya 1:30, 1:50 lehetett, így a két, három százalék olvadt össze a 97-98 százalékkal. Kérdés, hogy a mi őseinket miért a 2-3 százalékban keressük?
34. A Tajga madár nevei hiányoznak nyelvünk uráli szókészletéből, tehát őshazánk a Tajgán kívül kellett hogy legyen (László Gyula).
35. Matolcsi János szerint a farkas későn tűnik fel Uráli területen, mégis ejtéstilalmat takaró régi állatnevünk.
36. Hogyan lehet ősi alapnyelvi az "eb" szavunk, mikor azt a farkasból tenyésztették?

37. A szatmári Székér Múzeumban található szekerek vasalásának bizonyítható a mezopotámiai eredete (Farkas József).
38. László Gyula a régészet oldaláról meggyőzően bizonyította két vagy többszörös honfoglalásunkat. Tehát az avarok és on-ugorok túlélését, márpedig – mint Fodor István megállapítja –, ezek soha nem jártak a Káma vidékén.
39. Egyes finn tudósok szerint a finn népesség mindig is mai hazájában élt. A magyarral való laza rokonsága mégsem tagadható, a két nép között kapcsolat csak a Hun Birodalom keretében volt lehetséges.
40. Perzsa és arab krónikások szerint a magyarok tűz imádók, ami tételes világvallás. Legközelebbi nyelvrokonaink az obi-ugorok viszont sámán hitűek.
41. Sem népi emlékezet, sem krónikás hagyomány nem őrzött meg semmilyen finn, ugor, vagy Káma-vidéki emléket, viszont megőrizte azt, hogy Perzsia vidékéről származunk.
42. Ha helyes Vékony Gábor olvasata és a kárpát-medencei rovásírás tényleg közeli rokona a pártusírásnak, ami az arameusra megy vissza, akkor népünk ezt csak Perzsia vidékén Krisztus korában vehette át.
43. Bölcs Leó az északi szkíta népekhez tartozóknak mond minket (türköket). A szkíta meghatározást, mint kategóriát használja, a szkíta népek viszont nem finn-ugorok.
44. Marjalaki Kiss Lajos szerint a magyar nyelvű alap-népesség már a szkíta időkben kialakult és lakta a Kárpát-medencét, ami fölött különböző katonai arisztokráciák jöttek mentek.
45. Timaru barátom szerint közeli rokonok lennénk a keltákkal, mivel sok az azonos szavunk (pl: ma is a társas összejövetelt "bálnak" hívják.) Én úgy gondolom kulturális hatással kell számolnunk és a kelták nyelvét tanulmányozva, megkaphatjuk, hogy milyen nyelven beszélhettek a szkíták.
46. Honfoglalás kori ötvösségünk szaszanida eredetű, amihez szintén nehéz lehet hozzájutni a Káma vidékén.
47. Bérczi Szaniszló szerint a Honfoglalás-kori ötvösöknek mintájuk szerkesztéséhez magasabb geometriai ismeretekkel kellett rendelkezni. (Forgatás, nagyítás, kicsinyítés.) Kérdés, hogy ezen ismereteket lehetett-e elsajátítani a Tajgán?
48. Az aranymetszés a görög építészetben is használt bizonyos szabály szerint növekedő számsor, valójában aránymetszés. Ezt a szójátékot csak a magyar nyelv engedi meg.
49. A finn-ugor népeknél megvan, mint ősi jogszokás a vérbosszú. Ezzel szemben István kori törvényeink szerint a magyarból még a megtorlás elve is hiányzik és a jóvátétel elve érvényesül.
50. Végül, de nem utolsó sorban néhány szó a székelyekről: eredet hagyományuk szerint hunok. Nagyon szép régi veretű magyar nyelvet beszélnek. Semmi nyoma, hogy valaha is nyelvet cseréltek volna. Házaitak csoportos munkával kalákában építik. A déli oázis övezetben, amelyhez Korezm és Kazsgár is tartozik, a várat kalának nevezik és nekünk is van egy honfoglaló nemzetségünk, amit Bór-Kalánnak neveznek. Félős, hogy ez a nyom sem a Káma vidékére vezet.

Ajelen történelmi ismertetési a nagyszentmiklósi avar-kori arany kincs és a szarvasi avar-kori tűtartó rovásjeleinek megfejtéséből adódó történelmi visszapillantás, ami időben visszavezet őseink, s ősi nyelvünk Kr. e. 2. és Kr. u. 5. század közötti színterére, a Turáni Nagy Térségbe, Nyugat-, Délnyugat- s Közép-Ázsiába, valamint a Tarim-medencébe.

Végtelenül boldog lennék, ha ebben a röviden vázolt történelmi ismertetésben az Olvasó elvárásához mértén mutathatnám be a nagyszentmiklósi arany kincs és a szarvasi avar-kori tűtartó történelmi értékű rovásjeleinek szóértelmezését, ami bizonyíthatóan mutatja nemzetünk nyelvi és történelmi hovatartozását a Turáni Nagy Térségbe, Közép-Ázsiába, s a Tarim-medencébe.

A mellékelt térképeken követhető az avar néven ismert 3. honfoglalást megelőző, több mint 100 éven át tartó szerveződések fölvonulási távlat, ami Kr. u. 580-590 körül a Kárpát-medencében a 3. honfoglalás megvalósulásával befejeződött.

A bemutatott fényképek jól szemléltetik a turán-térségi és a tarim-medencei rokon népeink jellemét mind a férfi, mind a női ágon, amely szinte azonos a Kárpát-medencében több mint 1000 éve élő magyar nép jellemével és adottságaival.

A Turáni Nagy Térségben és a Tarim-medencében élő testvérnépeink s nyelvrokonaink különböző csoportjainak női díszöltözete azonos az avar, nag-nagar-magyar honfoglalás-kori női díszöltözetekkel.

A férfi díszöltözet is azonos volt a Kr. u. 10-13. századig a honfoglalás-kori férfi díszöltözékekkel, de azokat a díszöltözeteket a mohamedán vallás terjedése megszüntette, mert nem illett a mohamedán vallás tanításának egyszerű, sivatagi értelmezésébe.

Ezek a történelmi díszöltözetek visszavezetnek az Ugur-Ujgur-Kharosán Fejedelemség korába, a Kr. e. 2. és a Kr. u. 5. század közötti időben festett művészi falfestményekhez, a Beeklik, Kizil, stb. barlangtemplomokba, a Tarim-medencébe és a Turáni Nagy Térségbe, ahol ősidők óta beszélnek a szanszkrit-aryán-kharosthi, csita-szkíta, ugur-ujgur kun, tokhár, avar-nagar-magyar, türk stb. rokonnyelveket.

Gondolatban együtt haladok a tisztelt Olvasóval azon a hosszú úton, ami a történelmünk folyamán összekötötte a Turáni Nagy Térséget, s Közép-Ázsiát Kelet-Európával s a Kárpát-medencével.

Rávillantok a kitan-mongol tatár hadjáratok sorozatos támadásaiban letört, pótolhatatlan veszteségére nemzetünknek, úgyszintén a Turáni Nagy Térségben és a Tarim-medencében élő testvérnépeinknek s nyelvrokonaiknak helyzetére.

Mint fiatal iskolásfiú, az utolsó magyar rovásírótól, az 1830 körül született Pumi bácsitól, az 1848-as honvédtől, majd pásztortól, tanultam rovásírást és a rovásírással kapcsolatos történelmi ismereteket, 1916-ban Mohács körzetében, Dunántúlon. A könyv rovásjeles s latinbetűs sorai 65 éves gyűjtőmunkám részbeni eredményét tartalmazza.

Köszönet Mr. Reshard Wahaf-nak

Köszönettel s tisztelettel tartozom ugur-ujgur barátomnak, Reshard Wahaf-nak, aki végig segítségemre volt a Turán-térségi, közép- és közel-keleti, Tarim-medencei testvérnépeink s a nyelvrokonaink történelmi ismertetésében, visszamenőleg a Kr. e. 2. századtól a Kr. u. 20. századig.

Mr. Reshard Wahaf beszéli az angol nyelvet, azonkívül jól beszéli a Tarim-medencei, turán térségi nyelvjárásokat, amiből eredően átfogó történelmi, vallási, nyelvi, törzsi, politikai s gazdasági ismertetést adott mind a történelmi múlt, mind a korunk történelme szerinti Közép-Ázsia, Tarim-medence és a Turáni Nagy Térség néprajzi helyzetéről, testvér- s rokonnyelvű népek és kisebbségek nemzeti bizonytalanságáról.

Köszönet Mr. Esral Abidi-nak

Hálás köszönettel tartozom a tatár nemesi családból származó Mr. Esral Abidi-nak, aki beszéli az angol, iráni, mongol, kínai, török, orosz nyelvet és az összes nyelvjárást a Turáni Nagy Térségből és a Tarim-medencéből egyaránt.

Mr. Esral Abidi szülei könyvtárában gyűjtötte Ázsiára és Európára vonatkozó történelmi s nyelvi ismereteit, ahol a család múltját is érintő rovásjeles történelmi írásokat, jegyzeteket s könyveket évszázadokra visszamenőleg tanulmányozta.

Mr. Esral Abidi történelmi előadás formájában 5 éven át olyan történelmi ismeretekhez juttatott, amelyek ezideig ismeretlenek voltak.

Mr. Esral Abidi s Mr. Reshard Wahaf összefoglaló történelmi s nyelvi ismertetései alapján írtam a Tarim-medence és a Turáni Nagy Térség történelmi ismertetését. Úgyszintén a Tarim-medencéből "avar" néven szerveződött népmozgalom Európában folytatódó "Avar Államközösség" néven ismert történelmi ismertetését, ami Kr. u. 9. századig tükrözi az "avar" kor eseményeit.

*Reshard Wahaf barátom az édesanyjával.
A Tarim-medencéből, Sinkiangból származnak*

Felhívom a Tisztelt Olvasó figyelmét arra, hogy mind a Turáni Nagy Térségre, mind a Tarim-medencére vonatkozó chine-kínai történelmi adatok időben, térben és megnevezésekben évszázados eltérésekkel íródtak, ezért nem bírnak teljes történelmi értékkel. Felhasználásuktól így eltekintettem.

*A képen látható fiúk 9-16 évesek. A Tarim-medencéből jöttek.
Kitűnő fölfogásúak, gyors gondolkodású gyerekek*

*Ők is a Tarim-medencéből származnak. Képük mutatja az északi
s közép-ázsiai, Turán-térségi ugur-ujgur keveredést a déliekkel.
Őseink is ilyen összetételű nép voltak*

I. Az avarok rövid történelmi ismertetése

A Turáni Nagy Térség, Közép-Ázsia és a Tarim-medence Kr. előtti elsivatagosodásából eredően, az ott lakó testvérnépek s vegyes nyelvcsoporthoz tartozók népesedésük növekedésének következtében Délnyugat-Ázsiába, Kelet- és Északkelet-Európába vándorolva keresték a füves, tavas, erdős, jó termőtalajú, s gyéren lakott, vagy lakatlan területeket népfőlségük letelepítésére.

A Tarim-medence (Tekla Makán) sivatag elapadt forrásvidékein a sivatag homokja által eltemetett majd a szélfúvástól ismét feltáruult ősi települések maradványai azt bizonyítják, hogy az ott lakó néptörzsek Kr. e. 6-8 ezer évvel ezelőtt árkok ásásával dús növénytermelést folytattak. Főleg rizst termeltek, de árpa, búza, kerti növények, valamint alma, körte, szilva, szőlő, dinnyefajták s répafélék termelésével is foglalkoztak. Ezek a növények mind őshonosak a Tarim-medencében és a turáni térségben egyaránt.

Minden jel arra vall, hogy Tarim-medencéből vándorolt törzsek telepedtek le Nyugat- és Délnyugat-Ázsiában, az Eufrátes és a Tigris folyó mentén, ahol Kr. e. 5-6 ezer évvel csatornák és árkok ásásával elárasztó növénytermelést folytattak.

A szorgalmas telepések nagy termést adó kertgazdálkodását a Biblia s az ókor bölcsei „paradicsom kert”-nek nevezték.

Ezek a törzsek korukat megelőzve az Eufrátes és a Tigris folyó övezetében épített lakótelepeiket városokká, majd 300000 főt is meghaladó városállamokká fejlesztették, az ókor tanítóivá, s történelmi tényezőivé válva.

Korunk történelme sumer sumir-sumir néven ismeri ezt a tehetséges tarim-medencei, Turán-térségi törzseket, amelyek államépítő tevékenységükkel korukat megelőzve lerakták az emberiség fejlődésének szellemi s államszervezési alapjait.

Közép-Ázsia, a Tarim-medence és a turáni térség sivataggá vált területeinek apadó vízhozamú forrásvidékeiben az élelmiszerek termelése a Kr. előtti évezredekben sem fedezte a növekvő néptörzsek teljes élelmiszerszükségletét, ezért a fiatalabb törzseket elvándorlásra serkentették. Három emberöltőként csoportokat küldtek felfedező vándorútra fiatal törzsfőkök vezérletével, akik ismeretlen nevek alatt közeledtek Északkelet- s Kelet-Európa jó éghajlatú, gyéren lakott területeinek elfoglalására. Ezek alkották a Kr. előtti, s utáni történelem folyamán Ázsia és Európa között az összekötő-híd szerepét a Kr. u. 13. század elejéig.

A Kelet-Ázsiából Nyugat-Ázsiára, majd Kelet-Európára törő kitan-mungal tatár hadsereg sorozatos támadásai a már nemzetté fejlődött rokon nyelvű turán-térségi törzseket rövid idő alatt eltűntették Nyugat-Ázsia s Kelet-Európa színteréről.

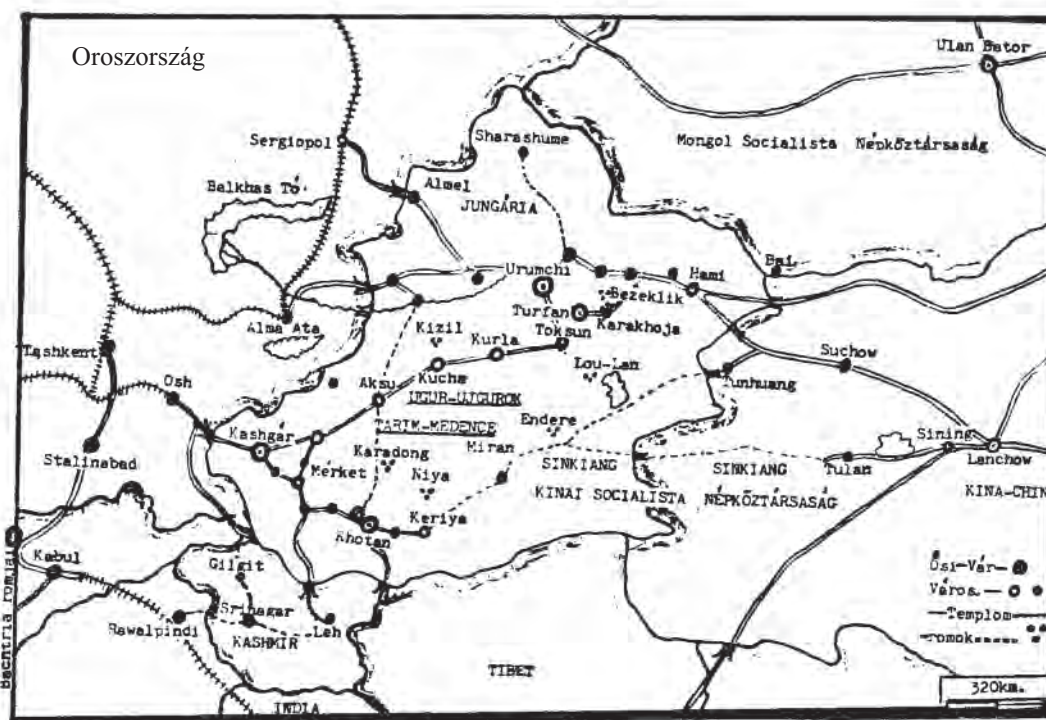
A Tatárvész elől menekülő turán-térségi nyelvrokonaink ismeretlen hányada Szibéria őserdeibe és az északsarki területekre menekülve átvészelték az évszázadokig tartó kitan-mungal tatárvést.

Ezeknek a nyelvrokonainknak utódai alkotják ma Északnyugat-Szibéria és Északkelet-Európa lakóinak nagy hányadát, akiknek zömét az orosz Pravoszlov Egyház a történelem folyamán beolvasztott az orosz népközösségbe.

A szibériai őserdőkbe és az északsarki övezetbe menekült néhány ezer főből álló Turán-térségi, s Közép-Ázsiai származású törzsek s népközösségek utódai az őserdő homályában kőkorszakbeli életet éltek, s csak a 16-17-18. században fedezték fel őket az orosz szörmekereskedők és vadászok.

A Kr. előtti évezredekben és a Kr. utáni ezrekben a Turáni Nagy Térségből, úgyszintén Közép-Ázsia és a Tarim-medence rokonnyelvű törzsei és vegyes nyelvcsoporthoz tartozók a sivataggá vált területek forrásvidékeiből tavasszal Dél-Szibériába mentek vadászni s halászni az évi hús és ha, s az ipari célokra használható szőrme, szarvasagancsok megszerzésére. Ezeket

A Turáni Nagy Térség, Közép-Ázsia s a Tarim-medence földfelületének domborzati alakulásából eredő szélsőségesen száraz sivatagi éghajlata több ezer év távlatából sem mutat javuló változást. Korunkban a gépesített földművelés és a vízellátással segített gazdálkodás sem képes megtermelni a turáni-térség, vagy a Tarim-medencében a létszámban növekvő lakosság évi élelmiszerszükségletét.

Amikor az államszövetség népesedését a forrásvidék gazdálkodása már nem tudta kellően élelmezni, államok közötti árucserével, karaván utak megnyitásával, az utak forgalmának biztosításával bekapcsolódtak a távoli országok közötti áruc-

sere forgalomba, s ez nagyban emelte a Sir-India államszövetség jólétét, s így az államszövetség gazdaságilag, kézműiparilag, kereskedelmileg vezető helyzetbe került Ázsiában.

Sir-India vagy SirIndia államszövetsége, a tarim-medencei Kashgár volt a színhelye a Kr. u. 2. században tartott első ázsiai budista nagygyűlésnek. A gyűlésen résztvevő nagylétszámú kínai budista küldöttség kara-kita-kínai katonai kísérete éjszaka legyilkolta a vendéglátó Kashgár városállam fejedelmét, s vezetőségének tagjait. Ettől a fejedelemgyilkosságtól számítható a kínaiak megújuló katonai, gazdasági, s politikai nyomása a Terim-medence egységbe fejlődött lakosságának, mint államnak, megbontására.

A fokozódó kínai nyomás végülis a Kr. u. 5. században a Terim-medence ugur, ujjgur, tokhár, kharosthi, kun-un, nagar, arya, alán népközösségeinek fölkeléséhez vezetett.

Kik hát az avarok, s mit jelent az "Avar" név?

Avar, úgyis mint név, úgyis mint szó, Arya-wártai eredetű szanszkrit szó, ami visszavezet Kr. e. 10-12. századba, a Turáni Nagy Térségbe, Nyugat-, Délnyugat- s Közép-Ázsiába, a Tarim-medencébe.

Awár-awára-awar-avar név jelentése szerveződés, egyesülés, nagy járás-keles, menés, egy életen át folytatódó útonlevés, honkeresés, honalapítás, nemzettéfejlődés, védekezés, stb. Awar-avar név további jelentése határvédelmi rendezkedés, palánk, tábor, lakótelep, állandó készenlét, őrség, földvár, erőd, sear-vár-sárvár, város, fejedelmi székhely, stb.

Wár-vár mint szó, időt is jelent, figyelmet, őrállást, helytállást, ellenőrzést, várat, tábor nagy népközösséget, város és városkapu őrséget.

Az avarok Kr. u. 445-452 körül a Tarim-medencében, a főútvonal "Selyem út" Pekinget, Turfánt, Khotánt, Kashgárt, Kabult, Bachtriát, Bizáncot, stb. összekötő kereskedelmi főútvonal-karaván út melletti lakótelepekről, városokból és körzeteiből szerveződtek egységbe.

Nevezetesebb történelmi városok nevei Aksu, Bezeklik, Guma-Bazár, Karakhoja, Ka-radong, Karakash, Karashár, Kizil, Endere, Khotan, Kucha, Lau-Lan, Nija, Tangut-Tun-gut, Turfán, Uch-Turfán, Yarkand.

Az avar néven szerveződött rokonnyelvű törzsek és vegyes nyelvcsoportok történelmi elvándorlását a chine-kínai, majd a kara-kitan-mungál hadseregek hosszú időn át ismétlődő támadásai idézték elő.

A kara-kitan-mungál hadseregek erősödő támadásai a Tarim-medence ugur-ujgur, nagar, tokhár, kharosthi, türk, sasanid-aryán, stb. nemzetté egyesült lakosságának nagy hányadát Kr. u. 454-460 körül szülőföldjük, a Tarim--medence elhagyására kényszerítették.

A Tarim-medence rokonnyelvű törzsei és vegyes nyelvcsoportjai a védekező harcokban elvesztették életlehetőségüket. A kereskedelmi főútvonalak áruforgalmának megszűnése általános munkanélküliséget idézett elő a sivataggá vált területeken. Kashgár, Khotán, Turfán, stb. tarim-medencei városok kézműipara s kereskedelme megszűnt létezni, aminek következtében a lakosság életkörülményei tarthatatlanokká váltak. A munkanélküliség áterjedt a Tarim-medencén kívül eső dél-turáni területekre is, továbbá Afganisztánba, Bachtria nagy kézműipari s kereskedelmi városába és környékére.

A nehéz sivatagi életkörülmények, s a kara-kitan-mungál hadseregek támadásai miatt az ugur-ujgur, nagar-tokhár, türk, kharosthi, aryán-alán, stb. lakosság nagy hányada az avar néven szerveződő mozgalomhoz csatlakozott.

A nagy útra egyesülő törzsek a csita-szkita, s kun-un elődeiket követve, új haza alapítására egyesültek.

Az avar néven egyesült törzsek nem nomád pusztai rablókból tevődtek egységbe, hanem a forrásvidékek településeiről, városaikból szerveződött kertészekből, kézműiparosokból, árucserét továbbító idegen nyelveket beszélő kereskedőkből, szervezni, vezetni és írni-olvasni tudó vezetőkkel.

A szerveződő avar csoportok a kínai határfaltól 3000 km-re lévő Tengri-Kosár-Kozár hegység – mai nevén Tien San hegység – és a Pamír hegység keleti előterében fekvő Áryawártai alapítású Kashgár városállam több mint 6000 km terjedelmű forrásvidékeiből és több mint egymillió lakost számláló népességéből szerveződve Kr. u. 454-460 körül átkeltek a Tengri-Kosár-Kozár hegység Bosan-Bostan-Terek nevű hágóján. A hágó mai neve Ming-Yan hágó.

Az avar néven egyesült népcsoportok a hágón átkelve Nyugat-Turán területen a rokonnyelvű Tashkent város körzetében egyesültek a Bachtria városállam körzeteiből szerveződött munkanélküli, vegyes afganisztáni, puksthu-posthu, vegyes beludzi, pakisztáni-pathán, turáni türk, aryán, alán, stb. nyelvcsoportokkal.

Tashkent város körzetéből a Szir-darja folyó mentében haladva, az Aral-tó környékén a rokonnyelvű csita-szkita birodalom területén újjászerveződve, dél-uráli területre vándoroltak.

Yaik-Urál és az Etil-Volga folyó által védett térségében hosszú időn át tartó táborozással, létszámukban fejlődve a Kr. u. 490-500 körül, tél idején átkeltek a befagyott Etil-Volga folyón. Európa területein haladva, a Csita-Szkita Birodalom észak-kaukázusi térségében, a Torla-Don, Etil-Volga és a Kubán folyó halban, vadállományban, erdőségben, füves és termelőterületben bővelkedő területeire települtek.

Ezen a termékeny nagy térségben további 50 éven át folytatódó szerveződéssel, a Turáni Nagy Térségből érkező kisebb csoportok csatlakozásával, számottevő katonai és népi erővé fejlődtek. A több mint 100 éven át szerveződő avar népcsoport Kr. u. 560 körül a csita-szkita, kun-un elődök Kárpát-medencében maradt utódainak hírvételével, a Kárpát-medence visszafoglalására indultak, amelyet Kr. u. 580-590 körül teljes egészében elfoglaltak.

Az avar népi egyesülés államépítő tevékenységét a Vatikán és Bizánc, a Római Birodalmat visszaállítani kívánó térhódítási versenye veszélyeztette. Különösen a Vatikán 200 éven át gátolta az avarok nemzeti és állami fejlődését. A Vatikán a Római Birodalom visszaállításának szorgalmazásával hosszú időn át szervezte a latin, germán, frank népeket az Avar Államközösség megtámadására. A már 200 éven át tartó politikai, katonai, vallási s gazdasági nyomás az Avar

Államközösség harcoló emberanyagának kimerüléséhez vezetett, ami Kr. u. 796 körül, a több mint 200 éves avar államközösség megsemmisülését okozta.

A föl bomlott Avar Államközösség lakosságának egy ismeretlen hányada a római katolikus vallásra térve, helyben maradhatott. A turáni eredetű avar lakosság nagyobb hányada a visszavonuló avar-nagar hadsereggel visszatért a még névleg létező Csita-Szkita, Kun-Un-Avar, Nagar, Türk, Kozár, Alán Birodalom Torla-Don, Etil-Volga és a Kubán folyó térségébe.

A Kárpát-medencéből visszavonuló katonai és népi csoportokat a Torla-Don, Etil-Volga és a Kubán térségben élő kun-un, avar, nagar, ugur-ujgur, türk, kozár, alán törzsek rokonként fogadták, akiknek híradása alapján a nagy turáni térségben új szerveződés indult az elveszett ősi föld, a Kárpát-medence visszafoglalására.

Ügek-Ügyek vezér Kr. u. 810 körül vette át a vezérséget a már szervezés alatt álló turáni törzsek katonai csoportjai felett és egyesítette a turáni területekről érkező már szervezett avar-nagar egységekkel.

840 körül egy tehetséges turáni türk főnemes "Almus" vezér és az általa szervezett ugur-ujgur, kun-un, avar, nagar-magar, türk, kozár, alán törzsek és vegyes nyelvcsoporthoz tartozó katonai és népi egységei Almus vezér vezetésével egyesültek az Ügek-Ügyek vezér által egyesített katonai és népi egységekkel. A népi egységek vezetősége az előregedett Ügek-Ügyek vezért leváltotta és a fiatal, tehetséges Almus vezért fővezérré választották. Az Almus fővezér által újjászervezett avar, kun, türk, ugur-nugur, nagar-magar, kozár, alán törzsek turáni vegyes nyelvcsoporthoz tartozó egyesített katonai és népi erői 860 körül a történelmi föld, a Kárpát-medence visszafoglalására indultak, amelyet a csita, kun-un, avar-nagar elődök Kárpát-medencében élő leszármazottainak híradásával, s helyi ismertetésével 884-892 körül teljes egészében elfoglaltak.

Az Almus fővezér, majd Árpád fejedelem által vezetett 4. honfoglalási hullám érkezével, a Kárpát-medencében a nagy turán-térségi törzsek, vegyes nyelvcsoporthoz tartozó egyesült államépítő tevékenysége már negyedszer írta be nevét Közép-Európa történelmébe.

Az Árpád fejedelem által vezérelt 4. honfoglalási hullám katonai és népi egységeinek sokaságát a Kárpát-medencében élő csita, kun-un, avar-nagar elődök mint visszatérő testvérmépeket, "huták-hulág-hulár-hulgár" fogadták.

Huták-hulág-hulgár-hulág népjelző sok népet, nagy népet, nagy nemzetet, számlálhatatlan sokaságot jelent. Lár-ár-áradat a honfoglalás korában a számlálhatatlan sokaságot jelentette.

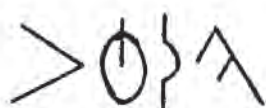
A honfoglalás történelmi mozzanatában a Kárpát-medencei csita, kun, avar-nagar elődök leszármazottai az érkező néparadatot testvérként, föl szabadítóként fogadták.

Hulaglár-hulaglár-hulgár-hulgárián, majd hungárian, Európában és világviszonylatban is jól ismert második nemzetnevünké lett, tiszteletére és elismerésére a turán-térségi, tarim-medencei, közép-ázsiai, délnyugat-ázsiai, északkelet-európai és északnyugat-ázsiai emberfajtának, történelmileg rokon néptörzseknek s nyelvcsoporthoz tartozóknak egyaránt.

II. 1. A nagyszentmiklósi avar-kori aranykincs rovásjeleinek ismertetése

1779. július 3-án, Nagyszentmiklós "Sziget"-nek nevezett területén, a kiszáradt Aranka folyó közelében, egy gazdasági udvarban végzett földmunka alkalmával találták az elrejtett 23 darabból álló aranykincset. 1779 októberében a Kunsthistorisches Museum-ba szállították, ahol napjainkban is látható. A "Nagyszentmiklósi Kincs" c. könyv, Corvina Kiadó 1983 (Hampel nyomán) a 166. oldalon bemutatott "16 rovásjelcsoport" rovásjeleit külön-külön megfejtettem. Értelmezésüket az alábbi táblázaton ismertetem.

Rovásjelek képletes ismertetése

2-3.10a 10b

Gönyölü-Gönyülü

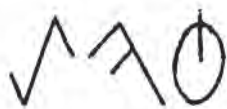
Főnemes vezér lovassági főparancsnok,
vezető egyéniség. Lovasság

5b. 8-10

Gulnyur-Göllyur

Virág-virágfény-szépség-ragyogás-
napfény-holdfény-csillagfény

46. 14.

Ölge-Ülge

Követendő példa, minta
mintapéldás nemes elöljáró, hazafi

7c. 5b.

Gulfrén-Jüfrin

Megbocsátás-hűség
nemes-cselekvés
segítség-kegyelem

9.10.11.12

Kötönykü-Kütönykü
Kun főnemes vezér, hazafi
szervező-irányító-egyénség, vitézi jellem

5c.9.

Ulufer-Ulüfer
Lovassági parancsnok
lovasság a történelmi időkből

13.b 6b.

Árpute-Árkai
Erpute-Árkai
Szasanida főnemes vezéri
egyénség, vitéz hazafi

8.15.

Sös-Süs-Susa
Szomjas-szomjazik,
nélkülöz, szárazság,
aszály, aszályosság

5a. 4

Alfár-Anaku
Alpár-Anakü
Főnemes, főparancsnok,
vezéri-egyénség, ország-bíró

4.a 13.

Szeréna-Szeréna
Hűség-bizalom-szépség-műveltség,
bölcsség-vallás, hazaszeretet

Boldogan kapcsolódtam bele a már több mint két évszázada bonyolódó nagyszentmiklósi avar-kori arany kincs Kr. u. 9. századig használt rovásjeleinek megfejtésébe. A néhány jelből álló rovásjelek s karcolatok évszázados eltérésekkel íródtak az aranykincs különböző darabjaira az ajándékozó vezérek, főnemesek jóvoltából - történelmi emlékként maradván az utókorra.

Hiszem azt, hogy a Kr. e. 2. századtól a Kr. u. 9. századig használt rovásjelek megfejtésével sikerült feltárni a nagyszentmiklósi aranykincs holtpontra lévő történelmi s régészeti múltját, értékét időben és térben egyaránt.

A nagyszentmiklósi avar-kori aranykincs a tarim-medencei történelmi múltú Kashgár ősi városállam és a Turáni Nagy Térség délnyugati térfelében romjaiban még ma is látható ősi városállam, Bachtria aranyműveseinek ékszerész remekei, amelyek a Kr. e. 2. és a Kr. u. 5. század közötti időből kapcsolódnak az "Avar" néven ismert harmadik honfoglalás történelmi távlatához.

A több mint 200 éves "Avar Államközösség" megszűnése után, 796 körül, a még névleg létező, rokonnyelvű csita-szkitai birodalom Kubán, Etil-Volga, s a Torla-Don folyó mentébe visszatérni szándékozó avarokat a szomszéd népek részéről is több támadás érte.

A 23 darabból álló hiányos arany étkezőkészlet egy váratlan támadás következtében került rejtékhelyére a föld alá, abban a tudatban, hogy az útra készülő avarok visszatérésekor az arany étkezőkészlet az elrejtők tulajdonát fogja képezni.

Az avar khán-fejedelem családi háremének étkezőkészletét az egyesített frank, germán hadsereg parancsnoka tiszteletből hagyta meg a családi hárem fiatal és szép nőtagjai részére.

Történelmi időkből ismeretes, hogy a győztes hadvezér mind Európában, mind Ázsiában, lovagias segítségben részesítette a legyőzött államfő családi háremének, udvarhölgyeinek fiatal és szép nőtagjait.

A megmentett 23 darabból álló arany étkezőkészlet vezérektől, főnemesektől, s törzsek vezetőjeltől ajándékként került az avar khán családi háremének tulajdonába. Az arany étkezőkészlet ajándékozását bizonyítja az edényekre karcolt, rótt felirat, majd a későbbi időben, az edények peremére ütött szasanida, kun, tokhár, türk, ugur-ujgur, avar-nagar rovásjeleknek állománya.

A hiányos arany étkezőkészlet teljes egészében a családi hárem nőtagjainak a tulajdona volt. Egyetlen rovásjel sem mutatja azt, hogy az avar khán, vagy elsőszülött fia, azt örökös Káni-Khánét-Imre étkezőkészletéhez tartozott volna egy darabja is.

Az avar khán étkezőkészlete, aranykészlete a győztes egyesített hadsereg zsákmányává vált, s nyom nélkül eltűnt Európa sötét süllyesztőjében.

A korai történelmi időkben, mint a későbbi történelmi idők bizonytalanságában is, a királyok, fejedelmek ékszerkészleteiket, fizetési értékeiket, konyhafelszerelésüket, dízsátraikat országjárásuk vagy hadbavonulásuk alkalmával biztonságban magukkal vitték oda, ahol éppen hadseregükkel állomásoztak. Veszített csata esetében az ékszerek, s egyéb értékek a győztes zsákmányává váltak. A háborúk mindenkor a győztes jogán zsákmányszerzést is jelentettek.

A 23 darabból álló étkezőkészlet nagyrészt az Áryawártai alapítású Bachtria és Kashgár városállam aranyműveseinek munkája a Kr. e. 3. és a Kr. u. 5. századból. A korai történelem folyamán, Bachtriából és Kashgárból származtak a "Kelet

Gyöngyei" néven ismert arany ékszerek, arany étkezőkészletek, díszes fegyverzetek, díszes férfi és női öltözékek, hangszerek, kéziszerszámok, szállítóeszközök és minden igényt kielégítő ipari és kereskedelmi áruk, amelyek a Bejtinget, Tufánt, Khotánt, Kasligárt, Kabult, Bachtriát, Bizáncot összekötő főútvonal, a "Selyem út" közvetítésével eladhatóak voltak.

Bachtria s Kashgár városállam, majd város, ősi települések - a világ legrégebbi települései, városai -, a nagy turáni térség Tengri-Kosár-Kozár hegység (ma Tien San hegység) és a Hindu Kush hegységtől határolt területen fekszenek. Kedvező földrajzi helyzetüknél fogva már a korai történelem folyamán kedvelt lakóterületek voltak. Napjainkban Bachtria közigazgatásilag Afganisztánhoz tartozik. Kashgár nagyon elszigetelt helyzetben a Tarim-medencéhez (mai nevén Sinkiang-Új Föld) a Kínai Népköztársasághoz tartozik. Mindkét várost a Tigris és az Eufrátesz folyó térségében évezredek óta dülő háborúból menekült lakosság iparilag, s kereskedelmileg képzett csoportjai fejlesztették városállamé.

Bachtria, s Kashgár városállam sugárzó műveltségével, iparával s kereskedelmével, államnagyságú termékeny vidékével már a Kr. e. 1600 körül a Turáni Nagy Térség és a Tarim-medence központjává fejlődve, kimagasló emberi s tárgyi értéket teremtett, mind az ókor, mind az újkor számára. Bachtria várszerűen megerősített városát Dzsingisz khán, mungol-mongol uralkodó s hadvezér által vezetett kitan-mungol tatár hadseregek Kr. u. 1221-1222-ben, egyévi ostrom után elfoglalták, s minden élve maradt lakost kivégezve, a várost lerombolták.

Korunkban a több mint 10 km hosszú városfal romjai szemléltetően mutatják Bachtria volt városállam alkotásokban kisugárzó nagyságát.

Kashgár, a Tarim-medencei városállam még Bachtria ostromát megelőzően, harc nélkül fogadta a Dzsingisz khán által vezetett tatár katonai túlerőt, s ezért jóvátétel fizetésével átvészelte a több mint 430 éves mungol-mogul rabszolgaságot. A bölcs vezetés jóvoltából a több mint 3000 éves Kashgár, a nagy ipari és kereskedelmi városállam, Timur-Lenk hadseregeinek támadásait is túlélve, nagyon elszigetelt helyzetében még ma is él - talán kérdőjelként - összezsugorodva, mint egy múmia. De a múmiaváros aranyműves családjainak utódai, a több mint 2000 éven át készített mesterpéldányaikon alig változtatva, továbbra is készítik ékszerműveiket, apáról-fiúra öröklött tehetséggel s szorgalommal a kínai vevők számára.

A nagyszentmiklósi aranykincs darabjaihoz közelálló példányok a kashgári aranyműveseknél még napjainkban is megrendelhetők.

A Turáni Nagy Térség és a Tarim-medence röviden vázolt történelméből, a korai kereskedelmi s ipari tevékenységből látható, hogy a turáni térséget és a Tarim-medencét történelmünk folyamán négy irányból jövő műveltség érte: 1) ösugur-ujgur, 2) árya, szaszanida, 3) észak-indiai, kharosthi és 4) kínai.

E négy irányból áramló műveltség találkozásából a Nagy Turáni Térségben és a Tarim-medencében korukat megelőző műveltségű városok fejlődtek, amelyek ipari és kereskedelmi termelékenységére vonzotta a Kr. e. századokban a chine, majd a Kr. u. századokban a kitan-mungol-tatár támadókat, amelyek pusztító támadásokkal előidézőivé váltak az időközönkénti népvándorlásoknak.

Dzsingisz khán és Timur Lenk pusztításait, az emberi és az anyagi veszteségeket a turáni térség, a Tarim-medence vagy az afganisztáni területek még a mai napig sem tudták pótolni.

A Tarim-medence, elnéptelenedéséből eredően, 1902-ig senkiföldje volt, 1911-től a Nemzeti Kínához tartozott 1950-ig. Napjainkban részleges ujgur önkormányzattal a Kínai Szocialista Népköztársasághoz tartozik. Az ujgur lakosság létszáma 5-6 millióra tehető, amelyhez több turáni eredetű rokon nyelvcsoporthoz 1-2 millió létszáma számítható.

2. Az avar khán-fejedeleme feleségeinek tulajdonát képező öt aranyedény rovájszeleinek képletes bemutatása

Az alább ismertetett öt aranyedény rovájszeleinek bemutatása teljes bizonyíték arra, hogy a 23 darabból álló nagyszentmiklósi aranykincs az avar khán-fejedeleme családi háremében élő feleségeinek személyes tulajdonát képezte. Továbbá, a bizánci görög-katolikus egyház vallásitanításának hatását mutatja a családi hárem életében.

A rovájszelek szóértelmezése

6.a "Kháni-Khánét-Zányce"

13-a. Az avar khán-fejedeleme első felesége

22. Aranyserleg rovásfelirata

12. "Kháni-Khánét-Zányce"

11. Az avar khán-fejedeleme második felesége

17. Ivókürt rovásfelirata

3. "Inyő-Ünyő-Khánét-Zányce-Anya"
9. Az avar khán-fejedelelem harmadik felesége
Csésze rovásfelirata

5.a "Inyő-Ünyő-Khánét-Zányce-Anya"
2.b Az avar khán-fejedelelem negyedik felesége
0-. Csésze rovásfelirata

4. "Inyő-Ünyő-Khánét-Zányce-Anya"
12. Az avar khán-fejedelelem ötödik felesége
23. Serleg rovásfelirata

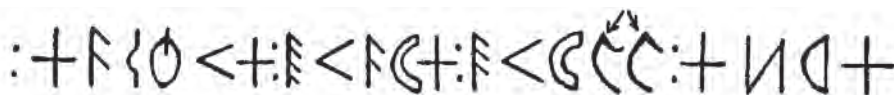
3. A 8. számú arany szilke-tálca rovásjeleinek ismertetése

Az alább ismertetett arany szilke módosított rovásjelei szaszanida, teama, ugur-ujgur, kun rovásjelek. Ezeket a rovásjeleket a későbbi idők folyamán, a Kr. u. 7-8. században ütötték a szilke peremére Európában, valahol a Kárpát-medencében, a későbbi Magyarország területén.

A rovásjelek bizonytalansága arra enged következtetni, hogy azok az aranyművesek, akik a rovásjeleket a szilke peremére ütötték, nem voltak tisztában a jelek alakjával és hangértékével.

Szilke rovásjeleinek név- és szóértéke azt bizonyítja, hogy az avar khán-fejedelelem családi háremében voltak bizánci görög-katolikus vallásúak, vagy görög származású nők is. A rovásjelek szavainak értelme és összefüggése a görög katolikus egyház vallástanítását bizonyítja, ami arra következtet, hogy az Avar Államközösség uralkodója, khánja, jó viszonyt tartott fenn a bizánci görög katolikus egyházzal és a bizánci államvetéssel egyaránt.

A rovásjelsor hibásan rótt két rovásjele:

Igunyüfi-Igönyöfi
Khán-fejedelelem családjában
szentéletű nevelés, tanítás,
tanító nevelő. Görög katolikus

Inyőf-Ünyőf-Khánét
Szentéletű Anya, Khán-fejedelelem
felesége. Görög katolikus

Iréna-Iréne-Khánét
Khán-fejedelelem felesége,
Hithű-szentéletű. Görög katolikus

Idéri-Idére
Fejedelmi s állami törvény, vallási
szabálynevelés, ellenőrzés

A 23 darabból álló nagyszentmiklósi aranykincs különböző darabjaira rótt jelek értelmezése szerint, 5 különböző aranyedényre ütött rovásjelek együttes mutatója az avar khán-fejedelelem 5 feleségének tisztelt asszonyságát jelzi. További 4 arany edény rovásjel-karcolatai az ajándékozó szaszanida főnemes és vezérek nevét és mondatait mutatja. A további 6 aranyedény rováskarcolatai az ajándékozó ugur-ujgur, kun, tokhár, türk főnemesek s vezérek fenségét, nevét és mondatait mutatja. A nagyszentmiklósi avar-kori aranykincs rovásjeleinek s karcolatainak szó- és névmutatója eredeti bizonyítéka őseink nyelvrokonsági és térbeli hovatartozásának, vissza az időszámítás kezdetéig.

A nagyszentmiklósi aranykincs történelmi bizonyítéka őseink "avar" néven ismert Eszter-völgyi, vagy Kárpát-medencei államépítő tevékenységének, a harmadik honfoglalásnak.

4. A nagyszentmiklósi aranykincs rovásjeleinek és rováskarcolatainak megfejtése, az ezideig ismert megfejtési eredmények szerint

2-3/10a, 13, 14. Korsó

Dietrich

Arvik-nak olvasta a korsó rovásjeleit

Mészáros Gyula	Barátságosnak olvasta a rovásjeleket
Németh Gyula	Boilának, török méltóságnévnek olvasta
Supka Géza	Kudatunak, azaz boldogítónak olvasta
Wladár	Josuenak, azaz istennek olvasta
Szederkényi F.	Gönyölu-nak, lovassági parancsnok s lovasság, tisztelet, stb.

6b, 13b. Korsó (?)

Altheim	A víz iváskor kárt okoz
Mészáros Gyula	A víz kevésbé megbízható, hagyj ott
Németh Gyula	Savinung hercegnő
Supka Géza	Kalapáld meg, fenekén nem illik össze
Szederkényi F.	Árpute Árkai, szaszanida főnemesvezér stb.

8 15. Csésze

Altheim	A gond megrövidíti a kedves társalgást
Mészáros Gyula	Barátságos beszédet mondj
Németh Gyula	Boila caban ízeztálja
Pataki László	Gélyes, kiskán, pesenyűj, kenész
Supka Géza	A kérő csészével magasztal
Wladár	Isten nagy eszméjének, Domine Domini
Szederkényi F.	Szomjas-szomjazik-száraz, szárazság, aszály

5b, 8,10. Csésze

Németh Gyula	Tabaq-nak olvasta a rovásjeleket
Szederkényi F.	Gülönyur-Gölönyur virágfény, csillagfény, holdfény, szépség, stb.

4a, 13. Korsó

Szederkényi F.	Seréna-Seréná hűség, bizalom, bölcsesség, műveltség, stb.
----------------	---

4b, 14. Korsó

Szederkényi F.	Ülge-Ölge, követendő példa, minta példás, hazafi, stb.
----------------	--

5a, 4. Serleg (?)

Szederkényi F.	Alfár Anakü-Alpár Anuku, főnemes vezéri egyéniség, stb.
----------------	---

5c, 9. Korsó (?)

Szederkényi F.	Ulufer-Ülüfer, vezér s lovasság a történelmi időkből, stb.
----------------	--

7c, 5b. Korsó, Serleg (?)

Szederkényi F.	Güfrén-Jüfrén, hűség, megbocsátás, kegyelem, nemes cselekvés, stb.
----------------	--

9, 10, 11, 2. Korsó, Serleg (?)

Szederkényi F.	Kötönykü-Kütönykü, kun főnemes, vezéri egyéniség, hazafi
----------------	--

2, 9, 10, 11, 12, 17 Csésze, pohár, ivókürt (?)

Németh Gyula	Boqrádz-nak olvasta a rovásjeleket
Szederkényi F.	Kányi-Khánét-Zányce, khán-fejedelem 2. felesége, stb.

4, 12, 23. Serleg

Baráth Tibor
Szederkényy F.

Arany éket Izsák kun-hun csinálta
Khánet-Zányce, avar khán 5. felesége (anya)

8, 6a, 6b, Arany szilke

Baráth Tibor
Szederkényy F.

Iráni rokonok állatnevekkel éltek, előny volt
Idéri-Idéré, fejedelmi s vallási szabály, nevelés, tanítás. Iréna-Iréni-Irénye-Khánet
khán-fejedelem görög-katolikus vallású felesége. Inyöf-Inyüf Khánet.
Khán-fejedelem felesége (anya), görög katolikus vallású, hithű.
Ikünyöfi-Iqönyöfi, szentéletű nevelés a khán-fejedelem családjában, nevelő.

Sajnos nem tudtam hozzájutni több rovásjel-rovásírás megfejtő nevéhez s eredményéhez. Több rovásjel megfejtő szellemes munkája még érdekesebbé tette volna a rovásírások terén tevékenykedők eredményeit.

5. Az avar khán-fejedelem családi háremének nőtagjai, tekintélyük szerint

Khányi-Khánet-Zányce, a khán első felesége, megszólítása Khánet Zányce, mai értelemben Nagyasszony

ismertetése ¶

Khányi-Khánet-Zányce, a khán második felesége, megszólítása Khánet-Zányce, mai értelemben Nagyasszony volna

ismertetése ¶

Inyö-Ünyö-Khánet-Zányce, a khán harmadik felesége, a hárem anyai nőtagja,
megszólítása a mai értelemben Nagyasszony

ismertetése ¶

Inyö-Ünyö-Khánet-Zányce, a khán negyedik felesége,
a hárem anyai nőtagja, megszólítása a mai értelemben Nagyasszony

ismertetése ¶

Inyö-Ünyö-Khánet-Zányce, a khán ötödik felesége, a hárem anyai nőtagja,
megszólítása a mai értelemben Nagyasszony volna

ismertetése ¶

A khán-fejedelem családi háremében az első feleség szerepét mindig a legfiatalabb és legtehetségesebb feleség töltötte be, ha anya lett, akkor a harmadik feleség szerepébe helyeződött.

6. A khán-fejedelem családjának ifjú tagjai

Kháni-Khánet-Imren*, a khán-fejedelem elsőszülött fia az örökös, megszólítása Khánet-Imren, mai értelemben ifjú herceg volna. Ismertetése - ismeretlen!

Káni-Khánet-Zányce, a khán-fejedelem fiatal hajadon leánya, megszólítása Khánet-Zányce, mai értelemben hercegisasszony volna. Ismertetése - ismeretlen!

7. Vezérek, főnemesek ismertetése

A főnemesek, s vezérek megszólítása, állami s katonai beosztásuktól függően, különböző volt. Előnévvel, úgy mint Kalán, Báni, Bára, Bari, Bár, Arszlán=Oroszlán, Bars-Bors=Tigris, Csita-Szkita=Leopárd, (Bari, Buri, Böre, Pöre, Kashgár-Farkas) Almus-Álmus=gyémántkemény vezéri egyéniség. Tas, Tat-Tata=gránitkemény jellemű egyéniség. Lehl-Lehel=rubintkő értékű s jellemű vezéri egyéniség. Megszólításuk Khánet-Kunet-Kwonet, mai értelemben herceg volna.

8. A főnemesek családtagjainak megszólítása

Kányi-Kunet-Zányce, főnemes felesége, megszólítása Nagyasszony volna. Káni-Kunet-Imren elsőszülött fiú örökös, mai értelemben herceg vagy gróf lenne. Káni-Kunet-Zányce főnemes hajadon leánya, megszólítása hercegisasszony volna.

Mind a kunoknál, mind az avaroknál és a későbbi időkben szerveződött nag-nagy-nagar-neger-meger-megyer vegyes törzseknél s turáni népcsoportoknál a zán, záni, zányce, zángi-zángyi: ágyas feleség megszólítás őseinknél a 16. századig még használatban volt. A zángi-zángyi, ángyi megszólítás, úgy mint a nagybátyja felesége-ágyasa a magyarlakta vidékeken még napjainkban is használatban van. Zánce-zángi-zángyi-ágyas feleséget jelentő szó volt és maradt napjainkig.

Zág-zágy-ágy a nő fekvő helyzetét jelentő szó volt ami az idők folyamán fekvőhelyet, allyat-ágyat jelentő szóvá változott.

A fejedelmi és főnemesi családok tagjainak s nőtagjainak ismertetése nem tartozik az aranykincs ismertetéséhez. Úgy-szintén a nag-nagy-nagar-nagyar, magar, meger, megyer vezérek s családtagjaiknak az ismertetése sem tartozik az aranykincs történelmi ismertetéséhez. De, mivel az aranykincs az avar khán-fejedelmi hárem nőtagjainak a tulajdona volt, nem lehet kihagyni a feleségek történelmi hagyományoknak megfelelő ismertetését az aranykincs történelméből.

III. A szarvasi avar-kori rovásjeles tűtartó rövid, történelmi ismertetése

Az avar-kori rovásjeles tűtartó 1983. április 27-én egy avar-kori, s honfoglalás-kori temető ásatásakor került felszínre.

A tűtartó 4 sorból álló rovásjelei két rovásjelíró munkája. E rovásjelek írásának ideje Kr. u. 7. századra tehető. A birkacsontból csiszolt tűtartóra rótt rovásjelek módosított bráhmí, kharosthi, kun, ugur-ujgur, avar-nagar rovásjelekből tevődnek, jobbról balra olvasandó.

A 4 sorból álló rovásjelírás tartalmaz 69 rovásjelet, ami 106 latinbetűs ugur-ujgur-nagar-magar, gót, gepida, svéb és szanszkrit értelmű szóval fejezhető ki.

A tűtartó első rovásjeles sora tartalmazza a tűtartó elhalt tulajdonosának virágos nevét, szépségét, virágdiszes munkáit, tűkkel végzett díszvarrásait, tűtartót a tűkkel, amelyet a varrónő koporsójába helyezve temettek.

Az elhalt varrónő neve "Gölser-Gülser-Jüsen-Züsen" volt, neve teljes egészében a foglalkozásából eredő név.

A tűtartó 2. sorának rovásjelei szerint, a varrónő tűmunkától eredő mérgezésben halálosan beteg. Fájdalmában mondja: "Terentő Esene-Isene" as Jü-Sü-Zü, aol-eol. Tehát a 2. sor rovásjelei szerint, a varrónő még élt, s tudatában volt halálos végzetének.

A 2. sor rovásjelírás gót-gepida vagy svéb szavakkal kezdődik, majd ugur-ujgur-avar-nagar szó után, ismét gót-gepida vagy svéb szó van róva, végül - ugur-ujgur-avar-nagar szavakkal befejeződik.

A 3. sor rovásjelírás szövege "Mein Guard Erisen-Ērisen as sijne-sějne lilba enyes enyes". Őrzöm az Űristen, az fénylő királyságába fogadott, hozzá megyek a végtelenségbe. A 3. sor rovásjelírás szerint a varrónő már halott volt.

A 4. sor rovásjelírás a következőket mondja: "Erisen-Ērisen látja bünes kápat-nápát-nepat a lelki tisztátalant as irgam bünes Gölnyur-Gülnyur".

Irgam jelentése: Isten az elhaltnak irgalmaz és örök életet ad, védi mint az újszülöttet, bepólyázza, mint a múmiát s örök biztonságot ad neki.

Gölnyur-Gülnyur az elhalt varrónőnek a virágfény neve, a túlvilági életben a virágfény úgy ragyogjon, hogy világosságában nyugodhasson az idő végtelenségében.

Az elhalt varrónő, vagy a férje gót-gepida vagy svéb volt, aki egy tiszteletben álló családnak volt a tagja - amit a tűtartóra rótt szellemes szöveg is bizonyít. A kitűnő rovásjeles szöveg szerint, az elhalt varrónő nestorian katolikus volt.

Ujgur lány a Tarim-medencéből, díszöltözetben.

Az avar-kori díszöltözet utánzata a Bezeklik sziklatemplomok falfestményein látható nemesi díszöltözetnek. A fülbevalók, karperecek, gyöngy a Kr. utáni században festett képek ékszerutánzata

A szarvasi tűtartóra rótt rovásjelek igen szellemes tartalma Kr. u. 7. századi Európát messze meghaladó írástudó emberek életét mutatják.

A Kr. u. 6-7. században Európában - néhány görög s olasz kolostor kivételével - királyi udvarokban is írástudatlanság uralkodott.

A 4. sor rovásjel szavait mind az ugur-ujgurok, mind mi magyarok, még napjainkban is használjuk néhány módosítással. Megjegyzendő, hogy a tűtartóra rótt rovásjelek 4 nyelvű szavai egy többnyelvű állam népössiségének életét mutatják.

A szarvasi avar-kori tűtartóra rótt 4 soros rovásjelírás tartalmaz 21 ugur-ujgur, avar-nagar s szanszkrit szót, s 4 gót-gepida vagy svéb szót.

A 21 ugur-ujgur-avar-nagar szanszkrit szó visszavezet az időszámítás kezdetéig a Nagy Turáni Térségbe, Közép-Ázsiába és a Tarim-medencébe. Továbbá, a Tarim-medencét határoló Tengri-Kosár-Kozár hegység (mai nevén Tien San) és a Pamír, Hindu Kush hegység északnyugati, nyugati s délnyugati övezeteibe, oda, ahol még napjainkban is beszélnek a szarvasi tűtartóra rótt szavakat, letagadhatatlanul bizonyítva őseink, s ősi nyelvünk turán-térségi, közép-ázsiai, s tarim-medencei rokon nyelvcsoporthoz való tartozását.

Az időszámítás előtti korba nyúló történelmünk folyamán a Turáni Nagy Térség rokonnyelvű törzsei és vegyes nyelvcsoportjai, nagy területi széttágolt-ságukban magukba foglalták az ősgur-ujgur, ugarit, urfán, turfán, dravida, aryán-szanszkrit, csita-szkita, tokhár, kun-un, avar-nagar, türk, pukhtu-pushtu és az urdu nyelvet, stb.

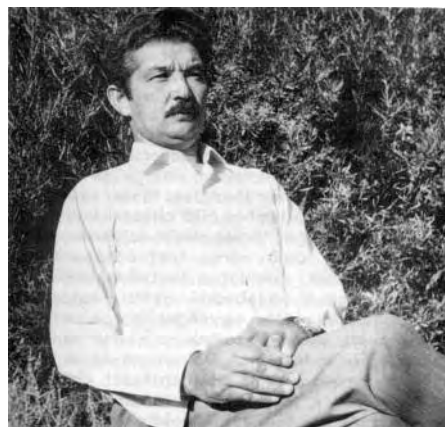
* I. István királyunk elsőszülött fia Imre. Szerk.

Szintén díszöltözet a Tarim-medencéből

A bemutatott két fiatalasszony – az egyik díszöltözetben, a Tarim-medencéből, Sinkiang származnak

Uygur családapa a Tarim-medencéből. Kitűnő üzletember; háromévi itt-tartózkodása után kifogástalanul beszéli az angol nyelvet (Ausztráliában. Szerk.)

Nyelvünk szépségében él Délnyugat-, Nyugat-, Északnyugat- s Közép-Ázsia, s Északkelet-Európa ezerszínű hangja az őskortól napjainkig.

A szarvasi avar-kori tütartó 4 sor rovásjelének képletes bemutatása s értékelése az ugur-ujgur, avar-nagar-magar, gót-gepida, svéb, szanszkrit nyelv betűhang értelmezése szerint (jobbról balra olvasandó).

ΥΦΙΧ-:ΔΙΧ

"Gülser-Gölser Jüsen-Zsüsen". Gülszer-Gölszer-Jüsen-Zsüsen. Az elhalt varrónó virágos neve, arcának szépsége, tükkel végzett díszvarrásainak szépsége, tütartó a tükkel s ruhadísszal, melyeket a koporsóba téve vele temettek el.

ϜϜΛ:ΙΙϜΖ:Λ:Δ:ΖΦ

"Terentő Esene-Ėsene es Jü-Zsü-Sü aő-eöl." Teremtő Estene az Jü-Zsü-Sü-Szü-Tü-aöl-eöl -öl. A varrónó tiumunkától eredő mérgezésben haldoklik, s még tudatában volt halálos végzetének. Fájdalmában mondja: Terentő Esene-Esene es Jü-Zsü-Sü-aöl-eöl.

ΙϜϜ:ΛϜϜ:ϜΙΛ:Υ:ΙΙϜ:Χ-ΖΛ:)

"Mein Guard Erisen-Ėrisen as sijnye-sějnye lilba enyes". Őrzőm gondviselőm az Űristen, az fénylő királyságába fogadott, hozzá megyek a végtelenségbe.

Tehát a harmadik sor rovásírása szerint, a varrónó már halott volt. Ez a harmadik sor rovásírás 4 nyelven íródott: gót, gepida-, svéb, ugur-ujgur, avar-nagar-magar-magyar nyelven. Tiszteletére a nagytudású rovásíróknak.

/VΦΟΓ:ΙΙ)VX:ΛϜ:ΙΖ:ΛϜ:Ι)VX:ΥϜ:ΙΙϜ-

"Erisen-Ėrisen láta bűnes-kápát-épát-ápát az irgam bűnes Gülnyur-Gölnyur". Erisen-Űristen látta bűnes kápát-epát-napát a lelki tisztátalant, az irgam-irgalmaz bűnes Gülnyur-Gölnyur-nak. Űristen az elhaltnak irgalmat, s örök életet ad, védi mint az újszülöttet, bepólyálja, mint a múmiát és örök életet ad neki.

Gülnyur-ról mint a nyílt virágról ragyogjon a virágfény, hogy világosságban nyugodjon az idő végtelenségében.

A tütartó 4 sor rovásírása kifejezésével és magas szellemi értékével megelőzte Kr. u. 6-7. század Európájának írástudását. Büszkéek lehetünk őseink fejlett szellemiségére s írástudására egyaránt.

Kérem a tisztelt Olvasót, vegye figyelembe azt, hogy a turáni nyelvekben egy szó 4-5 féle jelentésű is lehet. Sőt, a leírt szó az ellenkezőjét is jelentheti.

Rovásírással-rovásjelekkel írt-rótt szavak latin betűkkel írva nem adnak igazi értelmet. Példa a tihanyi adománylevélben írt néhány szanszkrit-avar-nagar-magyar szó leírása.

A szarvasi tűtartó rovásjeleinek otthoni megfejtését az Élet és Tudomány c. képeslap 1985.8.23 számából írtam ki. Ez volt a legújabb megfejtési eredmény, amit az otthoni lapok közöltek. Az Élet és Tudomány c. képeslap az Életünk c. folyóirat 2. számából vette át Vékony Gábor: Késő népvándorlás-kori rovásírások c. munkájának szövegét.

Vékony Gábor a következő magyar nyelvű szöveget olvasta ki a szarvasi tűtartó rovásjeleiből:

"Üngür isznek íme vas tű/ő tövedjen iszen, tű, tű/te rossz bele varsz fesesz iljesz el. Üngür ne edjen,űzz eméssz őt én istenem."

Majd ezt a mai értelmezést fűzte hozzá:

"Üngür démon ellen legyen itt ez a vas, e tű/ő szurja át a démont, tű/te aki a rosszat elvarod, aki elbontasz, egybeöltögetsz el. Üngür démon ne edjen meg engem, űzd, eméssz el őt én istenem.

Több rovásírás megfejtő munkája még értékesebbé tette volna a szarvasi avar-kori tűtartó történelmi értékű rovásjeleinek megfejtését.

Rovásjelek

Ebben a rovásjelírásban azokat a rovásjeleket használtam, amelyeket Kr. e 3. századtól a Kr. u. 9. századig, s néhány távolos városban a 15. századig használtak a turáni térségben és a Tarim-medencében. A mohamedán vallás térhódításával az előbbi rovásírók által használt rovásjeleket és írásokat pogány írásoknak minősítették, használatukat szigorúan betiltották, az arab-török hadseregek által elfoglalt területeken halálbüntetéssel sújtották a pogányírások terjesztőit.

A fellelhető rovásírási könyveket, történelmi jegyzeteket, templomi kegyszereket összetörték s elégették. Pótolhatatlan veszteségére az uigur-ujgur, turáni nemzeteknek és népcsoportoknak egyaránt.

Magyarországon a római katolikus vallás térhódításával a Kr. u. 10-11. században rendeletileg megszüntették a rovásírás használatát, falapokra rótt történelmi jegyzeteket, vallásos könyveket és jegyzeteket összegyűjtötték és elégették nagy veszteséget okozva nemzetünknek mind a történelmi ismeretek, mind a honfoglalás történelmének ismerete terén.

IV. Turán-térségi, Tarim-medencei közép-ázsiai, közel-keleti családi nevek

Kutató s gyűjtő munkám eredményeként a turáni nagy térségből, Közép-Ázsia és Közép-Keletről gyűjtött több mint 100 családi névből találok kiírt 44 családi név elgondolkodtatón bizonyítják nemzetünk eredetét vissza a történelem távlatába, a Nagy Turáni Térségbe.

Aba-Abai=Aba-abai, igazolt szülőanya, igazolt szülőtt, Aba Sámuel, stb.

Abadi = Abádi - abál községből való lakos, stb.

Ágasi, -Askári, -Azádi = Beludzisztáni családi nevek, stb.

Ahdai-Aдай polgári s katonai bíró, tekintélyes vezetőszemély, stb.

Almási=Almási, almatermő vidékről való egyén, stb.

Almus = Almusz - gyémántértékű s keménységű egyén, gyémánt, stb.

Argawani = Orgovanni közösségből - homokzátonyos területről való, stb.

Arbáni, -Arai, -Árkai = Családi nevek a selyemút térségében, stb.

Arslán = Oroszlán, chita = csita - leopárd, Ujgur családi nevek, stb.

Awári-Aowári, majd Óvári, várhoz, városhoz tartozó szabad polgár, stb.

Bahloc-Baloch, beludzisztáni vezető egyén, szabad polgár, stb.

Bahlogh-Balogh, beludzisztáni szabad polgári egyén

Bahloghi=Baloghi, balch-bachtria tartományból, ma Afganisztán, stb.

Bahi - Bhai - Bai - Babi - Bhayani - Bharri - Bari - családi nevek Karachiból.

Báhtni-Báthi, fémolvasztó, fémformázó-iparos, kereskedő olajmécsöntő, stb.

Bana-Beana=Bana, építész, szobrász, kőfaragó, elismert, tisztelt egyén, stb.

Báno - Banoh - Bahadur - Baig - Bakar - Bati - Bilani - családi nevek, stb.

Bári-Bari=Bari-bári, nagy, hatalmas, erős, főnemes-vitéz farkas, stb.

Bári - Bari = Bari - Bári, - nemes - vitéz - farkas - nagy - erős - harcos, stb.

Báshthi=Báshti-Básti, katonai tábor, palánk, földvárerőd, várbeli lakos, stb.

Bathoró-Báthori=Báthori, vitéz, vezető-vezérlő- parancsnok, bíró, stb.
 Bebak-Bebek, ősi Turáni név, katonai s polgári szervező, telepítő, bíró, stb.
 Behna-Bena-Bene, építész, szobrász, kőfaragó, elismert, tisztelt egyén, stb.
 Bhánka-Bhánkhi-Bhánki-Bánki, nemes, törvényhozó, tisztelt egyén, dámvad, stb.
 Bhánká - Bhánkhi = Bhánki - Bánki, -nemes úr, törvényhozó, dámvad, stb.
 Bihari=Bihari, szabad polgár, Bihar tartományból való egyén, stb.
 Bodai-Budai-Bodai-Budai, búzatermő vidékről való szabad polgár, stb.
 Bukhári - Bhutti - Bugti - Balláb - családi nevek, Karachi környéke, stb.
 Buri=Buri, bátor-megbízható, harcos- jellemű, tisztelt egyén, farkas, stb.
 Chábi=Cshábi-Csábi, kulcs, zár, lakat, nyitóeszköz, megtévesztő-csaló, stb.
 Chábri=Csábri, kas, utazókosár, kosár, csomag, üzletember, stb.
 Chák=Cshák-Csák, ütés, csapás, vágás, törés, szakadás, hűtlenség, stb.
 Cháni-Csháni-Csányi, szervező, vezető, irányító, elismert, tisztelt egyén, stb.
 Chari-Cheri-Csheri-Cseri, vajda, tiszt, parancsnok, szervező, tábor, katonaság, stb.
 Choka=Cshóka-Csóka, finom, előzékeny, művelt, tisztelt vezető, stb.
 Damani, Dahari, Dara, Daráz, Dharáni, Duráni = Családi nevek Karachiból
 Dhani=Dani, vitéz, bátor-kemény jellemű előjáró, parancsnok, stb.
 Dehli-Delhi-Delli-Deli, bátor, nagyerejű, támadó, kezdeményező, zsaroló, stb.
 Dobi-Dobi háztartási alkalmazott férfi.
 Dobin, női, háztartási szolga, stb.
 Dobai=Dobai, férfi s női háziszolgák. Mosó s mosónő, jog nélküli szolgák, stb.
 Gáthi=Gáthi-Gáti, gát, víztároló, tartó, gátló, fékező művelet, hajókikötés, stb.
 Ghenis=Gyhenis-Gyenis, tervező, nagyvonalú szervező, vezető egyén, stb.
 Giláni - Gilláni - Gháni - Jiláni, - családi nevek Karachiból, stb.
 Kabari, Khazmi, Kazi, Kazim, Kazami, Khelei, - családi nevek Pakisztánból
 Kadar = Kádár, - faiparos, tartózkodó - szégyenlős, családi név, stb.
 Kamai, Komar, Kumar, Kurani, Kusar, Köse, - családi nevek Pakisztánból
 Khatári=Khatári-Katári, kardvivő mester, tanító, katonai kiképző, stb.
 Khatári = Katári, - kardvivő mester, tanító, kiképző, családi név, stb.
 Khnanádi=Khányádi-Kányádi, üzlet, siker, jómód, üzleti tevékenység, hírnév, stb.
 Karachi=Karaszhi-Karasz, város, városi lakos, szakértő, molnár, félvér, stb.
 Kharádi=Kharádi=Karádi, tervező művész, szobrász, faesztorgályos, kereskedő, stb.
 Karadi = Karádi - faesztorgályos - szobrász, családi név, stb.
 Khassa=Kassai, Kassa-városból való, szabad, nagyjövőjú polgári egyén, stb.
 Kazi=Kazi, régész, régészeti ásatás, gazdasági szakértő, tisztelt egyén, stb.
 Kunwári-Kunvári, nemes, szűz, jólnevelt, előkelő, hajadon lány, stb.
 Khóvár-Khóvári=Kővári, erőd, erődítés, szoros, vár, város, stb.
 Laal-Laél=Lél-Lehel, rubinkő, ékszer, kemény jellem, nemesi név, stb.
 Lohár=Lóhár, patkoló és fémkovács, kocsikovács, lóidomár, lócsiszár, stb.
 Nag-Nagar=Nagy, növekvő, fejlődő, nagy-erős, tekintélyes előjáró, vezér, stb.
 Oadri = Odri, - Makráni, Mazhar - Mazahir, családi nevek stb.
 Phulwári=Pulvári, finomság, szépség, műveltség, védettség, tó, nagy víz, stb.
 Qaidi = Kajdi, - rab - börtöntöltelék - börtön, stb. családi név is
 Rab - Rafi - Rafai = Rab - Rafai, - durvaságot jelentő nevek, családi nevek
 Shabó - Shárvár-vári,- Soltán - Zoltán, - Sudári - Sudár, stb. családi neve
 Sardi = Sárdi, - sárd - nedves - fagyos téli időjárás, családi név, stb.
 Sárwári-Sárvári, vezér, parancsnok, védelmi szervező, készenlét, vár-városi, stb.
 Tabani, Tajvár, Türk, Vali, Virani, Wazir, Töre, Urfi, családi nevek stb.

Turán-térségi szavak

Agg-szakáll-Akkszakáll-Agg fehérszakállú idős-bölcs, vezető személy, stb.
 Alma=Alma, mindenki által kedvelt gyümölcs, a körtét is almának nevezik, stb.
 Almaszeris=Almaszedés, szert-jogot nyert az almaszedésre, stb.
 Almus=Almos=Almos, gyémánt-kemény jellem, vezéri jellemzés.
 Arpa=Árpa kenyérgabona s takarmánynövény volt s maradt napjainkig, stb.
 Batira-Bátoró-Bátor-Batur=Bátor-vitéz, kezdeményező, előjáró, stb.
 Boda-Boza-Bodai-Buda=Buza, kenyérgabona, ipari növény, stb.
 Bolut-Bulut=Burut-borut-borult, felhősödés elhomályosulás, bolút-bolond, stb.
 Capel-Cepel-Cepel, teher, nehéz feladat, felelőség, gond, aggodalom, stb.

Csékönös=Csökönyös ember, vagy állat, hogyha nem engedelmeskedik, stb.
Csikeris=Csikerés= csikarás, csiklandozás, csipkedés, erőszakosság, stb.
Csirje-Cserje-bozót, csalit, sűrűség, átláthatatlan bizonytalanság, stb.
Csikar-Csiker=Csikar, hascsikarás, erőszak, vallomást csikar ki, stb.
Csöcsürge-Csöcsürge-Csörge-csürge, olajban sült töltött és töltetlen tészta, főzve is, stb.
Csuga-Suga=Suba, birkabőrből készített nagy téli felöltő, irhabunda, stb.
Jénji-Dzindzü-Gyzéngyzsü = Gyöngy, gyöngyös nyakdísz, ruhadísz (Gyzinzsa), stb.
Dihán-Tühan-Tihany, kiskazda, földtúró, kertész, termelő, földművelő, stb.
Dingin-Tingir-Tengni-Tengir - Tenger, beláthatatlan nagyság, térség, világ, stb.
Esik-Sik=Esik-kiesik, kinyílik az ajtó, kapu, ajtónyitás, stb.
Etközik-Ütközik, találkozik ember, tárgy-ütközés, baráti találkozás, stb.
Here=Here, mézelő méh általános neve, dolgozó méhnek nincsen külön neve, stb.
Jenge-Dzenge=Zsenge-gyenge, erőtlen, fiatal, még ápolni kell, ember, állat, stb.
Jine-Dzine-Zsineg, zsinór, sodrott-fonott dísz és kötőeszköz, stb.
Kalács-Kalács, édesített s kelesztett tésztából sütött sütemény, stb.
Kasitis-Kacsitis-Kacsintás, szemmel-jelzés, bájolás, szemverés, stb.
Kérék-Kerek=Kerek, szükségben van, kér, fontos kérés, segítség, stb.
Környös=Környös-körül, környezet, ameddig a szem ellát (Környös-Muhi), stb.
Rak-Rák-Rek=Rák- betegség, rákos daganatok, stb.
Számlár=Számlár-számtartó, szám-áradattal dolgozik, számol, nem számár, stb.
Szer-Szeris=Szer, végetnemérő szó, mindenre vonatkozik, mint otthon, stb.
Szüvet=Szüvet-sövény, fűzfavesszőből szűt-szót fal, kerítés, cserény, stb.
Szűz-Szüyük-Szűz-szüzek, érintetlen ember, állat, növény, tárgy, stb.
Tokonics-Takács=Takács, szövő-szövőiparos mester
Tocos=Tökés=tőke, szerszámkészlet, értékkészlet, tőkeérték, elgondolkodtató, stb.
Tanotor-Tanotur=tanító-úr, tanító férfit jelent, nem urat, hanem tiszteletet, stb.
Töt=Töt-tölt, időt, folyadékot, szolgálatot, ömleszt, föltölt valamit, stb.
Tür=Tür-összetür, összehajt, hajtogat, összefog, összegyűr, stb.
Tüzes=Tüzes-okos, gyors fölfogású, bátor, kezdeményező, megbízható, tisztelt, stb.
Tüz-Tüz összetüz-varr, ruhát összeakaszt, megtűz, foltoz, varr, stb.
Usztal=Asztal, bármilyen asztal, konyhaasztal, íróasztal, munkaasztal, stb.
Uj=Uj képződmény, tárgyi mint aludttej, fagyott víz, jég, kocsonya, stb.
Ujmak=Ujmakk-gyűszű, legősbibb gyűszű, elgondolkodtató, stb.
Ücsütük-Üshtük-Üstök-tök, felsőrész, hajzat, üstökös, üst=bogrács, stb.
Vezir=Vezér, vezető fejedelem, országbíró, hadseregparancsnok, stb.

A leírt szavak betűhangzása kissé eltér a tájszólasszerűen ejtett turán-térségi, tarim-medencei betűhangzástól. A 34 magyar-latin betű nem elégséges a keleti nyelvek félhangzóinak s torokhangjainak leírására. 42-44 magyar-latin betűre lenne szükség ezeknek a szavaknak, s betűhangzóinak hibátlan leírására. A hiányzó betűkkel a magyar abc nem rendelkezik.

V. Utószó

Röpke gondolatokban rokoni látogatást tettünk a Turáni Nagy Térségben, Közép-Ázsiában és a Tarim-medencében. Látogatásunkból visszatérve, kíséreljük meg átélni a turáni-térség és a tarim-medencei testvéreinkhez, s nyelvrokonsághoz fűződő történelmi eseményeinket vissza az időszámítás kezdetéig.

Az avar-kor történelmi ismertetése után az olvasó azt gondolhatná, hogy szándékosan elhallgattam a Turáni Nagy Térségben, Közép-Ázsiában és a Tarim-medencében élő testvéreink, s nyelvrokonság történelmi jelentőségű nemzetköziesítési mozgalmait.

Valóban nem nyúltam a már többszörösen föltételezett népvándorlások körüli események további föltételezéséhez.

A Turáni Nagy Térség és a Tarim-medence több millió négyzetkilométer terjedelmű sivatagos területein a kisebb, s nagyobb forrásvidékekben, oázisokban élő testvéreink, s nyelvrokonság történelmük folyamán részben a sivatagok vízhiánya s élelemhiánya miatt, részben a chine kitan-mungal-mongol, majd a tatár hadseregek sorozatos támadásai miatt, védekező harcaikban nem fejlődhettek Kelet-Európa, Nyugat-Ázsia történelmet formáló nagy nemzetévé.

A sivatag többszáz kilométer távolságra széjjeltagolt forrásvidékeiben élő testvéreink, s nyelvrokonság mind Kr. előtti, mind Kr. utáni időkben, honalapító elődeinket is érintve, egymást hajtván közeledtek Kelet-Európa lakatlan, vagy gyéren lakott területeinek megszállására, ahol a sivatagi testvérharcokat feledve nemzetköziesülhettek.

Kr. előtt, majd az utáni történelem folyamán, a Turáni Nagy Térség és a közép-ázsiai Tarim-medence testvéreink és vegyes nyelvcsoportjainak Európa területein megvalósított egyesüléséből fejlődött ki a Kr. u. 8. században a történelmi nevezetességű csita-szkita nemzeti egyesülés.

A 3-4. században valósult meg a kun-hun-un nemzeti egyesülés, a 6. században pedig az avar-nag-nagar, stb. a nemzeti

Ennek a tésztának nincs vége. Hol találták fel a „spagettit”? Mihez kell a nagy sikértartalmú liszt?

Szederkényy Ferenc – valahol Belső-ázsiaiában, Karakorum, Selyemút (a hegyben rubint bányásznak)

egyesülés. A 9-10. században az avar-nag-nagar-magyar nemzeti egyesülés jött létre az Etil-Volga és a Torla Don folyó térségében, amely egyesülés a Kárpát-medencében Közép-Európa történelmét irányító nemzetté fejlődött.

Az előbb ismertetett turán-térségi, közép-ázsiai, s Tarim-medencei testvérnépek, s rokon vegyes nyelvcsoporthoz európai területeken megvalósított nemzeti egyesülései történelmi jelentőségűek voltak az egyesülés korában.

Maguk a nevek, a szavak is ezt jelzik. A "nag-nagy-nagar-magyar" név és szó növekedést, fejlődést, nagy családot, nagy törzset nagy nyelvcsoporthoz, több törzs egyesülését, nagy lakótelepet, földvárat, várat-erődöt, majd várost, fejedelmi székhelyet, sear-sárvár-t jelent. Ár, ár, ér, ir, ur, embert, köztisztviselőként álló embert jelentő szó volt a honfoglalás, s az azt megelőző korban. Ár-lár szó áradatot, számlálhatatlant, sokaságot, hatalmat jelentő szó volt a Turáni Nagy Térség népeinek nagy és számlálhatatlan mennyiséget jelentő fogalmában.

Mi magyarok az ár, ár, ér, ér, ir, tor, tur, ur ugur-ujgur ősnépek családjába tartozunk.

Hunza-Baltit vár fa díszítése – 12. század

Határ Kína és Pakisztán között. Kara Koram hegység, Kuncherab-hágó. Selyemút

Szederkényi Ferenc (Adelaide) Őstörténelmi ismertetés

Eurázsiai történelmi rokonnépeink fényképes bemutatása című könyvem áttanulmányozása után többen megkérdeztek azirányban, miért kezdtem -az őshaza felkutatásának menetét a népvándorlások útja=selyem-út, Afgánisztán határánál. Elsősorban azért, mert a szovjet-afgán háború miatt az úton tovább nem mehettünk. Másodsorban azért, mert korunkban már közismert az a tény, hogy Kelet- és Közép-Ázsiából minden út és hegyi hágó Délnyugat-, Nyugat- és Északnyugat-Ázsiába vezet, azokra a területekre, ahol ősrokon népeink korunkbani leszármazottai élnek.

Az ŐsTürk népcsaládba tartozó ősszüleink a kínai, mandzsu és a mongol támadások következményeként törzstörödékekre, nagycsaládokra és vegyes népcsoportokra tagozódva, elhagyták a Takla-Makán sivatag óriási területét, Ton Huang Csunhuang város környezetéből induló népvándorlások útján menetelve. A Pamír, a Karakoram és a Tien San óriás hegyvonulat hóborította hágóin átkelve, a hegyvonulat biztonságot adó délnyugati és déli mérsékelt éghajlatú oldalaira települtek.

Azoknak a nagycsaládú törzstörödékeknek és vegyes népcsoportoknak települései nagy részben átmeneti települések voltak, s csak részben maradtak meg korunkig. Lásd a Kun=Hunza és a Nagar települést, amelyek még korunkban is léteznek. A továbbvándorló törzstörödékek, nagycsaládok és a vegyes népcsoportok közül mindig maradtak végleges leteleplők, akiknek a leszármazottai korunkig benépesítették a népvándorlások útjának hegyes-völgyes környezetét a rokonnépű népvándorlások, az ókor évszázadaitól korunkig. A kelet-kínai, a mandzsu és a mongol határterületek környezetében állandósultak és napjainkig sem fejeződtek be.

Lásd: Kelet-Ázsiából minden út Nyugat-Ázsiába vezet. A továbbvonuló-népvándorlás népcsoportjainak újjászerveződő területei, Fergana és Tas-hkent város környezeti térségei voltak, ahol a pihenő helyzetben levő, korábbi vándor csoportokat s családokat az újonnan érkező rokon népcsoportok továbbvándorlásra kényszerítették. Minden út Nyugat-Ázsiába vezet. A továbbvándorló nagycsaládok, törzstörödékek és a vegyes népcsoportok a Szyr-Darja és az Amu-Darja környezetében haladva, az Aral-tó környezeti térségébe települtek.

Az ókor századaitól korunkig a Perzsa, Kazár=Kaspi-tenger és az Aral-tó közötti nagy térséget Turáni=Türk területnek, majd Khorazan és Türkmen területnek nevezték, s nevezik korunkban is. A türkmen kharozasz=csángó rokonnépünket még napjainkban is kharozasz névként említik.

Kereskedők a Selyemúton – ma

A turáni területet és a vele határos üzbég területet az ókor századaitól korunkig türk=török nyelvű lakosság lakta. Napjainkban is nagy részben türk nemzetiségű és türk nyelvű lakosság lakja. Az egymással határos rokonnépű területeken a történelem folyamán Közép-Ázsiából érkező menekült rokon nagycsaládok, törzstörödékek és vegyes népcsoportok között véget nem érő háborúskodás tört ki, amiért a türk rokonnépek által lakott nagy térséget hosszú időn át Turáni Átok, néven nevezték. Megjegyzendő az, hogy az Aral-tótól az Urál folyóig terjedő nagy térséget Szittyia területnek nevezték még akkor is, amikor a szittyia és a szarmata néptörzsek Kr. u. 3. és 4. században Bizánc és Róma ellenőrzése alatt, a Fekete-tenger

északnyugati peremvidékein -és a Kárpát-medencében éltek. A történelmi népvándorlás függvényében figyelembe veendő az a tény is, hogy a Kr. u. 2. és 3. században a Takla-Makán sivatag területén a megszálló Kína ellenes szerveződésű, Keleti-Türk s Kun egyesülésű, sivatagi hadsereg vereséget szenvedett, a Han-dinasztia által irányított, nagylétszámú kínai hadseregtől.

A háborút veszített türk s kun hadsereg menekült (Magar=Magyar) néven az Aral-tó és az Urál folyó közötti Szittyá nevű területre, ahol az áruszállító karavánokat kísérő őrőrszolgálatban tevékenykedtek, az előbbi Takla-Makán sivatagi harc és munkaterületeken, Ton Huang-tól. A népvándorlások útján=selyemúton menetelő karaván áruszállító őrőrszolgálatot teljesítettek a Pamir, a Karakoram és a Tien San hegyvonulat határáig, majd a hegyvonulat hágóiban történő átkelés után, Szittyá területén a népvándorlások útján=selyemút karaván áruszállításaiban -több mint 300 éven át árukísérő őrőrszolgálatot teljesítettek.

A Kr. u. 8. században újjászerveződve, Észak-Kaukázus térségében, az Etíl=Volga és a Torla=Don folyó és az Azovi-tenger által határolt területeken Szittyá=Magar=Magyar néven továbbra is a népvándorlások útja=selyemút áruszállításainak őrőrszolgálatában tevékenykedtek.

Onnan származott a bizánci görögök által megcsodált katonai és polgári öltözékeik, díszes fegyverzeteik és a nők selyem öltözékei, stb.

Az idő menetében a 10. századig védekező és támadó háborúkat folytattak a türk rokonnépek új hazát kereső katonai csoportjaival. Majd a 10. század elején (a Vérszerződésben) megállapodtak a Kárpát-medence visszafoglalásában, amely megállapodást Almus vezér szervezésével és Árpád fejedelem vezetésével a 10. században sikeresen megvalósítottak. Szittyá=Magyar néven a 7 törzsből és a vegyes népcsoportokból egyesült nemzetállamot szervezték, ami a 11. századig igen fejlődőképes állam volt.

Ahogy a történelem évezredes menete mutatja, az óriási területű Közép-Ázsiai Takla-Makán sivatagból a népvándorlások útja és elágazásai, Délnyugat-, Nyugat- és Északnyugat-Ázsiába vezettek, s vezetnek, ahonnan a jobb éghajlatú s termőtalajú Kelet-Európában végződnek. Az a történelmi kép korunkig nem változott. Korunkban a népvándorlás Nyugat- és Közép-Ázsiából igen kis arányban, napjainkban is folytatódik.

A többi túlnépesedett ázsiai államból a népvándorlás veszélyes tüneteket mutat. Forradalomba fogja vezetni a befogadó államokat.

Tovább menve, a közép-ázsiai Tarim-medence területében a korunkban is létező őshaza félhold alakú területén még él a történelmi rokon türk=ujgur=szár leszármazottak, 8-9 millió lakást számláló, önkormányzatú állama, ami a kínai főhatóság ellenőrzésének a függvényében éli nemzeti létét. Az az ŐsTürk=ujgur=szár leszármazott rokonnépünk élő bizonyíték arra, hogy az általuk lakott terület volt, és korunkban is az, az őshaza területe. A feltételezések sorozata szerint nem kell egymástól távol eső, több mint 20 különböző területen kutatni a korunkban is létező őshaza területét. Ismétlem: az eredeti őshaza területe ott van, ahol több mint 2000 év óta létezik, a közép-ázsiai Tarim-medencében, amit letagadhatatlanul bizonyít a medencében lakó őstürk leszármazott ujgur=szár rokonnépünk élete, stb.

A magyarság korunkban beszélt nyelve a népvándorlások útja=selyemút nemzetközi nép- és áruforgalmában fejlődött ŐsTürk urda nyelv. Ami magába foglal némi kínai, mandzsu, mongol, hindi, perzsa, pathán szavakat s neveket. Az ŐsTürk=ujgur, ŐsKun, bulgár=tatár, bashkir nyelvet a Volgamenti Kazán, Ufa és Asztrahán várostól a közép-ázsiai Urumchi városig mindenhol megértik és beszélik is! Amit a Kr. u. 13. századi olasz, ázsia-utazó Marko Polo is többször megemlítt.

Tovább menve, fül- és szemtanúja voltam kazáni bulgár=tatárok és a türk=ujgur=szár beszélgetőknek. A két rokonnép közötti földfelületi távolság több mint 5000 km, a tájszólásos beszélgetésükben igen jól megértették egymást. Ha nem lettem volna jelen, a beszélgetés menetét nem tudnám elhinni!

Ismétlem, azért kezdtem az őshaza felkutatásának menetét a népvándorlások útjának afganisztáni határánál, mert a Kína ellenes védelmi és támadó harcok elvesztése után minden menekítő útvonal és hegyi hágó Délnyugat-, Nyugat- és Északnyugat-Ázsiába vezet, ahol a népvándorlások útja környezetében élnek, a történelmi összülők korunkbani leszármazottai (rokonnépeink), akikhez ha némi tisztelettel közeledünk, igen kedvesen fogadnak bennünket, mint Hungárián történelmi rokonokat.

Történelmi ismertetéssel tovább menve őstörténelmi kutatásaim eredményének mutatói alapján az a meglátásom, hogy Európán kívül magyar nevű szervezett államterület, vagy magyar nyelvű népterület a történelem folyamán sohasem volt. A „menekült“ magyar név Ázsiában, a magyar nyelv műves ötvözte pedig Európában született és ott is fog elhalni.

Ausztráliából 1989 júliusában a pakisztáni Izlámabad városba érkezve, azonnali ismeretszerzés folytán, három népiskolai tanító társaságában, Rawalpindi nevű ősi székvárosba utaztam. A három tanítótól utazás közben igen fontos történelmi ismertetést kaptam a népvándorlások útjának különböző néptörzseket, nagycsaládokat és népcsoportokat szállító történelméből. Rawalpindi városból busszal a népvándorlások útján, a 620 km távolságban levő Gilgit nevű ősi, kézműipari s kereskedelmi városba utaztam. Gilgit az ősi népvándorlások útja elágazásánál épült, az ókor évszázadaiban, a Karakoram és a Hindu Kush óriás hegyvonulatai találkozásánál, a Gilgit és az Indus folyó egymásba folyásának a térségében.

Gilgitből busszal a népvándorlások útján, az önkormányzatú kun=hunza és a nazar őstrokon népeink nagycsaládi jellegű kis országaik irányába haladva az első buszmegállónál, ahol néhány vegyesáru üzlet is volt, a várakozó utasok között egy igazi kun=magyar jellegű fiatalembert pillantottam meg. Mentem kiszálltam a buszból és hozzátament. Angol nyelven mint Hungárián történelmi rokon, mutatkoztam be neki. Nagyon meglepődött, mert élő Hungáriánt sohasem látott. Örömeiben a várakozó utasok sokadalmából előkereste barátját, kinek szintén Hungárián nemzetnéven mutatkoztam be. Mindketten kun=hunza születésű mohamedán főiskolások voltak, s jól beszéltek angolul. Pakisztánban az angol hivatalos nyelv.

Urda=Urdu a nemzeti nyelv. Előzőleg a három tanítótól kapott történelmi ismertetésekhez kapcsolódott a két kun=hunza főiskolás történelmi ismertetése.

Nyugodtan írhatom: őstörténelmünk kutatása jobban nem is kezdődhetett volna. A két kun=hunza főiskolás bejelentette a busz utasainak történelmi rokon kilétem. A busz utasai hozzám jöttek, kezét fogtak velem és néhány szóval mint történelmi rokont, üdvözöltek. Egy kun=hunza férfi az utasok közül ültéből fölemelkedve mondta: "Végre egy Hungárián történelmi rokon Európából eljött Ázsiába, történelmi rokonait meglátogatni. Több mint 1000 év óta vártunk rokoni látogatásra." Rokonhoz illően megköszöntem a váratlan rokoni kedvességet. Továbbutazás közben a népvándorlások útján a Hunza folyó mellett, hegyi építkezésű lakótelepekhez értünk, ahol a busz az iskola előtt megállt. Az iskola növendékei, fiúk és lányok, mindannyian az iskola udvarában voltak.

A váratlan látványra a két kun=hunza történelmi rokonnal kiszálltunk a buszból. Engem, mint Hungárián történelmi rokont, bemutatnak a magyar jellegű növendékeknek. Mindannyian hozzánk jöttek és szemrevételeztek, mert élő Hungáriánt sohasem láttak. Két fényképfelvételt készítettem az igen magyaros jellegű növendékekről.

Az iskolától a népvándorlások útján tovább haladva, megérkeztünk a Kara-koram óriás hegyvonulat déli oldalára települt kun=hunza rokonnépünk törzsi országának Baltit nevű kerületébe, ahol a Hunza Inn nevű motelban szálltam meg. Ott a kedves kun=hunza tulajdonos fogadott. Előbb élő Hungárián történelmi rokont sohasem láttam. A motel vendégei között voltak kun=hunza, nazar, jasin, pathán és wári törzsbeli történelmi rokonok. Velük megismerkedve még jobban beleláltam az ősi népvándorlások útja=selyemút vándornépeinek történelmébe és az ősi kun=hunza nyelv, továbbá az urda=urdu nyelv szófolyamatába.

A következő napon fölkerestem a Hunza-Baltit, Karimabad és a Gánis nevű kerületet. Továbbá két középkori Killa=Kurgan nevű fejedelmi várat, a fiú és a leány iskolát, ahol a tanítók a növendékekkel egyetemben rokoni tisztelettel fogadtak és igen tüzetesen szemrevételeztek, mert élő Hungárián történelmi rokont sohasem láttak. Csoportképet készítettem, fényképeztem, az iskolák növendékeiről a tanítókkal egyetemben.

Továbbá fölkerestem a kis sportpályát, ahol a fiúk kosárlabda játékot játszottak. Az igen magyaros jellegű fiúkról csoportképet készítettem. A Kun=Hunza Inn motel tulajdonosa a harmadik napon elvitt a szülei házához, ami 9-10 km távolságra volt egy sziklaszirten. Ott a család az unokáig, mindannyian jelen voltak. Szőke és barna színekben mutatták magukat, ami mutatta az ősi népvándorlások útjának népkeveredési színeit. A negyedik napon a kun=hunza moteltulajdonos elvitt a 12 km-re levő rokon nazar törzs kis országába, ami a 7-8 ezer nazar lakosnak a családi fészke. Nazar rokonnépünk jellegileg a szomszéd kun=hunza rokonnépünkkel egyetemben, türk=ujgur=szár, kun jellemzőket mutatja és a Hungárián=Magyarokat történelmi rokonként tisztelik.

Az ötödik napon terepjáróval rendelkező taxist fogadtam, aki a rokon Jasin törzs tagja volt. Ő vitt el a 126 km távolságú Soust nevű pakisztáni-kínai határellenőrző állomásra. A velevaló utazás, történelmi ismertetés, stb. számomra arany értékű volt. Ezt a történelmi ismertetést azért mutatom be, hogy lássák azt aényt, hogy a rokonnépeink az őshaza területétől több mint 1000 km távolságban a népvándorlások útjának környezetében úgy élnek, mint az őshaza területén.

Hozzászólás a finn-ugor-ugor-misher-mizser-bulgár-tatár nyelvi és földrajzi kérdésekhez

Mr. Rustam jumash-misher-tatár, brisbane-i orvossal értekeztem az ŐsTürk leszármazott ugur-bulgár-misher-tatár törzs történelmi múltjáról. Mr. Rustam a Kazán nevű tatár történelmi székvárosból emigrált Ausztráliába. A véletlen folytán találkoztam vele, 1999. november 28-án, az Adelaide-i Botanical Kertben a Tatárok és a Bashkirok Ausztráliába településének 50 éves jubileumi ünnepén.

Az ünnepély alkalmával történelmi eszmecsere folytattunk az ŐsTürk-ugur-bulgár-tatár, Hungárián ősrókonnépek történelmi múltjáról. Misher-mizser-tatár törzs történelmi múltját is hozzákapcsoltuk a közös őstörténelmünk megtárgyalásához.

Mr. Rustam Jumash mielőtt Ausztráliába települt, évekig tartó történelemkutatást végzett a misher-mizser-bulgár-tatár törzs történelmi múltjának a felderítésében. De évekig tartó történelemkutatással sem tudta felderíteni a misher-mizser-tatár törzs bulgár-tatár anyatörzstől történt különválásának idejét, okát és a misher-mizser törzsnév keletkezését. Azonban őstörténelem kutatásával odáig jutott, hogy megtalálta az ŐsTürk népcsaládba tartozó észt, finn, ugur, bulgár-tatár, stb. nép-

törzsek feledésbe ment történelmi vándorútját, amely útvonal Kelet-Ázsiából indult népvándorlások útjának az észak-nyugat-eurázsiai elágazása, ami az Etil-Volga folyón a Bulgarói révén át folytatódott a Finn Karéliáig.

A vándorút mellett ugyanúgy voltak pihenő-élelmező állomások, mint az ázsiai területen épült népvándorlások útja mellett épült pihenő s élelmező állomások=szerájok.

Az az észt, finn, misher-tatár útvonal az észak-európai szláv népek népesedési fejlődésének következtében a 14. században felszámolódott, de az út melletti pihenő állomások s étkezdék a bulgár-misher-tatár nagycsaládú tulajdonosai nagyrészen elszlávosodva még a 18. században is működtek. Azok az útmelletti pihenő s élelmező állomások 20-25 km távolságra voltak egymástól, ahol nagycsalád látta el az élelmezési és egyéb szolgálatot.

Azokon a volt állomáshelyeken még korunkban is élnek az elszlávosodott bulgár-misher-tatár leszármazottak, akik a családban még akadozva beszélnek a bulgár-misher-tatár nyelvet.

Említésre méltó az a tény is, hogy az ŐsTürk népcsaládba tartozó törzseknek a történelem folyamán évezredes háborúskodások árán sem sikerült a mongol, mandzsu és a kínai ellenállás következtében kelet-ázsiai területre tengerparti államterülethez jutni.

Az a kilátástalanság kényszerítette az ősrokon népeinket és az ősszüleinket arra, hogy kelet-európai tengermelléki területek elfoglalásával tengermelléki területekhez jussanak. Óriási feladatokat vállaltak magukra. Kelet-Ázsiából Európába irányuló vándorlás abba korban az emberi teljesítmény felső határa volt.

Nagycsaládok és a törzsek évszázadokig tartó vándorlások következtében, s az ellenállások következtében az óriási területen nem tudtak kellően egyesülni, s népességileg elgyengültek, aminek következtében nem tudtak az ellenállások miatt tengerparti területhez jutni.

Korunkban csak a türkmén, üzbég és a kazak ősrokonnépeknek van némi önkormányzatú tengerparti területe Ázsiában, és a törököknek Kisázsiaiban félszigetszerű tengerparti területük.

Észak-Európában a finnek és az észtek rendelkeznek tengerparti területtel. Magyarok a történelmünk folyamán a kunok, avarok és a szittyá-magyar elődeink által egyesítve sem tudtunk a Vatikán és a Habsburg dinasztia ellenséges magatartása következtében tengerparti területhez jutni.

Szederkényy Ferenc (Adelaide)
Utazásaim Belső-Ázsiában
(Útibeszámoló)

1. Az út

Négyezer öt hetet töltöttem a népvándorlások útja, a későbbi selyemút hosszanti környezetében és a közép-ázsiai őshazánk területében, hogy ellenőrizsem önmagam történelemkutatási eredményét. Úgyszintén Ezrál Abidi tatár barátom történelmi ismertetéseinek területi és időbeni meneteit. Abdulhay Wahaf tatár, Reshard Wahaf ujjur barátaim területi ismertetések alapján indultam Közép-Ázsiába, hogy legalább részben átéljem az ŐsTürk népcsaládú őseink 1600 év távlatára tagozódott honkereső vándormeneteit. Az általam fényképezett fényképfelvételekkel és a fényképekhez kapcsolódó írásos ismertetésekkel vezetem a t. Olvasókat azon az óriási Eurázsiai területen, ahol őseink az ókor 8. századától Kr. u. 11. századig négyszer megismételve, lerakták a Kárpát-medencei honalapítás eszmei és területi alapját. A negyedik honalapítás sikeres építésekor, a szentesített feudál Stephen-István király uralkodásának következményeként olyan súlyos népesedési sebesülést szenvedett a szittyia magyarság, amiből korunkig sem tudott - és a jövőben sem tud - fölépülni. Az a népi, s nemzeti sérülés előidézte a feudál-érseki és királyi hatalommal szemben, a magyarság teljes bizalmatlanságát, ami korunkig sem változott. Hogy a magyarság visszanyerje önbizalmát és a főhatóságú kormányba helyezett bizalmát?! Minél előbb be kell kérelmezni magát a nyugat-európai államok szövetségébe. Mert ellenesetben mint nemzet - az elnéptelenedés következményében el fog tűnni Európa térképéről.

Az ókor 7. századában a Krim-félsziget Szangrila nevű területébe települt scyta=szittyia, nagycsalád és az ókor 6. századának elején települt szarmata nagycsaláddal egyetemben. Az ókor 6. századának második felében települt tatár nagycsalád vezetésével Kr. u. 2. századtól kezdődően szittyia, szarmata és a tatár vándor iparosok, s karaván szállító cserekereskedők, az ŐsTürk népcsaládú újhazát kereső rokon népeink érdekében hírszerző, s hírtovábbító szolgálatokat végeztek a Kaukázus és az Azovi-tenger térségében. Úgyszintén a Fekete-tenger északnyugati térségében és a Kárpát-medencében. A vesztett Kárpát-medencei honvédő harcok után a visszavonult szittyia, szarmata, kun, és az avar törzsek népcsoportjaiból visszamaradt utód leszármazottak közreműködésével életfontosságú hírszerző, s hírtovábbító szolgálatokkal segítették a szittyia-mahgar-magyar, honvisszafoglaló hadseregek vezérkarát, a Kárpát-medence területének megszállásában. Továbbá, a kárpát-medencei honvédelmi csatavesztések után, a visszavonuló hadsereg töredékeket s népcsoportokat biztonságosan viszanézették az észak-kaukázusi hídfőbe, ahol emberöltőn át csoportosultak a következő honvisszafoglalás előkészítéséhez. A legfontosabb földérintő hírszolgálatot a szittyia-magyar honvisszafoglaló hadsereg s népcsoportjainak a fölvonulási irányításaiban s vezetésükben tették. Megfigyelő és tanácsadóként részt vettek a (Vérszerződés) törvényesítésében. Kr. u. 11. század elejéig - a szentesített feudalizmus megjelenéséig, irányították az Ázsiából érkező nagycsaládokat és a töredék rokon népcsoportokat a Kárpát-medencébe. A 11. század elejétől kezdődően a Kárpát-medencéből a szentesített feudalizmus karmaiból menekülőket vezették a Kaukázus völgyeibe, ahol már voltak ŐsTürk népcsaládú telepések, akik a népvándorlás meneteiből váltak ki. Azok a telepések nagyrészen iparosok és karavánzállító cserekereskedők voltak. Továbbá faszénégetők, tégláégetők, cserépedénykészítők és -égetők, rézedénykészítők, réz és egyéb fémek díszművesei, stb. A Kárpát-medencéből menekültek egy hányada véglegesen letelepült a Kaukázus-hegység völgyeiben, s beolvadt a kevert arab, alán, kazár, görög és az északi szláv népcsoportokba. Kaukázus völgyeiben széjjeltagolódva, Mazsar nemzetnéven a leszármazottak még korunkban -is élnek. A 11. század elejétől kezdődően, a történelem folyamán a Kárpát-medencéből menekülőknél egy hányada, főleg a fiatalok, visszavándoroltak a népvándorlások útja környezetébe és a Tarim-medencei őshazába, Kashgár, Méket, Khotan, Aksu, Kucha, Almel, stb. nevű forrásos, s termékeny területű városokba. A Kárpát-medencéből menekült fiatalok elvitték a Magyarorságot ért nemzeti tragédia vész hírét az őshazába. A kihirdetett vész hírek fölkeltették az őshazai Tarim-medence forrásos területeiben az elvándorlásokból visszamaradt ŐsTürk népcsaládú rokon népeink leszármazottainak együttérzését, a kárpát-medencei szentesített feudalizmus fogságában szenvedő magyar rokon népeik iránt. Rokon együttérzésből eredően megkezdődött a középkor legnagyobb és legmegbízhatóbb hadseregének a szervezése, ami 400.000 lófő önkéntes harcost és 1.400.000. főnyi harcra idomított lovat számlált. Batu khán tatár fővezér által szervezett s vezényelt hadsereg 1230-tól kezdődően ellenállhatatlanul közeledett a Kárpát-medencéhez, ahová 1240-41-ben meg is érkezett. Az önkéntesekből álló hadsereg célpontja a magyar és a bajor feudalista, valláspolitikai királyság vezetőségének a megbüntetése volt. Az őshazában székelő ogadai fő-khán=khakán elhalálózása folytán lerövidített hadjárat csak részben volt eredményes. A szentesített magyar feudalizmus a bajor feudalizmussal egyetemben megmenekültek rokon népeink hadseregének büntető csapásaitól. Batu khán fővezér visszarendelte a jól képzett hadseregét az őshazába, új fő-khán=khakán választásának a zavartalan biztosítására. Batu khán is pályázott a fő-khán=khakán hatalomra, de a választó bizottság az elhalt ogadai fő-khán=khakán fiát, Kuyuk vezért választotta a fő-khán=khakán főhatalom betöltésére. Kuyuk 1246-tól 1248-ig uralkodott. Elhalálózásából eredő rövid életű uralkodásának következményeként megszüntették a második hadsereg szervezését, ami nagyobb létszámúra volt tervezve, mint a Batu khán által vezérelt első hadsereg volt. Az európai feudalizmus megmenekült!

A népvándorlások útján, a későbbi selyemúton, Közép-Ázsiából vonuló őstürk nagycsaládi népcsoportosulások és törzsek az ókor és az újkor történelmének népvándorlásaiban az észak-kaukázusi hírtovábbítások és az Aral tó környezeti Indus-Scytha-Szittyá táborból küldött hírtovábbítások szerint folytatták vándormeneteiket, a Pazariki és az Aral tó környezeti táborokba, ahol 50-60 évi újjászerveződésben várták az észak-kaukázusi hídfőállásból küldött hírek és jelentések érkezését. A hírek indulást jelző utasításai szerint 70-80 évenként szervezetter a Pazariki és az Aral tói táborokból az Etil=Volga folyó menti Bulgarói révhez vándoroltak. Ott télidényben a folyó jéghídján Európai területre érve, a kaukázusi hídfőállásba meneteltek, ahol ismét újjászerveződve emberöltőkön át várták a Kárpát-medencéből küldött földerítések híryanagának jelentéseit. A küldött jelentések szerint 80-90-120 évenként a férfiak és az önkéntes nők háborús harcokra képezve indultak a Kárpát-medence visszafoglalására s új honalapításra, stb. A Krim-félszigeten élő szittyá, szharmata és a tatár leszármazottak az ókor 5. századától kezdődően rendszeres szárazföldi és vízi földerítéseket végeztek az Azovi és a Fekete-tengerbe ömlő folyók partszegélyeiben. Szittyá, szharmata és a tatár hírszerzők, mint vándor iparosok és vándor cserekereskedők -az ókor 5. századától Kr. u. 1720-ig végeztek hírszerző s hírtovábbító szolgálatokat, az Azovi és a Fekete-tenger északnyugati térségében és a Kárpát-medencében, ahonnan a vesztett honvédő harcok következtében kivonult szittyá, szharmata, kun és az avar törzsek vegyes népcsoportjaiból visszamaradt töredékcsoportok és leszármazottaik közreműködésével életfontosságú hírszerző és hírtovábbító szolgálattal segítették a Kr. u. 9-k században érkezett szittyá-mahgar-magyar honviszszafoglaló hadsereg vezérkarát, az ellenséges alakulatok térbeni helyzetéről. Az a rokon hírszolgálat megkönnyítette a szittyá-magyar hadsereget a kárpát-medencei területek visszafoglalásában és betelepítésében.

Három tatár orvos – Adelaideban (Ausztrália)

Ezrál Abidi tatár barátom emléke

Ezrál, született Tatár nemzetiségű Őstürk népcsaládú Tatár nemes leszármazott, ausztrál állampolgár, Adelaide-i lakos volt. Ezrál nemesvezér őse az ókor 6. századában tatár nagycsaládot vezetett a közép-ázsiai Altai térségből az Aral tó Indus-Scytha-Szittyá nevű táborba. Ott az új hazát kereső Altai Őstürk népcsaládú szharmata rokon törzs népcsoportosulásához csatlakozva, az ókor 6. századában érkeztek az Észak-Kaukázus és az Azovi-tenger térségébe. Tatár nagy család az ókor 6. századában a Torla-Don folyó torkolatánál találkozott görög hajósokkal, görög és szittyá vándor iparosokkal és karaván szállító cserekereskedőkkel. A rokon szittyá vándor iparosok a Krim-félsziget déli területébe vezették a nagycsaládú tatár népcsoportot, ahol (Szangrila nevű területbe - természeti szépség) találkoztak a több mint 100 évvel előbb települt szittyá, és a szharmata nagycsaládi rokon népcsoportokkal. Szangrila településű tatár nagycsalád a népvándorlás folyamában Kr. u. 4. században a félsziget déli területébe tévedt kun vezette rokon kötelékű vegyes népcsoportot a tatárok rokonként fogadva, a Szangrila területébe telepítették. Az 5. században avar vezette töredék rokon népcsoport kalandozott a félsziget déli területében. Tatárok az avar vezetésű népcsoportot is letelepítették a 7. században, szittyá-mahgar töredék rokonkötelékű

népcesoport érkezett a félsziget déli területébe. Tatárok azt a rokon népcesoportot is letelepítették. Tatárok az új haza fogalma alapján telepítették a töredék rokon, s vegyes népcesoportokat a félsziget déli területébe. A történelem folyamán a szittyá és a szharmata nagycsaládok és a tatár nagycsalád a kun, avar és a szittyá-mahgar népcesoportokkal egyetemben benépesítették a félsziget déli területét. A történelmi időtáv menetében a politikai és üzleti érzékű tatárok szerveződtek a legcélszerűbben. Önállóságukat és beszélt nyelvüket megtartva, magukhoz szervezték a szittyá és a szharmata nagycsaládokat és a kun, avar és a szittyá-mahgar töredék népcesoportokat. Szittyá és a szharmata nagycsaládok, a kun, avar és a szittyá-mahgar töredék népcesoportokkal egyetemben átvették és beszélték a jól szerveződött tatárok beszélt nyelvét. Ami tájszólási különbséggel azonos volt az ŐsTürk népcsaládú rokon népeink nyelvével. Tatár vezetéssel egyesített rokon népközösség Kr.u. 10. század elejéig biztonságban éltek a félsziget déli területében, mígnem Rush vezér által szervezett északi szlávok ruszki nemzetnevű hadseregének 200 lófőnyi földterítő egysége harc nélkül megszállta a félszigetet. A tatár nyelvűvé vált lakosság önkormányzattal a 11. századtól kezdődően ruszki-orosz védelem biztonságában éltek életüket a második világháború végéig, 1945-46-ig, amikor Sztálin parancsára a Krim-félszigeti tatárokat, s ukránokat mint ellenségeket, a szibériai Kazán város környezetében épített fogolytáborokba deportálták. A vasúti vagonokba zárt tatár, ukrán s egyéb foglyok közül az öregek, gyerekek, csecsemők a fiatal anyákkal egyetemben nagyrészen éhen haltak, megfagytak, stb. Ezrál mint kiszolgálószolga, fiatal, életerős egyén, túlélte a deportálás szörnyű meneteit. Ezrál a Kazán város menti fogolytáborból sikerült elmenekülnie kínai Ujgur területre. Onnan mint politikai menekült 1958-ban a dél-ausztráliai Adelaide városba emigrált. Ezrál az ausztrál demokráciában igen eredményesen helyezkedett az adott életkörülményekbe. Reshard Wahaf Ujgur barátom 1981-ben mint menekült történelmi rokon Hungáriánt mutatott be Ezrál a, aki igen szívélyesen fogadott. Attól a személyes ismeretségtől kezdődően mint történelmi rokon, többször meglátogattam a magányban élő Ezrál barátomat. Mint egy művelt tatár hazafi, minden látogatásomkor örömmel beszélt az ŐsTürk népcsaládba tartozó rokon népeink történelméről. Mint egy tatár nemes történelmi leszármazott, a történelem menetében írott történelmi ismeretekkel rendelkezett. Azokat a történelmi ismereteket többször megismételve, barátiilag a tudomásomra adta. Ezrál nemes ősei mindannyian írástudók voltak. Az ókor 5. századától Kr. u. 4. századig szharmata írásjelekkel róták, vésték s írták történelmi jegyzeteiket. A Kr. u. 4. századtól közép-ázsiai Türk-Ujgur írásjelekkel írták történelmi múltjuk, s későbbi életkörülményű jegyzeteiket s írásaikat, amelyeket a leszármazottakra s azok utódaira hagytak. Ezrál mint ŐsTürk népcsaládú tatár nemesi leszármazott, a szüleivel egyetemben minden őstörténelmi tárgyú írott jegyzetet megtakarítottak. A második világháború zavargásaiban a német hadsereg támadásainak következtében a tatárokat és az ukránokat a harcéri hatóság az otthonaikból kilakoltatta. Amit tudtak, magukkal vitték. Ezrál a fehér vászonra s papírlapokra írt történelmi jegyzeteket összecsomagolta és magával vitte a fedetlen táborhelyre. Ott az eső mindenüket eláztatta, a pótolhatatlan történelmi írások, s jegyzetek haramada olvashatatlanra vált. A még olvasható írásos jegyzetű papírlapokat a deportáláskor és a bevagonírozáskor Ezrál magával vitte. Ezrál mint erőteljes fiatalember, a deportáltakat szállító vonaton szolgai beosztást kapott. Többedmagával a zárt vagonok napi kitakarítását és a halottak kirakását végezte. Szibériába menet a vonat a városokon kívüli területen a volt katonai, majd munkatáborokká alakított táborhelyeken napokig vesztegelt. A vonat őrsége a csomagvizsgálatból tudta, hogy Ezrál csomagja tartalmaz papírt. Az őrség a pótolhatatlan történelmi írásokat elvette Ezrál a, és azokba a papírlapokba sodorták a mahorka dohányukat, mert más papír nem volt. A pótolhatatlan történelmi írások, s jegyzetek cigarettaként elétek. Helyrehozhatatlan veszteségére az ŐsTürk népcsaládú rokon népeinknek és nekünk, magyaroknak is. A vonatőrség dohányos tagjai több mint 2204 év történelmének írásos igazolásait füstölték el duvaj módon. A nagyértékű őstörténelmi írások, s jegyzetek emlékeztették Ezrál a, az ŐsTürk népcsalád történelmének a honszerző harcaira és a honalapítási készségükre. Ezrál szerelmesre volt az ŐsTürk népcsalád történelmének. Úgyisintén a szittyá-mahgar-magyar történelemnek is, amelynek az évezredes lefolyását igen jól ismerte. Őseinek, s azok leszármazottainak és azok utódainak, nagyszüleinek és szüleinek a történelem folyamán róvott, írott, s festett történelmi jegyzeteik tanulmányozásából adódóan igen széles látókörű történelempolitikai és vallástörténelmi ismeretekkel rendelkezett.

Ezrál barátom sorozatos történelmi ismertetései folytán olyan történelmi adatokhoz jutottam, amelyekről sohasem értesülhettem volna. Az egyik igen fontos történelmi ismertetés volt a szittyá-mahgar-magyarok kaukázusi táborozása Kr. u. 7. századtól a kárpát-medencei honfoglalásig és a honfoglalástól 1740-ig.

Tovább visszamenve az ősi népvándorlások útjára, a későbbi selyemútra és a történelmi őshaza területére, őstörténelmünk kutatásának csábító hívására, négyszer öt hetett töltöttem Ázsiában, hogy ellenőrizsem önmagam történelem kutatási eredményeit, a föltáródott őstörténelmi események időtávlatainak menetében. Továbbá, hogy történelmi betekintést kapjak Ezrál a, tatár barátom történelmi ismertetéseinek időközi távlataiban, az ókor századaitól korunkig. Ezrál barátom igen áttekinthetően vázolta az ŐsTürk népcsalád Euráziát behálózó történelmének több, mint 2600 év időtávlataban tagolódott történelmi meneteit. Tovább nem kételkedem sem önmagam, sem Ezrál barátom történelmi ismertetéseinek távlati meneteiben. Ezrál barátom 83 éves korában, 1986-ban eltávozott a több százszor idézett történelem végtelenségébe. Emberi értékére és tudatos magatartására az életem végéig fogok emlékezni. Az ŐsTürk népcsaládba tartozó rokon népeinknek, velünk magyarokkal egyetemben, több millió olyan történelempolitikai és valláspolitikai tudású emberekre volna szüksége a jelenben és a jövőben, mint Ezrál Abidi volt.

Kedves Ezrál barátom, tisztelettel búcsúszom tőled. Utadon én is foglak követni. Kérlek, végezzél történelem kutatást az alvilágban is, hátha találsz olyan történelmi adatokat, amelyeket mi nem ismerünk. A t. Olvasók bocsánatát kérem Ezrál barátom iránt érzett elérzékenyülésemért. Ezrál volt az az ŐsTürk tatár leszármazott, aki megvilágította ŐsTürk népcsaládú rokon népeink történelmi távlatát. A szittyá-magyarság 11. századi tragikus történelmi múltjával egyetemben.

Ezrál tatár barátom őseinek történelmi ismertetései szerint írom a batyár=betyár nevű harcosok történelmi meneteit. Az ŐsTürk népcsaládok fiatal férfiai, az ókor 9-10. századaitól az újkor 18. századáig, az ŐsTürk nagycsaládokból, s törzsek-ből kiválva, különböző nevek alatt, foglalkozásszerűen harcoló batyár=betyár néven nevezett szabadcsapatokat szerveztek, akik kialakított díjazás alapján mindenki ellen harcoltak. Harctéri bevetés után nevet változtattak, tartózkodási helyüket szigorúan titokban tartották. Korunk partizánjai megközelítő életkörülményekben élnek és harcolnak. A selyemút rejtélyes környezetében, még a II. világháború alatt is, volt batyár=betyár partizán alakulat. Korunkban Dél-Pakisztánban, Hayderabad s Larkana nevű városban és az Indus folyó zátonyos erdőségeiben, továbbá Karachi 14 millió lakosú városban és környezetében rejtőznek. A II. világháború után Indiából Pakisztánba, a Sind nevű tartományba települt több millió mohamedán vallású lakosság. Mahgar-Mahajir-Mahazsir néven önálló állam létesítésének a megalapításáért harcolnak a pakisztáni kormányzattal és a hadsereggel. Azok a mahgar-mahgyar-mahazsir, batyár=betyár partizán alakulatok harcolnak mindenki ellen, aki ellenzi az önálló államalakulásukat. Dél-Pakisztánban évenként több száz halott jelzi a mahgar-mahgyar-mahazsir partizánok működését. 1990-91-ben mint hungárián=magyar turista, én is gyanús voltam a Moenjodaro őstörténelmi romváros múzeumához közel épült pakisztáni határőrség katonai alakulatnak. Két évben egy-egy hetet töltöttem Moenjodaróban, nem csodálkoztam azon, hogy megfigyelés alatt tartottak. T. Olvasók az ismertetésből láthatják, hogy az önállóságért menő harc több mint 3500 évre tekint vissza.

Fénykép Urumchi 1'500'000 lakosú város kis részét mutatja. Fényképeztem a Xinjiang nevű szálloda 9. emeleti ablakából. Szürke s párás színben mutatta magát a természet, ami a képen is észlelhető. Urumchi a történelem folyamán ŐsTürk törzsek által lakott város volt. A 8. századtól a századunk elejéig a türk=török-ujgur törzs volt népességi fölényben. Korunkban az első világháborútól kezdődően több, mint 7 millió mohamedán vallású, mongoloid, kínai települt a Tarim-medencébe. A telepítés eredményeként Urumchi több mint 90%-ban kínai lakosságú várossá fejlődött. Urumchi a nagyszámú kínai telepés folytán - a város a sivatagi lehetőségekhez képest - állami támogatással gyorsan fejlődik, amit a fénykép is mutat. Ujgurok, a városban élő többi török eredetű rokon népeinkkel egyetemben, végleg elvesztették történelmi többségüket. Korunkban kisebbségnek számítanak, aminek az értelmében semmi irányító szerepük nincsen a város fejlődésében, s közigazgatásában. A betelepült kínai lakosság harmad s negyedosztályú mértékkel értékeli a még ottlakó rokon népeinket, akiknek az együttes létszáma talán eléri a 60.000 főt. A város öreg történelmi részeiben még létezik néhány földszintes, s egyemeletes ház, amelyek a 16-17-18-19. században épültek, s a rokon népeink tulajdonai voltak. A többi öreg házat vagy 90%-ban lebontották, s helyükbe 5-10-15 emeletes házakat építettek. A még létező öreg házak mind lebontásra várnak, lebontásuk gyorsan halad, s hamarosan eltűnnek a város képéből. Az Ujgur Múzeumon kívül az a néhány öreg ház és a zsugorodó ujgur lakosság a minden, ami rokon népeink történelmi múltjából Urumchi városképében napjainkban még látható. Szegény sivatagi háttérrel rendelkező rokon népeink népessége, gazdasági s politikai kisebbsége nem ad lehetőséget nemzeti önállósulásra, sem a korunkban, sem a jövőben. ŐsTürk őseink s rokon népeink több mint 2500 éves önállóságra törő harca korunkban a leszármazottak lassú beolvadásával a közeljövőben befejeződik. Kínai néptenger áradatának növekvő hullámzása a jövőben el fogja önteni rokon népeink még korunkban létező Tarim-medencei állásait.

Bolyongásaim közben gyűjtött adatok és a látott körülmények alapján többször arra gondolok, milyen jól tették őseink, hogy még időben elmenekültek a sivatag lehetetlenüléséből és a növekvő mongoloid veszélyből. De, amikor az új hazájukban letelepedve otthon voltak, a feudalizmus a kegyetlenkedéseivel elzárta a fiatal ország egyesült népét rokon népeinktől. Az a feudalista ténykedés, népesedési szempontból holtpontra juttatta az ország népét, aminek a hátrányát korunkban is érezzük, megkérdőjelezve nemzeti jövőnket. Tisztelt Olvasók elnézését kérem az irányban, hogy a történelmi múltunk korunkhoz kapcsolódó népesedési kérdését kapcsolatba hozom rokon népeink megmaradási kérdésével. A több mint 6.000 km távolságban élő rokon népeink megmaradási s nemzeti kérdése közel azonos a mi, kárpát-medencei megmaradási, s nemzeti kérdésünkkel. A rokonsági viszony megszakítása, a mi részünkről indult el rosszindulatból, ami a történelmünk folyamán nem lett helyrehozva. Az a rokonság-megszakítási hiba a mi részünkre beláthatatlan következményekkel fog jelentkezni.

Urumchi, Xinjiang Province, Kína, 1991.

Fénykép a 16. században elhunyt Mogul mohamedán vallású fejedelem mecsetszerű, nagy síremlékét mutatja, Hayderabad dél-pakisztáni város várfalakkal védett fejedelmi temetőjében. Síremlék körül a fejedelmek családtagjai, s közeli rokonaik vannak temetve a földfelszínen, márvány koporsókban. Tanulságos látvány ez a történelmi temetkezési szokás, ami a látogatót tiszteletre szólítja. A mecset s a temető öre kérésre kinyitotta a síremlék többszáz éves ajtaját. Mecsetbe=síremlékbe lépve homály, egyszerűség s dísztelenség fogadott. A festett falakon évszázadok porának szaga

részéről és az én részemről is félő volt a katonai őrjárat megjelenése azért, mert a csoportosulás tiltva volt. Forradalmat az Indiából betelepült mohamedán vallású és az urdu nyelvet beszélő mahgar-mahgyar-mahazsir menekültek önállósulási mozgalmá robbantotta ki. Város útvonalainak kereszteződéseinek homokzsákokkal védett géppuskaállások voltak, amelyekből géppuskák csöve irányult a forgalmas útvonalakra. Karachi-ből csak többszöri igazoltatás után tudtam jegyet kapni a Hayderabaddba induló repülőgépre. Hayderabadi repülőtérrel az örök vittek a városba, a Fahta-Viktori nevű szép, európaias szállodába. Ott egy magyaros jellegű fegyveres kapuőr nyitott ajtót s vezetett az irodába, ahol mint Hungáriánt, kedvesen fogadtak. Szállodában is figyelmeztettek a veszélyre. Személyzetrel megbarátkozva jó felvilágosítás után a kapuőr kijött velem az út mellé. Ott némi várakozás után leállított egy motorriksás fiatalembert, akinek megmondta kilétem, céloom, stb. Az igen ügyes s jó jellemű, mondhatom, hogy magyaros jellegű fiatalembert a veszélyes útvonalakon haladva elvitt a várakhoz s történelmi nevezetességekhez, stb. A 42 C°-os, nagyon párá s hőségben összenyargaltuk a várost, egész tekercs filmet elfényképeztem. Néhány nappal előbb 8 halottja s több sebesültje volt a fölkelésnek. Egy héttel később 48 halottja s még több sebesültje volt a forrongásnak. Következő napon a Khotri nevű vasútállomásra elhagytam Hyderabad milliós lakosú városát. Khotri falu az Indus folyó nyugati partvonulatán épült, szörnyű párá s gázás és forró éghajlatú, esőtlen térség. Khotriból vonattal kb. 200 km-re lévő Larkana nevű városba mentem, kétnapi ott tartózkodás után a 45 C°-os, párá s gázás hősegből a Moenjódaró repülőtérre mentem jegy elővétel miatt. Jegyet Karachi céllal, 8 nap múlva kaptam, azideig Moenjódaróban kellett várnom, ahol ugyan olyan forróság volt, mint Larkanában. A szálló szobájában futkostak a gyíkok.

Moenjódaró, 1989-90.

Átszellemültséget ezidáig nem láthattam, előbb hihetetlennek tartottam volna. Ilyen vallásos Átszellemültség az Ázsiaiak és az Afrikaiak életében nyilvánulhat meg. Európai emberek életében ilyen vallásos megnyilvánulásnak nincsen fogantatja, sem értelme. Ez a vallásos jelenet az emberi gondolatmenet látványos mutatója volt. Az Átszellemültség után a két férfi kimerülten ült a sír mellett. Hayderabad történelmi várainak látogatása a tudatomba ágyazódott az életem végéig. Ebben a városban nem remélt történelmi s egyéb látványok növelték a történelem kutatási céljaimat. A látottak hatásának izgalmaiban én s szomszám kibírtam a veszélyes körülményeket és az éghajlat rám nehezedő, 42 C°-os, forró-párá s gázás hatásait.

Hayderabad az Ázsiai vallás s törzsi, s hatalmi háborúk kereszteződéseinek térségében fejlődött történelmi emlékké. A város környezetének mocsaras, s ingoványos területe a történelem folyamán segítette a várost a támadóktól. A mongol-tatár, majd a mogul hadseregek a mocsaras területeken is túlhaladva bevették a hatalmas várerőd falait. Korunkban vasút, beton, autót, Indus folyó víziútja és a jól szervezett légiforgalom köti össze a várost Pakisztán milliós lakosú városaival. A több mint 100 millió lakosú Pakisztánban az áru- és a személyforgalom óriási. *A szorgalmas Pakisztáni féműves kisiparosok*

kísértetiesen hat a sírkamrában tartózkodó közérzetére. Síremlék vagy kamra közepén van a fejedelem síremelvénye, aminek a tetején fehér márvány koporsóban nyugszik az elmúlás fogságában pihenő fejedelem. Amilyen díszes műemlek ez a fejedelmi síremlék kívülről, olyan egyszerű belülről, ami a szemlélőben meglepetést kelt. A belső egyszerűség talán jobban mutatja az élet végét, a végtelenséget, a megállíthatatlan enyészetet, ami mindenhol jelen van.

A 400 éves síremlék történelmi vonzására mindig fogok emlékezni.

Hamar híre ment, hogy valamilyen külföldi szemlélő kívülről s belülről a síremléket, annyi fiatal érkezett - főleg diákok, akiktől a kölcsönös kérdezősködés után úgy kellett elmenekülni. Abban az időtájban forradalom volt a milliós lakosú Hayderabad városban és környékén. A fiatalság

A képen látható vallásos jelenetet, a Hayderabadi Tata-Qilla nevű öreg vár udvarában fényképeztem. A motorriksás fiatalembert lábbelinket levetve mentünk a vár udvarának egyik sarkában nyugvó mohamedán szent sírházhoz. A szent sír körül álló nők Átszellemülve, igen hangosan beszélve kérték a sírban nyugvó szent segítségét. Amikor a nők befejezték kérés imájukat, akkor két férfi szinte önkívületi Áhítatban a sírhoz borulva igen hangosan - szinte dühösen - beszélve kérték a szent halott segítségét. A két férfi kérés fohászának befejezésekor készítettem ezt a fényképfelvételt. Legalább 20-an voltak a sír körül, s környezetben, azok azt gondolták, hogy mindketten mohamedánok vagyunk. Máskülönben nem lehettem volna tanúja annak a felejthetetlen jelenetnek. Ez a vallási jelenet életemen át az emlékezetemben marad. Ilyen

szeretnek utazni, a történelem folyamán mint vándor iparosok kerültek Ázsia és Európa térségeibe. Karana vagy chimáli barna s fekete kunok voltak a történelem vándoriparosai, ők készítették az örökké mozgásban levő hadseregek harci felszereléseit s egyéb kellékeit. A történelem folyamán a hadseregekkel együtt vándoroltak Ázsia, s Kelet-Európa térségeiben. Vándorlásuk többé kevésbé korunkban is folytatódik, főleg Ázsiában. Karána=chimáli barna vagy fekete kunok, mint harci felszereléseket készítő tömörchik=kovácsok, perzsa néven cigányok, az ókor és az újkor történelmének legértékesebb iparosainak számítottak. A karana-chimáli-kunok mint hadfelszerelési kovácsok, a scyta=chita, kun-hun, avar, majd mahgar=mahgyar=mahazsir csoportokkal együtt vándoroltak Európába. Történelem távlatában a chimáli vándor iparosok=barna kunok, nélkülözhetetlen tartozékai voltak a hadseregeknek és a hadseregekkel vándor úton levő polgári népességnek. Korunkban elveszítették életlehetőségeiket.

Hayderabad, Pakisztán, 1990.

Fénykép a történelmi népvándorlások útja, majd selyemút Khyber-hágóhoz vezető főútvonalának várszerű bejárati kapuját mutatja. A kép bal oldalán a faárnyékban látható polgári ruhás férfiak mindannyian Mújahedin-Pathán önkéntes katonák. A hágó több mint 50 km hosszú, kígyózó útjának felelős ellenőrzői. Ezek a sasszemű, mindenre elszánt katonák igen megbízhatóan őrködnek Pakisztán vaskapujának biztonságára. A Khyber-hágó kopár hegyeinek kígyózó útszakaszában az ókor, s kora újkor folytatódó történelmének családi házakba épített emlékei korunkban is mutatják magukat. A hágó afgán részében a Mújahedin harcosok vereséget mértek a marxi szovjet kommunizmus ázsiai terjeszkedésére. Az agyaglábakon járó szláv kommunizmus a Khyber-hágó torkolatában összeomlott. Tisztelet övezze az elhalt és élő Mújahedin harcosok történelmi értékű győzelmét a Khyber-hágó védelmében. Ha egy európai a Khyber-hágó bejárati kapujához ér, a kapu erődszerűsége lőréseivel rendkívüli figyelmeztetőként hat a hágó történelmének vérzivataros múltjából.

ŐsTürk őseink s rokonnépeink történelmi résztvevői voltak a Khyber-hágó bejáratán átözönlött történelmi emberáramlatoknak. Továbbá harcainak, árutovábbító kereskedelmének a karavánkereskedelem korában. Ha európai a népvándorlások útja, vagy a selyemút hágóbejáratát védő erődszerű kapuhoz ér, a mögöttes terület fogja mutatni, hogy olyan térségben van, ahol ősidők óta a halál árnyékolja be a hágó bizonytalanságában menetelő ember életét. Minden olyan kődomb, amelyről a kígyózó út szakasza jól belátható, várszerű erőd nyugszik a csúcson, amelynek a lőréseiből halálos biztonsággal ellenőrizhető volt az út forgalma. Korunk gépesített háborújában nem használhatóak azok a várszerű erődök, mert az útról nézve jó célpontok, amelyeket egy harckocsi 15 perc alatt széjjellőne. Azok a nagy erődök mint történelmi emlékek, felkiáltójelként figyelmeztetik az európai utazókat arra, hogy hol járnak. Az óvatosságot fokozza az út kígyózó görbületeinek, s töréseinek pontjain álló, s figyelő polgári ruhás partizán-katonák telefonos, géppisztolyos jelenléte. Az éjjel-nappali figyelőszolgálat, a leghaladottabb hírtovábbító eszközök birtokában halálos pontossággal ellenőrzik az út forgalmát. Ellenőrzik a hágó életét azért is, mert a több mint 50 km hosszú hágó kijáratánál van az állandó mozgásban levő harcvonal. Khyber-hágóban európai utasnak végighaladni olyan izgalmas, tanulságos, s felejthetetlen élményű utazás, ami álmokként ágyazódik az utazó tudatába az élete végéig. Aki kutatóútra megy Ázsiába, annak látnia kell a hágó több ezer éves történelmének korunkban is mutatkozó valóságát. Ha az európai történelemkutató nem tanulmányozza a népvándorlások útja=selyemút sivatagi s hegyi szakaszait egyetemben a Kunjerab=Kuncherab-hágó Hunzá, Gilgit, Taxila, Rawalpindi, Peshawar, s a Khyber-hágó történelmi mutatójával, akkor az a történelemkutató az ŐsTörök népek életéről s történelméről semmit sem tud. Hágók és a selyemút környezete a nagy Khorazan térséggel egyetemben mutatják az ŐsTürk=török, ugur, kun, stb. nyelvcsalád történelmének korunkhoz kapcsolódó tárházát. Nemzetünkkel egyetemben.

Khyber-hágó, Pakisztán.1989-90-91.

Fénykép kopár száraz, s növénytelen hegyvidéket mutat, amelynek a szaggatott völgyében halad a Khyber-hágón áthaladó történelmi selyemút, ami a történelem folyamán Kashgár, Gilgit, Kabul, Bachtria, Bulgaró, s Bizánc városát összekötötte. Útvonal Bachtriából elágazva, északnyugati irányban Taskent, s Kizil Orda érintésével Bulgaró Etil=Volgai kikötő városhoz vezetett. Bulgaró kikötő s kereskedelmi város közvetítésével bonyolódott a történelmi selyemút karaván áruforgalma Ázsia, s Európa között. Bulgaró várost a mongol tatár hadseregek 1234 körül elfoglalták s földig lerombolták, fölégették. Bulgaró a történelem folyamán nem épült újjá, mert a mongol-tatár

hadseregek 1516-ig a városban, s a környékében tartózkodtak. Tarim-medencéből a 9. században a mongol-kínaiak által kiszorított rokonnépeink Bulgarótól északra, a Volga-Káma folyó között, a mai Kazán város térségében állomásoztak több mint egy évszázadon át, a Kárpát-medencébe tartó végcéllal. Rokonnépeink Zoroastrian vallásúak voltak, aminek értelmében a 11. század elején kitört feudálvallásforradalom hírének vétele után, végleg letelepültek a mai Kazán város térségében. Ott érte őket a mongol-tatár hadseregek támadása, ami megsemmisítette a törzsi államukat. Fénykép a marxi szovjetek által épített afgán-pakisztán vasút alagútjainak nyílásait, s a szürke körengeteg környezetét mutatja. Vasútvonal több mint 10 év óta használaton kívül áll, a ritkán jövő eső a vasútvonalat több helyen elmosta.

Khyber-hágó, Pakisztán. 1989-1990-1991.

Fénykép azt a Mujahedin altisztet mutatja, aki taxiba ülve az afgán határra kísért. Mellette középen áll az a Mujahedin partizán tiszt, aki a határnál fogadott bennünket. Balról áll az arábi születésű taxivezető, aki Peshawarból a határra vitt, a kíséző géppisztolyos katonával együtt. Partizán tiszt egy igen határozott jellemű, művelt pathán férfi volt. Jól beszélt angolul, kellemes volt a vele való beszélgetés. Igen közvetlen s barátságos volt, nem élt vissza a hatalmával. Amikor megmondtam, hogy Hungárián születésű vagyok, akkor rokoniasan beszélgetett velem a történelemről, őseinkről mint rokonságról. A hegyi levegőtől és a kemény napsugárzástól barnult arca, türk jellemet mutatott s igazi barátságot, amit nagyon értékeltem. A mögöttes kopár sziklarengetegben a csúcson egy kis építmény látható, azon túl a völgyben van az afgán-pakisztán határvonal. Ameddig a szem ellát, szürke, élettelennek látszó közhalmaz tárul a szemlélő elé, amerre-amelyben a hágó - selyemút - kígyózó útvonala halad Kabul, afgán székvárosba. Fontosnak tartottam, hogy a történelmileg hírhedt Khyber-hágóról némi ismertetést írjak, mert ezen az útvonal szakaszon is harcoltak őseink az áruszállítások védelmében. Tisztelt Olvasó az ismertetésből láthatja, hogy a Kelet s Nyugat Türkisztáni őseinknek a Kuncherab-hágó, a Khiber-hágó és a hágókat összekötő selyemút, s környezete életfontosságú térség volt, amiről ezidáig a magyarság semmit sem tudott.

Khyber-hágó s Peshawar város, Pakisztán. 1989-90-91.

Fénykép egy hun-kun-hunza főiskolás fiatalembert ábrázol, autóbuszra várakozott. ŐsTürk nyelvcsaládhoz tartozó, magyar jellegű, értelmes, mohamedán vallású egyén. Gilgit városhoz közel, selyemúti autóbusz megállónál pillantottam meg ezt a fiatalembert. Magyar jellege annyira meglepett, hogy kiszóltam a buszból, azonnal hozzám mentem és angolul, mint történelmi rokon Hungárián, bemutatkoztam neki. Ő is igen meglepődött, mert sohasem látott élő hungáriánt. Örömmel fogadott: azonnal hívta a barátját és bemutatott neki, aki szintén főiskolás volt. Menten rokoni barátságba kerültünk. Többen is felfigyeltek ránk, s hozzánk jöttek, kézfogással üdvözöltek. Együtt utaztunk a 120 km távolságra levő Hunza földre. A busz utasai mind hozzám jöttek és kezet fogtak velem és azt mondták, hogy én vagyok az első történelmi rokon, aki a

Kárpát-medencéből eljött őket meglátogatni. Mindannyian örültünk a nem várt találkozásnak. Igen szemügyre vettek, mert élő hungáriánt sohasem láttak. Történelmekutatóm jobban nem kezdődhetett volna: annyi adatot gyűjtöttem, hogy alig győztem jegyzetelni. Felejthetetlen élmény volt.

Meséikből és a rádió híryanagából hallottak felőlünk, s mint rokonnépet, nagyon értékelnék bennünket. Boldogok voltak, hogy végre láthattak egy élő hungáriánt. Tisztelt Olvasó, a fényképekből és a leírásból láthatja, hogy az ókori népvándorlások útja, majd a selyemút környezetében élő történelmi rokonnépeink mindannyian tudják azt, hogy a Kárpát-medencében élő hungárián nép történelmi rokonaik. Magyar néven nem ismertek bennünket, mert a mahgyar=magyar megnevezés csoportosulást, egyesülést, szövetekezést, védekezést, fölkelést jelentett a történelem folyamán, ami korunkban sem változott.

Mahgar-magyar-mahajir=mahazsir megnevezés már menekült s menekültet jelent. Mahgyar ismert név a selyemút és a Knyugati hálózatában, Fergana néven nevezett ŐsTürk területen, Délnyugat-Szibériában. A mongol-kínai támadások elől menekülő őseink kis csoportjai a Fergana területen egyesültek először nagyobb csoportokba, s onnan mentek s keltek át az Urál=Yaik folyón és a befagyott Etíl=Volga folyón tél idején scyta=chita ősrökonnépek területeire, ahol a népvándorlások útja tovább folytatódott. Scyta= chita s türk törzsek területein több mint 200 éven át csoportosulva, s népességleg megerősödve a 9. században a Kárpát-medencébe települtek. Scyta=szittyá=magyar, stb. őstörténelmi múltunk a Tarim-

medence és a selyemút térségében (őshazai terület) előbb sohasem volt földérítve. Hazai s külföldön élő történészeink ismeretlenségéből eredően, földünk több mint 20 különböző értelmezésű részeiről származtatták s származtatnak bennünket. Azok a képzeleti származtatások igen lerontották őstörténelmünk hitelességét. Őstörténelmünk színtere a népvándorlások útja, majd a selyemút környezete, s térsége volt, amit biztosan meghatároz ősaink leszármazottainak az ókortól napjainkig lakott területei, s a területeken élő rokonnépeink folytatólagos élete. Selyemút sivatagos és hegyes környezetében-térségében, élő rokonnépeink életkörülményei bizonyítóan vezettek őstörténelmünk korunk világában is élő valóságának föltárásában.

Hunza, Baltit, Pakisztán. 1989-1990-1991.

A fénykép Kashgár ősi oázisváros vásárcsarnokának bejáratát mutatja. Ebben az utcaserű, hosszú csarnokban az árusok 1-2-3-4 m² területű fülkékből árusítják kézműipari termékeiket. Ipari termékek 80-90%-ban saját kisipari készítményeik. Mesés szép gyapjú, s gyapot-szövet ruhaanyagok, gyönyörű batik színekben. Női ruhakellékek ragyogó színekben. Különböző méretű női sálkendők, gyönyörű rojtozással díszítve. Sálak férfiaknak, nőknek fátöldíszítésekkel. Az itt föl sorolt kézműipari takácskészítmények műanyagoktól mentesek. De vannak gyapot, kender, s műanyag hozzáadással készített olcsóbb ruhaanyagok is. Sem a világpiacra, sem Európában, sem máshol nem kaphatóak ezek a kisipari készítmények, csak Kashgárban, az őshazában. Az ékszerészek, hangszerészek, kések több mint 2000 év óta apáról fiúra szálló mesterségüket művészi szinten űzik. Hihetetlen szépségű ékszereket készítenek ezek az igazi kézműiparos mesterek.

Készítményeik formaiassága s díszje visszamutat a történelembe az ókorig. Ilyen ékszerdíszítéseket előbb sehol sem láttam. Ezek az ékszerészek, s kézműiparosok a történelem távlatának időmutatói. Lahóre-i múzeumban láttam ezekhez az ékszerekhez közel azonos ékszerkészítményeket, amelyek Kashgári készítmények lehettek a mogul fejedelemség gyűjteményéből, vagy a selyemút kereskedelme folytán mint történelmi ékszerek, kerülhettek a múzeum gyűjteményébe. A díszkardok, török, kések s egyéb vágó s szűrő eszközök készítményei is művészi szépségűek. Az itt látható kézműipari készítményekről is az évezred történelme tükröződik. Az itt bemutatott kézműipari készítmények hatása következtében a történelem távlatában tévelygek. Zavarban vagyok önmagammal, tudom azt, hogy a 20. század vége felé járok, de az élővilág körülöttem messze a történelembe mutat. A történelem végtelen menetében bizonytalanul érzem magam, mint aki a történelem mély álmából ébredve korunk küszöbére csak engedéllyel léphet. Történelmi bolyongásaimból magamhoz térve tovább folytatom beszámolómat. Kashgár őstörténelmi város kézműves iparosainak apáról fiúra szálló tudása, s üzleti érzékű lakosságának kereskedelmi fogalma visszamutat a Kr. sz. előtti századokba. Vissza az ősi cserekereskedelem, továbbá a selyemút nemzetközi kereskedelmének, s áruszállításainak születéséig. A Kelet- s Nyugat-Türkesztánt összekötő népvándorlások útja, majd selyemút kereskedelmi menetében résztvevők voltak a folytatólagosan Kelet- s Közép-Európába vándorolt ősaink is. Ezt a történelmi tényt bizonyítja a selyemút több mint 4000 km hosszú szakasza mellett, s közeli környezetében élő közös ősaink leszármazottainak lakóhelyi folytonossága, akik a történelem távlatában sem felejtettek el bennünket. Velünk elfelejtették rokonnépeinket, s ez a tudat nem hagy nyugodni. Itt vagyok az őshazában, itt kísért ifjúságom emléke. Most érzem igazán, milyen nehéz az évszázados szegényt elviselni. Bolyongok az ősi város külvárosi utcáira között, még több történelmi tényt keresve, olyan kerítés nélküli házakat találtam, amelyek tanyaszerűen épültek. Építési idejük talán a középkort is megelőzte. Kődarabokból rakott falaikkal, lapos tetőzetükkel, s földbe mélyesztett padlózatukkal történelmi ereklyeként mutatkoznak korunk emberének.

Kashgár, Xinjiang Province 1991.

Történelmi függvényű megnevezések

Shokd = Szokd - szenvedés, Shokdwari = Szokdvári sanyargatót és sanyargatást jelent.

Shokd = Szokd, türk-perzsa törzstörődék, Zoroastrian vallásos egyesülés volt, Bachtria = Shárd = Szárd városban. Arab-türk hadsereg mohamedán vallást terjesztő egysége Kr. u. 9. században a napimádó, s vallástánító törzstörődéket fölszámolta. Szokd napimádó-vallás a 11-12-13. században ismét tanított, de 1211-12-ben Bachtriát, Törökül Shárdot, a tatár-mongol hadsereg egyévi ostrom után elfoglalta, s minden élve maradt vár- s városlakót kivégeztek. Szokd napimádó vallástánítás végleg megszűnt. Mr. Ezral Abidi tatár nemesi utódától kapott történelmi értesülés. Sár-Sárd-Szár nevű helységek Magyarországon a Dunántúlon, korunkban is léteznek, jelezve a magyar anyanyelv selyemút térségéből hozott Türk-Urdu eredetét.

Chimáli=kun, pathán, tadzsik népcsoportok a több mint 1000 éven át a népvándorlások útja, majd selyemút térségében cirkáló türk, ugur, kun=elun hadseregek és a hindi, pathán, perzsa nők szerelméből születtek. Chimáli barna hunza-kunok, pathán, tadzsik barna népcsoportok jellemükben, s beszélt urdu nyelvükben a magyarok történelmi rokonai. Ezek a történelmi s rokon leszármazottak mindannyian a Kelet- s Nyugat-Türkesztánt összekötő történelmi selyemút nagy térségében élnek, s önmaguk történelmi ismerete alapján jelzik a hungárián történelmi rokonságot. Ez egy létező komoly történelmi adat, amiről a magyaroknak ezidáig nem volt tudomásuk.

Szeldzsuk-kharózas-csángó népcsoport

Szeldzsuk-kharózas-kharózas-csángó népcsoport, turáni-türk-pathán-tadzsik eredetű. A selyemút, Khorazan és a Fergana térségben egyesült vándorcsoportok leszármazottai, akik Kr. u. 10. században a Khorazan, s a Fergana térségi vegyes csoportokból szerveződve Európába vándoroltak. Vándorútjukon a 11. században a Kárpát-medencéből menekülők által hozott vészír vétele után, a menekülőkkel egyesülve a Fekete-tenger északi térségében, s Moldvában letelepülve, kisebbségben élik életüket középkori körülmények között. Ázsiai rokonnépeink a csángókat korunkban is kharózas=töröknek nevezik. Csángók beszélt nyelve a honfoglaló őseink nyelvi bizonyítéka.

Gilgit, Pakisztán.

Röviden vázolt szóismertetés

Alant írt szavak a népvándorlások útja, majd selyemút hálózatának környezetében, s térségében élt őseink s rokonnépeink, leszármazottainak beszélt nyelvéből fejlődött szavakat mutatja, amely szavakat a térség népei, s rokonnépeink korunkban is használnak.

Hindi=Chor=Csór, Chhit=Csitt, Ek=Egy, Hajám=Hajam, Guala=Gulya, Álam.
Hunza=Tuta=Duda, Siter=Citera, Chus=Csúcs, Bolut=Borult, Mama=Mama.
Iráni=Batyár=Betyár=Hazafi, Haman=Hamar, Sutú=Sutú, Űt=Űtő=Prés, Add.
Iraqui=Balta=Balta, Bila=Béla, Deres=Deres, Haramija=Haramia, Madár.
Kurd=Haramja=Haramia, Deres=Deres, Tabur=Tábor, Korum=Korom, Süt=Süt.
Khirgiz=Ambár=Hambár, Batur=Bátor, Chirje=Cserje, Kalách=Kalács, Űk.
Pushu-Afgán, Bágáh=Bárka, Garam=Garam, Ana=Anyá, Batar=Bátor, Bezár.
Ujgur=Balta, Alma, Soj=Száj, Tüz=T'üz=Var, Túr=Túr=Hajt, Kalách=Kalács.
Urdu=Urfi, Sárwar=Sárvár, Alag=Alag, Wári=Wári, Almárium=Almárium.
Üzbég=Zir=Zsir, Aruk=Árok, Alma=Alma, Űk=Űk, Aksakál=Aggszakáll, Árpa.
Török=Arac=Ács, Alma=Alma, Baráka=Baráka, Paka=Béka, Balta=Balta, Süt.

A fentebb írt, röviden vázolt szó s névismertetés mutatja azt, hogyan fejlődött a népvándorlások útja, majd selyemút térségében az ŐsTürk-ugur-kun, turánik-türk, hindi, pathán, perzsa nyelvekből egy nemzetközileg beszélhető kereskedelmi, s általánosan használható nyelv, az urda=urdu nyelv. Az urdu nyelvterületi, Kelet-Türke-sztáni, selyemút térségi, Nyugat-Türkesztáni, Khorazan s Fergana térségi nyelvterületekből csoportosultak a mongol-kínai támadások elől menekülő népcsoportok Európába menetelő hullámai. A Kárpát-medencében élő szittya=magyar egyesülésű történelmi népcsoport korunkban beszélt szóincse még magában foglalja a történelmi urdu, selyemút térségi, Közép- s Nyugat-Ázsia vegyes, s rokon nyelvű népeinek korunkba mentődött szavait, neveit, stb. Magyar ifjúság magatartásán áll, Ázsia ókori távlatából Európába mentődött őstörténelmi nyelvének megtartása, s fejlesztése. Ne felejtsek a bölcs mondást: hogy nyelvében él a nemzet! Figyeljék Izrael ifjúságának nemzet s nyelvmentő tevékenységét! A már haldokló héber nyelv az ifjúdott Izraelben újjászületett.

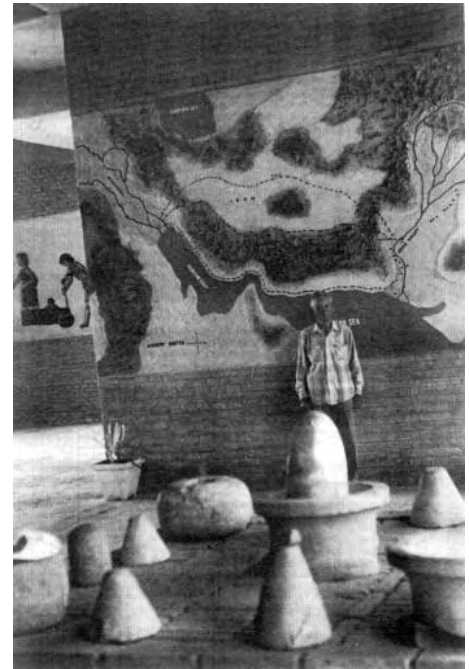
Karachi, Pakisztán. 1989-1990-1991.

Moenjodará, Chanchodará, Harappa, stb. Indusvölgyi városok kő s téglafalú, dobozszerű s erődöszerű lapostetős társas és családi házainak építése az Indus folyó hajósainak közvetítésével jutott Nyugat- és Közép-Ázsia folyómenti területeire. Ázsia esőtlen területein az indusvölgyi dobozházak eredeti formaiasságukban épülnek korunkban is. Főleg a népvándorlások útja=selyemút hálózatának környezetében, a kőfalú, doboz alakú lapostetős házak évszázados, esetenként évezredes kőfalaikkal visszamutatnak az ókorba, vagy az újkőkorszakba. A több ezer km hosszú selyemút mellett, s környezetében épült s épülő családi, s üzleti célokat szolgáló házak bizonyítóan mutatják az indusvölgyi ősi házépítések tovább folytatását. Indus műveltség városainak s népeinek kihalásával hindi, sasanid=perzsa, indó=görög és kínai műveltségek nyomultak Nyugat- s Közép-Ázsia népvándorlási úthálózatának - későbbi selyemút - nagy térségébe. Azok az utóbbi műveltségek várak, s városok építéseivel hagytak maradandó emlékeket az utókorra. Azoknak a nemzetközi műveltségeknek a kereszteződéseiben fejlődött a népvándorlások útjának cserekereskedelme, majd a selyemút nemzetközi áruforgalma. Abban az őstörténelmi áruforgalomban ŐsTürk őseink, s rokonnépeink, s azoknak leszármazottai tevékeny résztvevők voltak a kar-

avánsszállítások megszűnéséig, a 19. század 70-80-90-es éveikig. A népvándorlások útja, majd selyemút korai történelme folyamán épült kőfalú családi házak folytatólagos építési formája bizonyítóan mutatja azt, hogy őseink nem voltak sátorlakók, hanem letelepülve kőházakban lakó faluvár és városalakók voltak, s maradtak korunkban is. Az ismertetésből látható, hogy az Indus műveltség hajósok által közvetített terjedése elindítója volt Ázsia törzseinek újkőkorszaki életszintje fejlődéséhez, ahhoz a fejlődéshez az ókor 3. századában kapcsolódott a sasanid=perzsa, hindi, indó-görög és a kínai műveltség Ázsia népeit ébresztő fejlődési menetével. Az a nemzetközivé vált műveltség elindítója volt a földművelés, állattenyésztés, kézművesség, cserekereskedelem és a pénzfizetéssel bonyolódó kereskedelem fejlődésének. Úgyszintén a valásokon nyugvó közigazgatás fejlődésének.

Moenjodaro, Pakisztán. 1989-1990.

Fénykép Moenjodaro múzeumának előcsarnokában kiállított újkőkorszaki kőkerekeket, s gabonaórló köveket mutat korunk emberének. Múzeum kőtárlatának szemlélője elcsodálkozhat azon, hogy 4-5000 évvel ezelőtt az újkőkorszakban a kőműves hogyan tudott egy darab kőből kőszerszámmal kiformálni autógumi szélességű, s fatengelyen forduló kerekeket, kétkerekű szekérhez. Továbbá gabonaórló köveket és különböző használatra kőszerszámokat, dísz tárgyakat, stb. Kőtárgyak mögött a murálkép előtt állva szemlélem az újkőkorszak kőműveseinek az utókorra maradt kövekbe mintázott emlékeit. Az ilyen ősi kőműves készítmények rendkívüli hatást gyakorolnak a történelemkutatókra és a múzeumlátogatókra. Indusvölgyi városállamok kihalt ősműveltségeinek ismertetése csak közvetve kapcsolódik Nyugat- s Közép-Ázsia ókori, s koraujkori történelmének ismertetéséhez. Indusvölgy városállamainak, s népeinek műveltsége közvetve érintette Nyugat- s Közép-Ázsia ŐsTürk-ugur-kun-tokhár, stb. törzseinek, s kis törzsi csoportosulásainak életét s fejlődését az ókor és a koraujkori történelmének távlatában.

Történelmi korú szántóékék

Két szántóékét, mint történelmi emléktárgyakat mutatom be a Tisztelt Olvasóknak. A fekvő göröndőjű eke 2-300 éves minta szerint készített eke. Azt az ekét munka közben láttam, de a mozgásban levő autóbusból nem tudtam lefényképezni, mert kanadai fajta nyárfasor mögött szántott az ujjur földműves. Igen jó erőben levő, szürkesszínű, sötétszürke orrú ökörpár húzta az ekét. A földterület kertiföld volt a tanyaszerűen épített házak között.

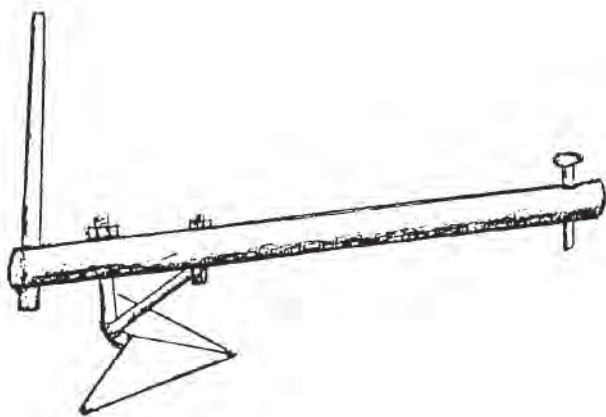
A jégkorszak által terített kövekből halmok voltak összehordva. A kövektől tisztított terület 5-600 négyszögöl nagyságú lehetett. Termelésre használható föld vastagsága 10-12 cm lehetett, alatta kövekkel telített terület volt, az alatti közet úgy dobálta az ekét, hogy a földműves két kézzel tartva húzta lefelé a függőleges, oszlopszerű kormányt, ami úgy vagdalódott két oldalra, amit veszélyes volt tartani. Nagyon verejtékes munka volt az a szántás, mind a földművesnek, mind az ekét vontató állatoknak. A közetben eltűnő nedvességet a hegységből leszürenkedő hólé pótolja. Az évi csapadék 40-60 mm a Tekla Makán sivatag peremvidékein.

Közép Ázsia.

Múzeumi eke

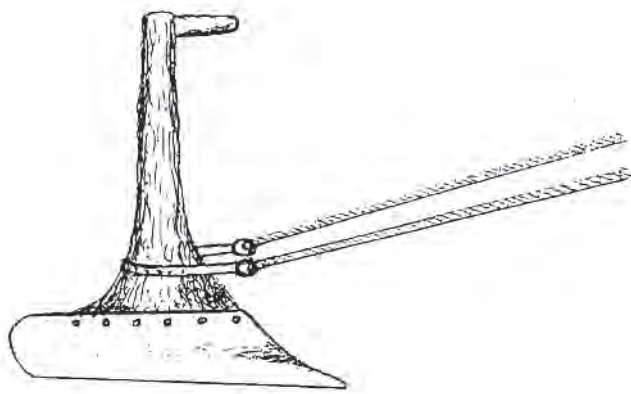
Az ősi eke a Karachi múzeumban van kiállítva, nem fényképezhettem le, mert a fényképezés tiltva volt. Jól szemügyre vettem, s emlékezetből lerajzoltam azt a matuzsálemkorú ekét. Az a kezdetleges eke pathán készítésű. Készítés idejét 5-600 évre becsülök, de több is lehet. A függőleges ekegöröndő fatörzs a tuskóval, arra van erősítve kovácsolt szegekkel a talajfordító ekevas. Azt az ekét csak könnyű talajban lehetett használni, mert az ekegöröndőt tartó s irányító ember nem bírta volna tartani a göröndőt. Azzal az ekével való szántás a földművesnek nagyon megerőltető, s verejtékes munka volt. Pathánok leginkább magas termetű, izmos, erős férfiak, az eke népi öltözetű pathán férfiszoborral egyetemben van bemutatva a múzeumlátogatóknak. Pathán erős s egészséges szép emberfajta, rajtuk nyugszik Pakisztán védelme. A Khyberhágóban a pathánok vertek rá a kommunista szovjet haderőre, kitűnő figyelők s harcosok, a pathánok az élet minden területén otthonosak.

Pakisztán 1989-90-91.

Ujgur szántóéke a Tarim-medencéből, Xinjiang, Kína.

Ennek az ekének a göröndőhossza kb. 350 cm, átmérője 10 cm, ekevas szélessége 35-40 cm, az oszlopszerű göröndő magassága 150-160 cm. Eke kövecses talapra készült, magyar mintájú eke nem használható.

Pathán készítésű szántóéke a Karachi múzeumban, készítési idejét 5-600 évre becsülik.

Az oszlopszerű ekegöröndő magassága 120-130 cm, ekevas hossza 30 cm, szélessége 15-16 cm, göröndő átmérője a húzópátnál kb. 15-16 cm, az ekevasnál kb. 25-26 cm, eredeti fatő-tuskó, keményfa.

Kun-Celta rovásjelek

A túloldali rovásfelírást valaki magyar küldhette, küldte Perth-ből (Nyugat-Ausztrália). Hogy miért, nem közölte, a nevét azt nem tudom. Az a névtelen magyar azt gondolhatta, hogy ŐsMagyar rovásírás, mert a rovásjelek többé kevésbé hasonlóak az ŐsTürk, hun=kun, magyar rovásírásokhoz. Az angol nyelvű New Scientist szerkesztőségéhez fordultam fölvilágosításért. Azok küldtek őstörténelmet boncoló lapszámokat és a British Museum Őstörténelmi osztályához irányítottak. Írtam a British Museumhoz, küldtek 60 fénymásolatot a Pirenei ŐsGaul Celta nyelvek rovásjeleiről. A küldött anyag segítségével fejtettem meg a túloldali rovásírást. A rovásírástos tábla neve Botorritta tablet. Föltevés szerint Kr. u. 4-5. században íródott a Pirenei- vagy Spanyol-félszigeten. Tehát az írás nem ŐsTürk, hun=kun, a rovásjelek vagy 85%-ban ŐsKun, Bizánci rovásjelek. Az írás betűhangzója összehasonlítható az ŐsHunza és a Wakhi nyelv szavaival, a két írás betűhangzóit között igen nagy az eltérés.

Történelmi föltételezés szerint Atilla korában kb. 30'000 főnyi hun=kun, gepida, gót, szarmata, germán s szláv népcsoportot vezettek a kunok a Pirenei-félszigetre, akik ott letelepedtek, s beolvadtak az ottani lakosságba. Több történész onnan származtatja a Pirenei-félszigeten föltárt ázsiai ŐsKun, türk, bizánci rovásjeleket. Az írásnak magyar értelemben nincsen semmi jelentősége. Én úgy értelmezem, hogy az a rovásjelírás szerződés volt egy házról és ahhoz tartozó földterületről. Annyi az egész, amit meg tudtam állapítani. Gondolom, hogy az a rovásjelírás még megfejtés alatt áll a nyugati tudományos körökben is. Tudományos szempontból magyar betűfejtő egyéneknek ajánlatos volna az írással foglalkozni. Jó szórakozást kívánok a szorgalmas betűfejtőknek!

Több mint valószínű, a Botorritta tablet rovásjelei a scytáktól-chitáktól származó rovásjelek, nagyrészen. Scyták Kr. e. 4. században elérték az ŐsGaul és a Pirene-i-Atlanti Óceán partjait.

Harmadik honfoglaló s honalapító avar elődeink percnyi történelme

A 4. ázsiai történelmekutatóm is kiterjedt a történelmi avar rokon népünk múltjára. Közép-Ázsia Tarim-medencéjében a Takla-Makán sivatag oázis területeiben élő őstörténelmi rokon népeink leszármazottainak történelmi ismertetése szerint az avar törzsek s népcsoportok, úgy mint a scyta=szittyá, s szarmata rokon elődeik. Az Altay-hegység és a Fekete Góbi sivatag térségéből keltek vándor útra, Kr. u. 3. században. Avar törzsek mint vándor iparosok, s karaván cserekereskedők, állandóan vándorúton voltak. Ott állomásoztak hosszabb ideig, ahol erdő, hegység, s némi legelő, só és fémoxid bánya volt. Fő foglalkozásuk a kézműves vándor ipar és a karaván cserekereskedelem volt. Kézműipari készítményeiket, úgy mint cserekereskedők, értékesítették. Főbb készítményeik voltak a rézből kalapált edények, üstök és egyéb fém tárgyak. Kocsik=csak, vasalása, lovak, ökrök szegekkel erősített patkolása. Továbbá harceszközök, nyilak s nyílvevesszőkhöz kovácsolt nyílhegyek s szegek kovácsolása. Ismerték a fémek olvasztását, s úgy önellátóak voltak fémanyagok készítésében. További készítményeik a zománczóással égetett cserépedények és fából készített faedények voltak. Aranyból, ezüstből, rézből és bronzból, állati csontokból, agancsokból dísz tárgyakat készítettek. Faszén, háztartási só és a bőr cserzéshez használt ipari só, fontos csereáruik voltak. Faszénégetés, cserépedényégetés és a fémoxidok bányászása a hegyes és erdős területekhez kötötte az avarokat. A faszén és a só a történelmi korban is életfontosságú anyag volt. Avar törzsek a vándoripar és a karaván

(W O A M X T: Q Q Q N: E X A T: W X A W M O E: M D Q N-
 DO R I S C O M: B A R C O N: E D A C A M: D O C O I D O S C O E: S A R N-
 C A H: O E: M A D: X T V E S: N E L A W T: L O E T: E O X T M E A:
 I C I O: C U E: S U A: C O M B L E S: N E L I D O M: E R E M: E R D A U N E I:
 C A W T: M E O E X T M E A: I A W T: M E O E: T D M N D A: P S D-
 U I D O M: N E C U E A U N E I: L I D O M: N E C U E: M A S N A I: D I S A-
 T M E A L A W T: M H S D T O: O E D O Q H X T D A: T X H M-
 U N E I L I D O M: S O S A U C U: R E D U B A A: O D A M A I J: U D A O S-
 O E S: M A M D: T E O S H A W T: M A L D O D: M M E A W T:
 C U E S: S D E N A: M E R S O N I D I: S I L A B U R: S L E I D O M:
 C A M M A W T O T O S E I M W T T D M: I A M X O D: H X M D-
 C O N S C I L I D I P E U R A S E: N D O M U A N C I: L I S D A R A: O C O N A-
 T Y: W X A W A: E M A: T X: H M O E S X: T M W T T E: S O T-
 U M: D O C O I D E I J: E N I: U D A: O S C U E S B O: U S D O M U E: C O R U A
 S H T T E: O A M A W T T E: D A G D T T E: D Y P Y M E W: A Y D
 S O M U E: C U C A S I M U E: A I T L A M U E: A M B I D I S E D I: C A M A-
 M H T T M D P A S: H S D M: M T E M: M D A A H O M X A: P S E-
 N O M: U S A B I D U S: O S A S: S U E S: S A I D U O C U S C O B I S E-
 A S: A H T: M E M P: T P Y N S T M E A: M O M D: E M: T E O X-
 D U S: I J O M: S E S D I: M B I D I N C O U N E I J: S D E N A: E S: U E R C O-
 Y: E M X O D: P O A M: T D A M: P M A: M E A W: P O M A M-
 I J: E N C O R A: D I R I S: M A D U S: D I N D U: N E I D O: D I A N C A N-
 X Y: M A H M M D A S: A H T A: I A O M X M: P X M: S A S H-
 B O M: N I J O N S A D U S: I O M U I J: L I R S C O S: D I C O S: S I S O-
 M P: M H T A: A H T: D O S A D M: H M P A H T: O M X A S:
 N D I: S O M U I J: I O M: A R S I A S: O N D I I O M: C U S C O I C O:
 O S Y D M: O D Y: A D M: H S A D M: T E O X U M T E: O Y E A T E
 R E S D I A S: C U A D I: I A S: O S I A S: U E R C O D O S U E: D E M E I U E
 O H M E W: M D T Y A M E P M M: X A S: M H T A: A W T E-
 R O B I S E D I: S A U M D E C A M E D I N A S: C O D U S: S O M E I J: I D O U S E
 A: A M O D: D M H M: A M O D: E M D M H M: T S E: D O L A-
 U J: I S D E: A N C I O S: I S D E: E S A N C I O S: U S E: A R E I-
 C O M D S: A T E A: D A A M D O X M: E G M W O: W X-
 D E N A: S A S: I C I E I J: A C A I N A C U B O S: E B I N D O R: D O C O-
 A A W: A H M: T O D M P H T T E: D T S E P: D O D Y T T E: O A:
 I D E I J: I O S: U R A N D I O M U E: A U S E D I A R A D I M U E: C U C A:
 E X T X A S: A H P: W X A W M O: A O M A: I H O E: D A T A S-
 E C O M C O D U S: I O D I: D O C O I D O S C U: I R N I J: L O C O E: A I U I S-
 D M: X T I T X O E M: D T E A O M: A M O A S E X E: A S A T-
 A S: C O M B L C O R E S: A L E I D E S: I S D E I S E D A E: I S I M-
 T S: D O T T: T X O Y:
 U S: A B U L U: U B O C U M: =====

Kun-Celta rovásírás

cserekereskedő foglalkozásukból adódóan törzs- vagy államterülettel nem rendelkeztek. Közép-Ázsiában szabadon utaztak, mert a kézműipari készítményeik keresettek voltak. Vándoripari s karaván kereskedelmi foglalkozásukból adódóan nagy nyelvismerettel, népismerettel, tájismerettel s útismerettel rendelkeztek. Népismereti és nyelvismereti műveltségükből adódóan forradalmi és támadó természetűek voltak. Ezért a magatartásukért a kínai-mongol katonai különítmények üldözték az avarokat a Kr. u. 3. században. Az Altay térségből menekülve a Fekete Góbi sivatagon keresztül a Tarim-medence Tekla Makán sivatagában, a népvándorlások útján, a későbbi selyemúton tűntek föl. Ott a forradalmi tevő-kenységeik s útonállásaik miatt a megszálló kínai-mongol katonai különítmények tovább üldözték az avarokat, az óriási sivatag nyugati területébe. Ott az oázisokban, a Pamir-, Karakoram-, Tien San-hegységből lefolyó patakok vizétől termékeny területeken élő s termelő ujjur, tadzik, üzbég, khirgiz, tatár, s kazak összetételű lakosságot kezdték forradalmasítani a megszálló kínai-mongol katonai különítmények ellen. Forradalmi s útonálló bizonytalanságaikkal zaklatták az élelemtermelő lakosságot. Ezért a forradalmi ténykedésekért a kínai-mongol katonai különítmények Kr. u. 430-440 körül, a Tarim-medence nyugati határából is száműzték a forradalmi avar csoportosulást. Rokonnépeink szerint az avarok nem rendelkeztek törzsterülettel, sem államterülettel. Hazájuk az óriás térségű Közép-Ázsia volt. Vándor iparos s karaván cserekereskedő foglalkozásukból adódóan az avarok történelmi létéhez, s múltjához Közép-Ázsiában nem kapcsolódott érdemleges történelmi esemény. Vándorútjukon, az ősi népvándorlások útján, későbbi selyemút, több mint 6000 km hosszú távlatában, töredék rokon nagycsaládok, törzsek, s népcsoportok kapcsolódtak a vándor menetükhöz. Úgy érkeztek az Urál=Aral tó és a Khorazani, s a Ferganai területekre. Ott emberöltőn át újjászerveződtek, a töredék rokon törzsekkel és várakozó rokon nagycsaládokkal, akik mindannyian Európa célú honszerzés alapján csatlakoztak az avar népcsoportosuláshoz. Avarok a vándorúton soraikba fogadtak minden törzstőredéket s népcsoportot, nagycsaládokat, akik Európába tartó céllal tartózkodtak az Aral tó, Khorazan és a Fergana térségben. Az avarok által szervezett s vezetett nagy népcsoportosulás Kr. u. 490-495 körül, télidényben átkelt

a befagyott Etil=Volga jéghídján európai területre, ahol útjukat folytatva az Észak-Kaukázus térségébe értek, ahol több mint 50 éven át folytatódó szerveződésekkel a hozzájuk csatlakozó türk, szittyá, szharmata, kun és alán törzsekkel, s népcsoportokkal egyesülve katonai haderőt szerveztek. Annak a katonai erőnek a hatalmával Kr. u. 570 körül a Kárpát-medencei őshaza visszafoglalására indultak, amit 585 körül teljes egészében visszafoglaltak. Avar haderő behatolt a Kárpát-medencén kívüli területekre is. Ismerték a rokon elődeik a szittyá, szharmata és a kunok által becirkált nyugat-európai területeket, amiért összeütközésbe kerültek a feudál Vatikán által szerveződő feudál-katolikus államokkal. A Vatikán vallásháborút szervezett s hirdetett az avarok ellen, ami a több mint 150 éven át zavaró támadásokkal zilálta az avar törzsszövetségű állam népi, valláspolitikai, gazdasági és katonai szervezettségét. Végül 796-ban a Vatikán által szervezett, több mint 150 éven át folytatódó, vallásforradalmosítás által frank vezetéssel, a Pozsony környéki csatában legyőzték a vallásforradalomban lázadó avar hadsereget. Az avar hadsereg kis hányada a Kárpát- és a Sziléziai-hegységbe menekült, ahol a történelem folyamán elszlávosodtak. A lakosság egy része kényszerítő s fenyítő körülményben áttért a katolikus vallásra, s helyben maradhatott. Az avar lakosság nagy hányada a hadsereggel egyetemben harcolva visszatért az észak-kaukázusi hídfőbe, s ott egyesültek az újjászerveződő szittyá, szharmata, kun törzsekkel és a hídfő állásba érkezett szittyá=maghar=magyar törzsekkel s népcsoportokkal egyesülve a Kárpát-medencei őshaza visszafoglalására szerveződtek. ŐsTürk népcsaládba tartozó elődeink s rokon népeink a honszerző népvándorlások folyamán mindannyian az Etil=Volga, Torla=Don folyó, Észak-Kaukázus és az Azovi-tenger által határolt termékeny területű térségbe települtek. Ott a termékeny s dombos területeken lehetett állatállományt tartani, földművelést, kézműipart és karaván cserekereskedelmet folytatni. Területismereteik folytán Közép-Európa, de főleg a Kárpát-medence volt az a terület, ahol megtelepedve a honalapítás megvalósítására gondolhattak. Úgy mint a szittyá-szharmata és a kunoknak, az avaroknak is volt írásuk, ami a szarvasi avarkori tűtartó olvasatából korunkban ismertté vált. Az avarok rovásírásai az államuk megszűnése után, vallási alapon, el lett égetve. Az avarok vallása a Zoroastrian napimádó vallás volt. Ott nem volt filozófiai lehetőség a Nap-Isten fogalmának megváltoztatására. A Vatikán politikai ügynöksége több mint 300 éven át azon tevékenykedett, hogy az emberiség természetes vallását száműzesse Európából, ami az avarok legyőzetésével megvalósult. Európa visszalendült az ókorba. Tovább menve a történelem menetében, a 4. honvisszafoglaló elődeink vegyes néptörzsei s népcsoportjai is az észak-kaukázusi scyta=szittyá hídfőben több mint 90 éven át állomásoztak. Népesedés, szerveződés, hadseregszervezés, hadfőlszerelések után voltak abban az erőben, hogy a Kárpát-medencében sorozatos földerítéseket végezhetek. A katonai földerítések eredményeként indult útjára a 4. honvisszafoglalás s honalapítás hosszú menete. Észak-Kaukázus és az Azovi-, továbbá a Fekete-tenger északi térsége és a Kárpát-medence természetes védelmi lehetősége, s halbőségű folyói évezredek át vonzották ŐsTürk elődeink s rokon népeink népvándorlásokká fokozódott vándormeneteit. A szegény életlehetőséget adó Közép-Ázsia sivatagi területeiről és a kínai-mongol támadások sorozatainak körülményeiből menekülve több mint 6000 km-t meghaladó távolságból jöttek őseink hazát kereső népcsoportjai, benépesíteni a gyéren lakott, vagy lakatlan Kelet- és Közép-Európát. ŐsTürk elődeink, s rokon népeink vándorlásainak törzsei s vegyes népcsoportjai teremtték meg Kelet- s Közép-Európa és Eurázsia történelmét. Azt a történelmi fejlődést, mind a feudál Bizánc, mind a feudál Róma és a Vatikán, több mint 1600 éven át gátolták. Szittyá, szharmata, kun, avar rokon népeink és honfoglaló elődeink az európai vallás és életkörülmények befogadásából eredő hiszékenységekben veszítették el önállóságukat. Államterületükön meg egyezéssel engedély alapján tevékenykedő hitterítő ügynökök hírtovábbításából, vallásforradalmosításaikból eredően veszítették el államterületüket – hazájukat. Ázsiai történelemkutatásaim eredményeként és rokon népeink történelmi ismertetései valóságából adódóan eurázsiai történelmi múltunk homályosított értelmezése világossá vált. Számptalan történelmi eszmecsere folytán annyi megvilágított történelmi anyagot gyűjtöttem, hogy éveken át nem tudtam elhatározni azt, hogyan tárjam a Tisztelt Olvasók elé az elhomályosított szittyá, szharmata, kun, avar és a 4. honvisszafoglaló s honalapító őseink történelmének korunkhoz s hozzánk, leszármazottakhoz kötődő múltját. Végül úgy határoztam, hogy egy rövid történelmi beszámolót tárook a Tisztelt Olvasók elé s bírálatához.

Baskir táncosnő

Wakhi törzs jellemileg s nyelvileg rokon a Hunza és a Nagar törzsszel, s azonos a selyemút környezetében élő többi rokon-
népekkel, Karakóram- s a Pamír-hegységben a kínai határig, mindenhol megtalálhatóak. Összlétszámuk 7-8000 körüli.
Dzsip kocsiival mentem Hunzától északra, szemrevételezni a selyemút környezetét. A kocsi vezetőnek megkérdeztem a törzsi
hovatartozását, wakhi-nak mondta magát. Meg voltam lepődve, mert előbb nem hallottam erről a törzsről. A vezetőt
megkértem, hogy mondjon néhány szót az anyanyelvéből. Az elmondott szavak után tudtam, hogy egy ősnelv szavait hal-
lottam. Mondtam a vezetőnek angolul, hogy milyen szavak érdekelnek. Wakhi nyelven mondta a kért szavakat, ame-
lyek úgy hangzottak, hogy latin betűkkel sem magyarul sem angolul nem tudtam jól leírni. Az út mellé álltunk s a vezető
írta latin betűkkel wakhi-ul azokat a szavakat, amelyeket mondtam neki. Így született meg az alant írt szavak jegyzéke. A
vezető igen jól beszélt angolul és több nyelvet is beszélt. Úgyes s fogékony fiatalember volt, az autó a saját tulajdona, abból
a keresetből tartotta el a családját. Vezetőnek igen fontos volt a nyelvismeret és a környezet ismerete, a turisták szállításában
s irányításában. Azokat a szavakat írtam le, amelyeknek a hangzója némi magyaros értelmet takart. Wakhi ősnelv is
bizonyítja, hogy a honfoglaló őseink a selyemút környezetéből, térségéből csoportosultak s jöttek Európába, a Kárpát-
medencébe.

<i>wakhi</i>	<i>magyar</i>	<i>wakhi</i>	<i>magyar</i>
Sar	Sár, fej, 0	Rakhni	Rak tüzet, stb., 0
Tat	Tat, tata, apa, 0	Járj mazhar	Tejet fej, 0
Beton	Sámán - vezető, 0	Tsar	Tesz valamit, 0
Pútok	Pite - lapos kenyér, 0	Kuj	Ki - kicsoda? 0
Chamurki	Csörge - zsírban sült, 0	Magar	De, úgy van!
Tó	Tör - dió, 0	Tuat	Te - névmás, 0
Serk	Serke - sörke - mag, 0	Tuet	Te ki vagy? 0
Nan	Nana - anya - nene - nagyanya, 0	Buch	Bucc, kecskebak, 0
Nang	Név - valakinek a neve	Khun	Kunyhó - ház, stb. 0
Qurut	Csurut - csurgatott - sajt, 0	Sur	Szúr - fagy, 0
Járj	Jár - folyik a tej, stb., 0	Dara	Völgy - ködara, 0
Kútuk	Kökemény barackmag, 0	Tugh	Tukk nőstény kecske, 0
Wizan din	Vízben fürdés, 0	Tukh-murg	Tyúk - tik - tojás, 0
Poda	Pata - lábfej, 0	Sad	Száz = 100, 0
Shemol	Szélfúvás, 0	Khó	Kőhegy - szikla, 0

Burushazki-gumurki, hunza ősnelv

Saati	Tegnap	Tingan	Tojás - Tik, 0
Maltu	Tegnap előtt, 0	Maska	Vaj, 0
Jimala	Holnap	Minas	Iszik valamit
Hipul	Holnap után	Bayu	Só - étkezési
Badsha	Bácsi - nagybácsi, 0	Niyas	Megy valahová
Baji	Nővér - badzsi, 0	Chamurki	Csörge - zsírban sült, 0
Balt	Alma	Sanas	Szó - beszéd, 0
Bailing	Dió	Kodju	Gyere ide hozzám
Teeli	Mandula s diófa	Sarpa	Keskeny terület
Biranch	Eperfa termése	Etas	Tesz valamit, 0
Hari	Árpa termése	Daltas	Szép - tündéri
Chsarbol	Búzatermés	Asir	Közel van
Peshaw	Körte	Chin	Csiri madár, 0
Baraghbush	Hajdina	Juas	Jön - gyün, 0
Barash	Rizs	Haldan	Bakkecske
Baragh	Bokor, 0	Main	Öreg - idős
Baru	Hajdina	Mathan	Messze - távol, 0
Ciyul	Kalács	Haiwan	Állat
Mamu	Tej, 0	Uyon	Mindenség
Qhurur	Sajt, 0	But	Nagyon sok
Shapik	Kenyer	Sarpa	Keskeny földterület
Tzil	Víz	Haribe	Falapát - búzamező
Dao	Leves	Bu shuwa	Fa s lapát
Shias	Eszik - szívás, 0	Iran	Tejföl, 0
Phiti	Pite - ujjnyi vastag, 0	Ouyas	Ad valamit
Diram	Búzaliszt	No	Most - azonnal

Ele	Ott - ott van	Saghu	Vajköpülő
Hurutash	Hely - ülőhely	Qhabur	Temető
Amló	Hol - merre?	Toutang	Fekete lepel
Ilyi	Utána - illan, 0	Girmin	írás - ír valamit
Ka	Vele - valakivel	Baz	Sas - madár
Khole	Itt - helyben	Tish	Szél - fúj, 0
Thi	De - igen, stb.	Nicha	Hová mész?
Thala	Tala - lassan, 0	Thap	Éjszaka
Yár	Elöl - jár - megy, 0	Ale neh	Menj oda, indulj! 0
Haghor	Ló - igás állat	Tosh	Új valami
Sa	Nap - süt	Got	Kicsi - kevés
Ke	És - kötőszó	Yikh	Jég
Tom	Fa - élő fa		
Gé	Hó -hideg		<i>Számnevek</i>
Gamu	Jég - hideg	Hik	Egy=1
Halants	Hold - égitest, 0	Haltó	Kettő=2
Dokoyal	Hall - hallása jó	Iski	Három=3
Dan	Kő - köszikla	Walto	Négy=4
Chis	Csúcs - hegycsúcs, 0	Tsundo	Öt=5
Gut	Gunyhó nem kunyhó, 0	Mishindo	Hat=6
Thultu	Ma - mai nap	Thalo	Hét=7
Hah	Ház, 0	Althamo	Nyolc=8
Sinda	Folyó - víz	Huncho	Kilenc=9
Besan hal bela	Hogy vagy?	Turuma	Tíz=10

Kabarok

Kazár=Kabar törzsek a magyar honfoglaláskori történelemben alig kapnak említést kilétükről. Kabar szó s név az ŐsTürk őseink, s rokonnépeink életében nagy jelentőségű volt, s maradt korunkban is. Kabar tanító, tisztviselő, szervező, pénzügyi-politikai, s gazdasági tanácsadó. Hírszerző-hírtovábbító, figyelő-kutató, örökös, stb. Ázsiai utazásaim közben sokszor volt a kabarokkal dolgom, európaias jellegűek, jól öltözöttek, előzékenyek, s műveltek. Igen jó fizikai erőben vannak, mert belső munkát végeznek, ahol a tűző napsugárzás nem éri őket, s nem szárítja ki őket. Az őshaza és a selyemút térségében a benti dolgozók, mind a nők, mind a férfiak európaiasak, a kint dolgozók középbaránk és sötétbaránk, aszottak, ráncosak, soványak. Európai szemlélő azt gondolhatná, hogy nem azonos néppel van dolga. A 3 türk-kazár-kabar törzs a Kr. u. 9. században azért csatlakozott a honfoglaló őseinkhez, mert Zoroastrian napimádók voltak, s mint értelmiségiek, nem akartak áttérni a zsidó vallásra. Vallási téren nem követték a fejedelmüket, aki már előbb áttért a zsidó vallásra. Honfoglaló őseink a kabarokkal egyetemben a Zoroastrian napimádó vallás hívei voltak. Kabarok voltak az Árpád-ház politikai, pénzügyi, kereskedelmi, s gazdasági tanácsadói, az államháztartás őrei, politikai s gazdasági hírszerzők, írásszakértők, stb. Kabarok nélkül az államháztartás nem működhetett. Kabarok nélkülözhetetlen tagjai voltak az államháztartásnak. A 11. század feudalizmusa először a kabarokat érintette, nekik kellett volna a feudál törvényeket foganatosítani az államügyek végrehajtásában. Kabarok nem vállalták az új rendelkezések végrehajtását. Sőt, elleneztek! Ezért a magatartásukért büntető törvényeket alkalmaztak ellenük. Az inkvizíciós büntetések kegyetlenek voltak, az értelmiségiek és az ellenállók menekültek az országból a szomszéd népekhez, s vissza az Etelközbe és a selyemút térségébe, az őshazába. Magukkal vitték a vész híreket, ami kiváltotta a mongol-tatár hadjáratot. Állami hivatalok értelmiség, s írnokok nélkül maradtak, a hiányokat külföldiekkel pótolták, ami századokon át visszaható eredményekkel járt.

Izlamabad, Pakisztán 1989-90-91.

Szanskritből vett (paraszt) gúnyszavunk értelmének ismertetése

But parasti - Zániya = Vallástalan, pogány férficsábító asszony - Zángyi, kurva.
Butparhezi - Butparast = Istentagadó pogány, vallástalan, veszélyes egyéniség.
Báda parast = Szélsőséges - durva - züllött - vallásellenes - lázadó természetű egyén.
Nafs parast = Nagyevő, ivó, étkezésben telhetetlen, tevékenységben gyenge, lusta.
Nafs parasti Zániya = Nemi érintkezésben telhetetlen asszony, Zángyi, kurva.
Randi parasti Ziná = Pénzért szerelmet adó szépleány, Zagyika, kurva, Ronda.
Showat parasti Chhinál - Zániya = Nemi érintkezéssel keresi a kenyerét, stb.
Shawat parast = Hovatartozás és törvény nélkül élő, szabad pusztai egyén, stb.
Fariq parasti = Vallási parancsnak hűséges követője, megbízható egyén, stb.
Haqq parast = Vallásos, jóindulatú, segítőkész, igazságos egyén, stb.
Nakhud parast = Vallásos, segítőkész, nem iriggy, jóindulatú s gondolkodású egyén.

Khudá parast = Vallásos tétlenségben élő barlangi remete, ki élelmezi?
 Parastár = Szent, igazi vallásos meggyőződésű, istentisztelető egyén, stb.
 Parastish ibádat = Istenimádat, tisztelet, templomi ima, segítségkérés, stb.
 Sana parastis = Istentisztelet, vallásosság, imádság, szeretet az élete, stb.
 Sar-sár-sér parast = Nagytiszteletű vezető, közigazgatási s vallási téren, stb.
 Sar-parasti = Sar-fej, fejes-vezető, magas állású, kincstárnok, miniszter, stb.
 Táyuzki parastish = Istentisztelet, segítségkérés, áhítat, igaz vallásosság, stb.
 Utash parast = Sámán - szemveréssel gyógyító, oktató, tanító, ősi szervező, stb.
 Wáfa parast = Igazi istehívó, vallásos, megbízható, becsületes egyén, stb.
 Zár parasti = Zsoldos, hivatásos katona, idegenben teljesít szolgálatot, stb.
 Záhir parasti = Ünnepies magatartású, vallásos istent tisztelő egyén, stb.

Fenti ismertetésből látható, hogy elő- vagy utóraggal írt parast szónak az értelme kimeríthetetlen. Mérlegszerűen értéke-
 li az egyént a születéstől a halálig, az élet minden területén. Paraszt szó nem gúnynév, mint ahogy azt a magyarok használják
 vagy értik. Paraszt szó nem lesújtó megnevezés, hanem az ellenkezője.

Bombai, 1990.

Chimáli kunok általános ismertetése

Eurázsia óriási térségének az ókor és az újkor folyamán az ŐsTürk származású Chimáli kunok voltak az ismerői és a vándor csoportok vezetői. Chimáli kunok Euráziát behálózó útismerettel s nyelvismerettel rendelkeztek. Ők voltak a vándoripar és a cserekereskedelem kezdeményezői s folytatói a népvándorlások, majd selyemút Euráziát behálózó forgalmában. Fémáru készítményeikkel segítették az ókor és az újkor vezető törzseinek harcait. Chimáli kunok voltak a türk, ugur, kun, kazár elsőosztályú törzsek fémbányászai, fémolvasztói, fémfeldolgozók, hadfölszerelések készítői, háztartási fémkellékek, s dísz tárgyak készítői, stb. Az ókor és az újkor ipari s kereskedelmi foglalkozásainak tanítói, stb. A türk nagy nyelvcsalád felsőszintű törzseinek harceszközszállítói, mint önálló elsőosztályú törzs, mentesülve voltak a harcászattól. Chimáli kunok nyelvismereteikkel, útismereteikkel, hírszerzéseikkel életmentő szolgálatot tettek a nagy távolságokban vándorló rokon törzseknek. Kelet- s Nyugat-Türkesztán között kapcsolódó népvándorlások útját a Chimáli kunok taposták ki használható úttá, amely út az újkor folyamán selyemút néven vált ismertté. Chimáli kunok állandó jövés-menéseivel kitaposott selyemút Karakóram hágójának Kuncherab, Kun-Cher-ab, Kunchorgó neve bizonyítja a Chimáli kunok létezését az ókortól napjainkig. Kun=hun=hunza törzs selyemút melletti települése a történelmi Chimáli kunok leszármazottai. Selyemút kereskedelmének s karaván áruszállítóinak nyelvében (urdu) nyelvben is megőrződött a Chimáli=Shimáli kunok neve. Mint elsőosztályú, s önálló törzsvezetőségi tagjai voltak az Európába menetelő hun-kun egyesült népcsoportnak s haderőnek. Ezt a tényt bizonyítja Atila kun hadvezér neve, ami lovas földérítőt, hírszerzőt, hírtovábbítót, s kémiszolgálatot jelentett a történelem folyamán. Továbbá ünnepélyes, nagy lakomát is jelentett, s jelent az ŐsTürk leszármazott ugur=ujgur rokon népünk életében. Korunkban a Chimáli kunok leszármazottai a selyemút melletti városokban találhatók, ahol kis üzleteik s műhelyeik vannak, mint taxis, teherfuvarozó, fiákeres magánalkalmazottak élnek. A magasépítő iparban mint vasszerkezet szerelők, nélkülözhetetlenek.

Hunza, Pakisztán 1989-90-91.

Karana-cigány vándor iparosok

Korunkban Lahóre-ban, s környékén élnek a haladottabb értelmű Karauna félvér=harámi cigányok, ott némi földműves munkákat is végeznek, fuvarosok s lovak adás-vételével foglalkoznak. Továbbá mint betonvas szerelők, az építkezéseknél dolgoznak. Semmilyen népi egyesüléshez nem tartoznak. Vallásuk kőkorszakbeli bálványimádó vallás. Pakisztánban az irodalmi nyelv angol, abból eredően a nép dzsipszinek nevezi a félvér karámi-karauna cigányokat. A legelmaradottabb cigányok a Bukhti, Marri és a Mazari törzs, az Indus folyó környezetében, Közép-Pakisztánban. Közel voltam hozzájuk, meg akartam látogatni őket, de a pakisztániak lebeszéltek azzal, hogy Európának nem tanácsos közibük menni. Biztonságban csak fegyveres rendőr kíséretében mehettem volna közibük, annak értelmében a látogatást lemondtam. Karana s a karauna félvérek harámi=haramia néven a történelem folyamán a türk, ugur, hun=kun, tokhár, tatár, pathán hadseregek az észak-indiai hadjárataik folytán az észak-indiai sötétbarna nőkkel történt érintkezésekből születtek. Mint törvényen kívüli=harámi szülötteket sem a különböző néptörzsek, sem a vallásfelekezetek nem fogadták be a karámi karapa, s karauna népet soraikba. Kisebbségi értelemben nemzetnélküliekké váltak. A történelem folyamán a karana félvérek általános ipari, de főleg fémipari téren keresettek voltak a Perzsa-öböltől Dél-Szibériáig. Karana félvér fémiparosok és a szaracénok=szerecsenek megbízható hadseregellátó iparosok voltak, akik együtt tartottak a mozgásban levő hadseregekkel. Karana félvérek és a szaracénok ál-talános ipari-fémipari munkáikkal szolgálták a chita-scyta, hun-kun, avar, türk hadseregeket és a polgári lakosságot. Majd a Kr. u. 9. században Almus és Árpád fejedelem által vezetett szittyá-magyar nagy népcsoporttal a Kárpát-medencébe vándoroltak, ahol a történelem folyamán nagyrészen beolvadtak a hadsereget követő néptörzsekbe. Többen fogják mondani, hogy a karana-karauna-cigány kérdés nem tartozik a szittyá-magyar őstörténelemhez, de mivel a népvándorlás folyamán együtt vándoroltak Európába, nem lehet kihagyni őket az őstörténelmi ismertetésből.

Peshawar s Lahóre, Pakisztán

Namah, perzsa sah a Királyok c. könyvében említést tesz arról, hogy Bohran Baur, perzsa sah Kr. u. 420-ban 10'000 luri zenészt s hangszerészt telepített a családjukkal együtt Észak-Indiából Perzsiába. Az Észak-Indiaiak már Kr. e. 8. században igen fejlettek voltak a zenészet és a hangszerkészítés terén. Bohran Baur, perzsa sah azért telepítette a luri zenészeket, s hangszerészeket Perzsiába, hogy mint tanítók, tanítsák a nagyon kemény jellemű perzsákat a zene szeretetére és a jellemük művelésére. Luri zenészek, s hangszerészek letelepült családi életet éltek hazájukban, az észak-indiai Hindosztánban, ahol foglalkozásukból eredően városlakók voltak, ahol zenejátékukkal a vezető osztályokat szórakoztatták. Az ókori népek szellemi igénye szerint Kr. e. 3. században már a közel-keleti országokban keresett zenészekké váltak. Görög-Bizánc közel-keleti terjeszkedésével (Kr. e. 3. század) a luri zenészek s hangszerészek az európai Görögországban is letelepültek, ahol a nemesi osztályok kedvelt zenészeivé váltak. Római birodalom, Görögország megszállásával Kr. e. 2. és 1. században a luri zenészek s hangszerészek Rómában is megjelentek, ahol a vezető osztályok zenészeivé váltak. Római birodalom Kr. u. 5. századi megszűnésével a luri zenészek s hangszerészek egész Európában ismertté váltak, varázsos vonós hangszereik játékaival. Luri zenészek s hangszerészek leszármazottai a történelem folyamán nagyrészt beolvadtak a latin nyelvet beszélő országok népközösségébe, olasz, francia és a spanyol népközösségekbe. Majd rövid idő eltéréssel a magyar népközösségbe, ahol rokon keleti zenei életet találtak. A keleti magyar zenét továbbfejlesztették a nemesi osztályok jelleméből eredő zenei érzelmek szerint. Luri zenészek s hangszerészek nem azonosak az Kr. u. 14. században Dél-Európában föltűnt félvér türk-indiai karana s karauna vándor iparosokkal. Perzsa nyelven cigánynak nevezett vándor fémműves stb. iparosok a 13. században a közel-keleti országokból, a mongol-tatár hadseregek támadásai elől menekülve, kisebb-nagyobb számarányban kerültek a dél-európai országokba. Kr. u. 14-15-16-17-18. században mint hazátlan nép, egész Európában ismertté váltak. Vándor iparos karana s karauna cigányok s őseik, elődeik, türk, indiai félvérek, világos, félbarna, barna színűeket közel- és a közép-keleti lakosság között látásból nehéz megállapítani, ki a cigány. Világos és a félbarna arcszínűek, türk s hun=kun utódoknak tartják magukat, abból eredően mind a történelem folyamán, mind korunkban. Simáli=chimáli-kun néven nevezik őket. Lásd az urdu-magyar szógyűjteményben a chimáli=kun megnevezést. Voltak s vannak szöke, barna kunok, törökök, ujugrok, stb. Az volt az ázsiai lakosság jellemképe a népvándorlás korában, s az a jellemkép alig változott, barnák vannak népesedési fölényben. A történelem folyamán a karauna félvér cigányok voltak a legalacsonyabban értékelve a tömegesen végrehajtott rablótámadásaik miatt, éjjelenként támadtak, nappal a hegységben rejtőzködtek. Korunkban a tömeges rablás már a halállal szembenező feladat. Katonai- és a rendőrhatalom a helyszínen agyonlővi a fegyveres rablókat. Pakisztánban még érvényben van a kéz- s lábcsonkítási törvény, amit már vagy 15 év óta nem alkalmaztak. Minden nagyobb üzlet, iroda, bank, hivatal, posta, autóbusz, vasút, hajó s légiforgalmi irodánál, jegypénztárnál, szállodánál, 10-15 öröklakásos bérháznál biztonsági fegyveres őr áll váltva, éjjeli s nappali szolgálatban. Ázsiában az őrségszolgálatnak történelmi múltja van, hivatásos foglalkozás volt s maradt korunkban is. Haladott korunkban a karauna cigányoknak is dolgozniuk kell, mert ha nem, akkor éheznek, éhen halnak. Vándorlásaiknak oka mind a történelem folyamán, mind korunkban, a szigorú büntetések voltak, népvándorlás korában mint vándor iparosok a vándorcsoportokkal együtt meneteltek Európába, ahol beolvadtak a vándorcsoportokba. Munkájuk szerint osztályokra tagozódnak, úgy mint vályogvető, téglalegető, cserépedénykészítő, favágó, faedénykészítő, faszénegető. Életükhöz tartozik a ló, igazi lócsiszárok, számár, öszvér s ökör-fogatos kocsira még szégyenükben sem ülnének. Ez a kérdés annyira összefonódott az őshaza történelmével, hogy nem hagyhattam ki a beszámolómból.

Baskir vonósnégyes – Adelaideban

Polgár Lajos (Melbourne) Kik a kozákok?

Talán az egész világon nincs még két más nemzet, amelynek életmenete és összetétele olyan csodálatosan hasonló, mint a magyaré és a kozáké.

A kozákok igaz történelmét és nemzeti kialakulását éppen úgy agyonhallgatták az újkori hatalmasok, mint a miénket. A mi emigrációnknak kellett jönnie ahhoz, hogy a sok évtizedes keresgélés után megtaláltuk azokat a szálatokat, amelyek igazi rokonainkhoz és testvéreinkhez vezetnek és fűznek bennünket. Sok tévedés és jóakarató melléfogás után lassan kezd kibontakozni múltunk titka, ami mint láthatjuk, nem is volt titok, csak egészen a tizenkilencedik század közepéig nem sokat törődött vele senki. Azaz addig, amíg a nacionalizmus terjedésétől és a magyarság dicsőséges múltjától féltő habsburgi uralkodóház ránk nem akart kényszeríteni egy nagy hazugságot. Lefizetett áltudósai megteremtették alacsonyrendű származásunknak halszagú hazugságát: osztják, vonják származását, hogy a magyarságnak legnagyobb kincsét: dicső múltját és büszke Árpádi szellemét megtörjék és aláássák. Ez a derék alá való ütés megindította az igazi magyar őstörténeti kutatás gőzmozdonyát. Ugyanebben az időben az orosz cári uralom is bedobta a köztudatba azt az állítólagos "tudományos" megállapítást, hogy a kozák nemzet a moszkvai uralom alól megszökött szolganépből és az azokból alakult útonállókból és rablóbandákból fejlődött ki. Az az érzésünk, hogy a két szentszövetségi alapon összekötött uralkodóház egyidőben, ugyanazon célokkal agyalta ki ennek a két szabadságszerető, büszke nemzetnek a szellemi derékba törését.

De kik valójában a kozákok?

A kozák emigráció egyik legkiemelkedőbb alakja, a New Yorkban székelő dr. Vasili G. Glaskov tábornok, 1972-ben egy könyvet adott ki "A kozákok története" címen. A világsajtó elhallgatta ezt a rendkívül érdekes és a mi szempontunkból is igen fontos könyvet, mivel tudvalevő, hogy a zsidóság a kozákokat az oroszországi antiszemitizmus legkirívóbb képviselőinek tartja. Elfelejtik azt, hogy a kozákok a bolsevizmussal történt összeütközésben annak javarészen zsidó vezetőivel találták szemben magukat. Nekünk magyaroknak, éppen úgy mint a kozákoknak, a gyűlölködés és a bosszúállás nem kenyerünk. Ilyen büszke és szabadságszerető nemzetek sohasem tudnának lesülyedni az alacsony lelkiségnek erre a színvonalára. Szeretnénk látni, ha a zsidóság is fel tudna emelkedni az emberi nagyság e színvonalára.

Tehát a kozákok egy teljesen különálló nemzet, amely ősidők óta saját területén élt Kelet-Európában. 1949-ben ünnepték ezeréves hivatalos fennállásukat, amely dátumot bizánci, perzsiai, arab és orosz történészek is megerősítenek. (Itt megjegyzem, hogy ez is majdnem egybeesik a mi államiségünk ezer esztendejével.)

A kozákok földje az Azovi-, Fekete- és a Kaszpi-tenger, valamint a kaukázusi hegyek és a Don, Volga és Ural folyó közötti térségen terül el. A kozákoknak ezt az országát, Kozákiát, a legrégibb időktől kezdve "a népek kapujának" nevezték. Itt is megfigyelhetjük a hasonlóságot Magyarországgal. Kozákián vonultak keresztül a szittyák, kazárok, szarmaták, alánok, gótok, besenyők, törökök, tatárok és a magyarok is. Amint láthatjuk, ezek csaknem mindnyájan turáni népek voltak, akik közül sokan visszamaradtak, köztük a fél árpádi magyarság is, amely összeolvadt a szláv lakossággal is, kialakítva annak ma ismert karakterével a kozák nemzetet.

A Kazár Birodalom felbomlása után, amely a legfőbb kazár hadseregnek a mai Krosnodor környékén a kozákok által "Kazak" vezérése alatt történt leverésük által következett be, a kozák törzseket egyesítették és 948-ban megszületett Kozákia. Ezt a tényt Constantine Porfirogenitus bizánci császár és történész is megerősíti.

Maga a kozák név perzsa eredetű és annyit jelent, mint szittyá. Tehát, ha mi szittyák vagyunk, akkor mennyire inkább szittyák azok, akiket három évezrede már annak neveznek, ha mindjárt egy más nép nyelvén is. A legújabb történelmi kutatások szerint a kozákokról először a Kr. e.-i első évezredben történik említés, mint Perzsia egyik népéről. Ez azt is jelenti, hogy a magyarokkal való rokoni lehetőségek mindjobban nyilvánvalóbbá válnak a nyelvünkben előforduló őssperzsa eredetű szavak tömegét számításba véve.

Égészen 1835-ig az orosz történészek is, hivatalos történelmi adatokra támaszkodva, a kozákokról, mint ősi, különálló nemzetről írnak, amely teljesen más, mint az orosz. 1835-ben történt, hogy I. Miklós cár kormánya megbízott egy Bronevsky nevű történészt, hogy írja meg a "Doni körzet" történetét, amelyben azután Bronevsky kiemelte azt az elméletét, hogy a kozákok nem mások, mint a moszkvai uralom alól megszökött szolganép.

Itt megjegyzem megint, hogy nehéz nem látni ebben az állításban a velünk való összefüggést, hiszen csaknem ugyanakkor kezdődik nálunk is a "halszagú" magyarság elméletének a közreadása. A kozákok szolgai származására semmiféle történelmi bizonyítékot nem tudtak felhozni és Bronevsky maga is beismerte, hogy csak az orosz kormánynak akart vele tetszeni. Ennek ellenére éppen úgy, mint a mi halszagú származásunk, ez a kozák elmélet is hivatalos terjesztésre került nemcsak Oroszországban, hanem világszerte is. Ez még ma is a hivatalos elmélet csakúgy, mint a mi finnugor eredetünk is. Az érdekes része a dolognak az, hogy nekünk nem annyira a helyes értelemben vett finnugor kapcsolatok ellen van kifogásunk, hanem az ellen, ami hivatalosan mögötte van. És ez a "halszagú" népektől való származás.

Talán érdemes megemlíteni a kozákokkal kapcsolatban, hogy még Bronevsky előtt, 1732-ben egy I. K. Taubert nevű orosz történész így ír: "A kozákokat mindig tisztelték, mint bátor és erős népet. Constantin Porfirogenitus szerint már ismertek voltak 948-ban és a kaukázusi hegyek közelében éltek. Lengyel írók alaptalan meséket írnak róluk. De ez csak ezzel a bátor néppel szemben való gyűlöletüket mutatja. A lengyelek különösen kihangsúlyozzák, hogy a kozákok csak menekült szolganép. Az igazság az, hogy a kozákok mindig menedéket adtak orosz és lengyel menekülteknek, de ez nem változtatja meg azt a tényt, hogy a kozákokat meg kell becsülnünk, mint egy ősi, jól megalapozott különálló népet."

Külföldi utazók, mint pl. William Holbruck (1253) és John de Piano Caprini (1245) arról adnak jelentést, hogy a kozákok teljesen különálló és független nép, még a tatár Arany Horda alatt is. Georgi Pakhimera, aki 1308-ban halt meg, így ír "Sochineniya" c. munkájában: "General Noga hatalma alá gyűrt minden népet a Fekete-tenger északi partján és egy külön államot állított fel. A kosigok (kozákok) chigik, alánok és a többiek összevegyültek a tatárokkal, átvették szokásaikat, életmódjukat, nyelvüket, szolgáltak a tatár hadseregben és a legnagyobb hírnévre tettek szert."

Más utazók, mint pl. a német S. Herbertstein, aki 1549-ben látogatott el a Don vidékre, beszámolt a kozákokról, mint a moszkovitáktól teljesen független népről. Írja, hogy a kozákok egyedülálló nép, amely egy kevert szláv-tatár nyelvet beszél, a görög valláshoz tartozik és istentiszteleteit szláv nyelven vezeti.

Egy francia tudós és mérnök, aki a Don egyik csatornáját építette 1800-ban, így ír: "A kozákok még a tizenharmadik században is egy tatár-szláv nyelven beszélnek és szokásaik és ruházatuk alig különbözik a tatárétól."

Ezekből látható, hogy 1835-ig minden történész és tudós úgy beszélt a kozákokról, mint egy ősi, különálló népről.

Tatishev az 1793-ban kiadott lexikonjában megjegyzi, hogy a kozákokat már a kilencedik században meg lehetett találni a Kazár Birodalomban és abban az időben vették fel a kereszténységet is.

Az 1835 előtti orosz tudós, prof. Ustryalov "Orosz történelem" c. iskolakönyvében írja: "A kozák nép különböző néptörzsek vegyülékiből nőtt ki. A különböző törzsek csodálatos keveréke a kozákok jellemében, nyelvében és életmódjában mutatkozik. Arcuk a mai napig is ázsiai. Nyelvük a tatár, orosz, török és lengyel nyelv keveréke."

Aleksei Popov így ír 1812-ben "A Don Körzet története" c. iskolakönyvében: "A Don Körzet neve ősidők óta Kozákia, mert a perzsa nyelven (midiiskii dialekt) a kozák szó szittyát jelent egy Pliny nevű író szerint Kr. e. az első századból. Ezt később Constantine Porfirogenulus bizánci császár (Kr. u. 775-797) szintén megerősíti, s ugyanazt teszi a híres arab történész, Abulgasi-Bagadár-Khan is."

Egy másik orosz professzor E. Markov "Értekezések a Kaukázusról" c. munkájában így ír: "Általában beszélve, a kozákokat az ősi pusztalakók törvényes utódainak kell tekintenünk, nemcsak történelmi szerepüknél, hanem nevüknél fogva is. Nem látni semmi különbséget a kosigi vagy kasagi ősi népek között, akik az Azovi-tenger partjainál száguldoztak már az orosz történelem kezdetén."

Az orosz történész és katona, generál Rigelmann, többek között ezt írja "A Doni Kozákok" c. munkájában: "Hosszú időt töltöttem el alakulatommal a Don folyónál és nagy figyelemmel kísértem a kozákokat, megkíséreltem felderíteni, hogy mit jelent kozáknak lenni. Bár a kozákok az egész világon ismertek ősiségüknél és méginkább katonai bátorságuknál fogva, mégis kevesen tudják, hogy mikor és melyik népből származnak. Hiszik, hogy oroszosítva lettek, de nem oroszok. Ezért sohasem hívják magukat moszkovitáknak, sőt nem is tűrik, hogy annak nevezzék őket. Válaszuk ez: nem vagyunk moszkoviták, oroszok csak törvény szerint, de nem fajunknál fogva."

N. Toluvi a Moszkvai Telegraph-ban így írt 1830-ban: "A kozákokat nem lehet az ősi ruszkhöz tartozóknak tekinteni. Csak a nyelv és vallás köti őket Oroszországhoz. A kisoroszkok vagy ukránok, fehéroroszok és kozákok nem oroszok. Nemzetileg ezek különállnak tőlünk."

Ez volt az általános álláspont 1835-ig, amikor I. Miklós cár kormánya váratlanul egy cári rendeletet (ukázt) adott ki a Doni Körzet Közigazgatási Szabályai címen. Ez az ukáz megszüntette a kozákok önálló nemzeti mivoltát és egy "katonai osztályt" csinált belőlük, annak minden kötelezettségével. Minden katonaköteles kozáknak húsz éves katonai szolgálatot kellett teljesítenie. Ez azt is jelentette, hogy a kozák férfiak a legszebb alkotó éveiket az orosz uralom szolgálatában, otthonuktól távol kellett eltölteniük. A kozák nemzeti fejlődést ezzel derékba törték. Ez volt a cári Oroszország sötét korszaka, amikor mindenkit egyenruhába öltöztettek és a legdurvább katonai uralmat vezették be terrorral, üldözéssel és Szibériába való toloncolásokkal. Ekkor teremtették meg az első koncentrációs táborokat is.

Ekkor tűntek el Suchorovnak, a kozák történésznek az írásai is a kozákok igazi történetéről. Suchorovnak sikerült elmenekülnie először a kaukázusi hegyekbe, majd onnan Finnországba, ahol rövidesen meghalt. A már említett Bronovsky, a cári közigazgatás parancsára átírta Suchorov ki nem adott könyvét, amelyben azután átváltoztatta a kozákok büszke, ősi lovasnemzeti eredetét moszkovita menekült paraszt szolga származássá. Ez a beállítás nemcsak I. Miklós cárnak és az orosz nemességnek tetszett nagyon, hanem a kormányköröknek is, amelyek azután lelkesedéssel terjesztették a "jó" hírt Oroszországban és külföldön is, hogy a büszke kozákok tulajdonképpen csak egy sok bajt okozó, veszélyes, útonálló, rabló népség.

Ennek az egész propagandának az volt a célja, hogy lerombolta a kozákok büszkeségét, független származásának hitelességét és általán megteremtse a szellemi és jogi alapot a kozákok oroszosítására, függetlenségük letörésére és az orosz tengerbe való belefojtására.

Ez a teória uralta a közvéleményt száz esztendőn keresztül. (Lásd finnugorizmus nálunk.) Hivatalos történészek azzal igyekeznek meggyőzni a világot, hogy a kozákok csak a tizenhatodik században jelentek meg először, mert azelőtt a mai kozák terület üres volt. Ezt mondják akkor, amikor Bronovszky maga említi, hogy 1480-ban egy 16.000 főnyi kozák hadsereg szétvert egy mongol hadat az Azovi-tengernél. Honnan jött ez a nagy kozák erő 1480-ban, ha mint Bronevsky magát meghazudtolva állítja, hogy a kozákok 1549-ben jelennek meg először?

Különbözik mindenki tudja, hogy a moszkvai birodalom egy hatalmas vad és nyitott terület választotta el a Don vidékétől, amely területnek átutazása csaknem biztossá halált jelentett minden menekülő számára, mert a végtelen szeppe mentes volt minden férőhelytől és élelemtől és minden lehetőség megvolt rá, hogy a menekülő vadállatok, nomád tatárok, éhezés vagy fagy pusztította el. Ezenkívül abban az időben nem is volt oka senkinek menekülésre. Szolgátság csak később jött. A parasztok viszonylagosan jó mozgást és egyéni szabadságot élveztek, ahol éltek. Egyébként is az orosz paraszt számára, ha nem

kellett volna, sokkal jobb irány lett volna az észak-kelet felé való menekülés, amely irányba az orosz gyarmatosítás is megindult később, mint a nagy és halálos veszéllyel járó déli szeppék iránya.

Mindezekon kívül, ésszerűen is tekintve, teljesen elképzelhetetlen, hogy a kozákok, igen magas szellemi és lelki minőségükkel, orosz menekülő paraszt rabszolga származásúak lennének, nem is beszélve bűnöző mivoltuknak a vádjáról. A különbség a kozák ember és az orosz paraszt között olyan hatalmas, hogy azt még a vak is láthatja. Teljesen lehetetlen annak még a feltételezése is, hogy egy muzsik kalaga vagy akár ryazan, miután a szeptepén találja magát, mindjárt kozák lovassá változzon, vagy kiképzett harcra kész hajóssá, amely tulajdonságukról a kozákok ma is híresek.

A kozák állami közigazgatási rendszer direkt népszerű uralomra, igazi demokratikus elvekre alapozva, amely minden kozák részvételét jelentette a politikai életben, már kezdettől fogva nem születhetett moszkovita törzsből, minthogy ez a rendszer teljesen idegen volt a moszkvai népnek. Össze nem férhetett elgondolásukkal, meggyőződésükkel és életmódjukkal. Lehetetlen még feltételezni is, hogy a moszkvai menekültek, ahogy megérkeztek kazár földre, mindjárt hátat fordítottak volna rabszolga életmódjuknak és lelkiségüknek, amely teljesen idegen egy kozáknak és azonnal megszerezték maguknak a szervezési képességet, az önbecsülés érzését, büszkeséget, szabadságszeretetet, udvariasságot, hősiességet és egyéb kozák tulajdonságot, amelyeket sok generáción keresztül lehet csak nem eltanulni, hanem örökölni.

A jólismert orosz történész, régiségtan szakértő és akadémikus E. Oznobishin így ír a kozákok eredetéről: "Bronevskynsk a menekült moszkovitákról szóló meséje minden alap nélkül való és nem állja meg a kritikát. A tizenötödik században, amikor Bronevsky szerint a kozákok megjelennek kozák területen, szolga még nem létezett Oroszországban és mindenki mehetett, ahova akart. Az sem állja meg a helyét, hogy a menekültek, ha ilyenek egyáltalán voltak, bűnözők lettek volna, mert ha így lett volna, akkor olyan borzasztó sok bűnt kellett, hogy elkövessenek Oroszországban, hogy abból egy hatalmas tömeg nőhetett ki bűnözőknek ezreiből megszervezve, valahol összegyűjtve, közös elhatározással döntve, hogy egy teljesen ismeretlen ország ismeretlen népe felé menekülnek és most jön a java ahogyan megjelennek kozák földön, azonnal bizonyosságot tesznek nagy intelligenciáról, feltaláló képességről, bátorságról, fegyverviselésről és annak bravúros használatáról, a volt bűnözőkből egy egészséges közösséget alakítanak, nagyszerű közigazgatási rendszert állítanak fel szakértőkből az egész nép részvételével, intelligens, tanult emberekkel, akik már a cárhoz is tudnak írni. Mindez azt mutatja, hogy Bronevsky és a követői a képzelet világában élnek és azt is mutatja, hogy a moszkvai menekültek csak később és egyenként jelentek meg a Donnánál, amikor már biztosan tudták, hogy ott menedékre és biztonságra találnak, vagyis a kozákok megjelenése után és csak azután, hogy az orosz parasztokból földhöz ragadt muzsikok, szolgák lettek."

Mint tény kell megemlítenünk, hogy a kozákok sohasem dobták vissza a menekülőket. (Lásd a magyar történelmet ezer esztendőn keresztül!) A sok kozák név, mint pl. Grekov, Tatarkin, Kalmykov, Cherkessov, Cheremisov, Bashkirov, Zhidkov, Serbin, Moldovanov és így tovább világosan mutatja, hogy sok más nemzetiségű is kapcsolódott a kozákokhoz. (Lásd magyar: Német, Horváth, Tóth, Lengyel, Olaszi, Kozák, Cseh, Oláh, Orosz, stb. családi nevek!) A fent felsorolt idegen nevek ma már mind biológiaiilag is beolvadtak a kozák nemzetbe és erősítették azt. (Éppen úgy, mint minálunk a magyar nemzetbe.)

Láthatjuk tehát, hogy Bronevskynek és követőinek csak egy céljuk volt teóriájukkal: megsemmisíteni a kozákokat, mint független nemzetet, hogy megteremthessék a cári rendelet alapját moszkovita katonai osztállyá való átváltásukra. Ez egyben jogot adott az orosz uralomnak a kozák köztársaságok szétrombolására.

E. Cznobishin, orosz akadémikus így írja le az orosz nép magatartását a nagy kozák központi város, Novgorod Rettenetes Iván által való leigázásával és lakosságának lemészárlásával kapcsolatban 1703-ban: "Novgorod lerohanását és leigázását a Batu időkre emlékeztető öldöklés és gyilkolás követte. A moszkoviták, akik hozzá voltak szokva, hogy hercegeiknek és bojárjaiknak parancsát gondolkodás nélkül kövessék, borzadva néztek a novgorodiakra, akik kritizálni merték ezt a hatalmat. Abban az időben, amikor a novgorodiak ezerszámra estek el a moszkovita kardok alatt, amikor a Moszkvába küldött foglyok ezerszámra haltak meg a hidegtől és éhségtől, amikor a novgorodiak házait kirabolták, felégették, asszonyaikat és leányaikat megerőszakolták, Moszkva népe leírhatatlan gyönyörrel ünnepelt, szívéből imádkozott nyilvános istentiszteleteken és őszintén örült, hogy a novgorodiak önálló kormányukkal meg lettek semmisítve és hogy ezek után a megmaradt novgorodiaknak hasra kellett magukat vetniök a moszkvai nagyherceg közeledtére és a cár szolgálataik kellett magukat nevezniök. A novgorodi parlament szétrombolását nemcsak az egyszerű moszkovita nép ünnepelte, hanem a moszkvai papság is nagy részt vett belőle és mindent megtett, hogy a novgorodiak szívéből a legérzékenyebb és legszenzebb érzéseket is kiölje."

A nagyorosz nép szláv és egyéb fajok keverékében, sámánista fanatizmussal és keverék népektől felvett legátkozottabb tulajdonságokkal megterhelve, elsősorban is a lehető legszélsőségesebben szélsőséges fásultságában, áruló és árulkodó természetében, vallási és filozófiai felfogásában - írja könyvében generál Glaskov. Minden filozófiai, vallási, társadalmi és politikai rendszer, amelyet orosz talajba plántálnak, minden esetben agyoncsonkított formába degenerálódik. Élő tanúk vagyunk rá, hogy Marxnak nyugatról átvett társadalmi és gazdasági elvei totális fanatizmussá, rablássá formálódtak, amelyekről azok megteremtője, Marx is borzadva fordulna el, ha még élne. A nyugaton megszült keresztény mozgalmak az orosz talajon fanatikus, misztikus, undort keltő szektákká válnak.

Kozák földön is voltak felekezetek, de ezek az orosz lelkiségű torzulások ott ismeretlenek voltak.

Az elmondottak csak azt akarják bizonyítani, hogy ezek az óriási lelki, szellemi és beállítottsági különbségek is világosan mutatják, hogy a kozákok sem fajilag sem természetileg nem származhattak a moszkovitáktól.

A borzalmas népgyilkosság ellenére a kozákok még a mai napig sem veszítették el önbizalmukat és szabadságszeretetüket. A kozákok ellenségei, az egy és oszthatatlan Oroszország hívei, azt is felhozzák, hogy a kozákok a közös orosz

nyelvet beszélnek, ezért nem mondhatják magukat különálló népnek és nem gondolhatnak arra, hogy magukat az orosz néptől elválasszák.

A kérdés most az, hogy vajon a közös nyelvet beszélés elkerülhetetlen bizonyíték-e arra, hogy az azt gyakorlóknak egy kormány alá kell tartozniuk? A válasz erre tagadó.

Az amerikaiak pl. angolul beszélnek, de ki merné még feltételezni is azt, hogy ezért az angol kormány alá kell tartozniuk? Svájcban németül, franciául és olaszul beszélő kantonok vannak és ezek mégsem tartoznak a szomszédos, ugyanazon nyelvet beszélő országokhoz. Morfológiailag a holland nyelv is egy német tájszólás, de ez nem ad okot a németeknek arra, hogy Hollandiát uralják.

Dél-Amerikában spanyolul vagy portugálul beszélnek minden államban és ezek az államok mégis függetlenek az eredeti honfoglalók államaitól.

Az írek éppen úgy, mint a kozákok, elvesztették eredeti nyelvüket, mégis külön nemzetet, külön államot alkotnak az ugyanazt a nyelvet beszélő Angliától.

Ezek a példák azt mutatják, hogy a nyelv nem feltétlen bizonyíték arra, hogy az azt beszélők ugyanazon néphez tartoznak.

A terület sem mindig bizonyít. Mindenki egy népnek tekinti a zsidókat, pedig saját országuk sem volt a legújabb időkig.

Ugyanúgy a vallás sem jelent egy népet.

Láthatjuk tehát, hogy a "nép" megjelölés nem függ a fentiektől. Tény az, hogy a végtelenségig menő vita folyik még ma is e meghatározás körül.

A mai tudósok igen határozottan állítják, hogy a fenti megjelölések csak feltételek, azaz viszonylagosak és hogy egyik sem feltétlenül szükséges egy különálló nemzet elismeréséhez. A tudósok szerint a nép egy állandóan fejlődő forma, amelyben az egyének küzdenek megélhetésükért és fajtájuk fennmaradásáért. Szerintük a nyelvi különállás politikának és kultúrának az eredménye, nem pedig az eredetnek. A kozák történészeknek ezért van jó alapjuk állítani, hogy a kozák ősöknek saját nyelvük volt, amely később politikai és egyéb okokból be lett helyettesítve az uralkodó orosz nyelvvel éppen úgy, mint az írek eredeti kelta (keita, kitta, szittyá) nyelve el lett nyomva a sokáig rajtuk uralkodó angol nép nyelve által.

Nyelvi alapon tehát a kozákok nem tekinthetők különálló nemzetnek, amit ellenségeik is ki akarnak használni ellenük, jöllehet ezt a felfogást a tudomány és az élet is elvetette.

Mi tehát egy nép és nemzet alapja?

Durkheim a nemzetséget úgy írja le, hogy az egy emberi csoport, amelynek tagjai faji vagy tisztán történelmi alapon vagy valamilyen más okból együtt akarnak élni és ugyanazon törvények alatt egy államot akarnak alkotnia. Továbbá: civilizált nemzetek közötti létezésük és további fejlődésük alapja az együttes akarat.

A kozákok számtalan esetben vérükkel is bizonyították, hogy szabad nemzeti életük egy együttes akarat és kizárólagosan kozák törvényük alapján áll. Tehát megvan a törvényük, megvan a nemzeti zászlójuk és megvan a nemzeti himnuszuk. Minden más történelmi, kulturális és vallási vitát elvetnek, mert mint mondják: erre nincs is szükségük, minthogy szabad és független államiságuk és nemzeti mivoltuk fő előfeltételei így is megvannak, ezekért évszázadokon keresztül vérüket hullajtották és ettől a közös elszánt akarattól sem a cárok, sem pedig a bolsevisták el nem tudták és tudják őket téríteni.

Magyar szempontból nézve a kozákokat, nagy meglepetéssel kell megállapítanunk a megdöbbentő hasonlatosságokat faji, természeti és politikai szempontokból. Egyik meglepetés a másik után ér bennünket, ahogy végighaladunk a kozákok történetén. Faji összetételük, keveredési minőségük csaknem azonos a magyarral.

A könyvben felsorolt kozák jellemi, felfogásbeli és viselkedési megnyilvánulások tökéletesen fedik a magyar ember természetét is. További meglepetés: a kozák nemzet is hét törzsből áll, pontosan úgy, mint Árpád nemzete volt. A hétből három törzs címere ősi magyar jelvényeket visel: a doni kozákoké a fehér szarvas, az uráliaké a hármass halom kereszttel a közepén, a kalmük kozákoké a turul madár.

A kozákok éppen úgy harcoltak a tatárok ellen, mint mi és éppen úgy szenvedtek alattuk, mint mi. Közben vegyültek is velük és felvették szokásaikat, öltözetüket, de a végén a tatárok veresége és elvonulása után nekik is újjá kellett építeni hazájukat. Ők is Európa és a kereszténység védő bástyájának tekintik magukat. Évszázadokon keresztül harcoltak ők is az Ottomán török birodalommal szemben a kereszténység védelmében, jöllehet jó sok török vér is van bennük és két törzs címerén is látható az ősi magyar nemzet által is hordott török lófarkas lándzsa és kettő másikon a félhold, az egyiken kettős kereszttel fölötte.

Továbbá történelmi hasonlóság, mint előbb ismertettem, hogy szinte egyidőben indult meg a magyar és kozák nemzeti büszkeség elleni támadás származásunk lealacsonyításának kísérletével a tizenkilencedik század elején.

A Mária-kultusz, Istenanya tisztelete náluk is olyan erős, mint nálunk.

A tatárjáráshoz hasonlítható bolsevista megsemmisítési és népgyilkossági törekvések ellenére is, a kozákok ma is állják a sarat. Milliók pusztultak éhen, amikor Ukrajna többi lakosaival együtt tőlük is elvettek a bolsevisták, erőszakkal, minden élelmet. Millió számra deportálták őket, asszonyokkal és gyermekekkel együtt, akikből csak egy negyedrészt érkezett meg élve Szibériába, a többi útközben elpusztult.

1919-ben Trockij az egész Doni Kozák Hadsereg megsemmisítését elrendelte. A tíz az egyhez ütközet után a még életben maradt kozák katonákat mind agyonlőtték. A második világháborúban a németekkel együtt harcoló kozák egységeket a háború után, a velük kimenekült családtagokkal együtt, az angolok csalárd ígéretüket megszegve kiszolgáltatták a bolsevista hóhéroknak.

A kozákok rendületlenül hangsúlyozzák azt az óriási szakadékot, amely köztük és az oroszok között van. Ezt áthidal-

hatatlannak és az együttélést lehetetlennek tartják. Az ő esetükben a nagy szláv rabszolgatartó áll szemben a szabadság nélkül élni nem tudó turáni emberrel. A szabad puszták fia a rabszolgasághoz szokott, embertelen, erkölcsiséget és kíméletet nem ismerő, emberi gondolkodásban és civilizációban elmaradt muzsik tömeggel szemben.

Életsorsunk nagy különbsége talán csak abban van, hogy a bennünket pusztító és háttérbe szorító Habsburg uralom nem használhatott olyan állati módszereket ellenünk, mint az oroszok tették a kozáksággal.

Az ő sorsukat tekintve, mi hálát adhatunk a jó Istennek, hogy adott nekünk Árpád személyében egy vezért, aki a biztonságosabb Duna-Tisza medencébe vezette népünket és Szent Istvánban adott egy olyan királyt, aki erős kézzel visszaszorította a külső puszták felé való visszavágyódást és megteremtette egy időtálló nemzet alapját.

Mi szerencsésebbek, nyújtuk ki testvéri kezünket a szabadságáért és függetlenségéért harcoló nagyszerű kozák nemzet felé!

A nagypapa kun-hun-hunza, a jobbra ülő kun-vári. Gilgit, Hunza In Hotel

A Magyar Nagyfejedelemség hadművészete a honfoglalás idején

A magyar nép múltját elfogulatlanul vizsgálva és tárgyilagosan értékelve megállapítható, hogy ez a lovasnép a 9. század végén a Kárpád-medencébe érkezve igen sok értéket hozott magával.

Már ez az ősi kultúrterület is szoros kapcsolatban állt az emberiség és népünk legrégebbi múltjával és az idetelepedés valójában hazaérkezés, végső állomás volt a magyarság számára.

A magukkal hozott értékek közül felsorolhatjuk:

a ragozó (agglutináló) magyar nyelvet, amely az emberiség egyik legősibb nyelve¹, a pentatonikus zenei anyanyelvet, az ősi rovásbetűírást, szóban, zenei és tánc formában élő színes néphagyományt, nép- és ötvösművészetet, fejlett tisztaság-kultúrát, stb., ezek mellé kell felvenni a honfoglalás kor magasfokú magyar hadművészetét.

Ez az egykori magyar lovasnép kiemelkedő tulajdona volt, nincs Európában még egy nép, amely ezt felmutathatná.

A honfoglaló magyarok a 9-10. században Árpád nagyfejedelem vezetése alatt az egész nép számára sorsdöntő jelentőségű hadi sikereket értek el, ezek alapja fölényes lovas hadművészetük volt.

Történelmi teljesítményük röviden összefoglalva a következő:

1) A 9. század utolsó négy évtizedében katonai erőikkel, szövetségi kötelékben négyszer áthatoltak a Kárpátok hegyvonulatán, a Duna völgyében, a bécsi és a morva-medencében vívott küzdelmekben sikeresen közreműködtek felderítő, 892-től kifejezetten területszerző szándékkal.

2) Bizánccal szövetségben, a német-római császársággal jó viszonyban a 895-től 900-ig tartó tervszerű katonai hadműveletekkel, a bolgár főerőket távoltartva, birtokba vették a Kárpát-medence egész területét.

3) Közben 898 és 900 között Arnulf német-római császár szövetségi megbízásából ötezernyi lovas erővel Itáliába vonultak, a hűbéri viszályban Berengár itáliai király háromszoros túlerejű seregét legyőzték és másfél évig ott, távol tartózkodtak.

4) A 10. század első éveiben büntető hadjáratot indítottak a szövetséget felbontó, követeikkel jogtalanul elbánó keleti-frank királysággal szemben.

5) 902 és 906 között az ellenük irányuló morva-frank szövetséggkötés miatt megtámadták és elfoglalták Morvaországot.

6) 907-ben a nagykarolyi méretű német (keleti-frank) támadó erőket Pozsonynál szétverték, Ennsburgig üldözték, ott újból győztek és a gyeplő nyugati határát a Felső- (Ober-) Ennsig kiterjesztették. Ez a helyzet 955-ig fennállott.

Légyegében a honfoglalás katonai része 907-ben ért véget.

A következő időszak fejedelmi hadjárataival pedig elérték, hogy a 950. évi sikertelen német támadást kivéve, egyetlen nyugati betörés se fenyegette az ország békéjét, egészen 1030-ig.

Ezek a katonai sikerek biztosították a magyar nép megmaradását, lehetővé tették a korszerű keresztény állam meg alapítását és Magyarország további fennállását a honfoglalástól kezdődően 1100 éven át.

A felsorolt tárgyak, a források helyes értelmezése és bírálata mellett, s főleg lovas harci események katonai és lovas szak-szempontról való átvizsgálása után megcáfolnak minden olyan feltevést, amely a honfoglalást előidéző okként az állítólagos bolgár-besenyő támadást állította be, amely komoly forrásokkal nem igazolható, Konstantin állításai csak mendemondákon alapulnak, pusztító hatása pedig semmiféle lelettel nem igazolható.*

A honfoglaló magyarok hadművészetéről csak a felsorolt események ilyen, helyes értelmezése esetén lehet szó. Alkalmanként összeverődő, szegénylegény-csoport kóborló kalandozásaiban hadművészetet még feltételezni sem lehet.

Minden jel, elsősorban a honfoglalást követő időszak sikeres hadjáratai azt bizonyítják, hogy a Magyar Nagyfejedelem-ségnek fölényes hadművészettel rendelkező, igen jól megszervezett, kiképzett és kiválóan vezetett hadereje volt.

A haderő katonai jelentősége, a hadművészete még a kevésbé hozzáértő, nyugati forrásokból is kitűnik, a hadműveletek harcászati elemeinek hadművészeti vonásai főleg a bizánci források alapján megállapíthatók.

A Nagyfejedelemség hadszervezete, feltevéseim szerint, kialakult a felső, középső és alsó vezetőkkel, pontosan megszervezett, tízes beosztású (tized, század, ezred, tömény, a tízezred) alegységekkel, teljes vezetési törzsszel, ellátószervekkel.² A szervezett haderőt szakosított kiváló vezetők (a tarján-főparancsnok, jenő-főtanácsadó, "vezéri főnök" (?), főlovász, anyagi főnökök, futárszolgálat irányító hadosztály, tömény-parancsnok) irányították.

A Nagyfejedelemség 10. század elején fennálló hatalmi központja, mai szóval "főhadiszállása" helyét a Felső-Tisza vidékén, a Bodroghözben, a karosi ásatási leletek rendkívül gazdag rangjelző tárgyai bizonyítják. A díszveretes szabályák, tarsolylemezek, aranyozott ezüst övveretek, készenléti íjtartó tegezek, lószerszámok, egyes sírokban talált különböző száma a katonai vezetők hierarchikus rangsorolását tanúsítják, egyben arra mutatnak, hogy a rangok nem voltak örökölhetők, a méltóságjelvény viselőjével együtt a sírba szállt. Olyan feltevés, hogy ezek törzs- vagy nemzetségszék lettek volna, kizárt dolog.

¹ Mezzofanti olasz bíboros, nyelvzséni a magyar nyelv szépségéről (1836) közli: Kosztolányi Dezső: A vértanúk nyelvéről, Pesti Napló, 1919. II. 23.; A nyelv tökéletességéről: Sir John Bowring (1792-1872) "Poetry of the Magyar's" című verseskötete előszavában. é.n.

* A besenyő támadást és hatását cáfolják: embertanilag Éry Kinga (A Kárpát-medence embertani képe a honfoglalás korában. In: Honfoglalás és régészet. Szerk. Kovács László, Bp., 1994. 221. old.), László Gyula (Kettős honfoglalás, Bp., 1974. 188. oldal.) régészetileg, valamint Harmatta János időbelileg (Konstantinos Porphyrogenetos magyar vonatkozású művei. In: A honfoglalás írott forrásai. Szerk. Kovács L. és Veszprémy L. Bp., 1996. 110. old.).

² Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete, Bp., 1998. 71-82. old.

Az ásatás vezetője, Révész László szerint ezek "egyes hadjáratok vezetői lehettek, nagyobb csapattestek irányítói".³ Törzsi elnevezések e korban már időszerűtlenek. Törzsi különbség sem leletekben, sem a szokásanyagban nem található, állítja Dienes István⁴ is.

A vezetők irányítása alatt tehát jól szervezett katonai egységeket és alegységeket állítottak föl. A "haderőt mesterségesen létrehozott, lehetőleg keres számú egységekbe szervezték"⁵ Györffy György szerint.

Ilyen szervezett, sikeres haderőnél valóban feltételezhető, valóban bizonyos a hadművészet megléte, amelynek számos kitűnő bizonyítéka van.

"A magyarokat honfoglaláskor hatalmas teljesítményeikre (a hon kiválasztása, megszerzése, megtartása) kétségtelenül a szomszédainál értékesebb katonai tulajdonságai képesítették."⁶ - állítja Julier Ferenc.

Tényként állapíthatjuk meg, hogy a hadművészetük fölénye, tehát a haderő eredményes működésének az alapfeltétele nemcsak a szomszédos, hanem a többi, nyugati és dél-európai népekkel szemben is öt-hét évtizeden át fennállott és Julier Ferencnek, a harmincas évek jeles katonai szakértőjének ez a kinyilvánított véleménye nem volt elfogult, hanem a való helyzet és állapot helyes megítélése.

A magyar lovas hadművészet kérdéseivel általában harcászati fokon szoktak foglalkozni, tehát mondjuk úgy: a harc fortélyaiival, talán azt gondolva, hogy a harcmódban, harcéljárásban megmutatkozó sajátosságok adják a hadművészet egészét, holott a hadművészet a hadvezetés hadművelleti, hadászati szintjén a legjelentősebb, hiszen itt történnek a legfontosabb döntések.

A honfoglalás vonatkozásában, a történeti tények ismeretében, megállapítható, hogy "a Kárpát-medence elfoglalása, diplomáciai előkészítésében ugyanúgy, mint katonai végrehajtásában klasszikus tökéletességű tett volt, amelynek koncepcióbeli arányai és végrehajtásbeli részletei egyforma tisztasággal bontakoznak ki" - állapítja meg a kitűnő Padányi Viktor⁷.

A Kárpát-medence megszerzését Árpád nagyfejedelem határozta el a Haditanács⁸ tagjainak hozzájárulásával, ez volt hadművészetének első és legfontosabb megnyilatkozása. Az előzőleg bevezetett, határozottan megállapítható felderítő hadjáratok tapasztalatai erősítették meg elhatározásában. Reá hárult a hadműveletek megindítására legkedvezőbb diplomáciai-katonai helyzet kiválasztása. Ezt is kitűnően megoldotta. Ez az időpont a bolgárok megtámadására irányuló bizánci katonai szövetségi ajánlat megétételekor következett be. Árpád már régen várt erre a pillanatra és tervét azonnal megalkotta.

Két arcvonalas háborút kezdett. Kisebb erővel megtámadta a bolgárokat, az Alduna mentén kettévágta országukat, lekötötte és távoltartotta a főerejüket az északra eső főhadszíntértől. Ezzel egyidőben saját főerőivel bevonult a Kárpátokon át és elfoglalta a Dunától keletre eső területeket.

Az egyidőben megindított kettős támadás, összekötve az egész népesség átköltöztetésével, döntő sikerrel járt. Váratlan nehézséget okozott, midőn Bizánc megszegve a szövetségi hűséget, titkon különbékét kötött a bolgárokkal. A lekötő csoport azonban, Árpád utasításai szerint, nagy áldozatok árán, de távoltartotta az ellenséget Erdélytől.

Mindkét összefüggő hadműveletet, a honfoglalás hadjáratát Árpád határozta el, előkészítette és végrehajtatta a kárpát-medencei részletharcok irányításával együtt, teljes sikerrel, s oly klasszikus tökéletességgel, amely "a világtörténelem bármelyik hadvezérének becsületére válna!" - mondhatjuk Padányival⁹.

A honfoglalás harcai közben (898.) jött egy másik, váratlan császári ajánlat, amely az itáliai hűbéri viszályba való katonai beavatkozást kért, Árpád ennek jelentőségét azonnal felismerve, rögtön elfogadta. Ez a kapcsolat megszilárdította a fejedelemség helyzetét és nagyobb biztonságot adott. Együttal megnyitotta az utat nyugat felé, új tájékozódási, hatalmi kapcsolatokat és anyagi hasznot eredményezhetett.

Itt lép előtérbe újra a hadvezéri génusz, az a szellemi alkotóképesség, amely népünk, országunk jövőjét megalapozta.

Árpád döntése alapján került sor az itáliai hadjáratra. Ezt is szokásos tervszerűséggel készítette elő. Még a tél beállta előtt, 898 őszén, felderítő osztagokat küldött a távoli területre. Liudprand cremonai püspök Antapodosis-ában így számolt be erről: "kikémlték az ország természeti viszonyait, a lakosság számát, fontolóra vették a várható ellenállás nagyságát, majd hazatértek"¹⁰. Ugyanő részletesen leírta a további előkészületeket is: "A kijelölt támadó erő egész télen azzal foglalkozott, hogy az újoncokat kiképezte, a fegyvereket élesítette, rendbe hozta és előkészítette a felszerelést, gyűjtötte a tartalékélelmet..."¹¹

Ez a két fontos adat bizonyítja, hogy a magyar haderő szervezett vezetése, Árpád irányításával a hadjáratokat előkészítette a felderítés bevezetésével, annak adatai alapján határozta meg a résztvevő erőket. Tudjuk, hogy egy fél tömény (ötezer lovas kb. tízezer lóval) hajtotta végre a harcfeleladatot és a hadjárat előtt a szervezeti, kiképzési, anyagi, fegyverzeti, élelmezési előkészületekre is intézkedett. Tehát mindez azt igazolja, hogy se az itáliai hadjárat, se a honfoglalás hadműveletei nem "kalandozások", szervezetlen rablótámadások voltak, hanem jól szervezett, előkészített, tervszerű katonai hadműveletek, hadjáratok.

³ Révész László: Vezéri sírok a Felső-Tisza vidékén. In: Honfoglalás és régészet. Szerk. Kovács László, Bp., 1994. 141-147. old.

⁴ Dienes István: A honfoglaló magyarok, Bp., 1972. 23. old.

⁵ Györffy György: István király és műve, Bp., 1977. 30. old.

⁶ Julier Ferenc: Magyar hadvezérek, Bp., 1930/1992. 5. old.

⁷ Padányi Viktor: Dentu-Magyararia, Turul, Veszprém, 1989., 381. old.

⁸ Györffy György: István király. ... 41. old.

⁹ Padányi: Dentu-Magyararia 383.384. old. Leírom véleményét: "Bármelyik más nemzet történelemtudománya már hadtörténeti könyveket produkált volna erről a mindennél fontosabb hadjáratról és Árpád diplomáciai és hadvezéri teljesítményeiről. Történelemtudományunk ezt nem tartotta fontosnak. A honfoglalás egészéről önálló magyar hadtörténeti mű nincs." - A szerző 1998-ban megírta A „honfoglalás hadtörténete” című munkáját

¹⁰ Liudprand: Antapodosis. In: A magyar honfoglalás kútfoi. Szerk. Pauler Gyula - Szilágyi Sándor, Bp., 1900., II. k. 290. old.

¹¹ Liudprand: Antapodosis. In: A magyar honfoglalás kútfoi. Szerk. Pauler Gyula - Szilágyi Sándor, Bp., 1900., II. k. 290. old.

Az itáliai hadjáratban résztvevő ötezer lovas tízezer lovával pedig annak a bizonyossága is, hogy a magyar haderő töretlen létszámban érte el a Kárpát-medencét, besenyő-pusztítás pedig nem történt!

Árpád következő merész és kockázatos hadvezéri elhatározása volt, amikor a 900. évben a Dunántúl elfoglalását kitűzte célul. Bizánccal már rossz viszony állt fenn és most a másik, szomszédos nagyhatalommal fordult szembe. Jövőbe látó terve azonban helyes, megvalósítható és reális volt. Számolt a való helyzettel, a fennálló viszonyokkal és körülményekkel. Felismerte, hogy a császár halála után a hűbéri viszálykodás meggyengíti az ellenséges ellenállást, saját megerősödött helyzetében pedig érintetlen, sőt a helyi, csatlakozott, rokonszármazású harcos elemekkel létszámban is megemelkedett fegyveres erejével fölényben volt a gyalogos népek gyenge harcértékű tömegeivel szemben. Ehhez járult csapatainak fölényes lovas hadművészete. De fölismerete azt is, hogy gyakori támadásokkal meggyengítheti, ellenállásra, sőt támadásra képtelenné teheti ellenfeleit, midőn beavatkozik az egyes hatalmak belviszályaiba és így az anyagi haszon mellett távoltarthatja az ország határaitól ellenfeleit.

Az ő idejében kezdődött a nyugati irányú támadások megindítása, nyilván az ő szellemében folytatták utódai is a megelőző támadásokkal az ország békéjének biztosítását.

Voltak az ő általa indított támadásoknak büntető, elrettentő vonásai is. A 900. év elején a béke meghosszabbítására küldött követének bebörtönzése és 904-ben Kurszán orvul történt meggyilkolása elégtételt kívánt a büszke magyar népnek, ennek is eleget tettek a nyugatra indított támadások.

Árpád és a magyar hadvezetés becsületes szótartására és a szövetségi hűség megtartására jellemző volt, hogy a Dunántúl 900 őszi megtámadására és elfoglalására csak akkor került sor, amikor Regensburgban felrúgták a szövetséget, ezután hazarendelte Itáliából csapatait és 900. év őszén bevette őket dél felől a Dráván át, a kétoldali támadásba.

Árpád tervszerű hatalmi politikát folytatott az ország védelmének kiterjesztésével, midőn 902-906. között elfoglalta Morvaországot. Ezzel észak-nyugat felé biztosította a határokat a barátságtalan szomszédokkal szemben, befolyását kibővítette a csehek és a dalmác-szlávok felé. Ezek során, a harcokban megnyilvánult hadművészetéről nincs adatom.

Árpád személyes hadvezetése, hadművészete a 907. évi, túlerejű, nagy német támadás elhárításában csillant föl utoljára. A magyar könnyűlovas hadművészet elveinek alkalmazásával részenként történt meglepő rajtaütésekkel, nyílttámadással megbontották a német erőket előbb az egyik parton, majd megsemmisítésük után az éjjeli órákban a Dunán teljes erejükkel átúsztatva a túlsó, déli parton felvonult hatalmas erőt meglepték és szétzúzták, valamint a Dunán felvonult német hajókat elfoglalták vagy a tűz martalékává tették. Utána a menekülőket üldözték gyors lovaikkal, állandó rajtaütésekkel. Az Ennsnél felvonult német tartalékerőket is az ősi lovas harcmóddal visszavonulást színlelve maguk után vonták és a lesállításban szétverték. Ezután sorkerült a gypűnek az Enns folyóig való terjesztésére. Árpád itteni személyes részvételéről pontos adatok nincsenek, de ő vezette, irányította a fő harcokat. Ez volt azonban az utolsó hadvezéri cselekedete, a 907. évben meghalt. Lehet, hogy a csatamezőn, de erről pontos értesülésekkel nem rendelkezünk.

Így körvonalazható Árpád nagyfejedelem legfelső vezetői hadművészete.

A népek életében a nagy közös (nemzeti) célokat a politikai-katonai vezetés tűz ki. Reményteli megoldás, ha a két vezető teljes egységben működik egymással. A tökéletes megoldás az, ha rátermett, tehetséges vezető egyszemélyben irányítja az eseményeket. Ilyen vezető volt Árpád. Az ő korában, az ő irányításával került sor a nagyszabású területváltoztatás elhatározására, az erők összpontosítására, a katonai hadműveletek és a nagyarányú polgári áttelepítés megszervezésére, vezetésére és lebonyolítására.

A honfoglalás arab írott forrásai is igazolják, hogy Árpád egyszemélyi vezetője volt népének. "Minden magyar a G.I.h. (gyula) nevű főnökük parancsait követi a háború dolgában, a védelemben és más ügyekben" - írja Ibn Ruszta¹² és ezt megerősíti, ugyancsak Dzsajhání nyomán Gardézi, a következők szerint: "Azt a főnököt, aki az (állami) ügyeket intézi, G.I.h.-nak nevezik. A magyarok azt teszik, amit a G.I.h. parancsol."¹³

Különösen fontos a vezetés egysége, ha a célok kitűzése a fennálló veszélyes helyzet megoldásához vezet és a nép jövőjének biztosítását szolgálja. A Kárpát-medence elfoglalására Etelköz védhetetlen határai miatt volt szükség. A honfoglalás eredményei megmutatták, hogy a nép életének valóban sorsfordító korszakában, Árpád személyében a legjobb vezető került a nép élére.

Szükségesnek tartom kiemelni, hogy még a magyarokkal szemben kritikus és elfogult VII. (Bíborbanszületett) Konstantin bizánci császár is milyen elismeréssel sorolja föl Árpád vezéri, fejedelmi tulajdonságait. A fejedelemségre választása leírásakor szerinte a magyarok azért akarták, hogy "Árpád legyen a fejedelem, minthogy tekintélyesebb volt, mint atyja, Álmos, s egyaránt nagyra becsülték bölcsességéért, megfontoltságáért és vitézségeért, és rátermett volt erre a tisztásra".¹⁴

(Itt néhány szóban ide kívánczik az idézet után rámutatni Konstantinnak a besenyők szerepével kapcsolatos, kézzelfogható ellentmondásaira. Árpád helytálló méltatása után, írása következő ötödik sorában ezt közli: "Néhány év múlva a besenyők rátörtek a türkökre (magyarokra) és fejedelmükkel, Árpáddal együtt elűzték őket".¹⁵ Miután Árpád fejedelemtént, élete utolsó pillanatáig bebizonyította rátermettségét és kiválóságát, elképzelhetetlen, hogy a besenyők egyszerűen csak elűzték volna őket, mert ebben az esetben nem lett volna az a történelmi méretű nagy hadvezér, aki volt. Tehát

¹² Ibn Ruszta, Czeglédy Károly fordítása. In: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról. Sajtó alá rendezte Györffy György, Bp., 1986. 86-89. old. A továbbiakban: MÉH

¹³ Gardézi. In: MÉH 88-89. old.

¹⁴ VII. (Bíborbanszületett) Konstantin: De administrando imperio (38) Moravcsik Gyula: Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai, Bp., 1984. 35-51. old. Moravcsik, 1984

¹⁵ Moravcsik, 1984. 34. old.

a besenyő rajtaütés, a magyarok fejedelmestől való elűzése egy képzeletbeli esemény, kitalálás, Konstantin önvigasztaló agyszüleménye. Ez az elűzés akkor se valósul ténynek, ha elfogadjuk Vékony Gábornak azt a megállapítását, hogy "a honfoglaló magyarok 9. század végi, kárpát-medencei megtelepedésével egyidőben a besenyők keltek át a Volgán..."¹⁶)

E kitérés után Árpád hadművészetét így határozhatjuk meg:

Árpád nagyfejedelem a lovas hadművészet felülmúlhatatlan magyar alkalmazója, művelője, mestere volt. A háború a politika folytatását más eszközökkel (Clausewitz szerint) és a háború kérdésében is ő döntött a magyarság sorsa fölött. A honfoglalás ragyogó sikerei katonai síkon csak egységes akarattal vezetett, egységes fegyverzettel ellátott, a különleges lovas hadművészet alkalmazásában fölényesen működő, könnyűlovas haderővel voltak elérhetők és mindezt főleg Árpád teremtetten meg és hajtotta végre.

Ez a hadművészet fejlettebb volt, mit a kor nyugat-európai népeinek a hadviselési módja és hadvezetése. A gyorsaság, a meglepő megjelenés okozta előnyök alkalmazása, felhasználása viszont csak jól tervezett, feszes vezetés megléte esetén vezetett sikerre.

A hol, mikor, mivel, merre és hogyan kérdése volt lényeges az alkalmazás idejét, helyét, irányát és célját illetően s nemcsak a harcok közben, hanem a nagyerejű támadó egységek távoli alkalmazása során is megnyilvánult ez a vezéri akarat, valamint a nagyobb hadműveletek esetében is.

A diplomáciai kapcsolatok felvétele, megtartása, a harcokat megelőző felderítések megszervezése, az anyagi előkészületek végrehajtása, a két- és többoldali átkarolások, bekerítések meghatározása és gyors végrehajtása, mind Árpád hadvezéri hadművészetét tükrözik. És amint a harcászati viszonyok között hadművészetük váratlanul érte az ellenséget, ugyanígy, ugyanezt, de nagy viszonylatban alkalmazta hadvezéri tevékenységében Árpád.

Kimagasló vezéri egyénisége, tehetsége és jelleme abban nyilvánult meg, hogy az adott kedvező helyzetet azonnal felismerte és egész népe jövőjére történelmi kihatású, sorsdöntő elhatározásokra jutott. A honfoglaló hadjárat tervét, az általános katonapolitikai és hadihelyzet lényegét azonnal fölismerte, a honfoglalók legfontosabb feladatait, a honszerzés, az itáliai hadjárat és a 907. évi nagy német támadás elhárítása során a győzelemhez a legkisebb véráldozattal járó utat szinte ösztönösen megtalálta, abban a szellemben gyorsan határozott és a döntő eredmény elérésében biztosan cselekedett.

Vezéri rátermettsége népe előtt olyan fokot ért el és annyira elismert volt, hogy akaratát vezérei és harcosai fölött teljes mértékben, mindig érvényesíteni tudta, de mindig is népe érdekében cselekedett.

Hadvezéri felelősségét meghatározta, hogy a következő harc, küzdelem kockázata oly nagy fokban fennállott, miszerint nemcsak győzelemről vagy vereségről, hanem az egész nép jövőjéről, fennmaradásáról vagy megsemmisüléséről volt szó. Lelki nagysága és szuggesztív ereje abban is megnyilvánult, hogy ezt a helyzetet egész népében tudatosítani tudta.

Minden kockázatot vállaló, győzelemre törő, lebírhatatlan akaratereje, egyéni vitézsége és a lovas hadművészet teljes tárházát birtokló és alkalmazni tudó, fölényes szelleme volt a honfoglaló magyarok ragyogó győzelmének a feltétele és záloga.

Árpád jelleme, egyénisége lovasnépének jellegzetes vonásait viselte magán. Ő viszont egész alakjában és tetteiben népe katonai eszményképét tükrözte.

A kölcsönös és azonos lelki vonások adták azokat a többletértékeket, amelyek a hadi vonalon méltán vezettek ellenségeik meglepéséhez, jelentős győzelmeik eléréséhez és hadművészetük fölényének Európa-szerte oly huzamos ideig tartó fennmaradásához.

Árpád nagyfejedelemnél egyetlen magyar hadvezér sem adott többet nemzetének. Ő volt ezeréves történelmünk legnagyobb, mindig győztes hadvezére.

A honfoglaló magyarok hadművészetének másik részét alkották a katonai működés harcászati síkon megmutatkozott jelenségei. A keleti, bizánci és arab források ezek számos, jellemző vonását tárták föl, de értékes, jól felhasználható adatokkal járultak hozzá a nyugati krónikások is, hogy minél tökéletesebb képet tudjunk alkotni a magyar régmúlt eme ritka értékéről, a honfoglalók hadművészetéről.

Ezek elemeit, a róluk alkotott képzeteket rendszerezve megállapítható, hogy kifejlődésük alapja, ösztönzője, legfőbb meghatározója a ló volt. Az a ló, amely nemcsak teherhordásra szolgált, mint a nyugati, nehéz, páncélozott harcosok szállító eszköze, a lassú, de erős hidegvérű ló, hanem az a gyors és mozgékony harceszköz, amely a személyes küzdelemben (rúgással és harapással) is közreműködött.

Az biztos, hogy előzőleg a nagy lovasnépek, elődeink kezdték alkalmazni azt a hadművészetet, amelyet a magyarok is használtak és részben továbbfejlesztettek. A magyarok nem számbeli túlerővel, hanem hadművészetük fölényével működtek és győztek, de nem igáztak le, nem hajtottak maguk előtt a harcba, vagy irtottak ki népeket, eleinte csak rokonnépekkel szövetkeztek, mint egyenrangúakkal, a hon birtokbavételén kívül más, ideiglenesen megtartható területek megszerzésére nem törekedtek, eltekintve a határvédelmet szolgáló gyeptér-területekről.

Hadművészetük ebben is különbözött elődiek, a hunok, avarok és a későbbi mongol népekétől, s ez szellemében is azokénál magasabb színvonalra utal.

Hadművészetükben a ló, gyorsasága és mozgékonyasága mellett, azzal biztosított előnyt lovasának, hogy ő a nyeregben elfoglalt kiemelkedő, magasabb helyzeténél fogva nagy fölényben volt, főleg közelharcban, a földön gyalog mozgó-harcoló ellenfeleivel szemben. Harci tevékenység természetesen csak tökéletesen belovagolt ló és kiválóan kiképzett lovas esetén volt lehetséges és ez a honfoglaló magyaroknál megvolt.

¹⁶ Vékony Gábor: Honfoglalók - nomádok - pogányok? In: Romlás és reménység. Magyar évszázadok. Szerk. Kurucz Gyula, Bp., 2000. 12. old.

Könnyűlovas haderejük kizárólag lovasharcosokból állt, lovon alkalmazták őket, lovasharcra voltak kiképezve, gyalog csak szükségből, később a várostromoknál harcoltak. Lovas harci fölényük miatt nem harcoltak gyalog. Félreértésből ered VI. (Bölcs) Leó megállapítása rólunk: "... lovasok és lóról le nem szállnak, gyalogosan ugyanis nem képesen helytállni, minthogy lóháton nőttek fel"¹⁷, mert ennek az ellenkezőjét is bizonyították.

Lovasaik különleges tulajdonsága volt a lóhátról való nyíllövés vágtaiban is előre, balra és hátra egyforma pontossággal. "Sok gondot fordítanak rá, hogy gyakorolják magukat a lóhátról való nyilazásban is"¹⁸ - írja Leó, majd: "Üldöztetés közben inkább íjukkal vannak fölényben"¹⁹. Íjlövéseik hatását Regino így örökítette meg: "keves embert karddal, több ezret pedig nyilakkal pusztítottak el, amelyeket oly gyakorlottsággal lőnek ki szarú-íjaikból, hogy lövéseiket bajosan lehet elhárítani"²⁰.

A pontos íjlövések, a találati valószínűség magas, kedvező aránya tehát harcászati fölényt adott számukra. A hatást fokozta hun típusú, összetett, visszacsapó íjuk nagy hatótávolsága, amely jóval meghaladta ellenfeleik íjainak kisebb lőtávolságát.

Meglepő lovas harcmódjukat az tette lehetővé, hogy könnyű, melegvérű lovaik - gyors mozgásuk mellett - nem voltak az utakhoz kötve és - a terepen a magyar hegységet, a mocsaras terepet és a folyóakadályokat kivéve - mindenütt, szinte korlátlanul tudtak minden jármódban mozogni.

A ló kedvező harcászati alkalmazhatóságának a felfedezése vezetett hadművészetük fölényes elemeinek a kialakításához. Az ebből eredő váratlanság tényezőjének a kihasználása, az ellenség meglepéséből eredő előnyök tudatos alkalmazása volt fölényük egyik legfontosabb biztosítója.

Ez abban nyilvánult meg, midőn a harcnak nem azt a kezdetleges formáját használták, hogy egyszerűen csak nekirohanjanak az ellenségnek, hanem az adódó helyzet legjobb megoldásának azt választották, lehetőleg meglepően, váratlan helyen és időben törjenek rá az ellenségre. Vagyis a kedvező alkalmat azonnal felhasználják és nem hadaik túlsúlyával vagy kézitusával vívják ki győzelmeiket, hanem ötletes hadicsellel érik el a céljukat.

A kortárs VI. (Bölcs) Leó ezt így határozta: "(48) Ügyesen kilesik a kedvező alkalmakat és az ellenséget nem annyira karjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés és a szükségességekben való megszorítás útján."²¹

De nemcsak a kedvező alkalmakat használták ki, hanem főleg ilyen előnyös helyzetek kialakítására törekedtek is. Meglepő támadási tervüket jól szervezett, részletes felderítés bevezetése és eredményei felhasználásával alkották.

Harcászati alkalmazásuk előtti felderítésük részletes leírása Liudprand előzőleg idézett megállapításaiból is kivehető, a 898-as itáliai felderítés történetéből. De a bizánci, előbb hivatkozott forrás is kitér erre, mondván: "A türkök (magyarok) ... fürkészők és szándékaikat rejtegetők ..."²²

Ebből a megállapításból két következtetést lehet levonni. Az egyik az, hogy hadműveleteiket, harcaikat teljes tervszerűséggel készítették elő, azt mindig megelőzte a felderítés, *minden katonai tevékenység előfeltétele*. Hadmozdulataik végrehajtásukból és eredményeikből kivehetően pontosan meghatározhatók. Ezeket *"kalandozásoknak"* nevezni *lekicsinylő meghatározás, amely mögött azonban csak a való tények fel nem ismerése, a katonai ismeretek teljes hiánya rejlik*. A másik következtetés arra mutat, hogy mozgásukat, hadmozdulataikat, terveiket a legnagyobb titokban tartották az ellenség előtt, tehát ugyancsak a siker titkaként pontosan betartották a rejtés és a rejtőzés fontos törvényét, ezzel is biztosították a meglepetés bekövetkezését.

Az ellenség mindenre kiterjedő felderítése után a minél gyorsabb, rejtett megközelítés következett, a legkedvezőbb harc helyzetet biztosító, kiválasztott tereprész elfoglalása.

A források azt igazolják, hogy harcaikat általában távolról kezdik, sűrű nyilazással, amellyel igyekeztek az ellenség menetoszlopát vagy felállított harcrendjét megbontani. Majd nyíltámadásaikat, az ellenséget szélmalomszerűen állandóan körüllovagolva megismételni. Sikeresen lovasrohammal, közben leadott állandó nyíllövésekkel teljesen megrendíteni, *menekülésre kényszeríteni, ezután kímélet nélkül a megsemmisítésig üldözni*. Mint legjobb ezirányú forrásunk, Bölcs Leó Taktikája leszögezi: "(58) Jobbára a távolharcban, a lesben állásban, az ellenség bekerítésében, a színlelt meghátrálásban és visszafordulásban, a szétszóródó harci alakzatokban lelik kedvüket."²³

Ha az ellenség ismételt támadásai ellenére sem rendült meg, akkor menekülést színlelve tervszerűen visszavonultak, maguk után vonva az ellenséget, miközben vissza-visszafordulva, vagy hátrafelé nyilazva okoztak veszteséget az üldözőkben, utóvédharcokat folytatva. A saját főerőiket közben visszaküldték az előre kiszemelt lesállásba, odacsalták a már vadászszennvedéllyel utánuk rohanó ellenséget, visszafordultak és együttes támadásukkal szétverték őket. "Hogyha pedig megfutamították ellenfeleiket, minden egyebet félretesznek és kíméletlenül utánuk vetik magukat, másra nem gondolva, mint az üldözésre. Mert nem elégednek meg, miként a rómaiak és a többi nép, ideig-óráig való üldözéssel és zsákmányszerzéssel, hanem mindaddig szorítják, míg teljesen fel nem morzsolják az ellenséget"²⁴ - állítja a "Taktika".

Ugyanerről tudósít Regino is, harcmódjukat, üldözésüket a következőképpen ismerteti: "...gyakran tettetnek menekülést is ... Általában a heves küzdelem közben abbahagyják a harcot és kevéssel ezután a menekülésből visszatérnek az ütközetbe, úgyhogy amikor már éppen győztesnek hinnéd magadat, akkor kerülsz a legnagyobb veszélybe. Haditaktikájuk annál veszélyesebb, minél szokatlanabb más népek számára."²⁵

¹⁷ VI. (Bölcs) Leó: Taktika. (XVIII. 63.) In: A honfoglalás korának írott forrásai. Szerk. Kristó Gyula, Szeged, 1995. 107. old. Később: HKIF

¹⁸ VI. Leó: u. o. (51) HKIF. 105. old.

¹⁹ VI. Leó: u. o. (51) HKIF. 105. old.

²⁰ Regino: Chronicon. Ford. Horváth János. In: HKIF. 198. old.

²¹ VI. (Bölcs) Leó: i.m. (XVIII. 48.) In: HKIF. 105. old.

²² VI. (Bölcs) Leó: i.m. (XVIII. 47.) In: HKIF. 105. old.

²³ VI. (Bölcs) Leó: i.m. (XVIII. 58.) In: HKIF. 106. old.

²⁴ VI. (Bölcs) Leó: i.m. (XVIII. 59.) In: HKIF. 106-107. old.

²⁵ Regino: Chronicon. In: HKIF. 198. old.

*Háborús viszonyok között a felderítés mellett a biztonság megléte is hasonló fontosságú. Ezen a téren is előljártak. Minden forrás említést tesz róla, illetve kiemeli, hogy milyen messzemenően gondoskodtak meneteik és harcaik során a biztosításról. "Örseiket messzire, sűrűn egymás mellé helyezik el, nehogy egykönnyen rajtaütés érje őket."*²⁶

Nem körülárkolt táborokban helyezkedtek el, olvashatjuk a leírásokban, hanem a csata napjáig legeltették lovaikat. Csata előtt pedig tartózkodási helyük közelében béklyóba verve tartották őket, a harc kezdetéig, amihez már a hajnali órákban sor kerül.²⁷

A harc területét olyan helyen választották meg, ahol bokros, fás, ligetes a vidék, kisebb tócsákkal, mélyedésekkel, tehát *tekintettel voltak a terep által adott rajtaütési lehetőségekre* is, ahol rácsaphattak közeledő ellenfeleikre és a bokrokat jól használhatták nyilazó tüzelőállomásaik rejtésére. Widuking így óvja az övét: "...sereget viszontagságos és nehezen járható terepen vezetik keresztül, nehogy az ellenségnek alkalmá adódjék a csapatok megzavarására nyilaikkal, amelyeket oly átütő erővel használnak a bokrok rejtekéből."²⁸

Hadművészetük színvonalára jellemző volt a főerők mellett a tartalékok képzése és változatos alkalmazása. Tartalék erőiket a célnak és helyzetnek megfelelően gyakran arra használták, hogy előreküldték a megfelelő, kijelölt területre, amelyet tartaniok kellett a főerők beérkeztéig. Ez a felhasználás a legutóbbi időkig (1945!) használatos, tipikus lovas feladat volt.

Az előretolt egység ellenállása kedvező harchelyzet kialakítására is szolgált, vagy ami még gyakoribb volt, az ellenség félrevezetésével, színlelt visszavonulással azt csapdába csalta.

Bölcs Leó ezt így írta: "...a sereg egy részét állítják lesbe, és pedig nem a nagyobb részét, hanem a kisebbet. Az összecsapás megtörténtével azok, akiket előre állítottak, szándékosan futásnak erednek, és ha az ellenség hadirend nélkül üldözi őket, mihelyt azok a leshelyen túljutottak, a lesben állók előjönnek és az ellenség mögött a hátába kerülnek, ezután az előre meghatározott jelre a megfutamodók is visszafordulnak és közreveszik az ellenséget. Ez többnyire ... a skytha népeknél szokott előfordulni, mint például a türköknél (magyaroknál) ... mert ezek hadirend nélküliek"²⁹ - írja a forrás.

A tartalék fontos feladata volt az is, midőn az arcvonal mögötti elhelyezéséből a harc közben válságos helyzetbe került saját egység megsegítésére avatkozott be a küzdelembe.

Ezek a tevékenységek csak az alegységek pontos együttműködése esetén vezethetnek sikerre és csak feszes és céltudatos vezetés mellett, a csapatok teljes begyakorlottságával valósíthatók meg.

Ennek gyakorlati feltétele volt a parancsközvetítési jelek (látó és hangjelek) megléte és használata, amire az utóbbi idézet is kitért. Ezt azért említem, mert ez is rámutat hadvezetésük szervezetségére.

A harcmodot oly világosan ismertető bizánci idézet után kénytelen vagyok, de kötelességemnek is érzem kiemelni és elítélni az igazság és az illendőség követelménye szempontjából azt a fajta lekicsinylő, megalázó és már a szerző felé nevet-ségbe fülő közlési módot, ahogy a 899. évi itáliai tervszerű visszavonulást és a brentai csatát a magyar történeti irodalomban egyesek bemutatják. *Az ilyen ismertetések okozzák, hogy az ifjúság szégyenkezve elfordul a saját népe történetétől!*

Az még megmagyarázható, hogy az idegen - különben igen értékes munkásságú - Gina Fasoli milyen formában emlékezik meg elődei nagy vereségéről, de a magyarországi történész fogalmazása, értékelése előttem érthetetlen. Ő se ismerné föl a visszavonulás tervszerűségét, az ősi harcmodot, amely a háromszoros túlerő legyőzéséhez vezetett?

Itt közlöm szó szerint ezt az elrettentő példát:

"Berengár itáliai uralkodó háromszor nagyobb sereget vonultatott fel, mint amekkorával a magyarok rendelkeztek. Erőfölényük következtében üldözték a magyarokat, akik kényszerhelyzetükben azt kérték, hogy a «zsákmányt minden szerzeményükkel együtt visszaszolgáltassa, térhessenek haza bántatlanul». A kérésre nem hajoltak az itáliaiak, és a veronai mezőkről a Brenta folyóhoz sikerült Berengárnak visszaszorítania a magyarokat, akik újra megígérték «a szerfeletti félelemtől kényszerítve ... hogy odaadják minden felszerelésüket, foglyaikat, minden fegyverüket és lovaikat, csupán egyet tartva meg belőlük, hogy ezen hazamehessenek». Pusztá életük fejében ígéretet tettek arra, hogy soha többet nem törnek Itáliára. Amikor késérük nem talált meghallgatásra, a szorongatott helyzetben levő magyarok támadni kényszerültek, s szeptember 24-én a Brenta folyónál fényes győzelmet arattak Berengár hadain."³⁰ (Kiemelés tőlem. N.K.)

A félelemtől rettegő, gyűlölködő egykori krónikások stílusát átvenni és ezt a hangnemet folytatni - szégyen!

A honfoglaló magyarok hadművészetének alapfeltétele volt:

1) a ló. A gyors, mozgékony, nagy menetteljesítményekre képes, igénytelen, edzett, kiváló tenyésztésű, mesterien idomított lóanyag;

2) a lovaglásban, íjlövészetben, a lovas hadművészetben tökéletesen kiképzett, állóképes, edzett, harcos szellemű emberanyag;

3) tökéletesebb fegyverzet, az ellenfeleknél nagyobb hatótávolságú és találati valószínűségű íj, fokélen is kiéleltetett könnyű magyar szablya és az ütésre szolgáló fokos;

4) a hadi tevékenységben a harci módszerek változatos alkalmazása;

5) hadművészetükben a lélektani hatás tudatos, sokoldalú felhasználása.

A lélektani hatás-sikerek egyik fontos előfeltétele volt, kezdve farkasüvöltéshez hasonló, rémületet keltő "huí! huí!" - csa-

²⁶ VI. (Bölcs) Leó: i.m. 106. old.

²⁷ VI. (Bölcs) Leó: i.m. (53.) In: HKIF. 105-106. old.

²⁸ Widukind, Corvey szerzetese: Szász történet. In: HKIF. 225. old.

²⁹ VI. (Bölcs) Leó: i.m. (XIV.) In: HKIF. 102. old.

³⁰ Kristó Gyula: Levedi törzsszövetségétől Szent István államig. Bp., 1890. 209. old.

takiáltásuktól, "még a lovak nyerítése és a kürtök harsogása is rémítő hatással volt a menekülőkre, míg az üldözőket viszont egyre inkább buzdította"³¹ - állapította meg Liuprand.

A lélektani ráhatás volt jellemző hadművészetük minden harci mozzanatára, a váratlanság, a meglepő fellépés mozdította elő ezeket.

A lélektani hatás keltésének tudatosságát fényesen példázza a brentai csatához vezető menekülés színlelése, s közben a kegyelmet kérő követek küldése Berengárhoz. Itt a félelemkeltés helyett a biztos győzelem hitét, az üldözők elbizakodottságát, vadászszenvélyét keltették, hogy minden biztonságot félretéve rohanjanak bele a felállított csapdába.

A váratlanság által kiváltott ezen lélektani hatás volt tehát hadművészetük egyik fő eleme. A nem várt helyen, irányból és időben bekövetkezett meglepő, gyors megjelenésük, nyíllövéseik szinte kivédhetetlensége, a gyors rajtaütések, egyáltalán az ismeretlen, félelemkeltő idegen lovasok hirtelen megjelenése, addig nem tapasztalt harcmódja, majd ugyancsak villámgyors eltűnése a középkor emberénél csak földöntúli erőkkkel volt magyarázható. A magyarok nyilaitól imádságban kerestek menedéket.³²

Végül: 6) hadművészetük általános, jellemző vonása volt, hogy a saját erőiket harc közben messzemenően óvták, kímélték. Ez a módszer a ló előnyeiből, távolabb ható íjükből és lélektani hatások alkalmazásából adódott. Elvi magyarázata pedig az a cél volt, hogy miközben az ellenséggel szemben igyekeztek a legnagyobb hatást elérni, addig a saját erőiket ne érje, vagy csak kisebb veszteség.

Ez az elv is magyarázatot ad arra, hogy az aránylag nem nagy létszámú magyar nép fegyveres ereje miért tudott a honfoglalás idején és utána a fejedelmi kor hadjárataiban olyan ragyogó sikereket elérni.

A félévszázadig fölényes magyar könnyűlovas hadművészet helyes értékelése mellett tárgyilagosan megállapítható, hogy az európai hatalmi, katonai és politikai viszonyok is hozzájárultak és lehetővé tették a magyar katonai sikereket. A honfoglalás idején a Kárpát-medencében a határok rendezetlensége, a földrészen dúló hűbéri viszálykodás, a nyugati fegyveres erők korszerűtlen szervezete és harcmódja elősegítette hadművészetük eredményes alkalmazását.

A magyarok Nyugat-Európában való megjelenésének előremutató hatása is volt, ami abban nyilvánult meg, hogy előidézte az európai haderők átszervezését, új harcászati elvek bevezetését, megkezdődött a városok, várak, erődök kiépítése, Európa államainak és viszonylagos egységének kialakulása, a halódó európai kultúra újjászületése.

Mindezt nyugati szakérték, történészek is megállapították.³³

A magyar nép számára a honfoglalók hadművészete 1100 éve fennálló igazi hazát teremtett, 895-től 1030-ig távol tartott minden ellenséget és ezzel biztosította a magyar nép békés életét, építő munkáját, lehetővé tette korszerű, keresztény állama megalapítását, a magyar nép megmaradását.

Ez a hadművészet a magyarság múltjának egyik legértékesebb szellemi kincse.

Baskir-tatár lovasnő

³¹ Liuprand: i.m. (II.4.) In: HKIF. 216. old.

³² A 900. január 26 előtt keletkezett "modenai ima" volt az első ilyen nyilvános könyörgés. Az eredeti szöveg a modenai püspöki levéltárban az O.I.N.4. jelzésű, Isidori. Mercator. Decretal. Collectio Saec. IX. feliratú kódex utolsó lapján található. "Ab ungerorum nos iaculis" - "A magyarok nyilaitól (dárdáitól) védj meg minket", ez az ima 8. sora!

³³ Gina Fasoli: Le incursioni ungare in Europa nel secolo X. Firenze, 1945. 224. oldal

Barabási László (Csikszereda)
A honfoglalás és a székelyek

A honfoglalásról, úgy néz ki, hogy már semmi újat nem lehet írni. Miután több mint egy emberöltő telt el, hogy a magyarok Pannóniában éltek, Konstantinos császár, akit Botond hadjáratai eléggé kényelmetlenül érintenek, állítólagos besenyő dicsekvésből "tudomást szerez", hogy a magyarok Etelközéből lóhalálába menekültek, mert a besenyők támadták őket. Ha ráteszünk egy beosztásos vonalzót a térképre, rögtön látjuk, hogy ez a világ legnagyobb távfutási csúcsa lenne, mert a körülbelül 400 ezer embernek legkevesebb 2 milliós állatállománya 1500 km-es utat keltett volna leszaladnia. Közben a bolgárokkal kellett verekednie. Egyetlen ölelő kar várta őket, a rongyos, állítólag amolyan 15 ezer lovasval rendelkező székelység a Csigla mezőn. Hát ha ez így van, akkor őseink soha meg nem ismételhető világrekordot állítottak fel, vagy esetleg igen tisztelt történész kollégáim gondolkodás-képtelenségi rekordot.

Azt is megírták, hogy bizánci hajóhad szállította a Dunán a magyar "menekülőket". Én csak azt nem értem, hogy az a Bizánc, amely magára hagyta Leventét a bolgárokkal szemben, nem vitte át hadait a Dunán, miért hajózáztatja a népesség többi felét. De van egy másik értetlenségem is. Minek kellett bizánci hajókra ülniük? Hol voltak az ő hajóik? Mert a honfoglalás be se fejeződött rendesen, már a magyar hajóhad megverte a velencei flottát a város falai előtt. Vagy őseinknek sikerült pár hét alatt hajóhadat építeni? Ezt nem hiszem. Inkább az az érzésem, hogy itt is tudáshiányról van szó. Mert ki tud ma arról, hogy legalább 70 modern magyar tengeri hajó járta a világot? 2001 januárjában a román tengerészek szakszervezetének elnöke beszélt ország-világ előtt, hogy szerencséje van a munkanélküli román tengerészeknek, mert a legjobbakat el tudta helyezni ezekre a hajókra.

És harmadiknak egy szintén ilyen érthetetlen megállapítást szeretnék elmondani, amit a székelység 9. századi jelenlétéről szögeztek le napjainkig. Azt, hogy a székelyek valahogy átérték Atilla és Árpád közötti korszakot és 15 ezer lovasuk várta a magyarokat a nagy scláv tömegek közepette. Csak akkor tűnt furcsának a dolog, amikor kezdem összehasonlítani az adatokat. Ismert tény, hogy az oroszok végeredményben viking népesség. Oleg herceget lehet venni az orosz nép szülőatyjának, aki jómagam még nagyon is viking. A közel 70 éves Álmos tisztartójaként került Kijevbe. Ami koránt sem kijevi Oroszország. Szinte fél ezer év telt el Alexej Donszkij megjelenéséig, akit az orosz szellem atyjának tartanak és aki után még idő kell a Moszkva-Novgorod egyesüléséből létrejövő orosz államig.

Azt is tudjuk, hogy délen a honfoglalás előtti időszakban kezdett a kereszténységet felvevő szolganépek között terjedni a scláv nyelv, amelynek elsősorban vallási szerepe van. Bizánc hozta létre, vallás-szertartási nyelvként a sclávoknak. Későbbi „fordítási hibából” lett szláv. A 7. század körül jelent meg a Balkánon. De ettől függetlenül magasra értékelt történetünk szerint, Zvatopluk szomszédunk vígan uralkodott Pannóniában, mert egy krónikásunknak évszázadok múltán ez a név jutott a fülébe. Természetesen ez a név szláv, mint ahogy Háromszéken a régészek feltárták, hogy bolgárok éltek ott a honfoglalás előtt és így a helynevek szláv eredetűek. Senkinek sem jut eszébe, hogy szerencsétlen bolgár-magyar testvéreink akkoriban még nem tudták, hogy később belőlük szlávok lesznek. Épp olyan szlávok, mint amilyen az ősi vajda szavunk vagy a medve, esetleg sorolhatnám azt a több száz sumér-magyar szót, amelyet északi testvéreink megtartottak az ősnelyvből, természetesen használjuk a magyarban is, de azzal a megjegyzéssel, hogy ezek szláv eredetűek.

Ezt a fura történelem-szemléletet semmisítette volna meg egy csapásra a múlt században a székely Sándor család krónikája, amit Csiki Székely Krónika néven ismerünk vagy inkább nem hallottunk róla.

A Krónika¹ a Sándor család tulajdonában levő levéltár alapján íratott össze 1533-ban, majd ez a másoltatott 1695-ben és 1796-ban.

Erdély földjéről írja: "Atilla birodalmának felfordulása után foglaltatott el a legvitézesebb emberektől, a Székelyektől, egy nemes nagy szívű és hadi mesterségben gyakorlott nemzettől, mely az idők viszontagsága miatt megapadott. Ezek az örökségeket és hivatalokat Tribusok szerint az Halom, Eurlik, Jenő, Megyes, Adorján és Abrám nemek, 's ezeknek ágok szerint osztják egymás között."²

A székelyek a hun és magyar vezér ideje között "egy Rabanbán főigazgató vezér alatt valának, kit egyezett akaratból választottak."³

A Csiki Székely Krónikát hamisítványnak kiáltották ki elsősorban a Rabanbán név miatt, amely mellett ott volt ugyanazon személy megnevezésére a Zandirhám és a Buda Nábu Fileim. Nézzük meg a nevek értelmét:

1. Ra=Nap: Ban=Fia, Bán=Vezető - Nap fiainak vezetője, a sumér és utónyelvekben, amelyet a krónika összeírása után 400 évvel tár fel a történelemtudomány.
2. Zándir-Hám: Zán-Zen=megvilágosult japán, kínai nyelven. Buda legfelsőbb állapotának jelzője. Dir, Div, Dev=Isten (pl. Deva, Déva vára). Egy egész sor keleti nyelvben használták és használják értelem csúszással. Már a görögök csak hasonló értelemmel vették át, míg a latin közelebb áll hozzá a maga Deus formájával. De megtaláljuk időközben a Párthus Birodalom mágusainak nyelvében is az eredeti értelmét (!). Hám=Bán-Basa-Fej-Vezető a délkeleti kultúrákban.
3. Buda-Nabu-Fileim ellen nem volt komolyabb tiltakozás a századfordulón, mert számukra érthető szavakból tevődött össze. Buda=megvilágosult. Az indiai Szaka családból származó vallásalapító szent jelzője, amely név értéket kapott maga a vallás is megvilágosult, budista vallás. Náb=Nap, Fielim-Fia, de jelent érzékelést, kapcsolattartást az univerzum energiáival a Zen budizmusban.

¹ Zágonyi Aranka György fordításából 1797

² Dr. Szédeczky Lajos: Csiki Székely Krónika, 137. old.

³ Dr. Szédeczky Lajos: Csiki Székely Krónika, 138. old.

Az egészben az a bizonyíték erejű, hogy a rovásírásos okiratokból való kiírás, többszöri átírás után is tökéletesen felismerhetők az azonos értelmű nevek. A krónikás mintha fantasztikus jártasságát, odatartozását kívánta volna egy későbbi kor elé tární, amikor ezeket értelmezni tudja.

Ha a Sándor család ezt "hamisítani" tudta az 1500-as évek elején, akkor időgéppel kellett rendelkezzen, mert a fogalmak nagy része még a 20. században is szinte ismeretlen volt. 1933-ban kezdték fejtegetni a sumér nyelvet angol nyelvterületen, tegyük hozzá, hogy magyar főúri segítséggel. Vagy inkább az történt, hogy a közvetlen királyi ellenőrzés alól az 1700-as évekig mentes Székelyföldön minden rendelkezés ellenére megmaradtak a rovásírásos okiratok. Azt tudjuk, hogy a benyomuló osztrák hadak fő feladatai közé tartozott ezek megsemmisítése, 700 évvel Szt. István rendelete után. Mert mi őriztük azt, ami a miénk. A latin átírás inkább az elszékelytelenített nyugatibb testvéreink számára készülhetett.

A 19. század elején senki sem kételkedett a krónikában. A Bach-korszak után azonban a krónika hirtelen hamisítvánnyá vált, a történészek nagy harcainak közepette. Végül még a világos gondolkodású Szádeczky Lajost is meggyőzik, hogy hamisítvány, mert ilyen név, hogy Rabanbán, Zandirhán, stb. nem létezik. Ugyanakkor a krónika összeírása idején 1533-ban a tanúk, akik igazolták hitelességét, keresztet húztak és nevük mellé oda van írva, hogy nem deákos. Akkor ugyebár ezek nem szavahihehető tanúk? De ha figyelembe vesszük, hogy a krónikát kizárólag rovásírásos feljegyzésekből állították össze, nagyon is megváltozik a helyzet. Ugyanis a rovásírást még az 1600-as évek elején tanították a székely iskolákban. A nem deákos tanúk, törvényszéki ülnökök, székelyek által választott jogi szakemberek, akik kiváló ismerői a székely törvényeknek, jogszokásoknak. Tudván azt, hogy számos iskola létezik, elképzelhető, hogy a törvény emberei írástudatlanok? Írástudók voltak, de nem a deákos, tehát latin írás ismerői, hanem az ősi rovásírásé. Az ő szerepük az volt, hogy a somlyói barát felolvasását összehasonlítsák a rovásírásos szövegekkel.

A krónika tisztázza Erdély fővárosának helyét, nevét, a negyedik versben. "A Rabanbánnak lakhelye Budvára vala, a melyet régi Rabanbán Buda Nábu Fileim még Atilla birodalmának elromlása előtt épített volt és ebben az anyavárosban szolgáltatnak vala ki a Nemzet gyűlésében a Székelly Nemzetnek minden törvényei a fő Rabanbán által Zándir Hám fő Rabanbán idejéig."⁴

A honfoglalás folyamatát úgy írja le, ahogy a későbbi magyar krónikák, csak részletesebben a székelység szemszögéből.

"Ebben az időben jöve el az Hunnosoknak másik Nemzetsége Árpád, Álmos fia vezérleése alatt és Zándir Hám követeket küldvén eleibe, azt a nemes Nemzetet elfogadá..."⁵

A VI. vers szerint *Erdélyt*, amit a Krónika Pannonföldnek nevez, a *székelyeknek* hagyták a betelepedett testvértörzsek, biztosították törvényeik és ősi vallásuk szabad használatát.

"Hogy a' Pannon földön a' főhatalom senkire ne szálljon, hanem csak a' ki az ő Törsökéből fiu ágon származott.

A' melly földet ki maga kezével keres, a' néki légyen tulajdona, a' melyet pedig közérővel keresnek, az a' szerzők között egyaránt osztassék fel. A' közönséges dolgok pedig a Nép közakarattyával végeztesse.

A' ki előljárójához hitit megszegi, a' fő Rabanbán áldozattya alkalmatosságával fejét, jószágát veszesse.

A' ki a' fő Rabanbán méltósága ellen dolgoznék, számkivetésbe küldessék.

A' ki a' fő Rabanbán áldozattára nem menne, derékba keresztül szurattassék."⁶

Egész pontosan meghatározta, hogy Árpád Székelyföldön, Budvárán vette át "a Hatkő vér kövekre metszett törvényeket" s ez után megy fel Munkácsra. Elfogadta székely fővezérnek Zándir Hám-ot, aki "a három fiuval ékeskedő, Uopoulet, Uopouret és Uogroun".⁷

Ismételjük: Árpád Erdély fővárosában, Udvarhelyen találkozik a székelyek fővezérével, vele egyezséget köt, elfogadja a Sándor (és a belőle származó Ugroun) családot a székelyek mindenkor vezetőjének. A Hám felmegy Munkácsra és "elfogad", tehát elvezeti a bejövő rokonokat végleges telephelyeikre. Úgy néz ki, hogy (mint az előbbieken is ismertetett "népvándorlás" leírásában) a kazáriai törzsek, vagy nevezzük ezt magyar törzseknek, vagy aminek akarjuk (a lényeg ugyanaz), már előzetes megegyezés alapján az évezredes előőr és határőr népséggel, a székelységgel, pontos tervet készített. A visszatelepedés folyamán mindenki pontosan tudta, hogy hol fogja felépíteni házát - ki fogja odavezetni a kazáriai hét törzs tagjait új telephelyükre. Minden jel arra mutat, hogy a hat törzset elhelyezték a Kárpát-medencébe az avar-székely falvak közé és a féltett mágus törzset Buda-Esztergom környékére.⁸

A krónikának két állítása mellett nem mehetünk el. Egyik, hogy Budvárába látogatott Árpád. A dátumot nem szögezi le, de erre még visszatérünk. Most csupán annyit, hogy Budvára a római korban bizonyítottan létezett, amint kimutatták az 1980-as évek végén eszközölt ásatások. A második megállapítás, hogy Árpád a honfoglalás előtt Székelyföldön járt. Ugye ez hihetetlen? De ha belegondolunk, hogy Hinmár érsek 862-ben Kárpátokon túli magyar hadakat jegyez fel Pannónia területén, amikor Árpád úgy 20-22 éves lehetett és az avarokkal együtt fogtak fegyvert Pannóniában. Miért tette meg azt az 1800 km-t a magyar had? Hogy szlávokat találjon? 885-ben, amikor állítólag a besenyők éppen hevesen támadták az etelközi magyarságot, megint a Kárpát-medencében találunk magyar hadakat. 894-ben Árpád újból itt volt és 894 őszén zajlott le a hét törzs tanácskozása. A krónika megint igazolódik, Árpád itt járt.

A krónika a keleti és a nyugati kereszténység, valamint az ú.n. pogány vallások közötti összezapást is jelzi Erdély és a Székelyföld területén és leírja, hogy a magyar királyság megpróbálta királyi földhöz kötni a székelyeket, azonban azok saját

⁴ Dr. Szádeczky Lajos: Csiki Székely Krónika, 139. old. - BUDVÁRA. A székely nemzet anyavárosa, Székelyudvarhely. Budvára ma is áll. Biztos, hogy Atilla halála előtt építette, mert a 80-as évek ásatásai még római kori üvegeket is feltártak benne. (B.L.)

⁵ l.m. 139-149. old.

⁶ l.m. 140-141. old.

⁷ l.m. 141-142. old.

⁸ Mert a szláv mese, meg egyéb dolgok, későbbi birodalmi kitaláció az osztrák udvar ideológusai részére

szabad földjükön akartak élni és nem akarták felvenni a nyugati kereszténységet. Más vélemények is voltak és testvérharcra került sor.

"17-dik vers

A' Betsek fiai valának: Körös, Csalha, Bände, Győrffi, Papolcz, Illancs, Tivád. Kiket azután a Pannon földön szinte akkor szakadván magva Sállyának, a' nagy ajándékra alkalmatosságot szolgáltatata. De a' nagyobbik fiúnak, Körösnek nem tetszék a' Pannon föld, azért haza jöve a' fiaival. Ezek voltak: Aarad, Roka - Jama, Orre, Cseke, Pereny. Az apjok házat építe magának és fiainak. Ennek nevezetik a' Csalhafalvi föld Körös háza mellett.

18-dik vers

Ezért pedig nagy része megharagvék a' Székely nemzetnek a' Pannon királyra, sok Tribusok felkelének ellene, de Uopour Sandour ... az ötcsevel, Andorással és az István segítségével ellent állá..."⁹

Azt is pontosan közli, hogy a székely fővezér, miután István király segítségével győzedelmeskedik a makacskodók fölött, felépíti a *csiksomlyói Salvator kápolnát*.¹⁰

A "hittérítés" azonban majdnem elnépteleníti a Székelyföldet. A bán igyekszik úgy elhelyezni a maradék népet, hogy a jövőben zavartalanul tudjon fejlődni a székely nemzet, ne hagyjanak nagy területeket üresen és nem zsúfolódjanak össze más helyeken.

Minden esetre érdekes, hogy székely területnek írja a mostani Szilágy-megyét, Hunyadot. Jelzi az ökörsütés kötelezettségét és a testőri kötelezettséget.

"21-dik vers

Úgy, hogy minden pénzbeli adótól menteknek tartassanak. A' mely egyezés megesvén, ennek a' dolognak és kötésnek örök emlékezetére Uopour Sándor Rabanbán egyik fia, Arad a' maga Tribussával általtéteték a' Zarán Tribussa földtől nem messze, szinte a' Pannon széle földibe, a' Blackusok havasi földre.¹¹ Szállás Pataka mellé... Azért a' nemzetségek örökösön azt végzik, hogy a királyt és Pannon földe népét észak felől magok szabadságokban bántódás nélkül megtartják¹². Azután a király oltalmára, mellette száz lovas tartana. Azután a királynak, mikor választatik, megházasul vagy fia születik, ökörsütést adnak..."¹³

Tisztázza a Székelyföld szervezeti felépítését:

"21-dik vers

Mind a' katonák, mind a' kisebb Rabanbáni méltóságban lévők és Gyulák, úgy a' nagyobb Rabanbánok is egyenlő szabadságokkal élnek, kivéven a Gyulát és Vezért, kiknek ketten mindenkinek a' Nemek és Ágok előtt vala helyek. Mind a' polgári, mind az egyházi dolgok megítélésében, a közönséges végzéseknél kiadásában és ezeknek általhágóinak megbüntetésekben. Mely szabadsággal csak a' fő Vezér élt a' legfőbb Harkász és Gyula jelenlétekben.

24-dik vers

Minden Harkász alatt volt 5 Rabanbán és minden Rabanbán alatt két század, egyik lovas, más gyalog, kiknek fegyverek kopja és nyíl volt. Egy nagyobb Rabanbán alatt volt három Harkász és a' Gyula alatt is annyi, és mind ez a' hat a' Tribusoknak nagy Gyulája alatt. És ezek a' Gyulák a' Nemzet fővezére alatt, kinek lakhelye Boudvára volt. Ennek szinte a' végibe (Udvarhelyen) lakék a' legöregebb Gyula, a' Küküll vize mellett, a' hol a' kisebb Gyula parancsolatainak általhágói megbüntettetnek vala. Ez fő Harkásznak is nevezett. A 'kiknek a' becsületen kívül nem volt több szabadságok, mint másoknak."¹⁴

A székely székek a honfoglalás előtti időben Csiktől szinte Halicsig, Krakkótól délre Bécs, Zágráb, Dalmácia, majd Szlavónián keresztül Bánság, az erdélyi szász földek, Havasalföld Moldva területén át bezárták a nagy védelmi kört. Előző előadásomban felsoroltam őket.

Ezek a területek, amelyeket ma mindenki elfogad. Így is legkevesebb 16 székről kell beszélni.

*A budvári fő rabanbán alatt volt:
16 gyula
Mindenik gyula alá tartozott 6 nagy rabanbán.
Egy nagy rabanbán alá
3 horkász.
A horkász alá
5 rabanbán
Rabanbán alatt 2 század.*

⁹ l.m. 147. old.

¹⁰ Ma is áll. De miért, ha pogányok lettek volna?

¹¹ Havasalföld. A krónika átírásakor már zömiben román-kun örgrótság volt, de még erős székely székek voltak ott

¹² A mai Szerb-Horvát területeken lévő székely székekre utal, hozzájuk viszonyítva

¹³ l.m. 149. old. A Nemek és Ágok tagjait egyenletesen osztja szét minden székely terület között. Ez a mai napig is nyomon követhető

¹⁴ l.m. 150-151. old.

$$2 \times 5 = 10 \times 3 = 30 \times 6 = 180 \times 16 = 2880 \text{ egység} \times 100 = 288.000 \text{ fegyveres harcos.}$$

Füzéri székelyeket, a mai Fehér-, Szabolcs-, Baranya és Abony területén találjuk. A csiki hegyeket, Csiktarcát, stb. Pest környékén, amely több mint valószínű a testőr szék emlékét őrzi. A hortobágyi emberek még a két világháború között széke-lyeknek tartották magukat, használták a rovásírást. Mi mindenik tájegységet egy székeknek vettük, de valószínű, hogy ugyan-úgy, mint a mai Székelyföld, több székből állt. Ezek a székek egy részénél nyelvváltás történt később, elvesztették Székelyföld statútumukat, autonóm előjogaikat, csupán a helynevekben élnek. Ki gondolta volna, hogy Mohács körül ilyen falunévek vannak ma is: Székelyszabar, tehát szabír székelyek, Kisnyárad, Somberek, Homorúd, Dalyok, Nagynyárad, de ismerjük az elpusztult Bácsfalva nevét is. Mindezek a mai napig élnek a Székelyföld helyneveiben.

Ne feledjük el a Barlabási Lénárt által a 16. század nagyon elején említett "moduai zekeli" vidéket, sőt azt sem, hogy a mai Moldova címeres a Barlabási család címerének kissé újított változata.¹⁵

Ha csak a legerősebb kritikát is kibíró¹⁶ székelyeket vesszük a fenti székekhez, 288.000 harcosnál tartunk.

Mikor utána számoltam, nagyon meglepődtem. Egy egész sor érthetetlen dolgot magyaráznak meg a fenti tények.

1. Ami szinte mellékes az, hogy miért kellett hamisítványnak kikiáltani minden áron a Krónikát akkor, amikor teljesen világos volt, hogy a történelmi tényekkel nagyon is egybevág.

2. Eddig csak úgy emlegettük, hogy a 4 főszéken kívül székelyek léteztek a Csiglamezőn, Biharban, esetleg a Vereckei-szoros környékén, testőrök voltunk Bizáncban, a gergyói Bot család várat tartott fent a Békási-szoros nyugati részén kívül a mai Botosaniban, a Háromszékiek és Moldvaiak a Moldáviai Örhejen (Orhei). Mégis úgy nézett ki a dolog, hogy egy pár harisnyás, kucsás emberke lődörgött ide-oda Közép-Európában és ezek voltak a székelyek.

A dolgok kezdtek világossá válni. Mikor voltunk ott, ahol voltunk? Időben állandó folytonosságot lehet kimutatni a székelység telephelyein, legtöbb esetben maig. Sokan vallják Magyarország és az elcsatolt területek lakosai közül, hogy ők bizony székelyek. De vallanak a családnévek is. Előfordulásuk a legelső ráánkmaradt latin írásos emlékektől napjainkig.

A fegyveres harcosok nagy száma, azok részvétele minden hadjáratban teljes bizonyosságot szolgáltat a Kárpát-medencét körbefogó székely hadcsoportokról, településekről. Ez megmagyaráz mindent.

1. - Megmagyarázza: miért hozott Szt. István német testőrséget helyettünk?

- Miért telepítettek németeket, később szászokat bármi áron (mikor a lovagrend nem vált be, szászokat hoztak utánuk) a Déli-Kárpátokba, mikor ott voltunk mi?

- Miért jelentek meg a székelyek a 15. századig, sőt Mátyás királyig minden fontosabb magyar hadműveletnél? Mindig felderítőként, elő- és utóvédként, csaták sorsát eldöntő egységként.

- Miért kellett minket beszorítani a Keleti-Kárpátok völgyeibe és lehetőleg minél több hadi cselekménybe bevonni?

2. A fegyverforgató tömeg, profi harcosok óriási száma állandó fenyegetettséget jelentett az ősi törvényeket, szerződéseket, hitet átalakító magyar királyok számára.

Ne feledjük el a "honfoglaláskor" egy kézben volt ennek a harcos tömegnek az irányítása. Mindenütt ott voltak és állandóan hevesen követelték az ősi törvények betartását.¹⁷ Ha belegondolunk, a mai napig is falvainkban ezek a törvények, az emberek szemében gyakorlatilag erősebbek a hivatalos állam írott törvényeinél.

3. Az Árpád-házi királyok látták, ahogy önök is az előző fejezetekben, hogy a világ átalakulóban van. Az ősi türelemre, emberszeretetre, tiszteletre nevelő vallás és az azzal összefüggő törvények haldokolnak. Egy új, kegyetlenebb világ van kialakulóban. Mágusaik azt is előre jelezték, hogy ez az alakulás a Halak korszakának végéig fog tartani (napjaink), aki ezt az érát nem tudja átvészelné, az végérvényesen elveszik.

4. A székely azonban mindig nagyon hagyománytisztelő volt (ultrakonzervatív), ezért tüskét jelentett a változtatni akaró első királyok bordái közt.

Hogyan is érthette volna meg keményfejű népünk az évezredes előrenézést, mikor ez azzal járt, hogy elveszti jogait, felmorzsolódik, megszűnik léte.

5. Nézzünk vissza az elmúlt több mint 1000 évre. Igaza volt az eredeti magyar főuraknak, akiket a székelység, mint mágus népet, mindig magas fokúan tisztelt. Fennmaradtak.

Igaza volt a hagyományaihoz foggal-körömmel ragaszkodó székelységnek is. Itt vagyunk.

Mégis, a mi utunk volt a járhatóbb. Ma csonka Magyarország lakossága tiszta vérű magyarjainak zöme székelysármazék.¹⁸

Mikor a fentieket elolvasta amerikában élő református lelkész barátom, megdöbbenten felkiáltott: "az a pár ezer magyar, hogy tudott egy ilyen nagy székely tömeget leigázni!" Én rögtön arról kezdtem érdeklődni, hogy ő miképp "igázta" le templomának híveit? Csodálkozva ráfelelt, hogy őt meghívták a parókiára. Valahol itt kell keresnünk az ú.n. honfoglalás titkát.

1. A székelységnek nem volt királya. Ókorban, sőt a kora középkorban is király csak isteni vérből származó személy lehetett. A székelyek sosem tartották magukat szent népnek, de a magyarokat igen. Számunkra a mai napig is a magyar az isten népe, s Magyarország minden körülmények között a földi paradicsomunk. Ezt minden székely szívében hordja. Álmos népére volt szükségünk, hogy isten adta vezetőnk legyen.

¹⁵ A bölényfejen rénszarvas száj van a Barlabási címeren, míg a Moldovaién (Prut és Kárpátok közötti Moldova) már nem

¹⁶ A Krónika is említi, a helynevek ma is beszélnek róla és Orbán Balázs is felsorol korábban székely településeket

¹⁷ Ezt a folyamatot, jelenséget nyomon követhetjük a keleti székelyek történelmében napjainkig. Azonkívül ne felejtsük el, hogy a keleti "Udvarhely" népe állam volt az államban, ahogy az ma is. Erejüket meg kellett törni, ezért vannak a vallási villongások a mai Székelyföld területén az első királyaink idején. Ne felejtsük, hogy Bizánci vérvonal is van bennük

¹⁸ Most, mikor írok, 2000 őszén a magyar államelnök az ősi mágusok, s a miniszterelnök a székelység fia. Beszélnek a nevek

2. De ha ez a magyarázat nem elég, megnézhetjük a Kárpát-medence hadi biztosítását a honfoglalás után, miután láttuk a honfoglalás előtti helyzetet.

Megmaradtak a régi székek. A belső területeken Kolozsvár (Napoca) és Fehérvár környékén a hazaérkezők egy csoportja telepedett le egy gyula vezetésével, ugyanők megerősítik a Déva, Somlyó, Arad, Lippa, Dévaványa és Békéscsaba környékét. A Káli-medencébe, a Balaton északi részén a fehér hunok széke védte a hazaérkezett rokonságot, míg a csiki hun törzs a Buda-Esztergom szent népét. Megerősödik Zsolna, Magura, Poprád vize vonaláig tartó székek. A következő Eperjes, Kassa, Vihar-látó hegy, majd Ungvár, Munkács, Nagyszőlős a Tisza vonalig. A Drávától délre Sisak központtal, majd keletre Udvarhely, Réka-dugás, Záraig. Az erdélyi Kraszna mellől székely telepek vonulnak a déli Kraszna vidékére Kistanya központtal. A Duna védelmi vonala Bács, Pozsony, Eszék, Monostor, Dárda központtal. A Tisza, Temes, Száva alsó folyásait a fehér hunok nádora várából felügyelik, amelynek környékén ott állt a Maja és a Krisna asszony szentélye. A Vaskaputól nyugatra az úzok tartották a vidéket, erősített helységük az Olt beömlésénél Mag-ura tornya, tőle nyugatra Gyergy vára. A mostani Prahova-völgy Bukarest Duna vonalát az állítólag ellenséges besenyők, köztük a Déli-Kárpátok Duna által határolt területek üres részeit a fekete kunok töltötték ki. Ők telepedtek a Delta Gyergy ágára és a Keleti-Kárpátok Prut között a Barlád folyó mellé, szinte Kraszna váráig. A Pruttól keletre eső részeket úz-besenyő települések foglalták el, akik al-Maszudi szerint egy közös őstől származtak az avarokkal, hunokkal, szabirokkal, kazárokkal, onogurokkal. (Csak azért idézem al-Maszudit, hogy ne az én szavaimmal jelenjem meg az a nyilvánvaló tény, hogy egyetlen népről beszélünk, amely a magyar szkíta-székely családi képbe tökéletesen benne van.) A besenyők egy része bejött a mai Székelyföldre, a Nyárád folyó völgyébe, mások a bolgároktól kiűrt Háromszék déli részére és a mai szász vidékre, valamint a mai Bosznia területére, al-Maszudi úgy is hívja a kis besenyőket, hogy bazsnák törzsszövetség. Fő területük úgy 940 körül a Don és a Dnyeper közötti térségben volt. A három törzs a Szabad Ertin, Körce Csűr és Csaba-kengyel. A nagy besenyők törzséből a kapu, Gézával az élen, a mai Bukarest térségében, a gyula mai Moldova, a csaraboj Kijev környékén, a Kölpény és Talmát Ipa kán és Kostán vezetésével a volt Dentu-Magyararia és Lebedia területét biztosították.

Moldva nyugati részén még ma is tökéletesen kimutatható az elrománosodott besenyők anyagi és szellemi kultúrájának jelenléte. Jeleznünk kell azonban, hogy ezeken a vidékeken végig ott vannak a székely helyőrségek is. Nem volt egy elkülönülés a magyar népek között. A gyergyói Bot család a Prut mellett is fenntart egy várat. Ugyanilyen székely vár volt Kis-Ivó, a mostani moldáviai főváros és tőle délre Örhely. Az így kívül-belül megerősített magyar-székely társadalom át tudta vészelné a legviharosabb évszázadokat és az ún. honfoglalás eredményességét az bizonyítja, hogy ma is itt vagyunk.

Ujgurok – jurtában és házban

Herényi István (Budapest) Bulcsu horka

Padányi Viktor Várbulcsu című dolgozatában ezt írja: „Bulcsu horka volt a 10. század Európájának legnagyobb hadvezére.” Hozzá tehetjük, diplomatája is.¹

Dolgozatunk keretében beszélnünk kell a Bulcsu, Vérbulcsu névről, Bulcsu méltóságáról (horka), eredetéről, rokonságáról, szállásbirtokáról. Ezt követően hadjáratáról és diplomáciai tevékenységéről, végül haláláról is szót kell ejtenünk.

Bulcsu, Vérbulcsu név etimológiája nem egyszerű. A Bulcsu név nagy valószínűséggel a kazár kapcsolattal függhet össze. Ezt állítja Gyóni Mátyás, amikor ezt írja: "kazár vezérnek a neve, a Wahtang krónikában Bultsan".² De ugyanő, Gyóni, zsidó krónikára hivatkozva gólc Bulcsut káliz (kazár, kabar) eredetűnek tartja.

A Vérbulcsu név, egyik változat szerint, arra vezethető vissza, hogy Vérbulcsu a krinhildi csatában a legyőzött németek vérért itta. Ez a változat már csak azért sem lehetséges, mert Bulcsu soha a krinholdi csatában nem vett részt. Sokkal inkább hihető a másik változat, amely szerint a horka tisztje lehetett a vérszerződésnél, a vérkibocsátó - aki a törzsfőnökök véréért egy edényben fogta. Bulcsu horka dédnagyatyja lehetett az első, aki a Vérszerződésnél közreműködött.³ Konstantinosz bizánci császár De administrando imperio című művében a magyar fejedelmi méltóságot, a kendét, a gyulát és a horkát említi. A harmadik fejedelem a horka volt. Ez a méltóság azonban csak a honfoglalás előtti Vérszerződésben kerülhetett a fejedelmi személyek közé. Ezt megelőzően a horka méltoságnévvel nem találkozunk. A honfoglalásig csupán a Kurszán kende és Árpád gyula méltóságával találkozhatunk. Így alaposnak látszik az a feltevésünk, amely a horka méltóságot a kabar (káliz) hármass törzsszövetséghez köti. A három méltoságnév etimológiája a törökből fejthető meg. Györffy szerint a kündü, künde méltóság török eredetű nem fér kétség. A szóban a török kün, a nap jelentésű szó rejtezhet.⁴ A gyula jelentése fáklya az ó-törökből. A horka etimológiája eddig ismeretlen. Nem zárható azonban ki, hogy a két fényt jelentő méltoságnév mellett a horka, harka a török harikára vezethető vissza. Jelentése: csodálatos, csoda.⁵

Az eredet, származás kérdése már az előzőekben eldőlt, hiszen a káliz Bulcsu, meg atyja, a Kál horka, a család káliz származására enged következtetni.

Sokkal nehezebb kérdést vet fel Bulcsu rokonsági helyzete. Már az apa kérdésben is vita van. Nevezetesen Anonymus Bulcsu apjának Bogátot, míg Konstantinus Kált tünteti fel. Miután Konstantinust megbízhatóbb forrásnak ítéljük, mint Anonymust, így el kell fogadnunk, hogy Bulcsu horka apja Kál horka volt. Ezzel azonban nem zárhatjuk le a vitát, mert Bogátnak is bizonyosan köze van mind Kálhoz, mind Bulcsuhoz. Birtokaik közvetlen közelsége feltételezi a rokoni kapcsolatot. S ha Bulcsu születési dátumát 910 körülre rögzítjük, apját pedig 890-re, Bogát születési dátumát 870-re kell tennünk. Bogát Tarhossal együttműködött a hadjáratokban. Tarhos pedig mint Árpád legidősebb fia, szintén ez időtájon kellett, hogy születessen. Egyébként Bogát és Árpádházi Tormás későbbi együttműködése is arra hívja fel a figyelmet, hogy Bulcsu horka az Árpádházzal is rokonságban volt. Ezt látszik bizonyítani a Bogát-Tarhos együttműködés a honfoglalás korában, meg 921-ben a Berengár-féle háborúban, de ezt igazolja Bulcsu és Taksony 940-es, Bulcsu és Tormás 948-as, végül Bulcsu és Lél 955-ös szereplése is. Nőági rokonságot sejtünk ez esetben. Egyébként az Árpádház idegen, hatalmas nemzetségekkel kötött házasságot. Itt említjük, hogy Taksony nagy valószínűséggel a besenyő Tonuzóba lányát vette feleségül.⁶

Más szerzők annyira közelinek látják a Bulcsu és az Árpádház rokonságát, hogy Bulcsu rokonságát egyenesen az Árpádházból vezetik le. Padányi Kál fia, honfoglaló Tas vezér unokájaként említi Bulcsut.⁷ Ugyanakkor Hóman Liündik, Levente unokájaként említi Bulcsut.⁸ Sokkal valószínűbb azonban, hogy Tétény lehetett az Árpáddal egyidős fejedelem, horka. Miután horka a kabarok fővezérének jelenthette és ez a név Téténnyel kapcsolatban merült fel, a történelmi feltételezésünk nem látszik megalapozatlannak.

Tekintetbe véve az árpádkori egészségi viszonyokat, amikor 30 éves férfi is már idősnek számított, akkor erre figyelemmel, a következő időbeli meghatározást adhatjuk. Kiindulópontunk az augsburgi 955. év. Bulcsu horkát ekkor 45 évesnek tekinthetjük. Így születési éve 910. Ehhez képest Kált 890-ben, Bogátot 870-ben, Tétényt 850-ben születettnek gondolhatjuk.

A Bulcsu nemzetség korai családfáját a következőképpen látjuk összeállíthatónak. A leszármazási tábla tetején Tétény áll, ki valószínűleg horka volt. Fia Bogát lehetett. Tétény fia Harka csak azt jelenthette, hogy itt a személynév helyett csak a méltoságnévét jegyezték fel. A sóvidék két Bogát települése is erre enged következtetni. Erdélyben Harka település nincs. Bogát harkának két fia lehetett. Az egyik Gyula, a másik Kál. Kálnak két fiát és egy leányát tételezzük fel. Bulcsura vonatkozóan Konstantin császár adata megbízható - így testvérének is kellett lennie, mert Cambria ostrománál Bulcsu

¹ Padányi Viktor: Vérbulcsu. Ausztrália, 1955. Továbbiakban: Padányi 1955. 1-31

² Székely György-Bartha Antal: Magyarország története. Budapest, 1984. Továbbiakban: Székely 1984. 16-34

Gyóni Mátyás: MNY 34. 1938. 86-96. Továbbiakban: Gyóni 1938

Gyóni Mátyás: A magyar nyelv görög feljegyzéses szövevényeinek. Budapest, 1943. Továbbiakban: Gyóni 1943

Herényi István: Bulcsu horka nyári szállása. Századok 1971. 105.361. Továbbiakban: Herényi 1971

³ Kristó Gyula: Korai magyar történeti lexikon (9-14. század). 1994. 132. Továbbiakban: Kristó 1994

⁴ Székely 1983. 626

Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Budapest, I-II. Továbbiakban: Kiss 1988. 551

⁵ Csáki Éva: Török-magyar szótár. Budapest 1995. Továbbiakban Csáki 1995. 148

⁶ Székely 1984. 707. 708. 742. 1499. 1769

⁷ Padányi 1955. 9

⁸ Hóman Bálint: Szent István. Budapest, 1938. Továbbiakban: Hóman 1938. 48

unokaöccsét elvesztette. Padányi Viktor hipotézise szerint Bulcsunak volt egy nőtestvére is, aki Arnulf herceghez ment feleségül.⁹ Nem zárható ki annak a lehetősége, hogy a 942-es hispániai hadjárat egyik vezére, Bulcsu horka mellett, unokaöccse, Harkadi volt.

Ezek után vessünk egy pillantást a Bulcsu nemzetség (Tétény-Bogát-Kál-Bulcsu) szállásbirtokaira. A honfoglaláskor (894-895) Tétény Erdély felső részén ült szállást, sőt fiának, Bogátnak is itt volt az átmeneti szállásbirtoka. Nem zárható ki annak a lehetősége sem, hogy Bogát Tarhossal (Leventével?) 894-ben az Arnulf elleni hadjárat vezére volt. Hiszen ezt a harcot a kabar csapatok vívták. Lehet, hogy Bogát már ekkor, a győztes hadjárat után megszállta a Balaton és a Duna közötti Pannóniai részt, az erdélyi részt pedig fenntartotta 904-ig, Kurszán kende haláláig. Ekkor alapvető változás állott be a hatalomban. Árpádra szállt a kende hatalma, s ezzel egyeduralkodóvá vált. Ő viszont a gyula hatalmi ágát Téténynek adta, a kende szállásbirtokával együtt. Tétény téli szállása Tétényben, a Duna mellett, nyári szállása a Győr megyei Tét, a Moson megyei Tétény, a bécsi medencében fekvő Tétény feküdt. Déli részén érintkezett Bogát korábbi szállásával. Bogát, majd Kál, később Bulcsu téli szállása a Balaton mellett Zalavár környékén, a káli medencében Köveskál és Dióskál területén volt.¹⁰ Bogát, Kál, Bulcsu szállása viszont Szombathely környékére, Vas megyében rögzíthető. Mutatják ezt a településnevek. Két Bogát a Rába mentén, két Kál a Répce és a Gyöngyös mentén (Sajtoskál, Káld), Bulcsu Szombathely mellett.¹¹

Végül tekintsük át Bulcsu horka hadvezéri és diplomáciai pályafutását. A 910-ben született Bulcsu horka, a harmincas évek második felétől lehetett seregevezér. 937-ben nagyszabású és nagyszerűen tervezett első európai hadjáratát vezette sikerre. Ugyanakkor feltűnt a nagy ellenfél is Madarász Henrik fiának, Ottónak a személyében.¹² Míg ezt a hadjáratot saját törzsi hadseregével hajtotta végre, 942-ben hét törzsfő indult Hispániába.¹³ Ezeknek az élén Gyula állott, a helyettes minden bizonnyal Bulcsu horka volt. A hadjárat a fél Hispánia meghódításával járt. Hamarosan haza kellett azonban a törzsi seregeknek Hispániából jönnie, mert az arabok a hagyományos hadi módszert alkalmazták a magyarok ellenében, azaz felperzselték azt a vidéket, amerre a magyar hadak jártak, így élelem és abrak hiányában a törzsi hadseregeknek haza kellett jönni. Nagy hadseregeknek kellett lennie. Hacsak egy ezreddel vonult is ki a törzsek hadserege, legalább 7000 fővel számolhatunk. Több ezer kilométer távolság figyelembevételével a szervezés és a végrehajtás sikere a magyar hadsereg értékére mutat. Ehhez járul a seregevezérek stratégiai megfontoltsága. 947-ben Taksony herceggel együtt bejárták Itáliát, segítséget vive II. Berengárnak.¹⁴ Közben Bulcsu horka átlátta, hogy Ottó császár egyre veszélyesebbé válik a magyarságra, ezért úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a kereszténység keleti részét kell pacifikálnia és ez csak a kereszténység felvételével érhető el. 948-ban Tormás herceggel együtt megjelent Konstantin császár udvarában, ahol nagy fényességgel fogadták. Felvette a kereszténységet, a császár lett a keresztapja. A bizánci császár vendégbarátja és római aptriciusi címmel tüntette ki.¹⁵ Arról nem szól a krónika, hogy mint Gyula, térítő püspököt hozott volna magával, de ez valószínűsíthető, hiszen a Dunántúlon több görög szertartású vidék is felfedezhető. Rum görög településnek tekinthető, mellette fekvő Szent Iván falu a tihanyi baziia szerzetesek, meg a keleti szentek patrocíniumos falvaival. (Kozma-Damján, Pantaleon, Szent Ilona, Szent Demeter, Szent Iván, Szent György.) Bulcsu horka Zalaváron és környékén megismerte a sclávok és az avarok kereszténységét és így nem volt előtte ismeretlen a keresztény tanítás. Bizonyos azonban, hogy amint Gejza fejedelem, nem hitből fakadóan, hanem politikai megfontolásból lett kereszténnyé. Ez Bulcsu esetében is feltételezhető. Az bizonyos, hogy ellentétben a bizánci tudósításokkal, nem üldözte a keresztényeket, sőt megengedte, hogy Wikber szerzetes térítsen a hadsereg katonái között.¹⁶

Közben Ottó hódoltatta a környező grófokat, hercegeket, s igyekezett egységes birodalmat összekovácsolni. 951-ben valószínűleg Bulcsu horka parancsnoksága alatt magyar sereg Itálián át Aquitániában nyomult. Ezalatt Henrik, bajor herceg betört Magyarország nyugati végeire, éppen Bulcsu horka szállásbirtokára is. Bulcsunak feltétlenül látnia kellett a tornyosuló veszélyt, de gondolni sem lehetett az Ottóval való kibékülésre. Nem maradt már hátra, mint az ultima ratio, a háború. A német történészek ennek a háborúnak csak a végét mondják el, holott ez elválaszthatatlan az azt megelőző 854-es hadjáratától. Ez a haderő együttesen 30-35 ezer főt tehetett ki, mikor 854 tavaszán 120 ezer lóval elindult. A sereg a szövetséges bajor és sváb tartományokon harc nélkül átvonult, előbb végigdúlt három frank tartományt a Rajna innenső oldalán, amelyek Ottó koronátartományai voltak. A frank erők megsemmisítése után átkelt a Rajnán és Lotharingiában megsemmisítette Bruno lotharingiai haderejét, amely után a most már visszatért Vörös Konrád ünnepélyesen és gazdag ajándékokkal fogadta őt. Néhány napi pihenés után Bruno másik tartományába, Köln és Maastricht vidékére vonultak, ahová mellesleg Vörös Konrád herceg kalauzolta őket. A tartomány katonái erejének megsemmisítése és a tartomány végigpusztítása után Brabantba törtek, majd Lobbesen áthaladva Crambait ostromolták. A várost el is foglalták, de a könnyűlovasság a fellegrárat nem tudta bevenni, sőt a várórség kirohanása alkalmával Bulcsu öccse (unokaöccse) is elesett. Bulcsu unokaöccsének a fejét lándzsára tűzték és a vár fokára kitűzték. Bulcsu elvonulása feltétele alatt kéri öccsét, de a várbeliek cseleltől tartván nem adták ki a holttestet. Ezért Bulcsu horka seregével rabolva, pusztítva hagyta el a vidéket. A hadjárat közel hét hónapig tartott, s a sereg megtett mintegy 5000 km-t.¹⁶ Ottó és Henrik egyesítette erejét. Magyar érdek fűződött az Ottó-Henrik féle erőgóc megsemmisítéséhez, az intervencióra szükség is volt, s ezzel Bulcsu tökéletesen tisztában volt. Bulcsu

⁹ Padányi 1955. 10

¹⁰ Székely 1984. 681. 694. 820. (Kézai adata)

¹¹ Herényi 1971. 355-387

¹² Padányi 1955. 15

¹³ Székely 1984. 609

¹⁴ Székely 1984. 703

¹⁵ Padányi 1955. 9

¹⁶ Padányi 1955. 22

habozott. Június elején követeket küldött a császárhoz, s adófizetésre szólította fel, aminek ellenében békét ajánlott. Ottó azonban csak csekély ajándékokat küldött, s ez a válasz sokat mondott.¹⁷ Hosszú habozás után júliusban Bulcsu, Lél és Sur mégis indulásra szánta el magát, s az időpont maga is végzetes. A magyar hadviselés tipikus ideje a tavaszi és az őszi esőzések közötti idő, s már július volt. A könnyű fegyverzetű magyarok 955. augusztus elején ostrom alá vették az Ulrik püspök által védett Augsburgot (Ágostát). Ottó német király szász, bajor, frank, sváb és cseh csapatát a magyarok ellen vezette. A király közeledtének hírére a magyarok felhagytak a város vívásával. Ottó ellen fordultak. A döntő összecsapásra 955. augusztus 10-én a Lech folyó mentén, Augsburgtól délre került sor. A sereglétszámok bizonytalanok. A korabeli német források a magyarok számát eltúlozzák. Persze a sok tartaléklóval felvonuló magyarok nagyobb alakzatot láttattak. Nagyon valószínű, hogy a két hadsereg közel azonos létszámú volt. A németek nyolc légiót képeztek.

A magyarok megkerülve a német csapatokat, a hátvédnél kezdték el a támadást. Eredményesen. Hatalmas kiáltozással indították meg a támadást és némelyeket levágtak, másokat foglyul ejtettek, hatalmukba kerítve a német hadsereg egész poggyászfelszerelését. Ottó király mikor megtudta, hogy a hátvéd csapatok veszélyben forognak, odaküldte Konrád herceget a negyedik légióval, aki a foglyokat kiszabadította, a zsákmányt kiütötte a kezükből és az ellenség portyázó csapatait messzire űzte. Majd a király a seregével maga is beleavatkozott a csatába és azt véglegesen a németek javára eldöntötte.¹⁸

Megmagyarázhatatlan, hogy mi lehetett a csatavesztés igazi oka. Hiszen a magyar csapatok a nyolc német csapatból hármat már megsemmisítettek, s csak öt maradt még hátra. Feltevésünk szerint ebben az időjárásnak is be kellett játszania. Megeredt az eső és az esőben a magyar íjak használhatatlanná váltak, kézi tusában pedig a páncélos sereg messzemenő előnyben volt a könnyűlovas magyarokkal szemben. De a magyar sereg nagy veszteségét nem elsősorban a csata hevéssége okozta, hanem a szétszórt seregtesteket a környező települések lakói minden eszközzel irtották. Sokan a sokágú Lech patakban lelték halálukat. A Duna felé menekülők a dunai átkelőknél kerültek a németek fogságába. Ezek pedig kíméletlenül megölték a magyarokat. A három vezért is elfogták. Regensburgba vitték, ahol a bitófán végezték életüket. Gazdagságukra jellemző adat, hogy a tőlük elvett aranytárgyak több kilót nyomtak. A gyászmagyarok pedig az Alpokon keresztül kerültek vissza Magyarországra. A korabeli regösének ezt így adja vissza: "Megjöttünk hideg földről, hideg mezejéről, elfagyott kinek keze, kinek lába, kinek egye-mása." Bár még augusztus hónapban járunk, de az Alpok magasabb tájait hó fődte és a hőmérséklet is fagypontra esett.¹⁹

Végezetül álljanak itt Padányi Viktor szavai: "A legnyomasztóbb és legfájdalmasabb ebben az egész ezeresztendő komplexumban nem a csatavesztés és nem a 10000 jó magyar harcos nyomorult pusztulása. S annak ellenére, hogy a magyaroknak otthon még legalább 50000 támadásra bevethető emberük volt, a német gesztusra nincs magyar felelet. Viszont bármennyire is nagyra van az Ungerschlattal a német történelem, a nagy győzelem nem magyar földön, hanem a Német Birodalom szívében történt. Tény, hogy a nagy győzelem után és ellenére, évtizedeken át nem mertek a németek megkockáztatni a magyar föld ellen támadást."²⁰

Megjegyzés:

A. F. Gombos, *Catalogus Fontium Historiae Hungaricae I-III*. Budapestini, 1937-1943, névmutatójában a dolgozatban szereplők nevei megtalálhatók

¹⁷ Padányi 1955. 22-25

¹⁸ Kristó Gyula: *Az Árpád-kor háborúi*. Budapest, 1986. Továbbiakban Kristó 1986. 43

¹⁹ Sebestény Gyula: *Regösének* 1900

²⁰ Padányi 1955. 16

Horváth Lajos (Veresegyház)
Rosz (rusz) királyi testőrség
és földrajzi név hagyatéka az Árpád-korból

Mocsáry Antal 1926-ban megjelent művében ezt olvashatjuk a Nógrád megyei Nagyoroszi faluról: "A mostani lakosok eleji Kálmán királynak, aki 1096-1114-ig uralkodott, engedelmé mellett Lodomeriából, Gallicziából* és Orosz Országból költöztetnek ide által, ugyan ezért Orosz-falvának neveztetett ezen hely, s azzal a megkülönböztetett elsőséggel ruháztattak fel lakosai, hogy ők a király kapujánál és ajtajánál ör-kép felvigyázzanak, s a király személyét őrizték."¹

Hogyan igazolható ez a történelmi hagyomány az oklevelek és krónikák alapján?

1. A rosz (rusz) királyi testőrség falvainak adatai

A Nógrád megyei Nagyoroszi faluhoz csak kétségek között vonható az az adat, amely szerint 1219-ben "pristaldo Damiano de villa Orsci" szécsényi peres feleket kísért Váradra. Mohora és Wruzd együtt említetik 1346-ban Nógrád megyében, ez az adat már bizonyosan a későbbi Nagyoroszra vonatkozik.²

Károly Róbert (1310-1342), I. Lajos (1342-1382) és Zsigmond (1387-1437) király minden vám és adó fizetése alól való mentességüket újból és újból megerősítette, kitűnik ez I. Ulászló 1441-ben kiadott ugyancsak megerősítő okleveléből, amely az előzőekre hivatkozik. Ezeket a kiváltságokat II. Ulászló 1495-ben, II. Lajos 1516-ban megerősítette Nagyoroszi orosz (rutén) lakóira nézve. A sort folytatta I. Ferdinánd (1526-1564) és II. Mátyás (1608-1619) király.

Bakócz Tamás esztergomi érsek perbe fogta Nagyoroszi lakóit a királyi ítélőtáblán, mint nemeseket 1505-ben. Az ekkor bemutatott oklevelek szerint a Nagyoroszi rutének régtől fogva bírták Velika, Jásztelek és Pusztá-Berény pusztát. Birtoklásuk kezdetét a pusztákra "az idegenek elköltözködésétől fogva" időmeghatározással jelölték.

Az esztergomi érsek nem minden alap nélkül firtatta Pusztá-Berény birtokjogát, mert az első okleveles adat szerint 1274 előtt az esztergomi örkanonokság birtoka volt, amelyet rendszeresen bérbe adott. Vagyis a 13. század második felében már pusztá, azaz a rutének számára idegen "berények", illetve "jászok" már erre az időre elköltöztek, csak a helynevet hagyták maguk után.³

Egyes történészek véleménye szerint a Jászságba összetelepítették a jászokat az ország különböző pontjáról. És valóban, a Jászságban csak a 14. század első feléből rendelkezünk adatokkal a jászok jelenlétére nézve.⁴ A legelső biztos adat I. Károly 1323. április 13-án kelt oklevelében található, határjárás részlete: "finitur apud ecclesiam Azy." Ez a megnevezés a később újszász néven feltűnő településre vonatkozik.⁵ A Nagyoroszi melletti Berény és Jásztelek kiürítése az "idegenek", azaz a jászok által végbemehetett a 13-14. század fordulóján, amikor megszervezték a Jászságot. Vagyis Nagyoroszi ruténjai ebből az alkalomból jutottak a nevezett puszták birtokához.

Nagyoroszi a Rosd, Rusd sziget (Szentendrei sziget) csúcán található Kisoroszival szemben "nagy", amellyel története összefügg. Az egy megyén belüli azonos falvakat szokták ki és nagy, alsó és felső jelzővel megkülönböztetni. A Rosd sziget északi része évszázadokon keresztül Nógrád megyéhez tartozott, maga Vác is.

I. Lipót a Nagy- és Kisoroszi "oroszokat" minden addigi kiváltságaikban megerősítette, amit Nógrád vármegyében ki is hirdettek 1688-ban. Kisoroszi ügyében Nógrád vármegye hatósága átírt Pest-Pilis-Solt vármegyéhez 1690. március 6-án kelt levelében, amelyben sérelmezte, hogy a kisorosziakat a kezükben lévő privilégium ellenére fegyveresen kényszerítették a porció megfizetésére.⁶

Kisoroszi falvára nézve az első adatunk valószínűleg Álmos herceg 1108 körüli dömösi prépostság alapításával kapcsolatban tűnik fel. A prépostságnak adományozott javak sorában szerepel "in Insula in Magna villa" 1 eke három szántó mansióval. A szövegkörnyezetből arra lehet következtetni, hogy ez a sziget a későbbi Rosd-sziget, a falu pedig Kisoroszi, amely itt Nagyfaluként nevezetetik.⁷

Második adatunk szerint Keled bácsi ispán, aki forrásainkban 1111-1128 között szerepel és Mánuel a Szent Mária egyházat Ros faluval stb. a jeruzsálemi Szent Theodosius monostornak adományozta. Ezt az adományozást III. Béla (1172-1196) oklevélben megerősítette. Honorius pápa (1216-1227) átíratában olvasható: "Szent Mária egyházat Ros faluval, jövedelmekkel és más tartozékaival."⁸

A lokalizációban nagy segítségünkre van a Szent Mária egyház és a Duna egy szigete, amely úgy is értelmezhető, hogy

* A mi Gácsországunk. Szerk.

¹ Mocsáry Antal: Nemes Nógrád vármegyének Históriai, Geográfiai és Statisztikai Esmértetése. Pest, 1820. I. 305

² Györffy V. 282

³ Mocsáry I.m. 306-310

⁴ Györffy III. 61-63

⁵ Anjou-kor VII. 254

⁶ Györffy V. 659., Mocsáry I.m. 3017., OL, E 281. Budai kamarai adminisztráció, Berichte und Schreiben 1960. "N" március

⁷ Györffy IV. 659

⁸ III. Béla emlékezete. Szerk.: Kristó Gyula és Makk Ferenc. Bp., 1981. 102-103. - Önkényesen "Rozs" falunak írták a helynevet, ez így helyesírástörténetileg sem állja meg a helyét. Abból a prekonceptióból ered ez az Árpád-korban sosem volt helynév, hogy "rozs", azaz gabonafajta a jelentése a falu és a nemzetség nevének. A III. Honorius pápa által hivatkozott oklevelet a Kritikai jegyzékben sem II. sem III. Bélánál nem találjuk meg, vagyis az 1111-1128 között szereplő Keled Rosd falujának adományozását akár II. Béla (1131-1141) is jóváhagyta

a Szent Mária templom Ros faluban áll, illetve Ros (olvasd Rosz) falu a Szent Mária szigeten álló templom tartozéka és ezeket együttesen ajándékozta Keled bácsi ispán a Gut-Keled nemzetségből.⁹

Ebbe a körbe tartozik még az először 1368-ban említett Oroszpatak (Vrozpathac) a Szentendre és Sencse közötti pomázi határon. Ugyanitt Orosz nevű birtokot említenek 1394-, 1409-, 1412-ben és Oroszkút pusztát 1457-ben.¹⁰

2. A Ros, Rosd, Rusd név eredeti jelentése

A történeti hagyomány szerint rusz, rosz királyi testőrség telepedett meg a jelenlegi Nagyorosziban és Kisorosziban. A sziget csúcsán lévő Rosz faluról kaphatta az egész sziget a nevét, ahogyan Csepel falu adta az egész Csepel-sziget nevét. Úgy látszik, hogy a szigetek folyás iránti felső csúcsain létrejövő falvak nevének szigetnévképző tulajdonsága van a régi magyarban.

*A jelenlegi "akadémiai" vélemény szerint a Rosd sziget és a nemzetség neve a rozs gabonaféle nevéből származik, ezért általában Rozsd alakban írják ezek előfordulásait a történeti irodalomban függetlenül attól, hogy az oklevél, a történeti forrás mit tartalmaz. Szerintünk a Buzád-nemzetség neve búzából, az Árpád-ház neve az árpából származik.*¹¹

Ennek a nagyon kényelmes és tetszetős, ráadásul "békés" földművelő jellegű vélekedésnek most csak a Rozsd tagját fogjuk alaposan megvizsgálni. Rögtön kezdetjük is a III. Béla emlékezete c. kiadvánnyal, amely egészében Kristó Gyula és Makk Ferenc munkája és amelyben önkényesen "Rozs" helynévre fordították azt, ami az oklevélben áll és ami semmi esetre sem lehet rozs, már csak helyesírástörténeti szempontból sem. Akár Ros, akár Ruz látható az oklevélben, az aligha olvasható Rozsna és értelmezhető gabonának egy olyan területen, ahol Galiciából, Ruténiából, Oroszországból érkezett királyi testőrök laktak.

Ugyanis a Rosz folyó Kijevtől délre folyik és délkeletre ömlik a Dnyeperbem a Kijevi Évkönyv említi az 1146, 1150 és 1151. évnél úgy is, mint a folyó mellékének területi nevét. Velikij Rosztov és más Rosztovok nevének tövében, valamint Rosztyszlav, Rosztyszlavics névben is ez található. A Rusz pedig magát a kijevi központú államot és területét jelentette a 10-13. században.¹²

Okkal állíthatjuk tehát, hogy Rosd szigeten létező Ros királyi testőrfalu nevének hangteste, ejtése Roszd sziget, Rosz falu volt, ami még a 12. században orosz (varég, normann) népséget jelentett. Vagyis a Roszd hangalakú nemzetség is varég, normann származású lehetett valamikor. A Roszd sziget, a Roszd nemzetség, a Rosz falu, a későbbi Kis- és Nagyorosi, a Szentendre határán lévő Oroszpatak és Orosz birtok tehát ezekről kapta a nevét. A Kárpát-medencében lévő sok orosz nevű település népessége lehet szláv, de a felsorolt települések lakói eredetileg ros testőrök voltak, azaz varégek, normannok, ahogy azt a magyar királyi testőrségre vonatkozó Árpád-kori hagyomány és adatok is bizonyítják. A ros, ruzs eredeti jelentése pedig hajós, azaz olyan varég (magyarban varang), amelyik északról jöve a Dnyeperen hajójával kiér a Fekete-tengerre és Konstantinápoly a végcélja a 9-11. században.¹³

3. Mikor és hol teljesíthettek királyi testőrszolgálatot a rosok?

A Kazár Kaganatus katonai segédnépei között már 643-ban szerepelnek a ruszok a kazároknak az arabok ellen viselt hadjáratában. A 10. században élt Maszudi szerint Kazárországban "vannak ... oroszok (Rusz) és sclávok (Saqliba), akik a főváros egyik oldalán laktak ..." "Az oroszok és a sclávok szintén beléphetnek a hadseregbe és a király szolgálatába." Ezekből az idézetekből most az a fontos, hogy az orosz (rusz) nem scláv és hogy Kazáriában szolgálhatott a hadseregben és a királyi testőrségben.

Anonymus szerint Kijevnél oroszok (ruthenus) is csatlakoztak az Álmos vezette magyarokhoz, hogy Pannóniába jöjjenek. Az orosz őskronika tudósítása szerint a 996. évnél Oroszország fejedelme és István király között jó viszony állt fenn. Anonymus szerint az Álmos vezérrel bejött oroszok (vikingek) építették a nyugati határ védelmére Oroszvárt.

Az oroszok (vikingek) beköltözését a Kárpát-medencében a 10-12. századra tehetjük. Melich Jánosnak és Kniezsa Istvánnak az a véleménye, hogy orosz szavunk honfoglalás előtti török jövevényszó. "A török szó az orosz Rus-in, Rus átvétele, ez a finn Ruotsi "skandináv", svéd ryss, amely viszont az ósvéd rodh "hajós"-ból való."

Megmélítjük, hogy II. Bolgárölő Basileios (976-1025) bizánci császár seregében 6000 lándzsával és pajzzsal felszerelt orosz gyalogos harcolt. Ezeket a bizánci császár "kérte" az orosz fejedelemtől, amikor lányát hozzáadta és a fejedelem meg is keresztelkedett. Ez az orosz kíséret (druzsina) 988-ban érkezett Kijevből Bizáncba és ettől kezdve az orosz (varég, varang, viking) testőrség évszázados karrierje indult útjára a bizánci császár seregében.¹⁴

Páriz-Pápai Ferenc szótára 1767-ben még így rögzítette az orosz szó jelentését: Janitor, Satelles, ein Thorhüter, Portner, Trabant. Vagyis: ajtónálló, katona, felvigyázó, őr, kapupőr, darabont, fegyveres szolga, gyalogos. Senczi Molnár Albert

⁹ Noszlopi Németh Péter: Az Árpád-kori Buda nyomai a Pilisben. Bp., 1998. 71-78

¹⁰ Bakács 840, 1049, 1053, 1060, 1236, 1265. és DI 15 186

¹¹ Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. Bp., 1983. 63. 605., KMTL 59-60, 251, 581, 631

¹² Font Márta: Magyarok és Kijevi Évkönyvben. Szeged, 1996. 79, 141, 197. és 1. térkép. Bakay Kornél: Östörténetünk régészeti forrásai II. Miskolc, 1998. 93. kép

¹³ Bakay Kornél idézi Biborbanszületett Konstantinoszt, aki szerint Theophil bizánci császár (829-842) idején: "E földön belül sok folyó van, közülük a legnagyobb Dnyeszter és a Dnyeper. A Dnyeper folyó felső folyásánál laktak a ruszok (rós), akik ezen a folyón lehajózva eljutnak a rómaiakhoz. Besenyőország tartja birtokában az egész földet..." Az utóbbi mondat nyilván a 895-ös magyar honfoglalás utáni időre vonatkozik. - I.m. II. 129

¹⁴ Györfly 1959. 47, 60, 88-89

1604-ben kiadott szótára szerint a Ruténi: Szarmatiai népek, Oroszok, továbbá Francia népek. Az orosz névnek ezek a jelen-tései az egész középkoron át kimutathatók Közép- és Kelet-Európában.¹⁵

Mocsáry Antal szerint Nagy- és Kisoroszi eredeti lakói Kálmán király (1095-1116) engedelmével költöztek be Lodomériából, Halicsból és Oroszországból, az utóbbin a Kijevi Rusz értendő.¹⁶

Kálmán király 1112 nyarán feleségül vette Vladimir Monomachos leányát, Eufémiát a szuszdali fejedelemségből. Egy-két év múlva azonban visszaküldte az asszony házasságtörése következtében. Kálmán öccse, Álmos herceg már 1105-ben feleségül vette Szvjatopolk kijevi nagyfejedelem leányát, Predslávát. Ebben a másfél évtizedben tehát két Árpád-házi feleség is érkezett az Esztergom, Dömös, Visegrád, Óbuda, Veszprém által határolható magyar állami központba. Mindkét házasságkötés alkalmas esemény lehetett a rusz kíséret, testőrség betelepítésére.¹⁷

Ezekkel azonban a történelmi lehetőségeket még teljesen nem merítettük ki. Kálmán király első felesége a Sziciliában székelő, francia-normann Roger gróf leánya volt, akit feltehetően Feliciának hívtak. Ez a szicíliai kapcsolat egyben francia kapcsolat is volt, hiszen Roger idősebbik leányának férje Rajmund toulousi és saint-gillesi gróf volt. Felicia kíséretében érkezett Magyarországra Ratold (Rátót) és Olivér testvérpár, akiknek legelső adománybirtokuk nyilván az idősebb testvér személynevét őrző Rátót (Veszprém vm.) és Rátót (Pest vm.) volt. Az utóbbi birtokközpont, Vácrátót igen közel fekszik Kisoroszihoz, ahová a váci révén már a középkorban is kellő átjárás volt.¹⁸

A francia földön létrejött Normandia Hercegségből érkező normannok 1060-ban elhódították az araboktól Szicíliát. A hódítók vezére I. Roger néven uralkodott az újonnan létrejött államban, amelyet fia, II. Roger jelentősen kiterjesztett Dél-Itáliában. II. Roger (1130-1154) testvére volt Feliciának, Kálmán király feleségének és a nagybátyja volt II. István (1116-1131) magyar királynak.

A 11-12. század fordulóján Árpád-házi király és herceg házassága révén két alkalommal keletről és egy alkalommal délről-nyugatról is érkezhetett orosz (rusz, viking, normann) testőrség a magyar állam központjába. A keletről jövő orosz testőrség látszik valószínűbbnek, de ezért a szicíliai kapcsolatot is meg kellett említenünk. Most nem is részletezve azt, hogy I. András 1038-ban vette feleségül Bölcs Jaroszláv kijevi nagyfejedelem Anasztázia nevű leányát, aminek kapcsán szintén érkezhetek oroszok a magyar királyi udvarhoz.¹⁹

4. A Rosd nemzetség és birtokai

A nemzetség legelső említése 1221-ből való, amikor Rosd nembeli Domokos poroszló Váradon járt. Másodjára 1236-ban említik Szöllös (Győr vm.) birtok felosztásánál a választott bírák sorában Rusd nembeli Dénest.

Ez a Rusd nembeli Dénes 1237-ben Toh-i Dénes poroszlóként tűnik fel veszprémi várnépek ügyében, amikor a vitás föld határait kijelöli. Nádori poroszló 1239-ben Toh-i Dénes, amikor Kajár helység birtokviszonyait rendezték Uros pannonhalmi apát kérésére Győr megyében. Tápszentmiklós és Szöllös határán Tah-i Dénes fogott bíróként volt jelen 1248-ban. Thohu-i Dénes szerviense 1240-ben Apa volt.²⁰

Rosd nembeli Tah-i Dénes nyilvánvalóan Tahon (Tahin) lakott és ez a falu volt az ősi, illetve legnagyobb birtoka. Valószínűleg birtokos a Győr megyei Bönyben is 1240-ben. Szerepel még Toh-i Gábor 1237-ben.

Rosd nembeli András fiai Mihály ispán 1264-től tűnik fel az írott forrásokban. Egyetlen egyszer sem nevezik Toh-inak, ami azt jelenti, hogy legfőbb birtoka és székhelye másutt van. Rosd nembeli Mihály 1264-ben IV. Bélával szemben megvédte Füzér várát István ifjabb király híveként, melyet István 1270-ben neki is ajándékozott a hozzátartozó 11 faluval együtt. Kis (Parvus) Mihálynak, Mihálkának is nevezték az oklevelekben. Meghalt 1285 előtt, fiai, Mihálka fia Demeter elesett a hódtaui csatában a kunok ellenében 1282-ben. Ez az ág Abaúj megyében volt birtokos.

Rosd nembeli Mihály testvére Toh-i Demeter, aki névalakja szerint Toh (Tah) birtokosa, 1266-1277-ig szerepel a forrásokban. Demeter ispán V. István király bizalmi embere volt.²¹

Rosd nembeli Herbord fiaitól, Márk ispántól és Miklóstól, IV. László 1285-ben marosi részbirtokot cserélt a Tahitól északra szomszédos Bagon (Bogod) földért. Vagyis a Rosd nemzetség Nagymaroson birtokos volt és amikor a király ezt a birtokot a visegrádi várhoz akarta csatolni, akkor felhasználták az alkalmat, hogy Tahi ősi birtokuk területét észak felé kiterjesszék Bagon földjével.²²

Az egri káptalan oklevele 1280-ból tudósít arról, hogy Tah-i Sixtus fiai Sixtus Felida nevű részjóságát (Abaúj vm.), amelyet ő Benedek megölése ügyében rendelt bajvívásban diadalmas félként nyert, az Aba nemzetbelieknek visszaadja 80 márkáért, két jó lóért és két öltözetért.²³

Rosd nembeli Csépán fia Péter királyi emberként szerepel 1299-ben Nógrád megyében.²⁴

Csévi Elek szintén a Rosd nemzetség tagja volt, 1288-ban özvegye szerepel, "Tuladunán"-i Gergely leánya, Constantia.

¹⁵ Dictionarium latinovngaricum. Norinberg, 1604

¹⁶ Mocsáry i.m. 305

¹⁷ Korai Magyar Történeti Lexikon (9-14. század) Főszerk.: Kristó Gyula, Bp., 1994. (KMTL) 40. 315.

¹⁸ KMTL 567

¹⁹ KMTL 495-496

²⁰ Györffy IV. 694, 702, Erdélyi L.: A pannonhalmi Szent Benedek-rend története. Bp., 1902. I. 768-769

²¹ Krit. jegyz. 2262, 2838, Pauler Gy.: A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt. Bp., 1899. II. 371, Fügedi E.: Vár és társadalom a 13-14. századi Magyarországon. Bp., 1977. 134

²² Krit. jegyz. 3353, 3389

²³ A hononnai-sztárai bizottság jelentése. Századok 1871. 684

²⁴ Krit. jegyz. 4149, 4251

Ez a Csév falu, amelyik több részből is állt Esztergom és Pilis megye határán, hol ide, hol oda tartozott. Ebből a házasságból származott Csévinek, Bajoninak nevezett Mikocsa, aki Csák Máté tartományúr szervienzei közé tartozott. Mikocsa 1307-től tűnik fel a forrásokban, valamikor 1321 előtt megölte Kesztlőc faluban az esztergomi káptalan egyik jobbágját. Ennek vérdíja fejében és 50 Márkáért 1321-ben Csév öröklött földjét kénytelen volt átadni Boleszló esztergomi érseknek.

Csévi birtoklása ezzel még nem szűnt meg, mert fiú örökös híján I. Károly király előtt 1326. szeptember 15-én fiává fogadta Sáfár István mestert, visegrádi várnagyot. A felek személyes jelenlétében a király ezt a intézkedését 1327. június 29-én privilégialis formában újra kiadta és megerősítette. Mikocsa azután már nem szerepel élőként az oklevelekben, vagyis a Rosd nemzetségnek ebben az ágában megszakadás állt be.²⁵

Thah-i György kijelölt királyi emberként tűnt fel 1326. augusztus 1-én, 1333. augusztus 9-én Nyiri Benk fia Alard bizalmi embereként szerepel Tah-i György és Lukács "nobilis de insula Roos". Ez a Nyír falu Kesztlőctől északnyugatra feküdt.²⁶

Utoljára említjük még Thoh-i Thoh fiait, Istvánt és Mihályt, akik Szécsi Miklós országbíró 1355. november 18-án Visegrádon kelt levelében szerepelnek.²⁷

Feltűnő, hogy a Rosd nemzetségnek a Rosd szigeten semmilyen birtoka sincs. A Rosd szigeten Tiborc ispán által alapított monostornak semmi köze sincs a rosdi nemzetséghez, ahogy az elvárható volna. "Nagy" Tiborc, a monostor építtetője, 1198-1222 között szerepel forrásokban és bizonyosan nem tagja a Rosd nemzetségnek.²⁸

A Rosd nemzetségnek az állam központjában fekvő, szempontjainkból vizsgálendő, birtokai Pilis, Nógrád és Esztergom megye hármashatárán fekszenek. Az ország távolabbi megyéiben szerzett birtokokkal most nem foglalkozunk.

Mindenek előtt Tah (Pilis vm.) tűnik régi birtoknak, amelyről a nemzetség kiemelkedő tagjai nemesi előnevüket, családi nevüket veszik. Tah falu 1236-1237-től szerepel oklevelekben és legkevesebb a 14. század második felében is a nemzetségből leszármazó család kezén van. Tah birtokát 1285-ben észak felé még növelni is tudják az egykori pilisi erdőóvók lakatlan Bogon nevű földjével.

Maros (Nógrád vm.) részbirtokában volt Rosd nembeli Herbord és fiai 1285 előtt. Maros (Neustadt) első okleveles említése 1255-ből való, mivel a Rosd nembeliek csak akkor szerepelnek, amikor IV. László javára megválnak marosi földüktől, úgy véljük, hogy itteni birtoklásuk 1255 előttre nyúlik vissza.²⁹

Figyelemre méltó Csév (Esztergom vm.), amely királynéi birtok és részben nemesi birtok volt, csak 1262-től szerepel írott forrásokban. Rosd nembeli Eleknek volt itt valószínűleg régi birtoka, elhunyt 1288 előtt. A Csévi nemesek személynevei között olyanokat találunk, amelyek a Rosd nemzetségben is előfordulnak: Dénes, András, Mihály, Miklós, stb. Ugyanakkor feltűnik Rogerius, Luger, Lenduey germán jellegű névcsoport.³⁰

Adatok a Rosd nemzetség genealógiájához

Rosd nembeli Domonkos

1221/1550

Rosd nembeli P.
1237

Tohfalu-i Gábor poroszló
1239

Rusd nembeli Dénes

Tohfalu-i Dénes ispán poroszló

Tah-i Dénes

1236-1248

Rosd nembeli András (Endre)

+ 1264 előtt

Rosd nembeli Mihály ispán
Rusd nembeli Kis (Parvus) Mihály
1264- + 1285 előtt

Rusd nembeli Demeter
Toh-i Demeter ispán
1266-1277

Mihálka fia Demeter
1276- + 1282 Hódtava

²⁵ Györfő II. 225, 231-232, 295, Anjou-kori II. 284, III. 244, 247, X. 318, 356, 379, XI. 47

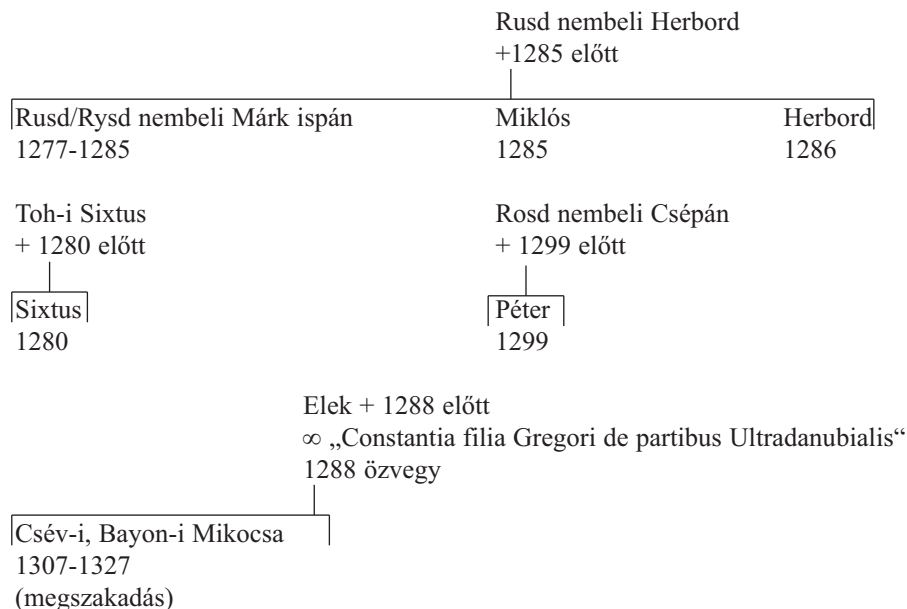
²⁶ Dr. Wertner Mór: Kiadatlan oklevelek. Történelmi Társulat 1911. 489, Anjou-kori X. 318, 356, Györfő II. 303-304

²⁷ Zichy II. 630

²⁸ Györfő IV. 701-702, KMTL 631. A Blazovich László által írt Szentendrei-sziget című szócikk egészében nem állja meg a helyét a történeti források tanúsága szerint

²⁹ Györfő IV. 272

³⁰ Györfő II. 230-232

5. Összefoglalás és következtetés

Célunk az volt, hogy a Dunakanyarban és környékén előforduló Kis- és Nagyoroszi, Rosd-sziget, Rosd-nemzetség vizsgálatát elvégezzük az írott történeti források alapján. A legendás történeti hagyomány adta az ötletet és a feladatot, amelyik rosz (rutén) királyi testőrség jelenlétéről szól ebben a térségben.

A történeti források tanúsága alapján igazolva látjuk, hogy az említett helynevek és nevezett nemzetség az Árpád-kori roszok (normann) hagyatéka, illetve leszármazottja. Ebből az is következik, hogy ezeknek a névalakoknak semmi közük a rozs, azaz gabonaféle jelentéséhez.

Ezek a roszok (vikingek) jelentős szerepet játszottak a keleti sclávok, főleg a kijevei Rusznak nevezett államalakulat megszervezésében. A Levediában, Etelközben, majd a Kárpát-medencében élő magyarság szoros kapcsolatban volt evvel a keleti viking (varang, varég) világgal, amely a dinasztikus kapcsolatoktól a katonai rétegen keresztül a rosz falvak telepítéséig is kiterjedt. Mindebből pedig az következik, hogy a rusz, orosz, orosz, stb. népnév alakokból alkotott településnevek a Kárpát-medencében északi-germán és scláv emberekre és népcsoportokra vonatkoznak. Ezeknek szétválogatását még nem végezte el a történettudomány, sőt az utóbbi fél évszázad scláv hódítása Magyarországon, kedvezett a scláv előnyomulásnak még a magyar történelmi múltban is, homályba borítva az egykori normannok szerepét.

A keleti vikingek mellett - mint érintettük - a nyugati-déli, azaz szicíliai normannok is megjelentek, településeket és nemzetséget hoztak létre az Árpád-korban. Mindezek feltárása és vizsgálata nagyobb fontosságot kell, hogy kapjon a jövőben.

Takács József (Tiba)
Etelköztől Nándorfehérvárig

avagy

Egy honvisszafoglalás elfelejtett részleteiről

Nemcsak Árpád Fejedeleme koráról, nemcsak az azt közvetlenül megelőző eseményekről, s nemcsak az utána következő rövid időszakról szeretnénk írni. Következményeit kivetítendjük a Mátyás király utáni korra és. Ezután láttatandni akarjuk, s meg es láttatjuk az Árpád Fejedeleme által irányított történelem mivoltát. Reméljük feleletet adandunk arra, hogy: ki ismerte a történelmet? A történelem kulcsa lészen itt leírva? Kulcsnak kulcs, amelyet sokan ravaszkulcsnak vélnek. Ám ajtót nyit, amely ajtó mögött zárt ajtók sokassága sorakozik kemény fejekkel közbe-közbe védve. Nem vágandjuk mi le e fejeket, ajtótorésre talán érdemesek.

A római papság rossz ágának nézeteiből kifejlesztett nyugati politikának - szokásához híven - sikerült szétverettetnie az Avar Birodalmat. Sok ellenséges kiskirályság jött létre a Duna jobb partján, nagy lakatlan területek valának az Alföldön, a gyéren lakott Felföldön és acsarkodának egymásra a szomszédok, csak a távoli Erdély nem vevé át a Nyugat által felkínált kultúrát. Ámde az erdélyi kultúrából csak egy versike maradt fenn, az es valahol messzire Erdélytől, Sáros vármegyében. Ime: "Sajnosnak vélendjük, de így vált valóra, fűrésztének minket, minden szépe jóba. Az emberek tudják, félve se mondhatják, ki hozta itt létre a világ javát magvát. Rossz égre van írva: nem lészen kendteknek se magva se írja. Majd a kendtek tanát, ebek boncolgatják, zsírralkent lapjait fogról fogra adják. Gyűrűznek az ebek, habzik mindnek szája, eltűnnek, elhalnak, a látszat szavára, de ebek gyűrejének visszatér az árnya, piszokul ki lett ez néhányszor találva. Az őseid sírjából az eb a kapart csontot viszi, s lészen-é ember ki majd néked hiszi. Felfordul a világ, fölül hordja talpát, s népek nevezend majd, mindenféle falkát. Le akarja rúgni a égről a Úristent! Ám rövid a lába. Mit tehet ő innen? Jó dolgod lesz ember! Ezt az egyet éld át! Régi őseidtől vegyél méltó példát! Víz a szennyét ha felvetette, elhordja innen messzire. Legyél erős mint a víz. Szennyet vígy el mennyit bírsz! Aztán legyél mint a jó tej. Ne az aljad, fölöd vesd föl!"

Kárpátok gyűrejében az egyetértés haldoklott.

Néhány ember ki fölösmerte a helyzetet, keletről várt segítséget. Néhány száz el es indula azt megkeresni. Voltanak kik odavesztenek, mások sikerrel jártanak. Hét törzset sikerülendett szerezniük, amelyek szintén a hegyek körébe vágytanak. Nem tudni hogyan csalogatták őket Etelközbe, de itt megköték a Vérszerződést, sőt még hozzájuk csatlakozva három kabar törzs. E szerződés lényege: a hegyek gyűrejének visszafoglalása, a Hunok Országá magvának visszaállítása, Koronájá-nak visszaszerzése, s a volt alattvalóinak összebékítése, valamint a régiek összeboronálása az újonnan érkezendőkkel.

A terv nagyon egyszerű elven alapult. A folyók folyásának és a forrásaik helyeinek lényegén. Azaz: minden "nagy" csúcs alatt két forrás vagyon. Az egyik erre adja a vizét, míglen a másik arra. Tehát követni kell az itt összefolyó vizek folyásának ellentett irányát, átmenni az azt követő hágón, s folytatni a talált forrás vize szerint. Ez mind egyhelyre vezet.

Másként szólva: szétágazódni, általmenni, összejönni. Hol? Ott ahol a folyók összefolynak, naggyá válnak. A naggyá vált folyó mellett naggyá válik a nép es.

A Etelközi Terv csak a Tisza vizeinek visszafoglalására vonatkoztatott. S a vége a mai Titel városánál fejezendett volna be. Ám ezt másképpen hozta a sors. Miért? Mert az Olt vize cseles. Patakjai sok helyen leszerződöttek (pl. a mai Csikszeredánál, a Nagymikó??¹ határában lévő Szerv hegy alatt, stb.) az Etelközből érkező örsöket, de megszökik a Kárpátok gyűrejből, s megszöktette követőit es. Azon örsök, akik követői voltak - bár nem tervezék - a későbben Szörényi bánságnak nevezett földön kötötenek ki. Az itt élő lovas népekkel egyetemre léptenek, s közösen megszervezték a Kárpátok gyűrejébe vezető utakat. Öregeket, beteget, fáradtakat hátrahagyva, üde erővel feltöltődve átkelnek az Örs-övé szoroson, amelyet ma Orsovának neveznek. Megdúsíták a mai Krassó-Szörény vármegye területének népességét, s Titelnél nem akarván várni nyomultanak a víz folyása ellenében. A Tisza és a Maros összefolyásánál találkoztanak az Etelközben szerződött népek más patakok irányára szerint jött törzseivel.

Mi volt azon örsök sorsa kik a Maros mellékvizeinél kötötenek ki? Egyetemre léptenek a bennélőkkel, s együttesen igazodának a Tisza és a Maros összefolyásához.

A Beszterce vize ellenében vándorlók egyszercsak a Kárpátok gyűrejének belsejében termettenek, s csak itt került sor forrásváltásra. Ők es szövetséget kötének a régittélő törzsekkel, s új forrást találván közösen a Tisza felé igyekeztenek.

Így történt az északabbra vezető vizeknél es. A vizek ellenében nyomulva, a szétágazásnál egy-egy örs balra tért. Ha a folyó elfogyott, forrás volt a hegy másik oldalán, s vezetett az új patak csörgedező vize. Vezetett és növekedett egészen a Tiszáig.

Szereth folyó. Vérszerződés.

Szörényi bánság. Krassó-Szörény vármegye. Ópusztaszer. Mi lehet kulcsszó? Mi a közös e megnevezésekben? A válasz a: SZER.

Mi hát, a Szer? Mai nyelven szerződés, megegyezés, közös elhatározás. Hogyan zajlott? Az ittélő, a többnyire már földművelő népcsoport feje szerződött az érkező katonai vezetővel. Hogyan? A helybéli "törzsfő" települései, sőt dülői földjeiből egyhalomba földet rakatott, s ezt az érkező "vezér" felvágott ereiből csörgedező vérével megöntözte². Öntözés közben

¹ Fala? Falva? Háza?

² Ez a későbbi Koronázási Domb emelésének alapja, csak azt a király nem öntözte vérével, hanem jogilag felelt minden darabka földért

a földekből emelt dombocskán állott. Tehát a "vezér" vérével volt köteles a földet védeni, elődje köteles volt az újakat elartani³.

Mi történt az északkeleten eredő folyók völgyeiben? A Tiszának azon mellékfolyóinak völgyeiben, amelyek Erdélyt északról elkerülik, de az Eperjes-Tokaji sóhegységtől keletre erednek. E területen megjelentenek a nyugatiak jól álcázott ügynökei. Árpád Fejedelelem csavaroseszű kémei a bitorlók tudtára adták, hogy itt a legalacsonyabb a Kárpátok hegysége, s innen fogják bevenni. A bitorlók megtalálták a maguk emberét Laborcs személyében, s több csetepatéra es sor kerülendett. Laborcs örsei, horkái egymás után adák be a derekukat, s megköték a békét. A Sziert.

Az első Szerek a Szernye folyó mentén voltak. Itt a legnagyobb volt Szernyén, majd jött Szerednye Ungvár és Munkács között. Ezt követte Nagyszeretva és Szirénfalva. Az említett Szerekhez egy kis erőszak kellett, de erőszak nélkül ment a mai Bodrogszerdahely és Szerencs. Ezután futott Zalán es, s szabad lett az út a Tisza mentén. A Tisza és a Maros összefolyásának közelében - Pusztaszeren -, találkoztanak az Oltvezette, az erdélyi és az északkeleti végek beszervezői, leszerződöttöi. Itt beszélték meg az elkövetkezendő teendőket.

A Tiszának a forrásától kétoldalon jövének lefelé, a Kárpátok gerincén eredő folyók vízgyűjtői megvoltanak, de még mindig hiányzott a Hernád és a Sajó forrásvidéke, hiányoztak a Dunábavezető felföldi patakok, s hiányzott a Dunántúl. Sőt hiányoztak a hunok, kunok, türkök, avarok⁴ által lakott területek. Ez a terület felöleli a mai Morvaországot, mai Csehország egy részét, s a mai Ausztria nagy részét. E terület még Szt. Gallen után es terjed. Tehát Pusztaszeren erről es folyt a vita.

A papság rossz ága mostan már a nyugati világban kereste Pusztaszer ellen az ellenséget. Amíg Árpád Fejedeleme régi és új népei a Tisza vízgyűjtője népességének elrendezésével és a nyugati felderítő hadjáratokkal voltak elfoglalva megtették a magukét. Hatalmas hadat szervezének, s alattomosan Pozsony alá vonulának. Itt kerülendett sor a döntő csatára.

Visszatérve. Mint mondánk, Árpád fejedelem hívei még a békével valának elfoglalva, mások már keresék a veszedelmet. Még nem rendeződött a Tisza vizeinek népe sorsa, s máres védekezniük kellett a rossz papság által gerjesztett veszély ellen. A dunántúli kilenc "kiskirály" már egymás ellen volt hangolva, s mind Árpád népei ellen. Am Dunán innen és Dunán túl mindenki tudta, hogy a Dunán való átkelés igencsak veszélyes. Már Keve Vezér es majdnem ráfizetett. A rossz papok által gerjesztett politikának az lett volna a lényege, hogy a Dunántúliakat reáuszítsa Árpád összes népére. Két lehetőséggel számoltanak. Két egykimenetelű választhatóságot akartanak:

- Ha az Árpádiak "vizbefulladásztják" a reájuk uszított Dunántúliakat, akkoron a Dunántúl az övék, azaz a rossz papoké. Aztán Pozsonytól a Duna mentén levonulhatnak Árpád népei ellen.
- Ha a Dunántúliak győznek, akkoron folytatják a viszályszítást a Dunántúlon, ugyanakkoron levonulhatnak Pozsonytól a Duna mentén, s megkaparintják a most már megtépázott Árpádiak által "meggyalázott" földet.

E dolog Árpád népeit gyorsabb cselekvésre és új szövetségesek keresésére készítette. A szövetség már valójában megvolt, csak nem volt vérrel megpecsételve. A déli szárny a Duna vonalát követte, s a Csallóközben kb. Dunaszerdahelynél esett meg a Szer az ittélő avar lakossággal. Az északkeleti szárny kis része a hegyek alatt vonult Pozsony felé, a gömöri S(z)erényfalván és S(z)erkén szerződött az avar-székely lakossággal. A had nagyobbik része Szepesben (talán Szeres, talán Sáros es Szeres) ejtette meg a Sziert az avarokkal, majd két részre oszlott. Az egyik része a Tátraközön, aztán a lakatlan Túróc megyén át vonult, majd Nyítraszerdahelyen leszerződött a székelyekkel, s indult Pozsony felé. A maradék rész északról került meg a Tátrát, s leszerződött a Krakkó alatti avarsággal. Egy lengyel falu őrzi a Szer nevét. Węgierska Górka. Hunok hegyecskeje. E név a vérrel csepegtetett dombocskára utal. A következő Szer helye a Zsolna melletti Szerednye, majd Felsőszennye. Lassan a vizek összehozták a megerősített hadakat egy helyre. Itt volt az egyesítési szertartás. E helyen ma város áll. Neve: Szered.

A Pozsonyi Győzelem után a hadak sok Sziert ejtének a Duna felső vízgyűjtőjén. A mai cseh-morva nyelvterületen erre helységnév nem utal, hiszen ők e szavat az ürülékre használják. A német helységneveket nem érdemes vizsgálni ballada vagy monda nélkül, a ser végződés gyakorisága miatt. Az utolsó Szerek a dunántúli "kiskirályokkal" voltak. Könnyen ment, mert a felbujtók hamar megszöktének. E Szerekre helységnevek nem nagyon utalnak, dülőnevek talán igen, s végezetül következett a Szerémség és Szervia. Ezen utóbbit akkoron még lovas népek lakták. Így vezettének a Szerek, a szövetségek a Szereth partjától. Alsó ágon Szörénynél végződtenek, felső ágon nagy kerülőúton Szerviában. Sajnos Árpád Fejedeleme ezt nem érthette meg. A szinte gyermek Zsolt alatt volt e terület a legnagyobb. Hogy mi történt a 10. században, most nem részletezendjük.

A tágabb értelemben vett Felföld lakossága szintén egyetértett az Ország egyesítésével. Sőt szorgalmazták, sürgették es, de a Fejedeleme hamarabb a nyugati területeket akarta megszerezni. Árpád hadainak volt egy felvonulási útvonala a Duna mentén. Ezen útvonal gyenge pontja a dévényi szoros. Ezt a szorost akarták a nyugatiak eltorlaszolni. Ugyanakkor a hitértítőknek álcázott ügynökeik rá akarták venni az Felföld északnyugati részén élő törzsek vezéreit az Árpádiak hátbatámadására. A Fejedeleme kémei ezt jól tudták, ezért kellett vérrel megerősíteni a szerződéseket. Létre kellett hozni egy biztos hátszöveget, ezért vonultanak a hadak szétágazódva a Felföldön, s háttér biztosítása után fokozatosan egyesülének. Szereden. Tehát a Felföldi Szerek a pozsonyi csata győzelmének biztosítása érdekében kellettenek.

Árpád Fejedeleme nem Honfoglaló volt, hanem népével és annak erős hadával visszaállította egy régi Hun Birodalom magvának egy részét. Se magát se népeit magyarnak nem nevezte. Talán különböző nyelvű hunok voltak, kik együttesen

³ Az újak az erdélyiekben bíztanak, nem es hagytnak Erdélyben nagylétszámú katonaságot. A székelyek a keleti besenyő és kun háborúk miatt kapták későbbben a kiváltságaikat. Ezáltal a keleti végeken a katonai védelem a régittélő népcsoportra hárult. Máshol maradtanak a régiek a földművelők, az újak a katonák

⁴ Mind hun nép, csak más korban más az elnevezése

harcoltanak a régi Hun Haza visszaállításán. Együttesen a bentlakókkal es. Az 1896-os milleneomot és az 1996-os millenáriomot nem szabad a magyarok bejövetele elnevezéssel illetni. 895 Árpád Fejedeleme népei betelepülésének és a Hunok Országának visszaállításának kezdete.

Itt közel két évezred óta működnek a nyugati sötét erők. Ezen erők szétzilálták a fehér kunok erős hadát, leigázták országát. Ezt az országot Atilla király erős hada szabadította föl. Atilla erős hadát es szétbomlaszták, Országát szétdarabolták. Az Ország lakói az avarokban bízának, kik erős hadaikkal visszaállították Atilla Országát, s jöttek mastan es a bomlasztók. Majdan jöttek az új hunok a második avarok. Őket es elérte a végzet. Azután Árpád népei következtek. A sötét erők a világ legjobb hadseregét es tönkretették, s a nyugati hódítókat a kunok hadainak segítségével sikerült kiűzni. Az utolsó honvisszaállítás a kunok segítségével történt, s ez volt az utolsó. Az Ország hadait a sötét erők néha meggyengítették, de többnyire erős maradt Mátyás király haláláig. A Fekete seregnek párja nem volt. Mátyás halála után e sereget hamarosan szétzilálták. Szétszéledt a sereg, s odalett az Ország. 1526 fordulópont. Azóta se egységes sereg, se egységes Ország.

* * *

A dunántúli kilenc "kiskirályt" meghagyják saját törvényeikben, s régi méltóságukban. Ugyanúgy mint azokat az ittlévő vezéreket, akik önként kötötték a Szert. Tehát ahol önkéntes alapon Szert kötöttek, pl. Erdélyben és a Dunántúlon ott a régi törzsfőnek, a régi nyelvnek, a régi szokásoknak, a régi viseletnek, a régi törvényeknek megsértése, elferdítése nem következett be. Árpád Fejedeleme etelközi népeiből csak kevés hagyatott hátra a megbízható Erdélyben, ellenben minden dunántúli "kiskirály" nyakára egy-két települést ráakasztottanak a törzsek közötti békeesség érdekében.

Kérdés: Árpád Fejedeleme minden népe egy nyelvet beszélt az ittlévő hun népcsoportokkal? Ha a válasz igen, akkor itt egy régi hun nyelvet beszélő nép lakott, lakik. S e hun nyelv kárpát-medencei folytonosságához nem fér kétség. Ha nem, akkor Árpád valamelyik etelközi népe a Dunántúlon felvett egy régi hun nyelvet, amelyet ma es beszélnek, s e nyelv nagyones érthető az Erdélyiek, s a Felföldiek számára. Lehetett-e közbe valami más? Talán igen, talán nem, de ha idegen volt, meghunosodott.

Sok keszi nevezetű település van az Országban. Egymástól igencsak távol esnek. A keszi a keszivel csak ritkán érintkezhetett. Tegyük föl, hogy a keszik más nyelven beszél-tenek mint a kárpáti őslakosok. Tegyük a keszik számát 64 ezerre⁵. Ha ezt 64 ezret 32, vagy több helyre széttelepítjük akkoron kétezer vagy még tán kevesebb jut egy helyre. Ez a majdnem kétezer nyelvileg más népcsoport bekerül egy számára ismeretlen hun nyelvtengerbe. Kereskedni kezd a szomszédokkal, s másféle kapcsolatokat es létesít. Az időjárás tapasztalatait, a dűlők valamint utak neveit, a vizek áradásának törvényszerűségét, stb. a régiektől veszi át. Majd lassan nyelvet vált⁶. Tehát: nem tudni mióta, de itt egy régi hun nyelv folytonosságáról lehet beszélni.

Tény: ma, aki magyar nyelven beszél, nyelvet örökölt őseitől. Nemcsak nyelvet, köre vésett, pálcára faragott rovást es. Ezeréves kereszténységről, ezerszázéves bejövetelről beszélnek. Ez csak idegen pennával reánkényszerített szégyen. A tények ténye az: amíg a szomjas papír az idegen tényekből fakadó megmetszett fák idegenre oltott levét itta, addigra ősapáink fából faragott rovásos pálcáit, sírfáit az idő vasfoga elkorhasztotta és a nyugati papok kórja kidobatta, eltűzeltette, elaprózta vagy csak egyszerűen pusztulni hagyta.

A tévtörténetek, tévhitek, téveszmék mellett vannak olyan tévelméletek, hogy a keszi törzs szállásterülete itt, a gyarmaté ott, a kürté amott, a tarjáné emitt, a megyeré még odébb, stb. Ez nevetséges dolog. Ezen elméletet megcáfolja Nógrád megye egyik darabja, s Hont megyének Nógrád felé eső kicsi része. Nézzünk csak meg.

A következő szövegben a dölt betűs rész egy Árpádi törzs neve lészen, s lészen más törzsé es.

Balassagyarmat volt Nógrád megye székhelye, ma Salgótarján. A Karancs alatt van Karancskeszi, s nem olyan messze Nógrádmegyer. Az Ipolyon túl van Ipolykeszi, Ipolykér, Ipolynyék, délre tőle Kazár, s visszamenve van sok Kürt (Kiskürtös, Nagykürtös, s odébban Hidaskürt). S ami a legszebb: Kürtgyarmat. De van székelvényekre utaló Szécsény városka, s több helységnév tartalmazza a szécsény szavat.

Tehát az egy törzs egy szállásterület elmélete megdőlt. Ezt már korábban a keszi nevekkal es igazoltuk. A fentemlített nevek igazolják azt es, hogyha némelyik törzs más hun nyelven beszélt volna mint a környezete, idővel alkalmazkodott. Mihez? Egy régi hun nyelvhöz.

A 20. század elején az említett településeken egy régi hun nyelv palócosan kiejtett változatát beszélték. Egységesen. Ma e kiejtés az Ipoly fölött szinte érintetlen, az Ipoly alatt kezd irodalmiasodni.

Tehát sok egyéb mellett honfoglalás nem volt, s nem es lehetend⁷. Csak Honvisszaállítás. A utolsó"előtti" Honvisszaállítás Árpád Fejedem etelközi népeinek segítségével történt⁸. S ezt a folyamatot nem lehet 895-höz kötni, s nem lehet honfoglalásnak nevezni. Ez tízegynéhány éves folyamat, amelynek befejeztét maga Árpád Fejedeleme sem érte meg.

Miért akarta többek között Ferencz József egy évszámhoz köttetni? Félt. S félelemből tevő. Félt, hogy szétesik a birodalom, s látni akarta, hogy hogyan esnek a "legfiatalabb" nemzetre az őshonosokká kikiáltott nemzetek. Az összeuszítás nem

⁵ Ez a igencsak sok. Ha belegondolunk, hogy ez a 7+3 törzs átlaga, akkoron Árpád Fejedeleme népeinek száma 640 ezer. Tehát valószínűleg negyedannyi, (talán) nyolcadannyi keszi volt, mint 64 ezer.

⁶ A kunok egy tömbbe telepítettenek a keszikkal ellentétben, mégis régi hunokká válnak. A jászok szintén. Lovas népek voltak, egy töröl fakadtanak, s két-háromszáz év ideje régi hunná változtatta nyelveiket. A későbbben betelepült vagy befogadott másajkú népekkel merőben más volt a helyzet. Egyrészt nem tudták megérteni a hun népek észjárását, másrészt őseinek nevezett kultúrájuk "megőrzése" a bécsi Hoffburgból volt támogatva. Így kívánta a császári udvar "lóellenessége"

⁷ Nem történhetend⁷ volna meg innső kívánók es szervezők nélkül

⁸ Az utolsó a kunok (Kun Béla műve)

az ő találmánya, már Metternich is alkalmazta 1848 őszén, sőt előtte mások is, de ő már tudta birodalmának leendő szétesését, ezért hamarabban szét akarta verettni a Hunok Országát. Még látni akarta a "régi" (a befogadott idegen) népek megszárlását az "újonnan érkezett" népek fölött. Ezért kellett a honfoglalásnak nevezett Honvisszafoglalást egy korai évszámhoz kötnie. Ehhez megtalálta a megfelelő tudós réteget. Azt azonban nem látta, hogy hogyan tépik a Hunok Országát a felbérelt idegenjei széjjel. Egy dicső, de el nem vesztett forradalom felében került a császári trónra, s egy méltatlan de el nem vesztett világegés közepén távozott az élők sorából. Tehát nem élte meg az általa megtervezett összeomlást, amely csak később következett be. Ferencz József elment, de a milleneumi eszméje itt maradt. Ma már millicentenárium. Lényege: Te magyar, mit akarsz te? Te vagy az utolsó betolakodó, neked itt nincsen helyed, te a mások földjét foglaltad el, neked itt semmihez jogod nincs, menj vissza Ázsiába, ott a te hazád.

S Trianonban a "tízperces" őslakosoknak adtak igazat a négerigázók, indiánirtók, s egyéb ember-gyalázók korai utódai. Tették mindezt a történelemnek, az idegen népek befogadása elméletének, a Hunok Ország törvényeinek ismerete nélkül. S tették mindezt a népek és nemzetek önrendelkezési jogán.

Hogyan kerültenek ezen idegen népcsoportok a Hunok Országába?

Többféle módon. Voltanak beszivárgók és szervezett csoportokban érkezők. Ezen utóbbiak között voltak jó vagy rossz szándékkal érkezettek. Először voltak az erdélyi szászok, majd a ruszinok és újra szászok. Elkezdődött a fogarasi oláh beszivárgás, a husziták itthagyták a kakukktójást, amelyet Dobzse László költtetett ki. Ezen népcsoportok 1526 előtt telepedtek le, s ezen ideig nem volt baj mással, csak a husziták utódaival. Ezek már tervszerűen foglalták el a Hunok Ország északnyugati részén a vizek forrását, s idővel a vizek mentén terjeszkedének lefelé. Ármánnyal, nem szerződéssel. Amíg a Hunok Országának "tudósai" elhallgatták Árpád Fejedeleme vizek szerinti Hon-visszafoglalását, a csehek addig a vizek szerint akarták elfoglalni a Hunok Országát.

Csak ők tudták a történelmet? Nem! Ezt a Habsburgok is nagyon jól tudták. Ők azonban másként csinálták. Ferdinánd a Felföldi hegyeket rablókkal hozatta tele, Lipót az alföldi népeket kiirtatta, s Károly a nyugat-erdélyi hegyekről a régi lakosságot lecsalogatta. Helyükbe megbízható idegeneket telepített. Odalettenek a nyugat-erdélyi hegyek forrásai és. Károly a várakat felrobbantatta, ezáltal a Hunok Országának régi lakói a hegyvidékeken teljesen támasz nélkül maradtak. Megszöktek vagy leölettek. Már csak a Székelyföld vizeinek forrásai nem voltak a Habsburgok által telepített népek kezén. Többek között ezért kellett kihívni a madéfalvi veszedelmet. E dolog székely tízezrek lemészárlásával és menekülésével végződött, de belebukott a bécsi udvar politikája is.

1848-1849-ben az álnok Habsburgok rosszhiszemű bérencei által megtevesztett idegen népcsoportok katonai előnyt élveztek, ők is fentről harcoltak lefelé mint Árpád Fejedeleme népei, de semmiféle szövetséget, megegyezést nem kínáltak. Midőn a Habsburgok vesztesre álltak, behívták az oroszokat, akik szintén Árpád Fejedeleme útvonalait követték, de másként: könyörtelenül bármilyen egyezkedés nélkül.

A szabadságharc leverése után a hegyi népek elfoglalták szomszédaik helyét. Lejjebb hozta őket a víz. A még megmaradt élöket elűzték vagy egyszerűen legyilkolták. 1867 után néhányan megpróbáltanak az árral szemben úszni, azaz hazatérni. A pópák, papok és mások ezt nem nézték jó szemmel, s a hazatérést magyarosításként kürtöltették a világba, Vatikán, Prága, Bécs, Moszkva, Belgrád, Bukarest, stb. segítségével. Ezáltal az Országról a 1848-1849-ben külföldön kialakított képet teljesen lerombolták.

A vizek forrásai és a hegyek elvétele után következettek a bányák, az ipar majdnem teljes kisajátítása, s a vasúthálózat 3/4 részének elorozása. Ez utóbbi nagy sikerterületek elvesztésével járt együtt. Továbbá odalett a teljes tengerészet, s a központi posták nagy része stb. De már előbb Mária Terézia elvette a Hunok Országának történelmét, s kikezdte nyelvezetét. Iskola-rendszere, s ezáltal a későbbi Tudományos Akadémia rossz alapokra építkezett. Nem ez volt az első. Már II. Béla névtelen jegyzője is megtagadta a hunok őstörténelmét, s Árpád népeit utolsó betolakodóvá nyilvánította. A Névtelenre való hivatkozással megfordult a történelem. Egyszeriben minden befogadott idegenajkú őslakos lett, s az ősiség jogán követelhetett. Sőt a legfelsőbb támogatással követelt.

Mint említünk, a dunántúli "kiskirályok" a szer megkötése után megmaradtak méltóságukban, saját nyelveiket, írásait használhatták, saját viseleteiket hordhatták, saját ünnepeiket megtarthatták, stb. Vezetők csak a Fejedeleme tartoztak engedelmességgel. Valójában kilenc állam volt, amely egy államkeretbe tartozott. Ezen mintára osztották föl az Alföldet, a Felföldet és Erdélyt is. Ha Zsolt a Fejedeleme valamit akart, az illető "kiskirályhoz" követeket küldött. Ez kényelmetlen dolog volt, mivel hogy a Fejedelmi Udvarban sok követnek valót kellett eltartani, szükség esetére. Nem tudni, melyik Fejedeleme ötlete volt, hogy: Miért én küldjek követeket? Küldjön egyszerre minden "kiskirály" kettőt. Együtt megtanácskozzuk néhány évre a teendőket, s aztán csak veszély esetén kelljenek a futárok.

S kialakulóban volt a Nemzetgyűlés. A "kiskirályságokat" megyéknek nevezték el, s kialakult a megyerendszer. A megyék törvényei eltértek egymástól, s a központi törvényeket csak már István alkottatta meg. A központi törvényeket minden megyének be kellett tartania. A megye más törvényeket is hozhatott, de ezek nem ütközhetének a Királyi Udvar törvényeivel. Tehát a Hunok Ország országok országa lett. István alatt kialakult a palamentáris királyság.

Milyen elven működik az USA államszerkezete? Rákóczi Fejedeleme huszáraitól tanulták az elvet? A Magna Charta volt Európa első alkotmánya?

Csihák György (Zürich) Filmismertetés

Elveszett kincsek vadásza (Stein Aurél) (Német film 2000-ből)

Nem vagyunk se hunok, se sumérok, se finnugorok - magyarok vagyunk. Nem vagyunk ázsiaiak, se afrikaiak - itt vagyunk itthon, a Kárpát-medencében. Miért? - mert erről tiszteletre méltó eleink egyszer így döntöttek, mi pedig magyarnak születünk. Saját népnevünk mikor és hogyan született, erről semmi biztosat nem tudunk - történelem-tudományunk nagy dicsőségére.

Amint minden ember, úgy minden nép joga és kötelessége keresni saját múltját, hogy merre jártak ősei, milyen forrásokból táplálkozik műveltsége.

Mi, magyarok itt Euráziában vagyunk emberemlékezet óta, ezért mindent meg kell vizsgálnunk, ami eurázsiai és tanulmányoznunk kell, hogy nekünk mi közünk lehet hozzá?

Nemrégiben olvastam két tanulmányt. Az egyik nyugaton készült és azt bizonyítja, hogy ötven éven belül Kína lesz a világ igazi nagyhatalma. Figyeljük meg: világcégek, országok mennyire igyekeznek Kína kegyeit elnyerni. Az olimpiát se egyedül Kína harcolta ki magának - a többiek segítették. A másik dolgozat kínai és a nemrég megtartott pártkongresszusokról szól. Ők már régen megállapították, hogy a kommunista társadalmi modell nem életképes. Évtizedek óta folyik a lassú, óvatos váltás - kínai módra. Most tisztázni akarják: hogyan tovább? Tanulmányuk eredményeként megállapították, hogy a nyugati kapitalizmus se életképes - tehát miért cserélnék fel az övékével - ami szintén nem életképes?

A malajziai és a thai modellt találják a legjobbnak: ott nincsenek nagy társadalmi megrázkódtatások, a gazdaság, a társadalom egészségesen, egyenletesen fejlődik.

Az itt esténként bemutatandó filmek mind nyugaton készültek, a legutóbbi időben. A filmek készítői nem győzik hangoztatni a Selyem út fontosságát. Mutatják az embereket (akik a filmekben ujgurok) és elmondják, hogy kaukázusi típus, tehát indoeurópai-kelta-germán. Sütik a kerek, lapos kenyeret - elmondják, hogy a gabona és az őrlés nyugatról ment oda. Mutatnak hangszereket, amelyek nyugatról kerültek oda, sőt egészen Japánig eljutottak.

A nyugatiak így készítik népüket a jövőre. Nekik ez nem tudománytalan álmodozás, amihez nekik semmi közük. Eközben a magyar történettudomány még mindig a finnugor gyökökkel kínlódik, a napi politika pedig csak egyetlen égtájat ismer.

Ebben a filmben láthatjuk Stein Aurél útját 1907-ben, angol zsoldban. Dunhuangból 130 angol fontért 12 ládában 15 m³ papírra nyomtatott iratot elvitt, ezek nagyrésze máig a British Museumban van. Az iratok több mint ezer évesek, köztük van a gyémánt szutra, a világ legrégebb könyve. Ott volt a világ legrégebb nyomtatott szövege, 800 évvel idősebb, mint Gutenberg. Már a blokknyomást is ismerték, ami gyakorlatilag a mai nyomástechnika. Ez mind ujgur találmány¹ - a film készítői és a kínaiak szerint - ez mind kínai.

Láthatjuk a filmben, hogy a németek a falakról lefűrészelték a freskókat, százával vitték Berlinbe, ahol nagyrészüket elpusztult a második világháborúban.

Kőrösi Csoma Sándor testamentuma

A második film. Nem kell magyarázni - magyar film. Aki megnézi, meggyőződhet arról, hogy téves az a feltételezés, hogy Álmos-Árpád honfoglalói csak a folyómedrek sík vidékét szállták meg és csak később vonultak a Kárpát-medence egyéb területeire. A filmben jól látható, hogy a belső-ázsiai törökös népek - ha tehetik - az enyhén lankás dombvidéken élnek.

Alátámasztja ezt Frisnyák Sándor (egyesületünk alapító tagja) legújabb tanulmánya, amely szerint: "A magyarság először a hegységperem déli részén, a hegyláb felszín és a Taktaköz érintkező vonalát szállta meg (pl. Tarcál, Szerencs) ... A hegyláb felszínének déli, 15-30°-os lejtőit kb. 200-250 m, ritkábban 300 m magasságig szőlőskertek foglalták el."²

Kutcha (német videófilm 2000-ből)

A Tarim-medencében a legnagyobb királyság volt, amíg a kínaiak meg nem hódították. Kr.e. 200 körül alapították és a királysága kb. Kr.u. 800-ig virágzott. Háromszázezer lakosa volt, fejlett szénbányászattal, vastermeléssel és acélgyártással. Ma harmincezer lakosa lehet. A várostól 60 kilométerre található a Kizil barlangok, budista ihletésű festéssel. Régebbinek tartják, mint Dunhuangot. (Ott kezdődött Kr.u. 366 táján.)

A filmből csak három kis részletet mutatunk: a hegyekből levezetett vízvezetékrendszert a föld alatt (évi 30 mm csapadék hull, de dinnyét és szőlőt termelnek), egy pénzérmét, amit ott készítettek, rajta helyi írást amiről azt állítják, hogy rokonságot mutat az indoeurópai kelta-germán írással és a 167. barlangot, amelynek mennyezetén minden háromszög - a hunok egyik kedvenc jelképe.

¹ Részletek találhatóak Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet c. könyvében. ZMTE kiadása, Budapest-Zürich 1999, ISBN 963 85684 4 5 pp. 9, 41

² Frisnyák Sándor: A kultúrtáj kialakulása és terjedése a Zempléni-hegységekben. Megjelent "A táj megismerése felé" - Tanulmányok a 75 éves Pinczés Zoltán professzor tiszteletére. Debrecen-Eger, 2001. OTKA T 034569

A piramiskutatás tudománya bizonyára régebbi, mint maga a piramis. A kutatók koránt sem egységesek a piramisok korát tekintve. Van, aki az első piramis építését Kr. e. 2700-ra teszi, de a piramisok a legszebb asszony nál is jobban őrzik koruk titkát.

Az ókor hét világcsodája közül mára csak a Keopsz-piramis áll - a filmben látjuk, hogyan kutatják ma: egy robotjárművet küldenek a belsejébe.

Abban egységesek a kutatók, hogy a piramisok mindenütt a világon a mágikus háromszög titkát rejtik: mindegyik négy háromszögből áll - a hunoknál a háromszögnek különös jelentősége van. Emlékeztessünk arra, hogy a Szfinksz neve így görög titokzatosat jelent. A helyi arabok máig Abul Hun-nak nevezik, ami magyarul annyit tesz, mint hun atya.

A kutatók abban is egyeznek, hogy a piramisok építői többet tudtak a világról, mint az utánuk következő nemzedékek.

A filmben megmutatják, hogy ma már ismertek a piramisok nemcsak a Folyamközben és Egyiptomban, hanem Európában, Amerikában, Indiában, Kínában, ahol mutatják az agyagkatonák által híressé vált piramist Sziámban, és a Japán partja előtt 30 méter mélységben, a tenger alatt talált piramisokat is. Viszont régebbiek a piramisok Szudánban, Etiópiában. Egyedül Numíbiában eddig 300-at tártak fel. Szicíliában 17-et.*

Ez a világméretű egységes építési elképzelés felveti a világrészek közötti ősi kapcsolatok lehetőségét, magasfokú technikai tudás cseréjét hat, sőt tizenkétezer évvel ezelőtt. Talán világszemléleti egységet is. A piramisok máig őrzik titkaikat.

Thorn Heyerdal papiruszhajójával 1969-ben megtett 2662 km-t, 1970-ben pedig 75 nap alatt, Afrikából indulva elérte Barbadoszt, bizonyítva, hogy egyszerű közlekedési eszközökkel is áthidalhatók a távolságok.

Az Első amerikaiak (TV film, Anglia 1999)

A kutatók körében általánosan elterjedt az a vélekedés, hogy Amerika őslakói Ázsiából jöttek a Bering-szoroson.

A filmben szereplő francia kutatók Brazíliában olyan sziklarajzokat találtak, amelyek korát 30-40 ezer évesre, vagy még régebbire becsülik. Akkor viszont ezek a rajzolóak nem jöhettek a Bering-szoroson, mert a jég nem engedte. Viszont ember által készített kvarc szerszámot is találtak - 40-50 ezer éves rétegekben.

A mai amerikaiak 4-500 éves bevándorlók és őslakók - ez utóbbiak 6-7 ezer éve jöttek Ázsiából, koponyájuk kivétel nélkül mongoloid.

Az első emberi csontváz, amelyet ezek a francia kutatók 40-50 ezer éves rétegben találtak, egyértelműen nem mongoloid. Elnevezték Lucy-nak. Koponyája alapján elkészítették fejszobrát - ami pontosan azokat a jellemzőket mutatja, mint a kelet-ázsiai szigetvilág és Ausztrália őslakóinak koponyája. Ezt az emberfajtát kelet-afrikai eredetűnek tartják. A kutatók azóta százával találtak ilyen koponyát Dél-Amerikában, ők tehát az őslakók. Amerikába kerülhettek vízen is. Ausztrália belsejében találtak olyan 40-50 ezer éves sziklarajzot, amely olyan hajót ábrázol, amelynek magasított orra és vége van, tehát tengerre való. Ülnek benne fegyveresek is, de nincs dárdájuk. Ez bizonyítja, hogy az ábrázolás régebbi, mint 7 ezer év. Tehát, a ma Ausztrália belsejében élő őslakók között lehettek tengerjárók - több mint 7 ezer évvel ezelőtt.

A franciák elmondják, hogy néhány éve Nyugat-Afrikából egy kis halászhajó a viharban három hét alatt Brazíliába sodródott - ami megtörténhetett máskor is. Tehát Amerika őslakói például így is megérkezhetnek. Feltűnő, hogy nincsenek fegyvereik, festményeik idilli állapotokat tükröznek. A mai őslakók elmondják, hogy a vadászjeleneteket azért rajzolták, mert így beleélték magukat a vadászatba, sőt: az elejtendő vadat is előre megfogták.

Az egyik ilyen jelenetet a kutatók a számítógép képernyőjére vitték. A vad körül a vadászok játékosan röpöködnének. A kutatók is elkezdtek játszani a képpel: levették róla az embereket, majd egyenként visszarakták, s ámulatukra megállapíthatták, csatajelenetet ábrázol, amelyben az egyik ember lándzsával leszúrja a másikat. Ez a kép adja a megfejtés kulcsát. 14 ezer évvel ezelőtt a jég elkezdett olvadni, majd annyira megolvadt, hogy Ázsiából átjöttek az állatok, s nyomukban a harcos vadászok, akik úgy 7 ezer év alatt kiirtották a békés őslakosokat. Még szabályos kivégzés ábrázolását is találtak.

Igenám, csak hogy a helyi lakosság soha nem pusztul ki teljesen. Amerika legdélibb szigetén, a Tüzföldön, olaszok már a múlt század elején találtak egy igen egyszerű körülmények között halászó-vadászó népet. Most megvizsgálták koponyáikat - ezek mind Lucy rokonai. Derék franciáink felkutatták azt a két, ma is élő idős asszonyt, akik Amerika utolsó őslakói. Gyermekük már keverékek. De ez a kutatás csak most kezdődött. Ki tudja, hogy a hatalmas hegyek és erdők még hányféle titkot rejtene?

A nagy talány: az Inka titka (Holland TV film, 1998)

A zeneértők világában egyhangú az ítélet: az orgona a hangszerek királynője. Művészi megszólaltatója nem egy hang-szeren, hanem egy egész zenekaron játszik. Az orgonista igazi művész: teljesítménye nemcsak igazi fejtelemény, hanem egyszerre példátlan sportteljesítmény is, hiszen nemcsak két kézzel, hanem a két lábával is muzsikál. Valami ilyen dolog a napjainkban született új tudomány, az asztroarcheológia, a régészeti csillagászat. Itt minden ötvöződik: a történelem, a régészet, a néprajz, a nyelvészet, az embertan, sőt, a nyilvános és az ezoterikus, tehát titkos tudás.

Magam csak ismerem és csodálom, de nem tudom ezt az új tudományt és mindjárt óvok mindenkit, a Hazánkban bolond-

* A zempléni fejedelmi síron is egy kőből épült piramis állat. Szerk.

gombamód szaporodó, önkinevezett sámánoktól, ezoterikus trubadúroktól, akik zsúfolt nézőtér előtt, komoly beléptidijért árulják hátborzongató, silány portékájukat, mákonyos maszlagjukat.

Bemutatók egy tudományos igénnyel készült filmet, amelyben amerikai, német és perui egyetemi tanárok, nagy tudással és a tudomány iránti mély alázattal igyekeznek, nagyon óvatosan megközelíteni az Inka titkát. A szereplők angolul, németül, az őslakók pedig saját nyelvükön beszélnek, ezért röviden összefoglalom, ami a filmben látható.

1532-ben 170 spanyol rövid idő alatt elpusztította az akkori világ legnagyobb birodalmát, amit az őslakók kilenczede nem élt túl. Az inkák már 1440-ben tudtak a veszedelemről, az utolsó inka apja pedig öt évvel a spanyolok jötte előtt pontosan megmondta, hogy mikor lesz az inka világ vége - ami be is következett. A titok az: honnan lehet az ilyesmit tudni? Min alapszik a jóslat?

A filmben szereplő kutatók azt gondolják és igyekeznek bizonyítani, hogy az inkák nem tudtak írni, viszont igen pontos adatokkal, tudással rendelkeztek a kiválasztott vezetőik. Mindez elrejtve van mitológiájukban és mítoszaikban, ami viszont a csillagokban meg van írva.

Az inka főváros, Kuckó, nem tudni, mikor épült. Legrégibb a vár, ami egy puma fejét formázza, a hozzáépült város a puma testét. Építészet meghatároz negyven irányt - ez szent szám. Az egész birodalom hegyes. Az egyik oldalon áthatolhatatlan dzsungel, a másikon homokos tengerpart. A közte lévő területen csak nyomorúságos élet képzelhető.

Krisztus előtt 200 táján történt valami. Kuckóból kiindulva 80 év alatt létrejött egy akkora birodalom, amely Kanadától a Karib-tengerig érte. Nem építettek felesleges templomokat, de hatalmas városokat, amelyeket épített utakkal kötöttek össze. A kőépítmények köveit igen furcsán faragták, de nem kötötték össze, így a földrengések az építményeket nem döntötték le, viszont az egyes kövek úgy illeszkednek egymáshoz, hogy egy cigarettapapírt se lehet közéjük dugni. A városokat 10-18 méter magas fal vette körül, bejáratukon alig fér át egy ember, miáltal egy ilyen egy-kétezer lakosú várost száz-százhusz ember meg tudott védeni. (Megjegyzem, hogy a Kárpát-medencében az avarok is ilyen szűk bejáratú várakat építettek, sőt a bejárat után az út folyamatosan és élesen kanyarodott, hogy a jobbkezes támadó ne tudjon nyilazni.)

Az inkák fölvitték a vizet nagy magasságba, teraszos földművelést folytattak. Hatalmas raktárakat építettek, amelyeket a nap melegített és a szél hűtött, szárított. Jólétüknek Krisztus után 650-ben vége szakadt. Egy harcias törzsük uralma alá hajtotta a többi és véresen uralkodott fölöttük 800 évig. Az ilyen nagy fordulópontok a csillagokban meg vannak írva, csak olvasni kell tudni. Ezt tette akkor az új inka is: harcolni akart az idő ellen. Azt gondolta: ha a csillagokban van megírva a földi élet, akkor a Földön meg kell tudni fordítani a csillagok járását. Áttért a Nap kultuszára. Kuckóban a templomot arannyal borította, hogy csillogjon. Megszüntette a katonák gyötrelmes uralmát, helyett a Nap rokonaivá tette őket.

Mindezt a csillagokból olvasta és a filmben dr. William Sullivan amerikai kutató számítógépén bemutatja, hozzámóndva mindig az inka legendát, egyúttal mutatva a régészeti és a történeti bizonyítékokat.

Az inkák hite szerint a Föld, a Világegyetem és az Erők nagy összhangban vannak, aminek mágikus, titokzatos értelme van. Fejünk felett a csillagos ég. A Tejút kapcsolat az élők, a holtak és az istenek között. A Nap ezen átmegy és így híd a csillagok között. Az égen a fény és a sötétség képeket alkot. Ilyen például a láma, a sas, a róka, stb. Megjelennek istenképek is. Ezek a képek inka leírásban többségükben teljesen azonosak a görög-római istenek leírásával. A főisten, Perua, megfelel Zeusnak, innen jöhet Peru neve. (Jegyezzük mi meg, hogy a görög istenek mind Egyiptomból jöttek. Z megfelel R-nek, ami hangzósítva Rá, vagy Ré, de ez inkább Ūr, mint a Folyamközben és nálunk, de minden európai nyelvben is, mint Herr, Mister, Monsieur, stb. Ez az R megjelenik majdminden európai folyó nevében a Dnyesztortól a Rajnáig és Rhone-ig. De benne van minden kézműves foglalkozás nevében, mint Metzger, Schlosser, Groser, ami mind úri mesterség. Ott van a Z Mekszikóban is, a híres amerikai cowboyfilmben a főszereplő "Z, a fekete lovas".)

A legenda szerint a Titikaka-tónál indult minden. Van ott egy híres piramis, ami huszonnyolcszor akkora, mint a gizai, éleit pedig pontosan meghatározzák a napfordulók, miáltal a végtelen idő órája. Az istenek a tó környékén kijelölték minden törzs helyét. Hogy a dolog biztos legyen, minden helyet egy-egy csillaghoz kötötték, így biztosítva azok örök létét és a világegyetemmel harmonizáló együttélését. A filmben ezt mind mutatják, a csillagokat is. A Szaturnusz és a Jupiter kétevenként a Földdel egyben áll - az égen ez látható. Mivel a Föld tengelye nem függőleges, ezért ez az együttállás az égen körbemeleg és ha negyvenszer ismétlődik (ezért szent szám a negyven), akkor 80 év múltán a kör bezárul.

A legenda szerint egyszer egy pástor egy lámát terelve egy tóhoz ért. A láma a tóba esett, egy róka ki akarta húzni, de a farka a vízbe ért, ezért fekte a róka farka vége. Ezt is mutatják a csillagos égen - ez a kép pedig Kr. u. 650-ben volt, és ekkor kezdődött az inka történelem véres 800 éve.

1440-ben tudni lehetett, hogy közeleg egy olyan állapot, amikor nemcsak a Szaturnusz és a Jupiter fog a Földdel együttállni, hanem a Mars és a Vénusz is. Még Kínában is látták. Ez jelenthette az Inka Birodalom végét. Akkor ugyanis az égen a Lámát a Róka ismét elérte, de ami még nagyobb baj volt: a Nap nem tudott átmenni a Kapun. Mindezt láthatjuk a filmben, a kutató számítógépén.

Közben dr. Hertha von Decken elmondja, hogy nem lehet az ember őse az amőba, mert a bölcs Darwin az evolúcióval csak az organizmus fejlődését írta le. Dr. Maria Reicher pedig röviden bemutatja a Naska-fennsík jeleit, amelyek szintén a Föld és a Kozmosz mágikus kapcsolatát rejtik.

Ugyan mikor lesz az, hogy jólképzett magyar szakembereink hozzáfognak a magyar mitológia és a magyar mítoszok, legendák értelmezéséhez? Vagy meg kell várjuk, amíg minket is kipusztítanak, akkor majd élelmes holland és amerikai kutatók megfejtik a mi legendáinkat is? Úgy tűnik, ez a titok is a csillagokban van megírva - de olvasni már mi se tudjuk.

Takács József (Tiba)
Egy föld amelyért annyiszor...
avagy
Ármányok és harcok egy területért

Olyan dolgokról szeretnék írni, amelyekről suttozva és tilos beszélni. Egy kicsi darabka földről, amely "bejárata" egy félszigetnek. E félszigeten történt valami, ami megpecsételte az akkori ösmért világ, sőt későbbben az Újvilág és a világ mainapi sorsát. Sok-sok ármányt követve, egy uralkodó fejében nagy-nagy ármány született. Behízelegtetette magát a hét dombon épült város rosszakaróinál, biztosítékot kínált számukra. Utódai ezen uralkodó szándokát követve alattomosan növelék birodalmaikat, s a félsziget felét elfoglalók, a másikon kialakítanak egy szervezett bandát, amely ma és hatékonyan működik. A félsziget függetlenné vált, de már régóta csírázóban van a harc Észak Dél ellen. Az említett uralkodó ma élő utódai hét nyelven beszélnek, de minden nyelven hízelegnek. Azaz, azt mondják, amit az őseik által megtevesztett népek hallani akarnak. Sokan ma és hatalmasok, sőt az egyik ma és Európa feje.

Mi ez a terület? Hol fekszik? Nagyrészt a mai Ausztria területét öleli fel, a Bécsi erdő túlsó végétől kezdve. Továbbá a mai Morvaország délre folyó patakjai vízgyűjtőjét, a mai Csehország északra folyó vizeinek a Moldvától keletre eső forrásterületeit egészen Prágáig, s a Duna-medence fekete erdei és más forrásai vizeinek által meghasított földeket. A Rajna vizére csak néha térek ki, részletesen nem taglalom.

Volt a hun népeknek egy nagyon bölcs mondása, amelyet némelyek ma Árpád Fejedelemmek tulajdonítanak. Íme: Ne itasd lovadat olyan patakból, amelyről nem tudod, kitől érkezik. E mondásba akarta befolytani a római papság rosszakaró ága a hun törzseket.

Az említett területen Atilla Király Birodalmának szétzilálása után es hun törzsek éltenek. A cseh medencét északról megkerülő germánok viszont a Duna mellékvizeinek mérgezésére lettenek felbérelve a rosszakarók által, s ezáltal mindég lejjebb szoríták a hunokat. Gyermekrablás, nőrablás és egyéb dicstelen dolgok révén a Rajna és a Duna vizének forrásai mentén a haj színe vörösről feketére változott. De a vizek melletti terjeszkedés eszméje megmaradt.

Atilla Birodalma szétveretése után létrejött az első Avar Birodalom. E Birodalom a lélekvándorlást nem tagadtatta meg, s ezért szálla lett a római papság rossz, ám uralkodó ágának szemében. A bizánciak es kezdenek ellenséggé vállani. E két birodalom közé a lélekvándorlást megtagadó papok behívták a sclávokat. Mire? Zavarkeltsre! Ha a két birodalom háborúba keveredik, az csak jó a számukra. Közben a "térítőik" szétzilálták az avarok birodalmát. A sclávok viszont terjeszkedtenek az Al-Dunától fölfelé, mostmár a Duna mindkét oldalán, majd követték a Száva, későbbben a Mura vonalát. A keleti segítséggel újraegyesített Avar Birodalom ezt egyidőre megakadályozta. Ám a római rosszakarók folytatták a Bizánc és avarellenes ármányaikat, s a sclávok újra terjeszkedtenek. A tengerpart mentén lefelé es, s a Mura vonalán felfelé es. Róma bekerítve érzi magát. Most már a sclávok ellen es cselekedniük kellett a rosszakaróknak. Az Avar Birodalmat újra szétverették, a sclávokat szétforgácsolták. Szép a Svatopluknak nevezett vezér vesszőnyalábos elmélete az egységről, de nem igaz. A szétforgácsolók görögnek és betűalkotóknak lettenek beállítva, a mai Bulgária területéről indultanak, s a római rosszakarók érdekeit képviselték. Szétforgácsoltanak mindent egészen a Mura mentén fekvő Morau váráig. Sok kis egymással vetekedő scláv államocskát hoztanak létre, Rómából, a saját bőrük mentésére. Sikerült a megtervezett káosz. Csak Bizánc (úgyahogy) állta a sarat. Az Avar-nak nevezett Hun Birodalom újra megbukott. A lélekvándorlás vallása szintén.

A Hunok Birodalmát újraegyesítő Árpád Fejedelem korai felderítő hadai a sclávok törzseit vágták el egymástól. Történt mindez az említett földön a Duna és a Mura között. A déli részük a Mura alvonalához húzódott, a másik részük menekült a mai Cseh-medencébe. A csehek dél felől jött sclávok, ezt sok eredetmondájuk es igazolja. Pl. Prága helyét es a víz folyásának irányában találták meg, s alapítanak ott várost. Ellenben Jirások a cseh regemondó es így írja.

Lengyelország területén létezett egy nagy Horvátország (fehérorvát), majd innen vált ki a cseh nemzet, s jött a mai földre. Ez az eredet csak semmitmondó mese. A horvát délen maradt, visszábbhúzódott lefelé, s délről érkezenek a csehek. E két törzs között még volt egy szlovénnek nevezett törzs es a szétverés után. Ez es délre húzódott, de a horvátok fölött maradt. Tehát a sclávok vonalát Árpád Fejedelem felderítő hadai vágták ketté, majd Zsolt hadai tették a rést nagyobbra közöttük. Végül Zsolt uralta az említett területet. A csehek tehát nem északkeletről érkezett sclávok, mint az a hivatalos történelemben van hazudva. Cirilikával írtnak, latintetűs írásuk viszont Krakkóból származik. Ezen íráshoz hajlított nyelvezet viszont nyelvileg lengyel rokonságot mutat. Bizonyos írott betűk nyelvi átfarmálásával a lengyel nyelv gyérbb változata mutatható ki. Ám van egy nagy különbség. A csehek e nyelvezetet keményen, a lengyelek lágyan olvassák. A cseh nyelv kemény, mint a szlovén es egyéb délszláv. Tehát kiejtésben maradtanak délszlávnak, bár a krakkói lengyel nyelv átírt formáját használják írásban.

Zsolt korában megtörtént az említett terület szlávatalánítása, ami Róma örömére történt, de a germánokkal más lett a helyzet. A germánok - kiknek Róma rosszakarói parancsoltanak - ugyanes megvetették lábukat a Duna felső vízgyűjtőjének területén. A forrásoknál. Itt már teljesen más lett a helyzet, mint azon forrásoknál, amelyek a Maros, az Olt felé engedék vizeiket. Ezen utóbbiak népe szeretettel fogadá, befogadá Árpád népeit. Barát baráttra talált. Ám a Duna felső szakaszán minden fordítva volt. Ellenség volt a forrásnál. Az ellenség a patak mentén meneküle a forráshoz, s onnan a magas hegyekbe. Zsolt hadainak őszi elvonulta után visszatértenek, s tavaszkor minden kezdőde előlről. Nagy csatákról, fénys nyugati győzelmekről írtnak a nyugati krónikák, nagy "magyar" vereségekről, sikertelen hadjáratokról írtnak az idegen belhoni történészek, s mindkét fél tévesen ítéli meg a valót. Nagyon tévesen!

Már Árpád Fejedeleme alatt es volt egy nagy hadjárat Itáliába. Minden itáliai hadjárat a Hunok Országának Koronájáért történt, amely Rómában volt rabságban. Már ekkor világos volt a vezérek számára: nem szabad Itáliába menni úgy, hogy az azt szegélyező hegyek fölül nem teszek rendet. Ez az oka a Duna felső szakaszán és a Rajna vonalán történt hadműveleteknek. Jól tudták, hogy a félszigetről nincs kiút, eltorlaszolja az ellenség, ha bemennek. A 10. század harcai a Koronáért folytak, bár vereségek nem voltak, sőt győzelmesek, de a Duna felső szakaszára átvért, "nyílászáró" népekkel a Fejedelmek hadai nem tudtak mit kezdeni. A hegyekbe menekülők állandóan visszajöttek, midőn a Hunok Országának katonái Itália felé vonultak. A germánok mellett volt egy kétszínű népcsoport. A cseh. A csehek sokszor hajlamosak kiegyezni az új hunokkal és sokszor hátbatámadták őket. Ez a Balkánról menekült népcsoport Róma rosszához szegődött. Annak ellenére, hogy inkább a vallás bizánci oldalát, az elszakadni kívánczó részt képviselték, a rómaiak szívesen használták őket felbujtásra. A germánokat szintén arra használták.

Az új hunok Koronáért folytatott harcai sikeresek voltak, de a gyűrü es hamar zárult. Nem lehetett a Koronáért Itáliába menni. 906-ban voltak utoljára Rómában, de a kazamatákban akkor sem találták meg a Koronát. Nagyon nehezen tudtak csak hazavergődni. Ekkor kezdődött a csizma fölötti rendszárlás korszaka. Ez, mint már mondtam, nem járt sikerrel. Nem a katonai veszteségek miatt, hiszen azok nem voltak, hanem a folyók mentén újra és újra betelepített népesség és a cseh hátbatámadások miatt. Sőt emellett voltak Róma rosszá által irányított bizánci támadások, amelyek a haderő egy részét lekötötték.

Gézának igen fontos volt a Korona, s ezért politikát változtatott. Jól tudta, hogy a római rosszak által felbérelt torlaszoló ellen nem tehet semmit. Cselhez folyamodott. Feladta a Duna felső vízgyűjtőjét, s odaajándokolta a germánoknak. Ezt a római rosszakarók alattomos cselnek vélték, amelynek okát nem tudták. Cselre csellel válaszoltak. Kigondolták a lélekándorlás visszaállítást, s ezt a Fejedelmi Udvarban akarták újra megtanulni. Géza Fejedeleme sem látta át a helyzetet, befogadta a tanulókat. Ezek egy darabig füleltek, s tudjuk, István alatt megtették a magukét. Az összes polgárháború a számlájukra írható. Ahová a római rossznak a kincshajhász papsága beteszi a lábát, ott hamarosan ölnék. Számtalan hely közül most csak az indiánok földjét említem.

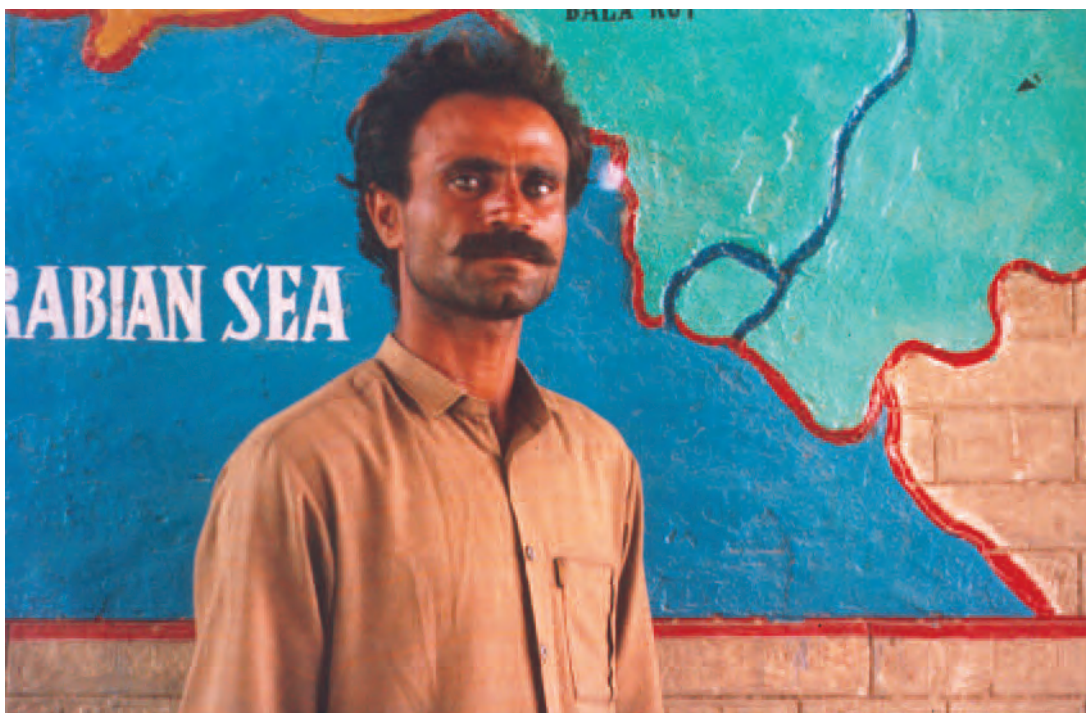
A germánok tehát megkaparintották a mai Ausztria földjét a bécsi erdőn túl. Ám ezután es el lett vágva scláv a sclávtól, de most már a germánok által. A mai Morvaország és nyugati peremvidéke még István kezén maradt. Délen viszont kialakulóban volt egy Kroatia és egy Sclavonia. Ezen utóbbiból irányították a rossz papok az ú.n. pogányláadásokat. Ezért kezdődött, mindegyik polgárháború Somogyból. A gonosz papok megtették a magukét és sietve távoztak Sclavonián keresztül Róma felé.

István nem tagadtatta meg a lélekándorlást a tévhitel ellentétben. Ő még birtokolta a mai Morvaország területét. Itt viszont megjelentek a lélekándorlást nem kívánó papok. Itáliából irányították őket Csehországon keresztül. Péter alatt elvezényelték a férfiakat a Dunántúlra katonáskodni, s közben cseh módra, a nőháború elve alapján lemészárolták a nőket, gyermekeket, öregeket. A visszatért férfiak összevesztenek a még megmaradt asszonyokon, majd szétszélednek a világba asszonyt keresni. Ábá Sámuelnek nem sikerült e területet betelepítenie, Péter teljesen a csehek kezére játszotta. Endrének nem volt érdeke egy lakatlan terület visszaszerzése. Ám a csehek sem tudták betelepíteni. Erre a pápa, aki szabadulni akart a római alvilágtól, Róma alvilágát idetelepítette. E földet idővel elcsehesítették, de egy része ma es örzi az olasz nevet. Olasz-Vlasz-Vlach-Valaško. Ezután a csehek Róma által kitűzött feladata a Felföldi lélekándorlás kiirtása lett. Meg es jelentenek ügynökeik a Felföldön térítőknék álcázva. S ennek idővel meglett a következménye. Ezt most nem taglalom.

A germánok az ingyenkapott földről intézték támadásaikat a Hunok Országá ellen. Hol vizen, hol szárazon. Sikertelenül. Ám a csehek sem feledték el, hogy honnan jöttek és állandóan vissza akarták szerezni ősi földjeiket. Egyesülni akartak a szlovénokkal. Ez keresztezte a germán érdekeket. Erre a germánok kitalálták a felföldi Nagymorva Birodalmat, s kelet felé irányították a cseheket. Már a Névtelen es felföldi morvákról és azok birodalmáról ír. Ki volt ő? Germán? Megtévesztett cseh? Netán talján? Ma sem tudjuk. Sajnos ma es sokan hitelt adnak szavainak.

A pápai állam nem szívesen látta volna a hun uralmat az olasz csizma fölött. Ez teljes bekerítettség lett volna számára, mert Könyves Kálmán már kiépítette az adriai hajóhadat. Félt a sclávok egyesülésétől es. A germánokat sem akarta Itáliába engedni, így aztán maradt az uszítás. Uszította mindkettőt a Hunok Országá ellen. A cseheket már avval, hogy ott van az ősi földjük, amelyet vissza kell foglalni. A csehek sokszor betörtnek a Felföldre, de nem felejtették el a déli ősházát sem. Ezt II. Otakar akarta utoljára visszafoglalni. Sikertelenül.

Itt, ebben a korban valami elkezdődött. Egy máig tartó ármánysorozat. Kezdte Habsburg Rudolf, midőn német-római császárrá választották. Ő ugyanis mindenhol király akart lenni. Tökéletesítette a csehek tévhitét, s csak a Felföld felé irányította őket. Midőn két kakas verekedett, a harmadik győzött. Megszervezte a királyi házak kiirtását. Kun László megöletésével azt hitte, hogy végzett az Árpád-házzal, de megjelent Utószülött István utóda. Rudolf utódai a terv szerint véle es elbántanak, a cseh Vencel es elment, s kihalaszatott a lengyel uralkodóháza es. Néha ültnek Habsburgok idegen királyi székekben, de csak jó kétszáz év múlva sikerült az uralkodásukat folytonossá tenni, bár itt kivételt képez Lengyelország. Habsburg Rudolf es utódai a római papság rossz ágával karöltve, beindították a kultúra és a népirtás folyamatát. Nemcsak Európa közepén, hanem a gyarmatokon es. A spanyolországi Habsburgok es kitetnek önmagukért.. Nemcsak az inka uralkodót csalatták törbe.

A kép Moenjodaro 6000 éves romváros múzeumparkjának a főkertészét mutatja. Kelet-ázsiai Őstürk leszármazott, kékszemű.

*Haja a hajtőnél szőke, a tűző napfény hatása következtében a haja sötétbarna
Hungárián nemzetnéven mutatkoztam be neki, azonnal mondta, hogy történelmi rokonok vagyunk.
Igen barátságos volt velem szemben végig az ott tartózkodásom idején*

*F. Sederkenny – Szederkenny őstörténelemkutató
Moenjodaro, 1990-91*

Kazinczy Ferencbármálási emlékként adott Eugénia nevű leányának egy képet. A kép hátlapjára saját kezével írta az alábbi szöveget:

*„Keresztedet viseld tisztelettel, ‘s a’
Gondviselésbe bízva. Nincs senki
kereszt nélkül, ‘s a’ zúgolódás nem
használ, ‘s még ingerli a fájdalmat,
‘s a Szenvedőt megalacsonyítja. Ne
csüggedj el, nemes szenvedő!
Isten ott vigasztal-meg a’ hol nem
vártad. Ő tudja mit teszen, te
nem tudod. - Áldás rajtad,
kedves leányom.
Martz. 27d. 1820.“*

II. rész

A történelmi iskola előadásainak teljes szövege

Budapest – 1945. A Szarvas-tér és az Artilia út

Zachar József (Budapest)
Az Új Háború és a magyarság 1937-1947

A 18. században a felvilágosodás eszmeiségében és a szabadkőművesség mozgalmában fogant polgári nemzetállam, amely az észak-amerikai forradalmi függetlenségi háborúval és a nagy francia forradalommal vált először valósággá, szépen hangzó célok jegyében véres új korszakot hozott az emberiségre. Az 1776-os Függetlenségi Nyilatkozat a "szabadság, szuverenitás és függetlenség", továbbá az "önkormányzat" nevében és annak kinyilatkoztatásával, hogy "minden ember egyenlőként teremtetett", kizárta az Egyesült Államokban meghirdetett jogokból a helyi öslakosságot és fenntartotta a rabszolgaság intézményét. Az 1789-es Emberi és Polgári Jogok Deklarációja a "szabadság, egyenlőség, testvériség" kimondásával megalapozta a legyőzött uralmi rendet számukra megtestesítők tömeges fizikai megsemmisítését, majd a Francia Köztársaság vezetésére irányulóan az egymás közti sorozatos véres leszámolást. Ezt követte a forradalmi, főleg a nemzetállami eszme fegyverrel történt exportja, Európa népei akaratának teljes semmibevevése, esetleges ellenállásának brutális letörése, önkényesen húzott határok közé szorítottan vazallus köztársaságok sorának létrehozása. Ha a francia nemzetállam végül is visszaszorult az 1789-es határok közé, a további terjedő tan és mozgalom következtében azonban immár az olasz és a német nemzetállamiság megeremtése újabb háborúk sorozatába taszította a 19. században földrészünk népeit. Az Oszmán Birodalom európai térségében létrehozandó nemzetállamiság jegyében a nagyhatalmi törekvések a 20. század elején ismét egymást követő háborúkat zúdítottak e térség népeire, amelyek a Nagy Háborúba torkolltak.

A csak az utókor által első világháborúnak nevezett, minden addiginál gyilkosabb hatalompolitikai küzdelem eredményeképpen azután "a béke győzelem nélkül" elvét meghirdető győztesek az ugyancsak általuk mindaddig hangoztatott "nemzeti önrendelkezés" sutba dobásával teljesen átrajzolták Európa térképét. Az immár legyőzötteknek nyilvánított és soha nem látott módon megalázott szembenálló hatalmak közül példátlan brutális büntetéssel sújtották a világméretű összecsapásban legkevésbé vétkes Apostoli Magyar Királyságot. Még a trianoni békediktátum aláírása előtt az ezer esztendőes keresztény magyar állam területének 71,54%-a és lakosságának 63,62%-a idegen megszállás, új államokba való bekebelezés állapotába került. Ezzel a szülőföldjén élő 3272000, azaz minden harmadik magyar és a Szent Korona egységes politikai nemzetében kezdettől velük élt vagy később befogadott más ajkú honfitársaik milliói, önkényesen húzott határok által szét-szaggatva, idegen uralom alá jutottak. 1920. június 4-én a nemzetgyilkos határozatot a teljes megsemmisülés fenyegetése alatt a csupán erre a feladatra hivatalba helyezett, jelentéktelen személyiségekből álló kormánytagok közül sorshúzással kiválasztott két fő aláírta és 1921. július 26-án e nemzetközi diktátumot a Nemzetgyűlés XXXIII. törvényként becikkelyezte ugyan, de ehhez külön nyilatkozatot csatolt, hogy a törvénybefoglalást csak külső kényszer hatása alatt tette és ezt a magyar nemzet számára soha el nem fogadható külső döntésnek minősítette.

Bethlen István

E külön nyilatkozat azt jelentette, nem volt olyan magyar, nem létezett olyan magyar politikai csoportosulás, aki és amely ne tekintette volna ideiglenesnek a kényszerhelyzet elfogadását, akinek a gondolkodását és amelynek a tevékenységét ne az egységesen szükségszerűnek tartott felülvizsgálat, akkori kifejezéssel élve, a revízió határozta volna meg. A történelmi igazságtételben való nemzeti hitet erősítette az 1921. novemberi, Sopron-vidéki népszavazás és az 1924-es, Ipoly-menti határkiigazítás kikényszerítésének a lehetősége. A revízió politikája magában foglalta, hogy tárgyalások útján képzelték el az akkori államférfiak és tömegek a történelmi magyar állam helyreállítását, minimális reményként a mesterséges határokkal kettévágott magyar tömbök túloldalra került részeinek a visszakerülését.

E remény megvalósulásának idejét először 1937-ben látták elérkezettnek a kortársak, ezért kezdjük mai előadásunkat ezzel az esztendővel, ugyanakkor a trianoni békediktátum megismétlése 1947-ben következett el, ezért zárjuk azzal az esztendővel a fejtegetéseinket. Azonban más vonatkozásból is indokolt, ha az új háború magyar szempontú bemutatását ezek között az időhatárok között tesszük. Ugyanis 1937-ben alakult ki a politikai pártok legújabbkori irányzatainak teljes körű magyarországi jelentkezése, míg 1947-ben kezdődött a többpártisággal való szakítás, a politikai erők egyetlen állampártba történő betagolásának végső szakasza. Végül néhány nemzetközi esemény is megerősíti a jelzett időhatárok helyességét. Már 1937. július 7-én új, bár ezúttal még a Nagy Háború győztesei által formált világrendet nem veszélyeztető háború kitörésének híre járta be a nagyvilágot, Japán ezen a napon hadüzenet nélkül támadást intézett Kína ellen. Ugyanakkor 1947. február 10-én az Új Háborúban megsemmisítő vereséget szenvedett Német Harmadik Birodalom valamennyi egykori európai szövetségesével aláírták a párizsi békediktátumot.

1937-ben a Magyar Királyságban a Nemzeti Egység Pártja nevű konzervatív tömörülés kétharmados országgyűlési többségére építő, Darányi Kálmán vezette kormány irányította a politikai végrehajtóhatalmat. Jelen volt még a választási szövetséges Független Kisgazda, Földműves és Polgári Párt, amelyhez röviddel korábban csatlakozott a Nemzeti Radikális Párt. Ezekből jobbra álló kisebb csoportosulások, a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt, a Keresztény Közösségi Párt, a Keresztény Ellenzék és a Nemzeti Legitimista Néppárt, az év elején az Egyesült Keresztény Pártban egyesült. Ugyancsak ez évben alakult meg a Márciusi Front, amelyből két esztendő múlva a Nemzeti Parasztpárt nőtt ki. Mozgolódtak azonban két irányból a szélsőségesek is. Moszkvában határozatot hoztak a legális munkáspárt, a Magyar Szociáldemokrata Párt ellenében egy illegális magyar kommunista központ létrehozására, amelyre a hatalom természetesen lecsapott. Ugyanakkor már 1935 márciusa óta működött a szélsőségesen radikális Nemzeti Akarat Pártja, amelyet éppen 1937 áprilisában tiltott be

a kormány, vezetőjét pedig jogerősen elítélte. Így következett be, hogy a szegedi Csillag-börtön két legnevesebb lakója Rákosi Mátyás és Szálasi Ferenc volt. Utóbbi ítélete azonban alig három hónapra szólt, így már ez évben létrehozta a céljait világosabban tükröző Magyar Nemzeti Szocialista Pártot. 1938 februárjában ennek sorsa is a betiltás lett, vezérét ezúttal háromévi börtönre ítélte a független magyar bíróság, így visszakerült a nemzetközi kommunista Rákosi mellé. Az idegen elvű kétirányú szélsőség elleni határozott magyar konzervatív kormánypolitika egyébként jelentős támaszt talált XI. Pius pápa két enciklijában, ugyanis már 1937. január 14-én a német nyelvű "Mit brennender Sorge" kezdetűben, illetve az 1937. március 19-én latin nyelven kibocsátott "Divini redemptoris" kezdetűben, a német nemzetiszocializmus és a szovjet nemzetközi kommunizmus emberiségellenes, társadalomromboló politikáját egyaránt élesen elítélte.

Visszatérve az alapkérdéshez, a trianoni diktátum felülvizsgálatára irányuló magyar remény az 1937-es esztendő kezdetétől reális közelségbe kerülőnek tűnt, ugyanis januárban megkezdődtek a szomszédos kisantant hatalmakkal a tárgyalások Magyarország fegyverkezési egyenjogúságának elismerése tárgyában. Ugyanakkor számos jel általános hatalmi átrendeződésre, főleg a Nagy Háborúban vesztes német nagyhatalom megerősödésére utalt. Már az előző évben bevonult a német haderő az addig demilitarizált német Rajna-övezetbe, Hitler pedig birodalma vezetői előtt "a német faji közösség megteremtése" jegyében immár Ausztria, továbbá Csehszlovákia német lakta területeinek a bekebelezését is meghirdette. Ugyancsak az előző esztendőben megkezdte abesszíniai háborúját Olaszország, a Nagy Háborúban legkevésbé megjutalmazott győztes, és Mussolini együttműködési szerződést kötött Hitlerrel, 1937 novemberében azután csatlakozott Németország és Japán előző évi antikomintern paktumához, majd követte a Népszövetségből való kilépés példáját. Ugyancsak 1936 óta folyt a spanyol polgárháború, amelyben egy újabb nagy háború előkészületeként a később szembekeverülő külső hatalmak is kipróbálhatták új fegyvereiket.

Az Új Háború azonban még váratott magára. Halifax brit külügyi államtitkárnak 1937 novemberében Hitlerrel tett diplomáciai küldetését követően 1938. március 12-én az ausztriai német bevonulás és a Harmadik Német Birodalomhoz másnap kimondott csatlakozás, az Anschluss, úgy történt, hogy ezt a világ közvéleménye tudomásul vette. Még a már 1918-ban Német-Ausztriában és a Forradalmi Németországban parlamentáris úton kimondott akkori csatlakozást a békediktátumokkal megtöltő egykori világháborús győzteseknek sem volt immár ellenvetése. Ugyanakkor vitéz nagybányai Horthy Miklós, a Magyar Királyság kormányzója másnap rádiószózatot intézett a lakossághoz, hogy ezzel ellensúlyozza a hazai feltétlen németbarát politikai irányzatok erősödését. Hasonlóképpen a szomszédságba került új pogánysággal szembeni ellensúlyképzés jellegét nyerte a protestáns államfő által az országba hívott katolikus Eucharisztikus Világkongresszus májusi rendezvénysorozata, amelyre tekintettel a katolikus Imrédy Bélát nevezte ki új kormányfőnek.

Az önálló magyar nemzeti kormánypolitika a következő hónapokban két vonatkozásban is erőteljesen megnyilvánult. 1938. augusztus 23-án, amikor pedig már folyt a japán-szovjet határháború, a magyar diplomácia előzetes megállapodással lezárta a szlovéniai Bledben előző év eleje óta folytatott tárgyalásokat, amelyben a szomszédos kisantant országokkal szemben lemondott a revízió terén az erőszak alkalmazásáról, azok pedig elismerték ennek fejében Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát. Az egyezmény véglegesítését a kisebbségi kérdés kétoldalú szabályozását tartalmazó külön megállapodásoktól tették függővé, ezekre azonban már nem kerülhetett sor. Ugyanakkor a magyar fél kitartott a békés revízió politikája mellett. Ugyancsak 1938. augusztus 23-án kezdődött Horthy találkozója az észak-németországi Kielben Hitlerrel, amelyen a német birodalmi vezér arra ösztönözte, hogy a feltétel nélkül biztosított német fegyveres segítségnyújtásra építve, Magyarország provokáljon azonnali fegyveres konfliktust, és váratlan támadással foglalja vissza a Felvidéket Csehszlovákiától. Horthy határozott visszautasításával egyidőben érkezett meg a hír a bledi megállapodásról.

Miután a magyar kormányzó nem tette meg Hitlernek azt a szívességet, hogy helyette háborút robbantson ki, ugyanakkor a nemzetközi tájékozódás tárgyalásra kényszerítette a német vezért, négyhatalmi találkozó tárgyalásainak eredményeként ért el újabb területgyarapítást. Az 1938. szeptember 29-i müncheni egyezményen az önrendelkezési jog újabb teljes feltételével Nagy-Britannia királyi és Franciaország köztársasági kormánya hozzájárult a német birodalmi vezérnek az olasz diktátor által támogatott követeléséhez, hogy a németek által lakott Szudéta-vidék átkerüljön az előbbi kettő által a Nagy Háborút lezáró békediktátumban létrehozott Csehszlovákiától az egykor büntetett ellenséges Németországhoz. A négyhatalmi megállapodás egyúttal felszólította a kisebbségi kérdésben még érintett két másik szomszédos hatalmat, hogy közvetlen csehszlovák-lengyel és csehszlovák-magyar kormányközi tárgyalásokon tisztázzák a megcsonkított állammal közös területi kérdéseket. Egyúttal azt az ígéretet tartalmazta a felszólítás, hogy tárgyalási eredménytelenség esetén a négy hatalom vállalja a döntőbíráskodást. A közzététel másnapján a német haderő megkezdte bevonulását a Szudéta-vidékre, ezt a példát minden tárgyalás megkezdését megelőzve a dél-sziléziai területre igényt formáló lengyel kormány is követte, míg a magyar kormány kinyilvánította tárgyalási készségét a Felvidékkel kapcsolatosan.

A közvetlen magyar-csehszlovák kormányközi tárgyalások a Felvidék déli sávjában a trianoni magyar határ mentén zárt tömbben élő magyar lakosság visszacsatolásával kapcsolatosan 1938. október 9-én kezdődtek Komáromban. A magyar tárgyaló fél oly egyértelmű bizonyító anyaggal érkezett, hogy vita gyakorlatilag csak két kisebb területtel kapcsolatosan merült fel. E vonatkozásban azonban a megbeszélések már október 13-án zátonyra futottak. Mivel az egész térséget illetően csekély nézetkülönbségről volt szó, mindkét kormány készséggel fordult a beígért négyhatalmi döntőbíráskodáshoz. A térséget illetően azonban a brit és a francia kormány már érdektelenséget mutatott, átengedte a döntés jogát a német és az olasz kormánynak. A két külügyminiszter, Ribbentrop és Ciano azután november 2-i bécsi döntésével, amelyet a brit és a francia diplomácia is joghatályosnak elfogadott, arra kötelezte Csehszlovákiát, hogy a Trianonban elcsatolt 63004 km² magyar feltehető területből visszaszolgáltassa a 11'927 km²-nyi felvidéki és kárpátaljai déli sávot, amelyen az elcsatolt 3'567'575 lakosból 1'050'000 lakos élt, köztük az összesen 1'084'343 magyarból 882'000. Tegyük hozzá, az ezt megelőző csehszlovák kor-

mányzat alatti népszámlálás alkalmával utóbbiak közül csak 598'500 merte magát magyarnak vallani, jól jellemezve az uralmi viszonyokat és a statisztikai büvészkedéseket. Egy további gondolattal a belpolitikára is ki kell térnünk, ugyanis gyakran még ma is szembeállítják a csehszlovákiai és magyarországi viszonyokat, messze nem az utóbbi javára. Valójában ugyan 1938-ban magyar kormányrendelet tiltotta meg a közalkalmazottaknak, hogy a nyíltan szélsőséges nemzeti szocialista párt és a kommunisták bújóhelyévé vált szociáldemokrata párt tagjai legyenek, de törvény mondta ki az általános titkos választójog bevezetését, még ha műveltségi szinthez és vagyoni cenzushoz kötötte is. Szociális téren, miközben szinte egyáltalán nem volt munkanélküliség, be lehetett vezetni a 48, illetve 44 órás munkahetet, biztosítani a minimálbért, a családi pótlékot, a kötelező társadalombiztosítást és a garantált nyugdíjat.

1939-ben újabb határközeli fejlemények tették lehetővé a revízió folytatását. Március 14-én Szlovénia és Ruszinszko kimondta elszakadását a csehszlovák államtól és független állammá alakulását. Másnap előbbi diplomáciailag elismerve, utóbbitól az elismerést megtagadva, a német csapatok már be is vonultak Cseh- és Morvaországba. Az immár Teleki Pál fősege alá került felelős magyar kormány nem maradhatott tétlenül. Ugyancsak március 15-én megkezdte az addig még Csehszlovákiához tartozó, magukat immár Ruszinszkonak nevező kárpátaljai területek visszacsatolását. Bár ez a német példa követésének látszott, nem idegen, hanem korábbi magyar felségterület birtokbavételéről volt szó, valódi cél pedig ezen túl a közvetlen magyar-lengyel határ helyreállításával éppen a németekkel szembeni nagyobb külpolitikai mozgáster biztosítása volt. Ezúttal további 12'061 km² terület és ezen élő 670'000 főnyi lakosság, köztük 154'000 magyar visszatérésére került sor. Bár ezúttal nem volt szó nemzetközi előkészítés lehetőségéről, hanem természetes és spontán azonnali reagálás történt válaszként az önállónak nevezett Szlovák Köztársaság megszületésére, elmaradt a nemzetközi közvélemény tiltakozása. Történt ez annak ellenére, hogy Magyarország csatlakozott az antikomintern paktumhoz, majd kilépett a Népszövetségből. A Szovjetunió ugyan előbbi lépés hatására megszakította a diplomáciai kapcsolatokat, de alig fél év múlva, a szovjet-német paktum megkötését követően, sietve helyreállította. Ennél tovább csak Románia ment el, amikor mozgósítást és erdélyi csapatösszevonásokat rendelt el.

Ez az esztendő már az Új Háború kezdő évének bizonyult. Azzal kezdődött, hogy már 1939. április 7-én Olaszország megkezdte Albánia megszállását. Németország egyértelműen immár Lengyelország ellen készülődött, figyelmen kívül hagyva mind saját korábbi szerződésüket, mind az utóbbival kötött brit és francia garanciális szerződéseket. Ezeket megfelelően ellensúlyozva látta a Szovjetunióval kötött, titkos záradékban az érdekszférákat kölcsönösen elhatároló augusztus 23-i megneemtámadási egyezményt. Ugyanakkor igyekezett biztosítani a többirányú felvonulás lehetőségét, ám a március 23-án a történelmi magyar-lengyel határra kijutott Magyarország kormánya Teleki miniszterelnöknek Hitlerhez intézett június 24-i levelével egyértelműen elhatárolta magát attól, hogy részt vállaljon Németország háborújából. Ugyanakkor szintén már március 23-án a román kormány egyértelműen magyarellenes éllel együttműködési szerződést kötött a német államvezetéssel. Még ennek tudatában is egyértelmű volt a további magyar lépéssorozat. Miután szeptember 1-jén Németország megkezdte Lengyelország lerohanását, már 9-én kezdeményezte az Anschluss következtében szomszédos Magyarországnál csapatai átszállításának engedélyezését. Ez nem csak határozott visszautasításban részesült, hanem szeptember 18-án, annak másnapján, amikor Lengyelországot a Szovjetunió hátba támadta, a magyar kormány megnyitotta határát a menekülő lengyel civil lakosok, sőt a szétvert fegyveres kötelékek előtt. Minden német tiltakozás ellenére a Németországnak szeptember 3-án hadat üzent Nagy-Britannia és Franciaország haderejéhez Magyarországon áthaladva folyamatosan csatlakozhattak a lengyelek tízezrei, az a százezres tömeg pedig, amelyik nem kívánt tovább menni, biztonságban maradhatott a kivételes hatalom bevezetése ellenére semleges magyar felségterületen. Semleges maradt Magyarország annak ellenére, hogy az Új Háború egyre erőteljesebben bontakozott ki, miután szeptember 28-án újabb szovjet-német szerződésben rögzítették a két birodalom határvonalát, és a Szovjetunió ez alapján lerohanta a vele szomszédos Észtországot, Lettországot és Litvániát, továbbá megtámadta Finnországot.

A szovjet-finn háború már 1940 márciusában nagyhatalmi békediktátummal lezárult, ugyanakkor áprilisban Németország a semleges Dániát és Norvégiát rohanta le, majd májusban Hollandián, Luxemburgon és Belgiumon keresztül franciaellenes háborút kezdett, amelybe Olaszország is bekapcsolódott, amely már június 22-én Franciaország kapitulációjával zárult. Ugyancsak júniusban a Szovjetunió Romániát arra kényszerítette, hogy átengedje számára Besszarábiát és Észak-Bukovinát. Miközben tombolt az európai háború, a továbbra is távol maradó Magyarország diplomáciai lépések sorát tette, nehogy belekényszerüljön a német szövetségben vívó háborúba. Már a francia háború kezdetekor intést kapott a magyar kormány a brit diplomáciától, hogy forduljon szembe Németországgal. Ez hazai földön az adott körülmények között geopolitikai okokból teljesen lehetetlen volt, de mozgásterének biztosítására 1940 márciusában Teleki lépéseket tett ötmillió dollárnak az Egyesült Államokba való kijuttatásával és bizalmi emberének a kiutaztatásával 1939 nyara óta dédelgetett tervének a megvalósítására, hogy adott esetben amerikai emigráns kormányt lehessen létrehozni a magyar nemzeti érdekek védelmére. Ezt az elképzelését végül Franciaország kapitulációját követően és a hazai nemzetiszocialista, valamint kommunista államellenes aknamunka megerősödése következtében feladta Teleki. Úgy látta, a német győzelmek németbarát felzárkózást eredményezhetnek a magyar politikában, míg a német vereségek szovjetbarát fordulatot hozhatnak magukkal, ám mindkét esetben lehetetlen lenne az emigráns kormány hazatérése és a magyar nemzeti érdekek érvényesítése. Az amerikai terv feladása ellenére mindenestre a végsőig azon igyekezett, hogy egyrészt a náci és szovjet támogatású nemzetellenes erőket a politikai hatalomtól távol tartsa, másrészt hogy Magyarországot úgy kormányozza, az továbbra is maradhasson távol a német háborúból.

A semlegességet őrizve, Teleki kormánya a belpolitika felé fordult és konzervatív alkotmányos politika érvényesítésén, az állami berendezkedés ellen jobbról és balról megkísérelt szélsőséges támadások elhárításán fáradozott. Ennek jegyében ápri-

lisban megszüntette a visszacsatolt felvidéki területek külön igazgatását és törvényjavaslatot nyújtott be a kárpátaljai autonómiáról, augusztusban pedig tárgyalásokat kezdett a román kormánnyal a trianoni területdöntések felülvizsgálatáról. Mivel Románia az ellenséggé vált Szovjetunióra ugyanúgy nem számíthatott, mint Nagy-Britanniára, ugyanis a németbarát irányzat felülkerekedésével a korábban kötött garanciális szerződést felmondta, a német vezetés pedig támogatólag a közvetlen tárgyalások mögé állt, ezek 1940. augusztus 16-án megkezdődtek. Ám már egy hét múlva zátonyra futottak, mivel a román fél minden területi kiigazítás alapfeltételül szabtta a kölcsönös lakosságcsere elvének elfogadását. A magyar kormány ezt nem fogadhatta el, ugyanakkor nem kívánt újabb döntőbíráskodással további német függőségbe kerülni, ezért mozgósítást rendelt el. A román kormány viszont éppen ellenkezőleg a német döntőbíráskodásban bízott. Hitler a szokásos módon szívesen vállalkozott olyan döntéshozatalra, amely mindkét felet hozzá láncolja. Így került sor román kérés alapján az augusztus 30-i második bécsi döntésre, amely Észak-Erdélyt és a Székelyföldet, a Trianonnal elcsatolt 102'181 km²-ből 43'104 km²-t, az 5'236'305 lakosból 2'633'000 főt, köztük 1'704'851 magyarból 1'353'000 főt visszacsatolt Magyarországhoz.

A második bécsi döntés következménye lett, hogy az 1940. szeptember 27-én megkötött német-olasz-japán háromhatalmi háborús szövetséghez sorra kimondta csatlakozását november közepén a magyar, a román és a szlovák kormány, a magyar államvezetésnek pedig tudomásul kellett vennie, hogy felségterületén bukaresti kérésre német csapatok vonultak romániai állomásoztatásra. Ennek célja hamarosan világossá vált, Olaszország megtámadta Görögországot, míg a német kormánynak szüksége volt további háborús elképzelései megvalósításához a romániai olajra. A magyar kormány azonban még mindig igyekezett további játékkeret biztosítani, ezért az egyetlen, az angolszász hatalmak felé még kapcsolatot biztosítható szomszédos korábbi kisantant állam, Jugoszlávia felé fordult, amelynek kormánya határozottan elzárkózott a háromhatalmi szerződéshez való csatlakozás elől. Így került sor 1940. december 12-én a diplomáciában teljesen szokatlan módon örök barátsági szerződésnek elnevezett kétoldalú együttműködési megállapodás megkötésére, amelyben a magyar fél ugyan fenntartotta revíziós jogigényét, de lemondott a fegyveres megoldás alkalmazásáról. Ez a szerződés azonban hamarosan illúzióvá vált, az egyik szerződéskötő félben változás állt be. Miután 1941. március 1-jén Bulgária is csatlakozott a háromhatalmi egyezményhez, a térség egyetlen államaként Jugoszlávia sem sokáig tudott már ellenállni. Március 25-én a jugoszláv kormány beadta derekát és aláírta a csatlakozási jegyzőkönyvet. Két nap múlva azonban katonai puccs söpörte el a megalkuvó jugoszláv kormányt, a hatalom új gyakorlóit pedig semmisnek minősítették a háromhatalmi csatlakozást.

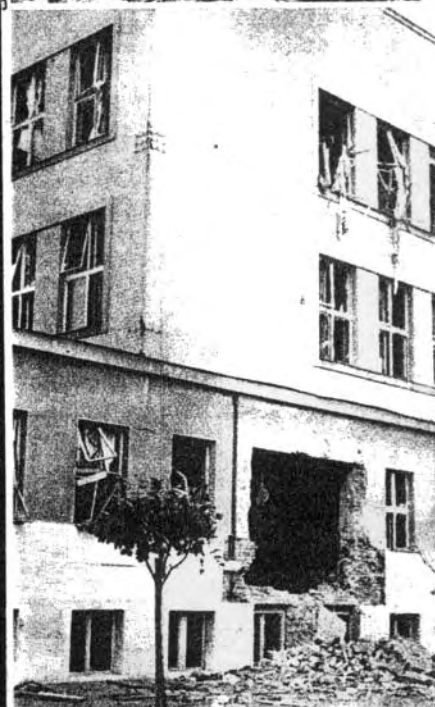
Hitler, miként 1938-ban, ismét a magyar kártyához nyúlt, felajánlotta Horthynak az azonnali magyar támadás tevőleges támogatását, vagyis ismét az első agressziót másra kívánta áthárítani. A magyar kormányzó ugyan elfogadta a német vezér katonai előkészületekkel kapcsolatos közvetlen tárgyalási ajánlatát, de világossá tette, hogy csupán a szerződő fél megváltozása következtében és csakis a Trianonban elcsatolt területek birtokbavételéről lehet szó. Teleki, aki ebben a német háborúhoz való csatlakozást látta, akivel ugyanakkor április 2-án diplomáciai csatornán tudatta a brit kormány, hogy ez az angolszász hatalmak és szövetségeseik magyarellenes hadüzenetét vonja maga után, ugyanakkor a magyar felségterület elleni sorozatos jugoszláv légitámadások miatt elkerülhetetlennek látta a visszacsapást, elstetetten kétségbeesésében április 3-ára virradóra öngyilkosságot követett el. Miniszterelnöki hivatalában Bárdossy László követte, aki elődje nemzeti konzervatív irányvonalát követte. Április 6-án így csak a német hadigépezet indult meg előbb Jugoszlávia, majd tovább Görögország ellen. Minden német sürgetés és magyar városok elleni további jugoszláv légicsapások ellenére sem csatlakozott a támadáshoz Magyarország. Az csak akkor következett be, amikor német támadás következményeként Horvátország április 10-én kimondta a jugoszláv államból való kiválását és önállóságát. Másnap a szigorúan nemzeti célokat követő magyar kormány elrendelte a Trianonban elcsatolt Muraköz, Mura-vidék, Baranyai Háromszög és a Délvidékből Bácska birtokbavételét és visszacsatolását. Összesen az eredetileg 63'572 km²-ből csak 11'475 km²-ről volt szó, az elcsatolt 4'140'967 lakosból csupán 1'025'000 főről, ám köztük az 563'597 magyarból 379'250 főről. A Délvidék többi területét, mivel arra, elsődlegesen a Bánságra, Románia is igényt tartott, a német birodalmi csapatok egyszerűen saját megszállásuk alá vonták, hogy elkerülhető legyen az esetleges román-magyar ellenségeskedés kirobbanása, bár a szerbiai kapituláció környéki napokban igényt formáltak magyar hadisegítségére. Mivel a magyar csapatok megálltak a történelmi magyar határvonal elérésekor és nem csatlakoztak a német agresszióhoz, nem került sor az angolszász hadüzenetre. Sőt Churchill üzenetet küldött a magyar kormánynak, hogy hadiállapot kinyilvánítására nem is kerül sor mindaddig, amíg a magyar hadak nem kerülnek szembe a szövetségeseik csapataival. Ez azt jelentette, a Magyar Királyság még mindig őrizni tudta semlegességét az Új Háborúban.

A fordulat azonban hamarabb bekövetkezett, mint azt bárki várta volna. Kevesen tudták, hogy Hitler már 1940. december 18-án aláírta a szövetséges Szovjetunió elleni háborúra vonatkozó Barbarossa-tervet. Ez a finn és a román haderő bevonásával számolt, de nem tartalmazta a Magyar Királyi Honvédség igénybevételét. Számolt viszont, miként 1939-ben Lengyelország ellen, a magyar felségterületen való felvonulás lehetőségével. Bár a haditerv 1941. március 22-én módosításra került, magyar vonatkozásban nem következett be változtatás. A kétoldalú katonai kapcsolatok következtében jól tájékozott Werth Henrik tábornok, magyar vezérkari főnök már május 6-án keltezett emlékiratában azt hangsúlyozta Bárdossy miniszterelnöknek, hogy az ország biztonsága megköveteli a szovjetellenes háborúban a németek melletti hadbaszállást. Miután érveit a kormányzó elhárította, június 14-i jegyzékében már egyenesen érvek sorát sorakoztatta fel a háborúba lépés szükségszerűsége mellett. Ezt még aznap minisztertanács tárgyalta, de visszautasította a háborús részvételre való felajánkozás lehetőségét. Amikor azután június 22-én, akár a Sztálin által tervezett szovjet támadás megelőzésére, akár csupán az időpontot kedvezőnek találva, megindult a német támadás, a német kormányzat és hadvezetés azonnal tájékoztatta a magyar felet, ám anélkül, hogy bármiféle támogatást kért volna. A magyar kormány mindenesetre másnap megszakította a diplomá-

Szovjet repülőgépek galád támadása Kassa ellen

A magyar társadalom legszélesebb rétegeiben mély felháborodást váltott ki az a példátlan és minősíthetetlen orvtámadás, amelyet szovjet repülőgépek intéztek békés magyar városok ellen. Kassa ellen három szovjet repülőgép hajtott végre légitámadást. A gépek, amelyek megtevesztő jelzéssel voltak ellátva, több bombát dobtak le a városra. Egy bomba eltalálta a postaépületet és a távbeszélőközpontot használhatatlanná tette, több lakóház pedig súlyosan megrongálódott. Az aljas merénylet alkalmával ártatlan emberek veszítették életüket. Az orvtámadás áldozatait nagy részvét mellett temették el. A szovjetgépek sorozatos sértéseket követtek el a magyar felségterület ellen és ezért a magyar légierő megtorló támadásokat hajtott végre szovjet katonai célpontok ellen. Fényképfelvételeink a szovjet repülőgépek felháborító támadása után készültek a rombolásokról és az áldozatok kassai temetéséről.

(Magyar Film Iroda felvételei)

ciai kapcsolatokat a Szovjetunióval, de egyébként a kivárás álláspontjára helyezkedett. Ezzel szemben a finn, a román, a horvát és a szlovák kormány azonnal intézkedett a német támadáshoz történő haladéktalan fegyveres csatlakozásra.

Ilyen előzmények után következett el 1941. június 26-án, a szlovák hadbalépés másnapján az akkori magyar-szlovák határon közvetlenül fekvő Kassa máig tisztázatlan bombázása, Tiszaborkútnál a Körösmező és Budapest között közlekedő, valamint a Rahón, a vasútállomáson álló személyvonat elleni légitámadás. A hadvezetéshez beérkezett jelentések alapján azonnal tanácskozást kezdett Horthy Miklós kormányzó Bartha Károly honvédelmi miniszterrel és Werth Henrik vezérkari főnökkel, amelybe csak megkésve vonták be Bárdossy László miniszterelnököket. Az indokolatlan szovjet támadás biztos tudatában azután, mivel felderítő és zavaró berepülések sorát egyértelműen regisztráló jelentések is befutottak, a jelenlevők a hadiállapot beállásának kinyilvánítása mellett döntöttek. Döntésüket erősen motiválta, hogy a továbbra is történelmi magyar felségterületeket birtokló három szomszédos állam megelőzte Magyarországot a németek háborújához való csatlakozásban, ezért további távolmaradással nem csak a még várt, hanem a már elért revíziót is veszélyeztetettnek vélték. Ezt követően az államfői elhatározást minisztertanácson, majd az országgyűlés ülésén jelentette be az erre alkotmányosan kötelezett kormányfő. Nemcsak a kormánytanácskozás valamennyi résztvevője, hanem az országgyűlésen képviselt valamennyi párt egyhangú lelkesedéssel fogadta a semlegességgel való szakítást jelentő hadiállapotot. A háború nyilvánvaló jeleként már másnap a magyar légierő repülőgépei határmenti szovjet településeket bombáztak. Az a tény, hogy a háború folytatására irányuló kormányelőterjesztést csak július 24-én nyújtotta be Bárdossy, az országgyűlés a hozzájárulását pedig csak október 23-án adta meg, alkotmányos eljárást jelentett, ugyanis lehetőség volt már az 1920. évi XVII. törvénycikk értelmében, hogy a kormányzó közvetlen fenyegető veszély esetén utólagos hozzájárulás mellett is elrendelje a haderőnek az ország határain kívüli alkalmazását.

A Szovjetunió elleni és ezzel az Új Háborúba, az utókor megnevezése szerint a második világháborúba való magyar bekapcsolódás tényleges kezdetét 1941. július elseje jelentette, a Kárpát-csoport őtdandárnyi ereje, mintegy 45 000 fő akkor kezdte meg a Vörös Hadsereg elleni hadműveletét Galiciában. Önálló háborús részvételtől azonban szó sem lehetett, már július 9-én német alárendeltségbe kerültek a bevetett magyar kötelékek, a német hadvezetés pedig két dandárt megszálló feladatokkal bízott meg a már elfoglalt területeken, a gyorshadtestbeli további három dandárt azonban a Dnyeszter felé folytatott támadásban harcoló egységekként tagolta be. Mivel a hitleri Németország többi szövetségese, főleg a kezdetől nagy erővel támadó Románia és az expedíciós csapatait éppen magyar felségterületen átszállító Olaszország, sokkal jelentősebb erővel vett részt a német támadásban, Werth vezérkari főnökkel az élen a szövetségi babérokra vágyó magyar katonai körök Bárdossy miniszterelnökhöz intézett memorandumok sorában követelték a jelentősebb magyar háborús részvételt. A magyar kormánykörök azonban, élükön a kormányzóval, éppen a német háborúban való elmerülést kívánták elkerülni és ez a kezdeti német győzelmektől elvakult Werth tábornok menesztéséhez, a magyar nemzeti érdekeket, így a katonai erő háború utáni időre való megőrzését határozottabban képviselő Szombathelyi Ferenc tábornok vezérkari főnöki kinevezéséhez vezetett. Az új katonai vezető fő célja a német követelésekkel élesen ellentétesen nem további csapatok háborúba küldése, hanem egyenesen a magyar gyorshadtestnek a hadműveletekből történő kivonása volt. Ez azonban csak azon az áron volt megvalósítható, mivel a szövetségi viszonytal való szakítás lehetetlennek bizonyult, hogy továbbra is sor került a kezdeti nagyságrendet jelentő, öt dandárnyi erő magyar részről való átengedésére, ám ez a 40 000 fő immár csak az ukrainai megszállás feladatát, vagyis hátszói feladatteljesítést kapta. Az események ilyen alakulásával elégedetlen németbarát erők erre erősen kormányellenes éllel létrehozták a Magyar Megújulás Nemzetiszocialista Pártszövetségének nevezett csoportosulásukat.

A Bárdossy-kormány minden óvatoskodása ellenére elkerülhetetlenül tovább sodródott a nem kívánt háborúba. Már 1941 júliusában megszületett az a brit-szovjet megállapodás, amely szerint nem kötnek különbékét, ezt követte a Churchill és Roosevelt augusztusi találkozásán megfogalmazott Atlanti Charta, amely világossá tette, hogy közös politikát követnek, amelynek fő célja a nemzetiszocialista-fasiszta-koalíció legyőzése árán megvalósítandó új világrend megteremtése, ehhez Sztálin már szeptemberben azzal a feltétellel csatlakozott, hogy a korábbi német szövetségben megszállt területi hódításait megtarthatja. E megállapodások betetőzését jelentette az Egyesült Nemzetek Kiáltványának 1942. január 1-jei kibocsátása, amelyben a három nagyhatalom és további 23, velük szövetséges állam kinyilvánította, hogy együttesen valamennyi erőforrásukat mozgósítják a háborús győzelem kivívására és ennek elérése érdekében sem fegyverszünetről, sem különbékéről nem tárgyalnak a német-olasz-japán-tengely egyetlen hatalmával sem. Ennek jegyében az Egyesült Királyság kormánya már 1941. december 6-án hadat üzent a Német Birodalommal szövetséges államok, így a Magyar Királyság kormánya. Az új hadiállapot másnap állt be, amely napon a Japán Császárság hadüzenet nélkül megtámadta az Egyesült Államok csendes-óceáni hadibázisait. Ezzel Németország és Japán európai szövetségesei már formálisan is szembekerültek a tengerentúli nagyhatalommal. Míg a többi állam hadüzenetet intézett hozzá, a magyar kormány december 11-i nyilatkozata a diplomáciai kapcsolatok megszakítását és a hadiállapot beálltát jelentette be, majd másnapi szóbeli nyilatkozatával ezt német és olasz nyomásra hadüzenetnek minősítette. Valójában azonban ezt az Egyesült Államok kormánya nem így értelmezte, mert a maga részéről és csak 1942. június 5-én intézett hadüzenetet a Magyar Királysághoz.

Az immár egyértelműen második világháborúvá szélesedett új koalíciós küzdelemben a fokozódó magyar fegyveres részvétel a német támadás Moszkva alatti elakadásának és a szovjet ellentámadás bevezetését jelentő, a megszállt területeken megindított fokozott partizántevékenységnek a következménye volt. Már 1942 elején az addig csak út-, vasút-, híd- és objektumbiztosítást, valamint katonai közigazgatási feladatokat ellátó ukrainai magyar megszálló csapatok egyre gyakrabban és egyre erőteljesebb harcok vívására kényszerültek. Erre való tekintettel és a már elviselhetetlen német nyomásnak engedve, a március 9. óta Kállay Miklós által vezetett új magyar kormány kényszerűen - a január 22-i német-

magyar megállapodás értelmében - a fegyverben állók mintegy felét, a 207'000 fős 2. magyar hadsereget, azaz egyenként háromezrednyi 9 gyalog- és 1 páncélos-hadosztályt, valamint repülőkötelékeket és kiszolgáló egységeket, elindította áprilisban a szovjet frontra. Csak annyit tehetett a magyar kormány, hogy az összeállításnál a honvédeket és munkaszolgálatra beosztottakat illetően is igyekezett az ország arányos megterhelését biztosítani, továbbá a legjobban kiképzett állományt a háború utáni időre továbbra is megkímélni, a kiküldött alakulatokat az itthon maradottaktól egyenlően elvont anyaggal felszerelni. A felfegyverzés, ellátás tekintetében egyébként bízott a megállapodás szerinti német ígéretek teljesítésében, amely azonban elmaradt. A kiszállítás áprilistól júniusig három szakaszban folyt, a kikerkező magyar alakulatok azután azonnal a németeknek alárendelten kerültek bevetésre a támadó hadműveletekben, mégpedig a román és olasz csapatokkal együtt. Július végétől azután a Don nyugati partján védelmi állásban voltak a magyar egységek és csak hídfőcsatákat vívtak.

A harcéri események folytatását megelőzően röviden ki kell térni két 1942-es hazai eseményre, amelyik Bárdossy miniszterelnök nevéhez kötve, maig megosztja a közvéleményt. 1942. január első napjaiban a szerb partizánok oly erősen fokozták támadásaikat, hogy a magyar felségterületen a Bács-Bodrog vármegyei Zsablya és a Somogy vármegyei Csurgó térségéig behatoltak és a lakosságon való brutális rajtaütéseket hajtottak végre. Ez szükségszerűen vonta maga után a magyar karhatalmi biztonsági akciósorozat elrendelését. Ezt azután január 21-én kiterjesztette a hadvezetés a szerb partizántevékenység góciát jelentő Újvidékre és környékére is. Az ottani felelős beosztású magyar parancsnokok ezt az alkalmat az addig elszennvedett partizánakciók miatt véres megtorlásra használták fel. Amint ennek híre elérkezett a kormánykörökhöz, már 23-án azonnali hatállyal leállították az akciósorozatot. Sőt ezen túlmenően hadbírószági vizsgálatot rendeltek el, amelynek során a felelős parancsnokokat beosztásukból felmentették, majd pert készítettek elő ellenük. Még az ítélethirdetés előtt azonban a felelősök megszöktek és a német hadseregben vállaltak hadiszolgálatot. A másik eseménysorozat Kárpátalja visszacsatolásáig nyúlik vissza. A közös magyar-lengyel határ visszaállítására tekintettel, különösen a szovjet agresszió hatására folyamatosan illegális szökevények érkeztek. Ez a Szovjetunióval való hadiállapot beálltáig nem okozott igazán idegenrendészeti gondot. Akkortól azonban megsaporodtak az egyértelműen hírszerzési céllal történt átszökések. Ennek a magyar kormány úgy kívánt véget vetni, hogy 1941 júliusában elrendelte a bizonyíthatóan eredetileg nem kárpátaljai honos, a hadiállapot fennállta óta illegálisan átszökött és Körösmezőn internált mintegy 18 000 lengyelnek, ruténnek, románnak és oroszoknak a lengyel határon túlra való kitoloncolását. Miután addigra már a német-szovjet háború következtében ott német hadiigazgatás volt, azok azonnal szűrést hajtottak végre és a zsidókat koncentrációs táborba szállították. Hogy a magyar kormány részéről mennyire nem zsidóellenes akcióról volt szó, itt kell megemlítenünk, 1942-ben meztagadta, hogy német alárendeltségbe engedje át a honvédelmi munkaszolgálatra bevonultatott zsidókat, sőt még 1943. július 1-jén is indított a Magyar Királyi Honvédség vezetése tábori rabbitanfolyamot a zsidóvallásúak lelkipádoszának biztosítására. Egyébként a hadialkalmazás során elesett, meghalt munkaszolgálatosok hozzátartozói a honvédekével azonosan elbírált özvegyi és árvaellátásban részesültek.

Ezzel visszatérünk a távoli hadszíntér eseményeihez. A német hadak sztálingrádi vereségének a következményeként a szovjet kötelékeknek 1942. december 17-én sikerült áttörniük az olasz csapatok arcvonalát is a Donnál és ezzel a támadás teljes súlya a magyar egységek által védett mintegy kétszáz kilométernyi szakaszra nehezedett. Ennek megerősítése nem következhetett be, mert a német tartalékkal a magyar hadvezetés nem rendelkezhetett, az pedig nem törekedett második védelmi vonal kiépítésére. Az első védelmi vonalban bevetett magyar alakulatok helyzetét súlyosbította erős mozgásképtelensége, a lóállományt ugyanis már korábban hátra kellett küldeni, mivel lehetetlen volt ellátása, ennek következtében az élelmiszer és a téli ruházat is a raktárakban hátul rekedt. Ilyen körülmények között sikerült a Voronyezs térségében az urivi hídfőből 1943. január 12-én kiindult szovjet támadásnak kettészakítani a 2. magyar hadsereg arcvonalát, majd sikeres átkaroláshoz kezdett mindkét irányba, ezért már 17-én a magyar hadvezetésnek el kellett rendelnie a visszavonulást. Ez február 9-ig tartott és közismert módon menekülésbe torkolt, amelynek során súlyos veszteségek következtek, amelyekről ugyancsak maig folyó viták vannak. Ténylegesen a kiküldött 207'000 főből a hadműveletek teljes időszakát tekintve, elesett mintegy 45'000, sebesülten került a hátszögbe további ugyancsak 45'000 fő, hadifogságba esett 28'000, eltűnt mintegy 19'000 fő és április 24. - május 30. között hátraszállítottak mintegy 70'000 honvédet és munkaszolgálatost.

A súlyos vereség és jelentős veszteség alkalmat nyújtott a Kállay-kormányra arra, hogy kitérjen a német követelés elől, amely balkáni megszálló feladatok ellátására is magyar csapatkontingenseket igényelt. Mindenesetre az ukrainai megszállásban akkoriban mintegy 90'000 magyar honvéddnek kellett részt vennie és az ő helyzetük súlyosbodására is tekintettel, 1943 második felében újra engednie kellett a magyar félnek. Német követelésre további 70'000 magyar megszálló Ukrajnába való kiszállítását következett be. E kényszerű engedmény mögött újabb külpolitikai kudarc húzódott meg. Az angolszász hatalmakkal a világháborúból való mielőbbi kilépés érdekében több helyen és több irányzattal kapcsolatot teremtő magyar diplomácia ugyanis kezdetben azt a választ kapta, hogy minden érdemi tárgyalást megelőzően tegye lehetővé a magyar kormány a németellenes nyugati szabotázsakciók megvalósítását. Ezt ugyan elhárítva, augusztus 19-én azt is hiába tudatta a magyar kormány a brittel, hogy elfogadja a feltétel nélküli megadás elvét. A szeptember 9-én kézhez vett brit válasz csupán azt a parancsoló választ tartalmazta, hogy az olasz fegyverszünet (egyébként szeptember 6-i) bejelentéséhez, még az azonnali német megszállást is kockáztatva, hasonló lépést tegyen a magyar kormány. Mire a válasz megérkezett, az emigráns korábbi csehszlovák államelnök, Edvard Benes nyilvánosságra hozta a magyar kormány szándékát. E tudatos titokszegő lépés azt jelentette, már a brit válasz magyar kézhezvétele napján készen állt a német hadművelési terv Magyarország megszállására. Sőt, Hitler e szándékát sietve azonnal közölte Ion Antonescu román diktátorral, aki boldogan azonnal felajánlotta haderejének a magyarellen akcióban való részvételét. Minderről nem tudva, október 10-i viszontválaszában a magyar kormány elfogadta, hogy az olasz fegyverszüneti szöveggel azonos módon jelentse be feltétel

nélküli kapitulációját. Erre 1943-ban még sem került sor, a britek és a szovjetek még messze voltak, hogy ennek realizálásában részt vállalhassanak, magyarul, nem volt, ki előtt kapituláljon Magyarország. Egyébként is Sztálin leállította a brit diplomáciát azzal, hogy nemcsak a magyar kormányzat, hanem a magyar nép is háborús bűnös, nem érdemli meg a méltányos eljárást. Ez semmi jót nem ígért, bár a teheráni hármaskonferenciát követő brit diplomáciai jegyzék csak azt a figyelmeztetést tartalmazta, hogy a magyarok a németekkel azonos elbírálásban fognak részesülni a világháború lezárultát követően, ha fegyverrel kísérelnék meg, hogy megakadályozzák a Vörös Hadsereg előrenyomulását.

Bár ezzel időlegesen lekerült a napirendről a magyar feltétel nélküli kapituláció terve, Magyarország náci német megszállása mintegy 57000 fő bevetésével közismert módon 1944. március 19-én mégis bekövetkezett. Ennek hátterében két fontos esemény húzódott meg. A Kállay-kormány február 25 óta komolyan készült Dél-Erdély visszacsatolására, helyesen feltételezve a román kiugrás valószínűségét és ebben lehetőséget látva az alapvető magyar háborús cél elérésére, újabb revíziós lépésre. Hitlernek azonban utánpótlási szempontból feltétlenül szüksége volt saját közvetlen romániai és ezzel együtt dél-erdélyi jelenlétére. Ugyanakkor a szovjet előrenyomulás reális közelségbe hozta a magyar keleti határ elérését és ezzel annak a veszélyét, hogy a magyar kiugrás megvalósulhat. Hitlernek tehát meg kellett előznie Sztálint, hogy a magyar gazdasági-katonai potenciált a románhoz hasonlóan továbbra is hasznosíthassa a saját hasznára. A megszállás kormányváltozást eredményezett, bár nem a magyar nemzetiszocialista erők kerültek kormányra, csak az összes korábbi kormányfőnél jobban németbarát Sztójay Döme és radikális elvbarátai. Ez együtt járt azzal, hogy 1944. március 25-ével kezdődően az angolszász stratégiai bombázásokat kiterjesztették a Magyar Királyság területére, miután a Budapest elleni első szovjet légítámadásra már 1943. szeptember 4-én sor került.

Magyarország náci német megszállása magával vonta a német titkosrendőrség megjelenését és a zsidókérdés német kezelésének kiterjesztését. Nyíltan meg kell mondani, a zsidó lakossággal szembeni megkülönböztetés már a Nagy Háborút követő események hatására megnyilatkozott Magyarországon, a korszellemtől ennek az államnak a politikai vezetése és lakossága sem tudta magát függetleníteni. Az 1920-ban elfogadott "numerus clausus" törvény azt a zárt számot határozta meg, hogy minden nemzetiség csak lakossági arányának megfelelően kerülhet be valamely felsőfokú tanintézménybe, kutatóintézetbe, társulásba, testületbe és ez egyértelműen főleg a zsidók arányának korlátozására irányult. Ezt azonban egy 1928-ban hozott újabb törvénnyel eltörölte az országgyűlés. A megkülönböztetés visszahozása már az Új Háború időszakára esett. Ezért egy pillantást kell vetnünk az úgynevezett zsidótörvényekre. Az 1938-ban meghozott első az értelmiségi és szabadfoglalkozású pályákon 20%-ban maximálta az izraelita vallású vagy 1919 után kikeresztelkedett zsidók arányát, de kivette körükből a Nagy Háborúban kitüntetetteket, megrokkantakat és az elesettek családtagjait. Az 1939-es második már mindenkre joghatályos volt, akinek egyik szülője vagy két nagyszülője izraelita vallású volt, továbbá a fenti arányszámot 6%-ra csökkentette és 12%-ban korlátozva, az ipar és kereskedelem szférájára is kiterjesztette, állami tisztségek viselését pedig megtiltotta. Az 1941-es harmadik már azt is zsidónak minősítette, akinek felmenői közt kikeresztelkedetten az egyik szülő vagy két nagyszülő eredetileg izraelita vallású volt és kimondta a zsidók és keresztények közti házasságkötés, sőt szexuális kapcsolat tilalmát. Tegyük hozzá, ezt a felsőházi keresztény-konzervatív túlnyomó többségű tömb elutasítása ellenére emelte törvényerőre a képviselőház. Az 1942-ben meghozott negyedik zsidótörvény már ingatlanbirtoklási és ingatlanszerzési tilalommal sújtotta a megkülönböztetetteket.

Mindez csak a kezdet volt, a német megszállás magával hozta a sokkal súlyosabb lépéseket. Már 1944. március 29-én elrendelte a kormányzat a Dávid-csillag viselésének kötelezettségét. Április 7-én a zsidók gettókba költöztetéséről, vagyonuk zár alá vételéről és összeírásáról jelent meg rendelet és április 15-én megkezdődött a vidéki zsidóság kényszerlakhelyre költöztetése, sőt április 29-én már a megszálló németek részéről a birodalmi területekre szállítása. E kezdeti zsidóellenes rendelkezések hatására, felismerve a német zsidóüldözés kiterjesztésének kezdetét, már április 24-én tiltakozott a kormányzónál Serédi Jusztinián bíboros, katolikus hercegprímás és Ravasz László református elnök-püspök. Ennek ellenére a magyar és a német kormány május 5-én megállapodást írt alá a magyarországi zsidók német felségterületre való deportálásáról, hivatalosan a munkás áttelepítéséről. Mindenesetre a honvédség kiszolgáltatásának ürügyén a már munkaszolgálatot teljesítőkön túl eleve további 125'000 munkaképes zsidó férfit kivontak e megállapodás hatálya alól. Tíz nap múlva azután megkezdődött a vidéki zsidóság összegyűjtése és elszállítása, miközben további tízezrekre kiterjedő honvédségi bevonulások keresztettk ezt. Már azon a május 15-én megérkezett a kormányzóhoz a Vatikáni Államtitkárság és a Magyar Református Egyház Zsinatának tiltakozó jegyzéke, ehhez XII. Pius pápa június 2-i személyes tiltakozása társult. Ez alapján június 15-én magyarországi katolikus és református egyházfő közvetlen tárgyalásokat kezdett a zsidómentésről. Ezzel párhuzamosan másnap megkezdődött a budapesti zsidók gettóba költöztetése. A magyar kormány június 21-én összevonta a katonai testületté nyilvánította a Rendőrséget és a Csendőrséget, ezzel a Legfőbb Hadúr, azaz a kormányzó alárendeltségébe helyezte ezeket. Ezután június 26-án Horthy koronatanácscon személyesen követelte kormányától a zsidók deportálásának azonnali leállítását. Ezt megelőzően 21-én valamennyi magyar protestáns egyház közös memorandumban tiltakozott a deportálás ellen, majd 29-én hercegprímási pázsitorlevél tette ugyanezt. Ennek a katolikus templomokban történő felolvasását a kormány betiltotta, a fellelhető példányokat elkobozta. Erre Horthy július 5-én Budapestre rendelte az 1. páncélos hadosztályt a fővárosi zsidók deportálásának a megakadályozására, másnap pedig nyilvánosságra hozatott kormányzói proklamációban tiltotta meg a magyarországi zsidók deportálását. Válaszul a megszálló német hatóságok kényszeredetten július 9-én leállították a magyar vidéki zsidóság elszállítását, nyilvánvalóan az összetűzések elkerülése érdekében. Közben ugyanis már július 7-én a kistarcsai gyűjtőtáborból elindított szerelvényt Hatvanban a csendőrök megállították és visszafordították. Újabb zsidóüldözés csak a nyilas hatalomátvétellel kezdődött, akkor a karhatalommal történő elhurcoláson messze túlmenően, immár a hatalomra került csőcselék brutális tömeggyilkosságaival. Ez ellen Szálasi

Ferencnél Serédi Jusztnián katolikus hercegprímás november 25-én és Ravasz László református elnök-püspök december 1-jén már hiába tiltakozott.

E szomorú téma lezárásaként egy máig vitatott kérdést kell említenünk, azt, mennyi is volt zsidó honfitársaink tényleges vesztesége. Az 1941-es határokon belüli 14683323 magyar állampolgár közül 719483 volt izraelita vallású, a kikeresztelkedettekkel együtt zsidónak mintegy 825'000 főt tartottak. Közülük birodalmi munkavégzés címén elhurcoltak a németek a júliusi leállításig 440'000 főt, a nyilasok által kiszállítottak számát 50'000 főre becsülik. A hazai atrocitások során megöltek száma külön nem ismert, de az izraeli összesítő adat 245'000 német nácik és magyar nyilasok által elpusztított magyarországi zsidó mártírról szól. Ebben az adatban nem szerepel a munkaszolgálatosként honvéd bajtársaikkal együtt elesetek, meghaltak vagy a polgári lakosság köréből elpusztultak együttesen 700'000 főnyi létszámába kerültek és azoké sem, akik a hadifogolyként vagy polgári lakosként a Szovjetunióba hurcolt mintegy 900'000 fő közül abba a 250'000 fős csoportba tartoznak, akik sohasem tértek haza. Mindenesetre a Zsidó Világkongresszus a nácik által elhurcolt, nyilasok által elpusztított, hadműveletekben munkaszolgálatosként elesett, harccselekmények során és hadifogságba kerülten meghalt és a polgári lakosság körében életét veszített zsidók összlétszámát az 1941-es határokon belüli Magyarország vonatkozásában 569'500 főre, a trianoni határokon belül 300'000 főre becsüli.

Ideje azonban visszakanyarodnunk az Új Háború utolsó szakaszához. A Magyar Királyság alapvető létérdekét két tény határozta meg minden német megszállás ellenére: 1944. augusztus 23-án Románia átállt a nemzetiszocialista németek tömbjéből a szovjethatalom oldalára és királyi deklarációval azonnal kinyilvánította, hogy alapvető hadicélja az új körülmények között is a visszacsatolt észak-erdélyi és székelyföldi területek újjalagos elhódítása. Két nap múlva erről már hadparancs intézkedett és megkezdődött az erőszakos határátlépési kísérlet, bár hadüzenetre csak szeptember 7-én kerítették sort. Ám már augusztus 26-án az Új völgyében a Vörös Hadsereg is betört a történelmi magyar határokon belülré és megkezdte nyugati irányú előrenyomulását. Az utolsó mozgósítás immár a keleti területek megtartására irányult és ennek elősegítésére, valamint a Kárpátok vonalának védelmére szükségessé vált az addig a németek által előbb ukrainai, majd galíciai megszálló erőként igénybevett magyar erők visszavonása is. Minden erőfeszítés ellenére október 9. és 20. között azonban már a második világháború egyik legjelentősebb összecsapására, a debreceni páncélos csatára mélyen bent magyar területen került sor.

Ezekben a napokban azonban további sorsdöntő diplomáciai események is történtek. A már augusztus 29-én Lakatos Géza vezetésével megalakított új kormány feladata a feltétel nélküli fegyverletétel, a különbéke megvalósítása lett. Horthy kormányzó előző nap tudatta a brit diplomáciával ezirányú szándékát. A szeptember 2-án megérkezett válasz, az addigra már jelentősen előrehaladt szövetségesi háború utáni nagyhatalmi osztozkodás jegyében, kezdeményezésével a szovjet vezetéshez utasította a magyar államfőt. A szeptember 8-i kormányhatározat a továbbiakat illetően a magyar felségterület megvédése érdekében a háború, pontosabban az 5-én Dél-Erdély felszabadítására indított támadó hadjárat folytatása mellett döntött. A szeptember 11-i újabb kormánytanácskozáson a kormányzó bejelentette szándékát, hogy fegyverszünetet köt. Válaszul a kormány lemondási szándékát nyilvánította és Horthy kényszerűen visszakozott. Egy hét múlva diplomáciai csatornákon viszont értesült, hogy a szovjet diplomácia kész fogadni a fegyverszüneti kezdeményezést. Erre Horthy Nádasdy István vezéreztetett szeptember 22-én az itáliai szövetséges főhadiszállásra küldte megismételt szándékával, hogy az olasz, román, bolgár és finn példa követésével kész különbékét kötni. A szembenálló hatalmak azonban nem tárgyaltak küldöttével, megismételve, hogy a Szovjetunió az illetékes. Két nap múlva, más út hiányában megkezdődtek a moszkvai fegyverszüneti akcióval kapcsolatos előkészületek. A kormány és a hadvezetés németbarát tagjaitól a magyar nemzetiszocialisták útján minden eddigi lényeges lépésről értesült Hitler szeptember 26-án ugyanakkor meghozta döntését, hogy a kiugrást megakadályozza, Horthy helyére készséges hívét, a magyar nemzetiszocializmus vezető egyéniségét, Szálasi t. A kormányzó szeptember 28-án Farago Gábor vezéreztetett vezetésével valóban tárgyalóküldöttséget küldött Moszkvába, amely október 1-jén megérkezve, haladéktalanul hozzákezdett a tárgyalásokhoz. Október 8-án, aznap, amikor Molotov külügyminiszter átadta a fegyverszüneti feltételeket Faragónak, a hazai lépések előkészületeiről folyamatosan értesült német megszállók elrabolták Bakay Szilárd altábornagyot, a budapesti I. hadtest parancsnokát, a hazai fegyveres előkészületekben a kormányzótól kulcsfeladatot kapott katonai vezető. Az előkészületek ennek ellenére tovább folytak, október 11-én a magyar küldöttség aláírásával elfogadta a szovjet feltételeket, erre másnap a szovjet hadvezetés leállította magyarellenés támadásait. Miután a brit diplomácia kezdettől a szovjet állásponttal azonosat képviselt, 14-én még az Egyesült Államok hozzájárulását biztosította a szovjet államvezetés a kétoldalú fegyverszüneti megállapodás életbeléptetéséhez.

Október 15-én, miközben Horthy 10 óra 30-kor koronatanácscon közölte kormányával a kész helyzetet és az azonnal benyújtotta lemondását, csupán ügyvivőként volt hajlandó helyén maradni, a német titkosrendőrség végrehajtotta a kormányzó kisebbik fiának, ifjú Horthy Miklósnak, az egész akció egyik meghatározó egyéniségének elrablását. Az e tényről még nem értesült Horthy 12 órakor Edmund Veessenmayer teljhatalmú német megbízottal ismertette, majd 12 óra 30-kor a Magyar Rádió kormánybiztosával beolvasatott és még kétszer megismételtetett nyilatkozatban közölte a közvéleménnyel államfői döntésének megvalósítását. Mindenesetre csak a fegyverszünet moszkvai aláírásának tényét jelentette be, annak meghatározó feltételeiről: az 1937-es határok mögé történő csapatvisszavonásról, a szövetséges ellenőrző bizottság ténykedésének tudomásulvételéről és az addigi szövetséges Németországnak történő hadüzenet kötelezettségéről hallgatott. Hangsúlyozta viszont, hogy Trianon óta csakis a revízió határozta meg a magyar államvezetés lépéseit. Bár kényszerűen belesodródott a német szövetséggel vívott Új Háborúba, nem azonosult annak hatalmi céljaival. Ezután a német hitszegések közül hangsúlyozta a magyar haderővel való német visszaélést, az ország megszállását és a Gestapo zsidóellenes akció-

sorozatát. Végül a magyar nemzeti érdekek alapján a már bizonyára vesztes kényszerű szövetséggel való szakításról szólt. A 14 óra 10-kor történt harmadik beolvasás után felolvasták Horthy hadparancsát is, amelyben a honvédség tagjait a parancsnokok útján továbbítandó legfőbb hadúri parancsának esküjük szerinti követésére szólította fel. Ám már 14 órakor Vörös János vezérezredes, vezérkari főnök azt, a fegyverszünettel ellentétes parancsát juttatta el az alárendelt szerveknek, intézményeknek, csapatoknak, amely a harc folytatására szólította fel a Magyar Királyi Honvédség arcvonalbeli alakulatait. Ezzel egyidőben Budapest helyőrségparancsnokát, a kormányzóhoz hű Aggteleky Béla altábornagyot beosztottja, Hindy Iván vezérőrnagy őrizetbe vette és így már akadálytalanul, magyar katonai ellenállás nélkül folyt és 15 órára befejeződött a főváros kulcsfontosságú pontjainak német megszállása. A német kézre került rádióban 17 órakor felolvasták Vörös hadparancsát, ezzel országosan zavart okozva. A zavar még tovább folytatódott azzal, hogy Szálasi 21 órakor a rádióban bejelentette hatalomátvételét. A dráma 16-án folytatódott. A német csapatok megrohmozták a már előzőleg körülzárt budai várpalotát és az azt védő testőrséget. A délutáni órákban a fia, továbbá jelentős politikusok és vezető katonai egyéniségek elrablásával megzsarolt kormányzó a német géppisztolyos katonák felügyelete mellett aláírta az előző napi proklamációját semmisnek minősítő nyilatkozatot, majd az adott körülmények közt megvalósíthatatlan, alkotmányosan előírt miniszteri ellenjegyzés nélkül, fia szabadon engedésének ígérete fejében, Szálasi miniszterelnöki kinevezését és a kormányzóságról való lemondó nyilatkozatot. Mindhárom dokumentumot haladéktalanul beolvasták a német ellenőrzésű Magyar Rádióban.

Ezzel a magyarság további sorsa megpecsételődött. Jól jellemezte ezt a három hadseregből álló Magyar Királyi Honvédség további sorsa. Az 1. hadsereg élén állt Miklós Béla vezérezredes vezérkari főnökével, Kéri Kálmán vezérkari ezredessel a kormányzói proklamációt követően tájékozódásra átment a szembenálló szovjet magasabb parancsnokságra. Onnan már nem tudtak visszatérni, mert a szovjet hadvezetés egyenesen Moszkvába szállíttatta őket, ahol csatlakozniuk kellett a magyar fegyverszüneti küldöttséghez. Az alájuk rendelt csapatok így minden katonai irányítás nélkül maradtak. Ugyanígy járt a 2. hadsereg, amelynek élén Veress Lajos vezérezredes állt, aki a kormányzó akadályoztatása esetén a helyére lépésre kijelölt homo regius volt és akit a németek németbarát magyar tisztjei közreműködésével haladéktalanul őrizetbe vettek. A 3. hadsereg élén állt Heszlényi József altábornagy pedig a szovjetellenes harc folytatására adott parancsot. Ugyanígy járt el Szálasi is, aki október 18-i kormányfői utasításában nemcsak a háború végsőig való folytatását, hanem a totális mozgósítást is elrendelte. Ezzel egyidőben igyekezett Hitlerhez hasonlóan a kormányfői hatalom mellé az államfőit is megszerezni, de formálisan ragaszkodott az alkotmányos előírásokhoz. A hét meghatározó méltóságból álló Országtanács október 27-i ülésén azonban Serédi Jusztinián hercegrímás indítványára nem választották meg kormányzóvá a tisztázatlan körülmények közt lemondott és ismeretlen helyre vitt Horthy helyére Szálasi, csupán azt fogadták el, hogy ideiglenes jelleggel és kérésére nemzetvezetői megnevezéssel irányítsa az államügyeket. Ennek országgyűlési jóváhagyására november 2-án a 372 képviselőből csak 55 jelent meg, és a felsőház másnapi ülésén is csak a kevés nyíltan nemzetiszocialista irányzatú volt jelen. Ennek ellenére a magát megválasztottnak tekintett nemzetvezető november 4-én a Szent Korona jelenlétében esküt tett. Ezt követően még aznap Hitlerhez sietett, hogy a továbbiakra való döntésekről személyesen tőle értesüljön.

A németek akaratából uralma alá került felségterület addigra azonban már jelentősen összezsugorodott, ugyanakkor a magyarság választását korlátozva, a Felvidéken, Kárpátalján, Erdélyben és a Délvidéken egyaránt tömeges magyarellenes atrocitásokra került sor és ez a németekkel vívott harc folytatására ösztönözte a magyar honvédeket. A debreceni páncéloscsatát követően azonban a magyar főváros felé előrenyomuló szovjet haderő már a Duna-Tisza-közén kényszerítette védelmi harcokra a Kárpátaljáról és Erdélyből visszavont magyar csapatokat, Szerbia ezzel egyidejű szovjet kézre kerülésével pedig már nem csak kelet, hanem dél felől is erőteljesen nyomult előre, miközben a német haderő még magyar felségterületen kívánta megállítani. Ezt jól látva, Mindszenty József veszprémi római katolikus püspök püspöktársai nevében is már október 31-én Budapest és a Dunántúl háborús megkímélését kérte Szálasitól, aki válaszul a magas egyházi méltóságot letartóztatta és internáltatta. Ezt követően pedig az volt a legfőbb gondja, hogy a budapesti zsidók gettóba gyűjtését rendelje el és ehhez a legaljasabb indulatú csöcselékből toborzott pártszolgálatosait vette igénybe. Eközben a németek oldalán továbbra is és egyre hevesebb harcokba bevett honvédek a hadművelleti térséggé vált országban hiábavalóan vérezték, az ország sorsa eldőlt. A kiugrási kísérlet napjaiban Moszkvában tárgyaló Churchill már elfogadta Sztálintól, hogy Magyarország a szovjet érdekszféra részévé fog válni a nemzetiszocializmus, a fasizmus és a japán imperializmus eltiprását és a világháborút lezáró - az ő szavaival - hatalmi béke és világméretű csendőrszerep érvényesítésének időszakában. Ennek jegyében már december 5-én döntöttek Moszkvában a magyarság további sorsáról.

A nemzetiszocialistákhoz hasonlóan azonban a kommunisták is igyekeztek legalább látszólag az alkotmányos formákat betartani. Bár későbbi emlékirataiban Molotov szovjet külügyminiszter azzal dicsekedett, hogy "én hoztam létre és elég gyorsan, az első magyar kormányt" és ennek kijelölt tagjait egy hét múlva Debrecenbe szállították, elrendelték, hogy a Vörös Hadsereg által a trianoni határvonalon belül elfoglalt ötven jelentősebb kelet-magyarországi településen választási gyűléseket szervezzenek. December 15. és 20. között azután kommunisták által szervezett nyílt jelöléssel és közfelkiáltással lakossági gyűléseken nemzetgyűlési képviselőknek nyilvánítottak az engedélyezett pártok képviselőit 90 kommunistát, 56 kispártot, 43 szociáldemokratát, 16 parasztpártot, 13 polgári demokratát, 12 függetlent, továbbá 26 szakszervezeti küldöttest. E 256 főt azután szovjet katonai gépjárműveken sietve Debrecenbe szállították és azok ott december 21-én kimondták, hogy Ideiglenes Nemzetgyűléssé alakultak. Egyetlen feladatuk volt, másnap az eléjük tett moszkvai névsort Ideiglenes Kormányra választottnak nyilvánították. A formális alkotmányosság jegyében természetesen ez is többpárti volt és kormányfőnek Miklós Béla vezérezredes lett meg. A szovjethatalom magyar kormányának két feladata volt, mindkettővel kapcsolatosan nyilvánvaló, mennyire vette komolyan az új megszálló az általa kihelyezett ügyvivőket. Az Ideiglenes Kormány 1944. december 25-én Moszkva útján a három szövetséges nagyhatalomhoz fegyverszüneti kérelem-

mel fordult, ennek megkötésére azonban csak 1945. január 20-án került sor. Ugyanakkor december 28-án moszkvai előírás szerint az Ideiglenes Kormány Magyarország nevében hadat üzent Németországnak, a szovjet haderőbe tagolt új honvédség szervezése azonban ugyancsak január 20-án kezdődhetett meg, az első magyar egységnek a felállítása pedig egészen március 4-ig váratott magára. A hadműveleti területre való kiszállítás azután oly annyira elhúzódott, hogy hadbavetésre már nem is került sor, csak ausztriai megszálló feladatokat láttak el magyar kötelékek szovjet alárendeltségben. Az alkotmányosság formalitását azonban még egy más területen is nyilvánvalóvá tették az új megszállók. A helyi lakosság nemzeti tanács, népi bizottság, néptanács és más néven spontán létrehozott önkormányzati szerveit kíméletlenül feloszlatták, a korábban létezett közigazgatási funkciók helyreállítását elrendelve azután azokba, a választások mellőzésével, saját embereiket ültették.

A Dunába robbantott Erzsébet-híd pesti hídfője – 1945 (Foto: Kunszt János)

Miközben az ország keleti felében ezek a folyamatok történtek, még messze nem ért véget a háború. Budapest ostroma 1944. december 26-tól 1945. február 13-ig tartott, a dunántúli védelmi harcok pedig még további két hónapon át folytatódtak. Ezzel kapcsolatosan két máig vitatott kérdésre kell kitérni. Sztálin a magyar főváros menetből történő elfoglalását rendelte el, ez azonban, miután német részről erőddé nyilvánították, eleve lehetetlen vállalkozás volt. A szovjet és segéderőként beosztott román csapatok módszeres ostromra kényszerültek és ez is elhúzódott. Ezért döntött a szovjet hadvezetés parlamenterek kiküldése mellett, akik közül az egyik, minden magyar figyelmeztetés ellenére folytatva útját, aknára szaladt és életét vesztette, míg a másik visszatérőben elfelejtette fehér zászlaját magasra tartani és saját harcostársai végeztek vele. A nehéztüzérség bevetése és a jelentős túlerő ellenére rendkívül lassú előrehaladást, az utcai harcok során csak házról házra való előrejutást, jelentős veszteségeit nem indokolhatta mással a szovjet hadvezetés, mint óriási védőerők jelenlétével. Így született meg a 200'000 fős budapesti csoportosításról szóló jelentés, holott valójában fele annyi német és magyar sem védte a magyar fővárost. A hamis jelentés azzal a szörnyű következménnyel járt, hogy ilyen nagyságrendű hadifogoly kényszer-munkára való deportálása csak úgy vált lehetségessé, hogy nagyszámú polgári lakosságot is elhajtottak az elfoglalt Budapestről. A magyarországi hadműveletek befejezésével kapcsolatosan az április 4-i időpont ugyancsak Sztálinhoz kapcsolódik. Mivel arra a napra rendelte el Bécs birtokbavételét és a betagolt román és bolgár csapatokkal együtt a Vörös Hadsereg valóban a magyar határig előrenyomult, ugyanakkor ténylegesen április 4-én Pozsonyt is elfoglalta, a hadijelentés úgy szólt, hogy véget érték a magyarországi harcok. Valójában a trianoni határvonalon belüli utolsó magyar település április 12-én, annak határmenti külterülete pedig csak másnap került tartósan szovjet birtokba, ugyanakkor visszamaradt erők helyi védelmi harcot, főleg a Bakonyban, még hetekig folytattak. A nemzetiszocialista magyar vazallus kormányzat egyébként csak március 28-án települt át német birodalmi területre, alárendelt csapatai közül pedig a dániai megszállásba beosztottak és oda már január 10-én útbaindítottak az európai háború lezárultának napjáig kényszerűen hadban álltak a szövetségesek ellen, szenvedéseik pedig a hadifogságban folytatódtak.

Igazi szenvedés azonban a másfélmillió szovjet katona megszállása alá került trianoni határok közé szorított magyarságra és még inkább az ismét elszakított, kétszeres elnyomás alá került nemzetrészekre zúdult. A háborús cselekmények következtében 40%-ban elpusztult a nemzeti vagyon, de nem ennek pótlása került a középpontba. Magyarország sorsát a

működését 1945. február 3-án megkezdett, szovjet vezetés alá került Szövetséges Ellenőrző Bizottság irányelvei határozták meg. Ennek jegyében már április 5-én szerződéssel kényszerítették a magyar kormányzatot a Szovjetunióhoz és az ismét létrehozott Csehszlovákiához, majd még Jugoszláviához történő úgynevezett jóvátétel fizetésére és ez szabad rablást, az ország további kifosztását jelentette. Ehhez az Ideiglenes Kormány asszisztált, mivel sem az Ideiglenes Nemzetgyűlés, sem az államfői funkció gyakorlására január 26-án létrehozott, háromtagú Nemzeti Főtanács nem ülésezett. Alkotmányos, törvényes formák az ország birtokbavételét követően már nem voltak lényegesek. Így fordulhatott elő, hogy az országgyűlési döntéseket jelentő korábbi úgynevezett zsidótörvényeket február 6-án kormányhatározat hatálytalanította. De ugyancsak a kormány hozott határozatot február 26-án arról, hogy a nemzetközi megállapodást jelentő két bécsi döntéssel bekövetkezett és a nemzetközi szinten hallgatólagosan tudomásul vett korábbi valamennyi területvi sszacsatolást hatályát veszítettnek nyilvánítja. Igazi megpróbáltatást azonban az ugyanezen a napon hozott náci tlanítási határozat következményei jelentettek. A németbarát nemzetiszocialista és nemzeti-radikális, valamint minden ennek nyilvánított párt, egyesület és szervezet működésének betiltása, az ezen eszméket tükröző irodalom haladéktalan megsemmisítésének elrendelése már magában hordozta a tetszőleges politikai üldözés lehetőségét. Ez teljes valóságában április közepétől nyilvánult meg, amikor a Budapestre települt Ideiglenes Kormány a demokratizálás jegyében elsőnek a kommunista kézre adott Magyar Államrendőrség és főleg a Katonapolitikai Osztály felállításáról intézkedett, valamint igazolási eljárást rendelt el. A kollektív bűnösség jegyében került feloszlata sra a Magyar Királyi Csendőrség és számos más testület, amelynek tagjai közül 87'417 főt letartóztattak, 59'429 főt haladéktalanul formálisan bíróság elé állítottak, közülük 26'997 főt elítéltek, az ítéletek közül 477 szólt halálra, és nyilvánosan 189 kivégzésre került sor. A győztes szovjet bosszú nemcsak a német érdekeket végsőkig kiszolgáló magyar nemzetiszocialista vezért és társait küldte halálba, hanem minden kézre kerített korábbi magyar politikust és katonai vezetőt, aki nem vált társutassá a hatalom kommunista bitorlásához vezető úton.

A potsdami értekezleten az egyebek mellett a magyarországi szovjet megszállás fenntartására irányuló igénynek az új brit és amerikai vezető általi elfogadására, az óriási megszálló erők jelenlétére, a megtorlás elrettentő hatására tekintettel Sztálin engedélyezte, hogy 1945. november 4-én nemzetgyűlési választásokat tartsanak. Tényleges magyarországi helytartója, Rákosi Mátyás ugyanis téves helyzetmegítéléssel azt jelentette, hogy "a munkáspártok lenyűgöző győzelme előrevetíti árnyékát". Az történt ugyanis, hogy az 1944 októberében még alig ezer nyilvántartott kommunista száma 1945 februárjára harmincezerre, 1945 októberére pedig már egyenesen félmillióra nőtt. A szavazókorúak 7,6%-át eleve kizárták a választási részvétel lehetőségéből, a szavazóurnához engedett 4'774'633 magyarból azonban minden nyomás ellenére a kommunistákra csak 16,95%, a társutas szociáldemokratákra 17,41%, míg a szintén társutas parasztpártiakra 6,87% szavazott. Ezzel szemben a nemzeti és konzervatív erők gyűjtőpártjává vált, a változásokat szintén elfogadó Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt elérte az abszolút többséget jelentő 57,03%-ot, két kisebb polgári párt még további 1,74%-ot kapott. A választási eredmény mögött a nemzet valódi szándéka nyilvánult meg, a számszerűség alakulásához pedig jelentősen hozzájárult a már március 17-én elrendelt első országos intézkedésnek, a földreformnak addigra nyilvánvaló csődje. A nagybirtokok felosztása ellenére ugyanis a földigénylőknek alig fele jutott hozzá a beígért fejenkénti átlag öt hold kisbirtokokhoz, de ők sem rendelkeztek a műveléshez szükséges eszközökkel, anyagiakkal, miközben a példátlan inflációra, éhínségre és szükségszerűvé vált cserekereskedelemre tekintettel óriási beszolgáltatási kötelezettséggel terhelték őket. Nem csak a föld nélkül maradt tömegek, hanem a földhöz juttatott megnyomorítottak is a kommunista propaganda ellenére e pártbeliek ellen fordultak. A döntő kisgazdapárti győzelem azonban érdemi változást nem jelenthetett.

A szovjet megszállók ugyan engedélyezni kényszerültek, hogy az új kormány elnöke Tildy Zoltán személyében a győztes pártból kerüljön ki, de már a kormánytöbbség érvényesítéséhez sem járultak hozzá, a hét kisgazda miniszter mellé hét kommunista és nyíltan társutas miniszter kinevezésére került sor, a meghatározó jelentőségű belügyminisztérium élére természetesen moszkvai kommunista. Ez lehetővé tette a következő politikai cél, a közigazgatás megtisztításának elérését. Az úgynevezett B-listázás a moszkvai hatalmi központ szempontjából nem megbízhatónak minősítettek elbocsátását takarta. Az újabb tisztogatási kampány előkészítette a következő szovjet döntés megvalósítását, Magyarország államformájának megváltoztatását. A közel ezer esztendő Apostoli Magyar Királysággal való szakítás lehangosabb ellenzőinek az eltávolításával, másoknak az országgyűlési mandátum gyakorlásában való akadályoztatásával az 1946. január 31-i ülésen egy szavazat többséggel sikerült kicsikarni a köztársasági államforma elfogadtatását. Másnap megtörtént ennek kikiáltása és a kisgazdapárti Tildy Zoltán kommunista ajánlás utáni köztársasági elnökké választása. Mivel az államformával kapcsolatos ellenzéki küzdelem élharcosa az 1945. október 7-én az esztergomi hercegprímási méltóságba beiktatott Mindszenty József érsek, az ország új első zászlósura volt, napirendre került a legjelentősebb tömegeket felsorakoztató katolikus egyház elleni politikai küzdelem. Ennek jegyében az erélytelennek tartott Nagy Imre belügyminiszter helyére az energikusabbnak ígérkező Rajk László került, aki sorra feloszlatta a katolikus társadalmi egyesületeket és ifjúsági szervezeteket, így a cserkészszövetséget is, szervezte továbbá az utcai hecckampányokat.

Egyelőre azonban a további egyházellenes harc helyett két másik kérdés megoldása volt sürgetőbb a moszkvai hatalmak számára. Minden politikai elnyomás és terror ellenére a magyar lakosság önként és készséggel hozzákezdett az ország újjáépítéséhez. Ennek ellenére tombolt az infláció és ez akadályozta a gazdasági élet normális megindulását, ezzel együtt a szovjet megszállók által követelt, a nemzeti jövedelem 17%-ában meghatározott szállítások teljesítését. Ezért szükségszerűen a következő lépés az új nemzeti fizetőeszköz, a forint 1946. augusztus 1-jei bevezetése volt, amelynek értékállóságát úgy biztosították, hogy a béreket az 1937. évinek a felében rögzítették, míg az árakat illetően az akkori világgia ci árakból indultak ki. A másik kérdés nemzetközi jelleggel került napirendre. A potsdami tanácskozáson a győztes három nagyhatalom döntést hozott a magyarországi német lakosság kényszerkitelepitéséről is. A kollektív bűnösség bélyegével mintegy 200'000

német anyanyelvű magyar állampolgárt deportáltak a megszállókat kiszolgáló magyar hatóságok az ugyancsak megszállt Németországba. Ugyanakkor a kassai kormányprogram a csehszlovákiai németek mellett az elszakított magyar lakosságot is kollektív bűnösnek nyilvánította, mire sietve közel minden második magyar magát szlovákká minősítette. Minden cseh igyekezet ellenére sem sikerült nemzetközi döntést kicsikarni a magyar kitelepítés kérdésében, ezt a győztes nagyhatalmak kétoldalú kormánymegállapodás tárgyává minősítették. Így, miközben a magukat továbbra is magyarnak vallók kényszer-kitelepítése az elűzött németek által addig lakott cseh- és morvaországi területekre brutális eszközökkel folyt, megszületett az a szégyenletes emberkereskedelmi döntés a magyar vazalluskormány részéről, hogy a Magyarországról önként távozó 73'273 szlovák anyanyelvű egykori betelepült helyére befogadja a kényszerkitelepített 74'407 felvidéki őshonos magyart. Egyébként a megtorlások elől eleve további 44'178 felvidéki magyar ugyanúgy önként a maradék magyar felségterületre szökött, mint 133'563 erdélyi, 118'582 délvidéki és mintegy 13'000 kárpátaljai.

Mindezt tapasztalva, a kisgazdapárti Nagy Ferenc vezetése alatt állt kormány, tekintettel az 1946. július 29-re Párizsba összehívott békekonferenciára, a magyar érdek és érdekek előzetes megismertetése céljából küldöttséget küldött Washingtonba, Londonba és Párizsba. Nem tudhatták, hogy már jóval korábban minden eldőlt, ismét csak diktátum közlésére kerül sor. Valóban ez történt, Magyarország érdekében a tárgyalások során nem szólalt fel egyetlen küldött sem. A Németország egykori európai szövetségeseivel 1947. február 10-én egymás után aláíratott döntés Magyarországot illetően a trianoni gyalázatos diktátum megismétlését jelentette, még azzal a szégyennel is súlyosbítva, hogy Horvátjárfalu, Oroszvár és Dunacsún községet, azaz 46 km² területet, a Duna déli partján megvalósítandó, Pozsonyt védő csehszlovák hídfőként a korábbi területekkel együtt elcsatolta.

A békediktátum aláírásával formálisan meg kellett volna szűnnie a magyarországi szovjet megszállásnak. Erről azonban szó sem volt, egy függelék felhatalmazta a szovjet kormányt, hogy az ausztriai megszálló csapataival való összeköttetés biztosítására meghatározatlan számú és összetételű csapatokat tartson továbbra is magyar felségterületen. Ez lehetővé tette, hogy azonnal támadás indulhasson a magyarországi nyílt kommunista hatalomátvétel megteremtésére, mivel Sztálin szavaival "a Szovjetunió azt tehet Magyarországon, amit akar". Ezt tükrözte és a nyílt kommunista báburalom megteremtését szolgálta az állítólagos köztársaságellenes összeesküvés felszámolásával a határozott antikommunista erőknél a politikai életből való kikapcsolása. Ehhez csatlakozott a további együttműködéssel szemben megfontolásokat hangoztató kisgazdapártiak hitelének rontása és gyanúba keverése. Ezt követte Kovács Bélának, a Kisgazdapárt főtitkárának képviselői mentelmi joga ellenére az Országház elől szovjet fegyveresekkel való elhurcoltatása, a Svájcban tárgyaló Nagy Ferenc miniszterelnök – fiának elrablásával való – megsarolása és idegenben maradásának kikényszerítése, fenyegető suttogó propagandával Varga Béla országgyűlési elnöknek és más jelentős politikusoknak az országból való kiszökésre ösztönzése, végül a még ellenálló kisgazda képviselők kizárásának kikényszerítése. Ilyen előzmények után került sor az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásra, amelyen a szétvert addigi legjelentősebb politikai erő, a Kisgazdapárt csak 15,40%-ot ért el. Ám még közel félmillió főnek a választójogból való törvénytelen kizárása és a százezres nagyságrendű hamis szavazócédula ellenére is a kommunisták csak 22,27%-ra tudták növelni arányukat és a társutas pártokkal, Baloldali Blokként is csak 45,48%-ot tudtak felmutatni. A velük szemben állt nemzeti polgári pártok összesen 39,12%-os arányára tekintettel még szükségük volt a maradék kisgazdapártiakra és formálisan koalíciós kormány alakult Dinnyés Lajos elnökletével, amelynek első feladata a párizsi békediktátum országgyűlési elfogadtatása volt. Mindenesetre Rákosi Mátyás, az ország igazi vezetője, Moszkva helytartója sietett kijelenteni, "itt csak az fog történni, amit a Kommunista Párt akar". Ezután Major Ákos vérbíró közreműködésével elvitatták és kiiktatták a Magyar Függetlenségi Párt 11,90%-os választási arányát tükröző mandátumokat, ezáltal megteremtették a kisgazdapártiak nélküli parlamenti többségüket. Társutas szövetségeseinek a sorsát is előrevetítette Rákosi következő nyílt beismerése: "szövetségben vagyunk, ugyanakkor a szövetségesek likvidálására is irányt kell venni". Ezzel indult az úgynevezett népi demokratikus fejlődés, a magyarságnak a szovjethatalom számára történő nyílt kiszolgáltatása. Ez azonban már egy új korszak, Magyarország teljes bolsevizálásának, a Rákosi-diktatúra megteremtésének a története.

A magyar szabadkőművesség a második világháború idején

Az 1723-ban James Anderson anglikán lelkész által összeállított és minden szabadkőművesre nézve kötelező érvényű, úgynevezett "szabadkőművesi alkotmány" a tagok szent kötelességévé teszi a haza szolgálatát. Ennek a feladatnak minden korban eleget tettek a szabadkőművesek világszerte. Egy példa a sok közül a következő levéltári kiadatlan irat. Steiner György postafőtanácsos, a soproni "Széchenyi" páholy titkára jelentette Thirring Sámuel főmester, vagyis a páholy választott vezetője aláírásával ellátott levélben a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholynek az egyik szabadkőműves halálát.

"A Széchenyi t. t. szk. p. t.-tól (1)

193/1918

A magyarországi Symbolikus nagypáholynek

Budapest kel. . .-én

Nagymester tv. . .(2)

Az 1918 dec. 18-i 3584 számhoz szeretettel jelentjük a háborúban elesett tv. . .(3)-ünk adatait:

Révész János (369 anyakönyvi szám) tornatanár a soproni állami főreáliskolában, született Szegeden 1888. nov. 12-én, felvételtett p. . .(4)-ünkba 1914. márc. 20-án, 1914. aug. havában vonult be. Mint zászlós került a szerb harctérre a 46-os szegedi bakákkal, majd az orosz harctérre vitték. A legrettenetesebb küzdelmekben vett részt, a többek közt a híres grodeki csatában, hol hős szegedi bakáival fedezte Lemberg eleste után a visszavonulást. 1917-ben mint főhadnagy az olasz fronton van és az ottani gyehennából veszi ki a részét, míg 1917. okt. 26-án a Feiti-Hrib hegyen súlyosan megsebesül, okt. 27-én halt meg és 28-án temették el fegyvertársai Lipán Dornberg alatt Görznel.

Tv. . .-i üdvözzettel

Sopron, 1919. I. 12.

Thirring Sámuel

főm. . .

Steiner György pfíl

főm. . . (5)

A soproni "Széchenyi" páholy pecsétje.

MOL

P1083 Széchenyi páholy Sopron II. 65. cs. 683. Lap

Nagyon sok szabadkőműves vett részt az első világháborúban katonaként, Révész János csak egy volt közülük. Egyes páholyok kénytelenek voltak "ideiglenesen" szüneteltetni összejöveteleiket, mert a háborús események miatt a tagságból legtöbbször távol az otthonától katonai szolgálatot teljesítettek.

Az idős otthon maradtak is kivették részüket a haza szolgálatából. Hadikórházakat üzemeltettek, az orvos szabadkőművesek ingyenesen látták el a sebesültek gyógykezelését. Erre a célra sok páholy átalakította a páholyházát nem egyszer azon az áron, hogy emiatt nem tudtak szabályszerű szabadkőművesi szertartást végezni. Bekapcsolódtak a női családtagok is ebbe a munkába ápolónőként. A Magyar Vöröskereszt több elismerő kitüntetést adott a szabadkőművesek áldozatos munkájának elismeréseképpen.

Emberbaráti intézményeiket is működtették lehetőségeikhez képest. Legnépszerűbb ezek közül az Ingyen Kenyér és az Ingyen Tej volt. Budapesten, a Podmaniczky utca 45. szám alatt, a Nagypáholy házában osztottak minden rászoruló részére kenyeret és tejet a "Régi Hívek", illetőleg a "Minerva" páholy mozgalmaként. Később hozzá járult az "Eötvös" páholy ELOT, vagyis "Eötvös Levesosztó Társaság" kezdeményezésére. Ez a jótékonyági tevékenység hamarosan a többi budapesti páholyban és más városok szabadkőművesei körében is követőkre talált.

Egy, az oroszok által lerombolt felvidéki falut: Mezölaborcot "Kőművesfalva" néven saját erejükből és terveik szerint újjáépítettek. Ma Mezölabort 'Medzilaborce' néven Szlovákiához tartozik.

Magyarország feldarabolásának terve már ismeretessé vált 1918-ban. Ennek következményeit minden, a tényeket ismerő ember előre látta. A magyar szabadkőművesek igyekeztek megakadályozni ezért ennek bekövetkezését. Emiatt 1918. november 25-én a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy ünnepi gyűlésén elhatározták, hogy a világ szabadkőművesi főhatóságaihoz táviratot küldenek, amelyben ismertetik, hogy demokratikus kormány áll az ország élén és ezt a demokratikusan gondolkodó államoknak támogatásban kell részesíteni! Akadályozzák meg az ország területi feldarabolását!

A felhívás összeállítói először drámai képet festettek a magyarországi helyzetről. Csakhogy ügyeltek arra, hogy az angolok számára a törvénytelen ségek, a törvényen kívüli állapot rémségeit ismertették, az amerikaiakat inkább érzelmi oldalról igyekeztek megközelíteni. Mindkét esetben történelmi bizonyítékok segítségével törekedtek az illető ország jóindulatát megnyerni.

Az Angliának szóló szöveg Magyarország tervezett megcsönkítését a törvénytelen megszállás következtében bekövetkezett nyersanyagforrás-hiány oldaláról helyteleníti. A nemzetiségi összetétel ismertetése azt bizonyítja, hogy az akkor fennálló egységes Magyarország biztosítja a nemzetiségi egyenjogúságot, a megcsönkített országban a magyar irredentizmus soha ki nem oldható módon veszélyezteti majd Európa békéjét. Előre vetíti a várható balkáni háborúskodás veszélyét. A vallási összetétel szempontjára is felhívták a figyelmet. A katolikus és protestáns magyarok nem fogják elviselni

¹ Berényi Zsuzsanna Ágnes: Iratok a Magyar Szabadkőművesség Történetéhez 1918-1950, Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2001. (A továbbiakban: IR) 33-34. oldal

ni az ortodox vallás befolyását. Nagymagyarország: a Kárpát-medence természeti egységet alkot. Emlékeztet az írás a múlt-ra, amelyben a török ellen Magyarország védte meg Európát a törököktől. Kossuth látogatást tett Angliában és a magyar nép szabadságszeretete mindig nagy rokonszenvet biztosított Anglia és Magyarország között. Ezeréves történelmi, szerzett jogunk van azokra a területekre, amelyeket most el akarnak venni tőlünk. A magyarság sohasem fog belenyugodni ebbe az igazságtalan döntésbe.

Az Amerika részére fogalmazott felhívás a helyzet ismertetése után Magyarországnak a demokrácia és a béke iránt érzett elkötelezettségét hangsúlyozza. Magyarország megszállása elképzelhetetlen, középkori helyzetet teremtett. A cseh, magyar, román, szerb történelemre hivatkozva bizonyítja hazánk jogát az ősi területekhez. Földrajzi bizonyítékokat, a területi egységet, majd a vallási indokokat említi. A nyelvi kérdéseket szemléletes hasonlattal magyarázza, a nyelvcsaládok fogalmát világosan kifejti, majd rámutat a cseh-szlovák nyelv különbségére. Valóban feltehetően a béketárgyalások tájékoztatlan döntéshozói úgy vélhették, különösen a csehek érvelésének hatására, hogy a cseh és a szlovák nyelv azonos, legfeljebb nyelvjárásban tér el egymástól. A természettel példálózdik: a folyók iránya és a vándormadarak szokásai is azt teszik félreérthetetlenné, hogy a Kárpát-medence egységesen Magyarország kell, hogy maradjon. Kéri a béketárgyalások amerikai küldöttjét, hogy szólaljon fel érdekünkben. Ez a megszállás ugyanis állandósítja a jogfosztottságot, balkáni állapotokat teremt és ezt kiterjeszti később egész Európára. Az egyesült Európa amerikai javaslatát ugyan helyeslik az irat fogalmazói, de amíg az - sok év múlva - megalakul, addig Magyarországnak joga van a Kárpát-medence birtoklásához. Új kérdés merül majd fel a világ gondjai között: "a magyar ügy".

Szomorú, hogy mindkét kiáltvány pusztába kiáltott szó maradt csupán és a jelzett veszélyek bekövetkeztek.

Az őszirózsás forradalom sok vezetője, a Károlyi-kormány legtöbb tagja, maga Jászi Oszkár, a "Martinovics" páholy főmestere, a polgári radikalizmus vezéralakja is szabadkőműves volt. Erre a demokratikus kormányra hivatkoztak a kiáltványok. Ezzel akarták bizonyítani a nyugati hatalmak előtt azt, hogy Magyarország nem az az elmaradott ország, amely veszélyeztetné a nyugati demokráciákat.

A magyar szabadkőművesek tehát megtették, amit csak tehettek Magyarország érdekében, mégis 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaság vagyonukat zár alá vette, így tette lehetetlenné működésüket, 1920-ban pedig betiltották tevékenységüket hazafiatlanság hazug vádjával.

A Nagypáholyházat zár alá vették, a benne lévő értékes tárgyakat szabályszerűen ellopták. Ezeknek egy részét később a szabadkőművesek az ócskapiacra vásárolták vissza. A rendkívüli értéket képviselő könyvtár sok darabja is erre a sorsra jutott. Azonban nagy része a nemzeti könyvtárba került, ahol ma is megtalálhatók a "Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy könyvtára" feliratú könyvek nagy számban.

Az elkobzott épületben a Magyar Véderő Egylet került.

A szabadkőművességet Csehszlovákiában ekkor még nem tiltották be, ezért a magyar szabadkőművesek vezetőikkel a felvidéki magyar páholyokat látogatták és ott tartották szertartásos találkozóikat. Még a felvételeket is ott intézték Prágába, Pilsenbe, Karlsbadba, Olmützbe, Brünnbe, Gablonzba és Svájcba is el-ellátogattak.

Ugyancsak Bécsben is működhetett tovább a szabadkőművesség, ezért nem egyszer egész szerelvényre való magyar szabadkőműves utazott el, hogy páholy-összejöveteleken vegyen részt. Bécsben még magyar páholyt is alakítottak 1925-ben "Labor" (Munka), illetőleg később "In Labore Virtus" (Munkában a dicsőség) néven. Olyan ismert kiválóságok léptek Bécsben a szabadkőművesi láncba, mint Ágoston Péter jogakadémiai tanár, korábban a nagyváradi páholy főmestere, Karinthy Frigyes, Zsolt Béla. A Nagypáholyház kimenekített értékeiből Bécsben még magyar szabadkőműves múzeumot is létesítettek.

Erdélyben is tovább élhetett a szabadkőművesség, de a románok - más magyar szervezetekhez hasonlóan - el akarták venni a magyar páholyok működési engedélyét, illetőleg be akarták olvasztani őket a sebtiben megalakított román páholyokba, azok fennhatósága alá rendelve a régtől virágzó, nagy múltú magyarokat. Ennek mindvégig ellenálltak a nyelvüket, magyarságukat végsőkéig védő erdélyi magyar szabadkőművesek. A legkiválóbbak között volt Alpáthy István növénytantudós, Fabinyi Rudolf, a kolozsvári egyetem kémia tanszékének megalapítója, Ruzicskay György festőművész is. Csakis a betiltott magyarországi szabadkőművesektől várhattak - és kaptak is - segítséget.

Ossian Lang, a new yorki nagypáholy főtörténésze ugyan az erdélyi magyar szabadkőművesek hívására ellátogatott Erdélybe, hogy védelmezze az üldözött magyar szabadkőművességet, de megtevéstették a tájékoztatlan amerikaiakat, aki így eredmény nélkül tért haza.²

A szabadkőművesek ettől kezdve titokban jöttek össze, vendéglőkben, legtöbbször a Hangli-kioszkban vagy a Lánchíd és az Országház kávéházban találkoztak, sokszor magánlakásokban. Leginkább mégis "fedőszervekben" működtek tovább.³

A jótékonyági tevékenységüket ugyanis tovább folytatták. Az Országos Gyermekvédő és Fröbel Egyesület a Bajza utcában, az Ingeny Kenyér - Ingeny Tej mozgalom a Károly körút 15. szám alatt, a Nyomorék Gyermek Országos Otthona, az alkoholizmus ellen küzdő Good Templár Rend, a Rotary Klub, a Cobden Szövetség, a Pesti Lloyd Társulat, a Szünidei Gyermektelep és egyéb szervezetek társaságában nagy részt szabadkőművesek voltak találhatók.

Az emberi jogok védelmére alakult az Emberi Jogokat Védő Liga már 1898-ban Franciaországban és ez később a fasizmus és a hitlerizmus ellen is határozottan fellépett. Ennek magyar tagozatát a Párizsban élő Bóta Ernő alakította meg Franciaországban élő emigráns magyarokból azzal a céllal, hogy segítse az emigránsokat. Elnöke gróf Károlyi Mihály, majd gróf Andrássy Katinka lett. Legtöbb tagja szabadkőműves volt.

A francia és a svájci nagypáholy engedélyével külföldön tizenhét budapesti és néhány vidéki páholy tovább

² "...Nyelvünket nem adjuk! A romániai magyar szabadkőműves páholyok végnapjai" Európa 3 Annales, 127-151. oldal

tevékenykedett, évente megválasztotta vezetőségét. Az egyes intézményeiket tovább működtették. Az említetteken kívül a "Századunk" c. folyóiratot, a Péntekesti Asztaltársaságot, a Budapesti Önkéntes Mentőegyesületet és más szervezetet.

Sok volt a szabadkőműves hagyományosan a Magyar Vöröskereszt Egylet tagjai között, a Magyar Tudományos Akadémiában, a Magyar Nemzeti Múzeumban, a Keleti Kereskedelmi Akadémián, a Nemzeti Színházban, a Magyar Állami Operaházban, a Szent István kórházban, a Charité poliklinikán, az Erzsébet Népakadémián, az Ismeretterjesztő Társulatban, a Társadalomtudományok Szabad Iskolájában, a Magyar Szülők Szövetségében, a Bartha Miklós Társaságban. Az "Eötvös József Irodalmi és Nyomdai Résztvénytársaság" is megmaradt szabadkőművesi intézménynek, a Magyar Nyelvőr szerkesztője és munkatársai legtöbbször szabadkőművesek voltak, a Literatura folyóirat és számos lap: a Hét, a Nap, a Múlt és Jövő, a Független Budapest, az Állam és Polgár, a Jó Egészség, a Pedagógia és Gyógypedagógia, a Tükör, az Élet, a Toll, a Magyar Vaskereskedő, a Vasárnapi Újság, a Könyvpiac, a Dolgozó Asszonyok Lapja, a Magyar Kereskedelem folyóirat munkatársai többnyire a szabadkőművesek közül kerültek ki.

Az Est Lapok, a Magyarország, a Politikai Napilap, az Újság, a Népszava, a Magyar Hírlap, a Pesti Hírlap, a Nyolcórái Újság, a Budapesti Napló, a Pester Lloyd, az Esti Kurir, az Új Nemzedék is szabadkőműves lapként szerepelt.

A Vajda János Társaság, a Magyar Írók Köre, a Magyar Kémikusok Egyesülete, a Magyar Néptanulmányi Társaság, a Magyar Pszichiátriai Társaság, a Körösi Albin Társaság, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, az Írók Gazdasági Egyesülete, a Magyar-Cseh Iparbank, az Angol-Magyar Bank, a Nagykereskedők Országos Szövetsége, a Magyar Bankárok és Értékpapír Kereskedők Országos Egyesülete, az Országos Iparegyesület, a Pénzügyi Központ, az Általános Közjótékonsági Egyesület, a Magyar Írók és Hírlapírók Köre, a Magyar Újságírók Egyesülete, az Országos Ügyvéd-szövetség, a Pénzügyi Tisztviselők Országos Egyesülete, a Magyarországi Magántisztviselők Szövetsége, a Magyar Könyv- és Zeneműkereskedői Alkalmazottak Országos Egyesülete, a Magyar Magkereskedők Országos Szövetsége, a Magyar Áruügynökök Központi Egyesülete, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, a Budapesti Kisipari Hitelintézet, a Foncier Általános Biztosító Intézet, a Szombathelyi Jótékony Asztaltársaságok Szövetsége, a Pénzügyi Tisztviselők Országos Egyesülete, a Magyar Kereskedelmi Csarnok Nagykereskedők Országos Szövetsége és számos más szervezet szabadkőműves vezetése volt.

A budapesti Lipótvárosi Kaszinó, a Belvárosi Polgári Kör, az Erzsébetvárosi Kör, a Magyar Tudakozó Egylet, a Magyar Békeegyesület, a Népszövetségi Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Demokrata Párt, a schlaraffia szervezet sok tagja volt szabadkőműves.

Az Athenaeum kiadó, a Dante kiadó, a Benedek Marcell által szerkesztett Irodalmi Lexikon, a Halhatatlan Könyvek sorozat és sok más szervezet a szabadkőművesek találkozó helye lett.

Ugyancsak a Pen Klub, a Páneurópai Unió, a Feministák Egyesülete, a Magyar Fabiánus társaság tagjai között sok volt a szabadkőműves.

A második világháború idején a magyar szabadkőművesség itthon nem működhetett, elsősorban a háborús események miatt, de csaknem ugyanennyire fontos szerepe volt ennek a tiltó rendelkezéseknek is.

Ismét az amerikai páholyok igyekeztek közbenjárni a magyarországi szabadkőművesség engedélyeztetése érdekében, de a Bethlen-kormány olyan feltételeket kívánt szabni, amelyeket a magyar szabadkőművesek nem fogadhattak el.

Az idős szabadkőműveseket még a fiatalabbaknál is jobban megviselték a háborús események, betegek, szegények lettek. A fiatalabbak katonáskodtak. Számos szabadkőműves került az üldözöttek közé, és áldozatul esett a gyűlöletnek, nem szabadkőműves társaikhoz hasonlóan. A szabadkőművesi kapcsolatok megszakadtak, nem tudtak egymásról.

Az 1945 után később újjáéledt magyar szabadkőművesség rendszeresen gyűjtötte az egyes páholyoktól a háború alatt elszennvedett üldöztetések listáját. Ezeken nagy számú halálesetről, öngyilkosságról, kivégzésről, bebörtönzésről, jogfosztottságról, állásvesztésről, elhurcolásról, vagyonelkobzásról és más szörnyűségekről esik szó oldalakon keresztül.

Amikor a második világháború véget ért, az egyes páholyok még életben lévő tagjai elkezdték keresni egymást. Ha a páholy vezetője, főmestere még élt, akkor rendszerint a felkutatott páholynévsorok alapján, vagy egyszerűen csak emlékezet után igyekezett összegyűjteni az egykori páholytagokat. Ez a munka nagyon sok időt és energiát vett igénybe, de mégis sikeresnek bizonyult.

Az Amerikai Egyesült Államokban, New Yorkban a magyar alapítású, magyar tagokkal működő "Ehlers" páholy meghalotta, hogy lehetőség nyílt a magyar szabadkőművesség felélesztésére, ezért azonnal bizottságot hívott létre az ügy támogatására. Ennek a bizottságnak az élén állt annak kezdeményezője, az "Ehlers" páholy főmestere: Arthur Keil. Az erkölcsi támogatáson kívül jelentős anyagi segítséget is nyújtottak a nagy szükségét szenvedő magyar szabadkőműveseknek.

Gerő Andor Balassa József betegsége miatt maga intézett felhívást a napilapok útján a megmaradt szabadkőművesekhez, hogy jelentkezzenek a páholyházban.

Igyekeztek bejutni a Nagypáholyházba. Azt azonban, mint tudjuk, elfoglalta a Magyar Országos Véderő Egylet. Gerő Andor, a "Könyves Kálmán, az Előítéletek Legyőzéséhez" című páholy titkára, az illegális szabadkőművesség főtítkára néhány lelkes fiatal szabadkőművessel elment a Podmaniczky utca 45. szám alatti Nagypáholyházba. Ekkor már az újonnan alakult Parasztpárt is tanyát ütött benne, de hajlandónak mutatkozott megosztani az épületet az újjáéledő Magyarországi Szimbolikus Nagypáhollyal.⁴

Kapcsolatot kerestek az idős nagymesterrel, dr. Balassa Józseffel. Hidak akkor már nem voltak, hiszen a németek fel-

³ IR 163. oldal

⁴ Dr. Gerő Imre: A magyar szabadkőművesség története a második világháború után, Toronto, 1960. („Unitas” Magyar Szabadkőműves Kör kiadása) (A továbbiakban: GERŐ) 5. oldal

robbantották az összes dunai hidat. Balassa József Budán lakott az ostrom idején. Nem tudták elvinni a páholyházba, hiszen az Pesten volt. Balassa József 1945 januárjában úgy halt meg, hogy a Nagypáholyházba többet nem tudott eljutni.

Az akkor a Városházán székelő Nemzeti Bizottság megadta az ideiglenes működési engedélyt a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy számára.

A páholyház romos állapotban volt. Az éledező szabadkőművesség első teendőjének tartotta azt, hogy az épületet rendbe hozza. Ennek érdekében Fónagy Béla építésszel, az "Eötvös" páholy főmesterével az élen építőbizottságot hoztak létre. Először is a romokat kellett eltakarítani.

1945 tavaszán intézőbizottság alakult.⁵ Vezetőket kerestek. Azonnal Benedek Marcellre gondoltak, de miután ő Erdélyben tartózkodott és még levelezni sem lehetett akkortájt, ezért Supka Gézára esett a választás. Dr. Supka Géza a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke volt, a "Világ" című lapot megindította és politikával is foglalkozott. Ezért csak hosszas rábeszélésre volt hajlandó ideiglenesen elvállalni a nagymesterséget.

1945. március 6-án Gerő Andor főtitkár 76 fő előtt tartotta beszámolóját és 1945. március 21-én választották meg az első intézőbizottságot. Ez 16 tagból állt, élén Fónagy Bélával, aki 1945 decemberében lett tagja a szűkebb vezetőségnek. Rajta kívül tag volt még dr. Bárdos György, az illegalitásban is működő "Mozart" egyesület vezetője, Tarján Ödön és Gerő Andor.

1945 novemberében az Intézőbizottság életre hívta a Szövetségtanácsot. Ez november 29-én újjáalakult. Felélesztették, kiépítették a külföldi kapcsolatokat is. 1946 elején újjáalakult három régi páholy. 1946. február 10-én az Emberi Jogok Ligája Békebizottsága ismét megindította tevékenységét.

1946 márciusában hívták össze a betiltás után az első Nagygyűlést. Ekkor iktatták be helyettes nagymesteri tisztségébe Supka Gézát. Vele együtt helyettes nagymester lett Tarján Ödön is. A főszónok Bárdos György és Balló Rudolf. Hivatalosan is főtitkár lett Gerő Andor.⁶

A nagygyűlésen elmondott beszédében Supka Géza többek között így szólt: "bele kell menni a társadalomba és pedig mindenekelőtt az átnevelés kérdésében" ... "Hidat kell teremtsünk az értelmiség és a munkásság között." ... "A fizikai munkásság értékes elemeit is be kell vonni a szabadkőműves munkába." (Hát bizony ez nem sikerült.) "Hídként álljon a magyar szabadkőművesség Kelet és Nyugat között világkapcsolataival." Ezt a híd-szerepet valósággal üldözte az egyre inkább önkényuralomba torkolt államhatalom.⁷ Ezért került sor nemsokára a magyar szabadkőművesség ismételt betiltására 1950-ben.

Jegyzetek

1. t.: és t.: 'törvényes és tökéletes', vagyis a főhatóság elismerte és legalább hét "mester" fokozatban lévő szabadkőműves alapította páholy - belső használatú, egyezményes rövidítése
2. Nmstr.: 'nagymester', vagyis az ország szabadkőműveseinek választott vezetője megszólításának - belső használatú, egyezményes rövidítése
3. tv.: 'testvér' - a szabadkőművesek szokásos megszólításának - belső használatú, egyezményes rövidítése
4. p.: □ 'páholy', vagyis a szabadkőművesek csoportja - belső használatú, egyezményes rövidítése
5. főm.: 'főmester', vagyis a szabadkőműves páholy választott vezetője - belső használatú, egyezményes rövidítése

⁵ ÚMKL Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy XXVIII-M-1 1.d.

⁶ GERŐ

⁷ ÚMKL Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy XXVIII-M-1-1.d.

A magyar királyi 1. honvéd lovasdandár harcai Ukrajnában, 1941-ben

A 20. század legnagyobb tragédiája, a második világháború kitörése után közel két évvel lépett be Magyarország - kisebb erőkkel - a háborúba.

Németország ekkor hadisíkerei csúcspontján állott. Legyőzte a franciákat, lengyeleket, jugoszlávokat, görögöket, albánokat, megszállta Belgiumot, Hollandiát, Dániát, Norvégiát. Még W. Churchill angol miniszterelnök is a német győzelemről nyilatkozott.

Politikai indoka pedig a visszacsatolt területek féltése volt a nyílt román visszaszerzési szándékából a háborúba nagy erőkkel való azonnali beavatkozás miatt. 12 román hadosztály támadott, 2 szlovák mellett! De indokolta is a kommunizmussal szembeni félelem és tapasztalat.

A fenyegető szovjet erők miatt már 1939-től megerősítették az északkeleti határokat, ahová. 1941-ben felvonult a Kárpátcsoporthoz, majd a gyors hadtest. Két gépkocsizó dandár mellett ez utóbbiba volt beosztva, az 1. lovasdandár. Parancsnoka a kor legkiválóbb lovasvezetője, vitéz Vattay Antal tábornok, vezérkari főnöke Simon László vk. százados volt.

A lovasdandár szervezete volt: 2 huszárezred, 2 kerékpáros zászlóalj, 2 tüzérezred, 1 légvédelmi ágyús üteg, 1 páncélos zászlóalj, 1 pár célgépkocsi század, 1 közelfelderítő repülőszázad, gépesített utász, híradó és vonatalakulat.

Vasúti szállítás után a Felső-Tisza völgyéből indult a lovasdandár. A 3. Nádasdy Ferenc és a 4. Hadik András huszárezred volt a dandár lovas része. Ezredenként 6 huszárszázad, árkász, távbeszélő, géppuskás század, huszáragyús és páncéltörőágyús üteggel (12 géppuska, 8 löveg, 72 golyószóró).

A Kárpátok felrobbantott átjáróin nehéz menet után a 4. és a 3. huszárezred július 4-én, illetve 7-én érte el Delatint, s haladt a Dnyeszteren át, főleg a felázott, mély tereputakon a gépkocsizó dandárok közt.

A lovasdandár csapatainak két nagy eredménye volt: a nagy menetteljesítmény és a gépkocsizókhöz hasonló menetsebesség. A Dnyeperig előre tört lovas részek július 4-től október 7-ig, 32 menetnap és 21 ütközetnap alatt 2045 km utat tettek meg, a felderítők, biztosítók és jelentésvivők még sokkal többet, majd a vasúti berakodásig még 250-300 km-t. Mindezt útnélküli, felázott, sokszor félméteres sáros terepen, harcolva, ellenséges ellenhatás közepette. *A lovasdandár ezzel a világ egyik legnagyobb lovasteljesítményét érte el!*

A legnagyobb volt közben az augusztusban Nikolajev előtt végre hajtott szinte "halálmenet", ahol szoros harcérintkezésben, támadást végrehajtva, sík, nyílt fa- és víznélküli terepen, egyszeri itatással, 40 fokos melegben 3 nap alatt 200 km-re hatoltak előre a huszárok.

Ilyen teljesítmények mellett, midőn a rossz szerkezetű nyergek is nagyon sok martörést okoztak, s a létszám kiegészítésre a mozgósítás idején vásárolt ún. igénybevett lovak is, gyakorlás nélkül nyereg és lovas alá kerültek, szinte csoda, hogy az ellenséges tűz hatását is figyelembe véve, az általános lövészesség nem érte el az 50%-ot.

Ezekre a nagy teljesítményekre azért volt szükség, mivel az oroszok általában nagy sietséggel vonultak vissza. Ilyenkor részben utol kellett érni őket, sőt a fontos hidakat, átkelőhelyeket még előttük kellett elérni, s mindezt főleg terepen kellett végrehajtani, mivel a gépkocsizó dandárok még a rossz utakon is akadoztak, bár azok is kiválóan működtek.

A lovasdandár harci tevékenysége öt részre osztható:

1. a Sztálin erődvonal előtt;
2. a Bug folyó mentén és az Uman-i csata;
3. Nikolajev előtt;
4. folyamfigyelés és védelem a Dnyepernél; és
5. 250-300 km-es menet a vasúti berakodásig.

A harci események ismertetése közben két részlettel kiemelten foglalkozom:

1. a lovasdandár első harci cselekményével, július 11-én Zvanczyknál és
2. a lovasdandár és parancsnoka legnagyobb haditettével az Uman-i csatában. Itt két orosz körülfart hadsereg kitörési kísérletét akadályozták meg öntevékeny akcióval és egy magyar páncélos tiszt hősi harcával.

A lovasdandár sikere egyedülálló volt a magyar csapatok II. világháborús eseményei során.

A lovasdandár vezetőinek érdemeit fokozta, hogy a különböző járműben és menetsebességgel haladó alegységek, lovas, kerékpáros, gépkocsizó és hernyótalpasok lévén, menet- és harci céljaik meghatározásában rendkívül nagy körültekintéssel kellett eljárniuk, amit a terep- és útviszonyok mellett a változó időjárás, esőzések is befolyásoltak.

A lovasdandár első jelentős harci bevetésére akkor került sor (július 11), midőn a gk. dandárok előtt (gk. dd. /az 1. dd. Dunajevcy, a 2. dd. Kamenec-Podolszky) a rossz utak, az eső miatt járhatatlanná váltak, az ellenséges ellenállás is erősödött. Ekkor a két dandár közt kb. 30-35 km szélességben a huszárok korszerű alkalmazása lépett előtérbe, korlátlan terepjáróképességüknek fogva.

Feladat volt az előtérp felderítése és elől balra kb. 30 km-re levő fontos útcsomópont (6 út találkozott itt) Zvanczyk birtokbavétele) az ellenség visszavonulásának megakadályozása és saját mozgás biztosítása céljából.

A m. kir. Nádasdy Ferenc 3. huszárezred 2. százada két géppuskával és egy löveggel megerősítve parancsnokságom alatt indult július 11-én hajnalban. Menet közben egy domb mögött épp befejeztük az átnyergelést, amikor váratlanul egészen alacsonyan megjelent egy szovjet repülőgép. Olyan alacsonyan jött, hogy még a pilóta arcát is jó lehetett látni, csinált egy kört és eltűnt. Az övékhöz hasonló színű ruhánk miatt sajátunk gondolhatott és még addig huszárokkal nem találkozott.

Ennek köszönhetjük a szerencsét, hogy nem géppuskázott szét bennünket. Ugyanis a lóraülés pillanata a legveszélyesebb helyzete a huszárnak, s az addig légvédelmi tüzelőállásban levő géppuskáim is már a málhásnyergen voltak.

Az előzőleg már előreküldött két tiszti járőr gyors ütemben haladva már délidőben elérte a menetcélt és a kisebb ellenes ellenállást leküzdve, együttes erővel indított támadással birtokba vette az útsomópontot.

A felderítő osztag zömével Zvanczyk előtt 5-6 km-re az utolsó átnyergelésnél, egy kisebb fás ligetben, az a meglepetés ért, hogy a lovak megállás után, szinte mind lefeküdtek a földre, olyan fáradtak voltak. Igaz, hogy akkor már 7 nap alatt 240 km-t tettek meg a Kárpátokon át, állandó esőben, sok megtorpanással, szinte pihenő nélkül és mint mondani szokás, csont-fáradtak voltak. Más ilyen esetről nem tudok, de a teljesítményre jellemző volt!

Természetesen folytatni kellett az utat, birtokba venni a menetcélt. Kiválogattuk a még kevésbé fáradt lovakat és a század egy részével, két és fél szakasszal, két géppuskával épp a legjobb időben érkeztünk. Már út közben észrevettük, hogy a távolban két-három magyar huszár vágat hátrafelé, tőlünk is messze. Ez nem sok jót jelentett.

Fokoztuk az ütemet. A falu szélén néhány ház, majd jobbról az első bevezető út. Semmi ellenállás, a két járőrünk sehol.

Hogy ne kerüljünk kelepcebe, kezdtük kikutatni a házakat. A sarkon jobbra egy iskolaszerű, nagyobb épület volt, oda is beküldtem Somogyi törzsőrmestert, a szolgálatvezetőt, hát kiáltozás közben egyszer csak előkerült a két tisz, meg néhány huszár. Kisült a következő.

A község bevezető útjait elfoglalva azzal foglalkoztak, hogy a harc közben hősi halált halt huszárt eltemessék. Eközben egy náluk erősebb orosz csapat megtámadta őket váratlan irányból és kis ellenállás után vissza kellett vonulniuk. A több irányból támadók elől néhányan berohantak az iskolába és ott az asztalokra terített selyemhernyó-tenyészet alá bebújtak. A ruszók elvonultak, a lóháton menekülőket se tudták üldözni. Közvetlenül ezután érkeztünk oda.

Somogyi néhány huszárral belépve a terembe egy huszármesteri tájszólás után kijelentette: itt sincs senki! - Mire az asztal alatt kuporgó és a kézigránát kidobni akaró tisztek megszólaltak: hát magyarok? - és boldogan előmászta. Másnapra az egész járőr ott volt és megjött az egész század az ágyúkkal együtt. Még délután elfoglaltuk a fontos útelágazásokat és egy kisebb ellenséges osztagot is visszavertünk. Ezután az egész éjjel nyugodtan telt el a géppuskák mellett.

Másnap az ezred egy harckocsikkal megerősített zászlóalj támadását verte vissza sikeresen, a lovasdandár egy másik része pedig innen előretörve a közeli Rogosnál két napja körülzárt német erőket felszabadított.

Július 23-án Kopijevkánál lovastüzér útegeink az első vonalba vágatva, közvetlen lövéssel megtörték az 5. gk. zászlóalj előtt szívósan védekező szovjet utóvédeket. Ezzel befejeződött a hadműveletek első időszaka.

Július 17-től 20-ig a Sztálin erődvonal előretolt állásait visszavetve, sikerült az erőrendszert áttörni, majd újabb 30 km menet után birtokba venni a Bug folyó hídjait. Itt a lovasdandár a sáros terepen 75 km-es menettel tört előre a Bug mögött, a motorizált egységek csak 30 óra múlva tudták utolérni huszárjainkat.

A Sztálin vonal felderítésével, az átkelőhelyek elfoglalásával hatalmas segítséget adott a lovasdandár a gyorshadtestnek és a német hadászati átkarolásokat, a Kijev előtti nagy német bekerítő támadásokat tette lehetővé.

1941. augusztus első tíz napjában zajlottak le az ukrainai hadműveletek legfontosabb eseményei, az Umanyi csata sikerének feltételeit Vattay tábornok öntevékeny beavatkozása, helyzetmegítélése, gyors intézkedése teremtette meg. Ez a másik kiemelendő részlet.

Ez egyike volt a németek 1941-es nagy katlanacsatáinak.

A 6. né. hadsereg augusztus elején előretört a Dnyeperig Zsitomir-Kijev és Kremencsug felé, részben Umanyi irányába. A két támadó ék közt nyomult kelet-délkelet-dél felé az 1. né. páncéloscsoport, Bohuszlávon át Pervomajszkig. Délen a 17. né. hadsereg nyomult szintén Pervomajszk felé a Bug mentén. Köztük a lovasdandár, két oldalon kissé lemaradva a gys. hdt. két gépkocsizó dandára. Így Umanynál bekerítették az oroszok nagy erőit.

Miután a Bugtól délre a 11. német és a 3. román hadsereg erősen lemaradt, a 3. huszárezredet a Bug mentén folyómegfigyelésre rendelték a déli irányban való biztosításra. A lovasdandár többi része Losovata, Moldovka területén volt, délre a körülzárt Umanytól.

Ez a helyzet ad magyarázatot arra, miért kellett a lovasdandárnak olyan megfeszített ütemben előretörnie a Bug folyóhoz. Kleist 1. né. pc. csoportja Pervomajszknál találkozott a 2. magyar gépkocsizó dandárral, a magyarok elfoglalták a várost, s ezzel a nagy kör bezárult a szovjet Délnyugati Front főerői körül. Umanyt közvetlenül délről német hegyi hadosztályok vették körül.

A háborúban minden helyzet bizonytalan, így a lovasdandár vezetői élénken figyeltek a dandár hátában levő minden hírre.

Éppen a mai napon, 2001. augusztus 6-án van a *hatvanadik évforduló*-ja ennek a csatának, a m. kir. 1. honvéd lovasdandár haditettének!

Július hó 6-án hajnalban távbeszélő-lehallgatás útján jött a hír orosz csapatok közeledéséről. Felismerték a veszély nagyságát: a két ellenséges körülzárt hadsereg sikeres áttörés estén menthetetlenül elsodorja nemcsak a lovasdandárt, de a gyorshadtest is megsemmisül, kútbaesik az egész német támadás, 1941 legnagyobb sikereinek egyike.

Azonnal intézkedtek, egy páncélgépkocsi szakaszt küldtek felderítésre. Vették első jelentését, szétvert két kozák szotnyát (lovasszázadot), mire a gyalogságot szétszórta, széles arcvonalon támadásra indították a huszárokat és a kerékpárosokat az egész tüzéséggel, közben sürgősen értesítették a környéken levő német hadtestparancsnokságot, vették a gyorshadtesttől intézkedésük jóváhagyását.

Eredmény: a páncélgépkocsik ismételt, erélyes támadására a nagy orosz erők megtorpannak, visszafordultak és most már

kelet felé próbálkoztak kitörni. (Előzőleg a 4. né. hegyi hadosztálynál törtek át.) A németek azonnal összpontosították erőiket, viaszszorították és július 8-ig felszámolták az egész umanyi katlant.

A haditettben főszereplő, a somogyi születésű Merész László tart. zls. majd hadnagy, utána, vitézzé avatták és megkapta a tiszti arany vitézségi címet, nekem 1974-ben így mesélte el Ausztráliában az esetet.

Július 6-án 8 óra 30-kor tájékoztatott Vattay tábornok úr, s elrendelte, hogy kb. 22 km-re, Golovanevszkre törjek előre és az ott, az erdőt a kőszáló oroszoktól tisztítsam meg. Két páncélgépkocsival elindultam. Közben értesítettem a közeli németeket. A tábornok géppisztolyt akasztott a nyakába, kézigránát dugott a derékszíja alá. Az úton ácsorgó vonatrészek (szekerek) behajtottak a búzatáblába rejtőzni.

Közel lehettem már Golovanevszkhez, az erdőnél, mikor egy kis útkanyar után két oldalt ügető idegen lovasok közt találtam magamat. Kihajolva a páncéltoronyból rájuk kérdeztem: Rumun? romának gondolva, mire visszafeleltek: Nyet! Ruszki! - tehát oroszok, a sarló-kalapácsos, ötágú csillagos sapkajelzésüket is megpillantva. A másik kocsiból a szlovákul értő Kosec tizedes is odakiáltotta: Ezek oroszok! Mire visszahúzódtam a kocsiba és kiadtam a tűzparancsot.

A hatás borzalmas volt, véres hullák tömege borította az út két oldalát, megriadt, gazdátlan lovak száguldoztak szanaszét. Két ukrán katona felemelt kézzel megadta magát, nem akart harcolni, azokat visszavitettem kihallgatásra. A két századnyi lovasból kevés tudott elmenekülni. Gyorsan visszamentem, értesítettem a közeli németeket. Jelenttem rádió: "Két lovasszázadnyi erőt Golovanevszktől délre kb. 8 km-re szétszórtam, a felderítést folytatom." Erre 10 óra 30-kor a lovasdandár riadóztatta Vattay tbyk.

Ismét megindultam a két páncélgépkocsival - mondta tovább - még el se értem az előző helyre, amikor gyalogságot szállító gépkocsioszlopot vettem észre. Megállítottam a gépkocsit és 30-40 méterről tüzet nyitottam rájuk. Óriási zűrzavar keletkezett. Az első tehergépkocsit az árokba taszítottam, a többi kocsit jobbra-balra az árokba hajtott, a rajtuk levő gyalogság fejvesztve ugrált le róluk. Közben előre-hátra hajtottam, nehogy kilyukasszák a gumikereket hátulról.

Eközben megpillantottam, hogy a közeli erdőn át nagy tömegben gyalogság nyomul előre. Géppuskám és nehézpuskám nagy pusztítást végzett köztük. Ismét jelenttem.

Ezután az erdőből két harcokcsi támadott felém. Állj! Hátra! - vezényeltem és a nehézpuskával több találatot értünk el. A második harcokcsi ágyútüzétől több közeli becsapódás repeszdarabjai értek, s a periszkópot kilőtték, a vezető szemét kivágták. Vezetőcsere után azonnal hátrairidultam, a sebesült Toldi ővezetőt a németek Varsóba szállították repülőgépen, s még aznap megoperálva megmentették. Ekkor vettem észre, hogy az egyik hátsó kerék is megsérült. Még szerencse, hogy a vezető sérülésekor az árokba fordultunk, mert az úton maradva biztosan kilöttek volna.

A harcokcsik visszavonultak, a két páncélgépkocsit addig lötte az önálló gyalogosokat, míg a löszere el nem fogyott.

A lovasdandár huszárjai és kerékpárosai már nem kerültek tűzbe, a 100. német hadosztály a többiekkel együtt bezárta a gyűrűt és július 8-ra felszámolták a két hadsereget.

Az eredmény a halottakon kívül - a német Wehrmacht július 8-i közlése szerint: két hadseregarancsnok, tábornok mellett a 6. és a 12. szovjet hadsereg 103'000 hadifogoly, 317 harcokcsi, 858 páncélvadász löveg az egyéb hadianyagokkal. *És ez a fényes eredmény Vattay tábornok éleslításának, s egy somolyi magyar fiú, Merész László hősi fellépésének volt köszönhető.*

Kissé hosszabban foglalkoztam az "umanyi hőstettel", de abban, ha nem is lóháton történt, de az ősi magyar huszárszellemtükröződött.

Itt az a helyzet alakult ki, hogy a körülzárt erők parancsnoka elvesztette helyes ítéletképességét, a kemény helyi ellenállást túlbecsülte és a kitörés erőszakolása helyett belenyugodott a megadásba.

Ennek az ellenkezője a helyes. Ez történt tapasztalatom szerint 1944. július 28-án a Stanislaw és a Kárpátok közti erdőségben, ahol egy német páncélos hadtest és a magyar 20. hadosztály maradványai sikertelen kitörési kísérletek után beását és a végsőig tartó harcot rendelték el és ekkor egy magyar huszárszázad saját elhatározásából egy lesbecsalás mellett lovasrohammal áttört a körülzárokon és utána az egész német-magyar erő, harcokcsik, vonatrészek kiszabadultak. Uman után dél, a Fekete-tenger felé irányult a támadás, Nikolajev kikötője felé. A Bug és az Ingu1 folyó közt 45 km-szélességben nyomult elő a lovasdandár. Ismét bizonyítva, hogy jól vezetett és kiképzett huszárság nagy csaták eldöntéséhez is hozzájárulhatott, különösen útbán szegény, nem motorizáltaknak megfelelő terepen.

Ebben a 3. időszakban, augusztus 10-től 18-ig a lovasdandár az említett 3 napon 200 km-es menetével és szívós, sikeres harcaival 40 fokos melegben, fa- és vízszegény pusztaságon. Novo Danzignál kemény harcokat vívtak. A község elfoglalása után borzalmas látvány volt. A szovjetek az elfogott német motorkerékpárosokat lemészárolva meggyalázták. Nemi szervüket a szájukba dugták, oldalukon két lyukat vágtak és abba beledugták a kezüket. Ezt úgy hívták, Sztálinzseb. A szovjeturalom szörnyű képet nyújtott. Nyomor, gyász, a templomok zárva vagy raktár volt bennük, vagy lerombolták.

Eleinte az ukrán foglyokat elengedték a németek. Menetnél sokszor nagyobb számú éneklő katonacsapatok jöttek szembe, mint mi voltunk. Az erdőszéleken a szovjet fegyverek hatalmas halomba dobálva fogadtak. Legnagyobb hiba volt, amikor a baráti politikát megváltoztatta a hitleri gondolkodás. Ezek segítettek volna az oroszok ellen.

Augusztus 15-én reggel csodálatos megmenekülésem volt. 5 légibombát dobtak körém, s a legközelebbi nem robbant fel. Feleségem ekkor imádkozott értem a nagyváradi Szent László templomban.

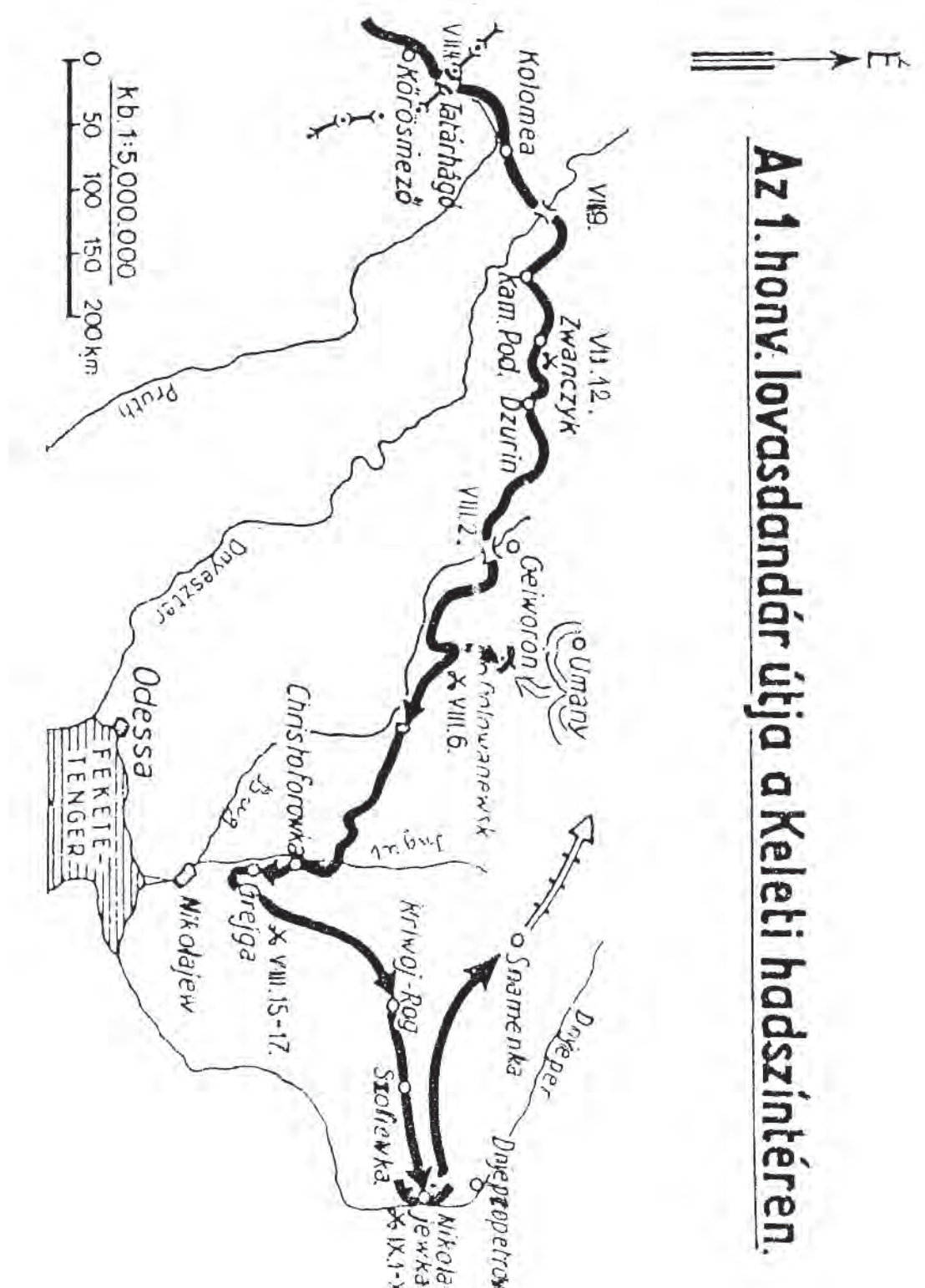
Augusztus 17-én a 4. huszárezred hajtott végre erőszakos harcfelderítést Grjgánál, veszteséggel, másnap német segítséggel mégis bevették a Hadik huszárokat (a híres huszárcsalád sarja) br. Splényi Géza százados vezetésével.

Itt egy sikeres lovasrohammal védőállásból kergették el a ruszki bakákat. A rohamot Erich Kern: Der grosse Rausch (Zürich, 1950.) c. regényében megörökítette.

Augusztus 18. után a Dnyeper folyónál folyammegfigyelést hajtottak végre a huszárok. A robbantott duzzasztó miatt alacsony vízállásnál sok támadó kísérletet megakadályoztak, egészen október 6-ig. Ekkor még 250-300 km menettel Znamenka, Fastovig jutottak, ott berakodtak és hazamentek. 1941. november 17-én Nyíregyházán a kormányzó fogadta, díszszemlét tartott. Üdvözlő beszédében így szólt: "...meleg szeretettel köszöntelek benneteket, amikor nehéz és dicsőséges harcok után hazatértek! ...Ti a motorizált seregek korában lóháton vágatok neki a hosszú útnak, amelyen őseink egykor hazát keresni jöttek a Kárpátok alá... Új fényt szórtatok a magyar huszárok ősi hírnevére!"

Ez volt a magyar huszárok utolsó fényes haditette, hattyúdala. Mert 1944-ben a Pripjetnél a dilettáns hitleri vezetés elvéreztette a legkiválóbb huszárhadosztályt. De az utolsó huszárok a háború egész idején századokban, Aradnál a póthuszárezred, a Duna-Tisza közén, majd a Dunántúlon ott harcolt, végül a Vértesnél, Csákvárnál.

Dicsőség a legmagyarabb fegyvernem, a huszár hősi emlékének!

Juba Ferenc (Bécs)

A diadalmas otrantói ütközet 80. évfordulójára

Magyar nemzetünk sokezeréves történetének és 1100 éves államalapításának a trianoni zsákutcába torkoló idején, 1997-ben ünnepelte egész múltjának legnagyobb, győzedelmes tengeri csatáját. Az első világháború alatt, 1917. évi május hó 15-én, legnagyobb magyar tengeri hősünknek, nagybányai Horthy Miklós cs. és kir. sorhajókapitánynak a parancsnokságával vívott - a tengeri hadviselés történetében otrantói ütközet néven ismert - diadalt.

Mivel "megfogyva bár, de törve nem", még élünk, szinte természetes, hogy minden látható és nem látható (de annál jobban érzékelhető!) ellenségünk teljes erejéből megkísérelje nemzetünket vagy fizikailag, vagy egyéb módon - pl. a nemzet tagjainak az elnemzetlenítésével - eltüntetni ősi földjéről. Ennek a megsemmisítésnek az egyik legkiválóbb eszköze a nemzettudat megsemmisítése. Lenin útmutatása szerint: "Ha egy nemzetet meg akarsz semmisíteni, vedd el a tradícióját!" Ezt az elvet eddig is minden ellenségünk nagy haszonnal követte (még Lenin előtt is!) és követi. Mérhetetlenül gazdag tradíciónk tárházából annak egyes elemeit sikeresen tüntetik el, pl. a média eredményes agymosása, vagy az orosz megszállókat hűen kiszolgáló és valós történelmünket ifjúságunk előtt az iskolákban elhallgató kultúrhatalmasok. Ezek egyes esetekben a gúny eszközével teszik népünk fiai előtt hagyományunk értékes részeit utálatossá. Más esetekben hagyományaink egy részét ellopják és azokat arcátlanul, nagy hangon úgy kürtölik világgá, mintha az mindig is a sajátjuk lett volna. Ellenségeink remek fogása létünknek elhallgatása is. Mivel pedig az emberi gonoszságnak, de a butaságnak sincsen határa, a nagyvilág legnagyobb részének fogalma sincsen arról, hogy mi létezőnk, legfeljebb bután csak feldarabolni tudnak minket. Erre az egyik legragyogóbb példa: a belga tankönyvek még nem is olyan régen tanították, hogy a "magyarok germanizált mongolok". Talán mondani is felesleges, hogy a küldött kiigazítást még csak válaszra sem méltatják.

Rövid bevezetésnek szánt mondanivalómat azért tartottam szükségesnek és fontosnak, mert "az évforduló jó előkészítése" érdekében már a múlt évben megjelent pár cikk a médiában, amelyek közül az egyik éppen legnagyobb tengeri hősünknek, Horthy Miklósnak a hősiességét igyekszik megcáfolni. Lássuk tehát a cikket és arra adandó válaszukat, amely éppen a 80. évfordulót, annak jelentőségét, résztvevőinek hősi magatartását követendő példaként igyekszik nemzetünk tagjainak bemutatni. Reméljük, hogy a hazaszeretet, kötelességtudás és önfeláldozás példáit látva, meg fog erősödni nemzetünk fiaiban annak a tudata, hogy milyen kincset jelent minden áldozat, megpróbáltatás és szenvedés ellenére is magyarnak lenni.

Az inkriminált cikk írója történész. Róla fel kell tennem, hogy tudja a valós történelmet. A magyarságtudat elpusztítását célzó cikk mögött tehát magyarul beszélők nemzetpusztító céljai húzódnak meg.

* * *

A "Historia" nevű történelmi folyóirat 1966. évi 8. számában "Horthy Miklós otrantói csatája" fő- és "Egy kiállítás egy képe" alcímmel a 30. és 31. oldalon egy cikk jelent meg.¹² Ennek a lényege, hogy Ausztria-Magyarország - és így hazánk - legnagyobb tengeri hősének nem lehet helye a legnagyobb száz magyar hős között. A cikk - finomabb kivitelben - lényegében megfelel a szovjetorosz megszállás alatti szovjetbarát firkászok által írott, Horthy elleni hazug rágalmakkal tömött propagandaförmedvényeknek. Ezeknek egyetlen célja volt: legnagyobb tengeri hősünket és a német (második világháborús) megszállás alatti egyik legeredményesebb ellenállónkat a magyarság előtt úgy lebecsmérelni, hogy Ő többé ne lehessen tiszteletre méltó hagyományunk megbecsült hőse.

Ellenségeinknek hagyományaink ellen folytatott aljas küzdelme már sok eredményt ért el. Nemzetünk imáján, himnuszunkon ifjaink egy része ma már "röhög"! Nyelvünk fokozatosan romlik. Az ikes igeragozást már hivatalos közlönyeink sem ismerik. Feladatokat, munkát már nem "elvállalunk", hanem "felvállalunk" (a "levállalunkat" még nem vezették be), bár "be" már iskolázunk, de "ki" még nem nagyon. Nyelvünk tele lett a különféle megszállók kifejezéseivel. A legtöbben nem tudtuk, hogy mi a csasztuska, meg a kulák, ahogyan ma még sokan nem tudják, hogy mi is az a software, meg penny shop és hasonló. Gyönyörű népviseletünk balkanizálódott; hiszen köztudomású volt, hogy a Balkán ott kezdődik, ahol a férfiak az inget a gatyán kívül hordják. Aki magyar (Kossuth) ruhát vesz fel, azt mint valami csodabogarat bámulják, nem úgy, mint pl. az oláhoktól megszállott Erdélyben! ahol ez természetes. Díszmagyart viselni pedig ma már szinte bűncselekménynek számít, de az egészségtelen Löwy-féle amerikai tehenésgatya, hja, az mán' döfi! Mindez - sajnos - ma már szinte természetes, hiszen a szovjetorosz megszállás közel fél évszázada alatt történelmünket részben elhallgatva, részben lehazudták, míg elnyomó szláv elleneinket egekig magasztalták.

Tradíciónk legerősebb oszlopait hőseink, vértanúink alkotják. Akik az ellenséggel vívott harcok során életüket áldozták, azok a mi hősi halottaink. Akik ezekben a harcokban bátorságukkal, kiválóságukkal eredményeket értek el, azok a mi hőseink. Elért eredményeik nagyságáról kitüntetések megfelelő fokozatai láthatóan beszélnek. Ezek közül a legismertebbek a kalapos király, II. József által alapított vitézségi érem megfelelő fokozatai. Ezek tulajdonosai Ausztriában még ma is élvezik a megszerzés idejében előírással járó járandóságot. Hja, ők megbecsülik vitézeiket.

A legmagasabb hősi elismerést a Mária Terézia rend jelenti. Mindazok, akiket ezzel jutalmaztak, vitán felülálló legnagyobb hőseink. Aki pedig a mi legnagyobb hőseinket lebecsmérli, az nyilvánvalóan bizonyítja, hogy magyarul beszél, de a magyar tradíciók megsemmisítésén dolgozik.

Azt hiszem célszerű itt megemlítenem, hogy a "magyar", "ki a magyar" meghatározásával már igen sokan próbálkoztak, mert az nem olyan egyszerű. Ma már könnyebb a dolgunk. Akinek Trianon fáj, az magyar. Akinek nem fáj, hát az lehet, hogy magyarul jól beszél, de semmi esetre sem lehet magyar. Végső fokon nem lehet mindenki magyar, igaz-e?

Földgolyónk 1/5-e szárazföld, 4/5-e tenger. A szárazföldi embernek erről a 4/5-ről általában nincsen sok fogalma. Különösen maradék országunkban, amelytől ezer év után még a tengert is elvette Trianon. Ez a tengert és tengeri életet nem ismerés sem nem szégyen, sem nem kötelező. Ha azonban egy ilyen szárazföldi beképzelt önteltségében tengeri szakkérdésekbe bele mer szólni és abban nagyhangú kijelentéseket tenni, az nekem olybá tűnik, mint egy vidéki bábaasszony, aki kétségbe vonja, hogy pl. Teller Ede jó atomfizikus-e? Ugye, nevetséges? Ha az ilyen szaklaikusoknak még hatalma is van, károkozásuk határtalan. Az elmúlt fél évszázad elég példát adott. Egy ilyen példa tengerészetünkéből. Trianonban elvett (és a jugoszlávoknak meg olaszoknak adott) tengeri hajóink értéke kerekén egymillió kg aranyat tett ki. Ezek az államok az "emberi jogokra" tekintettel tengerészeinket kirugdosták. Ezek hazajöve a nyomorgó országban csak a munkanélküliek számát gyarapították. Textiliparunk állt, mert a trieszti átrakás miatt megnövekedett gyapotárat nem tudták megfizetni. Horthy Miklós ötletét, hogy a Dunán át jussunk ki a tengerre, kiváló hajóépítő mérnökeink (pl. a "Szent István" csatahajónkat építő Scharbert Gyula és Ferdinánd Lajos) megvalósították. A szakvilág legnagyobb csodálkozására megszülettek a Dunatengerjáró hajóink és ezzel minden idők legsikeresebb vállalkozása. Minden hajó minden évben megkereste testvérhajóját 1 200 000 pengő értékben. Ez az összeg akkor - havi á 200 pengőt számítva - hatezer (!) családnak biztosított remek megélhetést, 15 évvel Trianon után! Hatalommal rendelkező szaklaikusaink ezt a vállalkozást idegen érdekekre tekintettel megszüntették. Tengerészeink százai munkanélküliek, vagy idegen lobogójú hajókon keresik kenyerüket, míg a Duna-tengeri forgalomba illő kb. egymilliónyi tonnát idegen, orosz hajók szállítják. Sapiienti sat.

Az átlagos képet ismertető parányi előszó után térjünk rá a cikk érdemi megválaszolására.

A cikk úgy kezdődik, hogy Horthy Miklós életpályájának már számos mozzanata képezte viták tárgyát történészek, publicisták, politikusok és laikusok között egyaránt. Ehhez annyit mondhatunk, hogy amennyiben a "vita" azt jelenti, hogy egy megszálló hatalom oltalmának a köpönyege alatt egy magyarul beszélő nem magyar hazugságai, rágalmozásai és hasonlók ellen tisztességes, tárgyilagos történészek, személyes résztvevők stb. a tényeket állították szembe, hát bizony akkor voltak viták. Ezeknek a kezdete arra az időre nyúlik vissza, amikor Horthy kiséperte a szovjetbarát "szocialista" Tanácskormányt és embereit, - amint azt hazug módon egyes történelemkönyvek "szocialistának" mondván állítják (19/376), holott az kimondottan bolsevista volt. Ekkor ezek méltatlankodva "fehér terror"-ról ordítottak és a nagy részük Ausztriába menekült, ahol akkor már köztársaság volt. Ott óriási propagandát fejtettek ki hazánk és Horthy ellen. Ez ott igen jó talajra talált, hiszen három megyénk (Sopron, Vas és Zala) felének Nyugat-Magyarország néven Ausztriához csatolásához ez igen jó propagandát nyújtott és tudjuk jól, hogy "az kiabál legjobban, akinek a háza ég" (28/109). Ebből kifolyólag még ma is propagandázik az osztrák média "Horthy fasizmust" és "keskenyvágyányú Horthy diktátort" emlegetve volt magyar főkommunista és ávós tanácsadók tanácsai alapján. (Mondanunk sem kell, a tárgyilagos, tényeket bizonyító hozzászólásokat meg sem válaszolva.) Természetes, hogy a "vörösök kitakarításának" a helyességét messzemenően igazolta az azóta eltelt időszak. A madridi egyetemen nemrégiben lezajlott konferencia nemzetközi résztvevői megállapították, hogy míg a németországi holocaustban oly sajnálatos módon legyilkolt áldozatok száma hatmillió volt, addig a szovjetország kommunizmus által legyilkolt áldozatok száma 56 milliót tett ki!

Ami a cikkben említett "vitákat" illeti, azon sem lehet "vitatkozni", hogy a Horthyt "cattaroi gyilkos"-ként beállító írárok csupán propagandarágalmak. Ugyanis: 1. Horthy akkor (még csak lábadozva) az Ö.H. "Prinz Eugen" csatahajó parancsnoka volt, és 2. a cattaroi szláv lázadás esetében a király elvette a haditengerésztől a bíraskodás jogát és azt a parti erődök parancsnokságának a hadbíróságához utalta. A szokatlanul gyenge ítélezés végén a - sajnos - csak négy halálos ítéletet éppen ezért Gusseck altábornagy, a parti erődök parancsnoka írta alá. "Szláv lázadásról" írok, mert a) azt Method Koch cs. és kir. fregattkapitány szervezte, (aki illegálisan 1917-től mint a jugoszláv nemzeti tanács honvédelmi biztosa működött) és erről 1926-ban - már mint jugoszláv kir. tengernagy - a jugoszláv tengerészet lapjában a "Pomorac"-ban beszámolt (25), b) mert a lázadók között a szlávok számaránya a flotta legénységében lévő szlávok számarányát messze felülmúlta, és c) szinte megdönthetetlenül igazolja ezt a lázadás 30. évfordulóján a Csehszlovák Antifasiszta Szövetség által 1948-ban Csehszlovákiában kibocsátott emlékérem, amelyen nem "kommunista", hanem "szláv lázadás" felirat ékeskedik. Az érmet - jellemzően - csak csehszlovákok és jugoszlávok kaphatták.

Azon sem lehet persze "vitatkozni", hogy a királykérdésben a nagyhatalmak főbiztosai (Hohler brit, Fouchet francia és Da Vinci olasz) 1921. évi április hó 3-án demarsot nyújtott át a magyar kormánynak (gróf Teleki), amelyben az állott, hogy "a Habsburg családhoz tartozó bármely személy hatalomba helyezése magát a béke alapját veszélyeztetné és azt a szövetségesek sem el nem ismernék, sem el nem tűrnék... Minden felelősséget elhárítanak magukról azokért a súlyos eseményekért, amelyek bekövetkeznének, ha kívánságukat a magyar kormány nem teljesítené". (14/150). Csehszlovákia ekkor már mozgósított. Az 1920. évi november hó 12-én kötött olasz-jugoszláv rapallói egyezményben már mindkét állam megállapította közös fellépését Magyarország ellen. Megemlítendő még az is, hogy azon sem lehet "vitatkozni", hogy a magyarokkal szemben éppen nem barátságos "Lexikon des Zweiten Weltkrieges"¹⁹ szerint Horthy igyekezett a zsidók deportálását megakadályozni. Ezt helyesbítve: nem csak igyekezett, de meg is akadályozta, mert azokat 1944. évi június hó 29-én megszüntette. Ha Horthy ennél többet nem tett volna a zsidók megmentéséért, vele szemben a megmentettek részéről olyan hálának kellene megnyilatkozni, mint amelyet azok a megmenekült és nemeslelkű zsidók mutattak, akik a "hálás zsidóság" feliratú koszorújukat helyezték el a kenderesi kriptában, amíg a holt tengernagyot vagy hatvanezer magyar búcsúztatta a kenderesi mezőn és vagy 300 magyarul beszélő nem magyar szidalmazta a budapesti Vörösmarty téren. Végül

azon sem lehet "vitatkozni", hogy Horthyt a németekkel szemben évek óta nyilvánított ellenszenve, ellenállása és a magyarországi zsidók védelme miatt 1945. október 15-én Skorzeny SS-ezredes foglyul ejtette, majd Németországba internálták.

Reméljük, hogy ez a pár példa elegendő lesz a Horthy ellen felhozott hazug vádak megcáfolására. A tárgyilagosság értelmében azt is le kell szögeznünk, hogy az ellene irányított hazug vádak a nürnbergi törvényszék megrágalmazását is jelentik, amely bíróság Horthyt nem mint bűnöst, hanem mint tanút idézte meg, kihallgatta és elbocsátotta. Pedig erről a törvényszékről nem lehet azt állítani, hogy finnyás lett volna a háborús bűnösök elítélésében.

Cikkének bevezető részében a cikkíró felteszi a kérdést, hogy "vajon Horthy Miklós az első világháborúban tengerésztisztként végrehajtott haditettei, így az otrantoi ütközetben aratott győzelme elegendő alapot adnak-e ahhoz, hogy beválogassák a száz legkiemelkedőbb magyar katonahős közé, avagy nem azért került-e be a "válogatott csapatba", mert kormányzói méltósága utólag megemelte hadi érdemeinek a jelentőségét"?

A "vízvezeték kapitány" és a "fehérlovás tengerész" - holott fehér ló egyáltalán nem létezik - gúnyszó is^{17.2}, az ilyen kifejezéseket használó (és az olvasóközönségnek a - sajnos - butaságára számító) személyek lelki képességének és lelki beállítottságának a jele, akik a magasabbrendűekkel szemben mindig is fennálló irigy dühükben mást nem tudnak produkálni, csak ilyen kiselemista mintájú gúnyolódást. Közben eszükbe sem jut, hogy ezek a megnyilatkozások butaságuk legremekebb bizonyítékai, mert elárulják: fogalmuk sincsen arról, hogy a robbanómotorok feltalálása és általános használatba vétele előtt a világ minden tengerésztisztje szárazföldi bevetés idején lovon vezette alakulatát. Persze ezek a gúnyszavak azt is világosan bizonyítják, hogy azok írói milyen mélységesen gyűlölik ezt az államot és népét, amely nekik és felmenőjüknek mesébe illő jölétet biztosított hosszú időken át mindmáig. Lehetséges pl., hogy a "Garasország és új nemzeti hőse az admirális kormányzó (fehér lovon)" című, aláírás nélküli cikk is¹⁷ egy ilyen magyarul beszélő nem magyar gyűlöletét tükrözi - "hálául" Horthynak köszönhető életben maradásáért.

Tekintettel arra, hogy a Mária Terézia rend káptalanja Horthy Miklóst a rend lovagkeresztjével tüntette ki (amely a kitüntetett kérelmére bárósággal jár amit - jellemzően - Horthy sohasem kért!) és valaki megkérdőjelezi, hogy egy ilyen kitüntetett lehet-e hős, ez pontosan megfelel a "bábaasszonyos" kérdésnek. Bámolni való az a merészség, hogy valaki, akinek a tengeri hadviselésről még csak halvány fogalma sincsen, a "szaklaikus" magabiztosságával kételkedik abban, hogy Európa egyik legnagyobb hatalmának, Ausztria-Magyarországnak a legnagyobb hadvezéreiből, legnagyobb (és nagy részben nem magyar) hadi szakértőiből álló rendi káptalan helyesen tudott-e dönteni olyan szigorú szabályzat előírásai szerint, amibe még a király sem volt jogosult beleszólni! Ez a rendi káptalan olyan szigorúsággal ítélte meg a lovagkeresztet Horthynak, hogy még az 1915. évi december hó 5-én San Giovanni di Medua kikötőjében véghezvitt haditettét is belevonta ítéletébe, kiemelve annak nagy jelentőségét a háború kimenetelére nézve, mert a kikötőben tároló és Montenegro megsegítését célzó hadianyag megsemmisítése nagyban hozzájárult Montenegro megszállásához, elfoglalásához. Mintha már előre megérezte volna a káptalan, hogy meg kell válaszolnia a 80 év múlva felvetett kérdést, hogy volt-e Horthy haditetteinek a háború kimenetelére ható jelentősége. Nos, látjuk, volt. Fentieket az írónak kellett volna tudnia, hiszen ő írta az "Európa. Historia" kiadásában 1990-ben "Emlékirataim" c. Horthy-könyvhöz a jegyzeteket! (14/361-391)

Ami a kérdés másik felét illeti, arra csak azt tudjuk válaszolni, hogy aki a Horthy-kérdéssel foglalkozik, annak feltétlenül tudnia kell azt is, hogy Horthy nem azért lett hős, mert kormányzóvá választottak, hanem azért lett kormányzó, mert hős volt. Ugyanis az inkriminált cikkben az olvasható, hogy az ütközetet csak az után értékelték nagy hadieseményként – utólag –, amikor Horthyt kormányzóvá választották. Lássuk tehát a véleményeket Horthy kormányzóvá választása előtt.

Konek altengernagy szerint a zártörés nagyban hozzájárult a további tengeralttjáró sikerekhez. A diadalmas ütközet nagyban emelte az osztrák-magyar hadiflotta presztízsét.

Csonkaréti összeállítás szerint az akciót számos tudományos és népszerű munkában tengerész és történész szakértők fel dolgozták, értékelték és elemezték. Egyöntetű az a megállapításuk, hogy az első világháborúban az Adrián ez volt a legnagyobb jelentőségű összecsapás az antant és az osztrák-magyar haditengerészet között. Dr. Szabó Iván írja "A Tenger"-ben: "Jelentősége - áthozva az Adria flottáira az arányokat - csak Skagerrakéval mérhető." Horthy hősiességéről és az ütközet jelentőségéről pl. az Osztrák Katonai Folyóirat írja 1967-ben: "A legnagyobb csata az Adrián az első világháború alatt" - vagy E. B. Potter és Ch. W. Nimitz (USA flottaparancsnok) írja "Tengeri hatalom. Haditengerészeti történelem" című könyvükben: "...csak május 15-én sikerült Horthy Miklós sorhajókapitánynak a "Novara", "Helgoland" és "Saida" cirkálóval eredményesen szétzúzni..." (t.i. a zárat). (3/108, 110)

Horthyról - kormányzóvá választása előtti időből - és hősiességéről még ellenfelei is dicsérően nyilatkoznak. Így pl. Guido Milanesi: "Olyan ellenfél áll velünk szemben, akinek, ha legyőzzük, rögtön kezet nyújtottunk volna..." - Rizzo olasz kir. fregattkapitány ("Szent István" csatahajónk elsüllyesztője): "...feltétlenül el kell ismerni, hogy Horthy a háború alatt izzó és értékes parancsnok volt, csodálatos energiával..." (3/110) Hasonló értelemben fejtette ki véleményét Thaon de Ravel olasz kir. tengerészeti miniszter Rooseweltnak (akit akkor Wilson, mint tengerészeti államtitkárt küldött Rómába, hogy az olaszokat erélyesebb tengeri harcra buzdítsa az osztrák-magyar tengeri erők ellen): "...ráadásul van egy vakmerő parancsnokunk, aki a legvárhatóbb pillanatokban kifut hajóival és megtámad bennünket. Nem, ekkora kockázatnak nem tehetjük ki flottánkat!" (23/42)

Érdemes meghallgatnunk a velünk szövetséges német haditengerészet nagyjait is. Franz von Hipper tengernagy (a német csatacirkáló flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "Különösen kiemelkedőnek tartom a cirkálók bátor és lovagias magatartását, amikor máshonnan is fenyegetve az életben maradt ellenség megmentésére siettek..." - vagy Reinhard Scheer tengernagy (a német flotta parancsnoka a skagerraki csatában): "...Horthy nem habozott, hanem egyenesen az ellenségnek

tartott... ennek a tetterőnek, ennek az ügyes és semmitől vissza nem riadó tetterőnek az ellenfél nem tudott hasonló elszántságot szembeállítani... Így Horthy neve is elválaszthatatlanul összefon egy Tegetthoff neve mellett a cs. és kir. haditengerészettel..."

Bár a kormányzóvá választás után, de az ütközetre vonatkozóan írja Jean Pelletier Doisy, a velünk mindig is ellenséges beállítottságú franciák tengerészeti szaklapjában a "Cols Bleus"-ban: "A cs. és kir. haditengerészet elhatároz egy akciót a zár ellen. Végrehajtja a híres nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány... az esemény Horthy mesteri keze által elvitathatatlan osztrák siker..."⁵ Ugyancsak az ütközetre vonatkozott Mark Kerr angol tengernagynak, az adriai brit tengeri erők parancsnokának a jelentése a brit admirális részére: "Semmi kétség sem fér hozzá, hogy az osztrák-magyar cirkálók magatartása egészen rendkívüli módon lovagias volt. Ha valamelyik drifter felvette a küzdelmet és vonakodott magát megadni, a cirkálók nem sülyesztették el, hanem, ha már harcképtelenné vált, úszni hagyták. Ez a magatartásuk valóban teljes mértékben megfelel a tengerészlovagiasság tiszteletre méltó régi hagyományainak." (3/96)

A cikkírónak azt is kétkedés nélkül illenék tudnia, hogy aki Ausztria-Magyarország (és így hazánk) legnagyobb hadiki-tüntetésének a tulajdonosa, az feltétlenül az ország legnagyobb hőseinek egyike. Kormányzóvá választásának éppen hősi mivoltára tekintettel játszott Nagy-Britannia fontos szerepet. (Lásd később!) Az akkor felmerült komoly véleményeket az idő tökéletesen igazolta is. Alatta egy többpárti parlamentáris demokrácia létesült. A kisgazdák és a szociáldemokraták helye rögzítve volt a magyar törvényhozásban. (24/45, 15/70-71.) Hiszen már 1921-ben egy megállapodás garantálta a magyar szociáldemokrata párt működését. Gróf Teleki Pál miniszterelnöksége idején (1920-21 és 1939-41) pedig a fajvédő csoportok ki lettek zárva és Szálasi Ferenc, a Magyar Nemzeti Szocialista, később Nyilaskeresztes Párt vezetője pedig többszörösen börtönbe is került.

Az 1920. október 23-án Magyarországra érkezett Sir George Clerk brit diplomata, aki a győztes hatalmak megbízásából kereste fel Horthy Miklóst, őt, a fővezért találta legalkalmasabbnak arra, hogy a tényleges hatalmat ideiglenesen gyakorolja. Clerk ezután szólította fel az oláhokat - mint megszálló erőket - a távozásra. Ezek azután 1919. november közepén el is hagyták Budapestet. (24/12)

Mindezekhez még azt is illik tudni, hogy a kb. 40 millió anglikán "pápája" - azaz egyházi feje -, a brit király és Franchet d'Esperay francia tábornok, a balkáni szövetséges csapatok főparancsnoka elítélték a kommunizmust, és "a magyar honvédelmi bizottmány" állandóan biztatást kapott arra, hogy az antant jóindulattal nézi a bolsevizmus letörésére irányuló szervezkedést és nem fogja megakadályozni, ha a cél érdekében nemzeti hadsereget szerveznek. Továbbá jellemző még Charpy francia tábornok kijelentése a polgári vezetők részére: "Ahol franciák vannak, ott nincs kommunizmus!" (13/12 és 21) A nagyhatalmak félték, hogy a kommunizmus nem áll meg határaik előtt. Erre jellemző, hogy amikor Károlyi Mihály előadta külön fegyverszüneti kérelmét, Franchet d'Esperey tábornok megkérdezte őt, hogy kinek a nevében beszél. Károlyi válasza, hogy a Nemzeti Tanács meg a katonatanácsok nevében, ez a válasz felbosszantotta olyannyira a tábornokot, hogy híres válaszát megvetően dobta oda: "Hát már ilyen mélyre sülyedtek Önök?" Természetes, hogy mindezen álláspontok hátterében helyeselték Horthy rendcsinálását. Csak jóval később lett a brit "pápa" is az 56 milliós ateista, gyilkos Szovjetunió hű szövetségese, amikor is (az anglikán egyház és "istenhívő" tagjainak örök szégyenére) 1943. évi március hó 7-én a canterbury érsek misét mondott a szovjet győzelemért és ünnepélyesen megáldotta a Sztálinnak küldött díszkardot. Valóban felemelő és megható cselekedet egy keresztény egyház főpapja részéről a világ legnagyobb kereszténygyilkos ateistájával szemben, ugye? (22/201)

Nagyon jellemzőnek tartjuk a Horthyra vonatkozó véleményeket első világháborús ellenségeink nagy államférfiainak a szájából - természetesen a kormányzóvá választás előtti időből. Így pl. alig ismert, hogy Horthyt nagyrészt Nagy-Britannia jóvoltából és támogatásával választották kormányzóvá (23/37) és tovább: "...Trowbridge tengernagy, aki a szövetséges misszió vezetője volt Budapesten... értésükre adta, hogy Horthy jó választás lenne..." - Érdekes azt is tudnunk, hogy a szövetséges hatalmak főbiztosai közül Hohler táviratban közölte brit kormányával, hogy "Horthyt alkalmasnak tartja kormányzónak, mert az egy abszolút becsületes, megbízható, életerős ember; jellemének minden kalandozás, sovinizmus idegen". Meg kell jegyezzük, hogy ezeknek az államférfiaknak a megállapításai a bekövetkezett jövő fényében tökéletesen helytállóak voltak.

Ezek után nézzük még meg a "végkifejletet", amint azt a cikkíró említi.

Kezdjük azzal, hogy a kormányzó - régi, horvát, jó bajtársaival folytatott előzetes tájékozódás után - a mohácsi vész 400 éves fordulóján a Mohácson tartott beszédében nyílt szavakkal megkezdte a közeledést Jugoszlávia felé. (11/29) Ezt azután Quai d'Orsay megtorpedózta, attól való félelmében, hogy a kisantant szétesik. A kormányzó már 1938 augusztusában figyelmeztette Hitlert, hogy óvakodjék egy olyan koalícióval szembe kerülni, amelynek Nagy-Britannia is tagja.¹⁰ 1938. évi augusztus hó 22-én, a "Prinz Eugen" nevű német páncélos cirkáló vízrebocsátása után történt ez, amikor Hitler arra szólította fel a kormányzót, hogy lépjen vele szövetségre a csehek ellen. (Erre a beszélgetésre azért adódott alkalom, mert Hitler arra tekintettel, hogy a kormányzó volt Ausztria-Magyarország utolsó nagy csatahajójának parancsnoka, a kormányzó úr nejét kérte fel, hogy legyen az új hadihajó keresztanyja.) Horthy azt válaszolta, vigyázzon; ha újabb háborúba keveredik, azt el fogja veszíteni, mert nincsen tengeri ereje. Hitler erre kiabálni kezdett vele, mire Horthy felkelt. Kijelentette, ne feledje, ő (Hitler) egy még alig megszületett állam vezetője, míg akivel beszélt, az egy ezeréves, szuverén állam feje. Ha így bának vele, azonnal távozik. Hitler ekkor lehiggadt, de utána szívből gyűlölte Horthyt. (23/24) "1939 januárjában a kormányzó a zsidótörvényhez nem akart hozzájárulni az akkori formájában, Imrédyvel is elégedetlen, Németországgal szemben is erős hangot használt, erősen aláhúzva a magyar függetlenséget" írja Andorka. (1/75) Míg a tót Tiso és a cseh Hácha már elfogadta a nürnbergi törvényeket, Magyarország azokat nem fogadta el. (23/88) Teddy Kollek, Jeruzsálemnek húsz évig pol-

gármestere mondta el egy interjújában, hogy 1938-ban szülei előbb Prágába vándoroltak abban a reményben, hogy Csehszlovákia szabad marad. Később Magyarországon át jutottak Palesztinába.¹⁸ Montgomery (23/91) és Daruvár (4/132) egybehangzóan írja, hogy hősiesség volt Magyarország részéről több mint 100 000 lengyelt, ausztriai és szlovák zsidót beengedni, ami által sokkal többet tettek, mint kellett volna. ...Teleki Pál gróf 1939. július 29-én levélben értesítette Hitlert arról, hogy Magyarország... semmiféle katonai akcióba nem kíván bocsátkozni Lengyelországgal szemben. (Horthy kormányzó parancsot adott a kassai vasúti híd felrobbantására, arra az esetre, ha azt a németek katonai szállításokra erőszakkal akarnák igénybe venni.) (4/131-132)

Horthy számára a zsidók emberi lények voltak (23/89) és az antiszemitizmus elleni küzdelmében Serédi hercegprímás hathatósan támogatta, hiszen - amint Montgomery írta (23/90-91) "Magyarországon valamennyi egyház elítéli az antiszemitizmust". Az ország vezető gazdasági és pénzügyi zsidói is az óvatos, minden provokációt elkerülő tartás érdekében szóltak. (28/II/152). Különösen figyelemreméltó a zsidó szervezetek közismert képviselőjének, Prof. Lewi Nemiernek a Foreign Office felé tett nyilatkozata (28/151): "Nagy aggodalommal tekint az ember Magyarországnak egy idő előtti német megszállásának a következményeire a relatív biztonságban ott élő 800'000 zsidó tekintetében, ha ez bekövetkeznék - mondotta. A zsidók egyetlen reménye abban áll, hogy addig, amíg a németek odavághatnak, a magyarok nem tesznek semmit, ami az ország német megszállását maga után vonná. Ezzel a Foreign Office képviselője teljesen egyetértett. "Magyarország volt az egyetlen európai ország a Pireneusoktól keletre, ahol a zsidók élete biztonságosnak volt tekinthető 1944 márciusáig." - írja Montgomery (23/86). A német megszállásig a német befolyás területén Magyarország egy békés és relatív emberséges sziget volt, ahol 800'000 zsidó és 100'000 menekült lengyel, valamint francia védelmet talált (28/394). Bárdossy miniszterelnök eleinte a háború ellen volt, de Kassa bombázása után teljesen a német oldalra állt. Sajnos, Molotov kedvező kijelentését Magyarország mellett, - amit Kristoffy követünk előtt tett -, elhallgatta a kormányzó előtt (11/69). Szlovákia már 1941. évi június hó 21-én belépett Németország oldalán a háborúba, míg Bárdossy csak június 26-án jelentette be a hadiállapotot a Szovjetunióval szemben, mégpedig az országgyűlés és a kormányzó tudta nélkül (23/128). Horthy már 1941. szeptember 8-án követelte Hitlertől a honvédség hazarendelését (7/ 128). Ha Magyarország nem kötött volna kompromisszumot Hitlerrel és őt provokálta volna, akkor a németek már 1939-ben vagy 1940-ben megszállották volna Magyarországot és nem 1944-ben és 1'000'000 zsidót legyilkoltak volna (23/102). Persze a történelem eseményei nem ismernek "ha"-t és "volna"-t. De az elismerésünk helyett fokozatosan növekvő hibáztatás miatt önkéntelenül is felvetődik a kérdés, hogy nem lett volna-e tényleg jobb, ha Hitler megszállott volna bennünket már 1939-ben vagy 1940-ben? Hasonlóképpen járhattunk volna, mint pl. Csehszlovákia és a háború végén győztesként szerepelhettünk volna mi is. Valóban igaz - ahogy Montgomery írja is - zsidóink elpusztultak volna. De akkor ki szidná máma Magyarország "bűnös" politikáját és a "gyávának" újabban kikiáltó Horthyt? Végül azt is fel kell vetni - hiszen gondolatszabadság is van - hogy vajon miféle gondolatok vannak azok fejében, akik szerint igenis, ki kell venni Horthy képét az ikonostázból (Magyar Nemzet, 1996. július 27. Kultúra - 17. old.), mert éppen, hogy nem léptünk be Hitler ellen 1940-ben pl. a háborúba - hiszen ebben az esetben Montgomerynek lenne igaza...?! - Elégedjünk meg ennyivel és örüljünk, hogy nem így történt.

Horthy éppen tevékenységére tekintettel kapott levelet Sir A. V Visc. Earl Alexander of Hillsbroughtól, hogy: "...a kormány érdeklődéssel és elismeréssel figyeli az Ön erőlködését a béke megtartása érdekében a kelet-európai térségben..." (28/152)

Midőn az 1944. évi március 19-i megszállás után a Gestapo 100'000 zsidót deportáltatott Lengyelországba, Serédi hercegprímás pásztorlevelének a megjelenésekor - amint említettük is - Horthy beszüntette a deportálásokat 1944. június 29-én.

Úgy véljük, ha ennyi nem lenne elég a cikkírónak (bár eddig is tudnia kellett volna, hogy az említett "viták" milyen "viták" voltak), akkor a "végkifejléssel" kapcsolatban azt is tudnia kellene, hogy Hitlerrel szemben, a klessheimi tárgyalás alatt, mikor Horthy már látta, hogy az ellenállás hiábavaló, a megszállást ugyan tiltakozással tudomásul vette, de mégis sikerült az ország szuverenitását megtartania. Egyébként Montgomery nyolc éves magyarországi követi tartózkodása idején jól látta, hogy a kormányzó a cs. és kir. tengerésztiszti hagyományaihoz híven felette állott a politikának és abba nem avatkozott bele. Mikor azonban Kállay le akart mondani, a kormányzó kérte, hogy maradjon még "menteni ami menthető", mert úgy vélte, hogy rövidesen vége lesz a háborúnak (23/164). Hitlernek meg kellett tudnia, hogy a magyar macskának kilenc élete van. Horthy a német megszállásig szigorúan az alkotmányos keretek között gyakorolta a hatalmát. Mivel azonban az alkotmány többé már nem volt hatályban, úgy döntött, hogy mindent megtesz az országért, tekintet nélkül a formai korlátokra (23/ 165). Idézhetjük tehát a fritz tengerészmondást: "Einmal Seemann, immer Seemann" azaz magyarul: "A tengerész tengerész marad." Itt van most a helye, hogy Csonkaréti remek megállapítását idézzük: "Társadalmunkban hamis kép él Horthy kormányzóról. Horthyról, a tengerészlőr pedig szinte semmilyen. Márpedig Horthy ötven éves koráig csak a tengerészetnek élt, az osztrák-magyar, császári és királyi haditengerészet tisztje, 1918-ban ellentengernagya volt. Ez a tény rendkívül fontos Horthynak, mint kormányzónak a megítélésénél is. Mert ha igaz, hogy az ember jellemfejlődését, gondolatvilágát, magatartását meghatározza a gyermekkor és az ifjúkor - márpedig ez igaz -, akkor Horthy személyiségét, kormányzói tevékenységét ennek az ifjúkornak, sőt Horthy esetében az egész férfikornak, mint meghatározó életformának az ismeretében lehet és szabad vizsgálni. Ahhoz tehát, hogy megértsük Horthyt, a kormányzót, az embert, cselekedeteinek mozgató rugóit, meg kell ismernünk Horthyt, a tengerészt, azt a hátteret, amelyben élt, azokat az eseményeket, amelyeket szolgált. Horthy életének első 50 esztendeje kulcs a Magyarországi sorsát irányító kormányzó lelkéhez, gondolat- és érzelmevilágához, politikai elképzeléseihez. Csak a tengerészműlt ismeretében lehet elvégezni Horthy életművének felmérését, feldolgozását, a kormányzóról alkotott kép teljessé tételét." (3/5).

Veesenmayer német követ és tejhatalmú megbízott 1944. március 19-e után ismételt megkísérelte az államvezetés befolyásolását, de mind az államfő, mind a miniszterelnök ezt minden esetben elutasította. Ezért Magyarország szuverenitása "de jure" (Horthynak köszönhetően) a német megszállás alatt sem szünetelt, de "de facto" természetesen számos törvénytelenység történt (24/204-5).

A "végkifejlés" kérdésében azt is figyelembe kell vennünk, hogy 1944. május 20-án Churchill még a Szovjet elleni győzelemmel kecsegtető háborút sürgetett, de ezt Truman és Eisenhower (rájuk jellemzően!) megakadályozták (22/216). Churchill még 1944 szeptemberében is remélte, hogy Magyarországot a nyugati szövetségesek legalább részben megszállhatják (28/II/30-31). Természetes, hogy ezek az elmondottak rendkívüli mértékben hatottak és befolyásolták a magyar államvezetést. Éppen ezekre tekintettel megdöbbentő, hogy akadt még valami magyarul beszélő propagandista, aki a "Mauks akció" című könyvében szemére merte vetni - még hozzá gúnyolódva - a kormányzónak és fiának - Miklósnak - és vitéz Bornemisza Félixnek (a két utóbbi 1944. október 15. után Mauthausen foglyai!), hogy "amatőr" módon politizáltak és még Barcza György követünk is meg merte kockáztatni megállapítását ("hősiességéhez mérten" természetesen már a külföldön!), hogy Horthy "politikailag korlátolt volt!"¹² Ezt a megállapítását egy esetben szinte még el is tudnám fogadni: hogy Barczát - sajnos - követnek nevezte ki.

A továbbiakban pedig vizsgáljuk meg a cikkíró szaklaikus véleményét az otrantói zárról. Tudósunk ugyanis abból a célból, hogy Horthy érdemeit lecsökkentse, hamar a zárról is fölényesen és lebecsmérlően nyilatkozik. Azt írja, hogy "a zár önmagában nem volt különösebben hatékony, mert az egész háború alatt, becslés szerint, legfeljebb hat bűvárhajó esett áldozatul". Ezzel szemben a valóság az, hogy nem a zár volt "nem különösebben hatékony", hanem az áldozatok alacsony száma parancsnokaink kiváló szaktudását, vakmerő bátorságát és legénységünk remek tengerészmivoltát bizonyítja, amelynek segítségével a zárat át tudták törni. (Nem pedig "feltörni", nem volt az keményítőzés vagy pénzszekevény - amint a szerző írja!) A zár egyetlen célja az volt, hogy a Cattaroban állomásozó osztrák-magyar és német szövetséges tengeralattjáróknak a Földközi-tengerre kifutását megakadályozza. A német tengerészet 1915-ben kezdte el a Nagy-Britannia elleni tengeralattjáró háborút. Ennek célja az volt, hogy Nagy-Britanniát minden utánpótlásától elvágya. A német tengerészeti vezérkar 1917-től korlátlan tengeralattjáró háborút jelentett, amelyben minden Nagy-Britanniába tartó hajót figyelmeztetés nélkül el kellett süllyeszteni. Az otrantói zár Nagy-Britannia egyik fő életerében, a Földközi-tengerben, Szezen át India felé vezető útvonalat volt hivatva védeni. A zár fontosságát már az is mutatja, ahogy haditengerészetünk vezetősége annak megsemmisítését legfontosabb feladatának tekintette. Ennek az értelmében a zár ellen több akció következett.

Az otrantói zár legjobb leírását Csonkaréti adja (3/95 köv.). Ellenségeinknek az értékelésére és egyben a zár fontosságára is jellemző, hogy annak tökéletesítése érdekében négy tengernagyi értekezletet tartottak: 1915. XI-II. 9-ig Párizsban, 1916. III. 2-től 9-ig Máltán, 1916. őszén Torontóban. Ezeken döntöttek el, hogy a zárgőzösöknek 15 tmf. (kb. 28 km) szélességben kell őrizniük a szorost. Ettől északra 22 felfegyverzett hajó és 18 olasz torpedónaszád, ettől délre hasonló erőnek kell őrködni. Brindisiből, Valonából, Otrantóból és Korfuból olasz és francia repülők tartottak állandó tengeri megfigyelést. A zár rendkívüli fontosságát már az a tény is mutatja, hogy parancsnokságát egy brit tengernagyra, Heneagera bízta. 1917. I. 21-től 24-ig a "Courbet" csatahajón tartották a negyedik tengernagyi konferenciát. Ezen elhatározták, hogy a zár mélységét 50 méterre kell mélyíteni és a zárat 80 tmf-re (kb. 150 km-re) kell kiszélesíteni. Az óriási műszaki építménynek a rögzítésére 100 horgonyra volt szükség és azt 400 (!) bója tartotta a helyén. A zár nyugati végén 10 torpedóromboló, keleti végén ugyanannyi torpedónaszád őrködött. Mindezek mellett még kettő darab, léggömbbel felszerelt figyelő gőzös, a déli oldalon pedig számos tengeralattjáróvadász tartott állandó szolgálatot.

Így nézett ki tehát a szerző által "nem különösebben hatékony"-nak említett zár, amelyre több mint 102 hadihajó vigyázott. Még a laikusok is láthatják ezekből, hogy ez a zár milyen óriási akadályt jelentett a tengeralattjárók részére (3/95 köv.).

Mint mindegyik hadi vállalkozását, az otrantói zár áttörésének a lehetőségét is Horthy maga kezdeményezte. Elképzelését Konek Emil sorhajókapitány, a cirkálóflotta vezérkari főnöke dolgozta ki részleteiben. Az így bemutatott tervet Hansa parancsnokló tengernagy változatlanul elfogadta. A terv végrehajtására az Ö.H. "Novara" Ö.H. "Helgoland" és Ö.H. "Saida" cirkálót, az Ö.H. "Csepel" és Ö.H. "Balaton" torpedórombolót bocsátotta Horthy Miklós sorhajókapitány parancsnoksága alá.

A csoport indulása előtt Konek szerint "elsőrendűen leleményes ötlete" volt Horthynak, hogy a három cirkáló főárbocát szálárbocra cserélték, mert az így előállott hajóárnyképet könnyen össze lehetett téveszteni az antant új vezérrombolóinak az árnyképével. (Az ügyes cselnek óriási haszna később remekül beigazolódott.) (A késői szemlélő ezt a "taktikai cselet" Horthy ősi magyar származásából eredően az ősi magyar hadműveletek cselvetésének tengeri-, modern alakjaként tekinti.) A gondolatmenet kettős értékű volt: ha kisebb egységekkel találkozának, az ellenség mindenképpen igyekeznék elmenekülni. Ha viszont túlerővel, az lebecsülné a mi erőnket és ez csak a mi előnyünket szolgálná. A bekövetkezett órákig tartó ütközet is bizonyítja, hogy Acton tengernagy tényleg felült Horthy ötletének, mert az összezsapáskor a mi cirkálóinkat rombolóknak tartva azokat már csak akkor ismerhette fel, amikor lobogóshajója, a "Dartmouth" már egypár súlyos találatot kapott.

A vállalkozás végrehajtásához a cirkálóflotta parancsnoksága részletes utasítást adott ki a cirkálókra, a jelentésekre, a biztosításra, a rombolókra, a tengeralattjárókra és a támogatásra vonatkozóan. Ebben a tengeralattjárók parancsot kaptak, hogy lehetőleg sokat, a cirkálók pedig keveset rádiózzanak, hogy az ellenség ne tudja betájolni hajóink helyzetét.

1917. évi május hó 14-én kifutott a cirkálóink tájékoztatására megfigyelést végző "Csepel" és "Balaton" romboló 18 h 20 m-kor Cattaroból. Déli útirányban haladva május 15-én 3 h-kor egy Sta Maria die Leuca irányában haladó hajókísérettel találkoztak. Ez az olasz "Borea" rombolóból és három gőzösből, a "Carroccio", "Verità" és a "Bersaglieri" gőzösből

állott. A "Csepel" 1000 m-ről megnyitotta a tüzet a "Borea" ellen. Már a második gránátja széttepte a hajógép főgőzvezetékét. A romboló fekvé maradt. Ezalatt a "Balaton" első gránátja lángba borította a "Carroccio"-t. A következőkben a mi két rombolónk egyesített tüzében a "Borea" kazánjai is telitalálatot kaptak. Mivel sorsa beteljesedettnek látszott, mindkét rombolónk a "Veritá"-t támadta meg. Ez is súlyos károkat szenvedett. A "Bersaglieri"-nek súlyos sérülései ellenére is sikerült elmenekülnie. A "Borea" 5 h 30 m-kor elsüllyedt.

A "Csepel" és a "Balaton" Valona irányában haladt tovább, majd azt elhagyva Saseononál már észlelték az ellenség hajóinak a füstjét. Innen 15 tmf-re Ny felé elérték a cirkálók találkozási pontját. Onnan 25 csomóval továbbfolytatva útjukat Brindisi felé haladtak, annak megállapítása céljából, hogy vannak-e ott ellenséges hajóegységek? 7 h 30 m-kor ellenirányba fordulva és Punta d'Ostro felé haladva cirkálócsoporthoz kb. 20 tmf-re voltak. 7 h 15 m-kor DNy-ről árboccsúcsok és három cirkálókémény tűnt fel: a brit "Dartmouth" és a "Bristol" cirkáló, meg az olasz "Aquila", mellettük pedig az olasz "Antonio Mosto", "Rosalino Pilo", "Simone Scialfino" és az "Acerbi" romboló. Actor Alfredo olasz ellentengernagy lobogója a "Dartmouth" cirkálón lengett. Rombolóink az ellenség közeledtét nyomban jelentették rádióan a "Novará"-nak, majd 29 csomóval Dulcignora vettek irányt. A rombolóinkat elérő olasz "Aquila" 8 h 15 m-kor nyitotta meg ellenünk a tüzet, amit a mieink 900-1100 m-ről viszonztak. A "Csepel" egy lövése az "Aquila" kazánházában robbant. A kazánok kiestek, a hajó fekvé maradt. Két rombolónk ezután 9 h-kor elérte Kap Palit.

A "Dartmouth" és a "Bristol" gyorsan KÉK irányba fordult, hogy elvágják rombolóink útját. A "Simone Schiaffino" és az "Antonio Mosto" Kap Pali felé, az "Acerbi" és a "Rosalino Pilo" pedig Kap Rodoni felé vett irányt. Rombolóink elérték mindezek ellenére Durazzo védővezetét, parti ütegeink tüze pedig elzavarta az ellenséges üldöző hajókat.

Lássuk most ezek után, hogy mi történt a "Novara" csoporttal, miután parancs szerint május 14-én 19 h 45 m-kor kifutott Cattaroból. A cirkálók május 15-én reggel a kapott parancs szerint szétváltak. Hála árbocaik megváltoztatásának, a zárhajók rései között felismerés nélkül áthaladva, D-ről É-i irányba kanyarodva megnyitották tüzüket a zárgőzösök ellen. A tüzet először 800 m-ről a "Helgoland" nyitotta meg. A cirkálók 14 zárgőzöst elsüllyesztettek és hármat súlyosan megrongáltak. A zárhajók személyzetéből 50 fő elesett és a mieink 72 foglyot ejtek.

A "Novara" csoport az egyesülés után 7 h-kor felvette az első érintkezést az ellenséggel, mégpedig az olasz "Carlo Mirabello" felderítővel és három francia rombolóval, nevezetesen a "Commandant Rivière", "Bisson" és "Cimiterre"-vel. Rövid, mindkét félre eredménytelen tűzharc után ezek hátramaradtak és cirkálócsoporthoz kb. 8000 m távolságban nyomdokvonalban követték. Punto d'Ostro irányában haladva cirkálóink kb. 8 és 9 óra között ellenséges repülőtémadásokat kaptak. Ezalatt károsodást nem szenvedtek el. Egyedül a "Helgoland" kormánylapátján lazult meg néhány szegecs. 8 h 45 m-kor távoli füstoszlopokat észleltek és ekkor Horthy csoportparancsnok Cattaroban, a "Sankt Georg" csatácirkálóra, a megbeszélés szerint a következő rádiótávíratot küldte: "8 h 50 m saját egységeink a 607 mezőben, valódi útirány 25°, 25 csomó. Előttünk ellenséges cirkálók a szemhatár alatt. A kifutás eredménnyel kecsegtet." Ekkor Horthy egyenesen az ellenségre vett útirányt.

Az ellenség, a "Dartmouth" és "Bristol" cirkáló, valamint az "Antonio Mosto" és az "Acerbi" 15 cm-es ágyúikkal 10 000 m-ről nyitották meg a tüzet. Mivel a mi cirkálóinknak a 10 cm-es ágyúi ilyen messzire már alig vagy nem tudtak hordani, Horthy a tengeri hadviselés történetében először kódolt fejlesztetett. Ennek védelme alól kifutva - számítása jól bevált - az ellenséget már csak 4500 m-re találta maga előtt. A nyomdokvonalban futó cirkálóink sorrendje most így alakult: "Novara", "Saida", "Helgoland". Az addig a cirkálóink nyomdokvonalában haladó "Carlo Mirabello" csoport is hajóink hátfelőlalára tört elő, aminek következtében a cirkálóknak egyszerre két oldalra kellett tüzelniük. Így fejlődött ki a kb. 300° útiránynál egy párhuzamos tüzéségi párbaj. A mi 10 cm-es tüzéségünk hatását az ellenség 15 cm-es tüzéségének a hatása messze felülmúlta. Az első találatot a "Helgoland" orra kapta. 1 tengerésze hősi halált halt. A tengeri hadászat elveinek megfelelően az ellenség a "Novara" parancsnoki hídjára irányította össztüzét. A parancsnoki hídnak a találata következtében azon nyomban elesett Szuborits Róbert I. tisztkorvetkapitány. Az ezenközben megjelent repülőink bombázásának hatására az ellenséges hajók kénytelenek voltak váltakozó útiránnyal, cikk-cakkban futni és ennek következtében tüzelésük az előzőkhöz képest kissé eredménytelenebb lett. Egy másik gránátalálat, amely a híd mögött robbant, súlyosan megsebesítette Horthy sorhajókapitányt. Dr. Arbesser sorhajóorvos szerint odaérkezésekor Horthy már egy vértócsában feküdt, arca és kezei a löpörtől feketék, nadrágja félig elégett és rongyokká szakadt, mindkét alszárát szétmarcangolták a gránátzilánkok, ruhája még parázslott. Miután a megszenesedett rongyokat is eltávolította, Horthy magához tért. De nyomban elhárította a morfium adását, mert mint mondotta: "Semmi morfium! Ezt még éber eszmélettel akarom végigcsinálni." Az ütközetet hordágyon tovább vezette.

10 h 30 m-kor a "Novara" kazánháza telitalálatot kapott, 10 perc múlva a cirkáló fekvé maradt. A két másik cirkáló ekkor tüzével a "Novará"-t akarta védeni és azt főleg a "Dartmouth"-ra irányította. A rendkívül súlyos helyzetben a "Saida"-nak sikerült a "Novará"-t vontába venni. Mindenki óriási meglepetésére az ellenség hirtelen irányt változtatott, dél felé fordult és elhagyta a csatateret. Ekkor tűntek fel az Acton által már korábban odarendelt segéderők: a "Marsah", "Carlo Alberto Racchio", "Impavido", "Indonito" és az "Indisidioso" romboló. Ekkor kb. 8800-9000 m-ről ismét megindult a tűzpárbaj. A "Carlo Alberto Racchio" még megkísérelt 7500 m-ről egy egyéni támadást, ez azonban cirkálóink heves tüzelése következtében összeomlott. Mivel pedig ekkor már északról feltűnteti a Hansa ellentengernagy parancsnoksága alatt álló hajóink, a "Sankt Georg" páncélos cirkáló, a "Tátra", a "Warasdiner" romboló és a "Tb.84", "Tb.88", "Tb.99" és "Tb.100" torpedónaszád, velük egyesült Horthy hajócsoportha 12 h 25 m-kor. Cattaroi útirányt vettek, ahova a torpedónaszádok őrködése közepette meg is érkeztek.

*

*

*

Az Entente lövegekkel, azaz 13 db. 15.2 cm-es, 9 db. 12 cm-es, 38 db. 10 cm-es és 52 db. 7 cm-es, összesen tehát 112 lövegével szemben összesen 30 db, azaz 27 db. 10 cm-es és 3 db. 7 cm-es osztrák-magyar löveg állott szemben. A Horthy vezette "Novara" csoport tehát durván legalább háromszoros túlerővel szemben tudott győzni! (Martiny összeállítása)

Megemlítendőnek véljük, hogy:

Ö.H. "Novara" parancsnoka: nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány,

Ö.H. "Helgoland" parancsnoka: Erich Heyssler sorhajókapitány,

Ö.H. "Saida" parancsnoka: lovag Ferdinand Purschka,

"Csepel" parancsnoka: herceg Johannes von und zu Lichtenstein fregattkapitány,

"Balaton" parancsnoka: Morin Franz korvetkapitány volt.

Miután láttuk a nagyvonalakban leírt csata lefolyását, érdemes elolvasnunk Konek Emil altengernagynak - az osztrák-magyar haditengerészet tengernagyi törzskari főnökének - a csatára vonatkozó analizisét. Eszerint a ködből kibukkanás után 4500 méterről sikerült Horthy számításának megfelelően több érzékeny találatot elhelyezni a "Dartmouth"-on. Ezek Acton harci kedvét rögtön lehűtötték. Horthy állandóan támadó magatartása defenzívába szorította őt. Mivel Horthy így járt el, mintha ő lenne az erősebb és taktikailag a "closér action"-t, a gyengébbnek legjobban megfelelő harcmodort választotta. Pedig anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is jogosan kaphatott volna, a háromszoros túlerőre tekintettel a "Novara" és a "Helgoland" 32 tmf-es (kb. 59/ó) sebességével a csatateret a lassúbb "Saida" feláldozásával nyugodtan elhagyhatta volna. Konek szerint azzal a lélektani jelenséggel állunk szemben, amit a történelemben mindig észlelünk, amelyben a gyengébb haderők vezére akarta a harcot felvenni - és győzött! Horthy ellenfelét nem ismerte, Actonnak még a nevét sem tudta, de erősebbnek érezte magát, győzni akart és győzött!

Bámulnivaló cikkíró a laikusnak a hihetetlen merészsége, hogy mint szárazföldi személy egy javakorabeli tengernagyról véleményt - és még hozzá milyen véleményt! - mer Acton tengernagyról mondani! "Tétován" és "túlzott óvatossággal" vezette hajóit... parancsára hajói sietősen távoztak... Pedig még egy órába beletelt volna, amíg az osztrák-magyar erősítés odaér... elinalt a saját diadala elől... Persze, a dolog nem egészen így áll, amint azt az íróasztalnál egy laikus elképzei. Elsősorban is az a bizonyos "elinalás" nem is volt olyan nagyon sietős, mert "néhány felcsapó és összeomló vízoszlop még jelt adott az utolsó ellenséges gránátbecsapódásokról" - írja Horthy és tovább: "Acton túl nagyra tartotta a kockázatot, hogy harcot kezdjen a velük szemben fölényben lévő páncélos cirkálóikkal..." - Bizony, ezek fölényben voltak, mert a "Sankt Georg" cirkálónak 2 db. 24 cm-es, 5 db. 19 cm-es és 4 db. 15 cm-es ágyúja volt a "Dartmouth" összesen 8 db. 15.2 cm-es ágyújával szemben. Konek megállapítása tehát reá is vonatkozhat, hogy a fölényre tekintettel nyugodtan elhagyhatta a csatateret anélkül, hogy bármilyen elítélő kritikát is lehetne ellene felhozni. Ha a cikkíró utánaszámolt volna, rájött volna, hogy nem egy órának, hanem csak 10 percnak kellett volna elteltie, amíg páncélos cirkálónk az első lövést leadhatta volna! A szerző kritikája Acton tengernagyról tehát teljesen megfelel egy laikus helytelen megítélésének.

Térjünk vissza most az ütközethez. Ennek egyenlege: súlyosan megsérült a "Dartmouth". A további harcokban már nem vehetett részt. Elsüllyedt a "Borea" romboló, a "Carruccio" és a "Verità" gőzös, a "Boutefeu" francia romboló. Elesett 17 és megsebesült 24 fő. A mi oldalunkon megsérült a "Novara", de egy hét múlva már ismét harcképes volt. Elesett 14 és megsebesült 31 fő. Az óriási anyagi áldozattal megszerkesztett otrantoi zár pedig - a vállalkozás céljának megfelelően - hosszú időre használhatatlanná vált, tengeralattjáróink szabadon mehettek a Földközi-tengerre.

Zárókövetkeztetésként meg kell állapítanunk, hogy a szerző feltett kérdései megalapozatlanok, megállapításai helytelenek és nem méltóak egy akadémiához, mert

1. amint a leírtakból látható, a zár rendkívül fontos volt, a háborút hajszáll híján eldönti tengeralattjáró harc eredményessége miatt;

2. kiépítésére jellemző, hogy

- a) kiépítése érdekében négy tengernagyi értekezletet kellett tartani;
- b) parancsnokságát egy tengernagyról bízták;
- c) épségére 102-nél több hadihajó és repülőgép vigyázott;

3. teljesen téves a cikkíró megállapítása és semmi más nem céloz, mint Horthy érdemeinek a kisebbitését, hogy a két romboló tevékenysége elkülöníthető a vállalkozástól. Ebben feladatuk a felderítés, megfigyelés és tájékoztatás volt. Eközben elért bátor helytállásuk természetesen dicsőségükre szolgál és éppen kötelező feladatuk kiváló ellátását jelenti;

4. ugyancsak téves a cikkíró megállapítása, hogy a zár megsemmisítése nem hatott a tengeri háború sorsára. A zár megsemmisítése nagymértékben emelte a Nagy-Britanniát hajszáll összeroppantó tengeralattjáró harc sikerét. A bekövetkező katasztrófából csak az USA erkölcsstelen beavatkozása mentette meg (lásd a "Lusitania" esetet!);

5. nem ismeretes olyan szakvélemény, amely az ütközetet nagyobb jelentőségűnek ismerte volna el a kormányzóvá választás után, mint azelőtt;

6. Horthy Miklós sorhajókapitány bátorságának, hősiességének és önfeláldozásának elbírálása tekintetében döntő, hogy

- a) a vállalkozást ön maga kezdeményezte;
- b) hősi bátorsága kifejezéséeként háromszoros túlerővel feltűnő ellenséget meg sem kísérelte elkerülni;
- c) a felbukkanó ellenségnek egyenesen nekiment;
- d) hogy az ellenséghez közelebb kerüljön, még a tengeri hadviselésben először (!) ködöt is fejlesztett, holott közismert, hogy az ellenség mindig a parancsnoki hídra központosítja tűzét a parancsnokság megsemmisítése céljából;
- e) nem igényel különösebb magyarázatot, hogy egy közvetlen közeli gránátrobbanás következtében bekövetkezett súlyos sebesülés, megégés, fél fültre megsüketülés, lyddit gázmérgezés és eszméletvesztés után a magához térített

hogyan érezheti magát. Horthy mindezek után - részben még kábultan és vérvesztése miatt gyengén - nemcsak ismét átvette hajócsaportjának vezetését, hanem azt még győzelemre is vezette. A tengeri háborúk történetében egyetlen hasonló esetről tudunk: az abukiri csatában a "Tonnant" sorhajó parancsnoka, Dupetit Thouars hasonló súlyos sebesülés után tovább vezette hajóját;

- f) hősiességének tárgyilagos elismerése a Mária Terézia rend káptalanja által neki adományozott rendi lovagkereszt;
- g) Hősiességének külön bizonyítéka humanitása; nem törődve azzal, hogy a hajótöröttek mentése által sok és értékes időt veszít el, vállalta, hogy a készenlétben álló ellenséges és túlerőben lévő hadihajók elérhetik őt és megsemmisíthetik!
- h) A szerző nincsen tisztában azzal, hogy a hősiesség megítéléséhez egyáltalán nem szükséges a háború sorsát eldöntő vállalkozás, sem a haditény különleges nagysága. Haditengerészetünk Mária Terézia renddel kitüntetett tisztjei közül pl. lovag Georg von Trapp, vagy Rudolf Singule egy-egy cirkáló elsüllyesztése után kapta meg a rend lovagkeresztjét;

7. a szerző megállapítása, hogy "a kormányzó hadikitüntetése nem adnak kellő indokot erre (t.i. hogy Horthynak helye legyen a 100 legnagyobb magyar hős között), voltak még Horthynál szebben dekorált katonák is". A megállapítása csupán akkor állhatná meg a helyét, ha lenne olyan kitüntetett magyar, aki a Mária Terézia rend lovagkeresztjét kétszer kapta volna meg. Ez is csak annyit jelentene, hogy az a hős az első helyen állana a többi hasonló kitüntetett előtt.

Zárókövetkeztetésünket azzal fejezzük be, hogy tökéletesen egyetértünk leghatalmasabb ellenségünknek, az USA-nak 1933-1941 évben Budapesten akkreditált nagykövetének, Montgomerynek Horthyra vonatkozó megállapításaival: "... nagyon is jó esze volt... erős hazafiasság, becsületesség és tisztesség jellemezte", továbbá: "Ez a világ jobb és tisztességebb helye lenne, ha az angol nyelvű nemzetek vezetői csak egy kis részét mutatnák annak a bátorságnak, amelyről Horthy tanúságot tett, amikor meg nem alkuvó szavakkal ismertette Magyarország vádjait Németországgal szemben", továbbá: "Magyarország sziget lett a szovjet tengerben, mielőtt oázis volt Hitler sivatagában..."

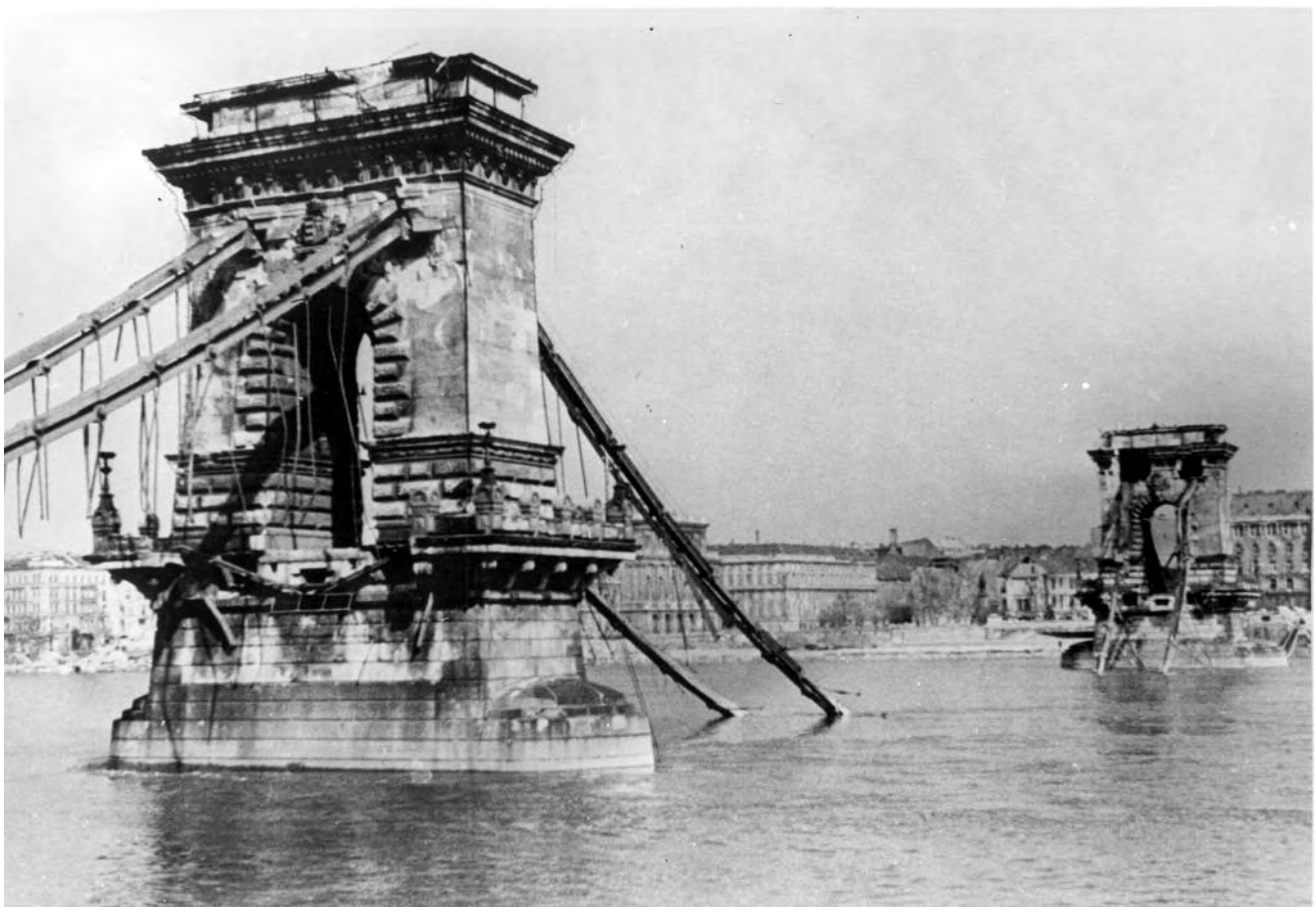
Ezek után pedig megjegyezheti mindenki, hogy hazánkban, Magyarországon, mi magyarok (akiknek Trianon nagyon fáj), kit tartunk legnagyobb hőseinknek és kit nem, az a világon egyedül és kizárólagosan miránk tartozik és senki másra!

Felhasznált irodalom

(A szövegben található hivatkozások első száma az alanti művek sorszámát, a törtvonal utáni szám az oldalszámot jelöli. A közbevetett római szám a kötet száma)

1. Andorka Rudolf naplója, "A madridi követségtől Mauthausenig". Kossuth Könyvkiadó 1978. ISBN 963 09 0939 1
2. Bernáth László: "Derenk és Kenderes". "Népszava" 1997. 1. 8. 7. old.
3. Csonkaréti Károly: "Horthy a tengerész"
4. Daruvár, de, Yves: "A feldarabolt Magyarország". Balogh József kiadása, Luzern, Svájc, 1976
5. Doisy-Pelletier, Jan: "11 etait une fois une marine imperial et royal..." ("Cois Bleus" No. 2088 des juillet et 4. agout) 1990
6. Gosztonyi, Peter: "Miklós von Horthy, Admiral und Reichsverweser". Musterschmidt, Göttingen. 1973. - ISBN 3-7881-0076-1
7. Gosztonyi Péter: "A kormányzó, Horthy Miklós". Téka Könyvkiadó ISBN 963 7357 79 3
8. Gosztonyi Péter: "A kormányzó Horthy Miklós és az emigráció". Százszorszép Kiadó, Budapest, 1992. ISBN 963 7673 05 9
9. Harasthi Éva: "Horthy Miklós - dokumentumok tükrében". Balassi Kiadó, Budapest, 1993 ISBN 963 7873 35 x
10. Hardy Kálmán interjúja Bokor Péterrel. "Magyar Hírek" XXXIV. évf. 1. szám. 1981. január 10. "A barikád két oldalán"
11. Hennyey, Gustav: "Ungarns Schicksal zwischen Ost und West". Lebenserinnerungen. - Von Hase und Kochler Verlag. Mainz. 1975. Ungarisches Institut. München ISBN 3-7758-0904-x
12. "Historia könyvek" - "Az 1944 év története" - Lapkiadó Vállalat. Budapest. - HU ISSN 963023-6060. 7-11. oldal
13. Hollós Ervin-Lajtai Vera: "Horthy Miklós a fehérek vezére". Kossuth Könyvkiadó 1985. ISBN 963 09 2682 2
14. Horthy Miklós: "Emlékirataim" - Európa-História Kiadó. 1990. ISBN 96307 5180 I. Sorozat ISBN 963 07 4905 x
15. "Hungary" MTI Media Data Bank. 1994. ISBN 963 7560 30 0
16. Juba Ferenc: "A magyar tengerészet nagyjai". Nemzeti Hőseink I Jubileumi dokumentumkötet. Kaposvár 1995. A Magyar Nemzeti Történelmi Társaság kiadványa. ISBN 96 3045 04. ISSN 1219 4034
17. Garasország és új nemzeti hőse, az admirális kormányzó (fehér lovon) c. cikk Kapu, 1996. 12. sz.
18. Kollek, Teddy: (Interjú): "Erinnerungen". ORF. Nachlese. Jänner 1992. Wien
19. "Lexikon des Zweiten Weltkrieges". Herausgegeben von Christian Zentner. Manfred Pawlak Verlagsgesellschaft mbH. Herrsching. ISBN 399199 36i - 4 1977
20. Marine-Almanach 1918. Almanach für die K. u. K. Kriegsmarine. 1918. Kriegsausgabe. XXXVIII Jahrgang. Pola
21. Martiny, Nikolaus, von: "Bild Dokumente aus Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-1918." 2. Auflage. Band I-II. Akademische Druck- und Verlagsanstalt. Graz - Austria 1975. ISBN 3-201-00825-7
22. Málnási Ödön: "A magyar nemzet őszinte története". (Harmadik kiadás) A hídfő Baráti Körének kiadása 1987
23. Montgomery, John, Flournoy: "Magyarország a vonakodó csatlós". Zrínyi Kiadó, 1993. ISBN 963 327 206 8

24. Nemeskürth István: "Búcsúpillantás". Szabad Tér, Budapest, ISBN 963 7810 757
25. "Pomorac" Nr. 19-20. (Übersetzung von Atimiral Grassberger) Koch, C., Method: "Die ersten Tage der Freiheit und Arbeit" (Ansprache an 31 . Oktober 1926)
26. Sokol, Hans, Hugo: "Österreich-Ungarns Seekrieg 1914-18". Akademische Druck- und Verlagsanstalt. Graz. Austria. 1967
27. Tirpitz, Alfred, von: "Erinnerungen". Leipzig - Verlag von K. F. Kochler 1920
28. Varga József: "Schuldige Nation oder Vasall wider Willen?" Band I-II. Wien 1989. Integratio. 1986. XVII, Verleger: Ernő Deák. 1200 Wien. Strom Str. 18-20/9/1
29. Zentner, Christian: "Der grosse Bildatlas zur Weltgeschichte". Unipart-Verlag. Stuttgart. 1982. ISBN 38122 01 070

A Lánchíd – 1945

Oroszország földközi-tengeri célkitűzései és haditengerészetünk

Az előadásom címében említett orosz imperialista törekvések különösen a 19-20. században értek el olyan csúcspontot, amely hazánkat és létérdekeinket komolyan veszélyeztetni kezdeték. Ezek azonban egész Európára is szinte a mai napig kihatnak és az egész kontinens történetét mértéktelenül befolyásolták.

Az 1848. évi februári francia forradalom után megindultak a nagy népmozgalmak, amelyeket a szocialista eszmék mellett a nemzeti felszabadulás vágya is mozgatott. Ezek az eszmék hazánkban is erőteljesen kifejlődve olyan eredményeket értek el, hogy Ferdinánd királyunk 1848. évi április 11-én szentesítette az ú.n. áprilisi törvényeket. Ezek kimondták a jobbagyság felszabadítását, a nemesek adómentességének a megszüntetését, a sajtószabadságot, stb. Az osztrákok az ú.n. kamarilla hatására Jellasic horvát tábornokot horvát bánná ki nevezték, mégpedig teljesen jogtalanul, aki március 25-én azonnal elfoglalta a magyar Fiumét. Miután katonáival hazánkba is betört, Görgey Artúr parancsnoklásával megindult az 1848. évi szabadságharc. Mivel 1849-ben a debreceni országgyűlés kimondotta a Habsburg-ház trónfosztását - amire az alkotmány nem adott jogot -, a szabadságharc közjogi értelemben forradalommal alakult. Mivel az ellenünk bevetett osztrák haderő honvédségünket nem tudta legyőzni, az osztrák "kamarilla" akaratából a fiatal, 18 éves Ferenc József osztrák főherceget az orosz cárhoz küldték, hogy katonai segítséget kérjen. Miután az orosz cárnak kezét kellett csókolnia, a kért segítséget meg is kapta. Az is igaz, hogy ezt a kézcsókot élete végéig nem felejtette el. Görgey Artúr az óriási túlerő előtt Világosnál letette a fegyvert az orosz főparancsnok előtt. A bukás eredményeként az ország függetlensége elveszett, kötelezőként a német hivatalos nyelvet vezették be. A teljhatalmú Haynau tábornok, a "bresciai hiéna" az aradi tizenhárom vitézzel együtt a magyar hazafiak százait kivégeztette.

A későbbiekben Ausztria a poroszok ellen 1866. évi július 3-án vívott königgrätzi csatát elvesztette. Az olaszok elleni csatát is úgy elvesztette, hogy rendkívül meggyengült. Egyedül már nem volt többé képes, hogy mint "nagy hatalom" szerepeljen. Részére ez már csak Magyarországgal együtt volt lehetséges. A mind bölcsébbé váló uralkodó, I. Ferenc József és Deák Ferenc, a "haza bölcsé" egymásnak kezét nyújtva megalkották az ú.n. "kiegyezést", az 1867. évi XII. tc-et, a Magyar Korona országai és az öfelsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról és ezek elintézésének módjáról. A magyar kormány azonban teljes jóakarattal, hogy az akkor már erőteljesen működő pánszláv agitációnak is véget vethessen, az 1868. évi XXX. tc-ben Horvátországgal is kiegyezett. Hét vármegyét elismertünk Horvátországhoz tartozónak, ottani hivatalos nyelvként a horvátot. A horvát képviselők a magyar parlamentben horvátul beszélhettek és ha az Országházban megjelentek, arra fel kellett húzni a horvát zászlót, stb.

Az Ausztria-Magyarország nevű új birodalomban mindkét fél megtartotta a szuverenitását és önmagát csak annyiban korlátozta, hogy közösnek ismerte el az uralkodó személyét, a hadsereget - és abban a haditengerészetet -, a külügyet és a pénzügyet. A közös hadsereg és a haditengerészet hivatalos nyelve közös megegyezéssel a német lett.

Külpolitikai helyzetünkbe gróf Andrássy Gyula, akkori közös külügyminiszterünk akkor már nagy aggodalommal látta a pánszláv közös veszélyt. Ezért védekezésül 1879. október 7-én szövetséget kötött Németországgal. Ez a szerződés orosz támadás esetén kölcsönös védelmet biztosított nekünk. Később, 1882-ben gróf Kálnoky Gusztáv külügyminiszterünk Milán szerb fejedelemmel és Olaszországgal kötött hasonló szerződést. Végül pedig még osztrák-magyar - román szerződést is sikerült megalkotnia. Gróf Andrássy Gyula és közvetlen utóda, báró Heinrich Heymerle is keleti politikájukban Németország és Anglia segítségére támaszkodott.

Keleten az akkor is már óriási belső bajokkal küzdő Oroszország nem fért a bőrébe. Mérhetetlen nagyságú területei nem voltak elégségesek a nagybendű oroszoknak. Tájékozódásként érdemes egy pillantást vetnünk az orosz telhetetlen kapzsiságra. Vladimir 1015-ben foglalta el Kersont. IV. Iván 1547-ben Kazánt és Asztrahánt. Romanov Mihály 1665-ben Ukrajna nagyobbik részét és Kievet. Nagy Péter 1697-ben szerezte meg Azovot, 1700-ban a Keleti-tengermellékét, 1721-ben Ingermanlandot, Estlandot, Livlandot és Karéliát. Utódai 1768-ban Fehéroroszországot, a Dnyeper és Dnyeszter közötti részeket, az Azovi-tenger keleti partját, 1825-ben Georgiát, 1809-ben Finnországot, 1912-ben Besarábiát. 1830-ban Lengyelország lesz a tartománya. Oroszország 1858-ban elfoglalta az Amur-völgyet, a Turáni-alföldet, 1873-ban Khivát, 1892-ben Port Arthurt és Mandzsúriát. A felsorolás - úgy hisszük - elég tekintélyes.

A következőkben Padányi Viktor tüneményes meglátásával szeretném ábrázolni az oroszok által kiváltott keleti helyzeteket: Rettenetes Iván 1453-ban kezdi el azt, amiből azután Oroszország lesz. Európa ekkor már valóban "európai" Európa és végigcsinálta mindazt a fejlődést, ami ehhez szükséges volt, végigélte a középkort. Oroszországnak nincsen középkora és nincsen Európa-élménye. Európa az orosz világ számára az "elérhetetlen asszony", akihez csak úgy juthat el, ha erőszakot követ el rajta. És az orosz világ Nagy Katalin óta ezt akarja. Mindent katonai eszközzel. A 18. században Lengyelországon át kísérelte meg, majd Konstantinápolyon át, de 1854-ben és 1877-78-ban megakadályozták. A 19. század óta "pánszlávizmusnak" ismeri ezt a világot és Gorcsakov óta színhelye a Balkán.

Az elmúlt két évszázad alatt ez az Európa keleti részén megátalkodott, kielégíthetetlen étvágyával és kegyetlenségével felnövekvő behemót szláv hatalom természetesen kihatott hazánk, Ausztria-Magyarország, és még nagyobb hazánk, Európa nemszláv népeinek a gondolkodására és mindjobban megnövelte ezek aggodalmát. Miután a zentai csatában (1697. szeptember 11-én) sikerült megszabadulnunk a török megszállástól, Törökország nem volt képes az oroszok által felbujtott balkáni, apró szláv népek mindjobban erősödő nyomásának ellenállni. Különösen, mert elavult belső állami felépítése következtében ereje mindinkább gyengült, míg végülis megérdemelte az "Európa beteg embere" elnevezést.

Oroszország részére a meleg Földközi-tengerhez kijutás reteszét jelentette Törökország. Erre utal a sok háború, amely a

két állam között az idők során keletkezett. Tulajdonképpen már a novgorodi nagyfejedelmek korában indítottak háborúkat a kelet-római császárok ellen. Mivel a bizánci görög-keleti császárokkal is rokonságban - mégpedig többszörös rokonságban - voltak, ez elég alapot adott nekik, hogy a törökök által 1453-ban tönkretett Bizánci Birodalom örököseink vallják magukat. Konstantinápoly végcéljal már Nagy Péter cár is akarta "felszabadítani" fajrokonait, a balkáni szlávokat. A törökök gyengeségükben az 1833. június 26-i hunkarskeslesse békében már abba is beleegyeztek, hogy a Boszporusz és a Dardanellák tengerszorost idegen hajók ellen elzárják és azokon csak az oroszokat engedjék át szabadon. Ez azonban már nem tetszett a tengeri nagyhatalmaknak és nemtetszésüket nem is titkolták. Abdul Mezsíd szultán elismerte 1852-ben a görögkeleti egyház jogát a Szent Sírra és a római katolikusoknak megengedte, hogy az Olajfák hegyén misézhesse. Jellemző, hogy az orosz Mensikov herceg (1787-1869) szemtelenül már 1853-ban követelte, hogy a szultán ismerje el Oroszország fennhatóságát és védnöki jogát a görög-keleti egyház felett.

Itt érdemes most egy apró visszapillantást tenni az orosz akarnokságra a pozsonyi béke (1805) után. Arra hivatkozással, hogy meg akarják akadályozni a franciák balkáni térfoglalását, mivelhogy Napóleon már 1806-ban jogot formált a Balkánra, és Ausztriának meg kellett kezdeni Cattaro kiűrését, 1806. március 5-én egyszerre csak megjelent ott egy igen erős hajóosztállyal Senjavin tengernagy, akit később alig lehetett onnan eltanácsolni. Tulajdonképpen ezt az esetet, mint első ténkinthetjük az orosz igyekezet balkáni foglalásának.

Visszatérve azonban Mensikov követelésére, azt a szultán Angliára támaszkodva elvetette; Gorcsakov megszállta a dunai fejedelemségeket, Moldvát és Oláhországot. Erre azonban a szultán hadat üzent Oroszországnak. Ekkor Omer pasa visszaverte az oroszok támadását Oltenizza ellen 1853. november 4-én, Kalafatunál átkelt a Dunán, elfoglalta Szilisztriát és Bukarestet. Eközben a tengeren Náchimov tengernagy tönkrevverte a török flottát (1854. nov. 30). Ez a csata a tengeri hadviselés történetében azért jelentős, mert bebizonyította, hogy a modern, robbanó gránátokkal szemben a fahajók nem tudnak ellenállni. Ekkor Angol-, Francia- és Törökország hadat üzent Oroszországnak. A török-, az angol és a francia flotta 1854. szeptember 14-én partraszállott a Krím-félszigeten. Hét hónapi ostrom után elfoglalták 1855. szeptember 9-én Szevasztopot. Ennek előtte az oroszok védekezésésként a kikötő előtt elsüllyesztették flottájukat. Ausztria interveniálni akart a Keleten, de erre már nem került sor. Emiatt az oroszok dühükben örvongtek, a cári udvarban pedig "ilyen hálátlanság miatt" szólásmondás lett, hogy "Konstantinápolyba Bécsen át vezet az út!" Ez a krími háború a tengeri hadviselés történetében azért is felettebb jelentős, mert itt jelentek meg először páncélozott hadihajók. 1856. március 20-án azután Napóleon császár vezetésével megkötötték a párizsi békét. Ebben a békében Oroszország visszakapta Szevasztopot, de feladta a dunai fejedelemségeket, feladta kívánságát a törökországi keresztények fennhatósága felett és beleegyezett a Fekete-tenger semlegesítésébe. A résztvevő hatalmak garantálták Törökország állagát Anglia érdekében. Moldvát, Oláhországot és Szerbiát a nagyhatalmak védnöksége alá helyezték. Kimondták, hogy az ellenséges árut semleges hajón sem szabad bántani, azaz a "szabad hajószabad áru" elvét és szabályoztak még egyes tengerjogi kérdéseket.

Az oroszok azonban nem fértek a bőrükbe. 1871. április 24-én hadat üzentek Törökországnak. Csapataik Románián vonultak át. Júliusban elfoglalták Drinápolyt, Rodostóba érkeztek és így már közvetlenül fenyegették Konstantinápolyt. Az angolok ezt már természetesen nem nézhették tétlenül és egy hajóosztaggal bevonultak a Márvány-tengerre. Erre fel az oroszok kénytelenek voltak megkötni a San Stefano-i békét.

A makacs orosz igyekezet által okozott sok huza-vona és anyagi kiadás azonban már tényleg sok volt a nagyhatalmaknak. Különösen hazánknak, Ausztria-Magyarországnak volt elege ebből a játékból. Az államok követelésére így jött létre Berlinben az 1878. június 13-ától július 13-ig tartó ún. Berlini kongresszus Ausztria-Magyarország, Német-, Francia-, Angol-, Olasz-, Orosz- és Törökország részvételével. A kongresszus felhatalmazta Ausztria-Magyarországot Bosznia-Hercegovina ideiglenes megszállására és igazgatására, kormányzására. Független állammá tette Montenegrót, Szerbiát és Romániát. A Vaskapu szabályozásával is hazánkat bízta meg. Törökország kötelezte magát az örmény területek biztonságát megővni és garantálta a vallásszabadságot. Érvényben hagyta az 1856. évi párizsi- és 1871. évi londoni deklarációt. Előbbi a kalózkodás eltörlését mondotta ki és bizonyos szabályokat hozott a tengerzárakra és a dugárukra vonatkozólag, utóbbi pedig a tengeri zsákmányjogról tartalmazott előírásokat. A berlini kongresszus határozatait hazai törvényhozásunk mint az 1879. évi VIII. tc-et bekebelezte.

Fentiek világosan szabtak gátat azoknak az orosz törekvéseknek, hogy Törökországot elfoglalva juthassanak ki a meleg Földközi-tengerre.

A makacs, imperialista Oroszország ezek után törekvéseinek más irányt szabott. Nekiindult, hogy a Földközi-tengerre a Balkánon, Ausztria-Magyarországon és a mi tengerünkön, az Adrián jusson ki. Ehhez elsősorban is szüksége volt a balkáni kis szláv népek, illetőleg államok beszerzésére. Ez a pánszlávizmus jegyében le is zajlott. Ennek az oroszoktól sugallt "nagy szláv birodalomnak" az eszméjét még Európa is, de természetesen a kis balkáni államok óriási örömmel tették magukévá. Összetartozásuknak komoly hátteret adott, hogy a horvátok kivételével valamennyien pravoszláv, azaz görögkeleti vallásúak voltak. A mozgalom természetesen kihatott a Monarchia szláv népeire is. Mivel pedig ezeknek a törekvéseknek az iránya főleg az Adria felé irányult, további fejlődésüknek saját érdekeink biztosítása miatt véget kellett vetnünk. Ami haditengerészetünket illeti, az nem volt különösképpen veszélyeztetve, mindazonáltal elegendő biztosítékot nyújtott, hogy Montenegro hadikikötővel nem rendelkezett. A keleti területek tekintetében azonban - bár Moldva és Oláhország már az újonnan alakult Romániába kebelezve nem jelenthettek veszélyt - mégis azonban Oroszország Fekete-tengeri hatóságában esetleges orosz betörésre is gondolnunk kellett. Ezért hadvezetőségünk kialakította haditengerészetünk egy különleges részét, az ún. Dunaflottillát. Ennek két első hadihajója a "Lajta" ("Leitha") és a "Maros" volt. A Dunaflottilla mind nagyobb fejlesztésen ment át, ami nagyon is bevált a későbbiekben, amikor helyt kellett álljon az

időköben erősen kifejlesztett szerb és főleg román folyamerőkkel szemben . (Pl. 1916. augusztus 27-én a románok - az egykori szövetséges, majd semleges állam - szokásuk szerint áruló módon betörték hazánkba!)

Fentiekben említettük, hogy az orosz törekvések az Adria és hazánk ellen kezdtek irányulni. Ezért védekezésül Ausztria-Magyarország véglegesen bekebelezte Bosznia-Hercegovinát, amire végső fokon történelmi jogaink is felbátorítottak. Hiszen ezek Nagy Lajos királyunk idejében hűbértartományaink voltak; a király felesége bosnyák királyleány, Kotromanics Mária volt. Ez a bekebelezés persze mindenkinek a háborgását váltotta ki és nyomban megindultak a rágalmozások, hazánk "imperialista" szándékairól, hogy még Szalonikét is be akartuk kebelezni. Sajnos, ebben az értelemben "szaktörténelemszövegeink" is írnak, még manapság is! Az oroszok őrzöngtek, a törökök is morogtak és bojkottálták áruinkat. Mivel azonban "minden csoda három napig tart", végülis mindenki megnyugodott.

Részünkről a kérdésnek még egy belpolitikai dimenziója is akadt az osztrák-magyar "trónörökös" személyében. Ferenc Ferdinánd gyűlölt minket, magyarokat. Ő a birodalom szlávjaiból egy harmadik birodalmi egységet akart létrehozni, dualizmus helyett trializmust, az ezeréves magyar birodalomból leválasztva a szlávokkal megtűzdelt területeket. Elgondolásához természetesen segítséget nyújtottak az oláh szekundánsok, akikkel remek baráti viszonyt tartott fenn. Végső fokon azonban ez az elgondolása okozta a szerencsétlen főherceg halálát, mert a birodalom szlávjai - akiknek minden szabadságuk megvolt amúgyis - nem ezt akarták, hanem ők a szomszédos szláv államokhoz való tartozást és a Monarchia szétbontását követelték. Ilyen körékn sereglő ellenséges környezetben szükségesnek mutatkozott védelmünket biztosítandó az ú.n. háromhatalmi egyezmény, amely 1882-ben jött létre osztrák-magyar, német és olasz megegyezéssel. Olaszország ebben kezdettől fogva a bizonytalanság szerepét játszotta, hiszen tudott volt aspirációjuk az Adriára mint "mare nostro"-ra és Dél-Tirolra.

Mindezekre figyelemmel katonapolitikánkat is változtatni kellett. A századfordulón a hadsereg vezérkari főnöke, Konrad von Hötendorf partvédelmünket a már meglévő parti erődeink kiépítésével és modernizálásával kívánta hatékonyabbá tenni. Ferenc Ferdinándot az uralkodó - bár tengeren sohasem szolgált - tengernaggyá léptette elő. Ő azonban Hötendorfi Konrad defenzív elgondolásával szemben a haditengerészet offenzív erejének a növelésével kívánta elérni ezt a célt. Az elmúlt 150 év alatt lezajlott háborúk azt mutatják, hogy tengerparti erőkkel egy tenger felől érkező hajóhad támadását nem lehet visszaverni. Erre a modern szomorú idők is remek példával szolgálnak: a hatalmasan kiépített német atlanti fal nem tudta az inváziót feltartóztatni. Bizony elvileg helyesebbnek bizonyult a flottafejlesztési program, amely a "vastengernagy" Montecuccoli gróf elgondolásával is találkozott. Ez a program nagy lendülettel meg is indult, de - sajnos - már így is elkészt volt, mert az első világháború kitörésekor flottánk ereje még nem érte el a kívánt erősséget.

A haditengerészet költségvetését és pénzkérdéseit az ú.n. "delegációk" tárgyalták. Egy, a két parlament kiválasztott tagjaiból összeállított testület szabta meg minden évben, hogy a haditengerészet mennyi pénzt kap és azt mire használhatja .A magyar delegáció felfogása sokban eltért az osztrák felfogástól. Elsősorban Dalmácia még mindig az osztrák birodalmi félhez tartozott és visszacsatolására nem látszott semmiféle lehetőség. Tengerpartunk Fiuméra és az ú.n. magyar-horvát tengerpartra korlátozódott, amely csupán az utóbbi tekintetben volt közös. Csonkaréti kiválóan ismerteti ezt a kérdést és jogosan állítja szembe Szemere negatív állásfoglalását a tengeri viszonyokat jobban ismerő Solymássi Endre Oszkár pozitív nézetével. Ebből sok vita keletkezett, de végső fokon figyelembe kellett venni, hogy egy hadihajó, különösen egy csatahajó építése az ország egész iparára óriási előnyt jelent, sok munkaalkalmat teremt. Ezért országgyűlésünk mégsem zárkózott el teljesen egy csatahajó megépítésétől. Így mi is megköveteltük egy csatahajó építését az egész monarchia pénzéből, amidőn az osztrák birodalmi fél már 15 csatahajót épített az egész monarchia pénzéből. Így született meg a "Szent István" csatahajó. *A hazánk területén fekvő Portoreban is létesült hajógyár, amely számos megrendelést kapott. Ott főleg torpedónaszádok épültek. Fiumei tengeralattjárógyárunk is remekül működött, még a dán királyi haditengerészet is nálunk rendelte tengeralattjáróit. Haditengerészetünk ekkor, az első világháború kitörésekor az európai nagyhatalmak tengeri haderejének a sorában a hatodik helyet foglalta el. Minőségi hírneve azonban az elsők közé emelte.*

Előadásunk címét követve a Szerbiának szóló hadüzenetünket követően Oroszország természetesen nyomban megüzente nekünk a háborút. Belső romlottsága következtében hamar kimerült és az októberinek nevezett 1917. november 7-8-i Leninvezette forradalom után 1918. március 3-án Brest-Litovskban - már mint Szovjetunió - békét kötött a központi hatalmakkal és a Baltikumról, Lengyelországról, Finnországról, Ukrajnáról és Örményország egyes részeitől lemondani kényszerült. Tengeri érdekeinket ezeken a tárgyalásokon Wulff Olaf fregattkapitány képviselte.

Befejezésül annyit kell még mondanunk, hogy Oroszország mind a mai napig nem adta fel pánszláv politikáját: láthatjuk a legutóbbi időkben is, hogy milyen kitartással védi szerb testvéreit, pl.: Ausztria-Magyarország megsemmisült az I. Világháborúban, hazánk a Trianoni békediktátum következtében kétszeresen is az agónia közelébe került. A szemlélő megállapíthatja, hogy a győzők mind nagyon boldogok lehetnek: az Angol világbirodalom megszűnt ugyanúgy, mint a francia gyarmatbirodalom, Jugoszlávia, Csehszlovákia szétesett, de megszűnt a belga és a holland gyarmatbirodalom is. A győzők államférfiai részére pedig kiállíthatjuk a bizonyítványt: alaposan leszerepeltek.

Ajánlatos irodalom

1. Renate Basch-Ritter: "Österreich auf allen Meeren". (Graz-Wien-Köln, Verlag Styria. ISBN 3-222-12818-9
2. Haris Sokol: Die k.k. Militärgrenze. (Bergland Verlag, Wien) 1967. Corpus Juris Hungarici
3. Fehér Mátyás Jenő: "Korai avar kagánok". (Magyar Történelmi Szemle kiadása. Buenos Aires. 1972)
4. Révay Lexikon
5. Brockhaus-Lexikon
6. Homan Bálint és Szekfü Gyula: Magyar Történet. I-V-köt. Buda-Pest. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda 29.830
7. Padányi Viktor: "Egyetlen menekvés". ("Hídfő" Baráti Köre kiadása. 1967. Cop. by Mrs. Padányi. Nunavading, Vic. Australia.
8. Csonkaréti Károly: "A cs. és kir. haditengerészet és a Magyar Királyság (1867-1914.) Hadtörténelmi Közlemények XXXI. évf. Budapest 1984
9. Palotás Emil: "Az Osztrák-Magyar Monarchia balkáni politikája a berlini kongresszus után. Akadémiai Kiadó, Budapest 1982. ISBN 963 05 2868 1
10. Artur von Khuepach: "Geschichte der K. K. Kriegsmarine während der Jahre 1802 bis 1814." II. Band. Wien, 1942. Druck und Verlag der Staatsdruckerei Wien

*Madách tér és a romos városháza – 1945
Foto: Escher Károly*

Juba Ferencz (Bécs)

Tengerhajózásunk a második világháború alatt

Számos történész a második világháborút lényegében az első világháború folytatásának tekinti, érdemesnek véljük ezért, hogy egy-két pillantást vessünk az első világháború végére, amely részünkre az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal ért véget, hazánk nyolc részre darabolásával, nevezetesen: Észak-, Kelet-, Dél-, Nyugat-Magyarország-, a Szent Koronához csatolt külön test: Fiume, a magyar tengerpart, az Adriai-tenger és Csonka Magyarország kialakításával. Tudvalévő, hogy Ausztria-Magyarország Woodrow Wilson amerikai elnök azon 14 pontból álló "quasi" békejavaslatára határozta el magát fegyverszünet kérésére, amely - amint ez hamar kiderült - sunyi módon "a nemzetek önrendelkezési jogát" kívánta biztosítani. Meg kell állapítanunk, hogy mértékadó magyar részről sohasem hangzott el nyilatkozat, miszerint az önrendelkezési jog elsősorban bennünket illet, mivel ez a hazánkba erőszakkal (vagy álcázva) betört, gyarmatosító agresszorok érdekeire tekintettel részünkre sohasem volt teljes mértékben biztosítható és csak ezeknek az agresszor kisebbségeknek eredeti hazájukba való visszatelepítése útján lett volna biztosítható.

A Maradékszármazékok nemzetszerető vezetősége által el tudta érni, hogy a kommunizmustól féltő akkori nyugati, győző hatalmak eltérjék ősi államformánkhoz, a királysághoz, a Szent Korona élő eszmei hatalma által visszatérjünk. Az osztrák-magyar hadiflotta utolsó parancsnoka, nagybányai Horthy Miklós altengernagy, kormányzóvá választása folytán - akit még a győztes nagyhatalmak is nagyrabecsültek és elismertek - az ország élete konszolidálódott, a rosszhíru Tanácsköztársaság elmúltával a külföld is elismert, külkereskedelmi kapcsolatainkat lassan ki tudtuk építeni, s nemzetközileg a legkiválóbb pénznemek közé tartozó pengő bevezetésével az ország pénzügyei biztos alapokat nyertek. A magyar textilipar azonban gyakorlatilag állt, mert a szükséges gyapottmennyiséget Egyiptomból csak trieszti átrakással tudtuk behozni, azonban az átrakás úgy megdrágította azt, hogy megvétele lehetetlenné vált. Az elszakított területekről kirugdosott munkanélküli tengerészeink közül páran alkalmazást találtak a tiszasülyi Polnay Jenő által alapított "Oceana" Tengerhajózási Rt. néhány hajóján, de a zöm hajó nélkül ácsorgott a parton. Erre tekintettel a kormányzó az 1933. évi koronatanácsban, gróf Széchenyi István elgondolásának megfelelően, a Dunán át akarta elérni a tengert, javasolta egy Duna-tengeri hajó megépítését. Ennek terveit Scharbert Gyula - egykori "Szent István" csatahajónk megépítője - már el is készítette. 500'000 pengőért meg is lett volna építhető a Ganz Hajógyárban. A kísérlet sikerének a biztosítására - nehogy sikertelenség esetén az ország pénze elvesse - a kormányzó elrendelte, hogy egy hajóval próbautat kell tenni. Erre a "Magyar-egyiptomi Kereskedelmi Rt" vezérigazgatói, Páthy László és ifj. Horthy Miklós bérbevettek egy kis hollandiai motorhajót, a 180 tonnás "Apollinaris III"-at. Rotterdamból Alexandriáig tartó kalandos út után, a hajót onnan vitéz Bornemisza Félix kapitány hozta fel Budapestre, ahonnan Kádár Ferenc h.j. tengerész-kapitány vitte vissza. A sikeres útról a kormány a két kapitány javaslata alapján megrendelte a Ganz Hajógyárban az első Duna-tengeri hajót, a M/S "Budapestet". Az 1934-ben elkészült hajó sikeres útjai után megrendelték a M/S "Szeged"-et, majd megvásárolták a S/S "Dunát". A hajók először a M. Kir. Folyam- és Tengerhajózási Rt. üzemelésében működtek, ami a tengeri elképzeléseknek nem felelt meg, ezért megalapították a híressé vált "M. Kir. Duna-tengerhajózási Rt"-t.

A kiváló üzletmenet hatására a DTTRT megrendelte a már kifejlesztett M/S "Tisza"-t.

Az évek előhaladtával mindjobban bebizonyosodott, hogy a trianoni békediktátum alapján véve elhibázott politika volt. A hátrányok még a bennünket harapófogóban tartó ú.n. kisantant államai, Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia területén is jelentkeztek; Európa nagyhatalmi képe is megváltozott. A kontinensen két új nagyhatalom lépett fel: Németország és Szovjetország. Annak ellenére, hogy hazánk rendkívül ráutalt volt a szomszédos Németországra, politikailag messzelátó kormányzónk, már csak tengerész mivolta révén is angol-szimpatizáns, gróf Teleki Pál, gróf Bethlen István, stb. közreműködésével megkísérelték egy lengyel-osztrák-olasz tömb kialakításával, a mind hatalmasabb Németország felé egy bizonyos védelmi sávot kialakítani.

Az 1938-as év azonban óriási változást hozott: a német bevonulás által, 1938. március 12-én Ausztria a Német Birodalom Ost-mark nevű tartománya lett. Ezáltal pedig Németország lett nyugati határunk, miáltal a német befolyás mind hatékonyabbá vált. Csehszlovákia kénytelen volt a szudétánémet területeket Németországnak átengedni. 1939-től Szlovákia önálló köztársaság lett, miután a Felvidék magyarlakta területeit 1938. november 6-án hazánk visszakapta. Ennek öröme a DTTRT új hajóját "Kassa" névre keresztelve lajstromoztatta 1939. május 6-án. A DTTRT üzleti eredményei egyre növekedtek. 1940-ben már az egész magyar külkereskedelmi bevétel 6 %-át tették ki! Lángeszű igazgatójának (az 1950. február 4-én mártírhallállal meggyilkolt), Rödiger-Schluga Miklósnak csodálatos vezetésével, a DTTRT ekkor már a Földközi-tenger ismert és kedvelt tengerhajózási vállalata volt.

1938. augusztus 22-én bocsátották vízre a németek a "Prinz Eugen"-t, egy nehézcirkálót. A hajó neve azt a célt szolgálta, hogy a régi osztrák-magyar hadiflotta emlékét idézze. Horthy tengernagy kinevezése előtt a cs. és kir. csatahajónak, a "Prinz Eugen"-nek volt a parancsnoka. Hitler a kormányzónak akart kedveskedni, amidőn a kormányzónét kérte fel a keresztanyai tisztségre. A keresztelési szertartás után Hitler arra akarta rábírt a kormányzót, hogy együtt támadják meg Csehszlovákiát. Mivel Horthy ezt kereken visszautasította, Hitlerrel való viszonyunk bizony megromlott. Azonban mind kifelé, mind az országon belül az élet gyakorlatilag nem változott. 1939. május 17-én vízrebocsátották a "Kassá"-t. Nagyon nagy örömet jelentett az új hajó, amely a visszatért Felvidék legnagyobb városáról, Kassáról kapta a nevét. (Később, 1948-ban a csehszlovákok követelésére, mivel nem engedték meg nekünk, hogy "Kassa" nevű hajónk legyen, a hajót "Debrecen"-re kellett átkeresztelni - szuverenitásunk nagyobb dicsőségére!) Ebben az évben, 1939. évi szeptember 1-án kitört a

második világháború ázáltal, hogy a németek megtámadták Lengyelországot. Szeptember 17-én pedig szovjet csapatok törték Kelet-Lengyelországba.

1939. augusztus 28-án a S/S "Duna" elhagyta Istanbult beyrouthi (libanoni) úticéállal. Augusztus 3-án futott be Beyrouthba. A hazánk semlegességére tekintettel a formalitások akadálytalanul megtörténtek, bár a behajózott Dr. Germanus Gyula egyetemi tanárt nem engedték kihajózni, hogy útját a szárazföldön át folytathassa Szaudi Arábiába. Később, Port Saidban tudott csak kihajózni. Az akkori palesztin kikötőkben, Haifa, Jaffa, Tel Aviv, a hatóságok különös szigorral vizsgálták meg a hajót, főleg fegyvereket és elrejtett zsidókat kerestek, akiket az angol hatóságok nem engedtek Palesztina területére. A S/S "Duna" Alexandriába ment rakományt felvenni, majd a kis görög kikötőbe, Katakolonba vitte útja. Ottani rakománykiegészítés után Pireuszba indult, de 1939. november 19-én a H.M.S. "Arethusa" brit cirkáló feltartóztatta a nemzetközi tengeri jog ellenére, semleges hajót, a semleges (görög) vizeken, semleges, magyar rakománnyal. Tengeri rabló módjára a behajózott zsákmányosztag követelésére a hajónak Máltára, La Vallettébe kellett mennie, ahol a hajó teljes rakományát elrabolták és a hajót üresen elengedték. Ez Pireuszban hajókáróvást tett, élelmét kiegészítette, majd továbbutazott Izmirbe. Onnan a Dobozi Dénes parancsnoksága alatt álló M/S "Tisza"-val együtt a Dardanellák felé vették útírányukat. Tenedos szigeténél azonban egy brit segédcirkáló feltartóztatta a két hajót, a S/ S. "Doné"-t elengedte, a M/S "Tisza"-nak azonban szintén Máltára kellett mennie. A S/S "Duna" folytatta útját, elérte Sulinát, de mivel megjelent a fagyveszély, a hatóságok a Vaskapuban felszedték a bójákat, a hajó kénytelen volt Turnu-Severinben maradni és ott telelni. Csak a jég elmúltával, 1940 áprilisában tudott feljutni Budapestre. Onnan - rakodásának befejezése után - április 23-án indult szokásos levantei útjára. A korán beálló jég miatt a M/S "Tisza", M/S "Kassa" és a M/S "Szeged" Sulinában telelt, míg a M/S "Budapest" Újpesten végzett karbantartási munkákat.

A hajóinkat ért atrocitások háromezer tengeri mérőföld felesleges utat és rengeteg kárt jelentettek. Hasonló esetek elke-rülése céljából a DTRT Londonba küldötte Kádár Ferenc hj. kapitányt, aki ott a Ministry of Walfare-val tárgyalás után aláírta az ú.n. "Black Diamond" egyezményt. A DTRT ebben kötelezte magát - 1940. január 6-án -, hogy a németeknek nem szállít árut. Ennek azonban sok haszna nem lett, mert 1940. június 6-án Olaszország hadat üzent Nagy-Britanniának és Franciaországnak. Ezáltal a Földközi-tenger hadműveleti területté vált és ezért hajóink tevékenysége ott lehetetlenné vált. Ez az 1940-es év még egy nagy veszteséget hozott: Törökország európai, fekete-tengeri partjain, Podima községnél április 30-ról május 1-re virradóra óriási vihar következtében partra sodródott és szétört a S/S "Duna". A többi DTRT hajót pedig az igazgatóság háborús eseményektől féltve csupán Istanbulig járatta.

Szólnunk kell még a kinti-, ú.n. szabadhajóinkról. Nagyságuk miatt ezek soha nem jöhettek Magyarországra, bár a nemzetközi jognak megfelelően hazai kikötőjük Budapest volt. Megjegyezzük, hogy Budapestet 1937 óta tengeri kikötőnek ismerte el az angol Lloyd's. Ezek a hajók, mint semleges ország hajói, a nemzetközi jogszabályok alapján - a többi semleges állam hajóihoz hasonlóan - hadviselő feleknek szállítottak árut, mégpedig a S/S "Csikós" és a "Szent Gellért" a francia, a S/S "Kelet", S/S "Nyugat", S/S "Turul" és a S/S "Csárda" a brit hadügyminisztérium bérletében. S/S "Kelet" gőzösünk útja Indiából az USA Tampa nevű kikötőjébe vezetett. Útközben felvette az elsüllyesztett S/S "Clan MC Phee" brit hajó túlélőit. Augusztus 19-én egy német tengeralattjáró megállította hajót és a mentés által 30-ról 88 főre emelkedett személyek érdekébe közölt tiltakozás és a hajó semlegességének ellenére a hajót 49° 40' északi szélesség és 21° 50' nyugati hosszúság hajóponton elsüllyesztette. A hajótöröttek Potzner Frigyes parancsnok vezetésével az 550 tengeri mérőföld távolban fekvő ír partokra vettek írányat a mentőcsónakokkal. A hajótörötteket augusztus 25-én a H.M.S. "Wellington" brit korvett vette fel és Gibraltárba vitte. A Timor-tengeren Horváth Gyula parancsnoksága alatt haladó S/S "Nyugat"-ot a holland "Kortenaer" - semlegessége ellenére - zsákmányolta, Soerabayaba vitte, ahol a hajó egy légitámadás során elpusztult. Ezek után megengedték lobogócserejüket.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a tengeren is az történt velünk, mint semleges szárazföldi hazánkkal: akár ellen-ség, akár barát vagy semleges, mindenki belénk rúgott és elpusztításunkra tört.

1941. április 6-án a németek megtámadták Jugoszláviát, amely április 17-én kapitulált. Ekkor a DTRT a magyar kir. kor-mány hozzájárulásával, magánjogi szerződéssel - bérbe adta a "Kassá"-t a németeknek. A magyar jellegét továbbra is meg-tartó M/S "Kassá"-t sürgősen Pireusba rendelték Földes Károly kapitány parancsnokságával. A hajó odaérkezésekor - április 28-án - a háborús romok még füstölögtek és a hajó a súlyos robbanásokat alig úszta meg. 1941. június 23-án a DTRT hason-ló magánjogi szerződéssel a többi DTRT hajót is bérbe adta a németeknek - kivéve a M/S "Szeged"-et. Ennek a hajónak a révén Istanbulból a feltétlenül szükséges árucikkeket be tudtuk szerezni. A hajó kereskedelmi forgalmat bonyolított Törökország, Bulgária és hazánk között. Emellett igen fontos szerepet játszott "diplomáciai kapcsolataink" megeremtésé-vel hazánk és a világ semleges országai között.

1939. május 15-én a Német Birodalom védelme alá helyezkedett Szlovákia, ez év június 23-án, Finnország 26-án a néme-tek oldalán beléptek a háborúba és e hó 27-én mi is hadviselő állam lettünk.

Bár mint hadviselő állam Romániával lényegében szövetségesek lettünk, de az oláhok magyar-ellenességüknek ahol csak lehetett, jelét adták. Így pl. hajóink személyzetét oláh kikötőkben még csak partra sem engedték lépni. A kérdést a német fekete-tengeri parancsnokság oldotta meg: minden tengerészünk kapott egy igazolványt, hogy a német haditengerészet szol-gálatában áll. A hajók továbbra is magyar lobogó alatt maradtak és a magyar tengeri jogszabályok természetesen továbbra is rájuk nézve hatályban maradtak. A hajókon szilánkfogókat (deszkaborítású homokfalat) szereltek fel a parancsnoki hídon. Mindenki személyre szóló mentőmellényt kapott. A hajókra megfelelő elsőétítési alkalmatosságokat, morzelámpákat, stb. szereltek. A hajókra a németek légvédelmi, 2 cm-es ágyúkat szereltek. A hajók felfegyverzése nemzetközileg sem jelentett jogellenességet, mert az USA azt már 1941. szeptember 3-án megengedte. A bérbevevőnek csupán az általa adott rakomány

minősége és célja, úticélja és az útvonal tekintetében volt joga intézkedni. Minden hajónak kíséretben kellett utaznia. A magasabb német parancsnokságok felé az ú.n. szállítás-állomások (Seetransportstellék) voltak az összekötő tagok. Minden hajónkra egy rakmabiztos (Supercargo) került, aki a rakomány érdekeire vigyázott és az út titkos adatait őrizte. Minden hajó kapott még egy német szikrást és jelzőt.

Az 1941-ben beinduló hadiutak megmutatták az aknátlanítás fontosságát. A Szulina előtti oláh aknazárat Eduard von Helleparth egykori cs. és kir. sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt végezték, aki ezt a feladatot már az első világháború alatt is ellátta: a Dunát és a Sulina előtt aknamentesítés után a M/S "Ungvár" Milasin Lajos hj. tengerészkapitány parancsnokságával futott ki Sulinából 1941. november 8-án Nikolajew úticéllal. Teljes repülőbomba és repülőbenzin rakománnyal. Bugac előtt a hajó orra alatt robbant egy akna és megölte a horgonyműveletre ott készen álló személyzetet. A parancsnok elrendelte a mentőcsónakba beszállást. Az I. sz. mentőcsónak Finkei Sándor I. tisz. parancsnoklásával elindult az "Ungvár" háta mögött lassan haladó "Tisza" felé, amikor is a II. sz. mentőcsónak indulásakor, Milassin kpt. parancsnoklása alatt a rakomány felrobbant. Az "Ungvár" parányokká szakadva repült a levegőbe a II. mentőcsónakkal együtt. A darabok még percek után is estek a "Tiszá"-ra. A második és harmadik kíséretet a "Tisza" és a "Kassa" alkotta. A bugasi tarvágon rendben haladtak át, de Odessza után a hajópont bizonytalansága miatt horgonyra álltak és csak másnap futottak Odesszába.

A német-román fekete-tengeri erők gyengesége következtében jelentősebb események tavaszig nem történtek. Az aknaszedők az odesszai kikötőt csak 1942 tavaszára tudták kitisztítani. A felrobbant "Ungvár" pótlására megjelent a "Budapest" Edvi-III. Gyula parancsnokságával. A DTRT és a németek között magánjogi alapon kötött szerződés március 20-án lejárt. Ekkor szerződés jött létre a m. kir. honvédelmi miniszter és a német tengerészeti főparancsnokság között, amely szerint a m. kir. honvédelmi miniszter 4 DTRT hajót hadtáp és utánpótlás céljára átenged a német haditengerészet főparancsnokságának azzal, hogy a hajók magyar lobogó alatt maradnak és személyzetüket a honvédelmi miniszter állítja. Nyilvánvaló lett, hogy tengerészeink közvetlenül a HM alá tartoztak. Részükre a honvédelmi miniszter 26.795/OM. I.-omó-1944. Hm. sz. rendeletével megállapította, hogy szolgálatukat a hadművelleti területi katonai szolgálattal egyenlőnek tekinti és részükre mindazon kedvezményeket biztosítja, amelyek a hadművelleti területen katonai szolgálatot teljesítőket megilletik.

1942. július 1-én Sewastopol megadta magát. Ettől kezdve a kísérek úticélja az egész Krimre és az Azovi-tengerre is kiterjedt. A következő utazásokra jellemző, hogy hajóinkat a Sewastopol előtti Eupatoriai-öbölben, a Szulina és Bugas előtti vizekben alkalomra váró és meglapuló tengeralattjárók részéről sok támadás érte.

Ezek szerencséje az volt, hogy merülésük hosszúságukhoz képest kicsi lévén, a tengeralattjárók a hosszúságnak megfelelő mélységre állították be torpedóikat. Így azok hajóink alatt szaladtak el. A "Kassa" szeptember 16-án indult Balaklavából az Azovi-tengerre, őt követte szeptember 18-án a "Budapest". A hajó ekkor érte meg az egyik legnagyobb légitámadását, amely után vissza kellett térnie Sewastopolba, hogy a támadás révén keletkezett 16 léket befoltozzák. Szeptember 21-én érkezett Mariupolba és rakodás után azonnal indult a déli parton levő Jeiskbe. A két kikötő között a DTRT hajók ingaforgalomban utaztak, egy bójával kijelölt "csatornában", amelyet állandóan tisztogattak az aknaszedők. Ennek ellenére a szibériai szélről szinte állandóan felkorbácsolt tengeren mindig úszkáltak elrozsdásodott láncokról elszabadult aknák. A lassan beálló jég elől a "Kassa" november 12-én, a "Budapest" 14-én indult vissza. Apró órhajók kíséretében a "Budapest" hétszer vágott neki a Kercsi-szorosnak, mert az őszi viharoktól felkorbácsolt Fekete-tengernek szorosba törő mind magasabb vízhegyei minden előrehaladást lehetetlenné tettek. Braila elérése után a hajó jégzajlásban még elérte Galacot, de továbbjutni nem tudván, ott kényszerült telelni. A Fekete-tengeren maradt "Kolozsvár" Dobózi Dénes parancsnokságával 1943. január 23-án a sulinaí révén várakozott kíséret kialakítására, amidőn egy orosz repülő megtorpedózta. A torpedó a parancsnok hirtelen bevezetett ügyes művelete folytán csupán a hajó farát érte. Az lángbaborult, hét tengerészünk hősi halált és a hajó kiégett.

A szárazföldi frontalakulás következtében a kísérek immár főleg Constanzából és főleg a Krimre mentek. Változás annyi volt hogy, a kísérő hadihajók szerepét mind nagyobb hadiegységek látták el. A románok Transnistria néven kebelezték be az Odesszai és onnan a Bug jobbpartjáig terjedő területet. Szövetségi viszonyunkra jellemző, hogy pl. a "Budapest"-et egy román alakulat a jobbparton tűz alá vette! Ezután az út után a "Budapest"-nek javításba kellett felutaznia Budapestre - mindenki örömére.

A hajók odesszai és sewastopoli útjai már minden esetben való-ban hadiutak voltak. Hitler eléggé el nem ítéhető parancsa következtében Krim kiürítése elkészt, a Szevasztopolba besorozott krimi katonai tömeg elszállítására alig volt hajó. Így a "Budapest" fedélzetén is vagy 600 személy zsúfolódott össze. Az orosz repülők géppuskázásai következtében a szó szoros értelmében patakokban folyt a vér. A "Tisza" 2000 embert hajózott be. A krimi kiürítésről ennek a rövid beszámolóban a keretében - sajnos - nem tudunk többet mondani, borzalmai Hegedűs Hubert kapitány "Dunán-tengeren" c. könyvében olvashatók.

A DTRT hajók a sewastopoli kiürítés során olyan sok sérülést szenvedtek, hogy azoknak a javítását Constanza nem vállalta azzal az indokolással, hogy a hajók menjenek Budapestre és javítsanak ott. Ez az oláh parancs lényegében óriási szerencsét jelentett hajóink személyzete részére. Ugyanis Románia augusztus 23-án átállott az oroszokhoz. Ennélfogva hajóink többé nem tudtak a tengerre kifutni, de valamennyi hazai vizeken tartózkodott javításban. Ezzel a tengeri hadművelleti területen való működésük végetért. *Befejezésül elmondhatjuk, hogy tengerészeink a Hazától elvágyva és - valljuk meg őszintén: elfeledve mint mindig - hősieken és bátran megállták a helyüket a tébolyult világban. Hősi halottaik beszélnék helyettük, hajózó személyzetük 25%-a halt hősi halált és nevüket örök dicsőség illeti. R.I.P.*

A kegyetlen háború azonban tovább folyt. Megindultak az angolszász repülők bombatámadásai a főváros ellen. A Margit-

híd budai hídfője alatt kikötött "Budapest" és "Szeged" ekkor részt vett a légelhárításban. A "Szeged"-nek sikerült is egy bombázót lelőnie.

Horthy Miklós kormányzót fegyverszünetet ill. annak kérését bejelentő október 15-i beszéde után Skorzeny SS alezredekék elfogták és Németországba szállították. Ugyanekkor szintén ők elfogták kikötőigazgatói irodájában az Erzsébet tér 9. sz. alatt vitéz Bornemisza Félixet és ifj. Horthy Miklóst, akiket a mauthauseni haláltáborba vittek. Szálasiek a németek segítségével átvették az uralmat. Tengerészetünk kiváló vezetői, mind tapasztalt tengerész, Nagy Gábor, Rödiger-Schluga Miklós, Wulff Olaf, Konek Emil, stb. látva az orosz haderő Budapesthez közeledését, a hajóknak a jövődő megmentése érdekében elhatározták, hogy azokat a Felső-Dunára menekítik. A "Kassa" és a "Budapest" a DTRT részére tervezett jövődő hét hajójának a szertárkészletével november 1-én, a "Szeged" a DTRT-szertár teljes anyagával november 4-én hagyta el a fővárost. A hajók ezután sok nehézséggel, több szakaszban elérték Busenmühle községet a 2170 folyamkilométernél. Így az orosz-amerikai zónahatár fölé kerültek. Az amerikai zónának a hajók tekintetében illetékes parancsnoksága az Inland Waterway Transport Division (röviden IWD) Newell ezredes parancsnoksága alatt Nagy Gábor javallatára megengedte, hogy a hajók felmenjenek Deggendorfbá. Július 1-el megszűnt a hajók feletti katonai felügyelet, azok ismét viselhették a magyar lobogót.

A "Kassa" 1946 decemberében, a "Szeged" 1947 januárjában és "Budapest" 1948 tavaszán tért haza Budapestre. A három hajó (a "Tisza" még rokkant gerinccel feküdt selyán a Ganz Hajógyár-ban) már nem mint DTRT - hanem mint Magyar-Szovjet Hajózási Rt. (MESZHART) hajó kezdte munkáját. Hensch Zoltán miniszteri tanácsos szerint nagy sikerrel: a MESZHART kb. 100'000 tonna hordképességű folyami hajóparkjával mintegy 8'000'000 Ft-ot ért el, az akkor 3 darab összesen csak 2'300 tonna hordképességű Duna-tengeri hajó pedig ennek felét, 4'000'000 forintot kitevő bevételt hozott. (Még hozzá dollárban!)

Manapság, tengerészetünk egészének, közlekedésünk tengeri szektorának megsemmisítése után elgondolkodtató eredmények az ország illetékes vezetői felé!

Felhasznált irodalom:

1. Dávidházy András: Hajónapló. (Közlés a szerzőnek)
2. Gosztonyi Péter: "A kormányzó, Horthy Miklós". (Téka, 1990)
3. Gosztonyi Péter: "Deutschlands Waffengefahrten an der Ostfront" 1941-1945. (Motorbuch Verlag Stuttgart, 1981 ISBN 3-87943-762-9)
4. Juba Ferencz: "A magyar tengeri hajók a II. világháború alatt". Kézirat. (Eredeti példánya a komáromi "Klapka György Múzeum" Juba Ferencz Magyar Tengerészeti Gyűjteményében)
5. Juba Ferencz: "Ungarns Marine und Handelsschiffahrt". (Artikel im "Schiff und Zeit"-Herausgegeben von der Deutschen Ges. für Schiffahrt und Marinegeschichte e.V. Nr. 16. Koehlers Verlagsges.mB.H. Herford 1982)
6. Kádár Ferenc: "A magyar tengeri kereskedelmi hajózás története". (Gépipari Tud. Egyesület, 1968)
7. "Kereskedelmi Tengerészet" - A magyar tengerésztisztek egyesületének hivatalos lapja. 1941-42-43 évf.
8. Petneházy Zsolt: "A magyar hajózás és a dunai aknaharc a második világháborúban". ("Hadtörténelmi Közlemények" XXXV. évf. 1. sz. 121-138 old. 1988)
9. Meister, Jörg: "Der Seekrieg in den osteuropäischen Gewässern 1941-45". (J. F. Lehmanns Verlag München 1958)
10. Potzner Frigyesnek, a "Kelet" parancsnokának a jelentése a M. Kir. Tengerészeti Hivatal részére. (A szerző birtokában)
11. Széll Károly teng. gépüzemvezető közlése
12. Vanyolai Sándor tengerészkapitány közlése

A II. világháború épületveszteségei Budapesten.

A város lakóinak élete a harcok alatt és a harcok befejezése után, országos összehasonlítással

A II. világháborúban, mint tudott dolog, Magyarország területe, közel hét hónapon keresztül, harctérre változott. Területének lakóit, épületeit, először a bombázásokkal, majd a földi harcok során, a védekező, visszavonuló csapatok és a támadó, előrenyomuló csapatok, váltakozó erősségű harci cselekményei következtében előállott pusztításokkal megsemmisítették, tönkretették hosszú időre.

Az ország területén végighúzó védekező-támadó hadművelet különbözőképpen sújtotta az egyes területeket.

A Központi Statisztikai Hivatal már 1945. júniusában felmérést készített az ország általános helyzetéről. A rögzített állapot 1945. június 30-a volt. Ezt a felmérést, a mai Magyarország területéhez tartozó 3.223 község, 44 megyei város és 13 törvényhatósági jogú város, összesen: 3.280 község és város beküldött adatszolgáltatása alapján összesítették és közel másfélszáz település adathiányával lezárták. (Magyar Statisztikai Szemle XXIV. évf. 1946. 1-6. sz. 20) A megadott adatok sokszor becsültek, így a felmérés nem volt száz százalékosan pontos.

Dr. Snyder Árpád statisztikus ezeket az adatokat feldolgozta és közzétette a Magyar Statisztikai Szemle XXIV. évfolyama 1946. 1-6-os számában, "Becslés Magyarországnak a második világháború következtében elszenvedett emberveszteségeiről" címmel. Annak ellenére, hogy a közzétett adatokat hiányos adatszolgáltatásokból, forrásokból, sok esetben becsléssel állította össze, mégis, a később írt tanulmányok szerzői hivatkoznak az általa közölt adatokra, ha néha, az előkerült újabb dokumentumok alapján, néhány adata javításra került is.

A földi harcokat megelőzte a légitámadások sorozata az ország egész területén. Magyarország bombázását, az akkor még háterszágnak számító területe, 1944. áprilisában kezdték. A légitámadások célpontja ipari települések, vasúti csomópontok voltak. A cél: megbénítani a termelést és az utánpótlást.

Dr. Snyder Árpád statisztikai összesítője szerint az ország 25 vármegyéjében levő 3.223 község, a 44 megyei város és a 13 törvényhatósági jogú város közül 1.037 szenvedett légitámadást.

A légitámadások gyakoriságát ábrázoló kimutatáson öt csoportba osztotta a támadások alkalmait:

1-5 alkalommal	853 településen, amelyből 6 a törvényhatósági jogú város (Baja, Hódmezővásárhely, Kaposvár, Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár)
6-10 alkalommal	89 településen, amelyből 4 a törvényhatósági jogú város (Debrecen, Miskolc, Sopron, Szeged)
11-15 alkalommal	30 településen, amelyből 1 a törvényhatósági jogú város (Szombathely)
16-20 alkalommal	21 településen, amelyből 1 a törvényhatósági jogú város (Győr)
20-nál több alkalommal	44 településen, amelyből 1 a törvényhatósági jogú város (Budapest)

Ebbe, az utóbbi kategóriába, a 20 alkalomnál többszöri támadásba tartozott az ország fővárosa, Budapest. Az egyedüli a törvényhatósági jogú városok közül.

Olyan statisztikai adattal nem találkoztam, amely pontosan felsorolta volna a légitámadások számát. (Lehet, hogy valahol, katonai kimutatás található.) Stark Tamás történész a "Magyarország második világháborús embervesztesége" című, 1989-ben megjelent könyvében ugyan említ egy-két dátumot a bombázások idejéről, de nem az összeset. Érdeemes megemlíteni viszont azt a közlését, amely szerint 1944. december 2-től, az addigi gyakorlattól eltérően, a légiveszélyt már nem jelezték a lakosságnak. Megemlíti, hogy a zavarórepülést (amely a négynél kevesebb repülőgépet jelentette a légtérben) csak a rádió mondta be. Kisriadót rendeltek el, ha 12-nél kevesebb gép repült a város fölött. A kisriadó alatt nem szünetelt a járműforgalom, a közlekedés. Nagyriadót a 12-nél több gépnek a légtérben való megjelenésekor jeleztek, s ekkor már óvóhelyre kellett menni, s a forgalom is leállt.

Ezek a légitámadások nemcsak anyagi kárt okoztak, hanem nagyon sok emberveszteséggel jártak. Stark Tamás, idézett könyvében megemlíti, hogy már az első budapesti légitámadásnak 1944. április 3-án, 107 halálos áldozata volt. Ez nagyon nagy szám.

Dr. Snyder Árpád, már idézett munkájában megjegyzi, hogy a háború polgári halottairól semminemű adat nem állt rendelkezésre. A halálozások számából - összevetve a korábbi évekkel, lehet csak következtetni az áldozatok számára. Ő a budapesti légitámadások áldozatainak számát 6.500-ra becsüli. A vidéki áldozatokat 9.000-9.500-ra teszi. Ezek a számok szerepelnek több szerzőnél is a későbbi tanulmányokban.

Magyarország területein, a mozgó hadszíntér következményeként az 1945-ös statisztikai felmérés szerint az adatközlő 3'280 település adatait dr. Snyder Árpád egész részletesen, napokra, hónapokra menő pontossággal Adta meg. A 25 vármegyéből 1'617 községet és várost, a 13 törvényhatósági jogú város közül 11-et sújtott harci támadás. Bajáról nincs adat, Kaposvár nem jelzett földi harcot:

1 napig tartott	471 községben és városon és 2 törvényhatósági jogú városban (Pécs, Szombathely)
2 napig tartott	236 községben és városon és 2 törvényhatósági jogú városban (Hódmezővásárhely, Kecskemét)
3 napig tartott	139 községben és városon és 2 törvényhatósági jogú városban (Sopron, Szeged)
4 napig tartott	52 községben és városon és 2 törvényhatósági jogú városban (Debrecen, Győr)
5 napig tartott	38 községben és városon
6 napig tartott	22 községben és városon
7 napig tartott	24 községben és városon

8-14 napig tartott 186 községben és városon

15-21 napig tartott 87 községben és városon

1 hónapig tartott a harc 59 községben és városon és 1 törvényhatósági jogú városban (Miskolc)

2 hónapig tartott a harc 91 községben és városon és 1 törvényhatósági jogú városban (Budapest)

3 hónapnál tovább tartott a harc 139 községben és városon és 1 törvényhatósági jogú városban (Székesfehérvár).

Mindkét kimutatásnál, a bombázásoknál és a földi harcoknál is hiányzik az a másfélszáz település adata, ahonnan nem érkezett jelentést.

Ezeknek a földi harcoknak a hevéssége és erőssége különböző volt az egyes településeken. Voltak területek ahonnan a Vörös Hadsereg evakuálta a polgári lakosságot, ahol nagyobb csatát készítettek elő. A német csapatok is különböző erősséggel védtek egy-egy települést a magyar alakulatokkal együtt.

A legnagyobb veszteséget Budapest szenvedte a két hónapig tartó ostrom ideje alatt. A harcok folyamatát több történelmi munka ismertette már az évek során. Egy-két feldolgozást megemlítve a megjelenjen közül érzékelhetjük, hogy milyen fontosnak tartották az események feldolgozását, hiszen már 1946-ban megjelent Csebe Jenő-Pethő Tibor: Magyarország a második világháborúban. A háborúsévek katonai története című könyve, amelyben elég részletesen leírták Budapest bekerítését és ostromát.

Jelzik, hogy a hadműveletet a 2. és 3. Ukrán Front csapatai végezték. A 2. Ukrán Front csapatai már november 2-án elérték Budapest déli határát és a hadműveletet ezután észak felé terjesztették. A 3. Ukrán Front csapatai Mohács alatt átkeltek a Dunán, majd elfoglalva Dél-Dunántúlt, egészen a Balatonig haladtak. Székesfehérvárnál visszaverve a német ellentámadást, december 24-re délről elérték a Garam torkolatát. Ezzel a hadművelettel a Hatvan körül áttört és az Ipoly-Garam vonalát elérte 2. Ukrán Front csapataival egyesülve, Budapest bekerítése megtörtént.

A gyűrűben maradt, Budapest védelmét ellátó német és magyar csapatokat Pfeffer Wildenbruck német SS hegyi hadtestparancsnok vezette. A fővárosban 6 német SS és két magyar, a 10. és a 12. megcsappant létszámú hadosztály katonái voltak.

Stark Tamás a tanulmányában közli, hogy a "DÉL" német hadseregcsoport 1944. december 30-i harcérték jelentése a körülzárt erők létszámát 95 ezer főben adta meg. Ebből 45 ezer volt a német és 50 ezer a magyar katonák száma.

Tóth Sándor: Budapest felszabadítása 1944-1945, 1975-ben megjelent könyvében jelzi, hogy 1944. december 25-én a 46. hadsereg és a 2. gárda gépesített hadtest nehéz utcai harcokat vívott, melynek során elfoglalta Budatétényt, Budafokot, Budakeszt, Nagykovácsit és Pilisvörösvárt. 1944. december 26-án a 3. Ukrán Front csapatai befejezték az ellenség budapesti körülfűzését. A 2. Ukrán Front csapataiból alakított budapesti csoport pedig utcai harcokban „felszabadította” a fővárost.

A pusztító harcok elkerülésére a magyar katonai vezetés részéről történt kísérlet. Ölvedi Ignác: A budai vár és a debreceni csata című 1970-ben megjelent könyvében közli Vörös János vezérezredesnek az 1. számú parancsát, amelyet mindjárt másnap, amint a 2. Ukrán Front csapatai elérték Budapest déli határát, november 3-án kiadott.

A parancs így szólt:

Magyar Katonák és Budapest lakossága!

Mint a Honvéd Vezérkar Főnöke, a Kormányzó Úr nevében az alábbi parancsot adom ki:

1. sz. parancs.

1944. nov. 3-án.

1. Budapestet semmi körülmények között sem védjétek, mert akkor a város földig le lesz rombolva és a lakosság a télen hajléktalan marad.

2. Minden eszközzel akadályozzátok meg, hogy a németek a Duna-hidakat felrobbantsák.

3. A csapatok álljanak át teljes felszereléssel és fegyverzettel az oroszokhoz.

4. Budapest polgársága zavarja meg a németek utcai harcát és az oroszoknak minden eszközzel segítsenek a németek és nyilasok kiverésében.

Vörös János vezérezredes

a Honvéd Vezérkar Főnöke

A harcok során német részről két kísérlet történt Budapest felmentésére, a bennmaradt katonák kiszabadítására, sikertelenül. Február 12-én a bentrekedt katonák próbáltak kitörni az őket körülzáró gyűrűből. Ez megpecsételte a Budán körülzárt erők helyzetét, mert a kitörő, hozzávetőlegesen 45 ezer német és magyar katona közül február 16-ig csak 624-nek, más források szerint 785 katonának sikerült a német vonalakig eljutnia - közli Stark Tamás tanulmányában.

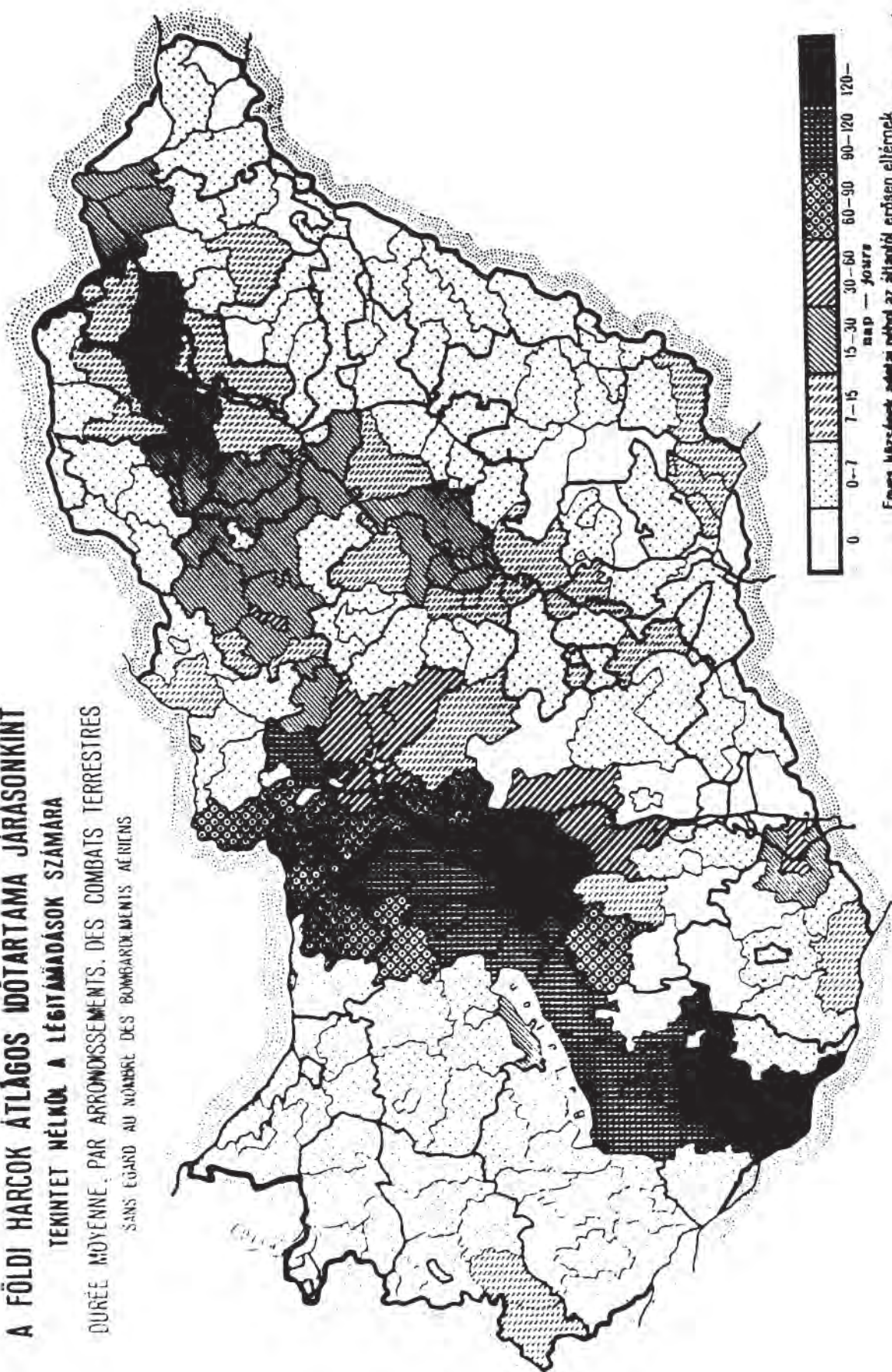
A kemény harcok eredményeként Pest január 17-én, Buda február 12-én került a szovjet csapatok kezére.

Március közepén még volt a németeknek egy nagyobb támadása a szovjet csapatok ellen Székesfehérvárnál, a Balaton déli szögletéből és a Dráván keresztül Dél-Dunántúlon. Ez a művelet is sikertelen volt. Ezután nagyobb ellenállást már nem fejtettek ki Magyarországon területén - közlik Csebe Jenő-Pethő Tibor könyvükben.

Az 1944. október 6-tól 1945. április 4-ig tartó harcok következtében Magyarországnak nagy volt az emberesztése a katonaság és a polgári lakosság között. Az anyagi kár óriási volt. A termőföldek, utak, hidak károkat szenvedtek, vagy megsemmisültek. A lakóházak, középületek, gyárak vagy megsérültek, vagy teljesen elpusztultak.

Dr. Snyder Árpád az épületkárokról készített kimutatása szerint az országban az 1941-es összeírás szerint a 25 megyében 1.526.180 lakóház volt a falvakban és a városokban, 173.331 a törvényhatósági jogú városokban. Összesen: 1.699.511.

A FÖLDI HARCOK ÁTLÁGOS IDŐTARTAMA JÁRÁSONKINT
 TEKINTET NÉLKÜL A LÉGITÁMADÁSOK SZÁMÁRA
 DURÉE MOYENNE, PAR ARRONDISSEMENTS, DES COMBATS TERRESTRES
 SANS ÉGARD AU NOMBRE DES BOMBARDEMENTS AÉRIENS

Egyes körzetekben sokkal inkább az állagból erősen elérnek
 Les districts de certaines communes diffèrent parfois sensiblement de la moyenne

A bombázások és földi harcok következtében ebből kárt szenvedett 218.159 községi és városi, valamint 63.340 törvényhatósági jogú városi lakóház.

Kiemelve Budapestet, ahol az 1941-es 46.845 lakóházból 29.320 szenvedett valamilyen kárt:

50%-on felüli kárt 1.494,

25%-os kárt 9.140,

25 %-on aluli kárt 18.686 lakóház.

A falvakban és városokban az 1941-es 1.526.180 lakóházból 218.159 szenvedett kárt:

50%-on felüli kárt 35.451,

25-50 %-os kárt 52.730,

25%-on aluli kárt 129.978.

Az országban az 1941-es adatú 1.699.551 lakóházból 28.499 szenvedett valamilyen kárt:

50%-on felülit 45.382,

25-50%-os kárt 75.195,

25%-on aluli kárt 160.922 lakóház.

Ezek - a Budapestre vonatkozó - adatok szerepelnek, kiegészítve az épen maradt épületek számával "A Székesfővárosi Statisztikai Hivatal Zsebkönyve" 1945-ben megjelent kötete függelékében is. A kimutatás kerületenkénti bontásban is közli az adatokat, de az összesítés szerint Budapesten az épületek állapota a következő volt 1945-ben:

Ép	10.323
Sérült	18.686
Súlyosan sérült	9.140
Megsemmisült	1.494
Összesen:	39.643

Ezeket az számokat közlik a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal szakemberei által összeállított jelentésben is, amelyet 1946 tavaszán a párizsi békekonferencián résztvevő magyar delegáció számára készítettek, s amely, Kövágó József polgármester előszavával "Budapest Közállapota az 1945-46 tél küszöbén" címmel megjelent.

A Székesfővárosi Statisztikai Hivatal készített egy jelentést a tönkrement lakásokról a polgármester részére, amelyet a "Források Budapest történetéhez 1945-1950. IV." című dokumentumkötet 51-es sorszámmal közöl: "A Székesfővárosi Statisztikai Hivatal jelentése a polgármesterhez a főváros lakáshelyzetéről. 1945. június 1." címmel. (108-111. p. BNB iktatatlan iratai. 1945. június. Tisztázat.)

A kimutatás a népjóléti miniszter 40.005/1945. II. N.M. számú leiratában foglalt 3 kérdésre ad választ.

Ezek: 1. A háborús viszonyok következtében használhatatlanná vált lakások és lakhelyiségek arányszáma

2. Elhagyott lakások száma

3. Azon egyének hozzávetőleges száma, akik lakással nem rendelkeznek.

Az 1. ponthoz adott válasz;

a) Lakások:

	Buda	%	Pest	%	Budapest	%
Ép	43.787	54,8	171.848	79,8	215.635	73,0
Részben használható	21.557	27,0	25.765	12,0	47.322	16,0
Használhatatlan, de helyreállítható	8.745	10,9	10.030	4,6	18.775	6,4
Helyre nem állítható (megsemmisült)	5.839	7,3	7.749	3,6	13.588	4,6
Összesen:	79.928	100,0	215.392	100,0	295.320	100,0

(Ezeket az adatokat a statisztika lebontja még kerületekre is)

b) szobák

	Buda	%	Pest	%	Budapest	%
Ép	87.601	61,2	279.389	82,6	366.990	76,2
Használhatatlan, de helyreállítható	43.539	30,4	44.956	13,3	88.495	18,4
Helyre nem állítható (megsemmisült)	12.042	8,4	13.753	4,1	25.792* (*25.795)	5,4
Összesen:	143.182	100,0	338.098	100,0	481.280	100,0

c) üzletek, műhelyek, raktárak, irodák, stb.

	Buda	%	Pest	%	Budapest	%
Ép	6.071	58,1	27.689	75,6	33.760	71,7
Részben használható	2.092	20,0	4.839	13,2	6.931	14,7
Használhatatlan, de helyreállítható	1.802	17,2	2.898	7,9	4.700	10,0
Helyre nem állítható (megsemmisült)	495	4,7	1.191	3,3	1.686	3,6
Összesen:	10.460	100,0	36.617	100,0	47.077	100,0

2. elhagyott lakások száma

	Buda	Pest	Budapest
Lakott lakások	58.233	188.101	246.334
Lakatlan lakások	7.111	9.024	16.135
Ebből: ingósággal üresen áll	5.690 1.421	5.412 3.612	11.102 5.033

(Ezek az adatok az 1945. március 25-i állapotot rögzítik. Ez később változott)

3. Azon egyének hozzátetölleges száma, akik lakással nem rendelkeznek.

A 3. pontra adott választ a jelentés így összegzi:

Budapesten a családok száma 280.386 volt. (Ebből Budán 63.619, Pesten 216.767 élt.)

Ezek közül 55.750 családnak nem volt külön otthona (ebből Budán 12.047, Pesten 43.703), akik más főbélő családdal együtt társ- vagy albélőként közös lakásban laktak.

Mennyi ember élt ekkor Budapesten, illetve Magyarországon?

Ha megnézzük a statisztikai összeállításokat a háború okozta embervesztésekről, szomorú képet kapunk.

Összehasonlítva az 1941. január 31-i adattal az alábbi eredményeket kapjuk:

Magyarország lélekszáma	1941. január 31-én	9.319.992 fő
	1945. június 30-án	8.656.178 fő
Ebből a budapesti adat	1941. január 31-én	1.164.963 fő
	1945. június 30-án	889.846 fő volt.

A hiány Magyarországon 663.814, ebből Budapest 275.117.

Dr. Snyder Árpád statisztikai összeállításában a tényleges veszteség a háborús cselekmények következtében a következő:

Életét vesztesette Magyarországon	44.490 fő, ebből Budapest	9.477 fő
Elmenekült, eltűnt	1.033.491	
Elhurcoltatott, eltűnt	355.815 fő ezekből Budapest	391.876 fő.

Az elmenekültek és elhurcoltak közül 1945. június 30-ig nem tért vissza:

Elmenekültek közül	641.506 fő, ebből Budapestre a becsült szám	391.876 fő
Elhurcoltak közül	224.777 fő.	

Az elhurcoltatott, elmenekült 355.815 főből a zsidó származású 176.207 fő. Ebből 1945. június 30-ig nem tért vissza 136.478 fő, budapesti adat kivételével, ide nincs adatközlés.

Ez az első gyors statisztika adata, amely a későbbiek során változott.

Az embervesztesség a II. világháborúban egészen másként alakult, mint az I. világháborúban. Az I. világháborúban az embervesztesség majdnem kizárólagosan a frontokon keletkezett. A II. világháború embervesztése kiterjedt a hátszakra is. A légitámadások és a földi harcok következtében a polgári lakosság embervesztése számban majdnem akkora volt, mint a katonai veszteség.

A katonai veszteség összeállítása több forrásból tevődik össze:

Stark Tamás a könyvében idéz egy adatot, amelyet a HM Veszteségi osztálya állított össze. A HM Veszteségi osztálya által 1944. május 15-én közzétett jelentésében 1941. június 26-tól 1943. december 31-ig a veszteség 142.699 fő volt. Ebből elesett: 18.852 fő, megsebesült 40.551 fő, eltűnt 80.549 fő, hadifogságba esett 2.747 fő. Ez az adat azért fontos, mert ez szerepelt az 1946-os Békeelőkészítő csoportnak küldött anyagban is. De ez a számadat nem tartalmazza az 1944-es és 1945-ös veszteségeket.

Dr. Snyder Árpád az 1944. december 31-ig befutott katonai veszteségekről közöl adatokat. Ezek feldolgozása alapján az összes veszteség 256.431 fő volt.

Ebből:	elesettek	37.490 fő
	sebesültek	88.296 fő
	foglyok	5.755 fő
	eltűntek	124.890 fő

Ez a szám a későbbiekben tovább módosult, mert a sebesültek közül is sokan meghalhattak később és az eltűntek között is sok halott lehetett.

Ehhez az adathoz jön még az 1945-ös emberveszteség, amelyet Adonyi Ferenc hadtörténész, a háborúban vezérkari őrnagy, hadosztályparancsnok, "A magyar katona a második világháborúban" című Klagenfurtban 1954-ben megjelent könyvében 45.000 főben állapított meg.

Stark Tamás a magyar honvédségnek 1944. novemberétől a háború végéig elszenvedett összveszteségét 50-55.000 főre becsüli.

Ezek szerint az 1944. december 31-ig elvesztett 256.431 fős veszteséggel együtt a magyar hadsereg kb. 300-310.000 katonát veszített.

Ezt a statisztikai adatot meghaladó, bár hiányos adatokon, a becslésen alapuló összeállítást is közöl Snyder Árpád, aki az emberveszteséget 400.000-ben foglalja össze az alábbiak szerint:

Katonai veszteségek a Szovjetunió területén	100.000 fő
Katonai veszteségek Budapest ostroma következtében és a vidéken	24.000 fő
Bombázások következtében Budapesten meghalt polgári személy	6.500 fő
Bombázások következtében vidéken meghalt polgári személy	9.500 fő
Magyarországon ejtett hadifoglyok közül elhalt	12.000 fő
Budapest ostroma alatt háborús cselekmények következtében meghalt polgári személy	8.000 fő
Budapest ostromának következményei folytán meghalt polgári személy (háborús többlethalálozás)	20.000 fő
Zsidóság polgári veszteségei	220.000 fő
Összesen:	400.000 fő

Ez eléggé hozzávetőleges adat, de nagyon hiányos forrásadatból állította össze Snyder. Ennek ellenére a későbbi statisztikai összeállítások is ezt az adatot vették át. Korom Mihály történésznel is ezek az adatok szerepelnek, némi korrekcióval.

Stark Tamás jelzett munkájában az emberveszteséget Magyarország mai területére értve, az alábbiak szerint adja meg:

A katonai veszteségek	80-100.000 fő
A hadifogoly áldozatok száma	150.000 fő
A polgári lakosság vesztesége	80-100.000 fő
A zsidóság vesztesége	180.000 fő
körül mozog. Az összveszteség:	500.000 alatt van.
Ehhez az adathoz kapcsolódik:	
A kivándorlási egyenleg	160.000 fő
Az elvándorlók száma	460.000 fő

Starknál.

A legfrissebben megjelent könyvek közül Szabó A. Ferenc: "Egymillióval kevesebben. Emberveszteségek, népesedési tendenciák és népesedéspolitika Magyarországon (1941-1960)", Pécsen 1993-ban megjelent munkájában a legfrissebb számadatokat közli, amely az emberveszteséget az alábbiak szerint állítja össze:

Zsidó származású lakosság köréből	294.621 fő
Hadifoglyok közül	130-170.000 fő
Harci cselekmények áldozatai	89-102.000 fő
Polgári áldozatok, együtt a többlethalandósággal	80-100.000 fő
Háborús születés kiesés	50-60.000 fő
Összesen: a nagyobb számot véve	726.621 fő.

A végső veszteséget egy kollektív történeti szintézis kerekén 500.000 főre teszi.

A háború után a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal Zsebkönyve 1945-ös kiadása függelékében közli "Az 1945. évi népösszeírás előzetes eredményei"-nek statisztikáját, amely szerint ekkor Budapest lélekszáma: 832.800 fő volt.

Meg kell jegyeznünk, hogy a statisztikai kimutatások nem emeli ki külön a cigány népesség létszámát, veszteségét. Stark Tamás hivatkozik ugyan arra, hogy a Cigányok Világszövetsége 50.000-re teszi a magyarországi cigány áldozatok számát. Szabó A. Ferenc pedig Lakatos Menyhértnek egy 1984-ben elmondott előadásában jelzett 50.000 cigány veszteségről tesz említést. Megjegyzi, hogy ez hitelesen még nem igazolt szám.

Budapest 832.800 fős lélekszáma nembeli megoszlása a következő volt: 333.426 férfi és 499.374 nő. Minden 1000 férfire jutott 1.498 nő.

Ennek a 832.800 embernek az életkörülményei a lerombolt városban nagyon nehéz volt. A statisztikából kitűnt, hogy a lakáskörülmények rettenetesen rosszak voltak, bár nem minden kerületben egyformán. Voltak városrészek, amelyek jobban tönkrementek és voltak, amelyek kevesebb kárt szenvedtek.

A megrongálódott közművek miatt a közegészségügyi állapotok is nagyon megromlottak. Érdelemleges adatokat közöl a közegészségügyi állapotokról dr. Bakács Tibor: Néhány adat Budapest jelenlegi közegészségügyi helyzetéről címmel a Városi Szemle XXXII. évfolyama 1946. 1. számában, amelyben nagyon sokoldalú tájékoztatást ad a város közegészségügyéről.

A kereskedelem megbénulásával a közellátás is szinte megszűnt. Élelmiszerhiány lépett fel a városban. Ami mégis beke-
rült a piacra, sok embernek megfizethetetlen volt.

1945 tavaszán, amikor az új létfenntartási index számítása megindult, a lakbérrel együtt számított index 58-szorosa volt az 1939 augusztusinak, s ez a szám 1945 júniusig stabil maradt.

Az inflációval megindult a drágulás folyamata. Eleinte lassabban, majd szeptembertől kezdve egyre rohamosabban.

A Magyar Statisztikai Szemle XXIV. évfolyam 7-9. szám 1946. július-szeptemberi számában Cs. L. szignóval "Kiskereskedelmi árak és a létfenntartási költségek alakulása" címmel megjelent tanulmány részletezi a létfenntartási költség elképesztő növekedését.

A drágulás aránya 1946 május végére az összes kiadásoknál meghaladta az 1939. évi árszínvonal 7 milliárdszorosát. Ugyanez az arányszám június végén több mint 3.000 billió. Július utolsó hetében pedig több mint 2.000 quadrillióra emelkedett.

Az infláció számításához közlöm, hogy az

1 billió = 10^{12} -en

1 trillió = 10^{18} -on

1 quadrillió = 10^{24} -en

szorzóval történt.

Az emberek napról-napra éltek. Ki viszonylagosan jobban, ki rosszabbul. Nem egyforma nehézséggel küzdöttek az életben maradásért. Ebben az időben megindult a cserkereskedelem, az ún. batyuzás. Az emberek elmentek vidékre, ahová lehetett és különböző dolgokat élelemre cseréltek. 1946 második felére kezdett az élet kicsit normalizálódni.

Mindezeket az emberi veszteségeket és nehézségeket figyelembevéve és az anyagi veszteségeket pénzben kifejezve, az 1938-as árakon történő étékelés mellett, Magyarország anyagi kára a háború következményeként:

lakóházakban 1.854 millió pengő

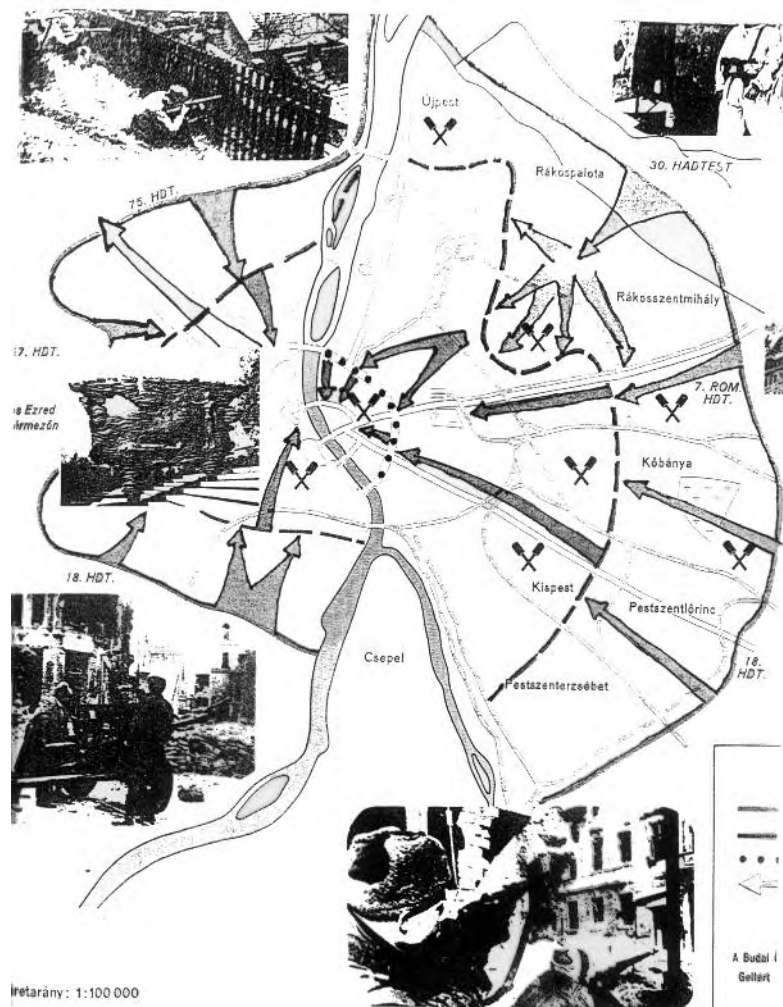
üzemi épületekben 858 millió pengő

középületekben 1.151 millió pengő

Összesen: 3.863 millió pengő

Az egyéb anyagi károkkal együtt: 21.950.9 millió pengő volt, a Magyar Statisztikai Zsebkönyv XIV. évfolyama 1947-es gazdasági kimutatása szerint.

Ezt a veszteséget kellett, csökkent lélekszámmal, tönkrement iparral, mezőgazdasággal Magyarország lakosságának pótolni az elkövetkező években.

Budapest ostroma

Gottesmann Péter (Budapest)
Fegyverek között hallgatnak-e a múzsa

A II. Világháborúval összefüggésben elhangzott és elhangzó érdekes történelmi és hadtörténeti előadás között szándékosan választottam egy, a vizsgált korrall összefüggő, mégis békés és humánus témát:

Hogyan viszonyult a két, számomra igen közelálló alkotó a korhoz. Óhatatlanul is felmerülhet a kérdés, miért Márai Sándor és Cs. Szabó László?

Amint a rövid ismertetésben írtam, számos közös vonást lehet felfedezni közöttük.

Elsősorban mindketten egész életművük során hangsúlyozták ragaszkodásukat szűkebb szülőhazájukhoz: Kassához és Kolozsvárhoz.

Mindketten megélték szülőföldjük visszacsatolását, majd újbóli elvesztését és végül mindketten 1948-tól önkéntes emigrációba vonultak.

Kétségtelen, hogy e két alkotó nem volt egymással túl jó viszonyban, de úgy gondolom, hogy ez az utókor és az olvasó szempontjából lényegtelen. Lehet, hogy a fenti párhuzamba állítás kissé erőltetett, de megengednek ennyi szubjektivitást az előadónak, aki olvasói szempontjait kívánja bemutatni. Mindenesetre mindketten egy bizonyos értékrendet képviselnek, azt a humanista, hazafias, de a magyar kultúra mellett az egyetemes kultúra iránti elkötelezettséget, amely része annak a folyamatnak, amelynek a két évvel ezelőtti előadásom témája, Kuncz Aladár is részese. Ami számomra még Máraival és Cs. Szabónál együttesen lenyűgöző tulajdonság, milyen páratlan otthonossággal mozognak a magyar és az egyetemes művelődéstörténetben, sajátos meglátásaikkal, amelyet nem kell az olvasónak minden esetben elfogadnia, de, hogy minden esetben figyelemreméltó, az biztos. Bár kétségtelen, hogy az elmúlt évtized Márai hazai reneszánszát éli, mégis az ismertetendő gondolatai bámulatosan aktuálisak, ugyanakkor örökérvényűek és azt bizonyítják, hogy Márai nem kisajátítható egyetlen politikai irányzat számára sem. Márai nem kimondottan szépirodalmi művei.

Naplója, hírlapi cikkei olvasása közben sem lehet azonban elfeledkezni, hogy ízig vérig íróról van szó. 20. századi író, akinek sorsa is végzettszerű, egyidős a századdal. 1900. április 11-én született (pont öt évvel József Attilát megelőzően) és az un. rendszerváltást megelőzően vetett véget önkézeivel életének 1989-ben.

1941-ben elsőként a Kassai őrjárat c. írása látott napvilágot. "A háborús felelősség kérdését akarom benne megfejteni, mélyebb alapokhoz nyúlva a szokásosnál.

Ez a munka mintegy folytatása lesz a Napnyugati őrjárat c. könyvemnek" - nyilatkozza. Kassa visszacsatolása után végigjárta gyermekkorai színhelyeit és elmélkedik: "A polgár és a polgári rend az emberi együttélés egyik legértékesebb, leghasznosabb, magasrendű terméke, mindaddig, amíg alkotó és hősi. A papucsos polgár, aki rádiót hallgat, szidja az adókat és a prolikat, nem eszménye senkinek. Az igazság annyi, hogy az írók nem mondták ki a válságos pillanatban megfelelő erővel a varázsszavakat. Az író a mérték."

Ugyanebben az évben Mágia címmel novella-válogatást adott közre. A címadó elbeszélésben elmondja ars poeticáját: "...felfedeztem, hogy az írás mágia. Nem hibbantam meg. Hát igézet, varázslat. Keverék szóból, álomból, jelképből, érzésből keverék, bűvös jegyek egyvelege, melynek visszaható ereje van az életre, éppen úgy, ahogy az életnek szóalkotó, jelképlelevenítő ereje is van."

Karácsonykor megjelent Az igazi című regénye. A cselekmény mindössze ennyi: egy asszony és egy férfi elmondja házasságának, szerelmének és válásának történetét két hatalmas monológban. Az író ebben a művében is a polgárság szerepével foglalkozik. A könyv megjelenése előtt így nyilatkozik: "Egy érzés azt mondja nekem, hogy kissé mohón és türelmetlenül temetik a polgárságot, talán van ebben az osztályban még valami maradék erő..., talán éppen a polgárság lesz az a híd, ahol a forradalom megegyeszen találkozik a renddel."

Decemberben kilépett a Színpadi Szerzők Egyesületéből, mivel jogi és adózási kérdésekben nem tudtak megegyezni. Jó ember és rossz ember című rövid írását a gyomai Kner Nyomda adta ki bibliofil kiadásban - mindössze 10 példányban.

1942: az egyik legtermékenyebb éve Márainak: megjelent aforisztikus gondolatgyűjteménye az Ég és föld, a Röpirat a nemzetnevelés ügyében című esszéje (ez a személye ellen irányuló legtöbb támadást kiváltó írása), A gyertyák csonkig égnek című, talán legismertebb regénye, és bemutatták december 6-án A kassai polgárok című, második színpadi művét. Az Ég és a föld a sztoicizmus sugallatára született, a Röpirat viszont a "legnagyobb szerencsétlenség"-ből kiindulva a háború utáni nevelési feladatokat próbálja meg felvázolni: "Európa legjobb szellemeinek meggyőződése, hogy a bolsevizmus nem lehet az occidentális tömegek életformája. Mesterségeket meg lehet tanulni, hivatásra csak teljes önfeláldozással, egyfajta kegyelmi állapotban lehet felkészülni. De aki szerepet vállal a világban, búcsúzzon el sok mindentől, ami tetszetős káprázat, a nemzeti önértetnek hízelgő pátosz és öncsalás. A magyarságnak meg kell vizsgálnia igazi helyzetét a népek között, meg kell mérni erejét". Írása nyomán nagyon sok támadás éri, pedagógiai és politikai vonalon egyaránt. (pld. Dékány István, ill. Bajcsy-Zsilinszky Endre részéről). A gyertyák csonkig égnek szerint a világ ellen csak elzárkózással lehet védekezni.

A regény két párhuzamos monológja szinte áriává válik, levegőtlen szóismétlésekkel teli ez a mű - hangsúlyozzák bírálói, még szerkesztésének eredetiségét sem említik erényként. A kassai polgárok (amit eredetileg Kassán szerettek volna bemutatni) felteszi a "márais" alapkérdést: azonosulhat-e a művész korával, harcolhat-e? "Mindig nyugatra menj. Én ne feledd soha, hogy keletről jöttél" - mondja János mester, akinek vésőjéből Omodé nádor megölésével fegyver lett, de a fegyver többé nem válhat vésővé, mestersége eszközévé. (A bemutató után két nappal már könyv alakban is kapható a dráma.) Ugyancsak ebben az évben választották Márait a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává, május 15-én.

1943-ban megjelent művei mélyülő befelé fordulásról, menekülésről, a túlélés lehetőségeit kutató magatartásról tanúskodnak. Bár sikere szinte töretlen - elnyeri például az Akadémia Szabó Károly jutalmát, decemberben megtartotta székfoglalóját az Akadémián - belső válsága egyre jobban elmélyül. Rejtőzködéséről tanúskodik az is, hogy jó néhány cikket Caliban álneven írt lapjába.) Vasárnapi krónika címmel a Pesti Hírlap azonos című rovatában megjelent írásait gyűjti össze. Regényében, a Sirályban a párhuzamos monológ segítségével teszi fel a kérdést: van-e mód újraélni a múltat? Válasz: az egyetlen lehetséges megoldás a menekülés. A Füves Könyv gyógyír a kor, a háború, a magány ellen: sikerének titka az aforisztikus megfogalmazásban, a témák sokszínűségében és találó, bölcs tanácsként való megfogalmazásában rejlik. "Az életnek értéket csak a szolgálat adhat, amellyel az emberek ügye felé fordulunk. Ember vagy, tehát ember módra és emberek között kell élned". Utolsó "epigrammájában" önmagáról vall: "Utolsó lehettemmel is köszönöm a sorsnak, hogy ember voltam és az értelem egy szikrája világított az én homályos lelkemben is. Láttam a földet, az eget, az évszakokat. Megismertem a szerelmet, a valóság töredékeit, a vágyakat és a csalódásokat. A földön éltem és lassan felderültem. Egy napon meghalok: s ez is milyen csodálatosan rendjén való és egyszerű. Történhetett velem más, jobb, nagyszerűbb? Nem történhetett. Megéltem a legtöbbet és a legnagyobb szerűbbet, az emberi sorsot. Más és jobb nem is történhetett velem."

A háború, végkifejlete felé haladva, egyre inkább elvonulásra készítette Márait. Néhány újsághír jelzi, hogy él és alkot: Varázs címmel darabot írt, Bolváry Géza filmre akarta vinni A gyertyák csonkig égnék című regényt. Átesett egy súlyosabb betegségen, és döntésre kellett elszánnia magát, amikor 1944. március 19-én bevonultak a németek. Választása a hallgatás - írta az f.j. monogrammal jegyzett 1945-ös Magyar Nemzet- interjú bevezetője. "Márai Sándor 1944. március 19-én letette a tollat.

Nem volt hajlandó német megszállás alatt munkát végezni." Később, az orosz megszállás alatt sem... Leányfalut választották feleségével a nehéz napok átvészelésére.

"Aki ma ír, mintha csak tanúságot akarna tenni egy későbbi kor számára...

tanúságot arról, hogy a század, amelyben születünk, valamikor az értelem diadalát hirdette. S utolsó pillanatig, amíg a betűt leírom engedik, tanúskodni akarok arról, hogy volt egy kor és lét néhány nemzedék, amely az értelem diadalát hirdette az ösztönök felett, s hitt a szellem ellenálló erejében."

"Minden bölcs, kinek gondolatait megismernem sikerült, arra tanított, hogy élni és írni úgy kell, mintha minden cselekedetünk utolsó lenne az életben, mintha minden leírt mondatunk után a halál érzélgés, félelem és oktalan gyávaság nélkül való tudata ad életünknek és írásunknak igazi magatartást. Végzetesen kell élni és írni, tehát nyugodtan, nagyon figyelmesen, egyforma erővel figyelve a világra és önmagunkra, értelmünkre és szenvedélyeinkre, az emberek szándékaira és a mindenséghez való kapcsolatainkra.

Ez az egyetlen emberhez méltó magatartás: többet Isten sem kíván tőlünk. S nincs nagyobb bűn és hiúbb kísérlet, mint többet vagy mást akarni, mint amit Isten kíván tőlünk."

Füves könyv, 1943.

"Hol az otthon? Múltunkban, hagyományunkban, emlékeinkben.

Itt van, ebben a városban, a Dómban, melynek északi kapuján belépek most, e boltívek alatt, s a mélyben, a sírboltban, ahol Rákóczi hamvait őrzik a kövek és az emlékezés. A szarkofágot elborítják heves és buzgó zarándokok szalagos koszorúi. A nemzet most idezarándokol,

szabadságról, magyarságról, ellenállásról, harcokról és kereszténységről emlékezik e kövek és csontok előtt. Veszélyben az ember mindig meghitt kezek után nyúl, s ezek az elporladt kezek néha nyugtatóbb szorítással üzennek és biztatnak az időből, mint a kortársak parolái."

Kassai őrzarat, 1941.

A Rómában élő Szőnyi Zsuzsa, a festő Szőnyi István lánya, akinek levelezését mind Máraival, mind Cs. Szabóval az utóbbi időben adták ki könyvben, így emlékezik Máraira:

"A háború előtt Magyarországon a közeledő tragédia előszelét érezve mindenbe belekapaszkodtunk, ami a hitleri örületnek gátat vethetett volna. Máraira úgy néztünk fel, mint lelkiismeretünk képviselőjére és a humanista magatartás példaképére. A harmincas évek végén megjelent könyveit gimnazista, majd egyetemista korunkban mohón olvastuk, mi is lázadónak, sértődöttnak éreztük magunkat, és magyarázatot kerestünk az égető kérdésekre, amelyekre másutt nem találtunk választ. Még ma is összeszorul a szívem, ha a Varázs vagy a Kaland című színdarabjára visszaemlékezem. A legnagyobb akkori színészek versengve vállaltak szerepet a Márai-darabokban és a közönség megbabonázva hallgatta minden szavukat. Talán a Varázs kezdődött ezzel a ma is fülembe csengő mondattal: Ma este hallgatnak a madarak. Máig sem tudom elfelejteni azt a borzongást, amit a feszült várakozás idézett fel. Mi következik, mi fog történni? Csak Ibsen volt képes ilyen feszültséget teremteni.

Felejtethetetlen élmény volt a régi, még ép Nemzeti Színházban A kassai polgárok bemutatója: felment a függöny és a halálos csendben egy kérlelhetetlen, félelem nélküli író szólalt meg. Kimondta az igazságot, ott és akkor, amikor mindenki más hallgatott. Az azóta eltelt hatvan év sem törte meg ezt a hangot. A soha meg nem alkuvó író regényeiben, naplóiban áttételesen megélhettük az egész világot lángba borító náciizmus, majd a milliókat rabszolgasorba kényszerítő, gyilkos sztálini diktatúra közeledtét, a két zsarnoki rendszerből menekülők, az otthonmaradottak és a külföldre került magyarság emberi problémáit. A kassai polgár arra tanított bennünket, hogy a legmostohább körülmények között se adjuk föl emberi méltóságunkat, és maradjunk hűségesek az európai műveltség kategorikus imperatívuszához."

"Végül is tudnod kell, mi volt dolgod a földön. Semmi esetre sem az, hogy bizonyos összegű, állagú és minőségű cson-

tot, húst, zsiradékot és zsigereket vegyi üzemben tartsál. Az sem, hogy címekeket, rangokat gyűjts, elnök legyél valamilyen társaságban, díszes ruhákban sétálj és rázzad a csengőt. Az sem - s ez már jobban fáj - hogy boldog legyél, mert boldogság nincsen, hiszen minden vágyad a megvalósulás pillanatában eltorzul, s inkább nyűg már, mint öröm. Ilyen az ember.

Nem, egyetlen dolgod, létezésed egyetlen értelme a földön, hogy megismerjed az emberi és a világi dolgok igaz természetét, az emberi és világi tünemények összetartozását, s méltányosan viselkedj akkor is, ha embertársaid méltatlanul viselkednek.

Ez volt dolgod a földön, nem több."

Füves könyv, 1943.

"Két alapérzés hatotta át ifjúságom és férfikorom idejét. Az egyik, a valami nincs rendben alapérzése, örökség volt a gyermekkorból és békéből. Ezt az örökséget cipeltem az európai vándorutakra, s nem találkoztam jelenséggel, sem tünettel, mely feloldotta volna e szorongást. A másik, nyugtalanítóbb érzés arra tanított, hogy valami történik velem és a világgal: erők szabadultak fel, melyek felett a vezetők nem urak többé."

Összegző műből idéztem, a Kassai örjáratból, amely elsősorban az 1940-es esztendőket tapasztalatainak átszűrte világszemléleti pozíciót körvonalazza, miként egy sértődött, mert megsértett, a Garrennek művét (nem csekély joggal) veszélyeztetettnek érzékelő magyar európai tudatosítja önmaga és világa számára, de amely másodsorban annak az élettrajzi hitelességű állásfoglalásnak tanúbizonysága, amely mintegy előre kijelölte a Márai-pályarajz nyomvonalait. Egyetlen, bekezdésszerű summázatban kapjuk meg annak bizonyosságát, hogy a 20. század igaz gyermekének "vallomása" egyben önéletrajzi tapasztalatok írásba foglalása: olyan átesztétizált biográfia, amely egyfelől az Egy polgár vallomásait, az 1943-tól kezdve szinte a végső napig vezetett Naplók, továbbá olyan jellegű (kulcs) regények, mint Az igazi és az emigrációban kiadott folytatás, a Judit... és az utóhang témáit tömöríti, másfelől kor- és kórkép egy kultúra szétverésének évtizedeiről.

A bevezető idézet még egy lényegesnek tetsző tanulságot rejt: a "valami nincs rendben" sejtésből az egyetemes válságra döbbenés lesz, a "valami történik" pedig a személyiséget pusztulással fenyegető történelemmé dimenzionálódik. Márai Sándor ennek a két, 20. századi rémmesévé torzuló eseménysornak jegyében hirdette meg, hogy a költő, az értelmiségi, a polgár magatartásának mértékegysége csakis az ellenállás lehet, a kilépés a konvencionálissá sekélyesedő nyelvből, társaságból, családi és társadalmi környezetből, nemzet- és művészeti felfogásokból. Mindezt annak érdekében, hogy létrejöjjön az a szellemi életforma, amelynek "ősformáját" még Thomas Mann fogalmazta meg. Nála is kisvárosi léthelyzetről van szó (mint Márainál, aki számára Kassa az emberléptékű, az emberi kapcsolatokat valóban létrehozó, a hagyományban "álló", őrizve-teremtő közösség "ideáltípusa"), amelyben a tárgyi és a szellemi világ harmonizál egymással. Ami Márait a leginkább szorongással tölti el, a személyiség fenyegetettsége, amely egy évezredes műveltség fenyegetettsége is, amiként egy emigrációs regényben írófigurájával elbeszéli: "Ez most mind elpusztul... Elpusztul akkor is, ha az alkatrészek megmaradnak.. De elpusztul az emberfajta, amelynek öntudata volt egy műveltségről. Már csak ismereteik lesznek és ez nem ugyanaz."

Fried István irodalomtörténész értékelése szerint:

"Az 1990-es esztendőket megelőzően az olasz kritikába, napjainkban szinte a német kritikába robbant be néhány Márai-regény, többek csodálkozására éppen A gyertyák csonkig égnek. Mindez beszédesen jelzi, hogy az a fajta beszédmód, amelyen Márai Sándor fél századon keresztül munkálkodott, ma sem veszítette el teljesen időszerűségét. De beszédesen jelzi azt is, hogy az a fajta polgári tartás, amely nem egyszerűen rokona a Thomas Mannénak (vagy Mann Buddenbrookjainak) magyar változatában része annak az európai kulturális emlékezetnek, amelynek jelképpé emelkedő figurái között ott lelhetjük Márai Sándornak függetlenségüket, emberségüket, a választás és a jog biztosította szabadságukat őrző kassai polgárait. És az emberek - emlékezik írónk, szikáran, nem nosztalgikusan - , akik itt születtek, a gótikus dóm árnyékában, másképpen voltak polgárok, mint akárhol másutt Magyarországon - a maguk patriciusi életformájában zárkózottabbak voltak, mint a dzsentri vagy az arisztokrata. Polgárok voltak, nem akartak más lenni, sem többet mutatni. Gótikus, reneszánsz és barokk keretek között születtek, éltek és haltak. Még akkor is, teszem gyorsan hozzá, ha úgy történt állandóan valami, hogy (mint egy német ismertetője állítja) e század koronatanújának az irdatlan távolban kellett ébren tartania e kassai polgárok emlékezetét.

A rádió eljuttatja az irodalmat az olvasóközönség olyan rétegeihez is, amelyeknek eddig sem módjuk, sem kedvük nem volt megismerkedni vele.

Nálunk az írók kasztokban élnek. X. lap előfizetői nem ismerik, vagy csak hallomásból, felületesen tudnak arról az íróról, aki az Y. lap dolgozó munkatársa. A rádió bizonyos területenkívüliséget jelent a magyar irodalomnak. Mindenki találkozhat itt mindenkivel. Az ismerkedés módja, az író hangja, előadásmódora bizonyos bensőséges, meghittebb viszonyba kapcsolják az író és a közönség között. Talán ezért az a különös láz, ami elfog, ha a mikrofon előtt állók.

A magyar közönség számára az Irodalom valóságosabb, amióta a rádió közvetíti. Egy vasárnapi előadást sok százezernyi fül fogad magába, köztük számtalan olyan ember is, akik régebben talán évszámra nem jutottak könyvhöz.

A rádió területenkívüliséget jelent a magyar irodalomnak."

Rádióélet, 1935.

Márai Sándor: Vasárnapi krónika 1942. szept. 27.

"A város, ez a későn vacsorázó, későn fekvő, színház után kávéházban és vendéglőben szívesen elidőző város egyszerre megtanulta, hogy lehet korán is feküdni. Tíz óra után a legtöbb ember ágyban lapít. Az idegesebbek éjfélre nyaggatják a

rádiót, lesik, hogy sporteredmények vagy cigánymuzsika közben nem hangzik-e fel a Figyelem, Légő-közületek! ... - kezdetű figyelmeztetés, melynek hallatára az óvatosabbak kimásznak az ágyból, óvóhelycsomagjukat magukhoz szorítják, felöltöznek és várják a fejleményeket. Mindenki egyénien rendezkedett be az éjszaka első, veszélyes óráira, de nagy általánosságban kialakultak a légiveszélyvel szemben bizonyos magatartási átlagok: van, aki tízkor lefekszik, nem hallgat rádiót, fülére húzza a paplant, s várja, hogy békén múltjék az éjszaka vagy álmából ébressze a sziréna (ezek okosabbak!), s vannak az óvatosak és riadozók, akik végigszenvedik a rádió műsorát éjfélig, s csak aztán merik lelküket Istennek ajánlani. Általában a város a légiveszély idegpróbáján egyhangú változatokkal esett át: az első támadást a legtöbb ember tájékoztatlanul szemlélte erkélyéről vagy ablakából. (E sorok írója is így cselekedett). A második támadást áldatlan és kellemetlen körülmények között, óvóhely nélkül éltem át, egy földszintes házban, s ellentétben a bátrakkal, (vagy szájhősökkel) bevalom, hogy ez a második riasztás, mely csaknem négy óra hosszát tartott, kellemetlen emlékeket hagyott idegeimben: a második támadás után négy-öt napig a szürkülettel egyidejűleg különös, addig nem ismert szorongást éreztem, melyet csak az éjszaka oszlatott el. Az ötödik napon ez a szorongás nyom nélkül elmúlt, a szürkület fátylaít könnyősen szemlélem, nem is tudom miért...? Úgy látszik, ilyen az emberi természet, megszokja a veszélyt. Mindenesetre kialakult a legtöbb ember életében egyfajta új rend: esti meghívásokat lehetőleg senki nem fogad el, az emberek hét órakor találkoznak vendéglőkben, s kilenckor hazasietnek, személyesen ellenőrzik a lakás elsőtétitését, rádióznak, olvasnak vagy pasziánszot vetnek éjfélig. A bölcsek lefeküsznek aludni. A világ, mely a szürkület fátylaival egyidejűleg megtelik a veszély lehetőségével - mintha láthatatlan fenevadak lopakodnának az éjszakában, a mennyei és földi kertek alatt -, elvesztette varázsát, az otthon varázsosan visszanyerte vonzerejét. A táncos és dáriódos helyek kiürülnek, az otthonok megtelnek. Ez lenne az új biedermeier? ... Egy nagy író azt mondotta: a jámborság forrása mindig a halál.

Több türelemmel hallgatni meg az embereket, az ellenfeleket is, mindenkit, aki másképpen vélekedik, mint ahogy ezt te helyesnek hiszed. Türelemmel hallgatni azokat is, akik - tájékoztatlanságból, vagy indulatból - életérdekeik ellen beszélnek, cselekszenek, élnek.

Először is, nem biztos, nincs-e igazuk? Aztán, nyugodj bele, hogy az emberek más módon akarnak eljutni a boldogsághoz, s a boldogtalansághoz is, mint te helyesnek véled. Az embereknek joguk van a tönkremenéshez is. Segíts, ha tudsz, rajtuk és magadon, de nem vitasd ezt a jogukat.

Tudunk-e Svédországot, Dániát csinálni Magyarországból, vagy pedig afféle macedón föld lesz belőle? Van-e idő és ember hozzá, hogy Svédországot, Dániát csináljunk belőle? Ez a kérdés.

Magyarország elnácisodását hosszú időn át háromszáz ember akadályozta meg, köztük néhány arisztokrata. De ugyanez a garnitúra már nem alkalmas arra, hogy megakadályozza Magyarország balkanizálódását. Ezt csak öntudatos, művelt polgárság tudja megakadályozni, tehát egy emberfajta, amely nálunk teljesen hiányzik. Az elmúlt 25 év kontraszelekciója tudatosan szorította hátra a kísérleteket, melyek demokrata középosztályt akartak nevelni - mindenki gyanús volt, zsidóbérenc, vagy titkos bolsevik, aki demokrata nevelésről szólt. Most pontosan ez a réteg hiányzik.

Magyarországon nincs kétféle emberi garnitúra: nincs jobb és baloldali elit.

Csak egy emberi garnitúra van, s ha e néhány embert elviszik internáló táborba: az ország nagyon hosszú időre megszűnt Európa szerves része lenni.

Megéltem a liberalizmust, a kommunizmust, a fehér korszakot, a neobarokk demokráciát, a fasizmust és nemzeti szocializmust, s lehet, hogy meg kell még élnem rózsaszín vagy vörös korszakok változatait. De nem éltem és nem élhetek a jövőben sem olyan politikai vagy világnézeti jelszavak jegyében, amikor a nyomorékok és nyavalyatörösök nem gyűlölik az egészségeseket, s a tehetségtelenek és féltehetségek ne illethetnek hazug és képtelen vádak özönével azokat, kiknek tehetsége egy centiméterrel kilátszik valamelyik szakmából. Aki ezt nem tudja, nem ismeri az embert. Ezzel számolni kell, mint a halállal."

Naplóját külön elválasztja szaggatottan 1944. március 19.

A németek megszállták Magyarországot.

A legújabb magyar irodalmi lexikon a következőket írja Cs. Szabó Lászlóról:

Csikcsekefalvi Szabó László (Budapest, 1905. november 11.- 1984. szeptember 28. Budapest),

író, esszéíró, kritikus. Gyermekkorát Kolozsváron töltötte, 1918-ban szüleiivel Budapestre költözött.

A közgazdasági egyetemen szerzett diplomát, 1925-26-ban, Párizsban a Sorbonne hallgatója volt. 1932-35-ben Éber Antalnak, a Magyar-Olasz Bank és a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara elnökének titkára. 1935-1944 között a Magyar Rádió irodalmi osztályának vezetője, jelentős szerepet vállalt az élő magyar irodalom megismertetésében. 1936-ban Baumgarten-díjat kapott. Több alkalommal járt Nyugat-Európában. 1944-ben a német megszállás után bujkálni kényszerült. 1945-től a Képzőművészeti Főiskola Művelődéstörténeti Tanszékének vezetője. 1948 végén Olaszországba utazott tanulmányútra. 1949 februárjában emigrált, Rómában és Firenzében élt, 1951-ben Angliában telepedett le, 1983-tól a BBC munkatársa volt. Fontos szerepet vállalt a nyugati magyar irodalom összefogásában. 1972-ben nyugalomba vonult. 1980-tól évente hazalátogatott, bejárta az országot, és kapcsolatot teremtett az irodalmi és művészeti élet képviselőivel. Budapesten váratlanul halt meg, végakarata szerint Sárospatakon helyezték örök nyugalomra. A Nyugat "esszéíró nemzedékének" tagjaként indult. Részt vett az antifasiszta szellemi ellenállásban. Az emigrációban számot adott az idegenben élő magyar író helyzetéről: a hontalanságról és számkivetettségéről. Fő érdeklődési területei: az olasz reneszánsz, a klasszikus angol festészet, Shakespeare munkássága, valamint a magyar irodalom öröksége és kortársi eredményei. Cs. Szabó László a "szerelmes földrajz" fogalmának megteremtője, Szabó Zoltán azonos című munkájának ihletője."

Cs. Szabó László: Hülő Árnyékban című önéletrajzi művében így emlékezik a Rádió Irodalmi Osztályán töltött kilenc évre és Kozmai Miklósr, a Rádió elnökére:

“Kozma Miklós 1935. derekán meghívott a Magyar Rádió irodalmi osztályvezetőjének. Németh László helyére léptem: ő kilenc vagy tíz hónap után elkedvetlenedve belefáradt a feladatba, ráunt, hogy taktikázzék riasztóan nagy álmaiért.

Különös helyzet állt elő. Belügyminiszeri kinevezése után Kozma Miklós természetesen lemondott diktátorinak nevezhető elnöki tisztéről a Magyar Távirati Iroda és Rádió élén. Nyíltan nem állhatott ki értem. De mégis csak fedezett a háttérből, kedvetlenül meghunyászkodva miatta ragaszkodott hozzám a vezetőség. Legalább a fele titokban egyetértett a hajtóvadászattal, úgy kellett nekik, mint asszonynak a púp. A kérdés tulajdonképpen mindenki számára az volt, hogy meddig, s miképp bírom én. Azokban a hetekben jöttem rá nagy belső erőtartalomra, valóságos megvilágosodás volt.

Keztem komolyan becsülni az idegeimet. Szótlan egykedvűséggel álltam a kivégző kísérletet, egy idő után a támadók merültek ki, nem én, egyszerre síri csönd támadt, s többé nem törte meg ellenséges hang. Ravaszkodó számítás nélkül, csupán diplomatikus erdélyi érzékkel soha nem szerepeltem a műsoron, pedig jogom lett volna, mások ki is használták busás mellékkeresetnek. Legalább két havi fizetéssel fölérő évi tiszteletdíjakról mondtam le, mint író, hogy megtámadhatatlan maradjak. Lelkem örökös nyugalomát vásároltam meg ezen az áron, jó vásár volt. Műsorainkat az állammal, közelebből a Posta Vezérigazgatósággal kötött szerződés jogán szerdánként miniszterközi ellenőrző bizottság böngészte át. Az a jó modorú, kedélyes, mondhatnám mikszáthos stílusú rovincsolás, amely a második világháború alatt fokozatosan megszűrítve, s a frontmozgás szerint mind idegesebben végül több gondot és keserűséget okozott, mint a kinevezésemkor hóbörgő sajtó. Vétőjoga volt a bizottságnak. Néhány szeretett barátomat, Vas Istvánt, Radnóti Miklóst, Devecseri Gábort végül már csak névtelen műfordításokkal tudtam szerény tiszteletdíjhoz segíteni. Mikor a második világháború vége felé a Külügyminisztérium önigazoló anyagot gyűjtött az elképzelhető minden rosszal és újabb megtorlásokkal fenyegető béketárgyalásra, részben az én műsoraimból gyűjtöttek kedvező alibit. Ábrándos igyekezet volt, nyomósabb igazoló érvekre is fűtültek Párizsban a hatalmak, kész volt az előre gyártott ítélet, lényegében népbírósi, ha formailag nem is az.

Trianon és Párizs: talán végzetes, hogy ott működtek immár nemzetközi jogi mezben és globális politikai érvénnyel a jakobinus forradalmi vésztörvényszék "szalonképes" utódai.

Kozma Miklós egyszer magával vitt, egyszer meg kiküldött egy bizalmas külföldi útra, okulhattam a lázbeteg Fegyveres Európáról. Iszonyatok lavínja alatt görögtünk, görgünk most is, már aki túlélte, de holtig állítom, hogy a harmincas évek volt a század mélypontja, reménytelennek látszó, megalázó, tehetetlen, undorító. Elsöpörte az 1924 és 1929 közti öt jámborabb év, egy szusszanásnyi Aranykor nyomait. Persze az sem volt tömör aranyból, hártavékony volt az aranyozása. Folytatásától kilel a hideg.

Ott hagytam el, hogy a rádiónál ülök. Háromszor hallottam a himnuszt, a Csallóközért, Kárpátaljáért, Észak-Erdélyért. Mindig ugyanúgy: folyt a könnyem az örömtől s égette szívemet a szégyen.

Hogyne, a döntés illet egy negyedszázad elhallgató, hamis stílusához.

Az erdélyi bevonuláskor én vezettem a Kolozsvár - Marosvásárhely vonalára rendelt középső rádiós osztagot, kis csoportunk sztárja Pluhár István volt, a szédületes szókésztségű helyszíni közvetítő, s országos kedvenc. Ártádnál léptük át a határt, Nagyvárad, a Királyhágó, Csucs a Körös völgyben,

Kalotaszeg a szemek a láncban, csapataink előtt értünk be az első nemzeti zászlós autón Kolozsvárra, önkívületben volt az akkor még zömében zengzetesen magyar város. Egyenest a gyermekkori házhoz hajtattam, megcsendült az utcakapura szerelt kis vasharang, hang a Paradicsomból, édesanyám rézsút szemben épp a nyitott konyhaajtóban állt, sejtelve sem volt, hogy jövök. "Mit akarsz ebédre?" kérdezte rögtön a csókok után. Majd elsüllyedtem a válasszal. Száraz sajtót pirított kenyéren, s két reszelt almát, mert gyomrom még mindig vadul dulakodott az ártádni töltött káposztával. Négy év múlva abban a házban is köszöntem el tőle, 1944 telén, futó búcsúlátogatással Pestről, régi orosz regényekbe illő havas estén, mielőtt a nyitott szán holdfényes, kihalt városomon keresztül az állomásra száguldott.

A szívfacsaróan megható napokat bepiszkolta hadosztályunk vezérkari főnöke, akkor kerültem először hallóközelbe vérbeli nyilassal. Mocskos nyelvet s becsmérő viselkedését "a ráncba szedni való, rózsaszínű erdélyiek"-ről a kormány is megelégtelt - Keresztes Fischer Ferencet, a becsületes, jó magyar érzésű belügyminisztert például "a Fischer gyerek"-nek nevezte röhögő katonái előtt -, vizsgálat indult ellene, de az ügyet eltussolták, szerencsémre, mert beidézett tanúként esetleg meggyült volna bajom a katonapolitikai osztállyal. Hallgat arról a kinos tapasztalatról, s az erdélyiek gyors kiábrándulásáról Erdélyben című könyvem. Nem akartam ünneprontó lenni, hiszen annyi szépség úszott be el-elködődő szemeimbe. A második világháború küszöbén türhetetlen vihar előtti légnyomás nehezedett Európára, fullasztó szédület, gyakori émelygés kerülgette azokat, akik nem szurkoltak Hitler biztosra vett villámgyőzelmének. Ma már tudjuk, hogy Franciaországban is sok ezrével voltak szurkolók, hát még Magyarországon! Nálunk a nagyszájú konjunkturalovagok. Ekkor küldte ki a kormányzó régi bizalmasát, Kozma Miklóst Lengyelországba, politikai földérintésre. Feleségén kívül titkára, s én kísértük el 1939 áprilisában, engem pusztán barátságból vett maga mellé. Varsóban naponta tárgyalt József Beck külügyminiszterrel - ő volt az erős kéz a kormányban - , vendéglátói többször elvitték bizalmas katonai szemlékre. Szakembert, mert Kozma tényleges huszártiszt volt az első világháború alatt, hadi élményeit később elmondta Egy csapattiszt naplójában (1932).

Az 1940-ben megjelent Erdélyben, valamint az 1941-ben megjelent Erdély öröksége (Makkai Lászlóval, erdélyi emlékirók szöveggyűjteménye tíz kötetben) művekről most azért nem teszek részletesen említést, mert egy külön előadás témájaként tervezem a jövőben.

Mélységesen leverte, amit tapasztalt. Ma már világszerte közhely, de nekünk még szorongató titokként kötötte lelkünkre

hazafelé. Mit jelenthet a kormányzónak? A lengyelek harcias bizalommal készülnek a kikerülhetetlen leszámolásra, mert nekik van a világ legjobb lovasságuk! Ami igaz is, tette hozzá keserű mosollyal a volt huszártiszt, lovassággal fogják forgácsra szabdalni a német légierőt és tankokat. Persze a gorodoki roham lesz az ő háborújuk, a veszettül hősi gorodoki roham és semmi egyéb! Csak bámultunk rá s ő hirtelen észbe kapott: mi már nem tudhatjuk mire céloz. A múlt háború elején két remek huszárezred semmisült meg Gorodoknál, legendásan hősi támadásban orosz géppuskafészek ellen. Az utazás emléke ott van a Fegyveres Európa című könyvem második fejezetében. Abból idézek.

Nem akarnak mindenáron megmenekülni. A Hradzsín sértetlen maradt, a reimsi templom bombazáportól térdre roskadt az első világháborúban: nekik Reims a példa. A föltámadt dóm sokkal erősebb, sokkal fiatalabb, mint a megkímélt császárpalota. Bem József a maga szűkszavú katonanyelvén biztosan szép szállóigét talált volna erre. Talán ezt: csak a szegényből nincs föltámadás. Megnézem a jegyzet dátumát, 1935. ápr. 25. Ha esetleg profétikusan hangzik, ezúttal könnyű dolga volt a profétának.

Pár éves rádiósszolgálatom után rejtélyes, megható barátság alakult ki a sokkal idősebb, nagy hatalmú férfival. Balatonföldvári nyaraimon gyakran ebédeltem s vacsoráztam bérelt villájukban, hetenként vacsora után többször römiztem budai lakásukon. Unokatestvére, Kandó László, a festő volt e barátság bábja, később közvetítő nélkül tovább mélyült. Így hatoltam be akaratlanul egy shakespeare-i tragédiatöredékbe, ha mást nem, ezt az egyet megpróbáltam volna kidolgozni.

Talán belebukom, talán nem. Emigráns írók azonban megkímélik a Sors az ilyen kudarcától: nincs színpada. Hamarosan elmondom.

1939 tavaszán visszacsatolták Kárpátalját, s ő lett a kormányzói biztosa. Helytartót is mondhatnék. Az, amit ungvári székhelyéről megkísérelt, szívordítóan szép és reménytelen volt, Don Quijote lehetne a tiszta lelkű jelképe. A dunántúli Kozma család megbecsült nevet szerzett a kiegyezés korban, Miklós nagyapja (s Petőfi pápai iskolatársa) Sándor, a szabad szellemű, puritán nagy jogász szervezte meg az ügyészséget és bünvádi perrendtartást, tágabb értelemben ő modernizálta nyugat-európai szinten a polgári jogrendet, nagybátyja, Andor, a szellemes szatirikus költő a legjobbak egyike volt Arany János követőiből, már pedig Ady forradalmáig az "Arany istálló" rangot, s nem kicsinylést jelentett a konzervatív, de művelt közvélemény előtt. Oda tartozott Miklós huszártiszt apja, Ferenc is, aki Bárd Miklós néven verselt. Ung megyében, Turjaremetén volt méntelepparancsnok, fiának tehát Kárpátalja volt az öregedéssel együtt szépülő, elveszett Édenkert.

Váratlanul ölébe hullt, hogy Prosperója legyen: szakítva a katasztrofálisan végződő, régi nemzetiségi politikával, ő majd újfajta, humánus példának állítja idegen ajkú területek kormányzása elé. A legirgalmatlanabb háborúban, mialatt faluirtó gerillák, népirtó SS-alakulatok keringtek, egymást öldösve a kiszolgáltatott, csonka ország határai körül!

Jó szándékú nyelvi és egyházi politikája miatt hulltak fejére az első téglák. Ruszin elemi iskolákból hiányzott a kellő számú képzett tanító, s a keleti egyház, népi többségük lelki gondozója és kalauza csigaházba húzódott vissza, mert Kozma állítólag túlságosan összebarátkozott vetélytársaikkal, a Róma-hű görög katolikusokkal, tehát a bizánci szertartáshoz hű pópák szemében helyreállította a régi machiavellista nemzetiségi politikát, divide et impera! áruló szakadárak a valódi szövetségese. Viharok sora kerekedett a Magyar Rádió ruszin adásai miatt is, mivel ahány nagy völgy volt Kárpátalján, annyi volt a tájszólása. Akármelyikük szólalt meg a mikrofon előtt, tehetetlen bosszúságukra rögtön jött a jégverés, felzúdultak a szomszéd völgyek, nem beszél az "igazi"-t. Bonkáló Sándor egyetemi tanár, orosz tanszékvezető segítségével a Rádió egy mondvacsinált ruszin irodalmi nyelven próbált békíteni, hiába. Halljátok? a Magyar Rádió beállt a Nagy Ukrán propaganda szolgálatába! Így derült ki, hogy a derék Bonkáló professzor "ruszin irodalmi nyelve" csakugyan alig különbözik az ukrántól. Akárhova lépett Prospero az elveszett és visszakapott gyermekkori Édenben, kígyók sziszegtek rá minden bokor alól.

Egy nap telefonon felhívott Ungvárra. Kérdeztem a feleségétől, egy világszép sudár asszonytól, amilyenek Zrínyi Ilonát képzeljük, hogy mit akarhat a férje. Nem tudta. Reggel érkeztem Ungvárra hálókocsin, a kormányzósági palotában helyeztek el, enyém volt a nap, s a takaros ki város, mert "a gazda" csak este tért vissza egy kiszállásról.

Vacsoraidőben beszóltak értem. Kongó hosszú folyosó vezetett a lakosztályhoz, ablakain át a sötétben is látszottak az udvaron a télre és tavaszra tárolt farakások. Hirtelen átfutott hátamon a hideg, megtorpanva lemeredtem a mélybe. Mikor elfogy az utolsó hasáb is, gondoltam, Kozma Miklós halott. Egy sötét ógörög mítosz borzongató árnyéka hullt rám.

Kettesben vacsoráztunk. Irodalomról beszélt, emlékszem, szóba kerültek Shakespeare magyar fordításai. Meg kellene ismételni a pár hónap előtti irodalmi estet is, még mindig lelkesen emlegetik itt - hogyne, feleltem, de másokkal, nehogy azt higgyék Ungváron, hogy a fővárosban minden tollforgatónak Szabó a neve, Szabó Lőrinc, Szabó Zoltán, Cs. Szabó László. Kissé csodálkozva fekédttem le. Ezért kéretett, tereferére? Lehetetlen.

Másnap este majdnem rögtön rátért apjára s gyermekkorára, nincs fogalmam, milyen elragadó a táj felső Ungban, majd elvisz kocsijával szűz erdőkön át. Hirtelen elváltozott az arca, ijesztően bíborszínűre. Csend volt egy darabig. Az erdőkön át.

Százszoros titok, amit mond: éjjelenként, nem mindennap, de sokszor holttestek hevernek ott. Őt, tíz ? kockáztattam meg rémülten. Van egy székérre való, felelte csöndesen. S hiába tiltakozik, küld híradást titkos drótokon a Belügynek, a hadseregnek s a kormányzónak, bizonyítani nem lehet, mert nappalra eltűnnek a hullák, áthúzzák Galiciába, német megszállt területre, s az SS fűtőrésszeve vállal minden rakományt, vállalná magát a gyilkolást.

De ők csak átvevők, nagyban, kicsiben, ahogy jön. Maga a tett a mi lelkünkön szárad. Érted? mi öljük meg őket. Aznap este már nem feküdtem le tanácstalanul.

Nemsokára felrobogtak vele Budapestre. Szívroham ölte meg, nagyon kegyetlenül. Megfulladt. Fejér megyei földben fekszik, a szűkebb pátériában. Halála után azt gondolták, hogy eltávozt az utódja, silány ember és gyáva katona, úgy értem: egy fikarcnyi civil kurázszi se volt benne. Kezdetben talán ő is azt hitte, később megkérdezésem nélkül fölterjesztett kor-

mányzói elismerésre. Mielőtt asztalfiókomba került, kinyitottam a tokját s megnéztem, de ma már halványan sem emlékszem, milyen volt egy Signum Laudis. A rendőr, aki mindenemet elkobozta, talán jobban emlékszik rá.

Farkas Gyula, a berlini Magyar Intézet igazgatója 1943-ban megkért - (de lehet, hogy a kérés egy félévvel korábbi keletű volt) - tartsak két irodalmi előadást Berlinben és Münchenben. Hívta Szabó Lőrincet is, ő azonban, noha sokáig a végső német győzelemre "tett" meglepő módon kitért a hívás elől. Utólag persze javára szolgált háború utáni meghurcolásánál. "Elment az eszed, Laci, éppen te ne látnád, hogy Hitler elvesztette a háborút? Több jó barátomtól hallottam a gúnyosan óvó vagy szemrehányó kérdést, mikor híre ment a németországi útnak. Hogyne vettem volna észre, feleltem, külön-külön tudja minden hajszálam, csak hogy én nem Hitlernek fogok beszélni, s nem a pártnak, hanem szabadságos katonáknak. Jöslásomat várakozáson felül, megrendítően igazolta a valóság: egyenruhás diákok töltötték meg a Humboldt egyetem auláját. Erasmus és Luther gyökeres alkati ellentétéről beszéltem, amely a 16. század elején még egyedi volt, két személyre polarizálódott, de ma már lélektanilag örök tipológiai minta, újra és újra megismétlődik a történelemben a Nagy Vita. Könnyű volt érteni, mire célzok. Valószínű, hogy hallgatóim fele, talán még több elesett a következő másfél esztendőben.

Új anyagot készítettem elő Münchennek, de Farkas Gyula kérésére megismételtem a berlini előadást az elragadóan szép rokokó Preysing palotában. Itt már több volt az ősz hallgató, néhány nagy öreg, pld. Wedekind és Keyserling barátja, Max Halbe, egykor a népi realista dráma legünnepeltebb úttörője. Mi tagadás, jólesett, hogy igen magas kora ellenére is eljött. Alig tértem haza, megkezdődött Németország szétfűzése a levegőből, összeomlott berlini szállodám, az Adlon s a háború után, első müncheni látogatásomkor hideglelősen néztem a kecses Preysing palota megszenesedett hüvelyét. Azóta helyreállították az utolsó stukkóig és cirádáig, szebb, mint valaha. Előadásom négy részre alaposan kibővíve megjelent a Magyar Csillagban, s az erasmusi és lutheri lélekalkat dualizmusáról szóló vázlat beolvadt nyitánynak egy hosszú önéletrajzi fejezetbe a német műveltség fokozatos fölfedezéséről gyermekkoromtól az 1940-es évekig. Volt, akinek tetszett, volt valaki, aki úgy lelkesült érte, hogy megpróbált rábeszélni: folytassam, folytassam, írjam meg angol, francia, olasz és spanyol fejezetét is, első igazi magyar Bildungsromant. Úgy emlékszem oroszról, elég helytelenül, nem esett szó.

Néhány esztendő múlva az Angol Rádióban irgalmatlanul szétszedtem lelkesedő barátom még lelkesebb akadémiai felszólalásait a párt sztálinista szellemű és zsargonú kulturális határozatairól. Mivel a moszkovita Révay volt a sugalmazójuk, vagy szerzőjük, ő mindig s azonnal megvilágosodott az útmutatástól. Milyen elszomorító, beteg században élek! Korról nem beszélhetek, mert gyermekségem óta ötfélét is levedlett magáról a század.

Itt a helye, hogy pár szóban kitérjek a németekre. Népeket szeretni vagy gyűlölni: esztelenség, annyiféle egyénből állnak. Nekem még az állatvilágban is csak a poloska, tetű, svábbogár, patkány és a piaci légy ellen van kollektív kifogásom, de hát kár beleszólni a Teremtő dolgaiba. Mégis ami igaz, igaz: egy porosz úrért adva adnék cserében tíz kedélyes bajort egy vásáron. A porosz nem fajtiszta, germán, szláv és felső rétegben francia keverék, utóbbiak a 17. századi hugenotta, azaz protestáns menekültek ivadéka, a bajor sokkal tisztább, de mi a köszönet benne? Játszva asszimilálták Hitlert, a hulladék osztrák kispolgárt. Bár ez se mond semmit: Stauffenberg gróf viszont, testileg és erkölcsileg a hősök hőse szintén Bajorországban született.

Egy napon a németekre ébredtünk Budapesten, Bajcsy-Zsilinszky Endre töltött revolverrel a kezében, tudtommal csak ő. El is sütötte. 1944. március 19 volt. Volksbund katonák szállták meg kora reggel a Magyar Távirati Iroda, s a Rádió Sándor utcai székházát, bemenet már ők igazoltattak a kapun kívül. Életemben nem esett könnyebben életbevágó döntés, habozás nélkül fölmentem a vezérigazgatóhoz, s bejelentettem, hogy gondoskodjék azonnali utódról, mert én máris megyek, itt sem vagyok, még fiókjaimat sem ürítem ki. Falféher lett. Jósándékú, mérsékelt embernek ismertem, kérésére hamarosan megegyeztünk hát, hogy azonnali hatállyal elkezdődik betegszabadságom, teljes fizetésemet utánam küldi a megadandó címre, persze maga sem bizonyos, meddig tudja folyósítani - (három hónapig sikerült) -, de ha lehet, tűnjek el lakásomról még aznap. Főlöslleges a kérés, feleltem, megtörténik órákon belül. Azelőtt is, azután is ugyanígy viselkedtem nagy válságokban: nincs topogás, körömrágás, fogom a kalapomat, s megyek."

Rádióriport Cs. Szabóval.

Részlet:

"Véleménye szerint volt-e a Rádiónak olyan tömeghatása, mint ma?

- Viszonylag arányosítva igen. Említettem, hogy sokkal rosszabbak voltak a vételi lehetőségek, különösen a keleti ország-részen. De az előfizetők számához viszonyítva mégis óriási visszhangra számíthattunk, kétféleképpen is: népszerű műsorszámoknál a tetszés, kihívóknál a felzúdulás ostromolta a telefont, hatvan-hetven hívás egy félórán belül az elhangzás után, s reggeli postabontásnál néha már másnap tele voltak a kosarak magasztaló, bíráló vagy szidalmazó levelekkel.

Most egy szomorú kérdés. Úgy tudom, Ön volt az első, akinek el kellett hagynia a Rádiót a német megszállás első napján.

- No nem egészen így történt. Hol a szabad akarat? Március 19-én két géppisztolyos SS-katona, két sváb magyarul igazoltatott a Rádió kapuja előtt. A kapualjban összetalálkoztam egy magas rangú katonatiszttel, akit Kozma Miklós halála után, állítólag a kormányzó kívánságára megmentettek a vállalat elnökének. Irgalomból elhallgatom a nevét. Úgy be volt rezelve, hogy németül szólt hozzám. Nem feleltem, de egy pillanattal fel akartam képelni. Bementem az osztályomba, elbúcsúztam munkatársaimtól, a gépirónők szípoztak. Rájuk szóltam, hogy megszállott országot és Rádiót nem szolgálhatok. Utána átmentem Frigyesi János vezérigazgatóhoz, féhérv volt, s még féhérebb lett, amikor meglátott, mert fölmerre a helyzetet, mielőtt kinyílt a szám. Én most megyek, mondtam, a következő napokra Ortutay még ellátja a munkámat, de aztán helyette is kereshet másvalakit. Érezte a hangomból, hogy kár a szóért, de nem fogadta el lemondásomat, bizonytalan időre szabadságolt. Miben hitt? Okosabb lett volna, ha ő is, velem együtt veszi a kalapját. 1945-ben

tanúként védeni próbáltam a népbíróság előtt, de Ortutay akkor már a Rádió új elnöke nagyobb súllyal ellene vallott pártutasításra, az a párt persze nem a Kisgazda volt, amelyhez végleg tartozott. Még három hónapig folyósították a fizetésemet, utána a szélső jobboldali őrsegváltásnál kitettek. Nem is tudtam róla, mert a német megszállás délutánján eltűntem Pestről. De hová ? Felhívtam Gecső Sándornét, magas, okos, talpraesett asszony, megmondaná, hová menjek? Egy óra gondolkozási időt kért, aztán visszahívott, hogy hozza a kulcsot, még napszállta előtt Balatonföldváron lehetek. Jól ismertem Földvárt, többször nyaraltam ott, de ki a csodához szerzett be kora tavasszal azon az üres fürdőtelepen? Hát Bajor Gizihez, felelte a világ legtermészetesebb hangján....”

Mindenesetre Cs. Szabó még 1944. elején is árthatott a Rádióban a keresztény-nemzeti iránynak, mint ezt Náray Antalnak, a Rádió akkori elnökének emlékirata rögzíti: " Sokat kellett kiállnom Zilahy Lajos és Márai Sándor szerepeltetéséért is. A nyilasok és egyéb jobboldali szélső elemek azt sürgették, hogy helyettük az elnyomott magyar tehetségeket juttassuk szóhoz. A beadott írások azonban olyan gyenge színvonalon mozogtak, hogy azokkal kiváló irodalmi osztályvezetőm, Cs. Szabó László jelentése szerint érdemben nem foglalkozhattunk."

Természetesen előadásom keretében nem érintheztem az egyéb magyar háborús szépirodalmat.

Nyilvánvalóan arra a kérdésre sem válaszolhattam kimerítően, hogy miért szeretem ezt a két szerzőt, de arra a kérdésre, hogy honnan ered a szeretetük egy Cs. Szabó László mű címével (1937) tudok válaszolni: "Apai örökség".

Felhasznált forrásanyag:

1. Márai Sándor: Napló 1943-44
Füves könyv
Vasárnapi krónika
2. Rónay László: Márai Sándor
Éltem egyszer én Márai Sándor (fotók, emlékek, dokumentumok az író életéből)
3. Cs. Szabó László: Hűlő árnyékban
4. Vajda Miklós: Cs. Szabó László - Egy író három élete
(Újhold évkönyv 1987)
5. Nyerges András: Nemzeti Hangtakarítás
(Magyar Hírlap 1995. november 4)

Isépy Dezső (Sátoraljaújhely) Horthy Miklós és 1944. október 15

Célom az, hogy a mai magyar köztudatban élő felületes, hamis vagy rosszindulatú megítélések helyett, tárgyilagos, egyértelmű történetiszemlélet kialakítását segítsem elő a hazai és a nagyvilágban szétszóródott magyarok között Horthy kormányzó 1944. október 15-i tevékenysége megítéléséről.

Az elmúlt fél évszázad alatt nem volt meg a lehetősége annak, hogy Horthy Miklós személyének és az 1944. október 15-i történéseknek tárgyilagos, egyértelmű értékelése alakulhasson ki a köztudatban. Legfeljebb csak óvatos, de mindig elutasító megnyilvánulások voltak olvashatók személyével kapcsolatban. Ezeknek következtében alakult ki és terjedt el többek között az, hogy Horthy Miklós kormányzó ellentmondásos személyisége a magyar történelemnek. Ez nem igaz.

A kormányzó

A kormányzó véleménye

Szükséges az, hogy mindenek előtt ismerjük meg a történésekkel kapcsolatos kormányzói véleményt, az "Emlékirataim"-ban közöltek szerint:

"A kiáltvány elhangzása után mentek végbe azok a felforgató események, amelyeknek hiteles története teljes pontossággal még ma sem állapítható meg. Sőt a jövőben is aligha válhatik lehetővé. Különböző személyek, akik azokban szerepet játszottak cselekedeteikről és állásfoglalásuk okairól már nem adhatnak számot."

Az idő múlásával sok új adat került elő, de ezek segítségével sem lehetett a történet hiteles, teljes pontosságú képét megalkotni.

A kormányzó viselkedése

A háborúból való kiválás lelke és motorja Horthy Miklós volt. Nem ravaszkodás, mesterkedés, taktikázási okokból és még kevésbé egyéni érdekből szorgalmazta szeptember közepe óta a fegyverszünet kérdését.

1944 őszén, Horthy Miklóst nem a saját sorsa érdekelte, hanem hazája, népe jövője.

Úgy képzelte el a háborúból való kiválást, hogy fegyverszünetet köt és Magyarország csak átvonulási terület lesz a szovjet hadsereg számára. Ezáltal elkerülhető az, hogy Magyarország két ellenséges ország csataterévé váljon.

Kormányzói tevékenység a fegyverszünet megvalósítása érdekében

Nem helytálló az a vélemény, amely egyedül Horthy Miklóst hibáztatja a megszervezés hiányosságai miatt és ugyanakkor elhallgatja az alapos és jól működő német titkosszolgálat sorsdöntő szerepét az 1944. október 15-i magyar tragédiában.

Magyarország 1944. március 19. óta német katonai megszállás következtében elvesztette állami önállóságát. A fegyverszünet megvalósításához szükséges szervezési előkészítő munkát csak a jól működő német titkosszolgálat által korlátozott körülmények között lehetett végezni. Ebben a helyzetben nem lehetett azt csinálni, amit a cél érdekében szükséges lett volna tenni. Csak azt lehetett megtenni, ami nem járt azzal a következménnyel, hogy a német titkosszolgálat felfedje és csapásaival véglegesen megsemmisítse a magyar fegyverszünet megvalósításának a lehetőségét.

Ezt, az erőik titkos harcát Horthy Miklós személyesen vezette. Az Ő személyére tartozó feladatot, a fegyverszünet jogérvényes megkötését sikeresen megoldotta.

A fegyverszünet életbe léptetésének érdekében a Kormányzó lehetőségei szerint kellő körültekintéssel járt el. Határozott és hatásosnak ígérkező intézkedéseket tett. De a német titkosszolgálat által szervezett árulássorozatokkal szemben elvesztette a csatát.

Bakay Szilárd altábornagyot kinevezte 1944. augusztus 1-vel a budapesti I. honvédhadtest parancsnokává, azzal a titkos megbízással, hogy szervezze meg a fegyverszünet életbe léptetéséhez szükséges katonai biztosítást, arra az esetre, hogyha a németek ellenakcióval akarják meghiúsítani a fegyverszünet életbe léptetését.

Bakay Szilárd altábornagy a parancsnoksága alá tartozó I. honvédhadtest és más honvéd alakulatok - Latorczay Lőrinc gépesített lövészezrede - között eredményes szervezési munkát végzett. Ezt a német titkosszolgálat október 8-án Bakay letartóztatásával, egy jól célzott csapással megsemmisítette.

Október 15-én az áruló Hindy Iván tábornok erőszakkal magához ragadta az I. honvéd hadtest alakulatai fölötti parancsnokságot. A németekkel és a nyilasokkal együttműködve a Kormányzót megfosztotta katonai hatalmától, ugyanakkor a kormányzónak a hadsereghez intézett parancsai a vezérkari tisztek között lévő német bizalmi személyek árulása folytán nem jutottak el a honvéd csapatokhoz.

Így maradt október 15-ére a kormányzó katonai támasz nélkül. Nem gondatlansága, felületessége, alkalmatlansága miatt, hanem a kedvezőbb helyzetben és túlerőben lévő német titkosszolgálat ellen vesztett csatát. Nem tétlensége miatt, hanem azért, mert a harc természete olyan, hogy nyertese és vesztese is kell hogy legyen.

Mi volt a célja, értelme a Kormányzó küzdelmének?

Ha Horthy Miklós 1944. október 15-i szándéka sikerül, létre jön a fegyverszünet és Szálasi sem kerül hatalomra, akkor kaphattunk volna Párizsban 1947-ben számunkra kedvezőbb békefeltételeket.

Így viszont szükségtelenül meghosszabbodott Magyarország számára a háború. Két idegen hadsereg csataterévé vált az ország és mi magyarok lettünk az egész világ előtt Hitler utolsó csatlósai. Ezt a megbélyegzést ki is használták ellenünk Párizsban a kedvezőbb helyzetben lévő ellenséges szomszédaink.

Ha viszont Horthy terve sikerül, a front megnyílik és a német csapatok saját érdekükben visszavonulásra kényszerülnek a szovjet hadsereg csak átvonult volna Magyarországon. Érintetlen maradt volna a közigazgatás, a kormány belbiztonsági erői és a többi állami berendezés. Hiszen ezek biztosították volna az oroszok átvonulását. Érintetlen maradt volna a magyar társadalom is. Az elesettek, eltűntek, elhurcoltak tízezrei menekültek volna meg.

Ami a békeszerződést illeti a háborúból való sikeres kiválás következményeként országunk alaphelyzete más lett volna. Horthy Miklós októberi elhatározásának végrehajtását a győzteseknek értékelniük kellett volna, hiszen lépésünkkel megrovidíthettük volna a háborút. Helyzetünk nem lett volna rosszabb, mint Romániáé.

A kormányzói kiáltvány történetéről

A fegyverszünet megkötése tényének ország-világ előtt köztudomásúvá tételéhez szükséges kiáltvány szövegét a Kormányzó maga fogalmazta meg. Az általa jóváhagyott szöveg legfontosabb része a következő volt: Értesíttem a Német Birodalom képviselőjét, hogy fegyverszünetet *kértünk* ellenfeleinktől és megszüntetjük az ellenségeskedést velük szemben. *Mától fogva Magyarország hadiállapotban lévőnek tekinti magát Németországgal.*

Ez a szöveg egyértelműen tájékoztatott a fegyverszünet hatályba lépéséről. Ez volt a kiáltvány lényege. Ebből tudhatta volna meg a lakosság, a honvédség és a külföld azt, hogy Németországgal hadiállapotban vagyunk.

A kiáltványnak ezt a sorsdöntő részét azonban Lakatos miniszterelnök és Ambrózy kabinetiroda főnök a kormányzó tudta nélkül megváltoztatta. Minthogy így lett közreadva, ez hamisításnak tekinthető.

Idézet a Karsai Elek - Karsai László: *A Szálasi per*. Bp. 1988. című könyv 50. oldaláról: "Elnök: De tudtak önök arról a minisztertanácson, hogy azt közvetlenül követni fogja a kormányzói proklamáció rádióba való beolvasása? Erről szó volt?"

Lakatos: Igen! Ambrózy nekem az előző napon, 14-én a proklamációt *megmutatta*. Egyetlen aggályom az volt, hogy a hangot túl erősnek tartom, bármennyire minden szava találó és százszázalékos igazságot tartalmaz. Tudtam ugyanis, hogy nincs fegyveres erőnk kéznél. Elnök: Mégis mis maradt ki belőle?"

Lakatos: Csak egyetlen mondat, az én javaslatomra, az, hogy a németekkel pedig a mai naptól kezdve Magyarország hadban lévőnek tartja magát. Ezt végzetesnek tartottam. Tudtommal *Ambrózy adta ki a szöveget Hlatky Endrének, sajtóállamtitkáromnak, hogy olvassa be.*

Elnök: Megtörtént?"

Lakatos: Igen."

A *kértünk* szót, ami megtörténést jelent átjavították *kérünkre*, vagyis még nem *kértünk*, csak a jelenben *kérjük*. A *hadiállapot bejelentését pedig kitörölték a kiáltványból*. Ezzel megszűnt a kiáltvány lényegének az értelme és a már megkötött fegyverszünettel való egyezése.

Ez a hamisítás helyrehozhatatlan kárt okozott Magyarország népének, mert a fegyverszünet megvalósulásának megakadályozásával átvonulási terület helyett harctérre változott Magyarország egész területe.

Idézet özvegy Horthy Istvánné: *Becsület és kötelesség I.* című könyve 315-316 oldaláról:

"Hogy Lakatos a jóváhagyott proklamáció-tervezetből ezt az ő (a kormányzó) beleegyezése nélkül törölte, elképesztő és minősíthetetlen. Az egész kiáltványnak az volt az értelme, hogy a lakosság, a honvédség és a külföld megtudja: mostantól Németországgal hadiállapotban vagyunk. Nemcsak ez a mondat hiányzott a szövegből, de még hozzá az a szó, hogy fegyverszünetet *kérünk* eredetileg *kértünk*, vagy *kötöttünk* kellett, hogy legyen. Nehéz lenne elképzelni, hogy amikor az én fülem

hallatára azt mondta Weesenmayernek, hogy fegyverszünetet kért *'ich habe um Waffenstillstand gebeten* és elhatározásomat semmi sem változtatja meg'. Ez teljesen a fegyverszüneti megegyezés szellemében volt."

Megjegyzésem a fentiekhez

Tudomásom szerint háborús vészhelyzetben fegyverszünet kérdésében a kormányzói hatáskör nem volt miniszterelnöki ellenjegyzéshez kötve. A kormányzó jogosult volt egyedül dönteni. Tudomásom szerint Lakatos tanúvallomásában nem az olvasható, hogy Ambrózy bemutatta ellenjegyzésre a kiáltvány szövegét, hanem *csak megmutatta*, mintegy baráti pletykaként, hogy milyen szövegű kiáltvány fog megjelenni. Lakatos aláírására nem volt szükség. Lakatos a kiáltvány szövegét lényeges pontban megváltoztatta és megcsonkította Horthy Miklós tudta és hozzájárulása nélkül.

Ambrózy nem mutatta be a megváltoztatott szöveget a Kormányzónak, hanem minden további nélkül elküldte a rádióba Hlatky sajtóállamtitkárnak közreadás céljából.

Aggteleky Béla altábornagy véleménye erről a kérdésről: "...a szövegben semmi lehetetlen, semmi megborzadnivaló nem volt. A hadüzenet után egész elhatározásra volt szükség és erélyes, elszánt cselekvésre. A fegyverszüneti szerződés már négy nap előtt érvénybe lépett. A hadüzenet törlése végzetes tévedés volt Lakatos részéről."

Magyarország kormányzója 1944. október 16-án nem mondott le

A hitleri német vezetés az 1944. október 15-i kiáltványának következtében a kormányzót letartóztatta, ezzel hivatali hatalmától megfosztotta, majd fogolyként, családjával együtt fegyveres őrizettel Németországba szállította és ott fogságban tartotta a háború végéig. Ezzel egyidőben a hitleri német vezetés Szálasi Ferencet kormányalakítással megbízta és a kormányzótól elvett államfői hatalommal felruházta.

Weesenmayer, német meghatalmazott nagykövet, mint a győztes hatalom képviselője, olyan szövegű közleményeket adott közre, amelyeket jónak és szükségesnek tartott a német hatalom érdekében. Az, hogy az általa forgalomba hozott közleményeken a kormányzó aláírása volt olvasható, az nem az aláírói egyetértést jelentette. A valóságértékükkel nem törődött.

Egy hivatalos fogalmazású és aláírást is tartalmazó nyilatkozatnak csak akkor van jogi és erkölcsi értéke, ha az valóban az aláírói egyetértést fejezi ki. E nélkül közönséges hamisítvány. Horthy Miklósnak nem volt szándékában lemondani, sem Szálasi kormányalakítással megbízni, sem kiáltványát visszavonni. Mindez bizonyított tény.

A kormányzót fegyveres őrizetben tartották, cselekvési szabadságától megfosztott fogoly volt. Számára csak a szóbeli tiltakozás lehetősége létezett. Ezzel a lehetőségével élt is. Közvetlenül a német szövegnek kézjegyével való ellátása előtt hivatalos személyek Edmund Weesenmayer nagykövet és Lakatos Géza miniszterelnök jelenlétében egyértelmű nyilatkozatot tett: sem le nem mond, sem Szálasi miniszterelnökké ki nem nevezi. Ezzel tudomásukra hozta, hogy aláírása nem jele sem egyetértésének, sem beleegyezésének. Weesenmayer tehát tudatosan valótlanságot tétetett közzé. Nyilvánvalóan azért, hogy félrevezesse a magyar és a külföldi közvéleményt és a honvédeket.

A tiltakozás olyan tény, amit két tanú erősíthet meg. Az egyik Lakatos Géza miniszterelnök, aki ezt a tényt *"Ahogy én láttam"* című visszaemlékezésében elhallgatta. Pedig kötelessége volt, hogy tárgyilagosan ezt, mint lényeges mozzanatot a magyar közvélemény tudomására hozza.

A másik tanú Weesenmayer német nagykövet. De tőle nem várható a tanúskodás saját maga ellen.

Az az állítás, hogy a kormányzót megtörte volna fia elrablása, szintén nem igaz. Annak ellenére, hogy fia elrablásáról már tudomása volt, határozottan kiadta a parancsot a budapesti rádióknak a fegyverszünetet bejelentő kiáltványának közreadására. Nyilván való, hogy a lemondásról, kormányalakításról és a rádiókiáltvány visszavonásáról szóló közlemények nem felelnek meg a valóságnak. Nyugodt lélekkel kimondhatjuk, egyértelmű igazsággént: Horthy Miklós nem mondott le, Szálasi nem bízta meg kormányalakítással és kiáltványát sem vonta vissza.

Végszó

A magyar hagyomány szerint a mindenkori államfő országglása államfői eskü letételével kezdődik. Ekkor esküvel fogadja azt is, hogy Magyarország területét és népét bárholnan jövő ellenség fegyveres támadásától meg fogja védeni.

Horthy Miklós erre megesküdött 1920. március 1-én.

A magyar állami élet irányításában végzett tevékenységének megítélésekor államfői esküjében fogadottak teljesítését kell figyelembe venni.

Az eskü megtartása erkölcsi kérdés. Erkölcsi megítélésnél nem lehet irányadó az eredményességi szempont. Az elmarasztaló erkölcsi ítélet ragyogó eredményeket semmivé tehet. Az elismerő erkölcsi ítélet felmenthet az eredménytelenségből származó vádak következményei alól. Horthy Miklós államfői esküjét válságossá vált történelmi időkben felelősséget vállalva mindenben megtartotta. Az erkölcsi megítélés felmenti őt mindazon vádak alól, amelyeket az ellenség által magukat félrevezetni engedők még fél évszázad után is minden alkalmat megragadva hangoztatnak. A fegyverszünet megkötésének érdeme a kormányzót illeti. Államfői esküje hű megtartásának eredménye volt az, hogy minden nehézség és fenyegetettség ellenére megkötötte Moszkvával azt a fegyverszüneti egyezményt, amelynek életbe lépése megnyitotta volna az utat ahhoz, hogy Magyarország harcát helyett csak átvonulási terület lett volna a szovjet hadsereg számára. Az elmúlt fél évszázadnyi idő igazolja azt, hogy a Horthy Miklós által kezdeményezett út helyes volt.

Horthy Miklós kormányzó az egész magyar nép létérdekéért vívott harc áldozata lett. Törekvéseinek célját ha nem is érte el, de mindent megtett, ami tőle telt és nem hagyta magára a háború pusztításában elsüllyedő Magyarországot.

Horthy Miklós kormányzó kiugrási kísérletei a második világháborúból. Diplomáciai és fegyverszüneti tárgyalások

Magyarország csak akkor tekintette magát hadiállapotban állónak a Szovjetunióval, amikor az első jelek szerint szovjet gépek bombázták 1941. június 26-án (?) Kassát. A német támadás a Szovjetunió ellen 1941. június 22-én kezdődött. Szlovákián keresztül a szlovák protektorátus haderőivel megerősítve indult a támadás Magyarországtól északra, és ugyanakkor a németekkel szövetséges két román hadsereg támadott Magyarországtól keletre azzal, hogy „harpófogóba” szorítsák a magyar határoktól észak-keletre előre törő német 17. hadsereg oldala nyitva maradt, a magyar gyorsadtest beavatkozása megakadályozta a szovjet erők déli oldalról történő támadását a német 17. hadsereg ellen. Sőt, a magyar erők részt vettek az első nagy katlancsatában délről. Ezért a 17. német hadsereg parancsnokság egy ritka dicsérő elismerést adott a beavatkozott magyar erők (gyorsadtest) számára.

A magyar erők beavatkozása abban az időben nem tűnt kockázatosnak, mert a franciák 1940-es lerohanásával a német erők háta nyugatról biztosítva volt, s az amerikaiak Churchill ismételt sürgetése ellenére sem voltak hajlandók az európai hadműveletekbe beavatkozni, miután az I. világháború végén Wilson USA államfő követelményeit, 14 pontját mellőzték. Wilson az érintett országok, elsősorban az Osztrák-Magyar Monarchia etnikai újjárendezését az érintett területeken referendummal (szavazással) akarta végrehajtani. Clemenceau (a „tigris”) francia kormányfő Benes és Masarik hamis összeállítását véve alapul a Versailles-i békediktátumokat szavazás nélkül erőltette az Osztrák-Magyar Monarchiára, amelynek fő vesztese Magyarország volt, amelyet területének 2/3-ától és lakosságának felétől megfosztotta.

Az amerikaiak európai háborúban való részvételének megtagadása azonban 1941. december 6-án a japánok hadüzenet nélküli megrohanása Pearl Harbour-nál az amerikai flotta nagy részének váratlan kikapcsolásával, „szolidaritásból” arra ösztökölte Hitlert, hogy hadat üzenjen Amerikának, amelyet így bűnösen besegített az európai háborúba, amiből ki akart maradni. Hitler azonban alaposan alábecsülte Amerikát, amelynek ipari erejére jellemző, hogy flottájának ezt az óriási veszteségét egy év alatt bepótolta.

Ezzel előre vetette árnyékát a német háborús esélyek erős csökkenése. Majd amikor 1941. október elején a német támadó élek Moszkva előtt alakadt, a következő évben a Don keleti oldalán, Voronyezsnél létesített hatalmas hídfőről Moszkvába indítandó tervezett támadását, amely a háború „hadászati súlyvonalá” volt, megszüntette és erősen hiányzó oljának pótlására a Kaukázus felé húzta arcvonalát. A magyar 2. hadsereg 200 ezer fővel a 2. német hadseregtől délre don-i védőállásba került, – ami az erők széthúzása folytán legfeljebb folyam-megfigyelésnek felelt meg tartalékok nélkül, – tőlünk délre az olasz 8. hadsereg, majd a két román hadsereg került állásba és a 6. német hadsereg Paulus vezérezredes parancsnoksága alatt Sztálingrádot foglalta el. A Kaukázusra nyomuló német erők viszont elakadtak és így a románok gyenge ellenállása miatt is sikerült a szovjeteknek Sztálingrádot bekeríteni és visszafoglalni, majd a doni arcvonalat felgöngyölni. Noha a szovjet tervezett nagy katlancsatája a Dontól Nyugatra meghiúsult, a németek és szövetségeseik oly nagy veszteséget szenvedtek, előrelátható volt, hogy ezt a háborút elveszítik.

Ez volt az az időszak, amikor Horthy Miklós kormányzó elhatározta, hogy megkísérli fokozatos kilépését a II. világháborúból.

A tapogatózások tehát 1942-ben megindultak diplomáciai és katonai attasé vonalon elsősorban az angolok felé. Ennek az volt az oka, hogy Rothermere lord, a londoni újságkirály a 30-as évek közepén 80 képviselőt állított amellé, hogy Magyarország revíziót kaphasson, mert a trianoni békediktátum 19. pontja szerint a békés revízió lehetősége megvolt. 1938-ban, az első bécsi döntés alkalmával, a Csehszlovákia bekebelezett német Szudéta vidéket Hitler követelésére Chamberlain angol és Daladier francia külügyminiszter aláírásával odaígérte a németeknek. A magyar kormány viszont ezt követően, októberben a Felvidék magyar lakta déli területét követelte a Csallóközt beleértve, Kassáig. Az erre vonatkozó megegyezést a Csehszlovágtól leszakadt és német protektorátusnak nyilvánított Szlovákia és Magyarország kormányára bízták. Miután nem tudtak megegyezni, amely esetre a német, olasz, angol és francia kormány kormány tartott igényt a döntésre, Chamberlain és Daladier kijelentették, hogy ők ebbe nem kívánnak beleszólni, hanem átengedik a döntést Hitlernek és Mussolininek. Így került vissza a második bécsi döntés alapján Szlovákia magyar lakta déli része, 1,1 millió négyzetkilóméter 1 millió magyar és 100 ezer szlovák lakossal, amely a szlovákiai német protektorátus kormányát meglepte és Hitler cserbenhagyásának tulajdonították. Kárpátalja nem tartozott Szlovákiához, s így arról szinte megfélemlített Hitler. Ezt a vákuumot kihasználva, Horthy Miklós elrendelte Kárpátalja váratlan és gyors megszállását és a közös magyar-lengyel határ létesítését, ami ugyan a lengyelek német lerohanás elleni védelmét célozta. Ez azonban már elkészt, mert Lengyelország túl gyenge volt ahhoz, hogy a németek Danzing ürügyén 1939. szeptember 1-jén megindított támadásának ellenálljon. Horthy Miklós nem járult hozzá ahhoz, hogy német erők Magyarországon keresztül is támadjanak Lengyelországra és így a lengyel haderő tekintélyes része Magyarországon át vonulhatott a Balkánon át Egyiptomba, ahol Anders lengyel tábornok állította fel hadseregét. Később azután légierőjével együtt Angliába települt. Anders tábornok törzsvezetője (vezérkari főnöke) a Magyarországról kiküldött dr. Sztankovich Viktor volt egy ideig, de amikor a teheráni szerződés Magyarországot a Szovjetunió övezetébe sorolta, Sztankovich Viktor kijelentette Anders tábornoknak, hogy ő nem azért jött ki, hogy elárulja hazáját. Ezért Angliába távozott és a BBC-ben kapott beosztást, amíg át nem hozták őt a müncheni Szabad Európa Rádióhoz.

Visszatérve a tárgyalásokra 1942-ben és 1943-ban az angol kormány visszautasította a magyar kormány puhatolódzását azzal, hogy Hitlertől elfogadta a Délvidéket. Churchill azonban némileg védelmébe vette a magyarokat, hoha az angol kül-

ügyminiszter megszakította a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal. Churchill kijelentette a londoni magyar követnek, hogy Magyarország mindig csak békés revízióra törekedett és különben is, egy igen szimpatikus nép, amely sokat szenvedett. Ezért hadat nem üzen Magyarországnak mindaddig, amíg a magyar hadsereg nem kerül szembe az angol haderőkkel.

Az eredménytelen angol tárgyalások után az amerikaiakkal folytattunk tárgyalásokat Svájcban Takács-bessenyei nagykövet útján, igen óvatosan lisszabonban Wodianer Arnold nagykövettel, Isztambulban Dálnoki Veress Lajos mostoha fia, az Angliából leküldött Veress László útján, aki a revíziós Liga tagja volt, valamint a bulgáriai magyar katonai attasé Hatz Ottó, Canarisz admirális, a német hírszerzés és kémelhárító szolgálat főnöke által fedezve Ankarában folytatott tárgyalást az amerikaiakkal.

Nagyon érdekes volt a Heti Válasz című lap hirdetése, amely szerint Charles Fenyvesi név alatt közölték az akkori tárgyalások titkos iratait, amelyek magyar vonatkozásokat tartalmaznak. Ez azonban számomra csalódást okozott, mert több forrás ellentmondást tartalmazott. Például: Hatz Ottót az egyik forrás teljesen megbízható tárgyaló félnek minősítette, míg a másik azt állította, hogy nevezett az amerikaiak szemében „hármás ügynök” volt, ami amúgy sem felel meg a valóságnak.

Ezek a tárgyalások 1943/1944-ben felerősödtek.

Francis Channingham, stockholmi amerikai konzul jó barátja volt dr. Fáy Gedeon külügyminiszteri titkárnak, akivel a diplomáciai tanfolyamot még béke időben együtt végezte. Ezért dr. Fáy-t Giczy Elemér külügyminiszter titokban Stockholmba küldte futárpostával, amit leadott Ullejn Reviczky stockholmi magyar követnek, majd a legnagyobb titokban találkozott Channinghammal. Tőle azt kérte a külügyminiszter utasítására, hogy az amerikaiak ne bombázzák Magyarországot. Channingham közölte, hogy a magyar és az amerikai vezérkar között megvan a megegyezés hosszabb idő óta, hogy az amerikai légi flotta a Balaton felett gyülekezik és onnan megy bombázni Németországba. A magyar légelhárítás azonban a németek megtévesztésére Bofors légelhárító tüzérségével csak alacsonyabba lőtt, hogy az amerikai légiflottát megkímélje. Channingham hozzátette, hogy Magyarországot addog nem bombázzák, amíg a németek meg nem szállják az országot. Ezen dr. Fáy csodálkozott, hogy erre sor kerülhet. Erre Channingham: „hát mit gondolsz, miért gyülekezik 5 német hadosztály Burgenlandban, amikor ezeknek a fronton lenne a helyük?” Ha a megszállás megtörténik, akkor is igyekeznünk legfeljebb német és magyar ipari és katonai célpontokat támadni, ami azonban nem mindig sikerülhet. Hitler 1944. március 19-én Horthy Miklóst és kormányának vezetőit a Salzburg mellett Klessheim-i kastélyban fogva tartotta kiszivárgott kiugrási kísérletei miatt, mialatt megszállta Magyarországot, ami csak azért volt enyhe formájú, mert ennek feltételét, hogy megmarad az állam élén, Horthy Miklós vállalta.

Tekintettel arra, hogy az amerikaiak is a Szovjetunióval való megegyezésre hivatkozva a magyar tárgyaló feleket közvetlenül Moszkvához utasították, Horthy Miklós előkészítette a fegyverszüneti tárgyalást. Ezt Makarenko orosz alezredes a szlovákiai partizán erők parancsnoka Sztálin kezdeményezésére gróf Zichy Ladomér magyar kettős-birtokoson keresztül közvetített a kormányzóhoz, igen előnyös ígéretekkel. Nem csoda, hogy Horthy ezt a közvetítést elfogadta, amelynek leírását a fegyverszüneti tárgyaló bizottság Fargó Gábor vezérezredes vezetése alatt, gróf Teleki Géza professzor (az öngyilkos gróf Teleki Pál fia), mint jegyzőkönyvvezető csatolt írásában szó szerint közölte.

Ezt megelőzően egy tragikus végű „közjátékot” kell lerögzítenem. A qubec-i konferencia előtt, 1944. szeptember elején Rooseveltt és Churchill az Atlanti-óceánon egy hadihajón találkozott, amelyen, dr. Otto von Habsburg is jelen volt. (Nem a tárgyaláson, hanem a hajón). Churchill közölte Roosevelttel, hogy Sztálin Bulgáriában megszegette a megállapodásukat, mert a megegyezésük szerinti kormány helyett kommunistákat ültetett Szófia élére. Ennek megfelelően tehát az angolszászokat sem kötelezi az a megállapodásuk Moszkvával, hogy a magyarokat csak Moszkvához utalják fegyverszüneti szerződés megkötése miatt. megkérték habsburg ottót, hogy utasítsa a New Yorkban élő dr. Eckhardt Tibort, – aki a Kiszagdapárt elnöke volt és Horthy unokatestvére, aki önhatalmúlag Magyarország érdekében titokban New Yorkba távozott, – hogy azonnal értesítse a kormányzót, hogy nem kell fegyverszüneti tárgyalást kérnie a Szovjetuniótól, hanem várják be az angolszászok beérkezését Magyarországra. Eckhardt két futárt küldött, az egyiket a lisszaboni nagykövethoz Wodianerhez erről szóló levéllel, hogy továbbítsa azt Magyarországra és egy másodikat katonai vonalon, de az eltűnt. De mindez nem került nyilvánosságra.

Amikor a háború végén dr. Ferdinandy Mihály egyetemi tanár a lisszaboni követség kultúrattaséja segítségével Wodianer irattárát rendezte, hogy kivigye Amerikába (nem tért haza Magyarországra), kezébe akadt Eckhardt Tibor levele. Amikor megkérdezte Wodianert, hogy ezzel mi történt, azt a meglepett választ kapta, hogy Lisszabon abban az időben „hemzsegett a gestapo embereitől” és ezért ő nem kockáztathatta meg a levél továbbküldését. dr. Ferdinandy Mihály ezt egy bizalmas társaságunknak a müncheni lakásomon a 70-es évek elején látogatása alkalmával elmondotta és Wodianert gyávának és hazaárulónak nevezte, mert elég lett volna egy személyt küldeni levél nélkül, aki elmondta volna az üzenetet Horthy Miklósnak. Ezen a megbeszélésen jelen volt a ma is élő dr. Makra Zoltán, aki három magyar királyi honvédelmi miniszternek volt miniszteri titkára.

Gróf Teleki Géza, mint a „moszkvai magyar tárgyaló bizottság” tagja és jegyzőkönyvvezetője a csatoltan közölt jegyzőkönyvét 1955-ben megküldte dr. Makra Zoltánnak, a Hungaria című emigrációs lap felelős szerkesztőjének és kiadójának azzal, hogy titkosított anyagként zárja el. Amikor dr. Makra Zoltán előadásomról hallott, ezzel kapcsolatosan több előadást is tartottam), átadta nekem az immáron 56 évvel ezelőtti történet leírását, amely már nem volt titkosítva. Gróf Teleki Géza jegyzőkönyve önmagáért beszél és abban minden benne van, ami a történetírókat érdekelheti.

Gróf Teleki Géza mostani értesüléseim szerint, 1986-ban Amerikában gyógyíthatatlan beteg feleségét, annak kívánságára agyonlőtte és utána öngyilkos lett. Ez is sajnálatos történelem.

Radnóczy Antal (München) ismerteti
A moszkvai fegyverszüneti tárgyalások

Dr. Teleki Géza
(Copyright 1955, Geza Teleki)

A fegyverszüneti tárgyalásokról szóló ismertetés a szerző kezében lévő hiteles okmányok alapján íródott, amelyeket mint a tárgyalások jegyzőkönyvvezetője magyar részről, készített s megőrzött.

Az okmányokat, a rejtjelet, a számsürgönyöket, a küldöttség mindhárom tagja által ellenjegyzett jegyzőkönyveket s az oroszoknak beadott hivatalos memorandumok parafált másolatait, stb. még 1944 decemberében sikerült Rómába juttatni s jelenleg ismét a szerző birtokában vannak.

Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírásának előzményei

1994 szeptemberét írták. A háború vége felé közeledett és Magyarország még a náci birodalom gyomrába volt zárva. Északon, délen és nyugaton még német csapatok, keleten, a Székelyföldön, éppen hogy áthágta az orosz csizma a Kárpátokat.

Budapesten Lakatos Géza kormánya igyekezett a szárnyait nyitogatni és latolgatta a háborúból való kiugrást. Reményi-Schneller és Jurcsák, a két nácibarát miniszter minden kísérletet elárult. Ennek következtében Magyarország kormányzója elhatározta, hogy a kormány tudta nélkül fogja megtenni a fegyverszünet megkötésére irányuló lépéseket.

Nyugat felé a puhatolózások csupán visszautasításra találtak. Az oroszoknak viszont Románia átállása után sürgős volt, hogy minél előbb, lehetőleg a nyugati hatalmak hadseregei előtt, minél nagyobb területet foglaljanak el Németországból és Ausztriából. Ennélfogva két vonalon küldtek ajánlatot egy magyar fegyverszüneti bizottság fogadására: egyet Miklós Bélához juttattak el az északkeleti kárpáti fronton át, a másikat a beszercebányai 2. partizándandár parancsnoka, Makarov alezredes közölte Zichy Lodomér földbirtokossal és a lévai határavadász parancsnokon keresztül egy, a magyar kormányhoz címzett magyar nyelvű levelet küldött e tárgyban. Ez a levél, amelyet Makarov saját állítása szerint Sztálin parancsára írt, a következő ígéreteket tartalmazta arra az esetre, ha egy magyar fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezne:

1. A magyarországi városok, helységek és katonai célpontok bombázását mind orosz, mind angolszász részről beszüntetik, ha a fegyverszüneti bizottság Moszkvába érkezik.
2. A bizottság teljes diplomáciai mozgásszabadságot fog élvezni.
3. A bizottság tagjainak számát nem korlátozzák; szabad chiffré használatot és saját rádióst engedélyeznek a bizottság számára.
4. Magyarország teljes integritását biztosítják és amennyiben a szovjet-román megegyezés Erdélyt a románoknak biztosítja is egyenlőre, a béketárgyalásokon a Szovjetunió a népszavazás elvét fogja képviselni Erdély területére.
5. Oly területeken, ahol a magyarok a németek mellett nem álltak ki, szabad és független katonai és polgári adminisztrációt engednek meg a magyar hatóságoknak.
6. Sem a hadsereg, sem a csendőrség, sem pedig a rendőrség nem lesz lefegyverezve.
7. Erdélyben a román csapatok azonnal megállnak ott, ahol éppen vannak és csak a Vörös Hadsereg nyomul előre.
8. Magyarország függetlensége biztosított, kormányformáját maga választhatja meg, s a Szovjetunió nem fog belpolitikai nyomást gyakorolni a kormányzatra.
9. A fegyverszüneti delegáció összeállítása Magyarország belügye, amelybe a szovjet nem avatkozik bele.
10. Moszkvában a magyar fegyverszüneti bizottság mindhárom hatalommal (Szovjetunió, USA, Anglia) fog tárgyalni.
11. A Szovjetunió Európában terjeszkedni nem kíván.
12. A finn, bolgár vagy román fegyverszünet lesz a mintája a magyar fegyverszünetnek.

A tizenkét pontból a 3., 9. és 12. pontot tartották be az oroszok. A többi hamis ígéret volt és az is maradt.

A levél a kormányzó úrhoz futott be és ő ezen út járhatóságának ellenőrzésére Kudar Lajos csendőrezredest küldte ki. Kudart e tettéért később a nácik kivégezték. Kudar jelentése kielégítő volt és ezért a kormányzó úr úgy döntött, hogy ezen az útvonalon fogja küldeni a megbízottait.

A fegyverszüneti irányban most már gyorsan peregtek az események. A kormányzó úr, a kormány tudta nélkül, három delegátust jelölt ki és küldött Moszkvába: Faraghó Gábor vezérezredest, Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert és gróf Teleki Géza egyetemi tanárt. A formaszabványok előkészítése után a kormányzó úr szeptember 27-én este fél 9 órakor a fia, Miklós és a politikai és katonai irodák főnökei, Ambrózy, illetve Vattay jelenlétében fogadta Faraghó és Teleki megbízottakat és átadta nekik az instrukcióit, valamint egy angol nyelven írt személyes levelet Sztálin marsallhoz címezve.

Arra az esetre, ha a kormányzó úrral bármi történnék, mialatt a bizottság Moszkvában tárgyal, az általa "homo regius"-nak kinevezett Dálnoki Veress Lajos, a II. hadsereg parancsnoka lett kijelölve helyettesül. A Veress Lajosnak szóló magasrangú megbízatás egyik példányát még szeptember 14-én vitte és adta át személyesen báró Bánffy Dániel volt földművelésügyi miniszter és gróf Teleki Géza Kolozsvárt. A másik példányt katonai úton küldték; erről sajnos a náciknak sikerült a Vadászkuörtben fotókópiát csinálni. Ez a fotókópia okozta Veress Lajos elfogatását a németek részéről.

Szeptember 28-án három különböző úton és autókön a három delegátus, vadásznak öltözve, Budapestről "szarvasbögésre" utazott. Többrendbeli hamis papírral és autó-rendszám táblával felszerelve mindhárman elérték aznap este - a Gestapo ellenőrző vonalak ellenére - Gács várát, ahol rövid vacsora után gróf Forgács Antal, gróf Zichy Lodomér és Nyerges Pál csendőr százados gyalog átvezette őket Szlovákiába. Itt várt rájuk Zlatnek százados, akivel két autón eljutottak hajnalban Zólyomba, ahol Makarov alezredes fogadta őket. Kétnapi várakozás után szeptember 30-án éjjel orosz repülőgép szállt le, amely még aznap éjjel a front felett Kijevbe szállította a fegyverszüneti bizottság három tagját. Zichy a sikeres lebonyolítást jelentendő, visszament Gácsra, majd Budapestre.

Október 1-jén reggel, kelet-európai időszámítás szerint fél 5 órakor ért a bizottság Kijevbe és ugyanaz a repülőgép még aznap este fél 6 órakor kirakta az utasait a moszkvai repülőtérre. Este 8 órakor fogadta őket Ruznyecov Fedor vezérezredes, a vezérkari főnökhelyettes, a kémelhárító osztály főnöke. A bizottságot ezután a kémelhárító Moszkván kívül fekvő vilatelepére szállították. Itt négy napot vártak semmittevésre kárhóztatva, szigorú őrizet alatt. Október 5-én este 6 órakor fogadta őket A. I. Antonov tábornok, az orosz vezérkari főnök első számú helyettese, fényesen berendezett empire stílusú irodájában. Neki adta át a bizottság a kormányzó úr Sztálinhoz írt levelét és egyben közölte vele a Makarov-féle levél tartalmát. A megbeszélés után Antonov megadta az engedélyt a Budapesttel való rádióösszeköttetés megindítására. A bizottságnak rádiója nem lévén, az orosz kémelhárító osztálya végezte e feladatot, s hamarosan sikerült is az összeköttetést Budapesttel megteremteni. Természetesen rejtjel útján. A bizonyítékul megmaradt, gépelt orosz rádiójelentések még a felhevő rádiókezelők nevét is feltüntetik.

Az első sürgőnyt a bizottság 5-én éjjel küldte, s az első választávirat Budapestről október 7-én éjjel 1 órakor futott be. Tekintve azonban, hogy a kormányzó Sztálinhoz írt levele nem tartalmazott személy szerinti meghatalmazást a fegyverszünet tárgyalására, sem pedig annak aláírására és külön írásbeli meghatalmazása a bizottságnak nem volt, az oroszok a tárgyalásokat majdnem beszüntették. Így október 6-án éjjel után a bizottság elküldte második sürgőnyét, amelyben azt kérte, hogy azonnal kapjon rádióan át felhatalmazást és egyben Nemes József őrnagy azonnal induljon Budapestről egy hivatalosan kiállított megbízással. Október 7-én még két sürgőnyt küldött a bizottság sürgetve a megbízatást. Október 8-án délután fél 5-kor a következő válasz érkezett Budapestről:

"Itteni német erők nagymérvű szaporítása folytán haladékra van szükség. Elhatározás és levélben adott meghatalmazás változatlanul fennáll, a fentiekre hivatkozva a feltételek közlését kérjétek: csupán ezek ismerete után adható meghatalmazás aláírásra."

(A kormányzó irodája hihetőleg úgy értelmezte, hogy a Sztálinhoz intézett levél egyben felhatalmazás a küldötteknek.)

A sürgöny eredményeképpen október 8-án este háromnegyed 12-kor a bizottság mégis Molotov elé került. Külügyminisztériumi irodájában, csupán egy Podzerov nevű tolmács és Kuznyecov vezérezredes jelenlétében Molotov átadta a végleges fegyverszünet érdekében általa szükségesnek tartott előzetes feltételeket orosz és francia nyelven szövegezve. E feltételek szerint "Magyarországnak ki kell vonnia minden csapatot és minden tisztviselőjét mindazon területekről, amelyet Csehszlovákiától és Jugoszláviától lefoglalt, azokon a határokon belülre, amelyek 1937. december 31. körül fennállottak. A kiürítésnek azonnal meg kell kezdődnie és attól a naptól számított 10 napon belül, hogy a magyar kormány ezen nyilatkozatot átvette, be kell végződnie. E kiürítés megfigyelése és ellenőrzése céljából a három szövetséges kormány "képviselőit Magyarországra fogja küldeni, akik a szovjet kiküldött elnöklete alatt a szövetséges hatalmak küldöttségének minőségében fognak működni. Magyarország kötelezi magát, hogy minden kapcsolatot megszakít Németországgal és azonnal hadat üzen Németországnak, a szovjet kormány továbbá kész csapataival Magyarországnak segítségét nyújtani."

Miután a bizottság elolvasta a feltételeket, Molotov kijelentette, hogy csak abban az esetben tárgyalnak tovább, ha azokat feltétel nélkül és azonnal elfogadja a kormányzó. Egyben kijelentette, hogy a bizottság által előadott Makarov-féle tervekről, annak leveleiről, sőt magáról Makarovról nem tud semmit; és miután Makarovnak a szovjet kormány részéről nem volt meghatalmazása ígérek közlésére, ők ezeket a Szovjet részéről semmisnek és magukra nem kötelezőknek tekintik.

Vajon miért küldtek akkor repülőgépet Zólyomba a bizottságot? És vajon miért Sztálin személyes pilótája vezette a gépet? És hogy tudtak minden részletről október első napjaiban? Erre csak egy válasz van: Molotov, a taktikai hazugságok nagymestere, jól tudta, mit csinál.

Az előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása és október 15-ének következményei

Még Moszkvában is érezte a fegyverszüneti bizottság, amely magát Moszkvai Küldöttségnek nevezte és így fejlécezte a kiadványait a szovjet kormányhoz, hogy Budapesten a helyzet egyre romlik és a katasztrófa elkerülhetetlen. Október 9-én szorongva várt választ Budapestről. De csak 10-én hajnali 0 óra 20 perckor vette a bizottság a következő táviratot:

"Fegyverszünet megkötése kívánatos. Aláírásra meghatalmazás megadva. Kikötött együttműködésre készség megvan. Neme őrnagy Körösmezőn át indul..."

Majd 11-én 9 óra 30 perckor jött a következő távirat:

"Magyarország előzetes fegyverszüneti feltételeket elfogadja. Kéri részletes fegyverszüneti tárgyalás mielőbbi megindítását és a teljes titoktartást addig, amíg a Budapestben túlerőben lévő németekkel szemben a frontról katonai erőket hozhatunk német puccskísérlet és azzal kapcsolatban öldöklések, különösen zsidó pogrom megakadályozása végett. Hogy e pártállást (értsd: átállást) megtehessek és hogy biztosíthassuk a fegyverszüneti feltételek végrehajtását, kérjük Budapest felé nyomuló orosz csapatokat megállítani."

Sajnos, egyik sürgöny sem tartalmazta a feltételek szó szerinti visszaközlését és azok pontonkénti elfogadását. Így a

bizottságnak minden meggyőző erejét és tudását latba kellett vetnie, hogy Molotovhoz kerülhessen és őt, valamint Dekanozov helyettes külügyminisztert egy október 11-én éjjel 3 óra 10 perc és 4 óra 20 perc közt lezajló tárgyaláson rábírra arra, hogy az előzetes feltételek elfogadásának elismerése után a bizottság most már aláírassa a feltételeket tartalmazó okmányt. Ezen a Kremlben tartott ülésen a bizottság az orosz csapatok megállításának szükségességét is közölte Molotovval. Molotov a tárgyalás vége felé közölte, hogy Churchill és Eden Moszkvában van és így rövidesen megtárgyalható a kérdés, megígérte, hogy még aznap sor kerül az aláírásra.

A következő tárgyalás Molotov lakásán, a Kremlben folyt le október 11-én este 7 és fél 8 óra között. Molotov először közölte, hogy elfogadják az orosz csapatok megállítására vonatkozó kérést és azok a Tisza vonalánál egy-két napig nem fognak előnyomulni és támadni. Reményét fejezte ki, hogy a bizottság hamarosan megkapja a véglegesen fegyverszüneti tárgyalásra és aláírásra szóló írásbeli meghatalmazást. Ekkor a bizottság hivatkozva a véglegesen fegyverszünet gazdasági kötelezettségeire, azt kérte, hogy gazdasági szakértőként hozassák Moszkvába báró Radvánszky Antalt, aki akkoriban mint disszidált diplomata, a nyugati világban tartózkodott.

Ezután Molotov átnyújtotta az előzetes feltételeket tartalmazó okmányt, amelyet a bizottság három tagja este 7 óra 57 perckor írt alá.

Az ülés után a bizottság azonnal közölte az eredményt Budapesttel. Ugyanakkor Budapestről sürgöny érkezett, válaszképpen a bizottság korábbi kérésére, amely a feltételek teljes szövegét és annak szözszerinti elfogadását tartalmazta, valamint azt, hogy a kormányzó úr Budapesten marad.

Másnap az oroszok azt kérték, hogy Budapestről küldjenek Szegedre egy parlamentert, akivel letárgyalhatják a katonai együttműködést. Sajnos Utassy Loránd ezredes, akit e célra október 13-án leküldtek Szegedre, tökéletesen tájékozatlan volt, s így a tárgyalások nem vezethettek eredményre. A magyar katonai helyzetről viszont a bizottság október 13-án este fél 12-kor hosszú és részletes sürgönyt kapott Budapestről.

12-én este érkezett meg Tarnai István, a volt bukaresti magyar követségi titkár, akit a bizottság kérésére az oroszok Bukarestből minden holmi nélkül elhoztak, hogy azután a bizottságnak való "prezentálás" előtt napokig a Ljubljankában tartsanak fogva. Ő volt talán addig az egyetlen ember, aki ebből a hírhedt börtönből élve jutott ki.

A következő két nap a bizottság számára folytonos katonai tárgyalásokat hozott, többnyire az orosz vezérkar épületében. Október 15-én már lesújtó tartalmú sürgönyök érkeztek Budapestről. A bizottság nyomott hangulatát csak az a körülmény változtatta meg kissé, hogy október 15-én este 5 óra 20 perckor befutott Nemes József őrnagy a végleges fegyverszünet aláírására szóló meghatalmazással. Ennek a szövege a következő:

"J'autorise par la présente M. Gabriel Faraghó Colonel General hongrois que M. Domokos Szent-Iványi, Envoyé Extraordinaire et Ministre Plénipotentiaire et le comte Géza Teleki, Professeur d'Université à signer de la part de Royaume de Hongrie une convention d'armistice avec les Puissance Alliées: l'Union des Républiques Soviétiques Socialistes, les Etats Unis de l'Amérique et l'Empire Britannique.

En foi de quoi j'ai signé la présente et la faisant munir de mon Eonso.

Budapest, le 9 octobre, 1944.

Horthy"

Sajnos 20 óra 20 perckor újabb sürgöny jött, amely közölte, hogy ifjabb Horthy Miklóst a németek elfogták. Majd 16-án reggel 5 órakor három sürgöny futott be, beszámolva a budapesti nácinyilas puccsról és közölve, hogy a bizottság azonnal keresse az összeköttetést Veress Lajossal. E három sürgöny feladási ideje október 15-én délutánra esett. Az utolsó sürgöny e rövid és szomorú mondatból állt: "Vezérkar főnökének nyilatkozatát a német kézben lévő magyar rádió hamisítva adta le."

Október 16-án Budapesttel az összeköttetés megszűnt. Veress Lajost hiába kereste a bizottság - ő sem jelentkezett. Mint ahogy később kiderült, a németek elfogták a főhadiszállásán. Ezzel szemben Kuznyecov október 17-én délelőtt közölte, hogy Petrov tábornokhoz, a 4. ukrán front parancsnokához átjött Miklós Béla vezérezredes néhány tisztjével. Délután közölte a bizottsággal a kormányzó úr rádiószózatát 15-éről, a Szálasi-féle kormányalakítást és a kormánynévsort. Közben létrejött a telefonösszeköttetés Miklós Bélával, aki Veress Lajosról semmit sem tudott.

18-án Szent-Iványi és Nemes repülőgépen Petrov főhadiszállására indult. 19-én Szent-Iványi telefonon értesítette Faraghót és Telekit, hogy ott helyben próbálnak kormányt alakítani. Petrovnál tartózkodott akkor Mechlisz Lázár vezérezredes, az orosz "Himmler", Moszkva védelmének megszervezője és Sztálin bizalmasa. Ő vetette fel, sőt talán határozta el részben, hogy a leendő magyar ellenkormányt Miklós Béla alakítsa és ő legyen a miniszterelnök.

20-án közölte Antonov, hogy a kormányzót a németek elfogták és elhurcolták. Egyben felkérte a fegyverszüneti bizottságot, hogy sürgősen alakítsanak kormányt. A bizottság ekkor javasolta Debrecen, mint kormányshelyet, ami később meg is valósult.

A fegyverszüneti bizottságot közben többször átszállásolták. Először egy Moszkva körüli villába, ahol nyilván jobban tudták felügyelet alatt tartani, majd október 18-án a város központjába, egy nagy épületbe, de oly kicsi és hideg lakásba, hogy bundában aludtak és szinte a gáztűzhelyre ülve lehetett csak mosakodni, az illemhely padlója viszont állandóan vízzel volt borítva. Innen november 1-jén átköltöztették őket a volt japán katonai attasé lakásába, amelyet volt magyar követségi irodabútorokkal rendeztek be. Faraghó meglepetésére saját szőnyeget talált itt, amiket mint moszkvai katonai attasé vásárolt régebben és elkoboztak tőle eltávozás után. Éjjel-nappal két NKVD tiszt őrizte a bizottság tagjait, akik ezért egymással csak suttogva beszélhettek. De minden valószínűség szerint néhány mikrofont is elhelyeztek a különböző lakásokban.

A tárgyalások legnagyobb része éjjel zajlott. Előtte, azért, hogy a bizottság tagjait kifáraszták, 3-4 órás mozielőadásokra

vitték a kémelhárító épületébe. Testgyakorlat napi két óra sétából állott, természetesen kísérettel. Újság és rádió nem állt rendelkezésre, csak a moszkvai adó egy beépített hangszórója szórta az orosz híreket és némi zenét, amely aszerint változott, hogy hol harcolt a Vörös Hadsereg. Budapest elfoglalása előtt Lisztet és Lehárt, utána a Bécs felé húzódó frontharcok alkalmával Mozartot és Strauss-alcereket sürítették műsoraikba. Állandóan vodkát adtak inni és fontos tárgyalások előtt 5-6 vizespohárral kellett Sztálin egészségére meginni, amit nem lehetett visszautasítani. Hogy miért, azt mindenki elképzelheti: egy liter vodka és többórnyi mozinézés után éjszaka közepén tárgyalni országos fontosságú ügyekről s hozzá udvariasan mosolyogni, nem mindennapi feladat. Az oroszok célja az volt, hogy fáradt emberekkel szemben az akaratukat könnyebben keresztülvigyék.

Október 23-án Szent-Iványi Domokos és Nemes visszaérkezett. Majd november 8-ig nem történt semmi. E nap délutánján hirtelen elhozták az oroszok a bizottság lakására Miklós Bélát és a szárnységédjét, Csukássy Lajost és a vezérkari főnökét, Kéri Kálmánt. 10-én őket is a bizottság lakására kvártélyozták. 12-én új "vendégek" érkeztek: Vörös János vezérezredes a feleségével és a fiával.

Ezekben a napokban a helyzet reménytelennek látszott. A bizottság nem kívánt tárgyalni a moszkvita magyar kommunistákkal, az oroszok viszont nem kívántak moszkvai kommunisták nélkül ellenkormányt. Részben ezért nem történt semmi három héten át.

Az ideiglenes magyar államhatalomra vonatkozó tárgyalások

Ahhoz, hogy Magyarország a Szövetséges Nagyhatalmakkal a végleges fegyverszünetet megköthesse és így a Harmadik Birodalomtól elválhasson, feltétlenül szükséges volt egy a magyar államot reprezentáló szervre, amelyet a szövetségesek is elismernek. Egy ilyen szerv alakítása annál is inkább látszott szükségesnek a Moszkvában tartózkodó magyarok részére, mert november hónap folyamán Magyarország egyik felét a németek, a másik felét az oroszok fosztogatták és rabolták.

Két tárgyalás készítette elő az utat a megoldás felé. Mindkettő, november 13-án és 16-án, Molotov Kreml-béli lakásán zajlott le, Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, a három magyar vezérezredes, Szent-Iványi és Teleki részvételével. A november 13-i tárgyaláson megállapodás jött létre, hogy egy magyar nemzeti bizottság vagy kormány alakíttassék Veress Lajos vagy Miklós Béla elnöklétével, Debrecen székhellyel. A november 16-i tárgyaláson azután végleg megállapodtak abban, hogy egy ideiglenes kormány kerül megalakításra Debrecenben. Véglegesnek látszott a megállapodás Miklós Béla elnökségét illetően is. A résztvevő magyarok ezen a tárgyaláson újból visszautasították Molotovnak azt az ajánlatát, hogy moszkvita magyar kommunistákkal tárgyaljanak. Emiatt az oroszok nem engedték a bizottság tagjait vagy a vezérezredeseket Magyarországra utazni, hanem Gerő Ernőt és valószínűleg Nagy Imrét küldték repülőgépen oda a helyzet kifürkészésére. És november 17-től kezdve újra várni kezdték a bizottságot.

Közben a fegyverszüneti bizottság a következő személyeket ajánlotta a kormány tagjaiul: Miklós Béla, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Faraghó Gábor, Tildy Zoltán, Kéthly Anna, Szekfü Gyula, Kállai Gyula, Benedek Marcell, Rassay Károly, Szakasits Árpád, Szabó Dezső, Szilágyi Ernő és Kiss Béla. Vezérkari főnöknek pedig Vörös Jánost.

November 23-án Moszkvába érkezett és a többi magyarhoz csatlakozott Simonffy Tóth Ernő vezérkari őrnagy a feleségével és Török József repülőszázados. Nekik kellett volna kihozniuk Tildyt, Szakasitsot és Kállait, akik azonban ismeretlen okból a megbeszélte találkozón nem jelentek meg.

Simonffy pár nappal a repülőgépen való menekülése előtt állítása szerint még tárgyalta Tildyvel és arról tájékoztatta most a moszkvai urakat, hogy miképpen alakult meg otthon az ellenállást képviselő Magyar Front és kik annak a vezetői. A Magyar Front is kijelölte már szerinte egy új magyar kormány tagjait Tildy Zoltán, Szakasits, Kéthly, Kállai, Bajcsy-Zsilinszky, Rassay és Somogyi Miklós személyében, kiegészíteni kívánván őket a rendelkezésre álló magasabb rangú és szükséges katonai tagokkal. Ezekről a részletekről a delegáció értesítette a szovjet kormányt, de december 5-ig nem jött semmi válasz.

Még november 27-én megkérdezték Telekit, hogy milyen vallású. Ezt a kérdést, amelyre a választ az oroszok nyilván maguk is tudták, csak az indikálhatta, hogy az oroszok most készítik elő a saját magyar kormányalakítási tervüket és Telekit kultuszminiszternek kívánják talán jó névjegyként a leendő magyar kormányba.

December 5-én estefelé hirtelen elszállították autón a három vezérezredes, Szent-Iványit és Telekit a kémelhárító irodába. Itt Kuznyecov fogadta őket Gerő Ernő, Nagy Imre és egy Grigorjev nevű pártmegbízott jelenlétében. Grigorjev, aki tökéletesen beszélt magyarul, lett később a budapesti szovjet követség titkára és egyben Vorosilov tolmácsa. Gerő ezen a megbeszélésen átadott egy kormánylistát és egy gépelt kormánynyilatkozatot. A kormánylista tökéletesen egyezett a később Debrecenben "megválasztott" ideiglenes kormánnyal. A kormánynyilatkozat is majdnem szó szerint egyezett a Miklós Béla által a debreceni nemzetgyűlés előtt elmondott kormánynyilatkozattal. Változás csak annyi volt, hogy Miklós és Teleki megállapodott a többiek tudta nélkül abban, hogy a harmadik paragrafus utolsó mondatából kihagyatják majd a felolvasás alkalmával Debrecenben egy közbeszúrt mondat, amely a Szovjetuniót "a népek szabadsága és függetlensége védelmezőjének" aposztrofálta. Már akkor a legszívesebben azt írták volna a "védelmezője" szó helyébe, hogy "leigázója". E mondat mindezenre szatírába illő volt és szemtelen hazugságnak kellett tekinteni.

Az iratok átadásával a tárgyalás Kuznyecovnál be is fejeződött, mert a fegyverszüneti bizottság három tagja gondolkodási időt kért, nem akarván megbeszélés nélkül azonnali választ adni. A megbeszélés után nagyszabású vacsora, majd mozielőadás következett. Minden arra mutatott, hogy még az éjjel fontos tárgyalás lesz Molotovnál.

Szent-Iványi és Teleki nem ment el a moziba, betegeket jelentve, de valójában elő akartak készülni a tárgyalásra. Szent-

Iványi később valóban lázas idegösszeroppanást kapott és így nem is ment el a december 6-án hajnali 2 óra 30 perckor kezdődő tárgyalásra. Csak a három vezérezredes és Teleki vett ezen részt a Kremlben, ahol orosz részről Molotov, Dekanozov, Kuznyecov, Susejkov, Puskin, Grigorjev, egy Podzerov nevű tolmács és néhány magasrangú katona - "fél-orosz" részről pedig Gerő és Nagy Imre vett részt. Ez volt az utolsó, de egyben talán legfontosabb tárgyalás Moszkvában.

Molotov először bemutatta az orosz urakat: Susejkovot, mint aki Vorosilov megérkeztéig a magyar kormányt "be fogja vezetni Debrecenben a működésbe", Puskit mint a jövőbeli magyarországi szovjet követet, Grigorjevet mint a szovjet kommunista párt megbízottját és "felügyelőjét". A tárgyalást Molotov azzal kezdte, hogy "örömmel hallok, hogy az urak elfogadták a javaslatainkat a kormány és a nyilatkozata tárgyában", majd hozzátette, hogy még egyszer személyesen és egyenként is megkérdi a jelenlevő magyarokat, hajlandók-e a kormányban résztvenni.

A vezérezredek sorban igennel válaszoltak. Teleki azonban visszautasította. De a szovjet kormánynak érdeke lehetett őt a kormányban látni és ezért Molotov elfogadta Telekinek azt a kérését, hogy az ideiglenes nemzetgyűlésbe a közjogi méltóságok, egyházak képviselői és egyetemi tanárok is behívhatók legyenek. Részben ezekből alakulhatott meg később Debrecenben a Polgári Demokrata Párt.

Teleki azon kérdésére, hogy elismeri-e továbbra is a szovjet kormány a fegyverszüneti bizottságot, Molotov határozott nemmel felelt. Ez azt jelentette, hogy a bizottság megszűnt és az abban résztvevők most már mint egyének vállalhattak felelősséget a tetteikért. Teleki azon kérdésére pedig, hogy elismeri-e a szovjet kormány a Magyar Királyságot és annak államformáját, Molotov csak annyit válaszolt: "Ezzel a Magyarországgal már négy éve háborúban vagyunk." Azután, szinte mérgesen és ujjal mutatva Telekire, azt mondta: "Ön részt vehet vagy sem. Ez a magánügye. De ha nem vesz részt, úgy a magunk módján fogjuk megoldani a problémát." Hivatkozással erre a kijelentésre Teleki elfogadta a kormányban való részvételt.

Gerőt és Nagy Imrét Molotov meg sem kérdezte, pedig "magyar uraknak" állította be őket. Ebből nyilvánvaló volt, hogy ezek ketten a szovjet kommunista párt tagjai és nem magyar állampolgárok. A tárgyalás végeztével Kuznyecov utasítást kapott, hogy a magyarok hazaszállításáról Debrecenbe azonnal intézkedjék.

Így azután december 7-én vonaton hazaindult a társaság. Csak Szent-Iványi maradt Moszkvában, akit az oroszok nem eresztettek el, mondván hogy ő lesz az összekötő a debreceni kormány felé és később moszkvai magyar követ. Valójában azonban azért, mert félték, hogy otthon ellenállást fog szítani és szervezni.

Az utazás vonaton négy napig tartott. Első nap Konotopon át Kijevig, második nap Odesszáig, harmadik nap Tiraszpól, Kisinyev, Jassy, Bacau és Focsani útvonalon Ploestiig. Eddig az állomásig az oroszok már szélesvágányú vasútvonalat építettek. Negyedik nap a román király szalonkocsiján és több hálókocsin folytatódott az út Brassó, Szeben, Gyulafehérvár, Déva, Lippa, Arad, Nagyvárad, Érmihályfalva vonalon. A határt a magyarok Nyírábránynál lépték át és december 11-12-én éjjelre befutottak Debrecenbe.

Az útvonal ukrainai szakaszán a vonat sokszor állt meg és a magyarok a kis állomásokon szabadon beszélgethettek az ott lézengő és élelmiszert kolduló megmaradt lakossággal. Kivétel nélkül mindenhol azt mondták az emberek, hogy a falvak leégetése és kirablása nem a németek műve volt, hanem a németek elől visszavonuló Vörös Hadseregé. E szomorú kép és közlés előrevetette árnyékát a magyarországi lehetőségeknek és egy ideiglenes kormány nehéz feladatainak.

Az ideiglenes nemzeti kormány megalakulása és működésének kezdő lépései

Az ideiglenes nemzetgyűlés létrehozása

A Moszkvából hazatért magyarok nehéz feladatok elé tekintettek. Különösen Miklós Béla és a leendő kormánytagok. Faraghó, Vörös és Teleki, akik közül egyik sem volt hivatásos politikus, kerültek nehéz helyzetbe. A moszkovita kommunisták, Gerő, Nagy Imre és Gábor József száz százalékgig a szovjet kommunista párt és a Kreml irányelveit képviselték, és így nem voltak magyaroknak tekinthetők.

Az utazás alatt állandóan tárgyalások folytak. Miklós Bélát mind az oroszok, mind Gerő erősen igyekeztek befolyásolni a Debrecenben való teendők mikéntjére vonatkozólag. Ezek ellensúlyozására Miklós bizalmas tárgyalásokat folytatott négyesben Vörössel, Faraghóval és Telekivel. Ezeknek a tárgyalásoknak az eredményét a következőkben foglalták össze:

1. A nyugati hatalmakat Magyarország sorsa nemigen érdekli és nem is tájékozottak a magyar ügyeket illetően.

2. Az oroszok kétszínűek, mert mialatt a nyugati hatalmak felé a demokrácia elveit hangoztatták, nem változtatták meg kommunista céljaikat és jelentékeny területi, s politikai ambícióik vannak Közép-Európában.

Kétszínűek a magyarokkal szemben is, aminek legjobb példája még október folyamán az volt, hogy előzetes fegyverszüneti feltételek aláírása alkalmával megígérték a három szövetséges nagyhatalom nevében, hogy e tényt titokban tartják, amíg a kormányzó vissza tudja vonni a csapatait Budapestre. Viszont október 11-én este, a moszkvai és a londoni rádió bejelentette, hogy Magyarország fegyverszünetet kért a szövetségesektől Moszkvában. Erre a közlésre a Debrecen felé irányított és élével Szolnok előtt álló 21. német páncélos hadosztály megfordult és benyomult Budapestre, ahol Guderian vezérezredes 22 óra 20 perckor ultimátumot nyújtott át a honvédevezérkar főnökének Budapest átadását követelve. Ez a rádiójelentés okozta október 15-ét és most azokkal az oroszokkal, akik ily módon meghazudtolták a Moszkvában tárgyaló magyarokat, kell együttműködve országot építeni.

3. Magyarország elvesztette a háborút és a romokból meg kell menteni, amit még lehet. Mégpedig egy Magyarországot tönkretenni és bekebelezni akaró orosz kommunista nyomással szemben, amelyet a nyugati hatalmak pártolnak.

4. A magyar nemzetet politikai csődből kell újra feltámasztani és a leendő kormányt a lehetőségekhez képest alkotmányos módon létrehozni, tehát nemzetgyűléssel megválasztani.

5. A magyar ideiglenes kormány legfontosabb feladatai lesznek:

- a) a németeknek hadat üzenni;
- b) a végleges fegyverszünetet megkötni;
- c) a politikai, társadalmi és gazdasági életet elindítani és normális vágányba terelni;
- d) alkotmányos és szabad választást előkészíteni és lefolytatni.

E ténykedései folyamán a kormány hármass felelősséget visel. Felelős a nemzettel szemben, azaz történelmileg. Felelős a Szövetségesekkel szemben, azaz vállalt kötelezettségeinek eleget kell tennie. S felelős önmagával szemben, mert hogy amit cselekszik, erkölcsileg helytálló legyen.

6. Minden működést az oroszok szigorú ellenőrzése mellett és a kormányban résztvevő áruló kommunista elemek ellenére kell végrehajtani.

Az erre a megállapodásra jutott magyarok december 12-én reggel érkeztek Debrecenbe. A környék és a város a pusztulás képét mutatta. Az utcák üresek voltak és a lecsökkenő lakosságú városban az oroszok garázdálkodtak. A megérkezett magyarokat az Arany Bika szállóban helyezték el és csak Miklós Bélának adtak egy rablott bútorokkal berendezett külön lakást a pénzügyi igazgatóság palotájában.

A végleges fegyverszünet aláírásához szükséges kormány szerv megválasztása a terv szerint egy ideiglenes nemzetgyűlésre hárult. Ezért még december 12-én délután a Moszkvából hazaért és több, az ország felszabadult részeiből Debrecenbe érkezett, valamint néhány debreceni polgár részvételével megválasztott az Ideiglenes Nemzetgyűlést Előkészítő Bizottság. Elnöke Vásáry István, Debrecen polgármestere volt.

Tekintve, hogy az oroszok engedélye nélkül senki sem közlekedhetett Magyarországon, de nem is igen volt mivel, csak a kommunistáknak voltak az ország orosz megszállás alatti részéről adataik. Ennélfogva a bizottság elfogadta Gerő statisztikai adatait és egyben gyakorlati érvelését, amely szerint harmincnyolc nagyobb városból, ill. helységből hívhatók csak össze a képviselők. Ez a 38 helység majdnem 1.400.000 lakost képviselt. A vidék részben képviselők nélkül maradt, a Kisgazda Párt kárára. A városokban nagyobb számban voltak a munkások és így - az orosz és kommunista terveknek megfelelően - a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a szakszervezetek, amelyek szintén beküldhették a képviselőiket, dominálhatták a nemzetgyűlést. A behívandó 213 képviselőnek több mint a fele a következő néhány városra esett: Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc, Diósgyőr, Békéscsaba, Orosháza, Hódmezővásárhely.

Gerő tervének elfogadása mellett szólt, hogy elutasítása esetén az oroszok nem járultak volna hozzá a behívásokhoz és nem adtak volna közlekedési alkalmatosságokat a behívó bizottságok számára.

12 két-három személyt számláló csoportban 28 behívó bizottsági tag indult útnak december 15-én, hogy összegyűjtse a nemzetgyűléshez szükséges képviselőket. Minden csoportban legalább egy kommunista volt, de ott, ahol fontosnak vélték és félték a másik behívó tag népszerűségétől, két kommunista is kísérte útjára a másik tagot.

A fegyverszüneti bizottság tagjai számára, akik 1944 szeptembere óta nem látták a hazájukat, csak most, a képviselőket összehívó bizottságokban való részvételkor táruult fel az ország igazi képe. Kiégett falvak, hol csak néhány kóbor kutya lézengett és néhány csontvázra fogyott gyerek bújt elő a romokból. A felnőtteket elhurcolták. Embert a tájon nem lehetett látni. Felrobbantott hidak, úttalan utak, s a port sem bolygatta szekér vagy autó, mert azt is elrabolták. A sárban semmi állatnyom vagy szekérvágás. A kukorica szárán még mind a mezőn, de a szalmakazlakat nyilván széthordta az orosz fekvőhelynek és a szél hírmondónak más tájakra. Csak a városok adtak némi menedéket a lakosságnak.

A garázdálkodó és rabló orosz csapatok, s állítólagos katonaszökevények ellenére a képviselőket behívó küldöttségek december 20-ára elhozták Debrecenbe a városok Nemzeti Bizottságai által megválasztott képviselőket. A moszkovita kommunisták ellenzése ellenére sikerült elhozni képviselőként két közjogász professzort: Molnár Kálmánt Pécsről és Zsedényi Bélát Miskolcra. Nélkülük a nemzetgyűlés és a kormány első heteinek működése teljes kommunista ellenőrzés mellett folyt volna.

December 20-án nagy sugdolózások voltak a kommunisták táborában, de a kommunistákkal szembenálló jóérzésű magyarok közt is. A kommunisták terve, amelyet az oroszok pártoltak, az volt, hogy nemzetgyűlési elnöknek a szociáldemokrata Takács Ferenc, képviselő és leendő kormánytag, Szentpéteri Kun Béla egyetemi tanárt fogja javaslatba hozni és azt a javaslatot a nemzetgyűlésnek egyhangúlag el kell fogadnia. Miután rádióon és az újságaikban világszerte, az oroszok ellenőrzése alatt álló magyar lapok pedig az országban csupán a Kun Béla nevet írták volna ki és ezzel hirdették volna 1919 uralmának visszatérését, a nem-kommunista magyarok egy csoportja ezt el kívánta kerülni. Ezért Miklós Béla és Teleki tárgyalásokat folytatott Molnár Kálmánnal és Zsedényivel acélból, hogy egy a nemzetgyűlésen keletkező zűrzavar közben hirtelen egyiküket jelölni lehessen az elnöki székre. Egy ilyen zűrzavar annál is inkább előidézhetőnek látszott, miután Valentiny Ágoston és Lévy Zoltán, sőt mások is, Juhász Nagy Sándort kívánták az elnöki pozícióra ajánlani.

Mindkét oldal tehát, a kommunista és a nem-kommunista is, felkészült az első összeecsapásra, amely sorsdöntő lehetett a magyar politikai élet elindulása szempontjából.

Ilyenek voltak az előzmények, amelyek előkészítették az Ideiglenes Nemzetgyűlés működését.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása

Debrecenben, az ideiglenes magyar fővárosban, december 21-én délután 2 órakor tartotta első ülését az Ideiglenes Nemzetgyűlés. Az "ideiglenes" jelző minden esetben azt kívánta kifejezésre juttatni, hogy az egész ország nem vehetvén

részt a választáson, egy majdan, a kormány által előkészítendő végleges és országos választás fogja eldönteni az ország politikai sorsát és az államformát. Az ideiglenes nemzetgyűlés és a kormány csupán erre a feladatra vállalkozott. A nemzetgyűlés mindkét napon a debreceni kollégium nagytermében ülésezett, ott, ahol közel 100 év előtt a szabadságharc nemzetgyűlése tartotta az ülését. A padokon kis fémablak jelezték, ki ült ott 1849-ben. Azt a helyet, amelyen egykor Kossuth Lajos ült, most senki sem foglalta el.

A Nemzetgyűlést a Himnusz nyitotta meg, majd Vásáry István, az Előkészítő Bizottság elnöke megnyitotta a nemzetgyűlést és felhívására megválasztották a Mandátumvizsgáló Bizottságot. Az ülés felfüggesztésének tartama alatt a bizottság felülvizsgálta a mandátumokat és az ülés folytatásának bejelentése után jelentést tett a működésről. E jelentést, amely 23 képviselőt igazolt, a nemzetgyűlés tudomásul vette.

Ezután következett az elnökválasztás a Gerő által előre előkészített tárgypontjaként, amely így szólt:

"Szeged, Debrecen, Pécs, Miskolc és Hódmezővásárhely küldöttei közös javaslatot tesznek egy megbízott felszólaló, Erdei Ferenc, által az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökének, két alelnökének és két jegyzőjének megválasztására. A választás megejtése, előzetes megállapodás alapján."

Takács Ferenc meg is tette javaslatát Szentpéteri Kun Bélára vonatkozólag. Léway Zoltán kisgazdapárti képviselő Szentpéteri Kun megválasztása ellen ágált. Valentiny Ágoston ellenjavaslatot tett, Juhász Nagy Sándort ajánlva. Erre a kommunisták, főleg Gerő és Révai, felháborodva kiabálni kezdtek: "Ez a megállapodás ellen van", "követeljük, hogy a megállapodást betartsa a nemzetgyűlés... Kikérjük magunknak!"

A kitörő hangzavarban senki sem hallotta még a szomszédját sem. Csak Vásáry halotta, hogy Juhász Nagy Sándor ülés-felfüggesztést kíván. Hirtelen erőteljesen csengetett, mire csendesebb lett a hangzavar. Vásáry, anélkül, hogy további közbeszólásokat megvárt volna, öt percre felfüggesztette az ülést.

A szünet azonban másfél órát tartott. Szentpéteri Kun Béla, inszenált fenyegetések hatása alatt ijedten otthagyta az ülést és miután távollevő személyt nem lehetett megválasztani, Juhász Nagy pedig erősen húzódozott, tanácstalan volt mindenki. Ekkor a nem-kommunista tábor előre megbeszélt terve szerint, néhány kijelölt képviselő bedobta Zsedényi Béla nevét.

Egyesek ütemesen kiabálták a nevét, mások viszont ordítva kérdezték: "Ki az a Zsedényi Béla?" Mikor Vásáry hirtelen csengetve újra megnyitotta az ülést, Valentiny Zsedényit proponálta. Vásáry, szinte be sem várva a nemzetgyűlés választát, kijelentette: "Közfelkiáltással megválasztva Zsedényi Béla..." Gerő Ernő vörös arccal, dühösen szólt oda a vele szemben ülő Telekihez: "Ez az Ön műve..."

Zsedényi maga is meg volt lepve. Telekihez fordulva azt mondta: "Még tárgypontom sincs. Hogy folytassam le ezt az izgatott ülést?" Teleki átadott neki egy részben átszövegezett és kibővített tárgypontot, amelyet előző éjjel készített el. Ezzel a kezében ült Zsedényi az elnöki székben és megtette a napirendi indítványát, amelyet a nemzetgyűlés elfogadott.

Alelnöknek Juhász Nagy Sándort és Sántha Kálmánt, jegyzőnek Vörös Józsefet és Vörös Vincét választották. Majd Miklós Béla pártonkívüli, Erőss János kisgazdapárti, Gerő Ernő kommunista, Erdei Ferenc parasztpárti és Takács Ferenc szociáldemokrata tartott beszédet pártjaik nevében. Utánunk még többen szólaltak fel röviden. Miután már ekkor délután háromnegyed 6 óra lett, és a sötétségben Debrecen utcáin járkálni többnyire könnyen végződött azzal, hogy az oroszok elhurcolták az utcán tartózkodókat "hadifogságba", Zsedényi azt javasolta, hogy a nemzetgyűlést másnap reggel tíz órakor folytassák. E napirendi javaslatot a képviselők elfogadták.

Este izgatott tanácskozások folytak minden pártnál és csoportban. Zsedényit Miklós Béla és Teleki részletesen informálta a moszkvai eseményekről és a már Moszkvában kijelölt kormány tagjairól. Majd másnap, december 22-én korán reggel, már folytatódtak a tárgyalások az államfői jogkör megállapítása tárgyában, amelyre Molnár Kálmán javaslata lett irányadó. Ez főleg a kinevezések joga szempontjából volt szükséges.

December 22-én reggel 10 órakor újból összegyűltek a képviselők a kollégium nagytermében. Most már Zsedényi Béla hozzáértő elnöksége alatt rendben folyt le a kitűzött program. Megválasztották a nemzetgyűlés politikai bizottságát, amely rövid időre félrevonult s külön tárgyalta, majd megtette jelentését és javaslatát a kormány megválasztására vonatkozólag. A javaslat erre vonatkozó része csak ennyit tartalmazott: "A kormány megalakításával Dálnoki Miklós Béla vezéreztetés, ideiglenes nemzetgyűlési képviselő urat tessék megbízni."

Miklós Béla azonnal előterjesztette a kormányjavaslatot, amely egyezett a Moszkvában Molotovnál létrejött megállapodással:

Belügyminiszter: Erdei Ferenc kommunista, taktikai okokból parasztpártinak állították be, de rövidesen kiderült, hogy valójában kommunista

Pénzügyminiszter: Vásáry István kisgazda

Külügyminiszter: Gyöngyösi János kisgazda

Kultuszminiszter: gróf Teleki Géza pártonkívüli

Honvédelmi miniszter: Vörös János pártonkívüli

Földművelésügyi miniszter: Nagy Imre kommunista

Kereskedelmi miniszter: Gábor József kommunista

Igazságügyminiszter: Valentiny Ágoston szociáldemokrata

Iparügyi miniszter: Takács Ferenc szociáldemokrata

Közellátásügyi miniszter: Faraghó Gábor pártonkívüli

Népjelölti miniszter: Molnár Erik (szociáldemokratának volt beállítva, de azonnal a kormányalakítás után kiderült, hogy kommunistának vallotta magát)

A becsempészett Erdeivel és Molnárral együtt tehát négy kommunista, négy pártonkívüli, két kiskazda és két szociáldemokrata került a kormányba.

A kormány megválasztása és fogadalma után a miniszterelnök elolvasta az Ideiglenes Nemzeti Kormány nyilatkozatát - azt, amelyikről a moszkvai tárgyalásokkal kapcsolatban már szó volt.

A nyilatkozatban a pártok és szakszervezetek részéről hozzászólások következtek; majd az államfőt megillető kinevezési jogokra vonatkozó javaslat elfogadása után a nemzetgyűlés felhatalmazta a kormányt a végleges fegyverszünet megkötésére.

Ezzel a tárgysorozat ki is merül, s a nemzetgyűlés megbízta az elnökséget, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlést a szükséghez mérten egybehívassa. Majd felhangzott a Szózat, amellyel az Ideiglenes Nemzetgyűlés ülésszaka befejeződött. Az ülés berekesztése után a képviselők tekintélyes része azonnal hazaindult, sokan azért, hogy az oroszok garázdálkodásai ellen a családjukat megvédhessék.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés nem is ülésezett többet Debrecenben. Már csak Budapesten lett összehívva március 15-e után, mikor a kormány oda tette át a székhelyét.

Most tehát az Ideiglenes Kormányra és az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökségére együttesen hárultak mindazon feladatok, amelyek Magyarország nemzetközi függetlenségének elismerését és a romokból való újjáépítését kellett célozzák.

Már a nemzetgyűlés megmutatta és a további debreceni kormányműködés csak alátámasztotta azt a tényállást, hogy két egymással szemben álló harccsoport keletkezett. A kommunista, amelyet Gerő, Nagy Imre, Gábor József, Molnár Erik, Erdei és részben Gyöngyösi képviselt Rákossal a háttérben és irányítóként; és a nemzeti, amelynek mozgatói Miklós Béla, Vásáry, Valentiny, Teleki és Faraghó volt, akik teljes mértékben bírták Zsedényi támogatását.

A végleges fegyverszünet

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés első határozata az volt, hogy felhatalmazta az ideiglenes kormányt a fegyverszüneti szerződés megkötésére. Az ideiglenes kormány ennél fogva még aznap, december 22-én békét kért a szövetséges hatalmaktól. A másnap érkezett válasz felkérte az ideiglenes kormányt arra, hogy a fegyverszünet megtárgyalására és aláírására küldjön bizottságot Moszkvába.

Az első, december 23-i minisztertanács kijelölte a bizottság tagjait és felhatalmazta őket a fegyverszünet aláírására: Gyöngyösi János külügyminisztert, Vörös János honvédelmi minisztert és Balogh István miniszterelnökségi államtitkárt. December 28-án indult a bizottság Moszkvába vonaton.

A nemzetgyűlés első két ülését követő napokban a kormánynak nem volt hatalma, sem gépezete. Irodák, irodai felszerelés, tisztviselők, pénz és közlekedési eszközök hiányában a működésében gátolva volt. Azonban nem ezek a gátló okok voltak a gyakorlati működés legfontosabb akadályozói. Az igazi okokat a politikai élet arénájában kell keresni.

Négy politikai párt volt a Nemzeti Front tagja: a kiskazda, a paraszt, a szociáldemokrata és a kommunista párt. A paraszt-ság és munkásság tehát elismert pártokban tömörülhetett. A polgárságnak viszont nem volt reprezentatív pártja. Egyben pedig a kiskazdák képviselték a "szélsőjobbot" ebben a politikai koalícióban.

Zsedényi ekkor, az általános politikai zavart felhasználva, elismert pártnak jelentette ki a Polgári Demokrata Pártot és az oroszok felé is mint a politikai koalíció ötödik pártját állította be. A párt létrehozatalára Zsedényinél számos éjjeli tanácskozás folyt. Tagjait a nemzetgyűlésen résztvevő töredék pártok képviselőiből és néhány pártonkívüliből szedték össze. A létrehozás munkáját legnagyobb részt Zsedényi és Zichy Ladomér gróf végezte.

Az öt párttal a politikai élet megalapozása és normális vágányba terelése biztosítottnak látszott. A társadalmi és gazdasági élet elindítása azonban szinte lehetetlennek látszott addig, amíg a fegyverszünet nincsen aláírva és az ország ügyeit a Vörös Hadsereg ellenőrzése mellett kell intézni.

Az első és legfontosabb teendő egy hivatalos közlöny elindítása volt. A Magyar Közlöny első számát 1945. január 4-én Zsedényi adatta ki nemzetgyűlési elnöki hatáskörében. Erre a hivatalos lapra jellemző, hogy az ideiglenes kormány működése idején végig a koronás angyalos magyar címerrel jelent meg, annak ellenére, hogy a kommunisták erősen ellenézték ezt. A közlöny első számai számos rendeletet tartalmaztak. Legfontosabbjaik: a közbiztonság fokozottabb biztosításáról, a közigazgatás ideiglenes rendezéséről, a közalkalmazottak igazolásáról, a közellátásról, az árvédelemről, különféle adatszolgáltatásokról, a népbíráskodásról és a közoktatásügyi igazgatás megszervezéséről szóltak. A rendeletek végrehajtása és annak ellenőrzése azonban eleinte nagy nehézségekbe ütközött az elpusztított országban.

Január első hetében az ország helyzete nem volt rózsásnak mondható. Budapest ostroma még folyt, a fegyverszünet még nem volt aláírva, az ország függetlensége nemzetközileg nem volt elismerve és a kormány Debrecenhez volt kötve. A változás kezdete 1945. január hó 20-ika volt. Ekkor írta alá a magyar fegyverszüneti bizottság Moszkvában a szövetséges hatalmakkal a fegyverszünetet.

A fegyverszünet legfontosabb része Magyarország mint önálló állam elismerése volt. A fegyverszünet egyébként ugyanazokat a feltételeket szabta meg, amelyeket az előzetes fegyverszünet aláírása alkalmából, 1944. október 11-én, Horthy kormányzó elfogadott.

A fegyverszünet aláírása után rövidesen megjelentek Debrecenben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselői: oroszok, amerikaiak és angolok. Az Ellenőrző Bizottság megjelenésétől kezdve intenzívebbé vált a politikai élet. Az Ellenőrző Bizottság elnöke Vorosilov marsall lett. Elnöklete alatt az orosz tagozat intézkedéseit sokszor az angol és amerikai tagozat megkerülésével erőszakolta rá a kormányra. Az, hogy az oroszok minden nyomása, s a kommunisták minden mesterkedése

ellenére a közigazgatás rendje helyreállott és 1945. november 4-én szabad és alkotmányos választást lehetett lebonyolítani, igazolta a magyar nép politikai érettségét és bátorságát.*

*

*

*

Ismertetésemet ezzel befejezem, hisz a célom az volt, hogy azokról az eseményekről tájékoztassam a külföldre kényszerült magyarságot, amelyek 1944. szeptember és 1945. január között zajlottak le és amely események egyedüli szabad földön élő résztvevője vagyok jelenleg. De célom volt az is, hogy vázoljam azokat az előzményeket, amelyek tudatában avagy kényszere alatt az Ideiglenes Nemzeti Kormánynak folytatnia kellett működését azért, hogy Magyarország ne kerüljön a balti államok sorába, hogy milliók kipusztítása, kitelepítése és az ország teljes bekebelezése vagy megszüntetése ne következék be.**

Mint fontos kiegészítést, szükségesnek tartom Radnóczy Antal előadásából (összefoglalójából) (jelen kiadvány oldalairól) egy pontot ide tenni. Szerk.

5. 1944. szeptember 1-jén a szeptember 9-én kezdődő Quebec-i konferencia harmas találkozója előtt, Churchill és Rooseveltt egy amerikai hadihajón találkozott, amelyen Churchill közölte, hogy Bulgáriába történt bevonulása után *Sztálin megszegt a szerződést*, mert a közösen elhatározott kormány helyett csak kommunistákat ültetett Szófiában a kormány élére. *Ezért az angolszászok sem kötelesek betartani azt a megegyezésüket, hogy Magyarország csak a Szovjetunióhoz fordulhat fegyverszünetért. Rooseveltt egyetértett és Churchill közölte, a hadihajón levő dr. Otto von Habsburg-gal, hogy sürgősen értesítsék Budapestet, hogy nem kell küldenie fegyverszüneti bizottságot Moszkvába.* Otto főherceg utasította a New York-ban élő Eckhardt Tibort, hogy Lisszabonon keresztül, amelynek nagykövete, Wodiamer Arnold (utóbb) disszidált, hozza Horthy ill. a magyar kormány tudomására az angolszász hatalmak határozatát. *Ez elakadt Wodianernél*, és csak akkor derült ki és került Eckhardt Tibor üzenete a lissaboni követség kultúrattaséjához, dr. Ferdinandy Mihályhoz, amikor a háború végén a követség iratait rendezték, mielőtt Wodianer magával vitte volna azokat Amerikában. Ferdinandy megdöbbenésére Wodianer azt válaszolta, hogy Lisszabon "hemzsegett a Gestapo-tól" és ezért nem merte továbbítani...

* A választás nem volt se szabad, se alkotmányos. Szerk.

** Eddig tart gróf Teleki Géza szövege, amelyet a Vitézi Rend rendelkezésünkre bocsájtott. Szerk.

vitéz Somorjai Béla (St. Gallen)
**A Szent Korona 1944-1945. évi menekítése
és a Mattsee-i emlékmű története**

Koronázási jelvényeink védelme évszázadok óta törvényesített. A Korona biztonságának legfőbb őrei az Országos Koronaőrök voltak. E méltóságok betöltői, a 16. századtól két személy, nem azonos a koronázási jelvények fegyveres őrségével. A Magyar Királyi Koronaőrséget 1751-ben hozták létre és több mint egy évszázadon át a császári reguláris hadseregből szerveződött. I. Ferenc József 1871. május 27-én kiadott elhatározása értelmében a koronaőrséget a magyar királyi honvédség állományából kell megszervezni, s mint önálló csapatot a Honvédelmi Minisztérium hatáskörébe tartozik.

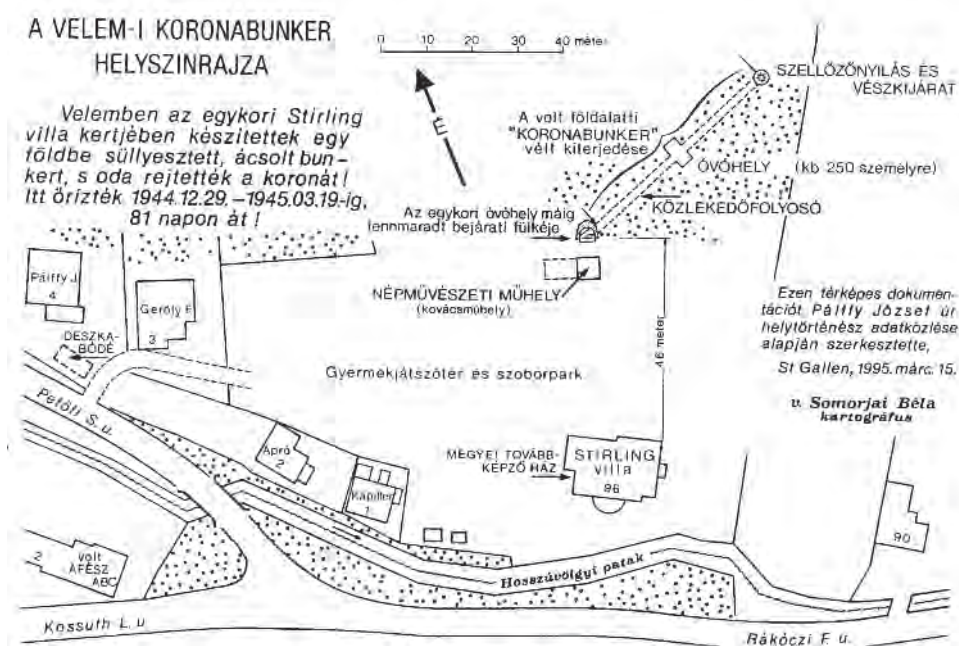
A koronaőrség 24 főből állt, ehhez tartozott még 5 fő küldönc és 2 fő polgári alkalmazott. A koronaőrség parancsnokát törzstiszti rangban - 1920 után - a kormányzó nevezte ki. Az utolsó parancsnok nemes bankói Pajtás Ernő ezredes volt, helyettese Vály István alezredes. A 24 fős koronaőrség kizárólag tiszthelyettesekből állt: 1 fő alhadnagy mint szolgálatvezető, 7 fő törzsszörmester és 16 törzsszörmester.

A Koronát a királyi várban őrizték az erre a célra épített pánclétermében, 1942-től azonban áthelyezték a 60 m mélyen épített váralatti óvóhely egyik fülkéjébe. A koronázási jelvényeket 2-2 fő őrizte napi 24 órás szolgálatban.

1944 októberében mind a miniszterelnök, mind a koronaőrök (Perényi Zsigmond báró és Radvánszky Albert báró) szükségesnek látták a Korona elrejtését. Lakatos Géza miniszterelnök, a két koronaőr és Pajtás Ernő koronaőrezredes október 10-én éjjel kivitték a Koronát az óvóhelyről és Vály alezredes személyes vezetésével egyik koronaőr tiszthelyettes pincéjében elrejtették.

A koronaőrség laktanyája a Váralja utcában volt, innen figyelték Horthy kormányzó 1944. október 15-i proklamációjának következményeit. A koronaőrség erősen németellenes volt, olyannyira, hogy október 16-án reggel tűzharcba bocsátkoztak a támadó német SS-lovashadosztály és a pánccalos egységek katonáival. A németek négy halottjának egyikét a koronaőrség laktanyájából lötték le. A németek azonnal tűz alá vették a laktanyát, majd a 6 óra 20 perckor felhangzó "tüzet szüntess" kürtjel után a benyomuló Gestapó-emberek letartóztatták Pajtás ezredest és Vály alezredest. Ugyanekkor a koronaőrség felszerelését az Astoria szállóba vitték. Ezzel kezdetét vette a koronázási jelvények és a koronaőrség felszerelésének keserves kálváriája.

A hatalomra jutott Szálasi Ferenc ragaszkodott a teljhatalom formaságaihoz, ezért esküjét a Szent Korona előtt kívánta letenni. 1944. november 4-re tehát az elrejtett Koronát vissza kellett csempészni eredeti helyére. A november 4-i eskütételt követően úgy határoztak, hogy a Magyar Nemzeti Bank 34 tonna aranyával együtt a koronázási jelvényeket is Veszprémbe szállítják, s elrejtik a sziklabarlangban. Veszprémbe érkezett a koronaőrség és a testőrség teljes felszerelése is. 1944. november 6-tól december 6-ig volt a Korona Veszprémbe. A koronázási palástot 1944. november 16-án vitéz Borbély János koronaőr alhadnagy Pannonhalmára vitte. A díszruhákat és egyéb felszerelési tárgyakat Veszprémbe vasúti vagonokba rakták azzal a céllal, hogy Kőszegre telepedjenek. Vály alezredes 6 fő kíséretében egy "Hangya" tehergépkocsin indult Kőszegre a koronázási jelvényekkel. Még aznap Kőszegre érkeztek, s az egykori leánylíceum tornatermébe szállásolták magukat. A koronaőrség és a testőrség felszerelését szállító tehervagon is befutott Kőszegre, ámbar nem sértetlenül, mivel Zalabéren az őrizetlenül hagyott vagonat feltörték. A díszruhák és egyéb felszerelési tárgyak nagy része a kőszegi vasútállomásról az egykori Frigyes laktanyába került.

1944 december végén és 1945 január elején az akkori kormány több részlege érkezett Kőszegre. Korábbi elhatározás szerint a Koronát a hegyvidéki kis faluba, Velembe szállították a szombathelyi súlyos bombatámadások miatt. Velemben, az egykori Stirling-villa kertjében, egy ma is álló szelídgesztenyefa tövében készítettek egy földbe süllyesztett, ácsolt bunkert, s oda rejtették a Koronát. A koronaőrség egy része Velemben volt, a másik része Kőszegen maradt a Frigyes laktanyában, illetőleg közeli magánházakban elszállásolva. 1945. január 12-én a koronázási palástot is elhozták Pannonhalmáról.

Velemben Szálasi gyakran megfordult, részben mert a menyasszonya, Lutz Gizella ott lakott, részben mert a katonai értekezletek színhelye is nemegyszer Velemben volt. 1945 márciusának végén, 81 nap után a Koronát visszahozták Velemből Kőszegre, ahol a Kálvária-hegy lábánál erre a célra épített beton és téglá övóhelyen elrejtették. A koronázási jelvények azonban itt is csak néhány napig maradhattak, mert a március 16-án a szovjet haderő által a Dunántúlon elindított nagy támadásnak az eredménye két hét alatt Magyarország kiűritése volt. A keresztény magyarság száz- és százezernyi menekültjével együtt, közös sorsban osztozkodva Koronánknak is bujdosnia kellett és hontalanná vált, hogy végül idegen kezekre kerüljön, miután mögötte az ezeréves Magyar Királyság megszűnt. Azokban a március végi drámai napokban Hazánk akkori felelős vezetői úgy határoztak, hogy a Szent Koronát és a koronázási relikviákat a Német Birodalom területére menekítik. Nem akarták, hogy a felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincsek a veszített háború nyomán az idegen megszálló hadsereg zsákmányául essenek.

A koronaőrség parancsnoka, Pajtás Ernő ezredes az államfőtől kapott parancs értelmében, egy 3 tonnás Hangya Szövetkezeti teherautón, egy napi üzemanyaggal, 6 válogatott koronaőr és 3 beosztott kíséretében, március 27-én este 10 órakor Kőszegről elindulva a koronázási jelvényekkel és a Szent Jobb ereklyével elhagyta Magyarország szent földjét.

A Semmeringen áthaladva a mürzstegi császári vadászkastély volt az első állomás, ahol négy napig tartózkodtak. Április 1-jén, húsvét első napján 9 órakor Máriazellben, a kegytemplom előtt álltak. Még aznap este folytatták útjukat St. Pölten és Linzen keresztül. Április 2-án Schörflingben vannak a Jeszenszky-kastély mellett. Április 7-én éjjel 11 órakor a leponyvázott teherautó a Salzburtól északra 20 km-re fekvő Mattsee községbe érkezett. A menekült magyar kormány a Seewirt nevű vendégfogadóban volt elhelyezve. A koronaőrség attól északra, mintegy 120 m-re a tűzoltószertár mögött üresen álló házban szállásolt be, amelynek udvarára állították a tehergépkocsit.

Április második felében a német hadsereg helyzete egyre rohamosabban rosszabbodott. A szakadatlan éjjel-nappal tartó légi bombázás közben bomladozó csapatok folytatták visszavonulásukat nyugat felé a végső összeomlás és zűrzavar jelenségei mellett. Ott, az osztrák és német határ közelében, a három tó közé szorult Mattsee faluban, a koronázási jelvények biztonságáért felelősöknek már számolniuk kellett az összeomlás várható következményeivel, amikor a nyugatról és keletről erőteljesen előnyomuló ellenségek közé szorulva, esetleg azok pusztító tüzébe kerülve, életüket is veszthetik. A rendetlenül visszavonuló csapatok már szabadjára fosztogattak, autókat rekviráltak, ahogy az ilyenkor mindig történni szokott. Ilyen körülmények között a Szent Korona egy teherautóban, egy parasztház udvarán a szabadban veszélyben forgott, s a 6 főnyi őrség maga nem nyújtott számára további biztos fedezetet. A Korona őrzéséről rendelkező 1928. XXV. t.c. különös veszély idején a miniszterelnök kötelességévé tette, hogy óvóintézkedésekről gondoskodjék. Ezért az utolsó koronatanács határozata értelmében Szálasi 1945. április 25-én azt az utasítást adta Pajtás ezredesnek, hogy a Koronát a királyi joggarra és almával együtt, Szöllősi helyettesminiszterelnök személyes közreműködésével a föld alá kell rejteni, azaz elásni! Az akkori adott körülmények között a veszélyes helyzetre való tekintettel a felelősök nem találhattak más biztosabb megoldást, mint az elástást, a föld felszíne alá való rejtést.

E rejtési művelet mikénti végrehajtását illetően Pajtás ezredesnek írásban fennmaradt hagyatékában találunk utalást, amely szerint:

Április 26-ról 27-re virradó éjszaka kimentek a teherautóhoz, amely mellett természetesen ott állt az őr. Felnyitották a nagy ládát és kivették a Szent Koronát, a jogart és az országalmát. A kincsek eredeti börtokjukban nyugodtak. Belehelyezték azokat egy kettévágott katonai benzineshordóba. A ládában csak a kardot hagyták, azt ismét lezárták, azután előrementek egy meredekfal előtti helyhez, amelyet nappal már kiszemeltek, amely könnyen felismerhető volt és közelében emberi lakás nem volt. A rejtési művelet a legszigorúbb titoktartásban történt, amely titkos akciót hatan hajtották végre.

A Szent Korona és tartozékainak Mattsee-i őrzését és a földalérejtési aktust Bunda József koronaőr törzsőrmester mint elásó, Mattsee-ben 1988. május 3-án az elásás helyszínén a következőképpen mondotta el:

"1945. április 7-én Mattsee faluba való megérkezésünkkor a Hangya tehergépkocsival a tó partján mentünk az utolsó házig, amely a tűzoltószertár mögött állt. Az L-alakú üres épület egyemeletes, gangos ház volt. Azóta már lebontották, a helyén ma új, modernebb ház áll. Április 7-től május 2-ig itt volt a koronaőrség elszállásolva. A Korona tartozékaival az ércládában állandóan a leponyvázott teherautón volt, amely az udvaron állott, amit felváltva őriztünk éjjel-nappal. Pajtás ezredes, a parancsnokunk minket, koronaőröket gyakran meglátogatott, s mindenkor tájékoztatott a pillanatnyi hadi helyzetről. Szállásunktól kb. 100-120 méterre volt a SEEWIRT vendégfogadó, amit a menekült magyar kormány foglalt el és Törzsszállásnak neveztek. A földszinti helyiségben tartották a tanácskozásokat. Az épület udvarán és közvetlen környékén voltak elhelyezve a személygépkocsik. Körülötte állandó őrséget az akkori testőrség adta, Mészáros ezredes parancsnoksága alatt. Ma ez a szálló teljesen át van építve. Emlékezetem szerint a Szent Korona kíséretében a következő koronaőrök voltak:

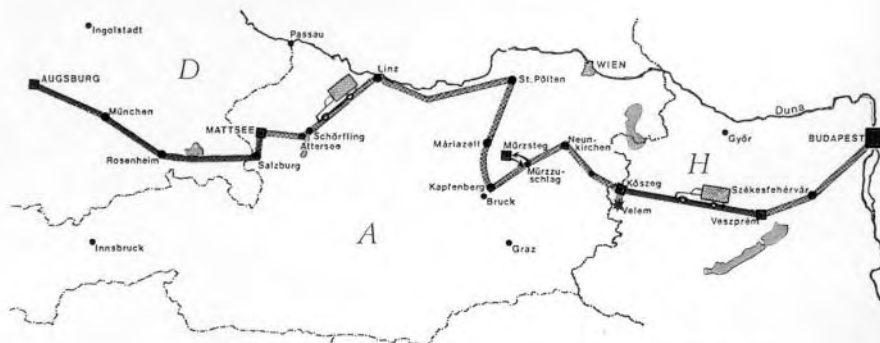
n. bankói Pajtás Ernő	kő. ezredes,	parancsnok
vitéz Borbély János	kő. alhadnagy,	szolg. vezető
Csontos István	kő. főtörzsőrmester	
Paizs János	kő. főtörzsőrmester	

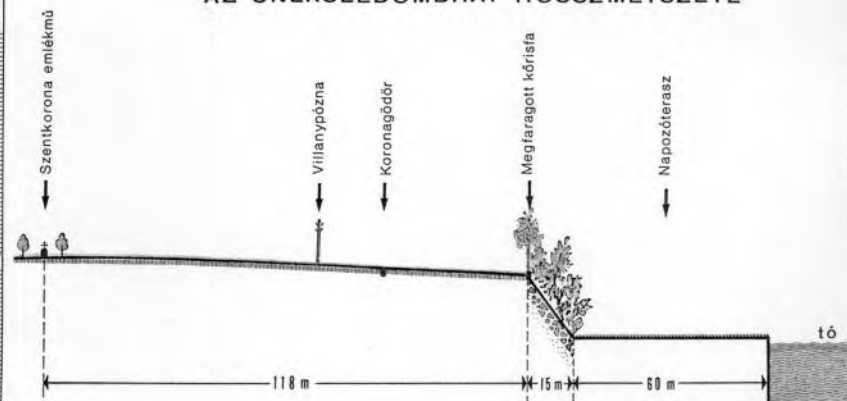
v. Somorjai Béla
kartográfus

A SZENTKORONA 1944/45-ÉVI MENEKÍTÉSÉNEK ÚTVONALA BUDAPESTTŐL - AUGSBURGIG

SZENTKORONA 1945.ÉVI MENEKI- TÉSÉNEK TÖRTÉ- NETE

AZ UNERSEEDOMBHÁT HOSSZMETSZETE

Hol volt
a
SZENTKORONA
elásva?

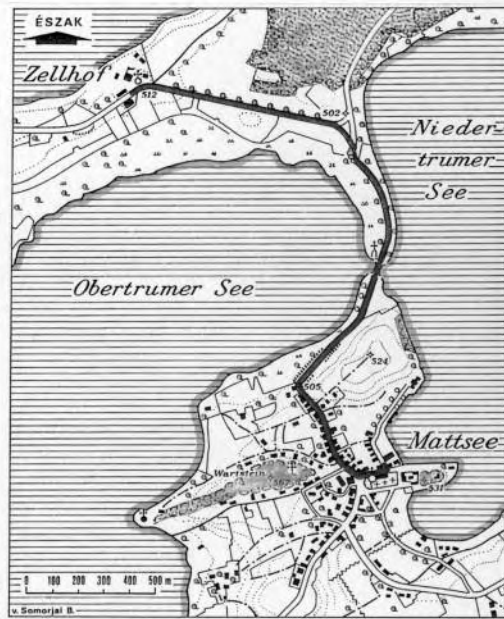

Lgv. á. tő. s.

Unersee magaslát

SZENTKORONA
(EMLEKMŰ) 524

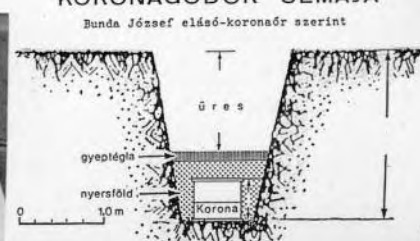
0 10 20 30 40 50 méter

Nemes bankói Pajtás Ernő
koronagödör ezredes,

KORONAGÖDÖR SÉMÁJA

Bunda József elásó-koronagödör szerint

Horváth Kálmán	kő. főtörzsőrmester	
Bunda József	kő. törzsőrmester	
Kocsis József	kő. törzsőrmester	
Csapatától a koronaőrséghez vezényelve:		
Takács Ferenc	őrmester,	gh.számvivő
1 fő honvéd (Urbán?)		gépkocsivezető
1 fő honvéd (Asztalos?)		tisztiszolga

Összesen 10 fő vett részt a Korona kíséretében.

A benzineshordó kettévágása és előkészítése Horváth Kálmán főtörm. feladata volt. A kettévágott hordóból készült fém-tok kb. 50-60 cm lehetett. A teherautón lévő koronaláda kinyitásánál jelen volt dr. Szöllősi Jenő miniszterelnök-helyettes, Pajtás ezredes, v. Borbély alldgy, és Horváth főtörm. Az eredeti börtokokban lévő kincsek még különkülön gondosan vászonlepedőbe lettek csavarva és kerültek a benzineshordóba. A kincseket szabadkézben senki nem érintette, mert erre sem idő, sem szükség nem volt. Az egymásba helyezett fémtokban lévő ékszereket Kocsis József és én (Bunda József) kézben tartva, gyalogmenetben fölváltva vittük végig a tó partján a Strandfürdő kabinházáig, ott északi irányban balra kanyarodva föl a dombon, mintegy 120 m távolságra az előre kijelölt, majd a kettőnk által kimélyített lövészgödörhöz. Ez a dombháton talált és elhagyott katonai fedezék céljára kiásott gödör kb. 160 cm mély lehetett, amit Kocsis koronaőr bajtársammal percen belül 210-220 cm mélyre mélyítettünk, majd a tokot a kincsekkel a gödör fenekére helyeztük. A gödör mélyítéséből nyert nyersföldet rászórtuk, ami kb. 20-25 cm vastag volt. A gyeptéglával való takarást a saját kezdeményezésemre másnap a kora reggeli órákban, amikor még nem kellett tartani attól, hogy valaki illetéktelen személy meglát bennünket, végeztük. A végleg betakart és gyeptéglával álcázott gödörből még mindig több mint 1 méter üresen tátongott a kincsek felett. Az elásás április 26-27-én virradóra történt. Határozottan emlékszem arra, hogy a rejték hely közelében egy magasfeszültségű légvezeték húzódott. E villanyvezetékre ma itt a helyszínen ráismertem, mert a 43 év alatt a helyét nem változtatták meg. Az Unersee dombhát gerincvonalán álló tartó oszloptól délkelet irányban 23 lépésre volt a Korona elásva. Ezt a távolságot én a gyeptéglával való fedés alkalmával leléptem. A szállásunktól kb. 300 m távolságra lévő rejték hely szabadszemmel jól megfigyelhető volt és minden bizonnyal a törzsszállás balkonjáról is!"

Április 30-án, ugyancsak kapott parancs értelmében Szent István palástját és a Szent Jobbot az üvegszekrénnel együtt a Mattsee-i katolikus lelkésznek, Strasser Anton kanonok-plébánosnak őrizetére bízta. Az idős lelkész személyében és szóartásában a koronázási kincsek biztonságáért felelősök teljesen megbíztak és benne nem is csalódtak!

1945. május 2-án a koronaőrség a Mattsee-től északnyugatra, mintegy 2 km-re lévő Zellhof nevű külterületi missziósházba települt. Május 4-én az amerikai előőrsök elérték Zellhofot. Május 6-án a missziósház priorja átkerékpározott Seehamba és jelentette az amerikai parancsnokságon, hogy egy magyar ezredes tizedmagával Zellhofban tartózkodik, s biztosította őket, hogy békés szándékúak. Ennek dacára a megszállók még aznap Zellhof helységet körülfogták, majd mindnyájukat letartóztatták és fogságba vetették. Még aznap éjjel Augsburgba, a 7. amerikai hadsereg központjában lévő hadifogolytáborba kerültek. Itt Pajtás ezredes nyugta ellenében átadta a kihallgató központ parancsnokának a magyar származású Kubala Pál amerikai őrnagynak a vaspántos koronaládát kulcsok nélkül, de nem árulta el, hogy a láda üres, abban már csak Szent István kardja lapul. Kubala őrnagy az ércláda átvételét "ismeretlen tartalommal" azonnal jelentette feletteseinek. Ez után Pajtás ezds. kiválasztott két emberével a koronaláda mellett maradhatott. Az őrség többi tagját hadifogolytáborba vitték, ahonnan rövidesen elbocsátották őket.

A következő napokban és hetekben Pajtás ezredes magasabb szinten többször akarta jelenteni az amerikaiaknak, hogy a láda üres, a Szent Korona és tartozékai biztonsági okokból felsőbb parancsra el lettek ásva. Azonban e különleges kívánság teljesítésére az amerikaiak nem adtak lehetőséget!

Miután július 24-én a koronaláda kulcsait Szálasi szárnysegédjénél, v. jákfai Gömbös Ernő tü. szds.-nál a salzburgi börtönben megtalálták, került sor a kincsek kiásására és napvilágra hozására!

Ennek az eseménynek hiteles történetét Kubala Pál amerikai őrnagy a következőképpen mondotta jegyzőkönyvbe 1945. augusztus 2-án:

"1945. július 24-én, vagy akörül, Granwille hadnagynak sikerült a kulcsokat megszereznie és amikor a ládát Granwille hadnagy és Zöller százados jelenlétében kinyitottuk, üresnek találtuk. Azonnal magamhoz rendelttem Pajtás ezredest és megkérdeztem mi ez? Pajtás ezredes kijelentette, hogy ő elejétől kezdve tudta, hogy a láda üres, mert személyesen vette ki belőle a Koronát, a jogart, az országalmát és a kapott utasítás szerint elásta. Szemére vettem az ezredesnek, hogy engem végzetesen nehéz helyzetbe hozott, mert már az egész világ tudja, hogy a láda a 7. hadsereg birtokában van, mire Pajtás ezredes azonnal önként vállalkozott rá, hogy elmegy és elhozza a Koronát. Ekkor lépett be a terembe a szervezet Andrews nevű hadnagya, aki habozás nélkül jelentkezett, hogy elmegy az ezredessel. Először beleegyeztem, de később megváltoztattam az elhatározásomat, mert előbb érintkezésbe akartam lépni a főhadiszállással és ezért megtiltottam Andrews hadnagynak és Pajtás ezredesnek, hogy elmenjenek! Az este folyamán négyszer is megkísértem, hogy telefonon beszélhessek Perry ezredessel, de eredménytelenül. Másnap délben, amikor éppen Perry ezredesnek írtam, belépett Andrews hadnagy és Pajtás ezredes és jelentették, hogy tegnap este csendben elmentek és most itt van a Korona. Egy régi, sáros benzineshordót hoztak be a szobába. A hordót Pajtás ezredes vésővel felnyitotta és három sáros, megrongált börtokot húzott ki belőle. A börtokok egymás után szétestek. A Koronát, a jogart és az országalmát a fürdőszobába vittük, ahol Pajtás ezds. róluk a sárt, a piszkot személyesen mosta le. Utána a földre helyeztük őket száradni. Miután teljesen megszáradtak, behelyeztük őket a ládába, az eredeti helyükre. Szent István kardját sohasem vették ki a ládából és az most is ott volt eredeti helyén, ere-

deti tokjában. A láda azóta nem lett többet kinyitva."

(Paul Kubala őrnagy, M.I.)

Worth B. Andrews amerikai hadnagy huszárcsínye, önkéntes vakmerő vállalkozása sikerült, a magyar királyok koronája a 7. amerikai hadsereg biztonságába került. Amint az ismeretes, nemzeti ereklyénk akkor menedéket kapott* és több mint három évtizeden át az amerikai Fort Knox kincses kazamatáinak egyikében őrizték. 1978. január 6-án a Carter-adminisztráció visszaadta a "magyar népek" és azóta 22 éven át Budapesten, a Nemzeti Múzeumban a látogatók megtekinthették.

A felbecsülhetetlen értékű ereklyéket az Orbán-kormány bölcs intézkedésére a millenniumi ünnepségek jegyében 2000. január 1-jén az Országházba költöztették, ahol az Országház látogatási rendjének megfelelően bárki megtekintheti! A koronázási jelvények védelme, megóvása a Köztársasági Őrezred hatáskörébe tartozik!

A koronázási relikviák az USA-ból való hazatérése után a Szent Korona eszményéhez hű emigráns magyarok azon szorgoskodtak, hogy a Mattsee-i rejtekhelyen egy méltó emlékművet állítsanak, hasonlóan az orsovai kápolnához, amelyet azon a helyen emelt a nemzet kegyele, ahol az ország elhagyásakor Kossuth Lajos kormányzó 1849-ben elásatta. Ezért 1981. november 25-én "Szent-korona Emlékmű Előkészítő Bizottság" alakult Münchenben, magyar intézmények és szervezetek részvételével, majd egyidejűleg gyűjtés indult a magyarság széles köreiből. A hosszantartó gondos előkészítő munka után, 1983. szeptember 15-én, az emlékezetes szép verőfényes koraőszi napon a Szentkorona Emlékmű megvalósult és impozáns ünnepség keretében lett felavatva. Erre a kedves avatási ünnepségre meghívást kapott az az egykori amerikai tiszt is, aki 1945. július 24-én önként elment Pajtás ezredessel a Mattsee-i rejtekhelyre, ahol együtt kiásták a benzineshordót, majd száguldó dzsippel vitték Augsburgba, a 7. USA-hadsereg kihallgatási központjába. Meghívtuk Mister Andrewst, mert tőle reméltünk tájékoztatást kapni olyan fontos, a Szt. Korona háború végi történetével kapcsolatosan, amelyek a hivatalos jegyzőkönyvekből kimaradtak, vagy a sors mostohasága miatt eddig még nem kerültek elő, továbbá hitelesíteni vele az egykori koronagödörnek a lehető legvalószínűbb helyét. Ő, Mr. Andrews az egyetlen, aki még akkor életben volt azok közül, akik a drámai menekítésben szerepet játszottak.

Díszvendégünkbe helyezett reményünk nem volt hiábavaló. A vele folytatott beszélgetéseink az addig ismert történeteket messzemenően kiegészítették, sőt bizonyos dolgokban hitelesítették addigi feltevéseinket. Az így nyert újabb adalékokat becsüljük, mint Koronánk újkori történetének autentikus forrását!

TÉRKÉPVÁZLAT

a Szentkorona Mattsee-i rejtekhelyéről /1945.ápr.26/27. - júl.24/25./
melybe; Mr. Worth B. A n d r e w s egykori amerikai hadnagy az elá-
sás helyét 1980. aug. 21-én bejelölte és Simontsits Attilának megküldte.

Angol szöveg:

"I am estimating it was at the bottom of a deep foxhole about 3 feet below the bottom."

Értelme magyar fordításban:

"Becslésem szerint egy mély lövészgödör alján volt, körülbelül 3 láb / = 1 méter / mélységben."

WORTH B. ANDREWS, JR.

* A Korona hivatalosan menedéket soha nem kapott. Szerk.

*vitéz Somorjai Béla vitéz József koronaőrrel.
A Hadtörténeti Intézet és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület közös rendezvényén 1993-ban a Budai Várban*

Hol volt a Szent Korona elásva?

Forrásjegyzék

1. Pajtás Ernő ezredes: Nyilatkozat a Szent Korona menekítéséről, Augsburg, 1945. július 28. Út és Cél folyóirat IX. évf. 1. sz., 1957. január
2. Kubala Paul amerikai őrnagy: Nyilatkozat a Szent Korona őrizetbe vételéről, Augsburg, 1945. augusztus 2
3. Pajtás Ernő ezredes: A Szent Korona útja Budától Frankfurtig. Hungária c. lap, 1950. július 7-i szám
4. Andrews Worth B. amerikai hadnagy: A Magyar Szent Korona kiadásának története Mattsee, Ausztriai rejtékhelyéről, 1945. július 24-25-re virradó éjszaka. Angolból fordította: Simontsits Attila pc. hadnagy. Mattsee, 1983. szeptember 14
5. Bunda József koronaőr-törzssőrmester: Helyesbítő nyilatkozat, Mattsee, 1988. május 3. - Hadak Útján c. folyóirat, 1990. március-április, 409. szám

Jegyzetek

1. Andrews Worth B. amerikai hadnagy, a 7. hadsereg kihallgatási osztályának beosztott tisztje
2. Borbély János, vitéz, koronaőr alhadnagy, szolgálatvezető (1890-1979 Gyömrő)
3. Gömbös Ernő, vitéz jákfai, tüzér-százados. 1944. október 16-tól Szálasi szárnysegédje (1916)
4. Grünwald György (Granville George) dr, hadnagy, a 7. amerikai hadsereg kihallgatási központ magyar származású kihallgató tisztje
5. Kubala Paul őrnagy, a 7. amerikai hadsereg kihallgatási központ főnöke
6. Mészáros István ezredes, 1944. október 16-tól Szálasi testőrségének parancsnoka
7. Pajtás Ernő, nemes bankói, m. kir. Ezredes, a koronaőrség utolsó parancsnoka (1896-1950 Grabenstätt, Bayern)
8. Perry (Peary) ezredes, a 7. amerikai hadsereg vezérkari főnöke
9. Scheel Daniel (Danny) amerikai tiszthelyettes, Andrews hadnagy beosztottja
10. Stransser Anton kanonok, a Mattsee-i apátsági templom plébánosa (1876-1958)
11. Szálasi Ferenc vezérkari őrnagy, 1944. október 16-tól miniszterelnök, aki az államfői hatalmat, mint "nemzetvezető" gyakorolta (1897-1946)
12. Szöllősi Jenő gyógyszerész, a Szálasi-kormány miniszterelnök-helyettese (1894-1946)

Hol volt és mikor lett a Szent Korona elásva?

A második világháború utolsó szakaszában, 1945. március 16-án a szovjet-orosz haderő a Dunántúlon elindította nagy támadását, amelynek eredménye, két hét alatt Magyarország kiürítése volt. A keresztény magyarság száz- és százezernyi menekültjével együtt közös sorsban osztozkodva Koronánknak is el kellett bujdosnia és hontalanná vált, hogy végül idegen kezekre kerüljön, miután mögötte az ezeréves magyar királyság megszűnt. Azokban a márciusvégi drámai napokban Hazánk akkori felelős vezetői úgy határoztak, hogy a Koronát és koronázási relikviákat a Német Birodalom területére menekítik. Nem akarták, hogy a felbecsülhetetlen értékű nemzeti kincsek a veszett háború nyomán az idegen megszálló Vörös Hadsereg zsákmányául essenek.

A koronaőrség parancsnoka, nemes bankói Pajtás Ernő m. kir. koronaőrezredes az államfőtől kapott parancs értelmében egy 3-tonnás Hangya Szövetkezeti teherautón, egynapi üzemanyaggal, 6 válogatott koronaőr és 3 segéd személy kíséretében, március 27-én este 10 órakor Kőszegről elindulva a koronázási kincsekkel elhagyta Magyarország szent földjét. A Semmeringen áthaladva a mürzstegi császári vadászkastély volt az első állomás, ahol négy napig tartózkodtak. Április 1-jén, húsvét első napján 9 órakor Mariazellben, a kegytemplom előtt álltak. Még aznap este folytatták útjukat St. Pölten és Linzen keresztül. Április 2-án Schörflingben vannak a Jeszenszky-kastély mellett. Április 5-én 13 órakor Attersee községben a Landhaus Faber kertjébe állítják a teherautót. Április 7-én éjjel 11 órakor a Koronát tartalmazó láda az őrség őrizete mellett a leponyvázott teherautón a Salzburgtól északra 20 km-re fekvő Mattsee községbe érkezett. Ezt az eseményt a következőkben rögzítette

Bunda József koronaőr:

Mattsee-be való megérkezésünkkor a tehergépkocsival a tó partján mentünk az utolsó házig, amely a tűzoltótorony mögött állt. Az üres épület egyemeletes, gangos ház volt. Azóta már lebontották, a helyén ma új, modernebb ház áll. 1945. április 7-től május 2-ig mindvégig itt volt a koronaőrség elszállásolva. A Korona és tartozékai állandóan az ércládában a tehergépkocsin volt, amely az udvaron állott és felváltva őriztük éjjel-nappal. Pajtás ezredes, a parancsnokunk minket, koronaőröket gyakran meglátogatott s mindig tájékoztatott a legújabb hadi helyzetről. Szállásunktól kb. 100-120 méterre volt a Seewirt vendégfogadó, amit a menekült magyar kormány foglalt el és törzsszállásnak nevezték. Ennek földszinti helyiségében tartották a tanácskozásokat. Az épület udvarán és környékén voltak elhelyezve a személygépkocsik. Körülötte állandó őrséget az akkori testőrség adta, Mészáros ezredes parancsnoksága alatt. Ma ez a szálló teljesen át van építve. Emlékezetem szerint a Korona kíséretében a következő koronaőrök voltak: nemes bankói Pajtás Ernő kő. ezredes, parancsnok, vitéz Borbély János kő. alldgy. szolgálatvezető, Csontos István főtörm. koronaőr, Paizs János főtörm. koronaőr,

Horváth Kálmán főtörm. koronaőr, Bunda József törm. koronaőr, Kocsis József törm. koronaőr. Csapattól segédszolgálatra a koronaőrséghez vezényelve Takács Ferenc őrm. gh.számvivő, 1 fő honvéd (Urbán?) gépkocsivezető, 1 fő honvéd (Asztalos?) tisztiszolga, összesen 10 fő vett részt a Korona kíséretében.

Pajtás Ernő ezredes:

Április második felében a német hadsereg helyzete egyre rohamosabban rosszabbodott. A szakadatlan éjjel-nappal tartó légibombázás közben, bomladozó csapatok folytatták visszavonulásukat Nyugat felé, a végső összeomlás és zűrzavar jelenségei mellett. Ott az osztrák és német határ közelében már számolni kellett az összeomlás várható következményeivel. A rendetlenül visszavonuló csapatok már szabadjára fosztogattak, autókat rekviráltak, ahogy az ilyenkor mindig történni szokott. Ilyen körülmények között a Szent Korona egy teherautóban, egy parasztház udvarán a szabadban veszélyben forogott s a 6 főnyi őrség maga nem nyújtott számára további biztos fedezetet. A Korona őrzéséről rendelkező 1928. XXV. t.c. különös veszély idején a miniszterelnök kötelességévé tette, hogy óvintézkedésekről gondoskodjék. Ezért az utolsó koronatanács határozata értelmében a miniszterelnök 1945. április 25-én azt az utasítást adta, hogy a Koronát a királyi joggarra és almával együtt Szöllősi miniszterelnök-helyettes személyes közreműködésével a föld alá kell rejtetni, azaz elásni. Az akkori adott körülmények között a veszélyes helyzetre való tekintettel nem találhattunk más, biztosabb megoldást, mint az elásást, a föld felszíne alá való rejtést.

Szállási előbb maga akarta ezt végrehajtani, de aztán lemondott erről a szándékáról, attól tartva, hogy ez elkerülhetetlenül feltűnést keltene, s veszélyeztetné a titokban történő elrejtést. Április 25-én éjjel a kései órákban, Szöllősin és a hat koronaőrön kívül senki más, politikus vagy párttag nem tudott az elrejtés helyéről s nem ismerhette azt. Ezek pedig mind feddhetetlen életű, jó katonák és ugyanilyen hazafiak voltak.

Április 26-ról 27-re virradó éjszaka kimentünk a teherautóhoz, amely mellett természetesen ott állt az őr. Kivettük a Koronát, a jogart és az országalmát és behelyeztem őket egy kettévágott katonai benzineshordóba. A ládában csak a kardot hagytuk, azt ismét lezártuk, azután előre mentünk egy meredek fal előtti helyhez, amelyet nappal már kikerestünk, amely könnyen felismerhető volt és közelében emberi lakás nem volt.

Bunda József:

A koronaláda kinyitásánál jelen volt: Szöllősi miniszterelnök-helyettes, Pajtás ezredes, v. Borbély alhdgy., Horváth főtörm. és Paizs főtörm., mint őrszem. Az eredeti börtökjükben lévő drágaságok még külön-külön gondosan lepedővászonba lettek csavarva. A kincseket senki sem fogta szabadkézből, mert erre sem idő, sem szükség nem volt. A benzineshordó kettévágása és előkészítése Horváth Kálmán koronaőr feladata volt. Az összetolt fémtok kb. 50-60 cm lehetett, amit Kocsis József és én (Bunda József) kézben tartva, gyalog menetben, fölvaltva vittük végig a tó partján a kijelölt gödörig.

Ez a dombháton talált és elhagyott katonai fedezék céljára kiásott lövészgödör kb. 160 cm mély lehetett, amit Kocsis koronaőr társammal percekben belül 210-220 cm mélyre mélyítettünk, majd a tokot a kincsekkel a gödör fenekére helyeztük. A gödör mélyítéséből nyert nyers földet rászórtuk, ami kb. 20-25 cm vastag volt. A gyeptéglával való takarást a saját kezdeményezésemre másnap a kora reggeli órákban - amikor még nem kellett tartani attól, hogy valaki illetéktelen személy meglát bennünket - végeztük.

A végleg betakart és gyeptéglával álcázott gödörből még mindig több mint 1 méter üresen tátongott a kincsek felett.

Határozottan emlékszem arra, hogy az elásási hely közelében egy magasfeszültségű légvezeték húzódott. E vezetékre ma itt a helyszínen ráismerten, mert 43 év alatt nem változtatták meg. A dombhát gerincvonalán álló tartóoszloptól délkelet irányban 23 lépésre volt a Korona elásva. Ezt a távolságot én az elásást követő reggelen leléptem a gyeptéglák elhelyezése alkalmával. A szállásunktól kb. 300 m távolságra lévő rejtékhely szabad szemmel jól belátható volt és minden bizonnyal a törzsszállás balkonjáról is.

Pajtás Ernő:

Április 30-án, ugyancsak kapott parancs értelmében Szent István palástját és a Szent Jobbot az üvegszekrénnel együtt a mattsee-i katolikus lelkésznek, Strasser Anton kanonok-plébános őrizetébe adtuk. Az idős lelkész személyében, szótartásában teljesen megbíztunk és benne nem is csalódtunk. Május 2-án a Mattsee-től északnyugatra, mintegy 2 km-re fekvő Zellhof nevű külterületi misszióházba mentünk a ládával, amelyben már csak a kard volt.

A priornál jelentkeztünk, aki nagy szeretettel és megértéssel fogadott bennünket. Május 4-én az amerikai előőrsök elérték Zellhofot. Május 6-án a prior kerékpárral ment át Seehamba, ahol már akkor amerikai parancsnokság volt és közölte velük, hogy zárdájában van egy magyar ezredes tíz emberével. Délután 5 órakor dzsipen kijött egy amerikai hadnagy és mindnyájunkat letartóztattak. Miután a fiatal amerikai tiszt nagyon elfoglaltnak látszott, nem tartottam tanácsosnak, hogy előadjam neki, hogy a vasládában Szt. István kardján kívül semmi egyéb nincsen.

Közöltem vele, hogy nem hagyhatom ott az autót, mert azon olyan dolgok vannak, amelyet egy percig el nem hagyhatok és így csak az autóval együtt tudom őt követni. Ezek után szigorú őrizet mellett, még aznap este Augsburgba szállítottak bennünket, a 7. amerikai hadsereg fogolytáborába. Itt egy udvarias fiatal tiszt újra kihallgatott, s nyilván abban a hiszemben volt, hogy a vasládában minden benne van a koronával és a koronázási jelvényekkel együtt. Én viszont - miután már késő éjszaka volt - egyenlőre neki sem árultam el, hogy a koronát elástuk. A vasládát a táborparancsnok minden további nélkül átvette, amiről elismervényt kaptam. Ez most is birtokomban van. Bennünket aztán egy másik lágerbe akartak szállítani, azonban nyomtatékosan kértem a parancsnokot, hogy továbbra is itt maradhassunk, egy-két fogolytársammal együtt. Ezt meg is engedte.

Még ugyanaz nap egy magyarul beszélő fiatal hadnagy, Dr. Grünwald György nevű, egy budapesti Váci utcai divatáruház-tulajdonos fia, aki az amerikai hadseregben szolgált, hozzánk jött s érdeklődött, miben állott a koronaőrségnél

teljesített szolgálatunk s megígérte, közbenjár, alkalmat szerez arra, hogy Horthy kormányzónak is jelentést tehesünk. Kérte, hogy írásban foglaljam össze mondanivalónkat s jelezsem azt is, hogy hol vannak a vasláda kulcsai. Ezeket a törvény idevonatkozó rendelkezése szerint a miniszterelnök, illetve a miniszterelnökség egyik főtisztviselője őrizte. Dr. Grünwaldot kértem, hogy járjon közben, miszerint a táborparancsnoknak is jelentést tehessek.

Az Interrogation Center vezetője, Paul Kubala amerikai őrnagy jelentette a főparancsnokságnak, hogy megvan a magyar királyok koronája. Grünwald hadnagy útján az őrnagy közölte velem, hogy engem tekint a magyar nemzet képviselőjének és válasszak ki két emberemet (v. Borbély alhdgy. és Paizs főtörm.), akik a magyar nemzet képviselőjeként itt maradnak a Szent Korona közelében.

Hosszabb időbe telt, míg kinyomozták az ércláda kulcsainak pontos helyét, melyek a salzburgi börtönben fogvatartott v. jákfai Gömbös Ernő tüzérszázados, szárnysegédnél voltak és végre július 24-én előkerültek. Felnyitották a ládát és akkor történt a nagy meglepetés, abban csak a kard lapult.

Kubala Paul amerikai őrnagy:

Július 24-én vagy akörül Grünwald hadnagynak sikerült a kulcsokat megszerezni s amikor a ládát Grünwald hadnagy és Zöller százados jelenlétében kinyitottuk, üresnek találtuk. Azonnal odarendeltem Pajtás ezredet és megkérdeztem: mi ez? Pajtás ezredes kijelentette, hogy ő elejétől kezdve tudta, hogy a láda üres, mert személyesen vette ki belőle a koronát, a jogart, az országalmát és a kapott utasítás szerint elásta. Szemére vettem az ezredesnek, hogy engem végzetesen nehéz helyzetbe hozott, mert már az egész világ tudja, hogy a láda a 7. hadsereg birtokában van.

Mire Pajtás ezredes azonnal vállalkozott rá, hogy elmegy és elhozza a koronát. Ekkor lépett be a terembe a szervezet Andrews nevű hadnagya, aki azonnal jelentkezett, hogy elmegy az ezredessel. Először beleegyeztem, de később megváltoztattam az elhatározásomat, mert előbb érintkezésbe akartam lépni a hadseregparancsnoksággal, s ezért megtöltöttem Andrews hadnagynak és Pajtás ezredesnek, hogy elmenjenek. Az este folyamán négyszer is megkísértem, hogy telefonon beszélhessek Perry ezredessel, de eredménytelenül.

Pajtás Ernő:

Most már július vége felé nyugodt lélekkel közölhettem a Korona rejtékhelyét. Ekkor azonban kiderült, hogy újabb komplikáció fenyeget. A Korona eláási helye az ausztriai Mattsee, ekkor már a 3. amerikai hadsereg területére esett, ott a 7. hadsereg Interrogation Centere kutatást nem végezhetett. Kubala őrnagy kétségbe volt esve.

Mellette volt azonban egy tipikus amerikai vakmerő fiatal hadnagy, Worth B. Andrews Fort Worthból, Texasból. Azt mondta, nem kell sokat teketóriázni, ő kihozza a Koronát a 3. hadsereg területéről. Az őrnagy ezért a szabálytalanságért nem volt hajlandó a felelősséget vállalni.

A texasi hadnagy azonban nem hagyta magát, éjjel 11 órakor felzörgetett a táborban, ahol aludtunk: Jöjjön ezredes, megyünk a Koronáért. Hozza egyik emberét és hozzon fegyvereket. Mondtam neki, hogy én hadifogoly vagyok, nincs fegyverem. Na, majd hozok, mondta ő és rövidesen visszajött egy sergentsal, hatalmas pisztolyt nyomott nekem és v. Borbély alhadnagy kezébe: A sergents neve Daniel H. Scheal, nagyon intelligens, művelt fiú volt.

Andrews Worth B. amerikai hadnagy:

1983. szeptember 14-én itt vagyok Ausztriában, Mattsee községben több magyar hivatalos személy meghívására, akik a magyar koronázási jelvények történelmi tényeinek összeállításán dolgoznak. A második világháború alatt az amerikai 36. hadosztály 143. ezredének a kihallgató tisztje voltam. A háború befejeztével az amerikai hadsereg kihallgatási központjába, Augsburgba, Németországba lettem vezényelve a 7. hadseregünk többi kihallgató tisztjével együtt.

A kihallgatási központ amerikai tisztjei sok nemzetiségi nyelven beszéltek: magyarul, németül, franciául, spanyolul és majdnem minden más nyelven. A 7. hadsereg területén hadifogságunkba került személyek ezen a közponon - 7th Army Interrogation Center, Augsburg - keresztül voltak átszűrve. Ez Kubala Paul amerikai őrnagy közvetlen parancsnoksága alatt állt. Legtöbben közülünk a kihallgatási központban a háború különböző időszakában az ütközetekben résztvettünk.

Türelmünk fogytán volt és csak arra vártunk, hogy minél előbb hazakerülhessünk. Mindent, ami a hazamenetelünket hátráltatta, azt rossznéven vettük. Ezért sok olyan dolog történt, ami más körülmények között talán nem lett volna megengedhető. Ezek közé tartozott az eset az ezredessel és a helyettesével, a koronázási ékszerek magyar őrzőivel. Ez az ember (az ezredes) hivatalosan volt kinevezve a Magyar Koronaőrség parancsnokának és ahogy én értettem, már az apjának is egykor ugyanez volt a beosztása.

A kihallgatási központban találkoztam vele először, ekkor hallgatták ki. Amikor a "vele" szót használom, akkor én ezalatt Pajtás Ernő ezredet értem. Ő kihallgatás alatt volt, amit Grünwald hadnagy, magyarul beszélő amerikai tiszt vezetett, Kubala Paul őrnagy jelenlétében. 7. hadsereg főhadiszállása abban a tudatban volt, hogy tudomásuk van a koronázási ékszerek hollétéről. A valóságban Pajtás ezredes nem tudatta velük, hogy a magyar koronázási ékszerek hol vannak. Ő megtartotta ezt a titkot, mert nem volt biztos az akkori politikai helyzetben.

Azt tudta, hogy Magyarország orosz megszállás alatt van. Nem tudta, mitévő legyen. Magasabb beosztástól nem kaphatott döntési hozzájárulást, így azt határozta, hogy a kihallgatás alatt nem mond semmit. Grünwald hadnagyon keresztül ugyan adott - a kihallgatási központnak - bizonyos tájékoztatást a magyar hivatalos dolgokról, de nem a koronázási ékszerekre vonatkozólag. Ezen idő alatt a kihallgatási központban a szolgálat, a különböző foglyok kikérdezése miatt nagyon unalmas munka volt, más elfoglaltságot nem találtunk.

A háború utolsó hónapjainak nagy lelki izgalmai még bennünk éltek. Néhányan közülünk a harctéren megsebesültek, mások belső feszültségben szenvedtek. Ilyen feszült hangulat volt a kihallgatási központban és talán ennek tudhatók be azok a dolgok, melyek Grünwald hadnagyra vonatkozólag történtek. Ott voltam egy megbeszélésen Kubala őrnaggyal, ahol

Grünwald hadnagy is jelen volt, amikor megbízták, hogy Pajtás ezredessel a koronázási ékszereket kutassa fel és szolgál-tassa be.

A kérdéses terület azonban akkor már a 3. amerikai hadsereg fennhatósága alatt volt, tehát nem a mi megszállási területünkön.

Grünwald hadnagy a megbízatást visszautasította, amit én személyesen hallottam, aminek az oka az lehetett - gondolom, ma megérthető -, hogy Grünwald egyszerűen haza akart menni és nem akart semmi olyanba belekeveredni, ami a hazamenetelét visszatartotta volna. Szerintem erre ez volt az egyetlen mentsége.

Akkor engem ez nagyon feldühösített, hogy Grünwald nem hajlandó együttműködni. Azután, hogy Grünwald hadnagy megtagadta, hogy őt elküldjék a koronázási ékszerek után a 3. hadsereg területére, Kubala őrnagy jelentette az egész esetet a főhadiszállásnak, azok pedig Washingtonnak. Az eddigi jelentések alapján Washington és a főhadiszállás abban a tudatban volt, hogy a magyar Korona a birtokukban van, de mikor a ládát felnyitották kitűnt, hogy azok nem a teljes koronázási ékszerek, csak egy kis részük.

Ez egy elég nagy csalódás volt, mert már előzőleg jelentették Washingtonnak, hogy az ékszerek amerikai kézben vannak. Ezután Washington látván a helyzetbizonytalanságát, utasította a főhadiszállást, hogy a koronázási ékszerek előteremtése ügyében hagyjon fel minden további kísérlettel. Ennek az oka az volt, hogy nem akartak egy politikai "gránátot" a kezükben tartogatni, gondolván arra az eshetőségre, hogy a koronázási jelvények rossz kezekbe kerülnek, legyen az az amerikai 3. hadsereg, vagy akár egy másik nemzet illetékesei.

Nem akarták kockáztatni, hogy valami történjen velük. Úgy én, mint a Kubala őrnagy megbeszélésén résztvevő összes tisztek parancsot kaptunk, hogy hagyjunk fel minden további kísérlettel. Ahogy előbb említettem, én nagyon mérges voltam Grünwald hadnagyra, mert nem nyújtott segítséget ezeknek a magyar tiszteknek, akik annyi mindenen mentek keresztül és jelenleg a mi hadifogolytáborunkban voltak, mivel a főhadiszállás még nem döntött, hogy ők nem-e ellenséges tisztek. Mi nem voltunk tisztában, hogy azok-e, vagy sem.

Hosszú, órákig tartó beszélgetések alatt meggyőződtem, hogy Pajtás ezredesben a Koronázási Ékszerek védelme iránti kötelességérzet elsőrendű fontosságú volt. Ugyanakkor megismertem, mint embert is. Nekem volt egy őrmesterem Danny, Scheel Daniel, akivel együtt harcoltunk a 36. hadosztály 143. ezredében felvonulva Hegenau keresztül egész Tegernseeig.

Sok mindenen estünk át és nagyon közel álltunk egymáshoz. Megkérdeztem Pajtás ezredestől, hogyha én, mint hivatalos személy kihoznám a fogolytáborból, hajlandó lenne-e elmenni négyesben - Ő és alantosa v. Borbély János, Danny és én, hogy kiássuk a Koronát. Ő azt mondta, hogy igen! Egyben közöltem vele, hogy én kimondottan parancsellenes cselekményt követnék el és ha bajba kerülnék, akkor engem hadbíróság elé állítanának, ő meg elvesztené hivatásbeli jó hírnevét.

Miután mindent elmagyaráztam neki, s miután ő beleegyezett, hogyha én megyek, akkor ők is jönnek, elhatároztuk, hogy nekivágunk a vállalkozásnak.

Pajtás Ernő:

A texasi hadnagy még egyszer bezörgetett az őrnagyához, hallottuk a szóváltást, az őrnagy megint éles szavakkal megtiltotta a vállalkozást.

Worth B. Andrews kijött és intett nekünk, toljuk ki a dzsipet csöndben, hogy az őrnagy meg ne hallja. Ő közben kiállított magának egy parancsot. Az úton addig toltuk a kocsit, amíg gondoltuk, hogy már nincs veszedelem, aztán begyűjtöttük a motort és nekivágtunk az éjjeli utazásnak. A kocsiba persze már beraktunk ást és csákányt is.

Andrews Worth B.:

Danny, hozd elő a dzsipemet a garázsból! - szoltam. Este 11 óra volt. Danny jött a dzsippel, ami rendes négykerék meghajtásos volt és odahajtott a fogolytábor őrségéhez, ahol nekem, mint tisztnak megadták az engedélyt, hogy a két embert magammal vihessem kihallgatásra - ami persze csak ürügy volt. Így négyen elindultunk a dzsippel. Nekem fogalmam sem volt, hogy merre megyünk, de Pajtás ezredes pontosan tudta. Visszatekintve, ma 1983-ban, még most sem tudom, hogy értünk a célhoz, mert én egyáltalában nem figyeltem a menetirányt. Azonban az ezredes pontosan tudta és ő irányított: "Itt menjünk jobbra! Most ezen az úton tovább! Most itt balra! Fordulj erre, fordulj arra!" Mi csak mentünk az ő irányítása után, ami teljesen pontos volt.

Pajtás Ernő:

Münchennél értük el a 3. hadsereg határát, az őrség álmos volt és a hadnagy igazolványára OK-t mondvá, tovább engedtek. Vad tempóban mentünk és még sötétben elértük Mattsee-t.

Andrews Worth B.:

Hideg nyirkos éjszaka volt, útközben szükség volt egy kis "lélekmelegítőre" is, hogy meg ne fagyjunk. A végén odaérkeztünk, ami azelőtt csak egy mező volt a domb tetején, az ezredes irányítására ide felhajtottunk a dzsippel. Akkor azt mondta, hogy hajtsunk tovább, egyenesen. Lövészgödrök mellett, amelyek még nem voltak betöltve, hiszen a háborúnak éppen csak, hogy vége lett. Bár vége volt a háborúnak, de előfordult még, hogy valaki reánk lőtt. Így, ezután mi még mindig fegyvert hordtunk, azaz mi amerikai tisztek mindenkor.

Közben lassan haladtunk felfelé a domboldalon kb. 150-200 métert, amikor is Pajtás ezredes megszólalt: "Megfordulni!" Visszafordultunk a dzsippel és lassan ereszkedtünk lefelé, mikor azt mondta: "Megállni!" Teljes sötétség fogott körül, érthetetlen volt, hogy miért pontosan itt kellett megállnunk, kivéve azt, hogy éppen egy nyitott lövészgödör volt előttünk. Az ezredes és alantasa kiszálltak a dzsipből körülnézni. Vizsgálgattak a gödröt, amelynek mélysége kb. egy, egy és fél méter lehetett és félig víz alatt állt.

Az ezredes rámutatott, "itt kell, hogy legyen!" - szolt. Én alig hittem neki, lévén egy ilyen lövészgödör kb. 1 méter

hosszúságú, szélességben valamivel rövidebb és cirka 1, 1 és fél méter mély, éppenhogy elég egy embernek, hogy könyökére támaszkodva onnan puskájával tüzelhessen. Elkezdünk ásni a gödörben, ami ugyan nehezen ment, hiszen alig volt hely megfordulni a lyukban. Én lapátoltam egy darabig, majd az őrmesterem, Danny ástott egy ideig, azután Pajtás altisztje, majd maga Pajtás mászott le és ő folytatta az ásást. Időnként benyomtuk az ásót mélyen a földbe, hogy hátha beleütdök valami fémszerűségbe, de nem éreztünk semmit.

Én már kezdtem egy kicsit mérgelődni, azaz kételkedtem, hogy egyáltalán jó helyen ásunk. Többször kérdeztem az ezredest: "Ez az a hely?" Mire ő mindig azt felelte: "Igen, ez az a hely!" Így csak ástunk tovább! Egyszerre azonban, már nem emlékszem, hogy Danny vagy az ezredes altisztje az ásóval valami fémnek ütközött. Ezt követően bebizonyosodott, hogy itt volt, amit kerestünk. Pokoli nehéz munka volt kihúzni a lövészgödör aljából. Egy henger alakú tartály tárult elénk, melynek átmérője kb. 1 méter és vastagsága talán 30 cm lehetett. Két szorosan egymásba illő fémtokból állt ez a kör alakú tartály.

Kérném most Önöket, képzeljék, állván egy szűk lyukban több mint 2 méter mélységben, ahol az ember meg sem tud fordulni és ki akar emelni valamit a fenekéből, ami magában nagyobb, mint maga a gödör és amellet még nehéz is! Majdnem reggelig dolgoztunk rajta, míg végre sikerült a láncot a tartály alá fűzni. Hoztunk az erdőből egy kb. három méter hosszú botot, amit alátámasztva éknek használtunk. Áthúztuk a láncot a boton és a végét odaerősítve a dzsiphez lassan húztuk addig, míg egy másik lánc segítségével vigyázva kiemeltük a lyukból. Mondhatom, nem volt könnyű munka!

Pajtás Ernő:

Ismét misztikus éjszakai ásatáson vettem részt, kétórai kemény munka után megtaláltuk a benzineshordót, benne a Szent Koronával és az ékszerekkel, épen, baj nélkül, csak a börtokok mentek tönkre a három hónapig tartó földalatti börtönben. Nyomban visszaindultunk, s délben, július 25-én, 3/4 egy órakor átadtuk a Koronát, a jogart és az országalmát a táborparancsnoknak.

Andrews Worth B.:

Miután a tartályt kiemeltük, a következő feladatunk az volt, hogy hazatérjünk anélkül, hogy bárki is felfedezzen bennünket. Nem tehetjük ki magunkat, mint már előbb is említettem, hogy valaki is kérdezősködjön utunkról, vagy bármi is kiderüljön erről a vállalkozásról, ami szigorúan parancsellenes volt és részemre hadbírósi eljárást jelentett, ha elfognak, Pajtás ezredesnek pedig a jó hírnevét veszélyeztette. Az első volt, hogy a dzsippel és a tartállyal visszatérjünk a 7. hadsereg területére Augsburgba. A tartályt letakartuk egy pokróccal. Az ezredes és az altisztje teljes egyenruhában "vigyázzban" - mereven, mint egy szobor ültek a hátsó ülésen lábuk alatt a tartállyal. Dannyvel én elől ültem és így hajtottunk haza anélkül, hogy valaki is megállított volna. Ahogy befutottunk a 7. hadsereg főhadiszállására és odaértünk Kubala őrnagy szállása elé, én bekopogtam és mikor ő kijött az ajtóhoz, egyszerűen így szóltam: "Itt vannak a magyar koronázási ékszerek, Őrnagy Úr! Én, magam részéről, megyek aludni!"

Kubala Paul:

Másnap délben, amikor éppen Perry ezredesnek írtam, belépett Andrews hadnagy és Pajtás ezredes és jelentették, hogy tegnap este csendben elmentek és most itt van a Korona. Egy régi, sáros benzineshordót hoztak be a szobába. A hordót Pajtás ezredes vésővel felnyitotta és három sáros, megrongált börtokot húzott ki belőle. A börtokok egymás után szétestek.

A koronát, jogart és az országalmát a fürdőszobába vittük, ahol Pajtás ezredes róluk a sárt, a piszkot személyesen mosta le. Utána a földre helyeztük őket száradni. Miután teljesen megszáradtak, behelyeztük őket a ládába, az eredeti helyükre. Szent István kardját sohasem vették ki a ládából és az most is ott volt eredeti helyén, eredeti tokjában. A láda azóta nem lett kinyitva.

Andrews Worth B.:

És pontosan azt csináltam, elmentem lefeküdni. Valójában nem is voltam kíváncsi a koronázási ékszerekre. Nem akartam, hogy egyáltalán valami közöm is legyen hozzá, úgyis elég bajban voltunk, ha pedig valami hiányzott volna, egész biztos büntetőjogi eljárás vár reánk. Így nem kívántam látni a kincseket. A célom az volt, hogy ezek Kubala őrnagy kezébe kerüljenek és az amerikai hatóságok tudomására hozni, hogy a Szent Korona és tartozékai biztonságban vannak, amiről később Pajtás ezredes bizonyosságot is tett.

Ez a vállalkozás nekem és Dannynek is csak egy kaland volt. Soha nem hittük és nem is gondoltunk arra, hogy mi egyszer egy történelmileg fontos eseménynek leszünk részesei. Részünkre ez csak egy kalandos vállalkozás volt. Unatkoztunk és amellet dühös is voltam, hogy ez a két ember - Pajtás ezredes és alantasa - nem kaptak rendesebb elbánást, mint amit megérdemeltek.

Valójában nem is érzem, hogy tettem külön dicséretet érdemel. Örömmel tölt el azonban, hogy itt ilyen nagyszerű emberekkel találkozhattam és igen megtisztelve érzem magam, hogy itt lehetek.

Ez volt a Szent Koronának és tartozékainak II. világháború végi menekítése és az amerikai 7. hadsereg által végrehajtott biztonságba helyezésének autentikus története a szem és fültanúk nyilatkozatai alapján. Közülük ma egyedül Mr. Worth B. Andrews hadnagy van még az élők sorában, aki f. év december 24-én tölti be 80. életévét.

Amint az ismeretes, nemzeti ereklénk akkor menedéket kapott és több mint három évtizeden át az amerikai Fort Knox kincsés kazamatáinak egyikében őrizték. 1978. január 6-án a Carter-adminisztráció visszaadta a "magyar népek" és azóta Budapesten a Nemzeti Múzeumban kiállítási tárgyként a látogatók által megtekinthető!

Balogh Ádám (Bad Ischl)
Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc emlékezete

Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc 1892. május 27-én született, még a dulce et decorum est pro patria mori meggyőződéssel idealizált korban. De pontosan ebbe a szellemiségbe születtem én is 29 évvel később, 1921. május 27-én és csak áhítatos szeretettel lehet visszagondolni arra a reménytüzekből örömtüzekké vált, "nem-nem-sohá"-s irrede-nta szellemiségre, amelynek fiatalságomban hívő magyarjai voltunk. Az elvesztett háború után a feneketlen liberalizmus elsöpörte a dulce et decorum-ot, és - különösen Nyugaton - még örülhetünk, ha kimondhatjuk, hogy "mortui viventes obligant": a halottak kötelezik az élőket. Ennek az örök erkölcsi igazságnak alapján viszont szükségesnek és jogosnak tartom a nagy háború egyik legnagyobb, legintelligensebb, legértékesebb katonájára emlékezni, aki 88 éven keresztül élt és végül halt is a Hazáért!

Vitéz k. Farkas Ferenc Kismartonban, a mai Eisenstadtban született. Itt végezte az elemi és a polgári. 1906 és 1909 között a soproni főreáliskola hallgatója volt. Magánszorgalomból érettségizett Budapesten. 1909-től 1921-ig volt a Ludovikán mint herceg Esterházy-alapítványos és 1912. augusztus 18-án avatták hadnaggyá. Katonai pályafutását a 18. soproni honv. gy.e.-nél kezdte.

Az "Életrajzi adataim" címen vezérkari pontossággal vezetett naplójában több ezer adat van: nevek, találkozások, utazások, előadások, újságcikkek, beszédek, stb. Ezeknek még töredékeiben való ismertetése is túllépné a rendelkezésre álló kereteket, ezért sok esetben csak vezérszavakra kell szorítkoznom.

Az orosz, román és olasz fronton harcolt. Kétszer sebesült. Több hadikitüntetést kapott és 1917-ben soron kívül századossá léptették elő. Az összeomlás a francia fronton találta Verduntól nyugatra. A proletárdiktatúra alatt a bécsi Teleki-Lehár féle ellenforradalmi bizottsággal való kapcsolata miatt Szombathelyen letartóztatták, de a kommün bukása következtében kiszabadult. Károly király meglepetésszerű magyarországi útja alkalmával a kísérete volt. 1920-ban nősült, 21-ben született Éva lánya és 24-ben Ferenc fia. A 48-as cserkészcsapat vezetője. 1921 és 1923 között a Hadiakadémia hallgatója volt Budapesten. A kormányzó 1928-ban avatta vitézzé a Margitszigeten. Ebben az évben a Honv. Főparancsnokságon a kiképzési osztály vezetője lett. 1938-ban a Ludovika Akadémia pk-ává kinevezték és az is maradt 1943-ig. Ekkor a debreceni VI. hdt.pk-ává lett kinevezve altbgy-i rangban.

Katonai pályafutása vezető beosztásainak felsorolását egy időre megszakítva meg kell emlékezni roppant aktivitásáról a cserkészlet vonalán. 1933-ban Teleki Pál oldalán ő szervezte és vezette a gödöllői világdzsemborít, majd Teleki Pál tragikus halála után az államfő kinevezte országos főcserkészsé. Részt vett több nemzetközi dzsemborin. 1936-ban egyik fő szervezője volt az első magyar Grand Prix autóversenynek. Mint az Actio Catolica vezetőségi tagja, megszervezte a XXXIV. Eucharisztikus Kongresszust. A pápa a Pius Rend Középkeresztjével kitüntette. A közben "reménytüzekből örömtüzekké" vált Magyarországon részt vett ludovikásai élén az elszakított területek visszakерülése alkalmával az emlékezetes bevonulásokon.

A II. világháború

Mint már említettem, 1943-ban a VI. hadtest pk-ává nevezték ki altábornagyi rangban. 1944 márciusától három orosz elithds-gel szemben fél éven át, egy ideig hds.pk-i minőségben is védte Tatár-hágót, amelyet Sztálin parancsa szerint július 1-jéig el kellett volna foglalni. Ezeket a harcokat megörökítette a "Tatárhágó visszanéz" c. munkájában. Mint tudjuk, az áttörés a magyar katona hősie ellenállása következtében nem sikerült, s csak a román árulás után fenyegette a Kárpát-arcvonalat a délről való átkarolás. Október 10-én a kormányzó előléptette vezérezredessé, majd 13-án visszarendelte Budapest védelmére. A hdt.pság-ot Farkas Nagyösi tbk-nak adta át. Október 14-én a kormányzó arra az esetre, ha a Lakatos-kormány lemond, kormányalakításra akarta felkérni, írja önéletrajzában. "S elrendelte, hogy a koronatanács idejére álljak készenlétben" - olvashatjuk ugyanitt. A kormány nem mondott le. Október 15-én, amikor a kormányzót elfogták, minden beosztás nélkül állt, mellette Villányi sgt. és Pottyondy pcs.örtiszt. Az új Szálasi-kormány rendelkezési állományba helyezte. Sógórához Nagycenkre költözött, ahol aztán decemberben a három még szabad nyugati megyében a menekültek elhelyezésére kapott pcs-ot. Ennek végrehajtása persze már nem volt lehetséges.

1945. februárban a német vezetés követelésére hét tbk. és ezds. ellen hadbírói eljárást rendeltek el v. Justhy vezds elnökelete alatt és Dominics hdb.örgy-gyal. "Engem szakértőnek rendeltek ki - írta önéletrajzában. Hét halálos ítéletet vártak. Közbenjárásomra, de Justhy vezds-sel egyetértve öt felmentő és két 15-15 évi felfüggesztett fegyház ítéletet hozott a bíróság. 1945. március 27-én elrendelték azonnali nyugdíjazásomat és letartóztatásomat, de én ez elől nyugatra települtem".

Csakhamar megszállták az oroszok az egész országot. A kormány és (az 1939-ben titkos szavazással választott) országgyűlés és közel 1 millió magyar is nyugatra menekült. Otthon - közismerten - kommunisták, mint alig számba jöhető kisebbség, átvette a hatalmat. Vitéz Miklós Béla, v. Vörös János és v. Faraghó Béla megkísérelték ugyan a lehetetlent, de végül is kommunista kormány alakult. A következményei ismertek...

"Ellenem népbírói vizsgálatot rendeltek el és a fentiek és általában hazafias munkám miatt életfogytiglani fegyházra és vagyonelkobzásra ítélték."

1945. december 25-én levelet intézett Farkas tbk. a honvédelmi miniszterhez, amely így kezdődik: "U.S.A. hadifogságban értesültem arról, hogy otthon "hazaárulással" vádolnak. Lelki szükségét érzem annak, hogy a szörnyű váddal kapcsolatosan az 1944. X. 15. körüli ténykedéseimet röviden összefoglalva jelentsem." Ez után két oldalon keresztül négy pontban részletezve (okt. 15. előtt - okt. 15. déli 11 h-kor - okt. 20-dec. 2-ig - és az ún. "Horthy klikk" főtárgyalása 1945. február, március 27) - argumentál tábornokunk. Végezetül v. Farkas megint első személyben: "Szerény nézetem szerint hazánk

felette tragikus helyzetében, állandóan a fejemmel játszva nehéz feladatokat teljesítettem és e mellett kitettem magam sok lelki és fizikai szenvedésnek, a hadifogság megalázásainak és a dolgokat nem ismerők elítélő kritikájának. Megítélesem szerint nemhogy "hazaáruló" nem voltam, hanem 33 évi becsületes szolgálatomhoz hűen jó szolgálatokat tettem hazámnak, embertársaimnak és bajtársaimnak - szeretném állításaimat mielőbb részleteiben is igazolni."

A HM-hez intézett idézett levelében írta, hogy 1945. IV. 18-án három vk. tiszt kereste fel és kérte, hogy úgy is mint a honvédség egyik legidősebb tbk-a, úgy is mint főcserkész és az Eucharisztikus Kongresszus volt rendezője és nyugaton ismert ember, képviselje a közelgő amerikaiaknál a honvédséget és a menekült magyarságot. Ezekről a következőket írta: "Ezt a felkérést el kellett vállalnom. Vitéz Lengyel Béla altgy- gyal és Kern Károly vk. őrgy- gyal először Hartness tbk-hoz kerültünk, akinek jóvoltából egy fogolytábor magyarjai előtt beszélhettem. A táborpk, egy magyar származású őrgy, így mutatkozott be: »Becsületes nevem Kovács István.« ... Kértem, hogy a magyarok jöjjenek hozzám. Erre percek alatt ludovikások és kőszegi alreálisták álltak előttem. Szívfacsaró látvány volt, különösen, amikor üdvözlő szavaim után a Himnusz énekeltük. ... Patton amerikai hds-pk. jóvoltából Párizson és Sedanon át jutottunk az USA Hauptquartierhez, ahol átadtam memorandumunkat. Ez a Szent Korona, a Szent Jobb és a magyar aranykészlet problémáját is tartalmazta, ill. a magyar katonák és menekültek kérdését. Egy ami vk. szds. azt kérdezte tőlem, hogy mit tennék a jelen helyzetben. Azt válaszoltam, hogy a még rendelkezésre álló német erőkkkel nekimennék az oroszoknak, mert a kommunizmus a legnagyobb közös ellenségünk. Erre egy katonaoorvossal vizsgáltattam meg, mert nem tartottak normálisnak. Pedig ekkor már kezükben volt 27 hadifogoly magyar tbk. memorandum, amely engem véleményemben igazolt. Két havi Revini tartózkodás után elbocsátottak. Én, saját kérésemre v. Lengyel Bélával Normandiába, a tbk-i táborba kerültem. Onnan elbocsátva feleségemmel találkoztam Innsbruckban."

Főbb események az emigrációban

A Passau-Waldbergi táborban megalakította a "Teleki Pál" cserkészközösséget. Ugyancsak 1946-47-ben megszervezte az emigráció első mozgalmát, a Magyar Szabadság Mozgalmat.

Altöttingben egy tízezer fős magyar zarándoklat alkalmával az utolsó törvényes (1939-es) országgyűlés menekült képviselői br. Feilitzsch Bertold felsőházi tag elnökletével országgyűlést tartottak. Ezen Farkas Ferencet választották meg egy ellenkormány vezetőjének. Ebben az évben, 1948-ban lett Farkas tbk. úr mint az Antibolsevista Nemzetek Blokkjának (ABN) tagja a Blokk katonai bizottságának a vezetője.

1948-ban írta meg a "Tatárhágó visszanéz" c. könyvét, amely aztán 1952-ben megjelent Buenos Airesben Kótai Zoltán kiadójában. *Megírta az Altöttingi Országgyűlés történetét is, amely 1969-ben jelent meg Münchenben.* Dátumszerű feljegyzések vannak Emlékezéseiben v. Horthy Miklós 80. születésnapjának a megünnepléséről, Ottó királyi herceggel való találkozásáról, az angol megszálló erők pk-ához való meghívásról, a bajor miniszterelnökkel való találkozásról. A legjellemzőbb v. Farkas Ferenc egész emigrációs életére: hosszú, vég nélküli sora magyarságszolgálatának és a kommunizmus elleni harcnak.

1951-ben lezuhant veje, Pottyondy László. De ez, a Szentesnél 1944-ben hősi halált halt fia, ifj. Farkas Ferenc hdgy. után csak az első családi tragédiája.

1953-ban József királyi herceggel megalapították a Magyar Honvédelemi Tanácsot. 1954-ben munkatársaival felújította a Szent László Emlékbizottságot, hogy a nagy király emlékét ébren tartsák. Ennek első priorja Msgr. v. Vargha Gábor, két éve elhunyt rendtársunk volt. 1955-ben Spanyolországban járt, megismerkedett Alcasar védelmével. József tábornaggal memorandumot nyújtott be Adenauer német kancellárnak a magyar katonák nyugdíjellátásáról. Kanadában részt vett a Niagara közelében rendezett VIII. Világdzsemborin. Németországban megemlékezett a Német Magyar Kultúregyesületben a Lech-mezei csata 1000. évfordulójáról. 1956-ban több helyen is előadást tartott a nándorfehérvári csata 500. évfordulóján.

1956.

Az 1956-os magyar forradalom, illetőleg népfelkelés hírére azonnal Kismartonba utazott, hogy közvetlen kontaktust tartson az eseményekkel. Rádióadásokkal és röpcédulákkal próbálták gyengíteni az orosz ellenállást. Menekülttáborokat látogatott. 1957 megint emlékezetes marad Farkas vezds. életében. Az "Asien Peoples Anticommunist League" meghívására részt vett a saigoni konferencián, hol a CEATO országokon kívül egy tucat más ország is jelen volt. Itt szoros kapcsolatot teremtett Ku Cseng-kang egykori kínai belügyminiszterrel. Itt érte Csang Kai-sek generalissimus meghívása Formosára (Taivan). Az elnök igen érdeklődött a magas hegyekben folytatott harcokat illetőleg és ezért lefordította a "Tatárhágó visszanéz"-t kínaira. Farkast majd egész idő alatt Csang fia kalauzolta, akivel számos katonai intézményt meglátogattak, nagy hadgyakorlatokon vettek részt (pl. a Quemoy sziget térségében is). Farkasnak alkalma volt a Szovjetunióban, illetőleg a Szibériában sínylő magyar hadifoglyoknak magyarul - oroszra fordítva - beszélni, illetve üzenni. Különben az államelnök fiának (aki 1933-ig a német hadseregben szolgált) a felesége német.

1957-ben részt vett a Kirche in Not 7. konferenciáján Königsteinben. 1958-ban meglátogatta a római Collegium Germanicum-Hungaricumot. Ennek az évnek a programja a zürichi szabadságharcos találkozó, belga világkiállítás, ismét eucharisztikus kongresszus Münchenben, de magyar szempontból legfontosabb esemény, hogy József kir. herceggel új életre hívta a Vitézi Rendet. Vitéz n. Horthy Miklós ugyanis 1957. február 8-án meghalt, József kötelességének tartotta a VR. működését folytatni. A sajtóban felhívás hangzott el az egész világon élő vitézek jelentkezésére, amelyre 2448 vitéz jelentkezett is. Egyhangúlag Józsefet választották főknak. Helyettese v. k. Farkas Ferenc. Az első feladatok: a Kiskáté, bejegyeztetés Németországban és az USA-ban és Genealógiai és Heraldikai Kongresszusnál, egyúttal a kérés a nemzetközi elismertetés érdekében. Ez a Lovagrendek részéről meg is történt. 1959/60-ban kilenc hónapot töltött az Egyesült Államokban,

tucatnyi városban tartott előadást. 1960-ban volt a VR első teljes ülése Regensburgban József kir. hcg. elnöklete alatt. 1961-ben Michelfeldben megalakult a Szt. László Társaság.

1962 szintén nevezetes esztendő volt Farkas tbk. részére. Meghalt József kir. herceg és "vele elvesztettük azokat a nagyszerű nemzetközi kapcsolatokat (uralkodó családok, elnökök felé...), amelyekkel ő rendelkezett". József halála után Farkas lett a Főlk., helyettesének pedig v. József Árpád ("az unoka") lett jelölve. De Farkasra szakadt a Vitézi Rend mellett a Szt. László Társaság vezetése is. Tehát három olyan emigráns világszervezetet kellett vezetnie, amelyek tulajdonképpen nem emigráns szervezetek, mert múltjuk 50-100 évre nyúlik vissza és itt a jogfolytonosság alapján végzik munkájukat. A VR az USA-ban és Németországban hivatalos működési engedélyt kapott és a Nemzetközi Genealógiai és Heraldikai Kongresszus - mint tudjuk - mint félfüggetlen katonai rendet soraiba felvette. Ezt a hivatalos közlönyben is közhírré tette. A cserkészlet működését a londoni nemzetközi iroda és minden ország elismerte. A Szent László Társaság különösen egyházi vonalon kapott támogatást.

Ebben az évben, 1962-ben kapott v. Farkas tbk. először hivatalosan nyugdíjat, mégpedig az annak idején József kir. herceggel együtt Adenauer kancellárnál tett kérelem alapján, aki elrendelte, hogy annyi nyugdíjat adjanak márkában, mint amennyi otthon az utolsó fizetés volt pengőben. S ebben az évben adott ki egy brosúrát a cserkészlet otthoni utolsó és itteni emigráns élete első éveiről.

1963 a szervezés éve volt. A baseli Szent László napon lefektették a tagság alkotmányát és minden országban egy széktartó kapott megbízást. A VR vonalon minden földrészen egy területileg illetékes törzskapitány működik; a cserkészletben viszont kerületi vezetők. Ebben az évben volt az 1938-as Eucharisztikus Kongresszus 25. évfordulója, ebből az alkalomból nagy mariazelli zárandoklat, ahol Farkas tartotta az emlékbeszédet.

1964-65 a súlyos megpróbáltatások éve lett Farkas vezds. életében. 1964-ben meghalt a felesége a landshuti kórházban, 1965-ben pedig Éva lánya Los Angelesben. Ma mindketten az arnstorfi temetőben nyugszanak. Mint már említettem, fia még 1944-ben Szentes mellett elesett, azaz hősi halált halt. "Így magamra maradtam" - írja életrajzi naplójában.

1966-ban az emigrációs cserkészlet 20 éves és a magyar szabadságharc 10 éves évfordulóját ünnepelték. Részt vett Franciaországban a Bercsényi-ünnepségeken és dr. Haas tábori püspök gyémántmiséjén. Ebben az évben rendezték Bécsben és Wiener Neustadtban az osztrák katonatisztek találkozóját. Az osztrák hadügyminiszter meghívására ezen a Ludovika is részt vett, azaz találkozót rendezett. Közel 200 ludovikás jelent meg. Wiener Neustadtban az akadémia halljában egy márványtábla lett leleplezve, megörökítve aényt, hogy ott sok magyar tiszt került a közös hadseregbe és sokan hősi halált is haltak.

1970 a Vitézi Rend és a cserkészlet jubileumi éve. "A VR 50 éves jubileumát Feldafingben tartottuk. Az ünnepen megjelent a Genealógiai és Heraldikai Kongresszus vezértitkára, Lt. Colonel Gayre of Gayre and Nigg is." Ezen év végén írja Farkas Emlékezéseiben: "Az elmúlt 20 év alatt 68 külföldi és tengerentúli utam során számtalan eladást tartottam, tanulmányt és cikket írtam, sok magas rangú személynek adtam a magyar kérdésekben megfelelő felvilágosítást. A felsorolt kongresszusokon több ezer külföldi előtt beszélhettem, de tudom, hogy mindez eredményeiben csak egy csepp a tengerben. Jól esett azonban, hogy munkámat a Vatikán és a külföldi országok vezetői szinte maradéktalanul elismerték és értékelték. Ezzel szemben sok magyar támadás ért, különösen, ami a hazai kommunistákat illeti. Eddig 118 ilyen támadást tartok nyilván (cikk, rádióelőadások, könyvek, stb.), amelyek sokszor mint a magyar nép első számú ellenségét tüntettek fel. Ezek a támadások mutatják, hogy nyilván jó munkát végeztem!"

1972-ben meglátogatta Mindszenty hercegprímást a Pázmáneumban, majd 80. születésnapját ünnepelte Kismartonban vezető honfitársak és cserkészei körében.

A jól megérdemelt nyugalmat, amit emlékiratainak és feljegyzéseinek a rendezésére fordított, nem sokáig élvezhette. 1978 őszén egy szerencsétlen esés következtében súlyosan megsérült. Hosszú gondos kórházi ápolással sikerült életben tartani, de többé már nem tudta ellátni magát, amiért is egy helyi öregotthonba vonult Arnstorfban.

Ezzel tulajdonképpen le is zárul ennek az egészen kivételes képességű, óriási agilitású, vitéz katonának tragédiákban és sikerekben egyaránt gazdag élete anélkül, hogy hön szeretett hazájának felszabadulását megérhette volna. 1980. április 14-én ő is megkapta a behívót a végleges szolgálatra és azóta ott menetel a Hadak Útján Csaba királyfi és Szent László égi seregében és Mindszentyvel együtt imádkozik - hiszen életében ki nem esett soha a rózsafüzér a kezéből - árva, pusztuló magyar népéért!

Két unokája is meghalt. Ő maga történelmi távlatokban gondolkodott. Családi tragédiáit is csak így tudta elviselni. Hű tisztjei, vitéz rendtársai és a cserkészek immáron két nemzedéke volt a vérségi kapcsolatokon túl "családja" élete végéig. Természetesen alapító tagja volt a Ludovikás Egyesületnek is. Mint saját gyermekeit, kezelt bennünket úgyannyira, hogy egyedül erről a tisztségről nem mondott le halála napjáig sem.

*

*

*

A II. világháború után számtalan justiz-mord-számba menő népbírói ítélet igazságtalanul határozott meg emberi sorokat. Mint tudjuk, v. n. k. Farkas Ferenc vzsds urat is életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték. Rehabilitálását 1998. szeptember 4-én kezdtük meg. Örök érdeme ez v. Somorjai Béla és dr. v. Gaál Attila honfitársainknak. Ennek eredménye, hogy a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Bfv.II.2331/1998/2. számú, 1998. december 7-én kelt végzésében a v. k. Farkas Ferenc ellen folyamatban volt bűnügyben a Budapest Büntetőtörvényszék B.XLV.18164/1949/4 számú határozatát hatályon kívül helyezte és a Fővárosi Bíróságot - mint hatáskörrel rendelkező bíróságot - új eljárásra utasította. Dr. v. Gaál

Attila székkap. rendtársunk szakvéleménye szerint "a jelenlegi helyzet az, mintha nem is lett volna ellene büntető eljárás. Ügyében annak idején olyan eljárási szabálysértés történt, amely feltétlenül hatályon kívül helyezési ok. S ez pedig megelőzi az ügy érdemi felülvizsgálatát. A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága által a Fővárosi Bíróságnak adott utasítás egy új eljárás indítására vonatkozólag tárgyaltan, mert új eljárást csak élő személlyel szemben lehet fogyanatosítani. Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc viszont 1980. április 14-én meghalt."

Változatlanul függőben levőnek érthető v. k. Farkas Ferenc rendfokozatának a kérdése. Az ítélet megsemmisítése nem vonatkozik a rendfokozatokra, mert azokat Magyarországon egy kiegészítő pság vette át. Ezért kell a rehabilitálását feltétlenül energikusan szorgalmazni.

* * *

1948-tól 1956-ig eltöltött politikai fogsággal (3 országban összesen 33 börtönben és koncentrációs munkatáborban) a hátam mögött szabadulásom után 1957. február 13-án ezekkel a szavakkal jelentkeztem volt parancsnokomnál: "Nagyméltóságú Vezérezredes Úr! ... gondolatban most megint vigyázz!-ba merevedem s a drága, becsülettel viselt magyar katonasapkához emelem a kezem és alázatosan jelentem, hogy a jó Isten kegyelméből nyolc és fél év börtön, Szibéria majd újra börtön után ismét jelentkezhetem Önnél. Nem mondom, hogy »szolgálatételre bevonultam«, mert minden, amit tettem, 1942. június 18-i eskümhöz híven hitem és Hazám szolgálatában tettem és életem földi értelmezésben vett célja és mozgatója csak e két eszmény lehet. ... Szabad földre jutásom óta ez az első jelentkezésem és természetesen Vezérezredes Úrnál, aki »azóta« sem szűnt meg »parancsnokom« lenni..."

Farkas tbk. úr örömmel és meghatódottan válaszolt levelemre, mondván: "Bizony szörnyű idők voltak azok... szeretettel üdvözöllek szabad földön és adja Isten, hogy mielőbb mindnyájan ismét hazatérhessünk..." - Sajnos még 44 évig kellett a felszabadulás napjára várni, amit ő, a dicső katona, már nem érhetett meg...

Mortui viventes obligant! Ezzel kezdtem megemlékezésemet és be is fejezem: Annál inkább kötelességünk nekünk, az őt ért igazságtalanságot végre kiküszöbölni és neki a méltó tiszteletet és elismerést megadni!

A hazáért mindhalálig!

Bad Ischl, 2001. május, Hősök vasárnapja

*Farkas Ferenc tábornok a keleti fronton
A Hadi történelmi Intézet és a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület közös rendezvényén 1993-ban a Budai Várban*

Farkas Ferenc
Az Altöttingi Országgyűlés története

Előzmények

Európa és az egész világ 1917 óta szemtanúja annak, hogy milyen világpolitikai események és igazságtalan békeszerződések vezettek a második világháborúhoz és idézték elő a mai világválságot.

1941. augusztus 14-én *Roosevelt* az USA elnöke és *Churchill* angol miniszterelnök befejezték a világ újjarendezéséről szóló tanácskozásait, az *Augusztus* csatahajó fedélzetén és aláírták az „*Atlantic Charter*”, amely nem annyira államjogi, hanem inkább erkölcsi dokumentum.

„A fasiszta nemzeti szocialista és militarista tengelyhatalmak terrorja alatt álló népek felszabadítására” és az egész világ rendezésére ezeket az alapelveket szögezték le:

az *Egyesült Államok* és *Anglia* nem akarnak területi változásokat, amelyek nem egyeznek az érintett nemzetek és népek akaratával, elismerik minden nép jogát, hogy kormányformáját maga válassza meg. A nemzeti szocialista zsarnokság le-törése után, helyre fogják állítani a népek önrendelkezési jogát és a tengerek szabadságát, a háborút mindenkorra kiküszöbö-lik és arra törekszenek, hogy a világ nyersanyagát igazságosan osszák fel az összes nemzetek, győzők és legyőzöttek között.

Gyakorlatban miként valósult meg ez a megállapodás, azt napjaink példái, politikai eseményei megmutatják. A „német nácizmus” zsarnokságát letörték, de feltámasztották és megerősítették anyagi és erkölcsi támogatással, szerződésileg is – köteleességvállalással – a kommunista *Szovjetunió* világhatalommá fejlődését. Tűrik miként telepedik reá az egyes kisebb országokra, ahol engedik a gazdasági, politikai és kulturális berendezkedését.

Hol látjuk a gyakorlatban az úgynevezett „önrendelkezési jogot” és annak gyakorolhatását?

És kiküszöbölték a háborús veszélyt, hogy a német nemzeti szocializmust kizárták? Tehát ilyen zsarnoksággal kötöttek háromhatalmi szerződést Jaltában?

A Szovjetunió ma is rettegésben, félelemben tartja az egész civilizált világot.

Az 1945. február 3-tól 11-ig tartó *Jaltai Szerződésben* megállapodtak a megszállás és ellenőrzés módozataiban, elhatározták továbbá egy világbiztonsági szerv létesítését és a felszabadított Európa kialakításának alapelveit, leszögezték a nemzeti szocializmus és militarizmus elleni rendszabályokat, a katonai berendezések elvételét vagy megsemmisítését, de megállapodtak abban is, hogy Lengyelország német területeket kap az Oroszországnak átadandó Lengyelországi részekért (Cordon vonal) és hogy az elszakítandó német területek lakosságát át fogják telepíteni a maradék Németországba.

A *jaltai egyezményben* Oroszország azt a kötelezettséget vállalta, hogy az általa megszállt országokban „demokratikus kormányok” megalakítását fogja elősegíteni. Azonban legfontosabb az utolsó pont, amely szerint „*más megállapodási pon-tok katonai és politikai titkot képeznek*”. Ebben szenved ma az egész emberiség, de ebben van lefektetve Hazánk sorsa és jövője is.

Az 1945. augusztus 2-án kötött *Potsdami szerződés* pedig eltörölte Németország szuverenitását és „Ellenőrző bizottságot” állított fel Berlinben, amely a felségjogokat gyakorolta.

Kimondották, hogy a német népcsoportokat a közép- és kelet-európai államokból humánusan át lehet telepíteni Németországba, mire megkezdődött a Szudétánemek brutális kiűzése, hogy aztán Magyarországra is sor kerüljön. Lengyelország bekebelezte Németország keleti részét és elkezdte az őslakosság kitelepítését. 1947 őszéig 14 millió néme-tet vertek ki hazájukból. Ez tehát olyan hatalmas népvándorlást jelentett, amilyenre még nem volt példa az emberiség történetében.

Főbb pontjai még:

Németországgal való gazdasági és politikai tárgyalások, a jóvátétel kérdése, Kelet-Németországnak közigazgatási átadása a Szovjetunió és Lengyelország részére a *békeszerződés megkötéséig*.*

Tudomásul vették a Szovjetunió igényét Königsberg és környékére és végül elhatározták a külügyminiszterek tanácsának felállítását, amelynek feladata az olasz, magyar, bolgár, finn és román békeszerződés előkészítése.

A *potsdami szerződést*, Harry S. Truman az USA elnöke, Sir Winston S. Churchill, majd Clement Attlee Anglia min-iszterelnöke és Josef Stalin írta alá.

1947. november 17-én *XII. Pius* pápa az amerikai püspökökhöz intézett pásztorlevelében kipellengérezte az emberi jogokat megtagadó kormányokat. A Szovjetunió – mondja többek között a pásztorlevél – „üldözi a természetadta jogait védő polgárt, a népekre idegen életfilozófiát kényszerít, minek következménye a rendőrállam és a terror. Az Egyesült Nemzetek alkotmányában az aláírók kötelezték magukat az emberi jogok tiszteletére. A menekülteknek joguk van a védelemre és a népek kötelessége róluk gondoskodni, bármely nemzethez tartoznak is”. A pápa intő szava hiába hangzott el.

Magyar részről *Mindszenty József hercegprímás* tiltakozott a nemzethű svábság elűzése ellen és hangsúlyozta, hogy ez *barbárság*.

Németországban a megszállás napján megállott az élet, megszűnt a posta és távbeszélő szolgálat, leállottak a vasutak, megszűnt minden forgalom és emberi érintkezés a külvilággal. Beszüntették az újságokat és tilos volt minden politikai és társadalmi csoportosulás. „Politikai tisztogatás” címen minden országban megindult üldözés elsősorban a hazafias

* Németországgal nem kötöttek békét mindmáig. Szerk.

értelmiség ellen irányult, amely a szovjetorosz elleni harcot helyeselte vagy legalább is nem szabotálta. Az emberek százezreit helyezték vád alá, mint „háborús bűnösöket és politikai terhelteket”.

A katonákat lefegyverezték, de sok helyen nemcsak a katonákat, de az egyenruhás postásokat, vasutasokat, sőt ifjúkorú alreáliskolásokat és levénteket is összeszedték és fogságba vitték.

Az oroszok várható előnyomulása elől még 1943–44-ben az akkori kormányok számos magyar katonai intézményt helyeztek kiképzés céljából Észak- és Nyugat-Németországba: Stettin, Berlin, Dresden, Breslau, Kassel, Hamburg, Hannover, Nürnberg és München környékére. Ezek létszáma összesen 3607 tiszt, 1759 altiszt, 362 akadémikus, 68'319 honvéd volt.

Ezenkívül 1945 elején az orosz nyomás elől még körülbelül 100'000 harcos katona, 150'000 levente, 300'000 menekült, közte 40'000 nyilas párt tag és kb. 250'000 népi német menekült nyugatra, súlyal Bajorország területére.

I.

Általános magyar helyzet Németországban 1945–47-ben

1. Első magyar szervezetek

Németország kapitulációja után – 1945. május 10. – megszűntek a német felségjogok és ennek folytán a diplomáciai képviselők is, köztük a pápai nunciatura, amely ezidőben csak mint összekötő szerv működött a Vatikán és a német püspökök között. 1945 november havában azonban az amerikai főhadiszálláson egy *Vatikáni Missió létesült Chiaro Carlo püspök vezetése alatt, aki minden menekült csoport részére egy-egy Vatikáni Delegációt engedélyezett, illetve nevezett ki. Az első magyar Vatikáni delegátus P. Gallus Tibor SJ. volt, akit később Kotai Zoltán tábori lelkész váltott le. Első feladatának tekintette a szétszórta és egymástól elszakított családok összehozását. Nyilvántartásában mintegy egymillió magyar szerepelt.*

A katolikus hívek lelki és erkölcsi szükségleteinek kielégítésére *lelkigyakorlatos* akciót kezdeményezett Schloss Guttenburghban (Mühlendorf mellett Felső-Bajorországban).

A protestáns felekezetek lelkigondozása is nagy eréllyel és sikerrel kiépült.

Magyar világi vonatkozásban, az amerikai müncheni katonai kormányzóság, a még 1945 elején Németországba kitelepített Magyar Vöröskereszt szervet meghagyta, amelyből később Magyar Jóléti Bizottság, majd Magyar iroda alakult.

A budapesti kormány „*hazaszállítási kormánybiztosi*” küldött Németországba, hogy a müncheni Magyar irodával karöltve intézze, a nagyrészt erőszakos hazaszállítást. A gyűjtőállomás a Pockingi tábor volt, ahol szintén a Budapestről kiküldött Brody kapitány működött, hangoztatván, hogy naponta 1500 magyar menekültet kell hazaszállítania.

Két alkalommal – érthetetlen módon – hazai kiküldöttek vették át a müncheni Magyar iroda vezetését.

Frankfurtban az USA HQU-han szintén egy hazulról kiküldött személlyel élén, egy „*Anyagvisszaszolgáltatási Bizottság*” kezdte meg működését 1946 október havában.

Számos magyar lelki összeroppanásának egyik fő oka az a mód volt, ahogyan a pásztói származású Himler Márton amerikai ezredes „háborús bűnösöket” keresett és szállított tömegesen haza, többeket vasra verve, még a magyar Vöröskereszt vezetőjét is.

Nemzetközi vonatkozásban mindazok megsegítésére, akik német üldöztetést szenvedtek az United Nations Relief (UNRA) szervezetet létesítették. Ebből azonban a magyaroknak – egyeseket kivéve – semmi hasznuk sem volt, mert bennünket *Exennemie**-knek tekintettek.

Később az UNRA szervezetet az International Refugées Organisation (IRO) szerv váltotta fel, amely az összes menekült ügyével foglalkozott.

Az IRO sem ismerte el a nyugatra sodródott vagy menekült magyarok úgynevezett *Displaced Persons* (DP) státusát, ami elégedetlenségünket és elkeseredésünket egyre növelte, s végül a kivándorlásban látták az egyedüli megoldást, hogy legalább megélhetési lehetőségüket biztosíthassák a maguk és családjuk számára.

A Mettenbe (Bajorország) kitelepített *Honvédelmi minisztérium* adatai szerint, számos hadiüzem, 300 mozdony, kb. 10'000 vasúti kocsi, 400 gépkocsi, 4756 ló (méntelepek) nagyszámú vetőmag, egymillió menekült magyar egy évre szóló élelmi anyaga és vagy 10'000 tonna más anyag került Németországba.

A Frankfurtban székelő US HQU azon írásbeli javaslatunkat, hogy ezt az anyagot hagyják magyar kézen, mert ez mindannyiunk számára munkalehetőségeket és megélhetést adhat (számos kis üzemet, szállítási vállalatokat, sokszorosító és fordító irodákat, kertgazdaságokat lehetett volna felállítani) „*Delicates* javaslatnak” minősítették, mégsem lett belőle semmi.

2. A m. kir. honvédség képviselte Revin-ben (Sedan mellett) az amerikai főhadiszálláson 1945 május és június havában

Még a német kapituláció előtt – 1945. április 25-én – a Honvédelmi minisztérium vitéz Farkas Ferenc vezérezredes vezetése alatt egy négy tagú bizottságot állított fel, hogy a küszöbön álló amerikai megszállás után, az amerikai főhadiszálláson, a m. kir. honvédséget és általában a menekült magyarságot képviselje. Ez a bizottság Lt. General Patten hadseregtábornok megértő felkarolásával jutott Luxemburgon át Revinbe az US HQU-ba és ott egy *memorandumot* nyújtott át, amely pontos vázlatot tartalmazott a honvédség és a menekültek elhelyezéséről, létszámáról, továbbá vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó, 1944. október 15-én a budapesti rádióból kisugárzott szövegének másolatáról, amely bejelenti a nemzetnek, hogy az ország szorongatott helyzete miatt az oroszoktól fegyverszünetet kért.

* Egykori ellenésg

Az US HQU-ban a bizottság vezetőjétől pontos életrajzot követeltek és ennek adatait Budapesten, az akkori kormányzatnál ellenőriztették.

A memorandumban rámutattunk többek között:

az Ausztriába menekített *Szent Korona* és *Szent Jobb* nagy jelentőségére¹, kérve annak kézbevitelét és megőrzését mindaddig, amíg a felszabadult Magyarország alkotmányos kormányának át nem adható.

Ugyancsak kértük a Nemzeti Bank aranykészletének biztosítását, hogy illetéktelen kezekbe ne jusson.

Kértük az orosz előnyomulás elől nyugatra kihozott tetemes magyar anyag meghagyását magyar kézen, ne tekintsék tehát hadizsákmánynak.

Kértük a menekült magyarság közellátását és a férfiak munkába állítását és ezzel kapcsolatos magyar közigazgatás megszervezésének engedélyezését.

Végül kértük, hogy a magyar katonát – aki nem harcolt a Nyugat ellen, ne vigyék hadifogságba.

Az *amerikai főhadiszállásra* időközben az alábbi magyar „Memorandumok” érkeztek:

a) *A Foucarville-i (Normandia) hadifogoly táborból húsz tábornok 1945. június 15-én:*

„Alulírott hadifogoly magyar tábornokok kéri a maguk, valamint az itteni kb. 300 magyar tiszt és legénység nevében, hogy kérésünket Farkas Ferenc vezérezredeshez eljuttatni szíveskedjék, akit a kitelepítésre kényszerített magyarság érdekeinek képviselőjére kértünk fel és aki tudomásunk szerint ez ügyben az amerikai HQU elé való vezetését kérte. Kérjük a magyar hadifoglyok elhelyezését a Passau–Regensburg–München–Landshut területén lévő hadifogoly táborokba.

Indoklás : a Németországba áttelepült magyar kormány rendeletére a honvéd tisztek kényszerítve voltak hozzátartozóikat Németországba, zömmel a fenti területre kitelepíteni. Elfogatásunk után, családjaink idegen országban támasz és védelem nélkül maradtak, miután illetményeinket a kitelepítés óta nem kaptuk meg.”

20 tábornok aláírása.

b) *vitész Szügyi Zoltán vezérőrnagy*, a Szent László hadosztály parancsnoka, aki az ausztriai angol zónában teljesen szabadon mozoghatott, 1945 május havában az angol főhadiszálláshoz az alábbi levelet intézte:

„A menekült magyarság lesújtó helyzetben van. Kéri, hogy a menekültek összefogására és a magyarság képviselőjére egy közös magyar bizottság alakíttassék. Ennek élére – ismerve a menekült magyarság nagy többségének óhaját – vitész Farkas Ferenc vezérezredest tartjuk alkalmasnak, aki a magyar tábornoki kar kiváló tagja, főcserkész. Lakik: Johanniskirchenben, Bajorországban.”

c) *Az A. J. C. 97-es Neustadti hadifogoly táborból* 1945. október 11-én 26 tábornok kérte és kíváncsún tartotta, hogy általános magyar szempontból Farkas Ferenc vezérezredes, a Németországba rendeltékkel és kényszer folytán kitelepített magyarság életbevágó kérdéseinek megoldásába teljes mértékben bekapcsolatassék. Kiemelték, hogy mértékadó magyar személyek és körök ezt már f. évi március és április havában szorgalmazták.

Kérésük alátámasztására felsorolták Farkas vezérezredes múltbeli tevékenységét az 1933. évi Gödöllői világjamboree, az 1936. évi első magyar „Grand Prix” és az 1938. évi XXXIV. nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus szervezése körül, amelynek során számos külföldi személyiséggel került kapcsolatba, akik nemzetközi viszonylatban is elit munkájáról tanúságot adhatnak.²

d) Az amerikaiak által kiszabadított magyar *Politikai foglyok 1945. június 8-án Zimmern községből* (Bajorország) szintén küldtek memorandumot a megszálló erők parancsnokához, amelyben leírták fogságba jutásuk történetét és többek között azt kérték, hogy az emigráció vezetésével őket bízzák meg.

3. A „Magyar Szabadság Mozgalom” (MSZM) megalakulása 1946. május 13-án

A vázolt sivár helyzetben a magyar emigráció – katonák, politikusok, egyházi vezetők, ifjúság – egyre erőteljesebben sürgették egy olyan független magyar központi szervezkedést, amely kizárólag az emigráció és a magyarság érdekeit szolgálja. A megszállók törvényei ehhez csak nagyon szűk keretet tűrték meg.

A *cserkészek* voltak az elsők, akik már kezdettől fogva túltették magukat mindenféle előíráson és törvényen és a menekült táborokban cserkész őrsokeket, majd cserkész csapatokat alakítottak. Végülis gróf Teleki Pál halálának ötödik évfordulóján, 1946 áprilisában, a Passau melletti *Waldwerki* menekült táborban megtartott kegyeletes ünnepen, a hadifogságból visszatérő *Főcserkész* „Teleki pál cserkész Munkaközösség” címen központi cserkész szervezet alakított és elsőszámú körlevelében

¹ A Magyar Szent Korona, az egész világon páratlanul állóan, a magyar törvények és ezeréves magyar alkotmány alapján az ország legfőbb jogforrása, az ország és népe tulajdona.

1514. évi véres parasztlázadás után a köznemesi családból származó Werbőczy István, korának és a magyar történet egyik legnagyobb jogászának, az úgynevezett „Tripartitum” (Hármaskönyv) című művében javasolta, hogy jó vagy rossz, önkényeskedő vagy alkotmányosan uralkodó királyok felett legyen Magyarországnak minden időkre olyan legfelsőbb tekintélye és jogforrása, amely független minden személytől és hatalmi csoporttól. A „Tripartitum” pontjai törvénnyé lettek. Eszerint a Szent Korona minden jog forrása és tagja minden magyar állampolgár fajra, felekezetre nemzetiségre és nyelviségre való tekintet nélkül. Az igazi krisztusi demokrácia, a keresztény testvéri igazság lett életté a Magyar Szent Koronában. Azóta minden magyar mélyszégyenrel tekint a Koronára. A Korona ma is él, amitől nem szakadt el a magyar Nemzet. A Korona a vágyak, eszmék, álmok nagy összeesküvésének szentség erejű szimbóluma.

Szent László királyunk 1083. augusztus 15-én Székesfehérvárott István király szentté avatásakor így fejezte ki mindezt: „Nem dinasztikus ékszer ez, a magyar nemzet, a magyar nép, a Kárpát-medence népeinek és a királyok királyának, az élő Krisztusnak szövetségi szimbóluma a Korona.”

² Vitéz Farkas vezérezredes az amerikaiak 1946. január 17-én kelt AG. 383. Gap. AGO. számú rendelettel a Foucarville-i hadifogoly táborból szabadon bocsátották, aki különben a Revini missziója után, nem akarván ebből előnyöket tábornok társaival szemben – önmaga kérte a tábornoki hadifogolytáborba való vitelét

felszólította a cserkészeket, hogy minden menekült táborban vizsgázott cserkésztsztek vezetése alatt cserkész csapatokat alakítsanak.

A fent említett magyar eszmei mozgalom megindítását is tőle várták. Számtalan felkérés után 1946. május 17-én a *Starnberg* melletti *Mühlthal*-ban, több volt neves magyar katona, politikus és lelkész jött össze és alapvető vita és tárgyalás után megszületett az úgynevezett „Magyar Szabadság Mozgalom”, mint az emigráció lelki és szellemi egysége, amelynek első vezetősége remélte, hogy a megszállók – legalább is hallgatagon – tudomásul veszik ezt a politikamentes kezdeményezést.

Így is történt.

A MSZM megindítása nagy örömet váltott ki a menekült táborokban és sorra alakultak MSZM csoportok. Ezek létszáma 1946. végén 64.000 tagot számlált. Tájékoztató lapot is adtunk ki, dr. Bokor Pál MSZM társelnök szerkesztésében.

A MSZM 1947 elején 60 tagú intézőbizottságot szervezett, amelyben minden menekült tábor képviselőt kapott és amelyben 27 volt törvényhozó is munkát vállalt.

A mozgalom *alapelvei* szerint: „A MSZM az örökéletű magyar eszme és nemzeti gondolat önzetlen szolgálata.”

Célja: „az igaz magyar értékek megőrzése a jövő számára és a menekült magyarság lelki és szellemi egységének megteremtése. Bele kívánja oltani a szenvedésben megtisztult, vallásos hitében elmélyült magyar lelkiségbe a nemzetünket éltető és fenntartó eszméket, mert meggyőződése, hogy ezek vezethetnek csak egy új feltámadáshoz...”

A munka megindításához és egy nívós magyar lap kiadásához a MSZM vezetősége nagyobb alaptőkét kívánt összehozni „Magyar Földalapítvány” címen.

Ízléses gombjelvény és plakett forgalomba hozásáról volt szó, amelybe Hazánk testéből kiemelt és az egyházak által ünnepélyesen megáldott magyar föld néhány porszemét kívántuk elhelyezni, hogy ez jelképezze a magyar egységet, nemcsak az emigrációban, de az otthon szenvedő magyar honfitársainkkal való közösségünket is. Ez a gomblyukjelvény és plakett lett volna hivatva minden magyart vallás és pártállásra való tekintet nélkül, nap-nap után nemzeti kötelességeinkre figyelmeztetni. Elsősorban a nemzeti érzés ébrentartására, összetartozandóságunk érzésének fejlesztésére és ifjúságunk nemzeti hivatásának örök emlékeztetére.³

Az *Alapítvány* végrehajtó bizottságának elnöke: dr. Bokor Pál társelnökünk gondolt arra is, hogy Magyarország felszabadulása esetén, az így szétszórott magyar porszemeket újból összegyűjtenénk és a felszabadulás emlékére állítandó emlékmű talpazatába helyeznénk örök szimbólum gyanánt, ha pedig az isteni gondviselés rendeletéből bármelyikünk az idegenben hajtja örök nyugovóra fejét, e parányi magyar rög kísérje az örökélet útjára.

Sajnos az akkori tömeges kivándorlás és súlyos anyagi helyzetünk, nemkülönben a minden ilyen nemes alkalommal jelentkező szegényteljes ellenakciók, a terv végrehajtását nem tették lehetővé.

A „Duna Club”

A MSZM vezető tagjai a mozgalom alapelvei alapján járták a menekült magyar táborokat, tájékoztató előadásokat tartottak, ünnepségeket rendeztek és igyekeztek a Duna-medence nemzetiségeinek emigrációival is kapcsolatba jutni. Ennek eredménye volt a MSZM elnöke által Münchenbe összehívott közös tárgyalás, amelyen a *szlovák, ruthén, román, szlovén és horvát* szervezetek vezetői megjelentek és baráti eszmecsere után, közös elhatározásból megalakították az úgynevezett Duna Clubot, azzal a feladattal, hogy tagjaink

- a) baráti összejöveteleken és társadalmi értekezések keretében jobban megismerjék egymást;
- b) hogy kulturális, gazdasági és történelmi kérdéseket megvitassanak;
- c) hogy tudományos előadásokkal problémáinkat állandóan felszínen tartsuk és közös érdekeinket tudományos alapon propagáljuk. Ecélből egy közös havi folyóirat kiadását is elhatároztuk.

A *Duna Club* megalakításához az illetékes „Stadtrat der Landeshauptstadt München Polizeipräsidium” 1958. április 23-án kelt kiadványával az engedélyt megadta, hivatkozva a megszálló amerikai erők „Mil. Reg. Public Safety Office” külön engedélyére is, amit hat hét múlva visszavontak.

Az urak most elhatározták, hogy ezután szervezeteikkel a Münchenben működő Antikommunista Nemzetek Blokkjában (ABN) fognak tevékenyen közreműködni.⁴

Ugyanekkor az USA H. QU. érdeklődésünkre az alábbi választ adta:

„Headquarters First Army Office of the Commanding General Alther B. Smith Governors Island New York 4. N. Y. 1949. XII. 6.

ABN ist ein wertvolle Bewegung. Seien sie versichert, dass die Lage der unterdrückten Völker hinter dem Eisernen Vorhang in den westlichen Demokratien nicht vergessen ist. Es ist meine feste Überzeugung, dass die potentionele Stärke diesen Dissidierten von eingeweiten Leuten sowohl innerhalb, wie ausserhalb der Regierung anerkannt wird.”

³ A magyar földet a Németországba kijutott Szabolcs és Zemplén vármegye kisvasút kocsijaiban elhelyezett muskátli virágok cserepeiből gyűjtötte össze négy jó magyar, összesen hat kilót. Ezt a vilshofeni körzet illetékes német hatósága hivatalosan is igazolta. A földet ünnepélyes keretben közölte a római katolikus egyház részéről Török Dezső és Hajdu István tábori lelkész, a protestáns egyház részéről pedig Polonkay Tivadar lelkész és országgyűlési képviselő megáldotta

⁴ A Duna Club sajnos csak hat hétig működhetett, mert az akkori intrika ezt is elgáncsolta. Ugyanis az amerikai Mil. Gov. Munich Area 7780. Omgus Group Bavari Section APO. 407. US. Army Hipi Section című szerv nevében, egy őrmester aláírásával olyan rendelkezést kaptunk, hogy a Duna Club nem lévén német szervezet, szüntesse be működését. Ez az újabb sajnálatos eset is sokat ártott a magyar ügynek, mert az akkori őszinte és eredményekkel kecsegtető összefogást és közös munkát tette lehetetlenné. Ilyesmit azóta sem sikerült senkinek sem létrehozni

A második világháború folyamán a *Debreceni VI. hadtest*, az Erdős Kárpátok előterében, a *Tatárhágó védelme* során kapcsolatba került az ukrán nemzeti partizán erőkkkel, az úgynevezett *Ukrainski Partizan Armija*-val (UPA). Az UPA akkoriban együtt harcolt a *kozák, fehér orosz* és a *kaukázusi* nemzeti partizánokkal és főfeladataiknak tartották, városaikat és falvaikat megvédeni az orosz vörös hadsereg és vörös partizánok zaklatásai és kegyetlenségei ellen. Ezt a – különben laza – együttműködést már akkor ABN-nek hívták.

A VI. hadtestet elsősorban az UPA érdekelte, amely közös megegyezés alapján, a VI. hadtest arcvonala mögé beszivárgott orosz partizánokkal felvette a harcot a hegyekben. Ez az összeműködés különösen 1944 április és október között igen hasznos volt. Ebben az időben az UPA főhadiszállása az alábbi parancsot adta ki:

„UPA FŐHADISZÁLLÁS
11.789/44. D.Z.Dr.N.:P:D:

*Mindenek felett Ukrajna!
Halál a megszállókra!*

898 számú parancs

A szovjet hordák országunkban ismét megkezdtek a támadást. Egyidejűleg a német hadsereg is előretört, hogy ellenségét megsemmisítse. Hős katonáink már nem egy esetben német segítség nélkül is – nagy veszteséget okoztak az ellenség soraiban. Közben azonban egyes csoportjaink saját kezdeményezésükből német és magyar katonákat is lefegyvereztek. Ez önkényes eljárás, azért az ilyen katonákat haditörvényszék elé kell állítani.

A magyar hadsereg katonái nagy segítségünkre vannak a szovjet leverésében. Bátran elmondhatjuk, hogy ma már elértük azt a megértést, melyet katonai és politikai téren eddig nem sikerült a magyarokkal elérnünk. Nem szabad tehát esztelen harcot folytatnunk egy maroknyi földért (Kárpátalja) és ugyanakkor legszebb hazánkat – Franciaországnál is nagyobb területet – Moszkvának átengedni. Haladéktalanul fel kell hívnunk katonáink figyelmét Nagy Ukrajna és Magyarország együttműködésének lehetőségeire. Aki ezt nem tudja, vagy nem akarja megérteni, az nem alkalmas arra, hogy tagja legyen felszabadító akciónknak. Nekünk jó szomszédi viszonyt kell tartanunk Magyarországgal. Nekünk nincsen semmiféle területi követelésünk Magyarországgal szemben és ezért akarunk vele jó szomszédi viszonyban lenni. A magyarok megismerték fegyvereink értékét és szükség esetén szívesen lesznek segítségünkre. Aki arra törekszik, hogy ezt a jó viszonyt megrontsa, azt a felszabadító hadsereg soraiból ki kell vetnünk. Az ilyen katonát halálra kell ítélni, mert nem lehet sorainkban olyan egyén, aki felszabadító hadseregünk vezérkarának parancsait nem teljesíti. Ne tegyetek olyasmit, ami nekünk kárt okoz.

Éjen a szomszédokkal való megértés! Halál az imperialistákra!

ZUZ. Ukrán felkelő hadsereg harci csoportjának főparancsnoka:

ZUBENKO BOGDÁN tábornok sk.”

Az 1945. évi összeomlás után az UPA emigrált tagjai Münchenben felújították az ABN szervezetet, amelyhez 1947-ben a dunai államok, majd a balti államok és Albánia menekültjei is csatlakoztak.

Az ABN kezdettől fogva elvetette a Párizs-környéki békediktátumot, így a soha nem létezett Csehszlovákiát és Jugoszláviát, tehát csak cseh, szlovák, szerb és horvát képviselőket fogadtak be.

Amikor az *ABN Zentral Komitee*, a „Magyar Szabadság Mozgalmat” és annak elnökét személy szerint is meghívta, s felkérte őt, hogy az ABN vice-elnöki és az ABN Katonai bizottság elnöki tisztségét is vállalja, a MSZM elnöke előzetesen a karban és rangban legidősebb két tábornok és a MSZM intézőbizottság hozzájárulását kérte. Erről nevezettek az alábbi hozzájáruló levelet intézték az ABN elnökéhez:

„DECLARATION

Le sous-signé Feldmaréchal et officier le plus ancien de l'armée Royal Hongroise, déclare que M. le Colonel-Général François FARKAS de Kisbarnak, représent avec mon consentement dans le 'Bloc antibolseviste les Nations' (ABN) et aussi dans la 'Commission Militaire du ABN', d'une seule voix per les membres des organes du Bloc mentionné.

*vitéz Justhy Emil
Col. Générai, le plus ancien
du corps les généraux*

*Archiduc Joseph
Feldmaréchal de l'ancienne
Armée Hongroise*

Au nome du Mouvement de Liberation Hongroise:

Dr. Liptay Lajos

Dr. Bokor Pál

Jámbor Pál

Az együttműködés az ABN-ben 1962-ig zavartalan volt. Közben ugyan az ABN hivatalos lapjában „Politische Träume” címen egy rosszakaratú kis cikket csempészték, amely a magyar sajtót imperialista törekvésekkel vádolta, amennyiben „Kárpato Ukrajnát” magyar területnek tekintik. Bár teljes elégtételt kaptunk, mégis szükségesnek tartottuk, hogy az „Etnikai határkérdésben” felfogásunkat az ABN ZK-val közöljük. Ez többek között így hangzott:

„Etnographiai határkérdés

Ezt a kérdést nem lehet általános szempontok szerint elbírálni. Ha tudniillik egy ország területére – mint Magyarország – egy idegen hatalom, többé-kevésbé erőszakos eszközökkel idegen ajkúakat telepített le, vagy ha évszázados harcokban az

ország megfogyatkozott népessége mellé, idegen népeket telepített, vagy ha egy menekülő nép vendégszeretetből menedéket kapott és új otthonra talált stb., ezek a tények éppúgy nem szolgáltatják az ethnikai alapon való határrendezés jogszerűségét, mint amennyire pl. az erőszakkal elhurcolt százezrek helyébe, ma a vasfüggöny mögötti országokba betelepített oroszok és kínaiak térfoglalása sem lehet alapja egy új ország alapításának. Ezek tudatában veszélyesnek tartunk minden ethnikai merev elméletet, mert évek múltán ilyen alapon akár egy fél országot is kisajátíthat magának a Szovjet. stb.”

Különben az ABN Zentral Komitee nem foglalkozott határkérdésekkel, mégis 1962-ben az ABN hivatalos lapjában egy olyan régi – 1941. évi kelettel –, „Ukrán manifesztum” jelent meg, amely Kárpátalját „bekebelezettnek” tekinti és már említett UPA-parancs ellenére olyan ukrán térkép jelent meg, amely Kárpátalját Ukrajna szerves részének tünteti fel.

Miután ismételt kérésünkre helyreigazítás nem történt, a MSZM elnöke, aki különben a Tatárhágót, és így Kárpátalját is védő VI. hadtest parancsnoka volt, az egyes országok képviselőivel együtt, kilépett az ABN-ből.⁵

4. Az altöttingi magyar zarándoklat 1947 Szent István napján

A magyarok 903-ban porig égették a bajorországi *Altötting* városát. Csodálatos módon egyedül egy *Mária-szobor* maradt sértetlen. E csodatévő kegyszoborhoz azóta messzeföldről zarándokolnak a hívő seregek százezrei.

Ezer év után 1947. Szent István napján, a Nyugathoz menekült magyarok – Németország minden zugából, menekült táborokból, falvakból és városokból vagy tízezen – engesztelésül elzarándokoltak az altöttingi Madonnához, hogy könyörögiének az *Istenanya* közbenjárásáért és irgalomért esedezzenek a szenvedő magyar nép érdekében.

A hontalan magyarság első és kétségtelenül nagy és impozáns megmozdulása volt ez a zarándoklat, amit *Kótai Zoltán* németországi vatikáni delegátus vezetett.

A zarándoklat élén vitéz József tábornagy, királyi herceg, a „Magyar Szabadság Mozgalom” díszelnöke haladt.

⁵ A II. világháború végén Sztálin olyan parancsot adott ki a Tatárhágó felé támadó orosz vörös hadseregnek hogy a Tatárhágót 1944. június 1-ig el kell foglalni. (Itt mintegy 100 km szélességben a legkeskenyebb a Kárpátok hegyvonulata és csak egyetlen egy vasút és műút vezet a Tatárhágón át.)

A magyar honvéd hősi ellenállásán az orosz rohamok sorozata omlott össze, végül is az orosz vörös hadsereg kénytelen volt az egész Kárpát gerincvonalat délfelé megkerülni és a románok segítségével a védtelen déli Kárpát-hágókon át törni be az országba.

1944. október elején már Debrecen környékén folyt a nagy páncélos csata és már-már a főváros is veszélyben forgott.

A debreceni VI. hadtest még akkor is szilárdan állt az ezeréves magyar határon, amíg a magyar Fővezérség október 13-án a fokozatos visszavonulást el nem rendelte. A VI. hadtest következő feladata lett volna Vác–Gödöllő–Üllő–Taksony vonalában hídfőt alkotni, de erre már nem kerülhetett sor. A hadtestparancsnok október 14-én érkezett Budapestre, amikor is a kormányzó az általános helyzetről és az általa kért fegyverszünetről tájékoztatta, sőt felkérte arra is, hogy ha október 15-re összehívott koronatanácsban a Lakatos-kormány lemondana, legyen kész a kibontakozás biztosításáig új kormány alakítására. A Lakatos-kormány helyén maradt, de a német beavatkozás miatt sem kerülhetett erre sor

A nagy nap emlékére a *kegykápolna* egyik külső oszlopán *márványtáblát* helyeztünk el, amelyben bronzba öntött dom-bormű *Szent Istvánt* ábrázolja, ahogyan a *Szent Koronát* a *Szűzanyának* felajánlja. A magyar címeren töviskoszorú övezi a Szent Koronát.

Felírása:

*Koronádnak legszebb éke,
Hozzád sűr fel Hunnia,
Nem felejt el Árpád népe
Amíg lesz egy hű fia.*

Az ünnepség kb. 200 cserkész *fogadalomújításával* végződött, amely egyben megindulása volt az emigrációs cserkészmunka erőteljesebb kialakulásának. A cserkészek a főtéren lévő amerikai zászló rúdra felhúzták a magyar lobogót.

A nyugatra menekült „*Magyar Parlament*” is ezen a napon tartatta meg nagyjelentőségű alkotmányos *országgyűlését* *Schloss Guttenburgban* és *Altötting városában*.

Az *altöttingi magyar zarándoklat* a maga nagy tömegével az emigráció nagy történelmi cselekedete volt. Hűségnyilatkozat az ezeréves magyar történelem, az ősi magyar erények, a Szent Korona demokráciája és az emigráció egysége mellett.

II.

Az altöttingi országgyűlés 1947. Szent István napján

Az utolsó magyar békerendszerű, demokratikus és alkotmányos országgyűlés, az 1938. évi XIX. t.-c. alapján, általános és titkos választással 1939-ben alakult. Az időközben kitört 2. világháború miatt az *alkotmányosan meghozott 1944. évi VII. t.c. az országgyűlés élettartamát a békekötés ratifikálásától számított további félévre meghosszabbította* és ugyanilyen törvényes módon lehetővé tette, hogy kényszerhelyzetben külföldön is ülésezhet. Erre már volt példa a történelemben, így az első világháborúban a menekült szerb parlament Korfu szigetén, a II. világháborúban a belga országgyűlés Hollandiában ülésezett.

Az országgyűlés a háborús események következtében 1944 végén Sopronba tette át székhelyét, majd az ország legnyugatibb területeinek elvesztése után 1945. március 29-én elhagyta az országot és Nyugat-Németországban és részben Ausztriában telepedett. Ezzel azonban léte nem szűnt meg, mert az országgyűlést *senki sem oszlatta fel*, nem napolta el, tehát működése csak kényszerből szünetelt.

Ebben az időben, mivel az államfő tisztség üresedésben volt, egyedül *az országgyűlés volt a magyar nép egyetlen emigrációban élő alkotmányos és jogfolytonos szerve*. Ez közjogilag vitathatatlan. Ha elejtette volna az 1939-es törvényhozás jogfolytonosságát, akkor ezzel elismerte volna mindazt, ami 1945 után otthon történt, tehát az ország ellenséges megszállása alatt létrejött kormányokat, népbírói ítéleteket, a háborús bűnösség címén több alkotmányos magyar kormány kiirtásának jogosságát stb. stb.

1. Az 1939-es törvényhozók előzetes tanácskozásai 1946–1943

Az országgyűlés tagjai kisebb-nagyobb csoportokban folyamatos megbeszéléseket tartottak és az az egyhangú vélemény alakult ki, *hogy az 1947. évi Párizsi Békeszerződés után fél éven belül az országgyűlésnek még egyszer és utoljára ülésezni kellene.*

A törvényhozók alkotmányos kötelességüknek tartották, hogy az ország borzalmas tönkretétele, kifosztása és a magyar nép mérhetetlen szenvedése idején – miként otthon *Mindszenty József* bíboros, hercegprímás igen súlyos és veszélyes helyzetben teszi – a szabadföldön élő országgyűlés is tiltakozzon az otthoni terroruralom és jogbitorlás rendszere ellen, s elítélve minden totális rendszert, hitet tegyen az ősi magyar alkotmány tiszteletben tartása és az emberi szabadságjogok mellett. Egyben leszögezni kívánták, hogy Magyarország, mint évszázadokon át volt, most is és a jövőben is a Nyugat oldalán akar állni és a nyugati civilizáció és kultúra őrzője akar maradni. Végül arra is gondoltak, hogy olyan szervet hoznak létre, mely érintkezést tarthat – a lehetőség szerint – a nyugattal, propagálhatja a magyar igazság ügyét és ha szükséges és lehetséges lesz, minden téren akcióba léphet.

Az országgyűlés tagjai nem akartak egyebet, mint megőrizni a független magyar állameszmét, a magyar alkotmányosságot, a magyar szuverenitás elvét, gondolatát és erkölcsi tartalmát, hogy mindezt egy jobb jövőre átmentse, annak töretlen folytonosságát fenntartsa és az abban rejlő erőt tisztán adhassa át a magyar népnek, minden fenntartás és haladék nélkül, mihelyt szabad országban, szabad népként veheti át tőle.

Ha az országgyűlés tetlen marad, határozott kötelességmulasztást követett volna el. Nemes elgondolások vezették tehát az országgyűlés tagjait, amikor *1946 őszén elhatározták, hogy a kapcsolatos alkotmányjogi kérdések előzetes és alapos megvitatására húsztagú intéző bizottságot jelölnek ki.* (Bár a törvényhozók nagy része az akkori egyetlen nemzethű szervezetnek, a MSZM-nek voltak tagjai, de ebbeli tárgyalások természetesen az MSZM keretén kívül történtek.)

A törvényhozók intéző bizottsága az alábbi kérdéseket vitatta meg:

a) Az általános világpolitikai helyzet alakulása

1947-ben a szovjet-orosz területi, stratégiai, politikai és gazdasági vonatkozásokban egyaránt, erőszakos terjeszkedő tendenciát mutatott a kommunista világhatalmi törekvések mérlegén.

A Békét a Nyugat, csakis a szovjet előli meghátrálás árán tudta megőrizni – természetesen csak nagy általánosságban vett világképről beszélhetünk, mert ez a béke csak a nagyhatalmak közötti fegyveres békét jelentette csupán.

Annyi izgalmat, feszültséget és veszélyt hozott ez az esztendő a világra, mintha nem is egy világháború után, hanem közvetlen előtte állanának a világtörténelem legborzalmasabb háborújának. Az USA és a Szovjet közötti feszültség már oly nagy volt, hogy a közeli háború lehetősége a levegőben lógott.

Az 1947. április 17-i magyarországi szovjet puccs után Truman, az USA elnöke, kijelentette, hogy „a szavak ideje elmúlt, s most tettek következnek. A népek szabadsága és a béke megóvása érdekében, ha kell, a legvégsőbb eszközökhöz folyamodunk”. 1948. május 9-én pedig kijelentette, hogy „1948 döntő jelentőségű év lehet a világtörténelemben, ha a szabadság-szerető népek kitartanak eszményeik mellett.”

Cloy amerikai tábornok, németországi katonai kormányzó 1947 októberében kijelentette, hogy „a katonai kormány ideológiai hadjáratot indít az emberi jogok és méltóság megvédésére, de nem tervezi a kommunista pártok felosztatását, mert ez nem volna demokratikus”.

1947. szeptember 17-én az Actio Catholica nagygyűlésén a pápa kijelentette, hogy a „gondolkodás és tervezés ideje elmúlt, elérkezett a cselekvés ideje”. Ezt követte 1949. július 1-én a „Pápai Dekrétum” a kommunisták kiközösítéséről.

Erőszakos kommunista hatalomátvételek:

Magyarországon Mindszenty bíboros hercegprímás küzdött a bolsevista befolyás ellen, mire különböző címen letartóztaták. Az 1947. februári párizsi béketárgyaláson – amikor már nyilvánvaló volt, hogy a Szovjet célja a Dunamedence megtartása – a magyar delegáció orosz irányítás szerint teljesen passzív magatartást tanúsított.

A Párizsi Béke Trianonnal is keservesebb volt.

Csehszlovákiában megfosztották hatalmától az eddigi oroszbarát Benest, aki Jan Masaryk külügyminiszterrel együtt életet vesztette.

Romániában lemondatták Mihály királyt és Groza kommunista kormányelnök lett az államfő.

Általában a szovjet ötödik hadoszlop egyre erősödött és sok nyugtalanságot idézett elő. Befejezett tények elé való állítás és kíméletlen eszközök mindenkor erősebbnek bizonyultak a nyugati hatalmak érveinél. A nagy áldozatokkal kivívott közös győzelemnek nem lett gyümölcse.

Ebben a felette zavaros világpolitikai helyzetben a nyugat-európai megszálló erők engedékenyebbek lettek és bizonyos politikai tevékenységet is elnéztek, sőt pártoltak is. Így tehát minden nemzeti emigráció igyekezett valamilyen politikai csúcsszervet kialakítani. A lengyelek már kezdettől fogva rendelkeztek jogfolytonos parlamenttel és kormánnyal.

Magyar részről a Nyugatra kitelepült 1939-es országgyűlés tagjai voltak hivatva akcióba lépni.

b) Vélemény

vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó lemondásáról

A törvényhozói intéző bizottságnak rendelkezésére állott a kormányzó lemondó levele, amit az alkotmányos „Országtanács” és a törvényhozás két háza egyhangúlag tudomásul vett és törvénybe iktatott. Az erről szóló 1944. X. t.c.-et Bárány Perényi Zsigmond felsőházi elnök és Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke aláírták és kihirdettek.

Az említett törvénycikk 3. §-a kimondja, hogy „az országgyűlés a kormányzói tiszt betöltését elhalasztja és a kormányzói tiszt betöltéséig az államfői teendők ellátását Szálasi Ferenc m. kir. miniszterelnökre bízta, akit a 'Nemzetvezető' cím illet meg”. A 7. §. szerint pedig: „A Nemzetvezető működésének ideje alatt az országtanács működése szünetel.”

Az intéző bizottság megállapította azt is, ha Horthy Miklós kormányzó utólag bizonyítaná, hogy lemondása kényszer hatása alatt történt, akkor az Országgyűlés hivatott az általa már becikkelyezett törvényt hatálytalanítani.

Ebben az időben Horthy Miklós amerikai fogságban volt, az otthoni kormány kiadatását kérte és általában súlyosan korholták a „Horthy-rendszert”, „Horthy-korszakot”, amit igazságtalanul holmi diktatórikus időszaknak hirdettek. Az intéző bizottság szükségesnek tartotta leszögezni, hogy Horthy kormányzása alatt az ország alkotmányos jogállam volt. Horthy Miklós a trianoni békével egy szétszakított országot vett át, melynek kétharmadát (kb. ötmillió magyarral) a gyűlölködő szomszédoknak adták, a maradék országot is kifosztatták, s nyersanyagforrásaitól is majdnem teljesen megfosztották.

Trianon ellen a végig sértett nemzet hiába kereste sérelmeinek orvoslását, mindenhol ellenséges falba ütközött. Ezért megragadott minden alkalmat, amely helyzetének javítását és az elszakított magyar nép visszaszerzését kilátásba helyezte.

A magyar nép szívós munkával és hazaépítő politikájával lassan erőre kapott. Mintaszerű iskoláink, speciális intézményeink, egészségügyi reformok, egyedülálló testnevelési rendszerünk, magas színvonalú mezőgazdaságunk és egész kultúránk két évtized alatt rendkívüli haladást mutatott. Kétségtelen, hogy a társadalmi demokratikus átalakulás lassan haladt előre és a földbirtokreform sem lett megoldva, de a szociális fejlődés elkerülhetlenné tette volna az általános és nagyarányú földbirtok-rendezést. A közbejött világháború lefékezte ezt a természetes folyamatot.

Horthy Miklós nevéhez fűződik, hogy az országtól elszakított magyar lakta területek – nemzetközi konferenciák útján – visszakérültek.

Az 1937. évi XIX. t.c.-kel életrehívott Országtanács közjogi elrendezésünk egyik fontos láncszeme és szerves része volt. Az emigrációban azonban nem jöhet tekintetbe, mert a törvényben előírt és otthon szabályszerűen kinevezett 7 tagja közül csupán egy úr él az emigrációban, aki egymaga nem lehet tanács és nem egészítheti ki magát hét tagra. Különben is az Országtanács működésének időtartama és hatásköre korlátozott, ad hoc intézmény volt. Feladata a kormányzói tiszt megüresedése esetén haladéktalanul intézkedni, hogy a kormányzót választó országgyűlés 8–16 napon belül összeüljön, addig bizonyos megkötöttséggel gyakorolja az államfői jogokat.

A törvényhozók – beleértve a Felsőház alelnökét – és szakjogászokat, az Országtanács létezését és hatáskörét az emigrációban nem ismerték el, különben is a kormányzói lemondás problémája még nem volt tisztázott, így tehát az országgyűlés – megfelelő tényadatok hiányában – ezzel a kérdéssel nem foglalkozhat.

d) A 49-es törvényhozók „Nemzeti Szövetsége”

Egyes rosszindulatú egyének úgy állították be a megszálló hatalmak és az IRO felé a magyar országgyűlést, mintha az a „német náccikkal operáló *Nemzeti Szövetség*” szervezet lett volna, ezért az IRO a törvényhozókat nem is regisztrálta. Az intéző bizottság ezzel a kérdéssel is foglalkozott és a való helyzetet az illetékes hatóságokkal is közölte. Eszerint a magyar törvényhozók *Nemzeti Szövetsége* 1944. október 3-án Lakatos Géza miniszterelnöksége idején alakult, amikor még senki sem tudhatta, hogy október 15-én a hatalmat – német segítséggel – a nyilaspart veszi át.

Magyarország helyzete 1944. október elején már kétségbeesítő volt. A harctéri helyzet válságosra fordult. Az orosz-román erők már a Tisza vonaláig törtek előre. Természetes volt, hogy ebben a helyzetben minden erőt a védelemre kellett összpontosítani. Voltak törvényhozók, akik a passzivitás terére léptek. Az egyedüli helyes álláspont azonban csak az lehetett, hogy pártkülönbőség nélkül, nemcsak az anyagi javakat, de a szellemi tartalmat és erkölcsi értékeket, így az ország alkotmányának folytonosságát is védeni kell. Ha netán az egész országgyűlés a helyzet súlyos volta miatt a passzivitás terére lép, akkor már nem lehetett volna felelős kormánya, sem más törvényes szerve az országnak. Ez esetben a németek vették volna át az ország egész közigazgatását. Ezt csak úgy lehetett megakadályozni, ha az országgyűlés együtt marad és azok a törvényhozók, akik az ország védelmét tartották főszempontnak, pártkülönbőség nélkül egy *Nemzeti Szövetséget* alkotnak.

Ha a parlament 1944. október 15-én leteszi a fegyvert, az orosz 24 óra alatt eljutott volna az ország nyugati határáig.

Ez az önvédelem nem volt bűn, hanem erény.

e) Az otthoni orosz megszállás és a nemzetgyűlés

A törvényhozók megállapították továbbá, hogy Magyarországon 1945-ben Debrecenben, majd Budapesten összehívott úgynevezett *Nemzetgyűlés*, sem törvényesnek, sem alkotmányosnak nem tekinthető, mert nem a magyar nép akaratából jött létre, azt nem a magyar nép szabad akaratából választotta, az ország terrorisztikus ellenséges megszállás alatt állt és nem indulhattak szabadon a politikai pártok, kivéve a kommunista pártot, amely tudatosan tört célja: az ország bolsevizálása felé.

A magyar nép többsége akkor nem azért szavazott a kisgazdapártra, mert azt találta volna jónak és programját helyesnek, hanem egyszerűen azért, mert szavaznia kellett és akkor a kisgazdapártban látta az egyetlen lepehőséget. A szociáldemokrata pártra szavazók sem tudták akkor azt, hogy a pártból rövidesen kiteszítják a konstruktív elemeket és az új vezetők fuzionálni fognak a bolsevistákkal.

Az orosz csapatok segítségével életre hívott magyarországi demokrácia és forradalom nem lehet jogalap, jogforrás vagy éppen alkotmányos és törvényes bázis.

A kérdés érdemi oldala mellett azonban formális közjogi szabály is megerősíti a fenti álláspontot: ugyanis általánosan elfogadott közjogi szabály, illetve nemzetközi jogszabály, hogy az ellenséges megszállás alatt, tehát a nemzeti szuverenitás teljességének hiányában megtartott parlamenti választás, a nemzet szabad és korlátlan akaratnyilvánításának nem tekinthető, *bár alkalmas lehet a rend helyreállítására és az állami élet megindításra, de alkotmányteremtő ereje nincsen*.

Naivság volna azonban tagadni, hogy egy nép többsége által végbe vitt forradalom ne lenne a népi haladás útja és ennek alkotásai ne lehetnének egy nemzet egészséges újjáépítésének alapjai. Ha azonban a forradalom csupán egy kisebbség erőszakos fellépése vagy terroreszközökkel kivívott hatalom a többség felett, akkor az a forradalom romboló áradat. Fokozatosan áll ez akkor, ha az ilyen forradalmat valamelyik országban egy megszálló ellenséges hatalom erőszaka teremti meg és tartja fenn.

Magyarországon ez történt.

Nem változtat a tényeken az sem, hogy a forradalom bizonyos szociális reformokat valósított meg, hiszen nem tagadható, hogy Magyarországon szociális téren és a földbirtokreform terén voltak hibák. De éppen ez, nem forradalmi alkotásként született. Koronatanú erre a később emigrált *Nagy Ferenc*, aki elmondja, miként parancsolták meg az oroszok, milyen mérvű földbirtokreformot kell végrehajtani. Ugyanígy parancsolták meg az oroszok a „demokratikus” és „szociális” intézkedéseket, reformokat sorra egymás után.

A 39-es törvényhozók véleménye szerint, ilyen forradalom és demokrácia nem lehet jogalap és alkotmányos jogforrás. *Az úgynevezett Nemzetgyűlés tehát nem dönti meg az 1939-es országgyűlés törvényes és alkotmányos voltát, amely jogait ugyan de facto nem gyakorolhatja, de jure azonban vitathatatlanul a magyar állameszme egyetlen meglévő törvényes*

reprezentánsa. Az, hogy jogai gyakorlására ma (1947-ben) hatalma nincs, mit sem jelent a jövő szempontjából. Ez csupán álláspont, amely bármely napon megváltozhat. Különben is a jog és hatalom nem szükségszerűen járnak együtt.

Az 1939-es országgyűlés a mai (1947) sanyarú helyzetben is találhat módot arra, hogy szabadon összeüljön és országos határozatokat is hozzon. Az intéző bizottság úgy gondolta, ha az illetékesek engedélyével a magyarok ezrei a tervezett *Altöttingi Szent István* nemzeti ünnepen és zárandoklaton résztvehetnek, akkor az *Országgyűlés* tagjai is találkozhatnak és tanácskozhatnak.

f) Az intéző bizottság javaslata

Ezek és minden más alkotmányos kérdés mérlegelése után a törvényhozók *intéző bizottsága* javasolta 1947 *Szent István* napjára az *Országgyűlés* összehívását *Altöttingbe*.

2. Az országgyűlés két házának együttes ülése 1947. augusztus 20.

a) A törvényhozók gyülekezése Schloss Guttenburgban

Az Országgyűlést előkészítő törvényhozók, a szervezés idején ismételten felkeresték az illetékes amerikai közigazgatás hatóságait és a követséget, ahol hallgatólagosan tudomásul vették, hogy az 1939-es Országgyűlés – az ezeréves magyar alkotmány védelmében – *Szent István* napján *Schloss Guttenburgban* és *Altöttingben* gyűlésezni kíván. A fenti hatóságok minden személyi biztosítást kilátásba helyeztek és kérték a törvényhozók listáját és az országgyűlés lefolyásának és helyének közlését, különben a tervezett országgyűlés teljes szabadságát nem kívánták befolyásolni.

Így a törvényhozók augusztus 19-én este *Schloss Guttenburgban* (a vatikáni delegátus lelkigyakorlatos házában) gyülekeztek, ahol a vezető tagokat a vatikáni delegátus vacsorára külön is meghívta. A törvényhozók pedig a kastély nagy előadó termében – alkotmányos jogaiknak birtokában – megkezdték előzetes törvényhozói megbeszélésüket és meghallgatták az intéző bizottság eddigi munkájának összefoglalását és javaslatát.

Vacsora alatt – félreértések sorozatából és egyes kívülállók rosszindulatából – egy lényegtelen, átlátszó és önkényes rendezavarás történt, de ez nem gátolta a törvényhozókat az összes kérdések alapos mérlegelésében. A törvényhozók nagy többsége az *Országgyűlés* megtartása mellett döntött, így a két ház együttes ülése – a két ház hivatalban lévő elnökeinek, illetve helyetteseinek elnöklete alatt – augusztus 20-án éjjel 3 órakor kezdetét vette.⁶

b) Az országgyűlés jegyzőkönyve

»Az Országgyűlés Képviselőházának és Felsőházának együttes ülése 1947. évi augusztus 20-án *Szent István* napján *Guttenburgban*, báró *Feilitzsch Berthold* és *Spett Ernő* elnöklete alatt.

Az ülés kezdődik reggel 3 órakor.

Báró Feilitzsch Berthold elnök:

„Tisztelt Országgyűlés!

Az ülést megnyitom. Üdvözlöm a képviselőház és felsőház tagjait.

Indítványozom, hogy az Országgyűlés két háza együttes ülésen tanácskozzék és hozza meg határozatait. Kérdem, méltóztatnak-e ezt elhatározni? *Igen!* Ezt elfogadottnak jelentem ki.

A jegyzőkönyv vezetésére Dr. Liptay Lajos felsőházi tag és Dr. Incze Antal képviselő urat kérem fel.

Tisztelt Országgyűlés!

Történelmi a pillanat, amelyben összegyűltünk és történelmi a feladat, amelyet teljesíteniünk kell. A mesterségesen kétfelé szakított világban nekünk is meg kell találnunk helyünket. Az állásfoglalás nem nehéz és nem új feladat, mert kilencszáz esztendeje megtalálta ezt már első szent királyunk: *Szent István*, aki örökre odaállította országát és népét a szent kereszt oltalmazó karja alá és a nyugati műveltség békét, nyugalmat, szabadságot és emberi megbecsülést ígérő életstílusa mellé. *Szent királyunk* ünnepén újra az ő nyomdokaiba lépünk abban a hitben, hogy ezzel a cselekedetünkkel békés, szabad és emberi élet újabb ezeréves útjára indítjuk el az annyit szenvedett magyar népet.

Tisztelt Országgyűlés! *Szent István* ünnepén, *Szent István* szellemében kezdjük el munkánkat!

Napirend szerint szólásra jelentkezett *Bocsfáy Kálmán* képviselő úr. Őt illeti a szó.”

Bocsfáy Kálmán képviselő úr:

⁶ Vacsora közben a legnagyobb meglepetésünkre bejött az étterembe Capt. Altone CIC ember néhány fegyveres katonával és dr. Czobor István magyar detektívvél, elzárták a kijáratokat, miközben vitéz Farkas Ferenc vezérezredes, nevezettől magyarázatot kért, mire azt felelte: „maga nem tábornok!” Arra a határozott válaszra, hogy immár 6 éve vagyok tábornok Mr. Altone megismételte kijelentését, hozzátéve, hogy „Hennyey ezt jobban tudja, Hennyey nem hazudik”, majd vitéz József tábornagy, királyi herceghez fordulva felelősségre vonta, hogy „miért jött el ide, hiszen Hennyey megüzente magának, hogy ezen a nyilas összeesküvésen ne jelenjen meg”.

Nyilvánvaló volt, hogy ez a kínos akció nem amerikai kezdeményezésre történt, hiszen az illetékesek nagyon jól tudták, hogy itt miről van szó. Mr. Altone-nak nem volt szerencséje, mert a törvényhozók igazoltatása során egy úr rájött hogy Mr. Altone-val egy irodában dolgozott a Ganz gyárban, de akkor még más neve volt.

Még aznap este az altöttingi Mil. Gov. vezetője rendet teremtett és feljelentést tett a rendezavaró ellen

„Tisztelt Országgyűlés! Indítványozom, méltóztassék a következőkben általam ismertetendő javaslatot *országos határozatként* elfogadni:

- a) Az országgyűlés megállapítja, hogy megbízatása ma is tart, alkotmányos jogköre ma is fennáll és a nemzeti szuverenitás kérdésében megoszthatlan magyar államhatalom gyakorlására – az alkotmányos jogfolytonosság alapján – egyedül jogosult.
- b) Ennek a közjogi jogállapotnak birtokában felismerve a világtörténelmi jelenségek során a magyar nemzetre nézve sorsdöntő idő elérését, az Országgyűlés ünnepélyesen kijelenti, hogy a háborús események kényszere folytán megszakadt működését folytatja és egyúttal megállapítja, hogy a nemzet szuverén akarata, a magyar állam nevében és képviselőjében ezen az országgyűlésen nyilvánulhat meg és nyilvánul meg.
- c) Az Országgyűlés ünnepélyesen kijelenti, hogy a történelmi szükség parancsára cselekedett és a világesemények forgatagában kötelességszerűen a változatlan és legfőbb cél vezérli: *biztosítani a nemzet fennmaradását, szabadságát, függetlenségét, biztonságát és egységét, tehát az örök nemzeti életet.*
- d) Az Országgyűlés figyelembe veszi mind a haladás és a fejlődés nemzetfenntartó eszméjét, mind a rendkívüli idők rendkívüli adottságaihoz és lehetőségeihez való alkalmazkodás szükségességét, ezért törvényerejű határozatait a *'Suprema Lex'* elvének szellemében hozza meg.
- e) Mindazon alkotmányjogi intézmények és alapelvek tárgyában, amelyek a magyar államban koronként ugyan változó tartalommal, de ezer év óta álnak és amelyek Magyarország államszerkezeti és kultúrpolitikai életét egy évezredre áthatják, véglegesen határozni kizárólag a magyar nemzet jogosult és érvényes döntéseit csak szabadságának és szuverenitásának teljében hozhatja meg.
Az Országgyűlés azzal az ünnepélyes ígérettel fordul a magyar néphez, hogy az idegen elnyomás megszűnte után a népakarat szabad megnyilvánulását új választással fogja biztosítani.
- f) Az Országgyűlés elismeri minden nemzetnek azt a kötelességét, hogy a nemzetek szabadságán és az emberi szabadságjogokon épülő világbékének egyetemes céljai érdekében közreműködni tartozik és ünnepélyesen kijelenti, hogy ennek a célnak megvalósítását Magyarország nevében legjobb tudásával és erejével, építő akarral kívánja szolgálni.
- g) Magyarország Országgyűlése Istennel és a Nemzettel szemben érzett felelőssége tudatában ünnepélyesen kijelenti, hogy: *Magyarország Szent István óta ősi nemzeti hagyományaihoz híven a nyugati hatalmakhoz csatlakozik, azokkal együtt kíván haladni és küzdeni a közös célok érdekében és ezeréves dicső múltjának megfelelően ezen az úton akarja elérni Magyarország felszabadítását.*”

Elnök: „Hozzászólásra jelentkezett-e valaki? Nem! Ha szólni senki sem kíván, a tárgyalást berekesztem és a tanácskozást befejezettnek tekintem. Következik a határozathozatal. Felteszem a kérdést: elfogadja-e az Országgyűlés Bocsáry Kálmán képviselő úr által előterjesztett határozati javaslatot? *Igen!* A határozati javaslatot elfogadottnak nyilvánítom, mint az Országgyűlés *Országos Határozatát.*”

(Ezután az országgyűlés azon tanácskozott, hogy a fentiek szellemében alakítson-e valamilyen bizottságot vagy kommányt.)

Szólásra jelentkezett *Marton Béla képviselő úr:*

„Tisztelt Országgyűlés! Indítványozom méltóztassék a következőkben általam ismertetendő javaslatot Országos Határozatként elfogadni:

Köszönet és bizalom kifejezése mellett az Országgyűlés megbízza Farkas Ferenc m. kir. vezérezredest, hogy a magyar nemzet független nemzeti életéhez szükséges és a külföldre menekült magyar állampolgárok érdekében szükséges lépéseket tegye. Különösen biztosítsa a törvényhozás további működésének lehetőségeit és a menekült magyarság gazdasági és katonai megszervezését. Meghatalmazza a magyar exil-kormány megalakítására vonatkozó tárgyalásokkal és azzal, hogy törvényhozás elé terjesztendő kormánylista az összes antibolsevista nemzeti erőket magába foglaló átfogó kabinettel jelentse.”

Incze Antal dr. képviselő úr:

„Tisztelt Országgyűlés! Marton Béla képviselő úr határozati javaslatával szemben indítványozom, méltóztassék az általam javasolt határozatot Országos Határozatként elfogadni:

Magyarország Országgyűlése 1947. augusztus 20-án Szent István ünnepén Guttenburgban tartott ülésén a következő Országos Határozatot hozta: az Országgyűlés hálás köszönettel fordul vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc vezérezredesthez a magyarság érdekében eddig kifejtett munkásságáért (kiemelte a magyar Cserkészet és a MSZM megalapítását, stb.) és őt teljes bizalmáról biztosítja. Az Országgyűlés, mint a magyar nemzet és az állami szuverenitás képviselője, átérezve történelmi hivatását és a nemzeti érdek szolgálatának szükségét, vitéz Farkas Ferenc vezérezredest Magyarország miniszterelnökévé megválasztja és őt az 1920: I. t.c. által meghatározott államfői jogok ideiglenes gyakorlásával megbízza és egyben felkéri, hogy ebben a közjogi hatáskörben tovább folytassa tárgyalásait a nyugati hatalmakkal, ezenkívül a rendkívüli közfeladatok által indokolt ügykörben szükséghez képest felelős magyar kormányt alakítson.”

Maróthy Károly képviselő úr:

„Tisztelt Országgyűlés! A magam részéről tisztelettel ajánlom a Marton Béla képviselő úr indítványát elfogadásra. Egyéni nézetem szerint talán még nem érkezett el az ideje annak, hogy magyar ellenkormányt lehessen megalakítani. De ha elérkezett is, vagy a jövőben elérkeznek, szükségesnek tartom már előre annak biztosítását, hogy a kormány koncentrációs kabinet legyen, így az összes pártalakulatokat magába foglalja. Szeretném azt a biztosítékot is, hogy a kormány megalakítása után az Országgyűlésnek azonnal bemutatkozzon.”

Mosonyi Kálmán képviselő úr:

„Tisztelt Országgyűlés! Javaslom, tekintettel arra, hogy az adott helyzetben alig képzelhető el az, hogy az Országgyűlés gyakrabban ülést tartson, de feltehető az is, hogy leküzdhetetlen akadályokba ütközik az Országgyűlés összehívása, javaslom, hogy a házszabályok szerint meghatározott hatáskörrel létesített 42-es bizottság mintájára egy 5-10 tagból álló bizottság választassák és a kormány bemutatkozása ezen bizottság előtt történjen meg.”

Máthé Imre képviselő úr:

„Tisztelt Országgyűlés! Tekintettel arra, hogy Marton Béla és Incze Antal képviselő urak indítványai között ellentétet nem látok és ami van, az kiegyenlíthető, tisztelettel javaslom a sűrlődásokat egyeztessük össze egy olyan szövegben, amely a két felfogást egységesíti. Rá kell mutatnom arra, hogy a mai időkben könnyen előállhat olyan helyzet is, hogy a parlamentet a legnagyobb erőfeszítés dacára sem lehet összehívni, viszont a nemzet létérdeke gyors intézkedések sorozatát kívánja olyan kormányzat részéről, amelynek az alkotmányos hatalom a kezében van.”

Több hozzászólás nem lévén, az Országgyűlés elnöke a vitát berekeszti és szavazásra teszi fel a kérdést.

Marton Béla indítványát ötven helyeslik.

Mosonyi Kálmán visszavonja javaslatát, a Ház nagy többsége Incze Antal javaslatát fogadja el.

Báró Feilitzsch Berthold elnök:

„Megállapítom, hogy az Országgyűlés Incze Antal képviselő úr határozati javaslatát elfogadta, így azt országos határozatnak jelentem ki.

Javaslom, hogy az Országgyűlés által megválasztott miniszterelnök urat küldöttség hívja meg az eskü letételére.

Javaslom a küldöttség tagjaiként: *bádoki Soós Károly, Dr. Liptay Lajos* felsőházi tagokat és *Konkoly Thege Kálmán* képviselő urakat küldje ki az Országgyűlés.

Méltóztatnak hozzájárulni? *Igen!* Ezt határozatként kimondom és a küldöttség visszaérkezéséig az ülést felfüggesztem.”

Báró Feilitzsch Berthold elnök a küldöttség és a megválasztott miniszterelnök megérkezése után az ülést újból megnyitotta, meleg szavakkal üdvözölte a miniszterelnök urat, közölte vele az országos határozatokat és felkérte az Országgyűlés jegyzőjét, hogy az eskü szövegét felolvassa.

Az így megválasztott miniszterelnök az Országgyűlés egyhangú kívánságát tudomásul vette és a magyar alkotmány betartására esküt tett, majd megköszönte a tisztelt Ház bizalmát és beszédében többek közt kiemelte, hogy „el kell jönni annak az időnek, amikor a Nyugat szeme felénk fordul, amikor a köd felszakad a népek szemeiről és akkor majd leméri javunkra vagy kárunkra mindazt, ami ma itt történt. Meg vagyok győződve, hogy az utókor fejet fog hajtani igazságunk nagysága, önzetlensége és komolysága felett. Fel fogja ismerni megnyilatkozásunkban az ősi magyar lélek rendkívüli értékeit, szépségét és emelkedettségét, amelyek különösen a nagy veszedelmek idején Magyarország és a Nemzet fennmaradásának, s boldogulásának biztosítékai voltak. Engedjék meg, hogy az örök magyar életbe vetett meggyőződésemmel kihangsúlyozásával köszönjem meg *Elnök úr* üdvözlő szavait és a rendkívüli viszonyok között összeült Országgyűlés bizalmát és kérem minden igaz magyar segítségét, Önöktől pedig vállvetett, áldozatos munkát kérek. Isten oltalma és segédelve járjon velünk meginduló nagy munkánkban és adjon erőt minden magyar számára az a bizonyosság, hogyha mindannyian elveszünk is, Magyarország élni fog, mert a magyar lélek halhatatlan.” Éljenzés és taps.

Spett Ernő elnök:

„Kíván még valaki szólni? Nem. Ha szólni senki sem kíván, az ülést a jegyzőkönyv felolvasása után bezárom. Kérem tehát a jegyző urat szíveskedjen az ülés jegyzőkönyvét felolvasni.”

Liptay Lajos jegyző felolvassa a jegyzőkönyvet.

Spett Ernő elnök:

„Van-e valakinek észrevétele a jegyzőkönyvvel szemben? Nincsen! Ha nincs, azt hitelesítettnek mondom ki és az ülést bezárom.” Az ülés reggel 4 óra 5 perckor végződött.

Guttenburg, 1947. évi augusztus hó 20-án, Szent István napján.

Dr. Liptay Lajos s.k.

Br. Feilitzsch Berthold s.k.

Az Országgyűlés jegyzője

Az Országgyűlés elnöke»

c) Az országgyűlés ünnepélyes kiáltványa működésének folytatásáról

Idegen földrészt félelmetes viharában szabadságától és nemzeti egyéniségéből megfosztva vívja a megszállott Magyarország hősiességét, hogy megmentse elveszettnek látszó életét.

Két esztendővel az egyetemes fegyverszünet után a békeszerződéseknek minden nemzet életjogát és belső életműködésének önállóságát elismerő alapelvek ellenére, a nemzet lelkiétől és kultúrájától idegen kommunista kisebbség a hatalmi erőszak ellenállhatatlan erejével sodorja Magyarországot a megsemmisülés felé.

A magyar nemzetnek ebben a – történelme folyamán legválságosabb – helyzetében, a világesemények alakulásának során elérkezett az a történelmi időpont, amikor Magyarországnak a kultúrvilág nyilvánossága előtt ünnepélyesen kell állást foglalni és határozni a nemzet létének sorsdöntő kérdéseiben.

Magyarország nevében csak a magyar állam alkotmányos képviselője jogosult nyilatkozni és határozni. *Ez a jog az 1939-ben titkosan megválasztott és 1939. június 14. napján alkotmányos formák között megalakult Országgyűlést illeti meg.*

Magyarország 1945 óta szovjetország megszállás alatt áll. Budapest, az ország fővárosa, egyaránt székhelye a megszálló hadsereg főparancsnokságának, az úgynevezett nemzetgyűlésnek és a tényleges kormánynak. Az 1947-ben feloszlott

nemzetgyűlés tagjait 1945 őszén az orosz megszállás alatt választották meg és szándékosan 1947 augusztusában újra választottak példátlan jogfosztó választójogi rendszerben, külső és belső hatalom nyomása alatt. Az úgynevezett nemzetgyűlés tagjai a megszálló hadsereg és a belső kommunista kisebbség életveszélyes terrorja alatt állottak, a többséget alkotó kisgazdapárt állásfoglalásában és az 1945 óta működő kormányok összetételében és politikai irányuk megszabásában egyaránt érvényesült a hatalmi befolyás rendszere.

A népakarat erőszakos megváltoztatása és a hatalmaskodó kommunista túlkapások ellen az USA és Nagy-Britannia több ízben tett diplomáciai lépéseket, de ezek a tiltakozások még azt sem eredményezték, hogy az alkotmány sérelmével és a nemzet többségének akarata ellenére felállított új államszervezet tényezőinek zavartalan életműködése a nemzet többségének akarata szerint biztosíttassék.

Az Országgyűlés minden köztudomású tények alapján megállapítja, hogy sem a budapesti úgynevezett nemzetgyűlés, sem az orosz megszállás óta működő debreceni és budapesti kormány a magyar nemzet nevében nyilatkozni és határozni nem jogosultak, arra joguk nincs és nem volt. Így nem volt illetékes az úgynevezett nemzetgyűlés a nemzeti akarat szabad nyilvánításának hiányában az államforma kérdésében határozni nem volt joga a budapesti kormánynak, illetve megbízott-jának a magyar békeszerződés aláírására és az úgynevezett nemzetgyűlés sem volt illetékes a békeszerződés tudomásul vételére.

A magyar alkotmányjog szerint az 1920:I. t.c. megalkotása óta a magyar állami szuverenitásnak és hatalomnak megtestesítője a nemzet, viszont a nemzetet megillető kizárólagos államhatalmat a törvények szerint megválasztott és megalakult Országgyűlés képviseli. Minthogy az 1939. június 14. napjára Budapestre egybehívott, a széleskörű demokratikus választójog (1938:XIX. t.c.) alapján megválasztott és alkotmányos formák között megalakult Országgyűlés időtartamát külön törvények a békeszerződést követő hatodik hónap lejártáig meghosszabbították:

az Országgyűlés megállapítja, hogy megbízatása ma is tart, alkotmányos jogköre ma is fennáll és a nemzeti szuverenitás kérdésében a megosztatlan magyar államhatalom gyakorlására – az alkotmányos jogfolytonosság alapján – egyedül jogosult.

Ennek a közjogi jogállapotnak birtokában felismerve a világtörténelmi jelenségek során a magyar nemzetre nézve sorsdöntő idő elérkezését, az Országgyűlés ünnepélyesen kijelenti, hogy a háborús események kényszere folytán megszakadt működését folytatja és egyúttal megállapítja, hogy a nemzet szuverén akarata, a magyar állam nevében és képviselőiben ezen az Országgyűlésen nyilvánulhat és nyilvánul meg.

Az Országgyűlés további intézkedésig együttes ülésben tanácskozik és hoz törvényerejével bíró országos határozatokat, tanácskozásaiiban a képviselőház házszabályai az irányadók.

Az Országgyűlés álláspontja szerint az állam személyiség, élő organizmus, amelyet a nemzetnek határozott alapelveken nyugvó akarata fog össze célt szolgáló egységbe és amelynek a működését magasabbrendű célok határozzák meg.

Magyarország állami léte az első apostoli király: Szent István óta (1001-1038) a keresztény valláserkölcsei világrendben, az alkotmányos államszervezeten és a magyar nép szellemi és lelki sajátosságain nyugszik.

Magyarországon a kereszténység és nemzet állami élete egy időben kezdődik. Az erkölcs, a világnézet, a törvények, a nemzeti szokások és hagyományok ezer éven keresztül mind ebből a világból eredtek.

Magyarország alkotmányos államrendezése a legrégibb az európai kontinensen, történelmi fejlődés eredménye. A magyar államnak ezer éven át volt királya és van törvényhozó hatalmat gyakorló Országgyűlése. Egy évszázada parlamenti rendszerben él.

Magyarország népe mélyen vallásos érzelmű. Tudatosan vallja annak a tételnek az igazságát, hogy a világnak folyton változó történelmi időszakában a Kárpátok medencéjében csak az a nép állja meg a helyét, amely állandóan átérzi és átéli a soha nem változó keresztény valláserkölcsei elvek feltétlen felsőbbrendűségét.

Magyarország népe a múlt hagyományain, a jövőnek él. Hagyományaiban szimbólumot lát, de egyben tanítást és útmutatást a jövő számára. Nemcsak intézményeiben szentesítette, de lelkében is mindenkor elfogadta a haladás és fejlődés eszméjét.

Magyarország népe alkotmányos érzésű. Ősi alkotmányát és népének szabadságjogait még a királyával szemben is mindenkor megvédte. Államszervezeti alapintézményeit tiszteli, de helyes értékítélettel, valóságérzéssel és bölcsességgel fejlesztette azokat a változó idők szerint.

Az ezterves alkotmány és a magyar nép felfogása szerint a nemzet összességében (szimbolikusan a Szent Koronában) van minden jog alapja. *Ez a legtisztább demokrácia forrása, amely nem ismert elnyomást, erőszakot, osztálygyűlöletet.* Ez a népi lélekben élő igazi demokrácia évszázadokon át a szabadságnak, az emberszeretetnek és a megértésnek eszméjével és módszereivel uralkodott. A második világháborúban is Magyarország, a százezreivel menekült idegen állampolgároknak az emberiség szellemében kivétel nélkül menedéket és második hazát adott, kiadásukat a fenyegető kényszer ellenére is megtagadta. *A második világháború utolsó évének (1944) egyes jelenségei idegen hatalom el nem hárítható kényszerének minősülnek.*

Halálos sebekről vérzik nemzetünk. Ha a nemzet képviselője a sebek gyógyításában és a mai idők veszélyes feszültségében megtagadná a magyar nép lelkét és népi egyéniségét, az ország jelenlegi helyzetében elidegenednék államrendszerének alapelveitől s stílusától – így a nemzet létét önmaga tagadná meg.

Amikor az Úr 1947. esztendejében Szent István királyunk napján, Magyarország nevében és a magyar Nemzet képviselőiben az Országgyűlés az állam közjogi életének folytonosságát ténylegesen is helyreállítja, ünnepélyesen kinyilvánítja, hogy

a történelmi szükség parancsára cselekedett és a világesemények forгатagában köteleességszerűen a változatlan és legfőbb magyar cél vezet: *biztosítani a Nemzet fennmaradását, szabadságát, függetlenségét, biztonságát és egységét, tehát az örök nemzeti életet.*

Az 1939. szeptember 1-én megindult második világháborúban Magyarország a hatalmas világegységek összecsapásának középpontjába sodródott. Ha a világ nemzetei a világháborúban résztvevő államok helyzetét és szerepét a történelem tudományos mérőeszközeivel osztályozzák, a fegyverszünet után alig két évvel lepergett világpolitikai események igazolják hogy Közép-Európának legfontosabb ütköző területén: a Kárpát-medencében fekvő Magyarország hadszínterré válása és kényszerű védelmi harca, geopolitikai helyzete miatt elkerülhetetlen volt. Akár akarta a magyar nemzet, akár nem, ebben a háborúban is – úgy mint évszázadok alatt – vállalnia kellett azt a feladatot, amelyet életének és szabadságának védelme az évszázadok alatt kialakult

történelmi hivatástudat

szellemében megkövetelt. Ma már történelmi tény, hogy Magyarország minden hódítási szándék nélkül, lovagias szellemben és a magyar fegyver ősi tisztaságával vívta meg bukásáig kényszerű önvédelmi harcát – létéért és a nyugati kultúrájáért.

Az évszázados harcokkal kitermelt hivatástudatnak és a történelmi küldetésének valóságérzékelével ismerte fel Magyarország a második világháborúban is, hogy Európa kultúráját keletről halálos veszedelem fenyegeti. Magyarország ismét elpusztult a Nyugat védelmében és történelmi küldetésének teljesítésében. A magyar nemzetnek kiegyenlítően számolnia van a világ ítélőszéke előtt, amit a második világháborúban és megszállás alatt sokezer honvéd és polgár, anya és gyermek vérével írt a történelem lapjaira.

Magyarország mérhetetlen vereséget szenvedett anyagiakban és a nemzet életét fenntartó értékekben, meggyalázták népi és családi életének tisztaságát, de eszmei síkon győztes maradt. Fájdalmas, egyben nagyjelentőségű elismerés a magyar nép számára, hogy a keleti és a nyugati probléma világa alig két esztendővel a fegyverszüneti szerződések után, a világ békéjének és az emberiség egyetemes kultúrájának főkérdésévé súlyosbodott.

A világ nemzetei döntés előtt állanak. Az új világot rendező hatalmi tényezők megnyilatkozásaiból és egyéb körülmények alapján az Országgyűlés hite és meggyőződése, hogy a nagyhatalmak felismerték Magyarország döntő geopolitikai helyzetét és azokat a súlyos következményeket, amelyeket a Kárpát-medence területi és történelmi egységének megbontása okozott. A *trianoni béke* alkotásai 1939-től katasztrófálisan porlottak szét, úgy látszik, hogy néhány évvel később az omladékok Magyarországgal együtt Középkelet-Európát és a világ békéjét is eltemetik. A romok felett a Kelet expanzív világnézeti és fegyver hatalmi ereje elérte az Adriát.

A fenyegető katasztrófa sötét világában bontakozik ki az elpusztított Magyarország történelmi szerepe: az a védő, egyensúlyozó, közvetítő és kiegyenlítő erő, amely évszázadokon át megadta a Kárpát-medencének világtörténelmi jelentőségét és a terület felett uralkodva, szilárd és hűséges biztosítója volt Európa kultúrájának, a rendnek és a körülötte kifejlődött néptengerek elszigetelésének.

A Kárpát-medence és Magyarország sorsának rendezése egybekötve a szabad és erős Magyarország kiépítésével a nyugati kultúra fennmaradásának egyik fontos követelménye. De megkívánja ennek teljesítését annak a magasabbrendű érdeknek szolgálata is, amely a világ békéjének biztosításában és fennmaradásában nyilvánul.

Magyarország részére az elhatározásnak történelmi és tárgyi alapja van. A magyarság ezer évvel ezelőtt lépett be a nyugati nép kultúrközösségébe és ezzel nemzeti létét a Nyugathoz kapcsolta. A nemzeti egyéniség változatlanul ennek az eszme- és kultúrcentrumnak kisugárzásából kapta életerejét. Magyarország küzdelmét az ellenséges megszállás alatt is az évszázados örökségnek örökbecsű értékei termékenyítik, a bolsevista orosz hatalom által megszállott népek között a magyarság az egyetlen, amely két esztendő óta példátlan terror súlya alatt vergődve, a férfias helytállás és meg nem alkuvó elszántság ősi szellemében fegyvertelenül, megújuló áldozattal vívja küzdelmét.

Az Országgyűlés kegyelettel és hálával adózik a háborúban és a megszállás alatt elpusztult nemzeti vértanúk emlékének. Istennel és a nemzettel szemben érzett felelőssége tudatában ünnepélyesen kijelenti, hogy a nyugati hatalmak és a Szovjetunió között a békeszerződésnek a népek szabadságának, a nemzetek együttélésének és a világbéke fenntartásának alapelvei tárgyában támadt ellentét kérdésében,

Magyarország Szent István óta élő ősi nemzeti hagyományaihoz híven: *a nyugati hatalmakhoz csatlakozik, azokkal együtt kíván haladni és küzdeni a közös célok érdekében és ezeréves dicső múltjának megfelelően ezen az úton akarja elérni Magyarország felszabadulását.*⁷

d) Altöttingben alkotmányos kormány alakul

Az Országgyűlés – mint népünk egyedüli alkotmányos és szabad törvényhozó testülete – az alkotmányban és a házszabályokban foglalt rendelkezések betartása mellett, az előírt számban megjelent törvényhozó közreműködésével tartotta meg rendes ülését és hozott alkotmányos „Országos határozatokat”. Ezen az ülésen az 1848. évi III. t.c. határozványai szerint működő független, szabad és egyedül a magyar nemzetnek felelős, magyar minisztérium felállítását határozta el. Fontosnak tartotta, hogy az általa megválasztott miniszterelnök, kormányának tagjait az Országgyűlésnek mielőbb bemutassa.

A Guttenburgban lezajlott Országgyűlés által megbízott miniszterelnök a zarándoklat után a törvényhozókkal sorozatos

⁷ Az Országgyűlés fenti kiáltványát 1947-ben az összes nyugati külügyi hivatal megkapta. Azóta lefolyt húsz év után sem kell ezen változtatnunk

megbeszéléseket folytatott, hogy még aznap Altöttingben az Országgyűlés második időszakában kormányát bemutatthassa és a kormány programját előadhassa.

Az Országgyűlést 15 órakor ugyancsak Báro Feilitzsch Berthold elnök nyitotta meg és a jegyzőkönyv vezetésére bádoki Soós Károly felsőházi tagot és Vámos János képviselőt kérte fel. Ezután bejelentette, hogy a kormányelnöktől átirat érkezett és felkérte Vámos János képviselőt, hogy azt felolvassa. Az átirat így szólt:

„Tisztelt Országgyűlés! A kormány tagjaiul a következő urakat neveztem ki:

Miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter: dr. Liptay Lajos;

Belügyminiszter: dr. Esseő Sándor;

Földművelésügyi miniszter: Máté Imre;

Igazságügyi miniszter: dr. Bocsáry Kálmán;

Kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter: Tömböly Dénes;

Iparügyi miniszter: Zsilinszky Gábor;

Kisgazda miniszter: Szilvássy Pál;

Nemzetnevelés: Nyíró József;

Közegészségügyi miniszter: dr. Incze Antal.

Honvédelem és külügyi teendőket magam részére tartom fenn.

Altötting 1947. augusztus 20.

vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc
miniszterelnök”

Az Országgyűlés a kormány megalakulását tudomásul vette és a kormány tagjai esküt tettek.

A fenti kiváló szakemberekből álló kormánynak az volt a főfeladata, hogy immár az Országgyűlés alkotmányos megbízásával szakszerűen foglalkozzon azon külügyi, közjogi, gazdasági és igazgatási kérdésekkel és problémákkal, amelyek felléphetnek, ha az ország ismét visszanyeri szabadságát, függetlenségét és szuverenitását.

A kormány természetesen nem működhetett – mint ilyen – kifelé és nem akart az emigráció vezető szerve sem lenni. Nagyon kicsinyes törekvés lett volna ez.

e) A kormány programja és nyilatkozata

A magyar nép törvényes és szabad képviselőinek, az Országgyűlésen szabadon hozott döntése alapján, egyedül csak a magyar kormány hivatott a magyar nemzet nevében eljárni, mint törvényes és szabad megtestesítője népünk akaratának.

A magyar nép kormánya tiltakozik az ellen, hogy nemzetünket akarata, évezredek történelmi múltja, gazdasági és összes életérdekei ellenére a nyugati kultúrközösségből, a világ gazdasági vérkeringéséből erőszakkal kikapcsolják és a neki teljesen idegen bolsevista tengerbe vessék, életérdekeivel szögesen szembenálló gazdasági rabszolgaság béklyóit rakják reá és így idegen terroruralom alatt tovább pusztuljon.

A magyar nép az elmúlt évezred alatt a nyugati kultúra és a szabadság védelmében harcolt és vértett, mint Nyugat védőbástyája. A következő új évezredben abban látja történelmi feladatát, hogy a Nyugat és Kelet között híd és összekötő kapocs legyen. De hogy ezt a szent célt szolgálhassa, fel kell szabadulnia – Európa a Délkelet és Kelet népeivel együtt – a bolsevista terror alól, hogy az ott élő és szabadságszerető népek számára a világ nagy testvéri közösségéhez való tényleges csatlakozása lehetővé váljék.

A magyar nép nevében kijelentjük azt is, hogy a magyarság csak úgy tud történelmi feladatának megfelelni, valamint a dunamenti népek és a világ többi népe között a békés együttműködés csak úgy biztosítható, ha a világ elnyomott népei számára igazságot szolgáltatnak, s olyan békeszerződéseket alkotnak, amelyek az emberi jogok, a népek és országok léteérdeke, továbbá a népek közötti együttműködés követelményei szempontjából igazságosak és észszerűek.

A magyar kormány tiltakozik az ellen, hogy népünk egyharmadát – elszakítva a nemzet testétől – idegen népek uralma alatt tartásák, hogy az ország területét megcsonkították, hogy a magyarság sok százezerjét ősink földjéről elűldözték – a mindkét világháborút befejező „békeszerződés” alapján. Ez nem szolgálja a dunamenti népek békés együttműködését, sem pedig a világbékének a céljait, de kifejezetten szembenáll az ész és igazság alaptörvényeivel. Ez nem teszi lehetővé, hogy a Kárpát-medence – Európának ez a fontos kulcsterülete – a pángermán és pánszláv imperialista erők ütközőpontjában a történelmi kiegyenlítő hivatást betölthesse.

A magyar nép nevében újból és határozottan tiltakozunk az igazságtalan 1920. évi trianoni, valamint a még igazságtalanabb 1947. évi párizsi békeszerződések rendelkezései ellen. Kérjük az igazságtalanságok jóvátételét és az UNO alapokmány, az Atlanti Charta, a Wilsoni elvek szellemének a világ, valamint nemzetünk léteérdekének megfelelő igazságos béke megteremtését. Teljes bizalommal csatlakozunk Nyugat kultúrnemzetei mellé, akikről az emberi és népi jogok elismerését és az ezekért vívott küzdelmünkben támogatást kaphatunk.

A magyar kormány legfőbb feladatának tartja mindezekért harcolni, de legelsősorban Magyarország mielőbbi felszabadulásáért küzdeni, s ehhez minden előkészítő munkát a lehetőség határáig szakszerűen elvégezni. Az ország felszabadulása és igazságának elnyerése után, csak ilyen előkészítő munka után lehet – a nemzet megmaradt értékeinek összevonásával – *egy szociális alapokon álló új Magyarországot elképzelni.*

A magyar kormány, a magyar nemzet és a világ összes szabadságszerető népe előtt kötelezi magát, hogy munkájában az

örök isteni törvényeket tiszteletben tartja és elítél minden istentelen pogányságot, embertelenséget és zsarnokságot. *Elítél minden faji, vallási vagy nemzetiségi üldözést.*

Külgügyi vonatkozásokban teljes erejével támogatja az Egyesült Nemzetek célkitűzéseit és annak alapokmányában lefektetett elveket elfogadja. *Elősegíti az Egyesült Európa megeremtésére irányuló törekvéseket.*

Szükségesnek tartja a dunai nemzetek testvéri együttműködésének a teljes jogegyenlőség alapján való mielőbbi megvalósulását és az Egyesült Európán belül a dunai népek szorosabb együttműködésének szolgálatát.

A kormány programjában többek között még az alábbi pontok szerepelnek:

Közjogi vonatkozásban megállapítjuk, hogy Magyarországot ezeréves hagyományainak megfelelően csak saját alkotmányosan meghozott törvényei szerint lehet kormányozni. *Az alkotmányos jogok forrása a nemzet összessége.*

A felszabadulás után azonnal széleskörű politikai amnesztiát kell adni. Az igazságszolgáltatás a politikai pártoktól és a végrehajtó hatalomtól is független bírói testületekre kell ruházni és a törvény előtt való egyenlőséget mindenki számára biztosítani kell. *Csirájában kell elfojtani minden kísérletet, amely akár a reakciós, akár a felforgató nemzetellenes elemeknek, avagy a feudalizmus esetleges maradványainak érvényesülésére irányulnak.*

Szükségesnek tartjuk az igazi parlamenti rendszer megvalósítását.

Alkotmányunkat a magyar nép hagyományainak, szakásainak és különleges sajátosságainak megfelelően kell kialakítani. Mindenféle diktatúrát el kell vetni és csak olyan alkotmányt lehet törvényesnek elismerni és a nemzet érdekében valónak tekinteni, ahol a többség akarata érvényesül.

Az országgyűlés munkáját korszerűen felépített kétkamarás törvényhozás keretében végezze. Azonban a Felsőház összetétele revízióra szorul, amennyiben a születési előjogon és az államfői kinevezés jogán alapuló tagság a jövőben ott helyet nem kaphat.

Az ország felszabadulása, az állami és társadalmi rend helyreállása után azonnal, de legkésőbb a felszabadulás után egy éven belül általános titkos választójog alapján szabad választásokat kell tartani.

Az idegen megszállás hatása alatt életrehívott köztársasági alkotmány, a magyar alkotmányjog értelmében érvénytelen.

Közgazdaság terén az USA hathatós támogatását kell kérni, mert csak beható segítséggel lehet az ország mulhatatlanul szükséges újjáépítését keresztülvinni.

Valljuk a munka és a tőke egyenjogúságát és elismerjük a fizikai és szellemi dolgozók azon jogát, hogy érdekképviseltekbe, illetve szakszervezetekbe tömörülhessenek. A munkavállalók és azok családjai kellő védelemben részesüljenek, a munkásoknak pedig emberi jogai érvényesüljenek.

Olyan pénzügyi politikát kell előkészíteni, hogy a termelés minden irányban azonnal megindítható legyen és a kereskedelmünk a világkereskedelemben az őt megillető helyet elfoglalhassa, a gazdasági élet biztonsága, a pénz vásárlóereje kül- és belföldi viszonylatban biztosítandó, a magántulajdon nyerve vissza a konstruktív hatóerejét.

Biztosra vesszük, hogy az értékes magyar nép kiharcolja életét, szabadságát, az emberi és nemzeti méltóság helyreállítását a magyar nép számára.

Altötting, 1947 augusztus 20.

A magyar kormány.”

A kormányprogramhoz elsőnek *Hinleder Fels Ákos* képviselő szolt hozzá a *rutén föld* nevében, utána *Lill János* képviselő a munkásság nevében, *dr. Rosta Lajos* az Alföld problémájáról, mint a gazdasági élet alapjáról, *Váczy György dr.* után *Krüger Aladár dr.* képviselő többek között a következőket mondotta:

„A terem telve van, mert itt vannak a mártír törvényhozók is. Amint Szent István ezer éven át a keresztény kultúrával biztosította fennmaradásunkat a Kelet szelleme ellen – úgy most e történelmi pillanatban éppen Szent István napján a kereszténységben fogant kompromisszum szintén meg fogja menteni népünket Kelet beözönlése ellen.”

Polonkay Tivadar képviselő volt az utolsó felszólaló. Utána *Báró Feilitzsch Berthold* elnök bejelenti, hogy legfelsőbb kézirat érkezett, melyet *Vámos János* jegyző olvasott fel, az *Országgyűlés bizonytalan időre való elnapolásáról*.

Ezután az elnök az ülést bezárta.

Összefoglalás

Az „Altöttingi Országgyűlés” tehát, mint a magyar állami főhatalom megmaradt egyetlen közjogi értéke és a magyar állam szuverenitásának egyetlen alkotmányos képvisellete, a háborús események kényszere folytán megszakadt működését folytatta és alkotmányos országos határozatokat is hozott.

Az Országgyűlés ragaszkodott a nemzeti Géniusznak államfenntartó érdekeihez, amelyeket ezeréves múltjában kialakított és megőrzött és ezeket átmenteni kívánta a nemzet jövőendő életébe, hogy ezek által alakítsa majdan sorsát Európa és a világ jövőendőjében. Ünnepelesen kinyilatkoztatta, hogy:

- továbbra is az ezeréves alkotmány és jogfolytonosság alapján áll, hogy*
- biztosítani kívánja a nemzet fennmaradását, függetlenségét, szabadságát, alkotmányosságát és az örök magyar életet.*
- Megállapította, hogy mindazon alkotmányjogi elvek és intézmények tárgyában véglegesen dönteni csak a szuverén magyar nemzet jogosult.*
- Alkotmányellenesnek minősített mindent, ami ellenséges megszállás és terror alatt jött létre.*
- Visszautasította a magyar nemzet nevében az igazságtalan párizsi békét.*

- f) Hitet tett a nyugati demokratikus elvek mellett, kijelentvén, hogy Magyarország ezer éven át a Nyugathoz tartozott és a jövőben is a Nyugattal akar haladni.
- g) Végül elhatározta, hogy az Országgyűlés által rögzített feladatok megoldására és a jogfolytonosság biztosítására kormányt alakít, amely – ha annak ideje elérkezik – nyilvánosságra léphet és széles alapokon kibővítheti magát.

* * *

Örök dicsősége a 39-es országgyűlésnek, hogy az akkori ellenséges atmoszférában bátran kiállt, az eszmékben irányt szabott és kihangsúlyozta a magyar nemzeti jogok és ideálok fenntartásának önzetlen szolgálatát.

A tárgyilagosan, jóhiszeműen, de húsz éven át legtöbbször ellenséges indulattal bíralt „Altötting” a maga nagy tömegével, világgá küldött ünnepélyes tiltakozásával, a fájdalmas hangú magyar lélek keresztény hitével és áhítatával, az *emigráció történelmi cselekedetévé vált*, amely minden időben hivatkozási alapul is szolgálhat.

Altöttingben hozott „Országos határozatok” nem kis politikai játékok voltak, hanem az örök magyar nemzeti jogok és ideálok kifejezője, amelyhez minden igaz magyarnak ragaszkodnia kell még akkor is, ha a világpolitikai helyzet azok érvényesülését ma nem engedi.

Altötting összhangot teremtett a *Mindszenty* bíboros hercegprímás otthoni hasonló, de veszélyesebb küzdelmeivel. Ez tehát nem volt „üres tüntetés”, „kaland”, „kudarc” vagy „nyilas összeesküvés”, ahogyan azt néhányan rosszindulattal híresztelték.

Altöttingben nem az volt a fontos, hogy miként és milyen eszközzel, hanem hogy *miért* kívánta az Országgyűlés a nemzeti feladatokat kijelölni.

Altötting személyi része felett eljárt az idő, de *eszmei része* a gyászban élő nemzet rendületlenséget, bizakodását és a jobb jövőbe vetett hitet szimbolizálja ma is. *Hűségnyilatkozat* volt az ezeréves magyar történelemhez, az ősi magyar erényekhez, a Szent Korona demokráciájához és az alkotmányos jogfolytonossághoz.

Aki ezt elismeri, az soha el nem bukhat és nem fog szégyenkezni a Nemzet ítélőszéke előtt, sem a késői utódai előtt.

A felszabaduló Nemzet „*új nemzedéke*” biztosan követni fogja ezeket a régi magyar igazságokat, amit kiirtani a magyar lélekből nem lehet, hiába akarják ezt otthon elfojtani és az emigrációban egyesek elgáncsolni vagy elmellőzni.

Bizakodó lélekkel és az isteni örök igazságba vetett mélységes hittel valljuk, hogy a jelen minden szegénysége és szenvedése gazdagsággá válik, ha minden tevékenységünket a nemzet érdekében, egységes, tiszta magyar lélekkel, becsülettel és önzetlenül végezzük, ahogy erre az Altöttingi Országgyűlés mindnyájunknak a legszebb példát nyújtotta.

* * *

Altötting egész anyagát az illetékes nyugati hatalmaknak és a Szentszéknek írásban tudomására hoztuk.

A megszálló erők kívánsága csak az volt, hogy parlamentről és kormányról a nyilvánosság felé megnyilatkozások ne történjenek, mert a megszálló törvények tiltanak mindenféle politikai megmozdulást. A magunk részéről ezt megígértük és betartottuk akkor is, amikor rajtunk kívül álló egyes magyar személyek vad hajsztát és intrika-hadjáratot indítottak ellenünk. Erre az amerikai követség is felfigyelt és kénytelen volt hivatalos álláspontját jegyzőkönyvileg lerögzíteni.

3. Az altöttingi országgyűlés utáni helyzet 1948–1949

a) Az amerikai követségen 1947. szeptember 3-án

1947. szeptember 3-án Münchenben az amerikai Generalkonzulátuson összegyűltek a megszálló erők katonai és politikai vezetői és meghívták az altöttingi kormány vezetőit is, hogy az „Altötting” körüli sok fecsegés miatt, jegyzőkönyvileg lerögzítsék hivatalos álláspontjukat, amely szerint az emigráció részéről politika nem folytatható és kormány nem alakítható, amit természetesen eddig is tudtunk.

„Jegyzőkönyv

1947. szeptember 3-án az amerikai Generalkonzulátuson megtartott konferencián jelen vannak: Mr. Delmár R. Carlson vicekonzul, Lt.-Colonel Paul Burns, a katonai kormányzó Müller tábornok képviselőjében, Mr. Warhaftig, a berlini polgári közigazgatás 'OMGUS' képviselőjében, valamint Farkas Ferenc vezérezredes és Dr. Esseő Sándor képviselő.

Mr. Carlson kifejtette, hogy ez a jelen gyűlés azért vált szükségessé, mert ellentmondó hírek kerültek napvilágra bizonyos menekült és DP-körökben az amerikai magatartásra vonatkozólag, menekült kormányokkal szemben és kapcsolatban.

Az amerikai politika tisztázása céljából mindannyiunk nevében a következőket jelentjük ki:

- a) Semmilyen menekült kormány nem tűrhető az amerikai megszállási övezetben, legyen az nyílt vagy titkos.
- b) Menekült- és DP-csoportok politikai tevékenysége a katonai kormányzáság rendeletébe ütközik.
- c) Szervezett menekült- és DP-csoportok által egy másik akármilyen szövetséges nemzet ellen kifejtett kritika nem tűrhető.

d) Minden menekült kormány megalakítására vonatkozó kísérlet azonnal megszüntetendő.
 München, 1947. szeptember 3-án.
 Farkas Ferenc s.k. Delmár R. Carlson s.k.
 Dr. Esseö Sándor s.k. S. Warhaftig s.k.
 Lt: Col. Paul Burns s.k.”

Mindez természetesen nem szüntethette meg az Altöttingi Országgyűlést, az általa hozott alkotmányos Országos határozatokat és az általa megbízott kormányt, amely kapott feladatát még másfél évig csendes, belső munkával végezte.

b) Magyar Nemzeti Bizottmány alakul New Yorkban

A második világháború végén az oroszok lerohanták Magyarországot és amíg a honvédség és a magyar nemzet ellenállt a bolsevizmusnak, addig egy földalatti „ellenállási mozgalom” az oroszokkal együttműködött.

Így került aztán a megszállt országban „választás” útján Tildy Zoltán református lelkész, a kisgazdapárt elnöke a nemzet élére. Tildy Zoltán államfő, Varga Béla a nemzetgyűlés elnöke és Nagy Ferenc kormányelnök lett 1946-ban.

Kézenfekvő volt, hogy a Kisgazdapárt nagy győzelme után egységes kisgazdapárti kormány alakul, de sajnálatos módon a csúcs-minisztériumokat átengedték a kommunistáknak és minden tekintetben a kommunista rendszert támogatták. Amikor aztán kihasználták őket, nekik is menekülniük kellett.

Amíg a németországi „megszálló törvények” megnehezítették Altötting kifejlesztését, addig az amerikaiak lehetővé tették, hogy az új menekültek New Yorkban, a Free Europ Committee szervezet bőséges anyagi támogatásával „Magyar Nemzeti Bizottmányt” alakítsanak.

Varga Béla az 1945. évi köztársasági törvényre támaszkodott és „köztársasági elnök” hatáskörben végrehajtó szervet jelölt ki és az otthoni, 1945-ös nemzetgyűlést mondta ki *jogfolytonosnak*. (Ez ellen akkoriban Mindszenty bíboros hercegprímás tiltakozott.)

Varga Béla 1948. június 10-én, New Yorkban, politikai barátainak az alábbi „Értesítőt” adta ki (kivonat):

„A magyar politikai élet szabad földön élő vezetőivel (?) való előzetes megbeszélés alapján és azok felkérésére vállalkoztam arra, hogy megteszem az előkészületeket a magyar parlamentet helyettesítő szerv életrehozására.

Feladatom teljesítésére törvényes jogalapot ad nekem, mint a szabadon választott nemzetgyűlés le nem mondott elnökének az 1946. évi I. t.c. 45. §. 2. bekezdése, amely akként intézkedik, hogy 'ha a köztársasági elnök tisztességének ellátására egyéb okokból tartósan képtelenné válik, az új köztársasági elnöknek megválasztásáig a köztársasági elnöki jogkört a nemzetgyűlés elnöke gyakorolja'. (Utóbbi Varga Béla volt.)

Az 1947. évi május 28–31. közötti időben a törvényes magyar kormányt az orosz katonai beavatkozás erőszakkal letaszította helyéről és a köztársasági elnökkel szemben alkalmazott orosz megfélemlítés segítségével Moszkva ügynökét ültette a magyar kormány elnöki székébe. (Ez Rákosi Mátyás volt, akivel az urak eddig együttműködtek.) A törvényhozói, végrehajtói és bírói hatalom teljesen orosz kommunista befolyás alá került, a nemzet akaratának szabad nyilvánítása magyar földön lehetetlenné vált.

Törvényes kötelességemnél fogva ezt az 'Értesítést' azzal küldöm meg a szabad választások alapján összeült parlament szabad földön élő tagjainak, hogy a magyar törvényhozás szerepét ideiglenesen betöltő 'Magyar Nemzeti Bizottmány' összehívása iránt a szükséghez képest fogok intézkedni.

Varga Béla, a MNB elnöke.”

Varga Béla 1948. július 21-én kelt újabb „Értesítőjében” már közli, hogy a beérkezett nyilatkozatok alapján a Magyar Nemzeti Bizottmányt megalakultnak mondja ki.

* * *

Ezzel az eddig egységes magyar emigrációban a legnagyobb és végzetes szakadás következett be, mert az emigráció nagy tömegei nem voltak hajlandók ezt az „Alkotmányosságot” és „jogfolytonosságot” elismerni, nem is szólva az 1939-es Országgyűlésről, amely homlokegyenest ellenkező felfogáson volt. Aki ugyanis elismeri a fenti alkotmány és jogfolytonossági magyarázatot, az egyben elismeri az otthoni népbírói ítéletek, Mindszenty elítélésének, stb. jogosságát is.

Itt tehát két teljesen ellentétes alkotmányjogi felfogás áll egymással szemben, amit közös nevezőre hozni nem lehet. Nem változtatott ezen az 1956-os emigráció sem, sőt még jobban komplikálta a helyzetet, mert ők az '56-os szabadságharc vívmányait tekintették alkotmányosnak és nem kívántak együttműködni sem az 1945-ös „Horthy-korszak”, sem az 1941-es „Tildy-Rákosi-korszak” emigrációjával. (Sajnos az '56-os emigrációból – hiteles adatok szerint – ötvenezer „szabadságharcos” hazament, a többi pedig több szervezetben oszlott szét. Közben a „Bizottmány” is szétesett.)

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a nagy magyar kérdésekben, amit az Altöttingi Országgyűlés rögzített, ne lehetne egységes magyar felfogást elérni. Ennek azonban az volna az alapfeltétele, hogy végre, húsz év után, gyökeresen szűnjének meg azok a rágalmak, amelyekkel az 1945-ös emigrációt és az Altöttingi Országgyűlés lefolyását és megnyilatkozásait gyalázták.⁸

⁸ Sajnos a „Bizottmány” egyes tagjai részéről, a közös magyar becsület megvédése helyett, számtalan becsmérő megnyilatkozás történt. Egyesek a „Horthy-korszakot” háborús bűnös és tévelygős korszaknak nevezték. A Bizottmány elnöke 1948. április 20-án kelt levelében kijelentette, hogy „alkotmányos tényezőt nem ismer”, „a katonák ne politizáljanak”.

(Aki csak kissé szétnéz a világban, világosan láthatja, hogy válságos és nehéz időkben, rendszerint a katonák voltak azok, akik az egyes országokban –

Az Országgyűlés fontosnak tartotta, hogy az *altöttingi eseményekről* a Kormányzó urat tájékoztassa, aki ebben az időben mint tanú szerepelt az úgynevezett *Nürnbergi Nemzetközi Bíróságnál*, ahol többek között olyan kijelentést tett, hogy csak erőszaknak engedve mondott le és ma is kormányzónak tekinti magát.

A kormány megbízásából *Nyirő József* és *Máté Imre* képviselő és kormánytag volt hivatva Öfömlétségét tájékoztatni, hogy az Országgyűlés a megszállók félhivatalos engedélyével teljesen szabadon zajlott le, s hogy a törvényhozás sem az államforma, sem egyetlen belpolitikai kérdésben állást nem foglalt és nem gondolt az *Országgyűlés* megalakítására sem, mert nem látta ennek törvényes lehetőségeit. Ennek előfeltétele ugyanis, hogy az *államfői* tisztség megürült legyen, nem lát-szott fennforogni. Amíg azonban a Kormányzó úr az 1944. október 15-én történtek tekintetében szabadon nem nyilatkozik és a törvényhozás számára vitathatatlan tényállás rendelkezésre nem áll, az alkotmányos jogfolytonosság másként, mint az 1947. augusztus 20-án történt, nem volt biztosítható.

A Kormányzó úr távollétében csak írásban lehetett a fenti megállapításainkat özv. ifjú *Horthy Istvánnénak* átadni, aki 1947. december 12-én e tájékoztató levelünk átvételét írásban is igazolta és apósa nevében közölte, hogy a „jelenlegi körülmények az alkotmányos államfői jogkör gyakorlását nem teszik lehetővé, s hogy ez a helyzet – legalább ideiglenesen – Portugáliában sem fog megváltozni. A levelet és a memorandumot mindenesetre megőrzi. Kelt Weilheimben 1947. december 12-én.”

d) Az altöttingi kormány lemondása
1949. május 29.

Az Altöttingi Országgyűlést követő években olyan mélyreható változások történtek, amelyek arra kényszerítették az altöttingi kormány elnökét, hogy megbízatását az Országgyűlésnek visszaadja.

- a) Az amerikai elnökválasztáson nem győztek a republikánusok, akik közül többen ismerték Altötting lényegét, azt helye-selték és tőlük erkölcsi és anyagi támogatást is várhattunk volna.
- b) Ezzel szemben a „Bizottmányt” a „Free Europe Committee” oly hatalmas anyagi támogatásban részesítette, amelynek birtokában jól fizetett megbízottakat tarthatott fenn mindenfelé és olyan széleskörű propagandát fejthettek ki saját alkotmányos-teóriájuk mellett, míg mi becsületesen tartottuk magunkat az amerikai müncheni követségen adott ígéretünkhöz. Így aztán teljesen egyoldalú bizottmányos propaganda és támadás volt csak észlelhető.
- c) Horthy Miklós kormányzó a nürnbergi tanúkihallgatása során olyan kijelentést tett, hogy csak erőszaknak engedve mondott le, tehát ma is kormányzónak tartja magát. Ez az új helyzet az Országgyűlés újabb mérlegelését tette volna kívánatossá.
- d) Mindszenty bíboros hercegprímást otthon galádul letartóztatták, amely több vonatkozásban kihatott az altöttingi kor-mányra is.
- e) Időközben több '39-es törvényhozó, felsőházi tag, sőt miniszter is emigrált, akik az Országgyűlés újbóli összehívását javasolták, mondván, hogy Altötting a maga elé tűzött célt elérte. A személyi rész felszámolásával a kormányelnök személyét az annyira kíváncs katonai célokra szabaddá tehetné és a lemondás a kormány önzetlenségét is demon-strálná. Altötting eszmei része versenyt száll az idővel, stb. Szükségesnek tartották azonban, hogy a kormány lemondása előtt – a new yorki bizottmány helyett – a magyar nemzeti érdekeket valóban képviselő és az összes '39-es törvényhozókat magában foglaló *egység-bizottság* alakuljon.
- f) Időközben a törvényhozók, sőt a kormánytagok között is ellentétek támadtak a kormány nyílt kiállása tekintetében. A kormány három tagja a nyílt kiállást sürgette, hogy az altöttingi határozatok magasztos elvi álláspontját és nemes célki-tűzéseit az emigráció közvéleménye ismerje. Kétségtelen, hogy egy nyílt kiállítás nagyobb lendületet adhatott volna önzetlen és becsületes munkánkhoz, ha azt anyagilag is alá tudtuk volna támasztani és ha nem kötött volna bennünket a már említett ígéretünk.
- g) Kínos hatást váltott ki az a tény is, hogy néhány '39-es törvényhozó a „Bizottmányban” vállalt tagságot, s ezzel elis-merték a Népköztársaságból eredő „alkotmányos” elgondolást. Ezt az emigráció nagy többsége helytelenítette.
- h) Végül a „nyilas időszakban” behívott képviselők, nemkülönben az „Országgyűlés” egyetlen tagja is, támadólag szembehelyezkedtek az altöttingi alkotmányos történésekkel és külön politikai szervezkedésbe kezdtek.

A kormány és a törvényhozók többségének az volt az álláspontja, hogy a „nyilvánosság” sokat árthatna ügyünknek, mert nem kívánatos nyílt politikai harcot váltott volna ki, amire különben az adott helyzetben a kormány elnöke semmi körülmények között sem lett volna hajlandó.

A kormány három tagja lemondott és ezzel az eddigi szép egység megbomlott.

szerte az egész világban – a hatalmat átvették és rendet teremtettek. Különben a magyar katona mindenkor csak olyan politikai irányzatnak volt az eszköze, amely az ország és népének akaratával egyezett. A magyar katona elsősorban a Nemzet katonája volt, nem pedig valami idegen, terror-áradat bábuja. A magasabb katonai vezetőknek pedig egyenesen kötelességük a világnézeti áramlatokkal és a külpolitikával való foglalkozás, nem lehet tehát zsoldosa olyan irányzatnak, amely nem felel meg a nép érdekeinek)

Az adott reménytelen helyzetben a kormányelnök a nemzetnek és az országgyűlésnek tartozó felelőssége átérezésével és annak tudatában kívánt eljárni, amikor az előadott közjogi és politikai okokból elhatározta, hogy az Országgyűléstől kapott megbízását az alkotmányosság szellemében az Országgyűlésnek rendelkezésére bocsátja.

A kormányelnök 1949. május 29-én Münchenben minisztertanácsot tartott és az urak megfelelő tájékoztatása után a kormánnyal együtt lemondott, amit a két Ház elnökének megfelelő indokolással bejelentett.

A két Ház elnöke postafordultával jelezte, hogy *a lemondó levelet* szabályszerű eljárás végett – amint lehetséges – a Képviselő-, illetve Felsőháznak legközelebbi ülésén felolvastatják.

A kormányelnök egyben az ügyek további vezetését, a törvényhozók által javasolt és Innsbruckban megalakított „Egységbizottságra” ruházta, egyénileg pedig a „Magyar Szabadság Mozgalom” keretében folytatja – nagyrészt a kormány lemondott tagjaival – hazafias munkáját.

Miután az Országgyűlés összehívása már nem volt lehetséges, a Kormányelnök az alábbi levéllel fordult a Országgyűlés tagjaihoz:

Lemondó levél az Országgyűlés tagjainak

Johanniskirchen, 1949. június 1.

Igen tisztelt Barátom!

A kormány három tagjának lemondása módot és alkalmat adott arra, hogy az Altöttingben 1947. augusztus 20-án megalakult kormány helyzetét közjogi, politikai és egyéb közérdekű szempontok alapján mérlegeljük, amit a felelősség Szelleméből folyó kötelességünk is megszabott.

A minisztertanácsot folyó évi 1949. május 29-én Münchenbe összehívtam és a kormány tagjait minden irányban tájékoztattam.

Közöltem az urakkal, hogy miniszterelnöki tisztemről a kormánnyal együtt lemondok és egyben miniszterelnöki minőségemben az Országgyűléstől kapott jogkört az Országgyűlés kezébe visszahelyezem.

A minisztertanács bejelentésemet tudomásul vette.

A kormány megbízatásának megszűnését, törvényes módon és tartalommal a két Ház elnökének bejelentettem.

A kormány által a lemondás alkalmával mérlegelt politikai, közjogi és egyéb szempontokat a következőkben hozom b. tudomásukra:

1. Néhány hónap múlva immár két éve lesz annak, hogy az Országgyűlés II. Országos határozata alapján a magyar kormány Altöttingben megalakult. Azóta Magyarországból menekülésre kényszerült és a bolsevista rendszert megtagadó törvényhozók több hullámban érték el Nyugat szabad területeit és ezáltal a törvényhozók száma, a két év előttihez viszonyítva, lényegesen emelkedett. Ilyképpen módot kellett adni arra, hogy ezek a törvényhozó urak is, szabad vélemény- és akaratnyilvánításukkal, alkotmányos jogukat gyakorolják.

A világpolitika helyzetképének és a hazai eseményeknek Altötting óta bekövetkezett lényeges változásai, továbbá a külső támogatás hiánya indokul kell, hogy szolgáljon arra, hogy az Országgyűlés a kormány lemondásával visszanyerje teljes cselekvési szabadságát és a létszámban megnövekedett törvényhozók által az elmúlt két év alatt lepergett események kihatásait a nemzet érdekében lemérje és a szükség szerint intézkedjék.

Nem lehet kétséges, hogy az Országgyűlés által Altöttingben adott megbízatás és a kormány felállítása nem jelentett, de nem is jelenthetett oly személyi jellegű és módszertani elrendezést, ami az Országgyűlésnek szabad elhatározását és cselekvését az állandóság jellegével megkötni szándékolták volna.

A Nemzetnek és az Országgyűlésnek tartozó felelősség átérezésével és ennek tudatában járt el a kormány akkor, amikor lemondását az előadott közjogi és politikai okokból elhatározta és megbízatását az alkotmányosság szellemében az Országgyűlés rendelkezésére bocsátotta.

2 A minisztertanács elhatározó lépésével a közjogi és politikai szempontokon kívül egyéb körülményeket és indíciúkat is mérlegelt. Így:

a) Az Altöttingben megalakult kormány rendkívüli időben és a felelősség súlyával ma még alig felmérhető feladatok teljesítését vállalta. Átéreztük és tudtuk, hogy nem tisztségeket vagy állásokat kaptunk, hanem önzetlen és önfeláldozással járó feladatok megoldásával járó munkát.

Mély meghatottsággal fogadtam és hálásan köszönöm a törvényhozó uraknak, t. Barátainknak leveleiből felém áradó bizalmát és további küzdelemre bátorító biztatásnak megnyilvánulását. Azonban az együttérzésnek lelki értékei mellett mérlegelnem kellett a tárgyi okokat és adottságokat, valamint számos leküzdhetetlen akadályt.

b) Tizenkét törvényhozó véleményéből úgy látom, hogy a kormány távozása esetén az Országgyűlés „ünnepélyes kiáltványában” lefektetett nemzetpolitikai elveknek elszíntelenedésétől tartanak. Vállalt felelősségem teljes átérezése mellett ezt az aggályt is gondosan mérlegeltem. Ebben a vonatkozásban legyen szabad rámutatnom arra, hogy „Altötting” óta és attól függetlenül a magyar alkotmány alapján álló törvényhozók csoportja úgynevezett „Egységbizottság” működik. Ez a csoport az 1939-es országgyűlés közjogi alapján, a magyar alkotmány alapján áll és

nemzeti-állami létünk ezeréves alapmeggyőződéseit vallja. Biztosítékot szolgáltatnak tehát arra, hogy ez a csoport hordozója, munkálója, továbbfejlesztője lesz a Nemzet mindenkori sajátos érdekeinek és értékeinek.

Végül a lemondás ténye nem veszélyeztette a jövőben esetleg szükségessé váló kormányalakítást, mert ha egyszer olyan politikai helyzet áll be, hogy az 1939. évi Országgyűlés közjogi alapján alakulhat és működhet magyar kormány, akkor nyilván annak lehetősége is meglesz, hogy az Országgyűlés újból összeüljön és új kormányt válasszon.

- c) Elhatározásomnál megkülönböztetett figyelemre méltattam hazánk közéletében annak idején jelentős szerepet betöltő, de az emigráció politikai küzdelmeitől távol álló törvényhozók álláspontját is.
- d) Köztudomású, hogy az alkotmányosság szellemének megfelelő követelményekkel szemben Altötting óta változatlanul fennállnak a rajtunk kívül álló tárgyi akadályok és külön részletezés nélkül is megállapítható, hogy az országgyűlés összehívása és ülésezése ezidő szerint nem fogatosítható. Ennek megkísérlése a jelenlegi adottságok mellett nemcsak céltalan volna, hanem gyengítené az Országgyűlés súlyát és veszélyeztetné a Nemzet érdekeit.
- e) Az Országgyűlés megtartásának előzményeit és azokkal összefüggően mérlegelt egyéb lényeges körülményeket a nemzet érdekének sérelme nélkül ezidő szerint még nem áll módomban ismertetni. Az Országgyűlésnek „ünnepélyes kiáltványa” (Országos határozat) általánosságban kielégítő tájékoztatást nyújt.

Az emigráció első éveiben a magyarság nyugatra menekült része általában szervezetlenül, tanácstalanul és minden képviselő nélkül, elhagyottan élt. Mivel nem fogta össze senki őket, a lelki és szellemi egység kialakítására és a magyar öntudat emelésére szükség volt.

A lepergett idő történelme és helyzetei kétségkívül megkönnyítik a mának elvi állásfoglalását és főképpen az ezekért való nyílt kiállást, de 1948 augusztusában intuitióval és előrelátásával – és hozzátehetjük személyi kockázattal – az Országgyűlés és annak tagjai érzékelték és mérték le az alapelvekben és célban a jövőt.

Altötting eszmei része a gyászban élő Nemzet rendületlenségét, a bizakodást és a jövőbe vetett hitét szimbolizálja. A fegyveres erőszak legyűrhetette és elnémíthatta nemzetünket, a történelmet a háta mögé lehetett szorítani, de a nemzet lelke Altöttingben nem felejtette el a múltat, visszatért ezeréves stílusához, reményei ott csapongtak, ahová nem tud felérni semmiféle földi hatalom: az Isten felé.

És ezek az érzések kell, hogy feszüljenek a jövőben mindaddig, amíg a magyar nemzet a maga számára meg nem teremti – nem a világ könyörületességének és az irgalomnak, de az Úr Isten és a történelem igazságosságának békéjét.

A bizakodásnak és a hitnek érzésével búcsúzom az Országgyűlés igen tisztelt tagjaitól. Magyar szívvel és lélekkel köszönöm bizalmukat és támogató készségüket és kérem ezt, Hazánk javára más feladatkörben végzendő munkámban is.

Öszinte tiszteletem nyilvánításával

vitéz Farkas Ferenc

*

*

*

Az altöttingi kormány felszámolása nem jelentette a megkezdett hazafias munka beszüntetését, mert az Országgyűlés által elismert első magyar szervezet: a „*Magyar Szabadság Mozgalom*” új elnökséggel és intéző bizottsággal – immár minden közjogi korlátok és politikai megkötöttség nélkül – folytatta a munkát.

A törvényhozók soraiban azonban nem volt megnyugvás. Kezdetben az „*Egységbizottság*”, majd az „*Alkotmányvédő Mozgalom*” igyekezett pótolni az altöttingi kormányt, de ezeket a törvényhozók nagy zöme nem vette tudomásul.

Ma, 20 év után nincs „*magyar egység*” és amikor az alkotmányos háttérrel megoldható lett volna, egyes magyarok féktelen intrikával igyekeztek azt elgáncsolni, de jobbat, tartósabbat, alkotmányos háttérrel alkotni nem tudtak.

Csihák György (Zürich) Az Altöttingi Országgyűlés

A történetészek nemzetközileg összehangolt gyakorlata szerint az ember történelmét három nagy korszakra osztjuk. Ma az újkorban élünk, ami az újvilág fölfedezésével kezdődött. Amikor ezt a kort meghatározták, akkor azt gondolták, hogy Amerika felfedezője Kolumbusz Kristóf, aki első ízben 1492-ben ért Kubába és 1504-ben érte el Dél-Amerikát. De a földrész a mi szent Imrénk nevét viseli, mert Amerigo Vespucci - tehát Vespucci Imre, 1499 és 1502 között több utat tett a földrész déli felén és 1507-től az ő nevével jelölik - Imre-Amerigo-Amerika - földünknek ezt a részét. Azóta már tudni lehet, hogy előttük jó ötszáz évvel az ismeretlen eredetűnek tartott vikingek már biztosan jártak ott. Új-Skócia Yarmouth nevű városa határában, ebből a korból származó rovásfeliratot őriznek egy sziklafalon. A szöveg olvasata bizonytalan, de abban egyeznek a nézetek, hogy van benne egy személynév: *Türker*, amely név valamely akkori honfitársunk jelenlétére utalhat.

Az újkort megelőzi a középkor, amelyet a Nyugat-Római Birodalom bukásától (455) számítják, de vehetnénk Atilla halálától is (453). A megelőző időszakra esik az emberiség őstörténeti kora.

Az ember története az ember megjelenésével kezdődik, ám időpontját még milliós nagyságrendben sem sikerült egyértelműen meghatározni. Így az emberiség emlékezetére kell hagyatkoznunk, ami felettébb bizonytalan. Gondoljuk végig saját életünket. Az első néhány évre csak szüleink emlékeznek, akik minden bizonnyal elfogultak. Van néhány fénykép is, amit sokan szeretnének eltüntetni. Életünk következő szakaszára már emlékeznek testvéreink, rokonaink, szomszédaink - természetesen mindenki valami másra emlékszik. Saját emlékezetünk a legmegbízhatóbb. Aránylag jól emlékezünk közelmúltunkra, de másokat hallgatva kételyünk támadhat az ő, vagy a mi emlékezetünket illetően is. Pont így vagyunk a népek történetével is: vannak dolgok, amik a mi emlékezetünkben aránylag jól kikristályosodnak, egyebek viszont mindég zavarosak maradnak.

Rendkívül elégedetlenek kell legyünk saját nemzeti múltunk irodalmát illetően. Teljességgel tisztázatlan mind közelebbi, mind távolabbi történetünk és mélységesen fájlaljuk nemzeti szempontból való megírásának teljes hiányát. Ez pedig minden nép alapvető kötelessége - föltéve, hogy élni akar.

Említsünk meg mindössze néhány kiadványt. Szerzői a mai magyar történelemírás koronázatlan királyai. Az egyik a magyar Miniszterelnöki Hivatal kiadványa 1994 áprilisából. Megjelent négy nyelven. Címe: "Magyarország. 1100 esztendő" Ez a könyvcím a trianoni torz országgép rajzába van írva. Az ötödik és az utolsó oldalról Antall József képe mosolyog. Eltekintve a könyvben előforduló számtalan hibától, történelmi tévedéstől, az első húsz oldalt írhatták volna adáz ellenségeink is. Az egész 97 oldal. A másik, "Hungary" című, angol nyelven 1995-ben kiadott könyvet a Magyar Távirati Iroda Adatbankja nem szégyelli. A 320 oldalból az első 46-ot bármely ellenségünk szívesen vállalná. Ilyenkor gondolok nemcsak arra, ami ott található, hanem arra is, ami hiányzik. A Magyarok Világszövetsége által 1998-ban kiadott "Magyar kultúrtörténet" 32. oldalán "Királyok és kormányzók" felsorolásban két kormányzónkat találjuk: Hunyadi Jánost és Horthy Miklóst. Szilágyi Mihály és Kossuth Lajos - említésre nem méltó. Minden magyar elemi iskolást megörvendeztetett Orbán Viktor miniszterelnök és Nemeskürthy István millenniumi kormánybiztos 2000 tavaszán egy "Millenniumi olvasókönyv"-vel, "Ezer esztendő" címmel (ISBN 963 657 2720). A könyvben az ó-magyar Mária-siralomból csak három versszaknak jutott hely, viszont egy Utassy József nevű ember verse két teljes oldalt foglal. Az 1848-al foglalkozó rész is egy Utassy verssel kezdődik. Itt találjuk Rákosi Viktor: "A zsidó fiú" című írását hat oldalon, míg Deák Ferencre két oldalt vesztegetnek. Az 58. oldalon ez áll: Az Árpád-ház szentjei - és következik hét név - a több mint harminc magyar szent- és boldogból. Nincs szó a könyvben Trianonról, se 1956-ról. A nyugati, elszakított magyarságot egy rövid Márai vers képviseli.

Az emberiség emlékezetben nem sok példa található arra, ami velünk Trianonban történt az első világháború után, de az újkori Európa történelmében az eset biztosan egyedülálló. Talán csak hasonló volt az, ami 1848-1849-es polgári forradalmunk és szabadságharcunk után esett. Akkor még a világ megdöbben azon gaztett láttán, hogy a királyunk által kinevezett miniszterelnökünket agyonlőtték, hős tábornokainkat főlakasztották. Egy király háborút viselt saját népe ellen. Minden esetre Európa addigi történelmében ez volt az első ilyen eset. Ám az ország egysége még az úgynevezett kiegyezéssel sem állt helyre 1867-ben. Mindössze Erdély került vissza a Szent Koronához - egy rövid időre, előrevetítve árnyékát a trianoni, mindezidáig végleges szétdarabolásunknak, amit a második világháború és az azt követő események tetézték.

A Trianoni Szerződés 1921. július 26-án életbelépett. Aláírása 1920. június 4-én történt. A Magyar Nemzetgyűlésben sorolás útján kijelölt két személyt, az aláíráshoz fegyveres őrök kísérték. A törvény becikkelyezése 1920. november 13-án történt XXXIII. t.c. szám alatt. A becikkelyezés alkalmával a Nemzetgyűlés közjogi bizottságának előkészítése alapján a Nemzetgyűlés a következő ünnepélyes nyilatkozatot tette:

"A Nemzetgyűlés, midőn a trianoni béke törvénybeiktatását elhatározza és annak ratifikálásához beleegyezését adja, az Isteni Igazság Színe előtt és az emberiség lelkiismeretéhez fordulva kimondja, hogy ezt a békeokmányt valótlan adatokon alapulónak, igazságtalannak és az emberiség közös érdekeibe ütközőnek tartja;

hogy az nem a tények és az érdekek kétoldalú megvitatásának, s ebből folyó egyezménynek az eredménye, hanem egyoldalú idegen akaratnak reánk való erőszakolása;

hogy a Nemzetgyűlés csupán ennek az ellenállhatatlan kényszernek engedve járul annak ratifikálásához;

hogy e tényével nem róhat kötelezettségeket azokra a területekre, amelyek benne képviselve nincsenek.

Nem szűnik meg abban bízni, hogy a ma uralkodó szenvedélyek lecsillapultával beálló jobb belátás utat fog nyitni a békekötés neve alatt elkövetett égbekiáltó igazságtalanságok jóvátételéhez."

Jegyezzük meg, hogy ezt a nemzetgyűlést a magyar nemzet, a nőkre is kiterjesztett, általános, egyenlő és titkos választójog alapján, tehát minden szempontból demokratikusan választotta. A nemzetgyűlésben képviselve volt az egész ország minden népe. Ez a nyilatkozat tehát, az egyetemes magyar nemzet utolsó, közjogilag mindmáig egyedül érvényes, szabad megnyilatkozása Trianon ügyében.

Az imént említett trianoni országrajzot mindenki ismerheti, hiszen az a mai Magyarország térképrajza. Sokan ismerik az úgynevezett Nagy-Magyarország rajzát is, hiszen az volt Trianonig az országképünk. Arról azonban az utóbbi évek nagy évfordulós ünnepségein se lehetett hallani, se térképeket látni, hogy milyen is volt valaha, de nem olyan régen, viszont több évszázadon át az ország térképe.

Mindenek előtt szögezzük le, hogy a Kárpátok gerincén az országhatár, csak a legutóbbi időben húzódott. A történelmi határ mindenkor a Kárpátok előterében volt. Viszont nem volna szabad elfelejteni azt sem, hogy a szkíták és a hunok birodalma nyugaton a mai Dániáig és Svédorszáig terjedt, a nyomukba jövő avarokra mai Regensburgtól a Duna torkolatáig uraltak ezt az egész területet, a mai Prágai-medencéig, Krakkóig, délen a mai Klagenfurt és Trieszt vidékéig, a Balkán nagy részével. Ezek nyomán az ő örökösükként jelentek meg a Duna völgyében Álmos és Árpád hadai. A Török Birodalom balkáni terjeszkedése idejéig, a Szent Korona területe volt - az előbb említett Nagy-Magyarországon kívül - a mai Bulgária egy része, Bosznia, Hercegovina, Albánia egy része, Dalmácia, Horvátország, Sclavonia (a mai Szlovénia), Kumánia (a mai Moldávia és a Havasalföld), Galícia és Lodoméria (az egykori Gácsország), hogy csak a fontosabbakat említsük. Tegyük hozzá, hogy - mindezek ellenére - még a velünk sokszor nem rokonszenvező szomszédnépek történelemírásában sem első-sorban mint hódítók szerepelünk. Inkább mint beolvasztók, magyarosítók, aminek ellentmondanak - sok minden mellett - az embertan adatai. A morvák és a balkáni népek körében igen jelentős, a magyarokra is jellemző törökös típus. A Kárpát-medence legészakibb, leginkább szlováknak tartott népessége körében a törökös típusok előfordulása kétszerese a magyarországi magyarokénak, ami éppenséggel a feltételezett elmagyarosítás fordítottját bizonyítja. Ezt a tényhelyzetet mindenben alátámasztják az európai génvizsgálatok 2000 őszén nyilvánosságra hozott adatai. A legrégebb kimutatható gén Európában mintegy negyvenezer éves - nagyjából annyi idős, mint az úgynevezett első bükki kultúra. Ezt a gént a Kárpát-medence észak-déli vonalától nyugatra, csak nyomokban tudják kimutatni. Erőteljesen jelen van viszont ez a gén valamennyi szomszéd népünkénél is - más szóval: génjeinkben nincs köztünk jelentős különbség. (Hogy ebből senki ne vonjon le alapvetően téves következtetést, említsük meg, hogy egy légyben is minden olyan gén jelen van, ami szükséges egy ember előállításához.)

Erre az igen fontos körülményre nyomatékosan föl hívtam a figyelmet a Szent Koronáról szóló előadásomban. Pontosan ezt a génekben való rokonságot fejezi ki a "gens Hungarorum" kifejezés, ami éppúgy "magyar nemzet" mint a natio - ami Európában történelmileg jóval későbbi, mint a mi "gens"-ünk. Mondhatjuk úgy is, hogy a gens a vérszerinti, de legalábbis rokonsági nemzet, míg a natio a szövetségi, együttélési, újabb szóval politika nemzet.

Térjünk ki itt, egy rövid eszmefuttatás erejéig, korai történetünket faggatók azon nehézségére, amely szerint Álmos-Árpád honfoglalása idején és után, a térképen nem marad hely annak, amit magyarnak neveznek. Próbálják ezt a szót mindenféle nyelvből eredeztetni, de ebben a formában leghamarább a 14. századból sikerült eddig igazolni. De, ha a térképre teszik a sok honfoglalás-kori települést, akkor nem találnak helyet a magyarnak. Ennek egyszerű magyarázata lehet a hun-garus népnév hun szava, ami szintén nem etnikumot, hanem olyan szövetséget jelent, mint a politikai nemzet. Megtaláljuk ezt írott forrásban is, hiszen följegyezték, hogy a tatárok minden meghódított népnek megparancsolták, hogy magukat tatárnak nevezzék. Biztosan nem voltak mind etnikai tatárok és egyáltalán nem biztos, hogy akár egyik emberük is beszélt tatáruul. Épp így megmaradt egy hun kán nyilatkozata, kb. Kr. e. 100-ból, mely szerint minden íjféstűző népet meghódított Koreától az Urálig és ezek most mind hunok. Ez a sokezeréves lovasműveltségben gyökerező nemzetfogalom él tovább a gens Hungarorum, azaz a magyar nemzet fogalmában, amely nem más, mint a Szent Korona népe.

Tehát, ne legyünk se sumérok, se hunok, de legyünk a Szent Korona népe, a magyar nemzet. Méghozzá úgy, ahogy Werbőczy fogalmazta: a Szent Korona valamennyi alattvalója, aki azt akarja; legyen bármely fajtájú, vallású, nyelvű. Ugyanis Werbőczy 1517-ben, mint országbíró írta egy másik főúrnak: "Mindenkinek megkülönböztetés nélkül igazságot tartozom szolgáltatni, még ha zsidó, vagy cigány is, csak Magyarország Szent Koronájának alattvalója legyen, aki ezt kéri."

És itt térjünk egy pillanatra az állítólagos két népnévre, ahogy Európa emlékezetében élünk, ez pedig a hungár és az ungár. Ez a két népnév nyilvánvalóan a magukat rómainak nevező bizánci görögöktől származik, akik bennünket iratainkban nemcsak türknek, hanem hungarusnak is neveztek. Az élő beszédben viszont a szó elején a "h" hangot nem ejtették, s így lett az ő ajkukon országuk Hellászból Ellász. A gens Hungarorum esetében, amiről itt szó lehet, az sok nép, sok etnikum, sokféle nyelv, de egy szövetség, egy nemzet. A mi, nagyon derék I. István. királyunk igen bölcsen cselekedett, amikor a sok, talán rokon, de talán mégcsak nemis rokonnyelvű népek - mai kifejezéssel élve - hivatalos nyelvét egy holt nyelvet, a latint tett. Így a nyelv miatt nem lehetett civakodni - és az intézkedést lehetett úgy értelmezni, hogy "demokratikus", hogy "kisebbség-tisztelő".

Sokan bizonyítják, nekem is meggyőződése, hogy - egyéb hitelt érdemlő tanúsítványok mellett - I. István királyunk "Intelmei" bizonyosságul szolgálnak arra, hogy Álmos-Árpád népe a Kárpát-medencébe világos korona-fogalommal érkezett, aminek lényeges eleme volt, hogy az ország és az országot bíró nép, vele minden jog és vagyon, a koronáé. A hozzá tartozó rendet a Vérszerződés tartalmazta, még akkor is, ha egyesek feltételezik, hogy ez a szerződés, Anonymus fogalmazásában, nem teljesen pontos. A Vérszerződés, az Intelmek és az ezt követő Arany Bulla, majd a Szent Korona-eszme, az úgynevezett sarkalatos törvényekben, a magyar történelmi alkotmány gerince. A Corpus Juris Hungarici (Magyar Törvénytár) lapjain

olvashatta közjogi szabályozás, egy több mint ezer évre visszatekintő írott történelmi alkotmány, amelynek érvényességét nem csorbítják az ország életét, vagy területét érintő, külső idegen erő ellenállhatatlan kényszerének következményei.

Kárpát-medencei életünk, több mint ezeréves folyamatában, teljesen új helyzet teremtdött 1944. március 19-én, amikor a Harmadik Birodalom katonai erői megszállták országunk maradék egyharmadát is, miáltal nemzeti önrendelkezésünk, országunk egész területén, tartósan megszűnt. Ez a helyzet akkor sem változott, amikor a megszálló a Szovjetunó Vörös Hadserege lett. Így országunk az alkotmányjogi és a közjogi hiátus állapotába került, ami csak területileg korlátozottan változott 1989-ben, az egyik megszálló kivonultával. Egy idegen katonák által megszállt országban választott országgyűlésnek nincsen se alkotmányteremtő, se alkotmánymódosító ereje. Az ilyen állam lakói nem polgárok, hanem alattvalók. Ez a nemzetközi jog álláspontja.

Megszűnt a történelmi magyar jogfolytonosság is az 1946. évi I. tc. életbeléptetésével. Ez, a "Magyarország államformájáról" intézkedő alkotmány, megszüntette a történelmi magyar állam formáját és államunkat köztársaságnak minősítette. Eddig az időpontig - az úgynevezett népbíróóságok kivételével - a magyar bíróságok ítéleteiket a Szent Korona nevében hozták. Az 1949. évi XX. törvény lett a népköztársaság alkotmánya - közjogilag éppúgy érvénytelen, mint elődje, hiszen a magyar nemzet megkérdézése nélkül, sőt feltehetően ellenére, de minden esetre idegen katonai megszálló erőre támaszkodva született. Nem érdektelen megjegyeznünk, hogy az azóta mindmáig működő magyar kormányok ezt az alkotmányt tekintik érvényesnek, még akkor is, ha közben annyit módosították, hogy - szavahihető szakértők szerint - szövege értelmelmezhetetlen.

Közjogilag tehát érvénytelen az Ideiglenes Nemzetgyűlés (1944) és a Nemzeti Főtanács (1945), a Magyar Köztársaság (1946), a Népköztársaság (1949), a Magyar Köztársaság (1989) és az ezzel kapcsolatos, máig működő Alkotmány. Ide kívánczik Gennadi Shjuganov nyilatkozata, aki az Orosz Duma (Parlament) legnagyobb parlamenti csoportjának tagja. 1994. januárjában kijelentette, hogy az orosz alkotmány tárgyában, az 1993. decemberben lebonyolított Referendum keretében, a választók 58,4 %-a az alkotmányt ugyan elfogadta, de a részvételi arány csak 54,8 % volt. Egy alkotmány érvényességéhez - mondotta - a szavazásra jogosultak többsége kell - ez a mintegy 30 % kevés. Ne feledjük: ott nem volt idegen megszállás.

Mondok egy másik példát is. Lichtenstein hercege, II. Hans-Adam, nemrégiben beperelte a német államot egy festmény tárgyában - a részleteket mellőzöm. Az ügy a német alkotmánybíróság elé került, ahol a keresetet elutasították. A herceg az ügyet továbbvitte a Starssburgban székelő Európai Bíróság elé, ahol a német határozatot jóváhagyták mondván, hogy a német alkotmánybíróság nem ítéltetett másként, mert a német állammal nem kötöttek békét, a politikusok eredménytelenül hivatkoznak az újraegyesítésre, közjogilag a német állami önrendelkezés nincs helyreállítva. Tetszik - nem tetszik: rendezett viszonyok között egy államban mindenképpen felett áll a közjog.

Az utolsó magyar békerendszerű és alkotmányos országgyűlés, az 1938. évi XIX. törvénycikk alapján, általános és titkos választással 1939. június 14-én alakult. Az időközben kitört második világháború miatt az alkotmányosan meghozott 1944. évi VII. törvénycikk az országgyűlés élettartamát a békekötés ratifikálásától számított további félévre meghosszabbította és ugyanilyen törvényes módon lehetővé tette, hogy kényszerhelyzetben külföldön is ülésezhet. Erre már volt példa a történelemben. Így az első világháborúban a menekült szerb parlament Korfu szigetén, a második világháborúban a belga országgyűlés Hollandiában ülésezett.

A magyar országgyűlés a háborús események következtében 1944 végén Sopronba tette át székhelyét, majd az ország legnyugatibb területeinek elvesztése után, 1945. március 29-én elhagyta az országot és Németországba, részben Ausztriába telepedett.

Ebben az időben az államfői tisztség üresedésben volt, így az országgyűlés volt a magyar nép egyetlen alkotmányos és jogfolytonos szerve. A törvényhozói intéző bizottságnak rendelkezésére állott a kormányzó lemondó levele, ám Horthy Miklós a németek fogságából kiszabadulva nyomban kijelentette, hogy lemondása erőszak hatására történt, így az nem volt alkotmányos és ő magát Magyarország kormányzójának tekinti. Ebből kifolyólag az Országtanácsnak 1944 októberi szerepe (nyilas hatalomátvétel) és határozatai ellentétben állanak a magyar alkotmánnyal és semmisnek tekintendők.

Az 1947. augusztus 20-án tartott "Altöttingi Országgyűlés" álláspontja szerint, Magyarországon a kereszténység és a nemzeti állam léte egy időben kezdődik. Az erkölcs, a világnézet, a nemzeti szokások és hagyományok ezer éven keresztül ebből a világból erednek, Magyarország alkotmányos államberendezése a legrégebbi az európai kontinensen, történelmi fejlődés eredménye. Az államnak ezer éven át volt királya és van törvényhozó hatalmat gyakorló országgyűlése.

Az ezeréves alkotmány és a magyar nép felfogása szerint, a nemzet összességében (szimbolikusan a Szent Koronában) van minden jog alapja. Ez a legtisztább demokrácia forrása, amely nem ismer elnyomást, erőszakot, osztálygyűlöletet. Ez, a népi lélekben élő igazi demokrácia évszázadokon át a szabadságnak, az emberszeretetnek és a megértésnek eszméjével és módszereivel uralkodott. A második világháborúban is Magyarország, az emberiség szellemében, a százezrével menekült idegen állampolgároknak kivétel nélkül, menedéket és hazát adott, kiadatásukat a fenyegető kényszer ellenére is megtagadta. A második világháború utolsó évének (1944) egyes jelenségei idegen hatalom el nem hárítható kényszerének minősülnek. Az 1945 óta működő kormányok összetételében és politikai irányuk meg szabásában egyaránt érvényesült a külső hatalmi befolyás. A német, majd az orosz csapatok segítségével életrehívott magyarországi rendszereknek nincs jogalapjuk, jogforrásuk, vagy éppen alkotmányos és törvényes bázisuk. Az úgynevezett Nemzetgyűlés nem dönti meg az 1939-es országgyűlés törvényes és alkotmányos voltát, amely jogait ugyan de facto nem gyakorolja, de jure azonban vitathatatlanul a magyar állameszme egyetlen meglévő törvényes képviselője. Az országgyűlés az ezeréves alkotmány és jogfolytonosság alapján áll és alkotmányellenesnek minősít mindent, ami ellenséges megszállás és terror alatt jött létre. Ezt az országgyűlést

bizonytalan időre elnapolták, de soha fel nem oszlattak. Iratait megőrzésre átadták az Észak-Amerikai Egyesület Államok kormányának.

*Utoljára szabadon választott Országgyűlésünk utolsó határozatai értelmében tehát a Szent Korona jogfolytonossága fön-
náll.*

Ez a közjogi közlemény egyben fényes bizonyítéka annak is, hogy a történelmi alkotmány messze értékesebb, magasabbrendű minden írott, tételes alkotmánynál.

A magyar nemzetnek Európában egyedülállóan szép, nemzeti történelme van, amely a jelenlegi zavaros, ingatag nemzettudatunk szilárd alapja lehetne - ha lenne nemzeti történelemírásunk, és az erre épülő nemzeti jogrendünk helyreállna. Ehhez más nem szükséges, mint minden magyar szilárd elhatározása és Istenünk segítsége.

Az Altöttingi Országgyűlés részletes történetét egyik főszereplője, vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc megírta (Mikes Kelemen Kiadóvállalat, München 1969) és a Vitéz Rend szíves engedelmével a jelen rendezvény kiadványában megjelentjük.

Vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc

Az 1946–1948. évi kommunista-ellenes ellenállási mozgalom ismertetése

Bevezetés

A rendszerváltásnak nevezett idő óta eltelt évek alatt bizonyos erők által futtatott szándékok afelé irányultak, hogy részben az 1956-os forradalom indításának és az események lefolyásának olyan színezetet adjanak, hogy mintegy kommunista párton belüli megújulási szándék hozta volna létre az 1956-os forradalmat. Ugyanilyen formában az utóbbi években az 1946–1948-as években kibontakozott kommunista-ellenes nemzeti ellenállást is szeretnék ezek az erők úgy beállítani, hogy a valóságban nem történt semmi, mert az ÁVO-n és a Katpolon lefolytatott ügyek, amelyek az esetek többségében a bíróságokon végződtek, tulajdonképpen csak az ÁVO, illetve a Katpol által gerjesztett koncepciók ügyek voltak.

Ezek az elképzelések 1956 vonatkozásában szerencsére a bizonyítékok súlya alatt kezdenek megdőlni, azonban az 1946–1956 közötti ellenállás tervszerű és céltudatos létrejöttével kapcsolatban mind ezideig mély hallgatás van.

Jelen előadás, amely személyes megélésen alapul, ennek a hallgatásnak a megtörését jelenti, *mert nem engedhető meg, hogy a nemzet életében ilyen jelentős történések mesterségesen elmaszátolásra kerüljenek.*

Tudom, még egyes történészek részéről is viták adódhatnak, részben, mert nem illik bele az általuk képviselt koncepcióba, részben pedig a dokumentumok zömmel még elrejtve maradtak. Ezért szánom figyelemfelhívónak ezt az előadást, hogy a jövő történészei, akik már mentesek lesznek minden ideológiai befolyástól, tudjanak róla, hogy ezirányban kutatásokat kell folytatni.

Előzmények

Az Egyesült Királyság 1945. évben már tartott attól, hogy az amerikaiak az első háború utáni magatartásukat követve, ismét magukra fogják hagyni Európát, s ilyen körülmények között féltek, hogy egyedül kell majd szembenézzenek a Szovjetunióval, amelynek mérhetetlen területszerzési vágyát és ideológiai terjeszkedését igencsak jól ismerték a Dawning Street 10-ben.

Az akkori Európa nagyon kedvező állapotban volt, hogy az oroszok elképzeléseiket megvalósíthassák. Németország romokban és kivérezve, Olaszország hasonlóan – és nagy tömegek a kommunizmusban látták a jövő lehetőségeit, hasonlóan Franciaországhoz. A Balkánon Tito uralkodott, s bár némi önálló politikával kísérletezett, egy fegyveres összecsapás esetén nem lehetett kétséges, melyik oldalon fog harcolni.

Görögország háború előtti állapotban – a kommunisták a hatalom átvétele előtt állottak. Lengyelország és a közép-európai országok orosz megszállás alatt vannak. Ilyen körülmények között néztek szembe az angolok a várható eseményekkel. Ezért igyekeztek Észak-Németországban, Dániában és Norvégiában fogságba esett katonatömeget lefegyverezni, de zárt hadrendben tartani.

1946 elején a különböző észak-németországi lágerekben lévő fiatal hivatásos tiszteket kiemelték és egy Eiselheide helység közelében lévő nagy fogolytáborba szállították, amely korábban orosz tábor volt – majd német hadifoglyokkal töltötték meg. Itt nem mint hadifoglyokat kezeltek bennünket, rendes barakkokban szállásoltak el és eleinte az angol konyháról, pár hét múlva a kórház számára adott étkezést kaptuk. Mint rangidős tiszt, Gunda gyalogos ezredes tartotta az angol parancsnoksággal a kapcsolatot, akivel közölték, hogy itt kerülnek a különböző táborokból összevonandó tisztek gyűjtésre, majd tovább szállítanak bennünket – feltehetően – nem Németország területére. Nem mondták ki ugyan, de minden jel arra utalt, hogy átképzésre kerülünk. Ez az állapot körülbelül március közepéig tartott. Ekkor hívták Gunda alezredest és közölték vele, hogy hadifogolynak tekintenek bennünket. A tábort (kb. 30 ezer fő) kiürítik a németektől és az egész észak-német térségből ide vonják össze a magyar alakulatokat.

Elrendelték továbbá, hogy állíttassa fel a magyar tábor-törzset a tábor működtetésére és a beérkező alakulatok fogadására. Ez az intézkedés akkor érthetetlen volt számunkra, de talán akkoriban dőlt el, hogy az amerikaiak nem fognak kivonulni az ügyből. Így Angliának a volt ellenség katonatömegeire a továbbiakban nem lesz szüksége.

A helyzet így bizonyos mértékig tisztázódott, de távolról sem volt kedvező a nagypolitika a nyugati hatalmak számára. Ugyanis a közvélemény megkövetelte, hogy az amerikai hadsereget a japán vereség után leszereljék. Négy éven keresztül az orosz szövetséges népszerűsítése folyt minden területen igen nagy sikerrel és egy demokráciában nem lehet a társadalommal egyik napról a másikra elfogadtatni, hogy a tegnapi nagyszerű szövetséges mára halálos veszedelmmé és ellenséggé váljon.

A felső vezetés akkor már felismerte, hogy az oroszoknak eszük ágában sincs leszerelni, vagy a korábbi egyezményeket betartani. A háborúban erősem megtépázott hadseregeiket rendezték, felhasználva azokat a hatalmas nyugati készleteket is, amiket korábban részükre szállítottak. Az orosz támadás időpontját a nyugati elemzők várhatóan 1947 végére, illetve 1948 elejére várták – figyelemmel a tél-tábornok nyújtotta – számukra mindig kedvező lehetőségekre.

A nyugati oldalon egyetlen hathatós dolog maradt, az általuk birtokolt atombomba elrettentő ereje. Politikai és katonai vezetésüknek elsősorban saját közvéleményük ellen kellett fellépni, illetve igyekezni azt megfordítani. Ez nem volt egyszerű feladat, mert különösen az amerikai társadalom – elsősorban az értelmiség – erősen megfertőződött volt már erre az időre az úgynevezett szalon-bolsevizmussal.

Nos, a tények rideg szorításában némileg leegyszerűsítve, a Nyugatnak két lehetőség megoldására kellett felkészülnie.

1. Lehetőség:

Az oroszok megindítják támadásukat Nyugat lerohanására. Mivel számottevő katonai erő nem állt a nyugatiaknak ebben a térségben rendelkezésére, nem volt kétséges, hogy az orosz tankhadseregek két vagy három hét alatt elérték a csatornát, azaz az egész kontinenst birtokba veszik. Két pontot azonban a Nyugatnak mindenképpen tartania kellett, elkerülendő, hogy a későbbiek folyamán ismét nagy rizikóval járó partraszállást kelljen végrehajtaniuk. Erre a célra a legalkalmasabbnak Európában az Ibér-félsziget mutatkozott, míg keleten a Kaukázus és a Dardanellák. Mindkét terület igen magas helyeivel lehetőséget adott számukra viszonylag kis erővel való eredményes védekezésre. A későbbiek folyamán pedig a támadó ékeik e két területről történő behatolásra az oroszok ellen. Ezzel a védelemmel lehetővé tudták volna tenni, hogy a spanyol félsziget a későbbiek folyamán támadó hadművelet kiinduló bázisává válhasson, hasonlóan a keleti területekhez, ahol addig is lehetetlenné tudták tenni az oroszok kijutását a Földközi-tengerre, valamint védték az arab térség olaját. (Nagy valószínűséggel ennek a tervnek volt a következménye, hogy a spanyol fasiszta rendszer jó időre átmenthette magát.)

Nem szabad elfelejteni, hogy ebben az időben a nyugati hatalmak elsöprő légi és tengeri fölény birtokában voltak. Ez tette volna lehetővé számukra a mérhetetlenül megnyúlt orosz utánpótlási vonalak szisztematikus szétbombázását, hiszen a zömmel lerombolt Európa semmi olyan tartalékkal nem rendelkezett, amit az oroszok számottevően felhasználhattak volna. Természetesen az atombomba is bevetésre került volna. A továbbiakban elkezdték kiépíteni a már megszállt és a még megszállandó országokban az ellenállási mozgalmak kemény magjait, amelyek köré az elkövetkező időben szándékoztak kiépíteni széleskörű nemzeti ellenállást, amely a háború kirobbanása után egyre fokozódó erővel rombolni tudta volna az orosz utánpótlási vonalakat. (Tulajdonképpen itt értünk ahhoz a ponthoz, amely miatt az eddig ismertetettek alapot szolgáltattak.)

A felkészülés egy-két éve után átfogó, nagy támadás indult volna a nyugatiak részéről, amely azonban már egy teljesen lerombolt és megtizedelt kontinenst tudott volna csak felszabadítani.

2. Lehetőség

Az oroszok nem merik vállalni a támadást – félve az atomcsapástól. A Nyugatnak ideje marad a védekezés megszervezésére. Elkövetkezik a hidegháború kora – itt-ott meleg háborúkkal is tarkítva. Az események ismertek. A szovjetnek odadobott államoknak negyven évébe került és még ki tudja hány évtizedbe, amíg a normális értékrendek a helyükre kerülhetnek.

A magyarországi helyzet a háború után 1948-ig

Az ország szovjet megszállás alá került, noha névlegesen a békeszerződés aláírása után független országnak nyilvánították. A Kiszgadzapárt országos győzelme megmutatta, hogy a nemzet többsége nem akarta elfogadni a kommunizmus semmilyen változatát sem.

Azokban a generációkban még magától értetődő természetességgel élt a nemzethez való ragaszkodás és ha kell, az áldozatvállalás kötelessége is.

A földosztással régi és jogos sérelmek oldódtak fel. A parasztság, mint a legjelentősebb nemzetfenntartó elem, életformájában és szellemiségében a régi életét élte. Közülük többszázezren hadifogságban voltak még. A Nyugatra menekültek közül sok tízezer a migrációt választotta.

Ha nagy általánosságban nézzük a dolgokat, úgy tűnik, demokrácia volt – ám a belügyminisztérium orosz parancsra kommunista kézben volt –, ugyancsak a mind rettegettebb hírnévnek “örvendő” ÁVO és Katonapolitikai osztály.

Ezek működése független volt a kormánytól, illetve annak nem volt beleszólása tevékenységükbe.

Ugyanez vonatkozik az eleinte minden törvényes alapot nélkülöző népbíróságok munkájára is. Ezek tették lehetővé, hogy a háborús bűnöket elkövetőkön kívül – már ezekben az időkben is – olyan embereket kivégezzenek, illetve meghurcoljanak, akik, vagy személyes bosszúnak, vagy az oroszok bosszúvágyának estek áldozatul. Ugyanis ők sohasem bocsátották meg a magyarságnak, hogy a magyarországi harcok hónapokra lelassították az orosz előnyomulást. Ez tette ugyanis lehetetlenné számukra azt a mindmáig titkolt szándékukat, hogy már akkor ki tudjanak jutni Európa térségeibe.

Ezek a tények tulajdonképpen azt bizonyítják, hogy valójában csak látszatdemokrácia volt. Ezt azonban a széles tömegek még nem érezték a bőrükön, hanem keményen dolgoztak és rövidesen szinte gazdasági csodát csináltak.

Az ország széles tömegei azonban még mindig nemzetben gondolkodtak és szerettek volna valóban demokráciában élni. Volt párezer orosz érdekeket képviselő – részben onnan hazatért, részben itthoni szekértolójuk. Volt egy-két százezer oppor-tunista, akik az erősebbnek ígérkezők szekerét kezdték tolni – ezek azonban a többséghez képest akkor még elenyésző kisebbségben voltak.

A munkásság jelentős része szociáldemokrata szimpatizáns volt, de a valódi szociáldemokrácia eszméivel. Sok jószándékú, főleg értelmiségi valóban hitte, hogy tiszta demokrácia építhető. Sajnos, az események bebizonyították naivitásukat. Azoknak lett igazuk, akik az első perctől fogva látták, hogy itt csak színház folyik a nyugati gyanú elaltatására – és a mosolygó árarcok mögött már villognak az éles farkasfogak, amelyek ugyan néha már láthatóan is megvillantak egy-egy mondvacsinált per kapcsán vagy a többségi párt felszalámizálásakor.

De hát a pártokba már eleve beépített – kettős tagságú – vezetők voltak zömmel és különben is kényelmesebb volt nem észrevenni, illetve a fejet a homokba dugni.

A fentieket figyelembe véve a helyzet kedvező volt egy nemzeti ellenállási mozgalom kibontakozására.

Az eddig leírtak, illetve elmondottak látszólag nem tartoznak az előadás témaköréhez. Azonban az akkori világpolitikai és magyarországi helyzet ismerete nélkül lehetetlen lenne a továbbiakban ismertetett események háttérének és összefüggéseinek megértése.

Maga a Mozgalom

1946 áprilisában az eselheidi fogolytáborban meg kellett alakítani a magyar parancsnokságot és a leendő 30 ezer fős tábor működtetéséhez szükséges különböző törzseket. Engem a munkástörzs-század vezetésével bíztak meg.

Ez a beosztás minden műhely, szállítás, konyha, fürdő, tábori kis vasút, raktárak, nagyobb alkalmi munkák működtetéséért, megszervezéséért volt felelős.

A szállítások bonyolítása során a tábor időnként el kellett hagyni, így olyan igazolványt kaptam, ami feljogosított nemcsak a fogolytábor kapuján való átlépésre, hanem azt el is hagyhattam. Az igazolvány átvételekor a tábor segédtisztjének becsületszavas, írásos nyilatkozatot kellett adjak, hogy az igazolványt nem fogom felhasználni szökéshez.

A folyó ügyek intézése során általában naponta jelentkeznem kellett a segédtisztnél. A kapcsolat kizárólag ügyintézésekre szorítkozott, korrekt, de mindkét részlől távolságtartó magatartással. Egyik alkalommal a segédtiszt mellett egy eddig sohasem látott őrnagy is jelen volt. Nem mutatkozott be. Végighallgatta az eligazítást, majd miután a segédtisztet elhívták, ottmaradt az irodában. Néhány semmitmondó mondat után a segédtiszt visszatért és elbocsátott.

A következő nap újra ott volt az őrnagy, majd felkért, hogy menjek vele egy másik irodába. Itt először Magyarországról kérdezett, majd végzettségemről és katonai múltamról. Külön ki kellett térjek arra, hogy volt-e kapcsolatom fasiszta jellegű párttal, illetve baloldali jellegű megmozdulással. Közöltem, hogy a magyar királyi hadseregben a hivatásos tisztek nem politizáltak, ha csak az nem volt politika, hogy a bolsevizmus minden fajtáját gyűlöltük és a magyarság halálos veszedelmének tartottuk. A továbbiakban családi háttéremről is kérdezett (származás, vagyoni helyzet, stb.). A beszélgetés után mintegy tíz napig nem láttam, majd telefonon szólt az irodámba, hogy keressem fel.

Jelentkezésem után felállt és kézfogással üdvözölt. Be is mutatkozott, bár sejtettem, hogy fedőnevet használ. Röviden beszélt a nagypolitikáról, majd részletesebben a magyar állapotokról és a várható fejleményekről, most már nyíltan beszélve a nyugat-kelet konfrontáció valószínűségéről.

Ezek után nyíltan megkérdezte, vállalnék-e szervezetükben olyan munkát, amely Hazám érdekeit is szolgálja. Megkérdeztem, hogy mi az ő szervezetük, mert ezt még nem említette. Nos az Intelligence Service – mondta halvány mosollyal. Erre azt válaszoltam, hogy én a magyar királyi hadsereg hivatásos tisztje vagyok, s mint ilyen, semmilyen idegen szervezet – pláne titkos szolgálat tagja nem lehetek és nem is tartom összeegyeztethetőnek katonai becsületemmel. Jó, jó – válaszolta, de otthon gyakorlatban már nem létezik a királyság és a királyi honvédség sem. Ez mind nem változtat azon, amit mondtam – válaszoltam.

Rövid gondolkodás után közölte, hogy értékeli álláspontomat, de magyar szervezet keretén belül hajlandó lennék-e a bolsevizmus ellen tevékenykedni – velük szövetségben. A leghőbb vágyam lenne – válaszoltam, de nem hiszem, hogy itt a táborban lenne ilyen szervezet. Otthonról pedig több mint egy éve semmilyen hírem nincsen. Természetesen itt nem létezik, de otthon már alakulóban van, s ahhoz kellene csatlakoznia – mondta.

Nyomatékosan felhívta a figyelmemet, hogy angol tisztek előtt sem beszélhetek arról, ami kettőnk között történt. A táborból meg kell szöknöm és át kell menjek amerikai zónába, mert a hadifoglyok szervezett hazaszállítására az észak-német térségből nem tudni még, mikor fog sor kerülni. Részben pedig párhetes amerikai zónában való tartózkodással nem lesz egyértelmű hozzájuk való kapcsolódásom – lebukás esetén. Felhívta figyelmemet, hogy próbáljak kapcsolatokat teremteni az amerikai zónában a már alakulatokban lévő katonai emigrációs csoportokkal, amely csoportok a későbbiekben MHBK, azaz Magyar Harcosok Bajtársi Közösségeként jött létre, de sehol sem fedhetem fel a vele való kapcsolatomat. Megadott egy nevet, egy jelszót és egy telefonszámot, akivel a hazatértem után fel kell vegyen a kapcsolatot és ahonnan a további utasításokat megkapom. Ezeket nem írhattam le, hanem meg kellett tanuljam.

Továbbá közölte, hogy a táborból való szökésemet magamnak kell megszervezni, azt semmilyen vonatkozásban vele nem lehet kapcsolatba hozni. Magyarországra érkezésemig és a megadott számon való bejelentkezésemig magamra leszek utalva.

Az egységemben tevékenykedő két huszár hadapródiskolás növendék szökési szándékáról tudtam, mivel megkérdezték, nem akarok-e velük tartani.

Az egyik fiú szülei Bajorországban éltek és azokkal már megvolt a postakapcsolatuk. Kapóra jött az ajánlat, igent mondtam, s megkezdtük az előkészületeket. Mindenekelőtt az angol segédtisztnél való jelentkezés során visszakérem a nyilatkozatomat. Nevetve mondta, hogy minden hadifogoly joga a szökés megkísérlése, nekik meg kötelességük annak meggátolása.

A drótsövény átvágásával kezdtük a kijutást. Elszakadásunk esetére egy találkozó hely volt megbeszélve, ahol maximum egy hetet várnak egymásra. Ez a hely közel esett a zónahatárhoz, mert akkor még a zónákat csak útleveleszerű engedéllyel lehetett átlépni. Hajnali három óra körül kíséreltük meg a kijutást. Én utolsónak mentem és elkapott a fényszóró. A két elsőnek sikerült elhagyni a tábor, engem elfogtak. Reggelig az őrszobán voltam, majd a segédtiszt elé vezettek. Nevetve mondta, hogy előre közölte, hogy ez lesz a vége, majd intézkedett, hogy vigyenek le a fogdába. Három nap múlva felhívott az irodába és visszahelyezett korábbi beosztásomba, valamint vissza akarta kérni a nyilatkozatomat. Nem adtam át.

Két nap múlva egy teherautó szerszámosládájában sikerült elhagynom a tábor, s eljutottam a találkozási helyre. Három

nap múlva elég viszontagságos körülmények között eljutottunk a célunkhoz. Egy bajor faluban voltunk Bad Eibling közelében, ahol az ott lévő magyar gh-s egység valami összeköttetés révén amerikai ellátásban részesült. Minket is sikerült létszámba vetetni. A baj csak az volt számunkra, hogy belátható időn belül az amerikai zónából sem indultak szállítások haza. Ez a késlekedés viszont lehetővé tette számomra, hogy magyar emigrációs csoportokkal kapcsolatba kerülhessek. Kora ősszel egy kórházszerelvény indult haza, amelyre sikerült feljutnunk. Egy hét után a kaposvári szűrőállomáson letartóztattak és elszállítottak a Katonapolitikai osztályra, amely akkor a Nádor utcában volt. A kihallgatásom kezdetén közölték, hogy feljelentés érkezett ellenem, hogy keményen bántam a legénységgel. A későbbiek során azonban ez a téma szóba sem került. A kinti kapcsolataim körül folyt a kihallgatás – csak az amerikai zóna vonatkozásában. Négy hónapig voltam bent. Néha két hétig sem szóltak hozzám, majd napokon keresztül éjjel-nappal váltott előadók kérdeztek. Négy hónap után először átszállítottak a Margit körüti katonai fegyházba. Azonban az iratok alapján az ügyeletes katonai ügyész nem látott vádemelési lehetőséget és nem fogadott be. A kíséret visszavitt a kápol-ra, ahonnan másnap kiengedtek.

Szabadulásom után jelentkezni kellett a katonai parancsnokságon. Kérdésükre közöltem, hogy a továbbiakban nem akarok a hadsereg kötelékébe tartozni.

Úgy döntöttem, hogy egy hónapig nem veszem fel a kapcsolatot a megadott telefonszámmal, nehogy esetleges megfigyelésem során baj legyen. Ez alatt az idő alatt személyes ügyeimre intéztem és bejártam a Műegyetem gépészeti szakára előadásokra, ahol Ludovika akadémiai végzettségem alapján két év hallgatását elengedték.

Sógorom, aki szintén magyar királyi tiszt volt, de nem volt hadifogságban, szintén oda járt az építő mérnöki karra, s már az utolsó évet hallgatta. Egy napon bent találkozva megismertetett egy B. I. nevű volt magyar királyi utász főhadnaggyal, aki évfolyamtársa volt. Pár semmitmondó szó után elköszönt, de másnap megkeresett és hosszabb beszélgetés, érdeklődés után megkérdezte, hogy segíteném-e őt kommunista-ellenes tevékenységében. Másnapra mondtam, hogy választ adok. Este érdeklődtem sógoromnál az illető után, aki közölte, hogy az illető nagybátyja a háború előtt kormánytag volt és tábornok, s így a családi háttér bizalomkeltőnek látszik. Ezek után hagytam magam beszervezni a csoportjába – természetesen nem felfedve az én valódi helyzetemet.

Figyeltem, hogy nem követnek-e és miután nem észleltem és az egy hónap is eltelt, utcai fülkéből felhívtam a megadott telefonszámot és bejelentkeztem a megadott jelszóval.

A viszontválaszból meggyőződtem, hogy a kapcsolat létrejött.

A találkozón megjelent személytől egy újabb telefonszámot és jelszót kaptam, amit meg kellett tanulnom. Két napon belül kellett jelentkezni. A továbbiakban részletesen be kellett számolnom a kat-polon történetéről – különös tekintettel arról, hogy mi volt az érdeklődésük középpontjában; valamint átadott egy gépelt papírlapot egy teljesen semmitmondó szöveggel, amit majd az új kapcsolatomnál kell átadjak. Közölte, hogy további sorsomról és a dolgomról ott fognak határozni. Utasított, hogy az ő számát és a jelszót továbbra is tartsam fejben, de csak létfontosságú esetben jelentkezhetem, vagy ha az általa megnevezett képű üdvözlő kártyát kapok.

A megadott számon bejelentkeztem és a megbeszélt találkozón Vennesz Boldizsár néven bemutatkozó úrral ismerkedtem meg – volt m. kir. őrnagy.

Mint a későbbiek során beigazolódott, ez volt a valódi neve. Én is saját nevemet használtam.

Rövidesen egy idősebb úrral találkoztunk, aki nagyon ismerős volt. Először apám után érdeklődött, hogy mi volt a keresztnéve. Mi volt a foglalkozása és hogy volt-e tanár a Ludovika Akadémián. A megfelelő válaszok után megmondta a nevét: v. Szinay Béla tábornok. Apám jó ismerőse volt és mint gyerek, többször találkoztunk társaságban és a tenispályán. Pár kérdést tett fel a múltammal kapcsolatban. Közölte, hogy az ellenállási mozgalomnak ő a katonai vezetője és szüksége volna egy olyan megbízható fiatalemberre, aki mellette összekötő futár, illetve mindenféle, általa meghatározott feladatot ellátna. Kérdésére, hogy vállalnám-e, azonnal igent mondtam. Bár részletes betekintésem a mozgalom egészére nem volt – igaz, hogy csak arról akartam tudni, amit elkerülhetetlenül ismernem kellett –, mégis kialakult bennem a mozgalom szervezeti felépítése mint egész.

A mozgalom két fő vonalon futott; katonai és politikai vonalon. A két vonalnak nem volt átfedése csak a két vezető személyén keresztül.

A politikai vonal vezetője Haller István nyugállományú kultuszminiszter volt. A szervezet keresztény szociális beállítottságú volt. Tudtommal igen sok akkori politikus is szimpatizált a gondolattal és támogatta politikai vonalukat – persze titokban –, hiszen véleményük szerint nem volt ajánlatos a nyílt színvallás.

Ugyanakkor a becsületes, valóban magyar érzelmű politikusok előtt mind nyilvánvalóbbá lett a Kommunista Párt két-színű játéka a hatalom egyedurti birtoklása érdekében.

Tudtommal a politikai vonal legalizálását szerették volna elérni egy keresztény szociális párt megalakításával, ez azonban előttem ismeretlen okok miatt nem jött létre.

A katonai vonal igen támogatta volna a legális párt létrejöttét, hiszen annak szervezetei ideális támogatást adhattak volna. Ismereteim szerint a politikai vonal tervezése és felépítése laza kapcsolatok létrehozásával mintegy a jövőre utaló szándék-megállapodással történt. Bár a későbbiek során a börtönökben igen sok olyan mozgalom lebukottaival találkoztam, akik időben és térben igen különböző adottságokkal rendelkeztek, nem is tudtak egymásról, de számomra felismerhető volt a közös indítás. Ez azt bizonyítja, hogy az alapmozgalom kiiktatása után egyes csoportok tovább szervezkedtek és ténykedtek, amíg valami véletlen vagy ávós beépülés miatt le nem buktak. A tagok nagy részének fogalma sem volt a valódi összefüggésekről, akik pedig tudtak valamit, igencsak fontosnak tartották – saját érdekükből is – a hallgatást.

A katonai vonal szervezése sokkal határozottabb és kötöttebb formák között történt – annál is inkább, mivel a mozgalom

fő célkitűzése ezt a vonalat kellett hogy előnyben részesítse. A feladat teljesíthetősége pedig nem tette lehetővé a laza szervezettséget.

A katonai vezető v. Szinay Béla volt, aki kisszámú törzsével szervezte, illetve összefogta az egységeket. A szervezetek sejtyszerűen épültek ki az alábbiak szerint: a legkisebb egység a raj volt, ami 8–15 főig terjedt létszámban, általában egy helységről. A tagok tudtak egymásról, de sohasem jöttek gyűlésszerűen össze.

A raj élén a rajparancsnok állt, aki felettes szervével is tartotta a kapcsolatot. Rajta kívül csak a helyettes ismerhette a szakaszparancsnok címét, de csak a rajparancsnok kiesése után léphetett érintkezésbe vele.

Egy szakasz három rajból állt, egy század pedig három szakaszból. Három század alkotott egy zászlóaljat, három zászlóalj pedig egy ezredet. Az ezred volt a legmagasabb szervezeti egység. Az ezredparancsnokok az országos parancsnokkal tartották a kapcsolatot. Egymásról nem volt tudomásuk. A felépítés és összeköttetés azonos volt a rajnál ismertetett elvekkel.

A fentiekén kívül szerveződtek speciális egységek is, úgymint nehezebb feladatokat megoldani képes robbantó, illetve híradós egységek.

Ezek általában ezredhez vagy főparancsnoksághoz voltak kapcsolva, mint közvetlenek. Az országok parancsnoksághoz kapcsolódott hasonlóan konspiratív módon a hírszerző szervezet, valamint a vezérkari feladatok megoldására létrejött csoport. Ennek a csoportnak az általános szervezés időszakában nem volt különösebb feladata. Tudomásom szerint személyre kiadott feladatok megoldásán dolgoztak szigorúan emlékeztetve hagyatkozva, ugyanis túl veszélyes lett volna írásbeli anyag megtartása, mert mint volt vezérkari tisztek, minden pillanatban a Katonapolitikai Osztály érdeklődésére számíthattak. Ezek a feladatok általában légi utánpótlási feladatok megszervezésére, a híradós lánc operatív jövőbeli működtetésére, hazai vonatkozású szállítási feladatok megoldására, rejtett raktárak láncolatának létrehozására, valamint adott hadműveleti elképzelések kidolgozására vonatkoztak.

Az elképzelések szerint az orosz támadás megindítása után eleinte korlátozott cselekmények indultak volna főképpen vasút-, út- és hídrombolásra az orosz utánpótlási vonalakon – a későbbiek folyamán szerelvények, kísérő egységek rácsapászerű pusztítása, majd a későbbiek folyamán a nyugati támadás kezdetének megindulása után sikerességének függvényében, a ténykedés általános felkelésbe fordulhat az ország felszabadítására. Tehát ebben az *előkészületi szakaszban*, amikor még a nyugat-kelet közötti összecsapás nem történt meg, a *fő feladat csak a szervezésre korlátozódott* – hogy az események megindulásakor már kész szervezet álljon rendelkezésre. A másik lényeges dolog a kellő óvatosság volt. A kiképzéssel nem kellett foglalkozni, mert a tagság mind katonaviselt ember volt – nagyrésze frontszolgálatnál a háta mögött. Vidéken a parasztság körében jelentősen haladt a szervezés, de az ipari munkásság között is szép számmal alakultak egységek. Ebben az időben ugyanis még az emberek döntő többsége hitt a nemzethez való kötődésben és természetesnek tartotta a haza iránti áldozatvállalást.

Ehhez az is hozzásegített, hogy az orosz hadsereg megmutatta valódi arcát és sok emberben szertefoszlott az esetleges korábbi illúzió. Ezt mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy árulók sehol nem voltak és be sem tudtak épülni, pedig mind a magyar, mind a szovjet elhárítás igencsak tevékenykedett.

Ebben az időben két fő feladattal foglalkoztam: az egyik a futárszolgálat volt, ami azt jelentette, hogy rejtjelezett szövegeket hoztam és vittem. A levelek megírása, illetve elolvasása egy dupla sablon egymásra fektetésével vált lehetségessé. A sablonok rejtkehelyét nem ismertem, csak azt tudtam, hogy teljesen külön vannak elhelyezve – így ha az egyik illetéktelen kezekbe is került volna, nem lehetett a szöveget megfejteni. Az, hogy hol és kik írták ezeket a szövegeket, előttem ismeretlen volt. A másik feladatom találkozások megszervezése és biztosítása volt. Ez mindig az adott feladatnak legmegfelelőbb helyen és módon szerveződött meg. A későbbiek folyamán véletlenül tagja lettem egy ifjúsági csoportnak, amit a Fő utcai kapucinus rendház patronált; ők foglalkoztak a tagsággal, pingpong-asztallal biztosítottak egy klubszobát, valamint ifjúsági színjátszó csoportot szerveztek. Itt pezsgő ifjúsági élet folyt. A rendezvényeken szülők és rokonok is résztvettek, így az idősebb korosztálynak a jelenléte sem volt rendkívüli. Ez adta az ötletet – miután alaposan megismerkedtem a körülményekkel –, hogy ideális hely volna a találkozások helyszínének. A rendház harmadrendű civil tagja volt v. Somogyváry Gyula (Gyula diák), aki a rendezvények patronálója volt. Valamint szervezetünk politikai vonalának tagja, aki azonban az én szerepemet nem ismerte. Gyula fia a Ludovikán nekem osztálytársam volt és jó barátom, ismerte a szerepemet, hiszen ő is tagja volt a katonai szervezetnek, segítve a találkozások létrehozásában és biztosításában. Ilyen körülmények között igen jó döntésnek bizonyult a hely kiválasztása. A megbeszéléseken általában nem vettem részt, mert azon nem tartoztak rám, de amit ismernem kellett, arról mindig tájékoztatást kaptam. A találkozók hely 1948 június végéig működött. Ekkor kezdtük tapasztalni, hogy a kerületi kommunista és ifjú kommunista szervezetek élénken érdeklődnek a rendházban működő ifjúsági csoport iránt. Bár a későbbiek folyamán rövidesen kiderült, hogy ez csak az egyházi vonatkozású dolgok elleni kellemtelenség volt. Azonnali hatállyal megszüntettük a mozgalommal kapcsolatos további jelenlétet.

A B. I.-vel kapcsolatos tevékenységem csak néhány fő beszerzésére korlátozódott, valamint megszerveztem neki a kért neveket a katonapolitikai osztállyal kapcsolatban. Természetesen továbbra sem tudott semmit valódi tevékenységemről. Próbáltam nyomára bukkanni, hogy hol kötődik szervezeteinkhez, de nem sikerült, annál is inkább, mert a sejtrendszer kiválóan működött. Akkor legalábbis azt hittem. De 1948 február táján történt valami, ami más megvilágításba hozta a dolgokat. Ugyanis azután, hogy átadtam neki a katonapolitikai osztály beosztottainak jegyzékét, rövidesen új találkozóra hívott. Itt nem egyedül jelent meg, hanem egy kb. 25 év körüli fiatalemberrel, akit T. L. néven mutatott be, mint felső kapcsolatát.

B. I. rövidesen elment és magunkra hagyott.

T. L. megkért, hogy kísérjem fel a lakására, mert azt biztonságosabbnak tartja. A belvárosi lakásába mentünk, ahol egy

hall-szerű helyiségben ültetett le, s ő mutatta meg, hogy hova üljek. Kb. 5 percig volt távol. Nekem kezdett a dolog nem tetszeni. A lakásnak nem volt otthon-jellege, inkább egy konspirációs célú helyiség benyomását keltette. Most már gyanús lett az is, hogy miért jelölte ki az ülőhelyemet. Meg voltam győződve, hogy közben lefényképeztek. (Érzésem helyesnek bizonyult; később az ÁVO-n elém tették a fényképet.) Nehogy gyanút keltsek, ott maradtam ülve, míg T. L. vissza nem jött. Sajnálkozva mondta, hogy fontos telefonüzenetet kapott és azonnal el kell mennie, de rövidesen jelentkezni fog. Most már biztos voltam, hogy T. L. az ÁVO embere. B. I. szerepe akkor még nem volt világos előttem, de nem kockáztathattam meg, hogy figyelmeztessem, hiszen a képen ő már mindenképpen benne volt. Persze (ami még kellemetlenebb volt) én is. Ha pedig ő is provokátor, akkor ha figyelmeztetem, rájönnek, hogy átláttam rajtuk és biztos az azonnali letartóztatásom.

A dolgot azonnal jelentettem a főnökömnek, aki egy hétre minden munka alól felmentett és ez alatti időre megfigyelés alatt tartottak. De az eredmény teljesen negatív volt. A másik oldal annyira jelentéktelennek tartott, hogy nem figyeltettek. A kapott utasításnak megfelelően a B. I. vonallal csak a legszükségesebb kapcsolatot tartottam fenn a későbbiek során. Így jött el – ha jól emlékszem – május vége. Egy napon a találkozóra a főnököm Vennesz Boldizsárral együtt jött el. Mindketten izgatottnak és lehangoltan látszottak. Elmondták, hogy a legutolsó összekötő anyagban olyan tájékoztatást kaptak, hogy a nagy politikai fejlemény következtében az oroszok nem fogják merni Nyugat megtámadását pár éven belül elindítani, *így a mozgalommal kapcsolatos eredeti elképzelések a valóságban okafogyottak lettek.* A mozgalom szervezése, amely meglehetősen előre haladott állapotban volt, elvesztette célját.

Eddig is nagy lehetőség volt arra, hogy az elhárítás sikeresen be tudjon épülni, hiszen ők sem estek a fejükre és számolniuk kellett ilyen szervezkedéssel. Annak ellenére, mondta a főnököm, hogy a nyugatiak szívesen vennék, ha a szervezetet működtetnék, az ellenállási mozgalom politikai és katonai vezetése úgy döntött, hogy a szervezkedést nem szabad folytatni, illetve minden már meglévő kapcsolatot meg kell szüntetni.

Ugyancsak el kell szakítani azokat a kapcsolatokat is, amelyek a külföldi titkos szolgálatokkal létesültek. Az angolon kívül léteztek kapcsolatok az amerikai, a francia és természetesen a nyugati magyar szervezetekkel.

Mind a politikai, mint a katonai vezetés úgy ítélte meg a helyzetet, hogy a politikai fejlemények függvényében a következő évek, esetleg évtizedek nem fognak változást hozni az ország sorsába, s ha mégis változik valami, az csak rosszabbodás lehet, azaz a teljes kommunista hatalomátvétel. Ezért nem szabad semmiképpen a nemzethez hű mozgalom tagjait feláldozni most már idegen érdekek szolgálatába. Az ugyanis teljesen valószínűtlen, hogy egy ilyen nagy szervezetet ne tudjanak idővel felgöngyölni, most más légüres térben való működtetése esetén.

Megkérdezték, hogy B. I.-vel való kapcsolatom létezik-e még. Igenlő válaszom után azt kérdezte a főnököm, hogy a nyomok eltüntetésének érdekében vállalnék-e letartóztatást. Ez a lehetőség mindig fennállt attól a pillanattól, ahogy a mozgalomhoz csatlakoztam. Vállalom – válaszoltam. Akkor pedig az lesz a dolgod – kaptam a további utasítást –, hogy ugyan csak sejtyszerűen a B. I. vonalra rá kell kötni a vezetőség által meghatározott személyeket, akik majd a szükséges mélységig maguk is további sejteteket hoznak létre az ÁVO által futtatott összeesküvésben. Ez ugyan biztos letartóztatással fog járni, de megvan arra a jó eshetőség, *hogy a valódi szervezkedés vezetősége, illetve kapcsolódó részei eltűnhetnek egy – az ÁVO által kezdeményezett összeesküvés illegálitásában.*

A következő hónapok kétirányú ténykedés megfeszített munkájával teltek el.

Az első és leglényegesebb dolog az volt, hogy csak egységvezetői szinten lesz egészen a rajig mindenki utasítva nemcsak a szervezet további működésének a megszüntetésére, továbbá a fel- és lemenő kapcsolatok azonnali megszakítására. Ezek a kapcsolat-megszüntetések századszint felett központilag kidolgozott terv szerint mentek végbe.

Ha kellett, nyom nélküli elköltöztetésekkel, illetve nyugatra való kijuttatásokkal, stb. augusztus eleje körül már minden megtörtént, ami szükséges volt és csak reménykedni lehetett, hogy nem jön egy banánhéj.

A másik vonal az ÁVO vonalán történő szervezkedés bonyolítása volt.

Úgy tudom, hogy mindenki, aki érintve volt, önként vállalta a szerepét, bár elképzelhető, hogy olyan valaki is az ÁVO látószögébe került, aki nem tervszerűen tartozott oda.

Augusztus 15-e körül olyan híreket kaptunk, hogy Hadváry ezredest szervezkedés és kémkedés (francia 2 iroda) miatt letartóztatták. Állítólag egy gépkocsibaleset során talált iratok szolgáltattak bizonyítékokat. A dolgok akkor már tőlünk függetlenül alakultak és nem tehattünk mást, mint bízni Isten segítségében.

A letartóztatások

Ha jól emlékszem, szeptember 6-án kora reggel jött értem az ÁVO és házkutatás után bevíttek az Andrássy út 60-ba. Azonnal megkezdtek a kihallgatásomat. Eleinte nem tudtam semmiről, majd folyamatos "rábeszélések" után az elém tett bizonyítékok súlya alatt "megtörtem" és bevallottam azt, amit ők is tudtak. Dél körül jegyzőkönyvet vettek fel, amiben elismertem a szervezkedésben való részvételemet B. I. által beszervezve, valamint az amerikaiak részére történő kémkedést.

Itt némi huza-vona volt, mert állítottam, hogy nekem semmi kapcsolatom nem volt az amerikaiakkal. Kihallgatóm azonban közölte, hogy a felső kapcsolatomnak volt – így nem láttam értelmét további "rábeszéléseknek" és aláírtam a jegyzőkönyvet. Estig egy másik szobában álltam, a falnak fordulva, több más személlyel együtt, akiket nem tudtam azonosítani. Már alkonyodott, amikor visszavíttek a kihallgató szobába és a korábbi kihallgatóm nekem esett, hogy ki az a Matolcsy Attila és miért nem beszéltem róla. Meglehetősen megdöbbsenem, mert nem tudtam, hogy minek az alapján tették fel a kérdést.

Azt válaszoltam, hogy az illetőt ismerem, mert a nagyszüleim lakásszomszédja, de nem tudom, hogy miért kellett volna

nekem említést tenni. Ha akkor olvassa el ezt – mondta a kihallgatóm – és elétem tett egy jegyzőkönyvet, aminek egy része le volt takarva, de a fejrész, egy szövegrészlet, valamint a lap alján az aláírás olvasható volt.

Ebben az a vallomás volt, hogy ő adta át nekem szervezkedés céljaira a Honvédelmi Minisztérium beosztás szerinti névsorát. A neveknel megjelölve a rendszer iránti megbízhatóságot is. Ezen iratokat ott eredetiben be is mutatta az előadó.

A fentiek valóban megfeleltek az igazságnak, csak azt nem értettem, hogy kerültek azok az ÁVO kezébe, mert azon nem B. I.-n keresztül kerültek a mozgalomhoz. Ezt ma sem értem és magyarázatot sem tudok rá találni, annál inkább nem, mivel B. I. is azt vallotta, hogy tőlem kapta azokat az iratokat. Ez viszont kapóra jött számomra és nem is tiltakoztam a továbbiakban ez ellen. Azt is elismertem, hogy Matolcsytól kaptam azokat az iratokat, de arra a kérdésre, hogy ő kitől kapta, ragaszkodtam ahhoz, hogy nem tudom. Kérdezzék meg tőle.

Egy darabig forszírozták a dolgot, de láthatóan nem igazán. Feltehetően ők már akkor tudták, hogy kitől. Az egyetlen elképzelhető magyarázat az volna, ha a Hadházy-üggyel kapcsolatba került volna Felkay alezredes neve, aki Matolcsy veje volt és visszafelé göngyölődött volna a dolog. Ez azonban csak feltételezés.

Ezután a korábbi jegyzőkönyvemet összetépték és újat vettek fel, most már nyomatékosabban kiemelve a hűtlenséget. Ismét visszakísértek a korábbi szobába, ahol részint állva, részint ülve az éjszakát töltöttük.

Közöttük ismerős arcokat fedeztem fel. Itt volt B. I. is, de ismeretlenek is voltak.

T. L.-t nem láttam. És a kihallgatás során is ha említette, úgy tettek, mintha nem is említettem volna.

Mint később megtudtam, Matolcsy Attilát és Felkay Józsefet nem az ÁVO, hanem a Katpol. Osztály tartóztatta le, ami megerősíti azt az elképzelést, hogy kettőjük ügye vélhetően máshol kapcsolódó vonalon futott.

Az éjszaka folyamán értem jöttek és több folyosón ide-oda menve egy nagyon szépen berendezett irodába vittek. A szobában lehettek tízen. Péter Gábor kérdezett. Főleg azt forszírozta, hogy mit tudok a Hadváryval kapcsolatos dolgokról. Megkérdeztem, hogy ki az a Hadváry, mert most hallom először ezt a nevet. Hallottam, hogy halkan valaki oroszra fordítja, amit mondok. Majd további pár kérdés után intettek a kísérőnek, hogy elvihet.

Visszavitték a korábbi szobába, ahol reggelig voltunk. Éhes is voltam már, de főleg a szomjúság volt kínos. Reggel 8 óra körül jöttek értünk. Engem a korábbi kihallgatómhoz vittek. Itt leülhettem és egy pohár vizet is kaptam. Érdeklődött, hogy nincs-e még valami mondanivalóm. Majd közölte, hogy pár napon belül az ügyészségnek fognak bennünket átadni vádemelésre és a bíróság előtt fogunk felelni hazaárulásért. Gondolom – mondta – Maga megússza egy életfogytiglannal. Ezután levittek a pincezárkába. Közös zárka volt, ötven vagy hatvan lehettünk benne. Pár nap múlva új személyt tettek be a zárkába. Rögtön feltűnt furcsa összeállítású öltözké; varrott-talpú elegáns félcipő, jólvasalt civil nadrág, hozzá daróc zubbony. Miután bemutatkozott, elmondta hangosan, hogy a Hadbírósról hozták vissza és viszik a börtönbe, miután 15 évre ítélték. Mindenkiel beszélgetett egy kicsit, de a végén – láthatóan – én érdekelttem. Le is ült mellém a priccsre, kérdezte, hogy mi a bulim. Eleinte szűkszavú válaszokat adtam, aztán feloldódtam és elmeséltem neki mindazt, ami a jegyzőkönyvben volt – nagy bizalmasan.

Közben cigarettával kínált és egy elegáns öngyújtóval adott tüzet. Pár szót mondott magáról is, majd bizalmasan megkérdezte, mit tudok az ő szervezkedésükről. Nyugodtan beszélhetsz – mondta –, hiszen Hadváryt már ki is végezték. Nekünk sem árthatsz, hiszen már megvolt az ítéletünk. Megjegyzem, ebben is hazudott, mert mint később megtudtuk, Hadváryt csak valamikor szeptember 20-a körül végezték ki.

Nagyon ijedtnek mutattam magam és elmondtam neki, hogy még a magam szervezkedéséről sem nagyon tudok, nem-hogy ilyen ügyekről. Ezek után láthatóan elvesztettem érdeklődését. Pár mondat után ott is hagyott. Fél óra sem telt el és kivitték a zárkából. Még egyszer találkoztam vele, de erről majd a későbbiek folyamán.

Egy hétig hozzám sem szóltak. Majd egy délután felvittek egy földszinti szobába, ahol felolvasták előttem az internálási véghatározatot. Azt hittem, nem jól hallok. Akkoriban nem értettem az egész dolgot, csak a hónapokkal későbbi események ismeretében jöttünk rá, hogy valaminek közbe kellett jönni, ami szükségtelenné tette azt a kirakatpert, amit az általunk kreált összeesküvésből akartak csinálni. Ez pedig valószínű a Mindszenty-per tervbevétele vagy a Rajk és a tábornoki perek lehetősége volt.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ez az időszak még a koalíció ideje volt, és annak ellenére, hogy az erőszak szerek már régen kommunista kézben voltak, a bíróságok felett még nem rendelkeztek egyértelműen. Azt azonban már csak Recsken értették meg: nyugodtan leinternálhattak, ha a kirakatper szükségtelenné vált, hiszen ők már tudták azt, amit mi még nem, hogy onnan nem lesz szabadulás. Az is az internálás mellett szólt, hogy ott továbbra is az ÁVO-hoz szorosan kötődő rendőrség kezében maradtunk és nem az akkor még általuk nem ellenőrzött büntetésvégrehajtás felügyeletében.

Ide tartozik még, hogy az ÁVO által letartóztatottak közül nem volt közöttünk a továbbiakban Szinay tábornok és B. I.

Pár hét múlva értesültünk, hogy a tábornok azon feltétellel került szabadlábra, hogy 24 órán belül öngyilkos lesz. Meg is tartotta a szavát. Becsületes, kemény katonaember volt. Feltehetően, ha nemet mondott volna az ajánlatra, ő is velünk jött volna. Bár a későbbiekre és a korára való tekintettel, azt hiszem, az egyszerűbb megoldást választotta.

B. I., mint a későbbiek folyamán értesültünk, rövid idő múlva újra feltűnt az egyetemen, amit el is végzett, tovább folytatva "áldásos" tevékenységét. A Buda-déli internáló táborban párhetes fogdai tartózkodás után a IV. ezredbe kerültünk. Itt már tudtunk egymással beszélni, de bizalmas dolgokról nem mertünk említést tenni még akkor sem, ha teljesen négy szemközt voltunk, mert féltünk, hogy hátha ki- vagy lehallgatnak és a tét túl nagy volt ahhoz, hogy megkockáztassuk – bármennyire is szeretnénk volna egyeztetni tapasztalatainkat.

A továbbiakban értesültünk, hogy Matolcsyékát a Katonapolitika átadta a Hadbíróságnak.

Október vége körül egy este hívtak az ezredirodába. Két idegen, civilruhás nyomozó jött értem és magukkal vittek vissza az ÁVO-ra, amit – ha jól emlékszem – erre az időre már ÁVH-nak hívtak.

Itt egy folyosón kellett pár órát várakoznom, majd két újabb civilruhás intett, hogy menjek utánuk.

Újra kocsiba ültettek. Az első gondolatom az volt, hogy az oroszokhoz fognak vinni, de a dolognak ellene szólt, hogy nem nagy fekete kocsiban voltam és nem is volt lefüggönyözve, ahogyan az akkoriban szokásban volt. Vegyes érzelmekkel vártam, hogy mi lesz utunk célja.

Mivel fekete szemüveget sem tettek rám, láthattam, hogy a Bartók Béla útra tértünk ki és nemsokára megálltunk a Hadik-laktanya előtt. Akkoriban már ott volt a félelmetes hírű Katonapolitikai Osztály székhelye. Nem valami kellemes érzéssel néztem az elkövetkezendő órák elé.

Felvittek egy emeleti szobába, s a fal felé kellett fordulnom. Néhány óra álldogálás után egy szépen berendezett irodába kísérték. Itt egy ezredesi váll-lapot viselő tiszt vette fel az adataimat, de nem írt semmit, csak egy iratból ellenőrizte a hálottakat. Ezek után közölte, hogy a délelőtti folyamán hadbírószági tárgyalásra visznek és nyomtatékosan felhívta a figyelmet, hogy mindentől függetlenül – a jegyzőkönyvet is beleértve – csak a valóságnak megfelelő tényeket mondjak el. Ezek után visszakísérték a korábbi helyemre. Egy órányi várakozás után ugyanazzal a gépkocsival visszavittek az ÁVH-ra. Kora délelőtt a Margit körüti katonai börtön épületébe vittek egy nagy tárgyalóterembe. A terem tele volt hallgatósággal. Az egyik oldalon elkülönített karosszékekben egy tábornok ült. Azt hiszem, Sóllyom altábornagy volt. A vádlottak padján Felkay Józsefet és Matolcsy Attilát láttam. A személyi adatok felvétele után arra utasítottak, hogy részletesen mondjam el, hogy a Felkaytól kapott adatokat milyen módon adtam át az amerikai titkos szolgálatnak. Azt válaszoltam, hogy Felkaytól az adatokat nem közvetlenül kaptam és hogy azok az adatok soha nem kerültek az amerikaiak kezébe. Annál is inkább, mivel azok arra voltak szánva, hogy egy alakulóban lévő polgári párt tervezéséhez szolgáltatassanak adatokat. Az ügyész erősködött, hogy hazudok és nem a korábbi vallomásomnak megfelelően teszek tanúvallomást.

Azt válaszoltam, hogy függetlenül mindentől ez az igazság. A védelem az adatok felvételekor megpróbált ellentmondásba keverni – sikertelenül –, de a vallomásom elhangzása után nem tett fel további kérdéseket.

Ezek után az elnök befejezettnek nyilvánította a meghallgatást.

Visszavittek az ÁVH-ra, de most már le a pincébe. Úgy látszik, nem tetszett nekik a szereplésem, mert jó másfél hónapig ott tartottak. Nem szóltak hozzám egy szót sem. Majd visszavittek a Buda-déli internálói táborba.

A későbbiek folyamán itt értesültem, hogy Felkayék ügyét új bírósági tanácsnak adták át tárgyalásra. Ez már az az idő volt, amikor Farkasék megkezdtek a hadsereg kézbevitelét.

A korábbi tanács koalíciós összetételű volt, így nem tudták kellően befolyásolni. Ám Farkasék most már mindenképpen példát akartak statuálni. Az eredmény pedig az lett, hogy Felkayt halálra ítélték, Matolcsy pedig 15 év börtönre.

Az újabb tárgyalásra már nem is vezettek elő. Az ítéletet valamikor 1949 februárja körül hajtották végre – golyó által. Mint értesültünk, bátor, kemény katonaként viselkedett az utolsó pillanatig. Tragédiája az volt, hogy új tanács hozta már az ítéletét – irányítottan. Amennyiben a régi összetételű bíróság maradt volna, pár év büntetéssel végződött volna a per.

Matolcsy Attila – tudomásom szerint – 1954. táján halt meg a börtönben.

Mi, többiek 1950-ben már a recski táborban voltunk zömmel, ahonnan – fogvatartóink szándéka szerint – soha nem lett volna szabad élve előkerülnünk.

Haller István Kistarcsán halt meg, Módly István és Vennesz B. Recskén – sírjuk ma is ismeretlen.

1953 augusztus végén kb. 100 főt Recskről egy éjszaka rabomobillal átvittek Kistarcsára. Itt kihelyezett bíróságok működtek. Szeptember vége felé az Olti-tanács összeesküvésben való tevékeny részvételben talált bűnösnek és ezért 7 év börtönbüntetésre ítélt – teljes vagyonekobzással. A hűtlenség vádjá alól felmentettek. Továbbá az internálásban eltöltött öt évet az ítéletbe beszámították.

A tárgyaláson teljesen egyedül álltam a bíróság előtt, mint az összeesküvésben vezető személy. B. I. azonban szerencsére nevesítve lett az ítéletben, aki még 1948-ban az ÁVO-ról kiszabadult.

Összefoglalás

Összefoglalóként meg kell állapítani, hogy szinte csodaszámba ment az, hogy egy országot behálózó szervezetbe nem volt egy besúgó sem, így maga a szervezkedés az elhárítás számára lényegében felderíthetetlen maradt.

Voltak sejtéseik és igyekeztek a nyomára bukkanni, de semmilyen bizonyíték nem jutott a birtokukba. Ezt nem lehet csak azzal magyarázni, hogy a szálak elvarrása jól sikerült – vagy hogy maga a szervezés kellő gondossággal és óvatossággal történt. Itt az érintettek hallgatni tudása is jelentős szerepet játszott.

Természetesen az elkövetkező években számtalan szervezkedés lebukott. Ezek egy rész az ÁVO, a Kat.Pol., a KGB (NKDV) ténykedése következtében jött létre. De sok esetben a korábban magára maradt szervezkedés sejtjeinek továbbműködése volt.

Az életben maradtak közül sok bajtárssal találkoztam különböző börtönökben és elbeszéléseik alapján fel lehetett ismerni a nagy szervezkedés nyomait – ha ők ezt nem is tudják. Ezek közül nagyon sokan a 298-as parcellában fekszenek vagy Isten tudja, hol vannak elkaparva jeltelen sírokban.

Érdekességként meg kell említenem, hogy v. Szinay Béla katonai vezető annak ellenére, hogy a szervezkedést felszámoltatta, katonai vonalon, animálni próbálta az ellenállás polgári vonalát annak további működésére.

Meg kell még emlékezni arról is, hogy ezekben az időkben a nyugati titkos szolgálatok – beleértve a hasonló kinti ma-

gyar szervezeteket is – igen sok lelkes fiatal embert küldtek haza hírszerzési feladatokkal. Ezek a feladatok azonban a valóságban nem szolgáltak tényleges célokat, hanem csupán zavaró tényezőként működtek az itthoni elhárítás lekötésére, hogy a valódi ügynökök zavartalanul működhessenek.

Aldozatul lettek odadobva egy – mondjuk – magasabb cél érdekében. Hiszen nagy részük már a határátlépés után lebukott, mert az itthoni elhárítás be volt épülve a kinti szervezetekbe is és nagyon jól tudták, hogy mikor fog valaki kíséreltet tenni onnan a határ illegális átlépésére.

A többiek – részben tapasztalatlanságuk, részben feladataik jellegénél fogva, előbb-utóbb lebuhtak. Sorsuk ismert: zömmel ott fekszenek, ahol a többi korabeli ellenálló.

Ezt nem a titkos szolgálatok ellen írtam, hiszen a szolgálatok márcsak ilyenek, hanem *mert a nemzet számára nem lehet közömbös, hogy annyi lelkes áldozatkész, hazaszerető fia ilyen körülmények között adta oda fiatal életét.*

Vissza kell még térjek a korábban Hadváry ügyében említett személyre, aki 1957. február valamelyik napján a lakásomon felkeresett – ki tudja, honnan tudva meg a címemet –, hogy adjak igazolást számára, hogy ártatlan. Mellékesen újra csak érdeklődött korábbi ügyem iránt. Most már határozottan közöltem vele, hogy semmit sem tudok az ügyéről, így nem is igazolhatok semmit. Az én ügyemmel kapcsolatban pedig – ha érdeklődik iránta – olvassa el a bírósági ítéletemet.

Március elején beidézték a katonai ügyészségre, ahol ugyan mellékesen kérdeztek az illetőről is. Elsősorban korábbi ügyem érdekelte őket. Több órás kihallgatás után jegyzőkönyvet vettek fel, majd elbocsátottak.

B. I. igen aktív életet él az ún. rendszerváltás óta.

Minden katonai társadalmi szervezet tevékeny tagja “háborús hős” és miegymás!! Személyi jogai védik!!?

Befejezésül meg kell említsem, hogy szervezetünk letartóztatottjai közül már csak hárman vagyunk életben. Mi is már jól benne a korban. Sokat gondolkodtam, hogy leírtam-e ezt a visszaemlékezést, vagy vigyük magunkkal, ahova előbb-utóbb nekünk is el kell menni. A végén mégis úgy döntöttem, hogy nincs jogom elhallgatni a nemzet egy nagyon kritikus időszakában történt eseményeket, annál is inkább, mert azok a tevékenységek nagyon is előkészítőleg hatottak 1956. véres és di-csőséges őszének kibontakoztatására.

A többi már a pártatlan történészek dolga.

Csámpai Ottó (Pozsony)

A második világháború társadalmi következményei a csehszlovákiai magyarságra

Előzmények

Az első világháború után létrejött Csehszlovák Köztársaság egyik fájdalmas következménye volt, hogy a történelmi Magyarországból 63.004 négyzetkilométer területet csatoltak az új államalakulathoz és 1.084.000 magyar nemzetiségű lakosnak teljesen idegen politikai és társadalmi berendezkedésben kellett hazát keresnie. Senki nem kérdezte meg tőle, hogy melyik ország területén kíván élni - népszavazás ebben a kérdésben soha nem volt. Az itt élő magyarság kiszolgáltatott helyzetbe került, működését biztosító megfelelő önkormányzati rendszerek nem jöttek létre. Ellenben létrejött egy nemzeti közösség, amely arra lett utalva, hogy azóta szüntelenül az ezer éves elnyomás vádjával illessék.

* * *

1935. december 18-án, korára hivatkozva, lemondott Csehszlovákia első elnöke Tomáš G. Masaryk. Annak ellenére, hogy Masarykot demokratikus államférfinak minősítik pozitív viszonytal a magyarokhoz, tudnunk kell, hogy ő volt az egységes csehszlovák nemzeteszme egyik megalapozója. Masaryknak ehhez a gondolathoz vezető útja bonyolult fejlődésen ment keresztül. 1905-ben még ezt írta: "Kétmillió cseh a Magyar Királyságban él!" Itt még a szlovákokat nyelvükben, kultúrájukban, etnikailag azonosítja a cseh nemzettel. Nagyon hamar kibontakoztak azonban történetfilozófiai elmékedései a "kétágú" csehszlovák nemzetről. Elméletében fontos szerepet játszott a csehszlovák politikai nemzet eszméje, amelynek szerinte nemzeti-emancipációs jelentősége van. A tízmillió csehszlovákkal főleg a három millió német ellen akart számbe-
li fölényt létrehozni, másfelől pedig Csehország és Szlovákia politikai és közigazgatási egységével lerombolni a magyar államot. Ehhez a koncepcióhoz tartotta magát egészen élete végéig.

Masaryk utóda Edvard Beneš lett. Beneš a csehszlovák nemzetelmélet következetes szószólója és egyben megvalósítója. Ez azt jelenti, hogy egyfelől a szlovákokat is csak a csehszlovák nemzet egyik ágának tekintette, másfelől politikája a más etnikumok (főleg németek és magyarok) eltüntetésére irányult.

Mivel a szlovákok elvárásai Csehszlovákiában nem valósultak meg, törekvéseik kezdettől az autonómia felé irányultak. Az Amerikai Szlovák Liga pittsburgi szervezete még 1925-ben egyik kiáltványában így ír: "Azok, akik Szlovenszkon a mai vészterhes uralmat meghonosították, nem riadnak vissza semmiféle anyagi áldozattól, semmi gonoszságtól vagy erőszaktól, hogy a szlovák nemzeti öntudat küzdelmét végképp letörjék." Andrej Hlinka, az 1907-es Csernovai sortűz kiprovokálója, majd a Szlovák Néppárt vezére, lapja (Slovák) 1929-es év karácsonyi számában ezt írja: "Te szlovák nemzetem! Ezer évig evezted a magyar trikolór alatt, alkalmazkodnod kellett a magyar kultúrához, nyelvhez, iskolához - de azért volt kenyered a jóllakásig!" A cikk folytatását a cseh cenzor törölte, amelynek lényege ez: Ti szlovákok, most is idegen (értsd cseh - Cs.O.) nyelvhez, kultúrához kell alkalmazkodnotok - de éhezve!

A helyzet a cseh területeken élő német etnikummal hasonló volt. 1938. február 23-án Hitler a birodalmi gyűlésen kijelentette, hogy Németország nem tűrheti a 3 millió német csehországi elnyomását. Szeptember 27-én ennek nyomatókat adott azzal, hogy amennyiben Beneš nem fogadja el a német ultimátumot és nem üriti ki a Szudéta-földet, elrendeli a mozgósítást. Ez a bejelentés hozta létre szeptember 29-én a müncheni konferenciát, amelyen megjelent Chamberlain, Daladier, Hitler és Mussolini. A müncheni egyezményben elhatározták, hogy a szudéta területek kiürítése 1938. október 1-én megkezdődik és október 10-én befejeződik. A végleges határokat nemzetközi bizottság állapítja majd meg. Ehhez hozzá kell tenni, hogy Csehszlovákiának - létezése első húsz esztendejében - több német nemzetiségű lakosa volt mint szlovák. Október 5-én Beneš elnök önként lemondott tisztségéről és Londonba emigrált, október 6-án a szlovákok Zsolnán kikiáltották a szlovák autonómiát. Még azelőtt, október 2-án a lengyelek bevonultak Teschenbe (Český Tišín). 1938. november 22-én Csehszlovákia hivatalosan föderatív állammá alakul (Česko-Slovenská republika), majd november 30-án új köztársasági elnököt választanak Emil Hácha személyében. Beneš elismerte az elnökválasztás tényét, sőt Londonból gratulált is utódjának.

1938. november 2-án Ribbentrop és Ciano külügyminiszter Bécsben döntőbírói ítéletet hozott a magyar-csehszlovák határkérdésben. Magyarországnak ítélték Éreskujvárt, Komáromot, Lévát, Losoncot, Rimaszombatot, Rozsnyót, Kassát, Ungvárt, Munkácsot és Beregszászt, amely a volt Szlovákiából összesen 10'390 km² területet jelentett. November 4-én megjelent Horthy kormányzó hadparancsa, egy nappal később kiáltványt intézett a Felvidék népéhez. November 6-án a magyar csapatok bevonultak Komáromba, 11-én pedig Kassára. Nagyobb katonai ellenállásba nem ütköztek. 1939. januárjában ugyan a cseh katonák megtámadták Munkácsot, de a magyar honvédek visszaverték őket.

1939. március 10-én Hácha csehszlovák elnök elmozdította az autonóm Tiso-féle kormányt és Karol Sidort (aki ekkor az ú.n. Hlinka gárda parancsnoka) nevezte ki szlovák miniszterelnöknek. De mivel ez nem akart Hitlerrel tárgyalni, Hitlernek újból a lemondott Tisohoz kellett fordulnia. 1939. március 14-én kikiáltották az önálló Szlovákiát, amelynek később Jozef Tiso lett az elnöke. Csehszlovákia megszűnt létezni. Március 15-én a magyar csapatok bevonultak Kárpátaljára, a németek pedig Prágába. Németország protektorátus alá helyezte Cseh- és Morvaországot és átvette a Szlovák állam védelmét. Szlovákia területe ekkor 38'000 km², 2'600'000 lakossal. Az akkori "hivatalos" adatok szerint ezek közül 140 ezer német, 65 ezer magyar és 70 ezer ruszin élt a szlovák állam területén.

¹ Masaryk, T. G.: Problém malého národa. In: Vybrané spisy T.G.M. 1. kötet. Praha 1990, 87. o.

Beneš, amikor értesült Prága német megszállásáról, mint a "Csehszlovák köztársaság volt elnöke" tiltakozó táviratokat küldött a világ politikusainak azzal a kéréssel, hogy ítéljék el a megszállást. Csak később, Lengyelország megszállása után, reaktíválta magát mint a Csehszlovák Köztársaság "második" elnöke.

Politikai paradoxonhelyzetek Csehszlovákia háborús részvételében

Ugyanakkor 1939. március 19-én a Szovjetunió, Franciaország, Anglia és az USA kijelentette, hogy nem ismerik el Csehország annektálását. Bár később, amikor "Szlovenszko" létező államalakulat lett a nagyhatalmak részéről diplomáciai elismerésben részesült. Elsőként Magyarország még a kikiáltása első napján, 1939. március 14-én elismerte a szlovák államot (a magyar katonai attasé rövid ideig Kéri Kálmán volt). Az ezt követő éjszakán ugyanezt tette Lengyelország, majd március 16-án Németország. A későbbiekben Szlovákiát diplomáciai elismerésben részesítették még a jelentősebb államok közül Vatikán, Olaszország, Svájc, Spanyolország, Japán, Jugoszlávia, Belgium, Svédország, Románia, Bulgária, Kína és még többen. A Szovjetunió Pozsonyban mindjárt a kezdetben követséget hozott létre. A diplomáciai dokumentumok szerint 28 állam elismerte a Szlovák Köztársaság létezését.² Igaz, ezek közül többen később felmondták a diplomáciai kapcsolatokat, ill. Szlovákia megszakította velük.

Szlovákia mindjárt a kezdetén bekapcsolódott Németország mellett a háborúba. Míg Teleki Pál miniszterelnök megtagadta, hogy a németek Magyarországról hadműveleteket indítsanak és az ország területén át csapatokat szállítsanak Lengyelország ellen, Szlovákia 1939. szeptember 1-én a Wehrmacht oldalán megtámadta Lengyelországot. 1941. június 22-én megszakította diplomáciai kapcsolatait a Szovjetunióval és a szovjet követségnek kiáltványt adott át arról, hogy hadilálapot van a két ország között. Június 24-én ezt nyilvánosan is közreadták (rádión keresztül) és a szlovák "Gyors egység" június 25-én átlépte a szlovák-országi határt. A keleti frontra két szlovák hadosztályt küldtek több mint 40 ezer katona részvételével. 1941. december 12-én Szlovákia hadat üzent az USA-nak és Nagy-Britanniának. Ezek azonban arra sem méltatták Szlovákiát, hogy tudomásul vegyék a hadüzenetét.

Ugyanakkor Szlovákia belépésének a háborúba az egyik diplomáciai következménye, hogy a Szovjetunió 1941. július 18-án elismerte az emigráns londoni Beneš-féle csehszlovák kormányt, három nappal később ugyanezt tette Nagy-Britannia és az USA.

Tudni kell, hogy Beneš kihasználva a tapasztalatait, ismeretségeit a nyugati politikusok között, a háború alatt intenzív tárgyalásokat folytatott a nyugati szövetségesekkel, de ugyanakkor Sztálint is megkörnyékezte. Mivel azonban politikája a harmincas években Münchenhez vezetett és ezért a felelősséget nem akarta felvállalni, ezt mindenáron a német és magyar etnikumra igyekezett hárítani. A Nyugat már 1943-ban elfogadta Beneš igényeit a háború utáni erőszakos nemzetiségi rendezésre, de csak a németekkel kapcsolatban. A magyar kérdés erőszakos megoldását azonban a nyugati hatalmak elutasították. Ezért Sztálinhoz fordult, hogy a magyar etnikum kérdését "rövid úton való elintézés" formájában oldja meg a magyar hatalom és haderő összeomlásának pillanatában.³ Ez azt jelentette volna, hogy a szovjet csapatok előrenyomulásával a felvidéki magyarok dél felé menekültek volna. Ebben az elképzelésében Beneš szövetségesére talált Titoban is, aki ugyanígy szerette volna "kisöppönni" a magyarokat Jugoszlávia (főleg Bácska) területéről. Ez volt az egyik fő oka annak is, hogy Sztálin nem engedélyezte a fegyveres ellenállás megszervezését a Szovjetunió területén a magyar hadifoglyokból. Ugyanúgy elleneztek a magyar légió felállítását az emigráns csehszlovák szövetségeseknek elkötelezett angol-szász hatalmak⁴ (ebben az időben már formálódott szovjet segítséggel az első csehszlovák hadtest Ludvík Svoboda vezetésével).

Ezzel kapcsolatban meg kell említeni, hogy ha esetleg sikerül Magyarország kiugrási kísérlete a háborúból, akkor valószínűleg megvalósul a felvidéki magyarok "rövid úton való elintézése" és "kisöprése" a területről. De Beneš, Sztálin és Tito elképzelése nem teljesült, többek között azért is, mert a magyar tábornoki kar többsége ragaszkodott a további küzdelemhez és így front nem északról dél felé irányult, hanem fordítva. Samuel Cambel szlovák történész még 1972-ben is sajnálkozva említi, hogy a magyarok "kisöprése" nem következhetett be, mert a szovjet-román csapatok dél felől hatoltak Szlovákia területére és így a magyaroknak nem volt hová futniuk.⁵

Paradox módon a második világháborút Csehszlovákia a nyertesek oldalán fejezte be, holott valóságban a háború alatt egységes államként nem létezett. A Tiso-féle Szlovák köztársaság, amely a szövetségesek ellen harcolt, valójában a mai napig jogi értelemben nem fejezte be a második világháborút. Magyarország pedig mint a világháború egyik vesztese és Hitler utolsó csatlója vonult be a szovjetbarát és angol-szász történetírásba.

A kassai kormányprogram és a beneši dekrétumok magyarellenes cikkelyei és a magyarok kollektív megbüntetésének formái

A második világháború végén a szlovákiai magyarságot a kollektív bűnösség elvének alkalmazásával megfosztották minden polgári és emberi jogtól. Az 1945 áprilisában elfogadott kassai kormányprogram, amelynek eszmei szerzője a Moszkvában székelő CSKP vezetősége, névszerint Kl. Gottwald volt, bűnösnek mondott ki minden kollaboránst, németet és magyart.⁶ Félreértés ne essék - nem a német és magyar kollaboránsokat! Ennek eredményeként folytatódott a magyarok

² Az adatok különbözőek - 26-tól 30-ig - az szerint, hogy az elismerést "de iure" vagy "de facto"-nak minősítjük. Mindenesetre az akkori kb. 50 szuverén állam közül ez jelentős szám

³ Janics K.: Eltévettünk Európában? Publicisztikai írások 1989-1993. Pozsony 1994, 18. o.

⁴ Szakály S.: Hadsereg, politika, társadalom. Budapest 1991, 128-129. o.

⁵ Cambel, S.: Slovenská agrárna otázka 1944 - 1948. Bratislava 1972, 99. o.

⁶ Lásd közelebb Janics K.: A kassai kormányprogram és a magyarság "kollektív bűnössége". Pozsony é.n.

kollektív megbüntetése - ez már ugyanis 1944 őszén elkezdődött, amikor ezrével vitték a magyar férfiakat a Szovjetunióba, "málenkij robot"-ra. A magyarellenés politika tehát nem a kassai kormányprogrammal kezdődött és nem is ezzel fejeződött be. A program csak az első törvényesítő lépés volt, amit követtek a Beneš-féle dekrétumok és további határozatok. Ehhez hozzá tartozik, hogy a többségi nemzet intoleranciáját a magyar etnikummal szemben nemzetközi egyezmények, köztük az 1946-os párizsi "békedekrétum" cikkelyei is legitimálták. A párizsi konferencia szellemét is a győztesek nemzeti érdekeinek érvényesítése határozta meg, így magyar vonatkozásban logikus következménye lett a magyar etnikum törvényen kívül helyezése. A magyarsággal szemben folytatott szlovák nemzetiségi politikát részletesen elemezte munkáiban Janics Kálmán és Vadkerty Katalin⁷, ezért összegzésként csak néhány tragikus tényre szorítkozunk.

A kassai kormányprogram első megnyilvánulása az volt, hogy rendeletileg elbocsátották a magyar nemzetiségű közalkalmazottakat, majd a magánalkalmazottakat is. Az 1938-ban Magyarországhoz visszacsatolt területek 1945-ben Csehszlovákia részévé lettek, Kárpátalja kivételével, amelyet a Szovjetunió kebelezett be. A visszacsatolt magyarlakta területeken a Szlovák Nemzeti Tanács és a helyi nemzeti bizottságok vették kezükbe a hatalmat. A magyarok tulajdonában lévő kis- és középüzemeket, beleértve a kisiparosok műhelyeit is, nemzeti gondnokság alá vették.

Párhuzamosan ezzel elkezdődött a magyarok kitoloncolása, amelynek kezdetben kb. 20 ezer magyar esett áldozatul. A magyarokat sújtó rendeletek egésze emberi méltóságában megalázta a szlovákiai magyarságot. 1945. augusztus 2-án nemcsak az 1938-ban Magyarországhoz visszacsatolt területeken élő, de a többi magyar nemzetiségű is elvesztette csehszlovák állampolgárságát és "hontalanná" vált. Jogfosztottságuk következtében nem élveztek semmiféle jogi védelmet, s így ki voltak szolgáltatva bárki kénye kedvének. A csehszlovák kormány azonban korántsem érte be ennyivel. 1946. február 27-én egy lakosságcsere egyezmény értelmében a kormány jogot szerzett arra, hogy kitoloncolja azokat a magyar etnikumhoz tartozó személyeket, akik egy 1945-ben hozott rendelet alapján fasisztának minősültek. Továbbá az volt az igénye, hogy áttelepülésre kényszerítsen ugyanannyi magyart, ahány magyarországi szlovák nemzetiségű állampolgár önként Csehszlovákiába költözik. Ennek értelmében 73 ezer magyar kényszerült elhagyni eredeti szállásterületeit, s helyükre 71 ezer magyarországi szlovák költözött. Már akkor nyilvánvaló volt, hogy itt nem lakosságcsereéről, hanem "vagyonszeréről" van szó, hisz míg a Magyarországról kitelepülésre jelentkező szlovákok vágják a disznókat, sütik a zsírt, hordókba rakják a zsírral leöntött húsokat, szekrényekbe rejtik a lisztel teli zsákokat, s viszik magukkal⁸, addik a Felvidékről kitelepített magyarok teljesen nincstelenül távoztak, maguk után hagyva ingó és ingatlan vagyonukat, amelyet az áttelepült vagy északról betelepített szlovákok elfoglaltak. Kb. 6 ezer főre tehető azon felvidéki magyar értelmiségiek száma, akik a meghurcoltatástól félve menekültek el szülőföldjükről. A csehszlovák hatóságok 1946. június 17-én kiadott rendelete értelmében megkezdtek az ún. reszlovakizációt. A magyarokat választás elé állították: vagy szlováknak vallják magukat, s akkor megkapják az állampolgárságot, vagy nem, s akkor vállalniuk kell a további bizonytalanságot és üldöztetést. A létfeltételeiben megingott magyarság - minthogy segítséget sehonnan sem várhatott - eleget tett a hatóságok követeléseinek, s így a reszlovakizáltak száma 327 ezerre rúgott. Ezeknek a helyzete tragikus volt - vagy a kigúnyolással kellett számolniuk, vagy árulóknak minősítették: "a magyarok közé nem akar, a szlovákoktól fél". A további 200 ezer személy a hatalmas nyomás ellenére is nyíltan vállalta magyarságát. Ezekben még frissen élt a szülőktől "örökölt" identitás, akik nem voltak még olyan nagy mértékben megfertőzve a kisebbség érzésével és számukra még magától értetődő volt magyarnak lenni.⁹ Mindezen túl 1947-1948-ban további 50 ezer magyart deportáltak csehországi munkatáborokba a kitelepített németek helyére.

A magyar pedagógusok elbocsátásával megszűnt az összes magyar iskola. A szlovákiai magyar iskolakérdésnek jogi kuriózuma, hogy a magyar iskolákat törvényesen nem tiltották be. A pedagógusok elbocsátásával azonban az egész magyar nyelvű iskolarendszer összeomlott, sokszor a helyi hatóságok túlkapásai következtében. A teljes iskolánélküliség 1945 tavaszától 1949 tavaszáig tartott, a magyar iskolakötelesek négy évig voltak kirekesztve a kötelező oktatásból, de még 1950-ben is az iskolakötelese magyar tanulónak a fele sem járt magyar iskolába. Ennek máig ható következménye, hogy Szlovákia területén ebből a korosztályból nem termelődött ki életképes értelmiségi réteg, amely hatékonyan tudta volna befolyásolni környezetét.¹⁰ Nem beszélve arról, hogy az ebben a korban képviselt generáció tagjai közös sorsát az idő előtti biológiai és pszichikai elhasználódás jellemzi, ami bizonyára nagymértékben játszott szerepet abban, hogy számosan korán, 50-60 éves korukban távoztak az élők sorából. Ehhez hozzá kell fűzni, hogy még a 1989 után végzett szociológiai vizsgálatok is felszínre hozták azokat a félelmeket, amelyek szerint Szlovákia területén a nemzetiség szerinti megkülönböztetés sokáig negatív kihatással lesz a magyar etnikum további sorsára.¹¹

Vladimír Clementis Csehszlovákia képviselője a párizsi konferencián a kollektív bűnösség elvének érvényesítése érdekében olyan adatokkal érvelt, hogy a kortárs, de a kései politikusok is elhitték, hogy az 5%-os magyar kisebbség sikeresen szétvert egy olyan modern államot mint Csehszlovákia volt (Clementis azonban itt is ködösített, mert a magyarok számarányába nem számította azokat, akik különböző oknál fogva, mint pl. vendégmunkások, katonák, diákok, stb., Csehországban éltek). A Hlinka-féle Szlovák Néppárt autonómia törekvéseit, amely valójában destruktív szerepet játszott

⁷ Janics K.: A hontalanság éve. Budapest 1989, Vadkerty K.: A reszlovakizáció. Pozsony 1993, Vadkerty K.: A deportálások. Pozsony 1996, Vadkerty K.: A belső telepítések és a lakosságcsere. Pozsony 1999

⁸ Szobek András - 1946-ban Békés megye kommunista főispánját idézi Vadkerty, K.: A belső telepítések és a lakosságcsere. Pozsony 1999, 277. o.

⁹ Csámpai O.: Viharvert nemzettudat. Pozsony 1994, 45. o.

¹⁰ Ennek kihatásairól a mai helyzetre lásd közelebb Csámpai O. - Barsiné Pálmai É.: Az 1945-1949 közötti szlovákiai magyar iskolánélküliség társadalmi következményei. In: Társadalomkutatás 1999/1-2, 121-131. o. (A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történetstálalkozói 1995-1999. Csikszere - Budapest - Zürich 2000, 200-209. o.).

¹¹ Lásd ugyancsak Csámpai O. - Barsiné Pálmai É.: Az 1945-1949 közötti szlovákiai magyar iskolánélküliség társadalmi következményei. In: Társadalomkutatás 1999/1-2, 131. o.

Csehszlovákia szétverésében, meg sem említette. Ez a háború utáni bírósági ítéleteknél is megnyilvánult. Anton Rašla szerint, aki a háború utáni népbíróságok egyik ügyésze volt, a szlovák nemzetiségűekből 2.295 személyt (28,49%) ítélték el, 4'812 magyart (59,74%), németet és más nemzetiségűt 950 személyt (11,7%). Az összlakosságból ez 0,085%-ot, illetve 0,5%-ot tett ki. Tehát a magyar nemzetiségűek fölött tízszeres szigorúsággal ítélkeztek. A szlovák állam belügyminisztere Alexander Mach is azzal védekezett a bíróság előtt, hogy a zsidókról, akiknek az elhurcolásáért a megsemmisítő táborokba¹² ő volt a felelős, azt hitte hogy 90%-ban magyarok. Sikertelenül is neki megmenekülni a halálbüntetéstől, míg Esterházy Jánost, a két háború közötti felvidéki magyarság szellemi és politikai vezetőjét halálra ítélték azzal a megdöbbentő indoklással, hogy "hát hiszen ő magyar".¹³

Zárszó helyett

A tárgyalt időszak értelmezésében a szlovák történészek részéről ma is kettős ködösítéssel találkozhatunk. Egyfelől a saját bűnök elhallgatásával, másfelől más nemzetek bűneinek felnagyításával. A már idézett Janics Kálmán történész erről ezt írja: " ... az elmúlt években a szlovákiai magyarok sorsában is előfordult néhány üldözést és nyomort bizonyító esemény; összegezni lehet az áldozatok egy részét, kezdve az 1919-es februári pozsonyi sortűz tizenhárom halottjával, a csucsomi¹⁴ bányába élve behajigált másfél tucat fegyvertelen magyarral, az 1947-ben Ligetfalun¹⁵ kiásott kilencven magyar fiatalember esetével¹⁶, a kamenicai¹⁷ százötven fegyvertelen magyar legyilkolásával. Ezekről roppant bölcsen hallgat a kettős ködösítés erkölcsi szerint megnevelő történetírás. Ha mindehhez hozzáadjuk a háború utáni négy év alatt lakhelyéről elűzött százhuszezer magyart, az ötvenezer kirabolttal és deportálttal együtt, négyéves, nyomtatott betű nélküli életet, esetleg kiderülhetne, hogy a szlovákiai magyar nyomornak több és nagyobb áldozatai vannak, mint a szlovák népnek az ezeréves magyar elnyomás alatt. Pedig mindezek ellenére szlovákiai magyartól még nem hallottam, hogy a szlovák nép a magyarok "örök ellensége".¹⁸

Felhasznált irodalom

- Cambel, S.: Slovenská agrárna otázka 1944-1948. Bratislava 1972
- Csámpai O. - Barsiné Pálmai É.: Az 1945-1949 közötti szlovákiai magyar iskolánélküliség társadalmi következményei. In: Társadalomkutatás 1999/1-2, 121-131. o. (A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történésztalálkozó 1995-1999. Csikszereda - Budapest - Zürich 2000, 200-209. o.).
- Csámpai O.: Slováci - Česi - Maňari - odsun. In: Sociologické aktuality (Praha) 1991/7, 6-7. o.
- Csámpai O.: Viharvert nemzettudat. Pozsony 1994
- Čierna-Lantayová, D.: Podoby česko-slovensko-maďarského vzťahu 1938-1949 (Východiská, problémy a medzinárodné súvislosti). Bratislava 1992
- Gyönyör J.: Határok születtek (A csehszlovák állam megalakulása és első törvénye). Pozsony 1992
- Gyönyör J.: Közel a jog asztalához (A csehszlovák állam kezdeti nehézségei, területi gyarapodása, ideiglenes alkotmánya, alkotmánylevele és annak sorsa). Pozsony 1993
- Gyönyör J.: Mi lesz velünk magyarokkal? (Fejezetek a csehszlovákiai magyarság történetéből 1918-tól napjainkig. Pozsony 1990
- Gyönyör J.: Terhes örökség (A magyarság lélekszámának és sorsának alakulása Csehszlovákiában). Pozsony 1994
- Janics K.: A hontalanság évei. Budapest 1989
- Janics K.: A kassai kormányprogram és a magyarság "kollektív bűnössége". Pozsony é.n.
- Janics K.: Eltévedtünk Európában? (Publicisztikai írások 1989-1993). Pozsony 1994
- Kaplan, K.: Pravda o Československu 1945-1948. Praha 1990
- Korček, J.: Slovenská republika 1943-1945. Bratislava 1999
- Masaryk, T. G. M.: Problém malého národa. In: Vybrané spisy T.G.M. 1. kötet. Praha 1990
- Popély Gy.: Népfogyatkozás (A csehszlovákiai magyarság a népszámlálások tükrében 1918-1945). Budapest 1991
- Rašla, A.: Proces s dr. J. Tisom. Bratislava 1990
- Szakály S.: Hadsereg, politika, társadalom. Budapest 1991
- Vadkerty K.: A belső telepítések és a lakosságcsere. Pozsony 1999
- Vadkerty K.: A deportálások. Pozsony 1996
- Vadkerty K.: A reszlovakizáció. Pozsony 1993

¹² Szlovákia területéről kb. 60 ezer zsidó esett ennek az áldozatául

¹³ Rašla, A.: Proces s dr. J. Tisom. Bratislava 1990, 62. o.

¹⁴ Szlovákul Čučma - Rozsnyó mellett

¹⁵ Szlovákul Petržalka - ma Pozsony része

¹⁶ A tömegsirt 1947-ben véletlenül találták meg, amikor egy törvénytelenül legyilkolt pozsonyi polgár tetemét keresték, de helyette kilencven magyar levente holttestét találták meg. Ezeket a nyilas kormány háborús tartalékként szállította Drezda környékére. A háború után Csehszlovákián keresztül igyekeztek hazajutni, de Pozsony környékén feltartóztatták őket és a ligetfalui magyar gyűjtőtáborba vitték. A belügyminisztérium tisztjei azonban 1945 júliusában, a táborparancsnok közreműködésével, kifosztották őket, majd kivítették az osztrák határ menti erdősségbe és valamennyit agyonlőtték

¹⁷ Magyarul Tarkő - Eperjes mellett

¹⁸ Janics K.: Eltévedtünk Európában? Publicisztikai írások 1989-1993. Pozsony 1994, 54. o.

Botlik József (Budapest)
**Rutén/ruszin önkormányzati törekvések
az Északkeleti-Felvidéken és Kárpátalján
(1849-1949)**

A történeti Magyarország, s egyben a Kárpát-medence legkisebb hegyvidéki peremtája az Északkeleti-Felvidék, amely a Zborói-hágótól (Sáros vármegye) az erdélyi Borsai-hágóig, azaz Máramaros és Beszterce-Naszód vármegye határáig terjedt. Nevezték ezt a vidéket Ruténföldnek is, az 1920. június 4-ei trianoni békediktátumtól ennek központi területén - Ung, Bereg, Ugocsa, illetve Máramaros vármegye Tiszától északra fekvő részén - terül el a mai Kárpátalja. Korábbi cseh nevén Podkarpatská Rus, Rusinsko, ruszinul Podkarpatszka Rusz, magyarul Kárpátalja, hegyvidéki vonulata Ruténföld. 1945-től hivatalosan, évtizedekig oroszul Zakarpatszka oblaszty, újabban ukránul Zakarpatszka oblaszty (Kárpátontúli terület!), Moszkvából és Kijevből nézve. Az előbbieket azért kellett felvázolnunk, mert a rutén/ruszin autonómia, illetve önkormányzati törekvések a történelem egy-egy korszakában nemcsak a munkácsi görög katolikus püspökséggel, illetve Ungvárhoz, hanem a Ruténföld nyugati feléhez, illetve annak jelentős városához, Eperjeshez kötődtek.

A rutén nép - amely az 1241/1242. évi tatárjárás utáni évszázadokban folyamatosan betelepült a háborúkban megritkult magyar népesség helyére az Északkeleti-Felvidékre - nemzeti ébredése az 1830-as években bontakozott ki. A középkori, latin nyelvű oklevelekben ruthenként említett etnikum - több néven: magyarorosz, rusznyák, kisorosz, hucul, stb. - ebben az időben már több mint 400 ezer lelket számlált és helyet kért a történeti haza, a Szent Korona népeinek közösségében. Az évszázadokon át használt rutén népnév mellett 1918-ban vált hivatalossá az etnikum önmegnevezése, a ruszin. A kezdetben elsősorban kulturális - és nem politikai - törekvéseit a 19. század elejétől végigkísérte a nyelv problémája, amely időnként szinte "háborús viszállyá" jelent meg a ruszin szellemi élet és irodalom egyes irányzatai között. A gondot az okozta, hogy az értelmiség egyrészt az orosz szerkesztésű egyházi ósláv nyelv hagyományait követte, másrészt a fejlett orosz irodalom hatására az orosz nyelv felé fordult, ugyanis az ukrán nemzet és irodalom kialakulásának csak a kezdeteinél tartott.

A helyzetet bonyolította, hogy ez időben a legtöbb görög katolikus (unitul) pap nem ismerte jól az orosz nyelvet, ezért mindinkább formálódott egy olyan szinkretikus nyelv, amely helyi ruszin dialektusokból állt össze. Bár a rutén értelmiség igen vékony réteg volt az 1830/1840-es években - mintegy ezer-ezerkétszáz, főként egyházi személy alkotta - az etnikum által lakott vármegyében, ha csekély mértékben is, de fejlődésnek indult a szellemi élet. Ez magával hozta a kezdeti nemzetiségi ellenéteket, amelynek kiváltója azonban nem a rendszerhez kötődő görög katolikus papság volt, hanem az államhatalmi törekvések megjelenése. Jól szemlélteti ezt az úgynevezett iskolaügy, amelybe a görög katolikus egyház tulajdonképpen akarata ellenére keveredett. 1841 tavaszán vita robbant ki a Pesti Hírlap hasábjain a görög katolikus népiskolák felállításáról. Ennek kapcsán azzal vádolták meg az unitul papságot, hogy az oktatásban a "muszka-orosz" nyelvet akarja elterjeszteni. Ez nem volt alaptalan, mert a klérus egyes tagjai felvetették, hogy az új tanodák alapításánál részesítsék előnyben az egyházi jellegű ruszin nyelvet. Mások rutén nyelvű oktatást kívántak és tiltakoztak a magyar nyelv tanítása ellen.

Összességében ekkor még nem beszélhetünk tudatos ruszin nemzeti programról, még akkor sem, ha történeti magyar hazánkban már létezett - korabeli szóhasználat - "orosz", azaz ruszin, vagy latinos formában rutén tudat és nyelv. Az 1830/1840-es évek történései kapcsán még fontos megemlíteni, hogy az Északkeleti-Felvidéken ez időben a ruszinok szlavofil, illetve pánszláv tudata meg sem közelítette a magyarországi szlovákokét, szerbekét és horvátokét. A ruszin görög katolikus papoktól, illetve értelmiségektől eltérően, a szomszédságukban élő szlovákok - és a távolabbi csehek - már világosan látták a szláv népek összetartozását. A szlovák nemzeti mozgalom rokonszenvvel fordult a nála fejletlenebb ruszin nép felé, amiben nemcsak a szláv testvériség erősítése, a gyengébb támogatása volt a cél, hanem a saját sorainak bővítése is. E törekvései elsősorban abból következtek, hogy a szláv nyelvek között fonetikailag és a szókészlet szempontjából a szlovák és a ruszin nyelv áll a legközelebb egymáshoz és a két nép történetében is sok a közös vonás, hiszen mindkettő Magyarország történelmének a része. A szlovák nemzeti mozgalom vezetői ezért a ruszinokban igyekeztek felkelteni a tudatos nemzeti-társadalmi élet megteremtésének az igényét és aktivitásra ösztönözni őket. *Ludovít Štúr* (1815-1856) az élen felhívást intéztek a ruszin értelmiséghez, de az nem keltett semmiféle visszhangot.

Mint érzékeltük, a ruszin nép nemzeti ébredése a görög katolikus egyház kereteiben kezdődött, amely mindig lojális volt a államhatalom iránt. Az 1848/1849-es szabadságharcban a papság és a mögötte felsorakozott ruszin nép - igen kevés kivétellel - a magyar ügy mellé állt és méltán viselhette tovább a *II. Rákóczi Ferenc* (1676-1735) fejedelemtől, a "Nás Pán"-tól, az Urunktól kiérdemelt "gens fidelissima", a leghűségesebb nép jelzőt.* Nemcsak ruszin parasztok százai álltak a '48-as zászlók alá, és küzdöttek - miként emlegették, a "*Kosutova vojna*"-ban, vagyis a Kossuth-háborúban -, hanem összesen 82 felszentelt görög katolikus kispap is harcolt honvéd hadnagyként, nemzetőr tisztként, tábori lelkészként és hadi tudósítóként. Tervezték egy rutén-magyar légió felállítását is a későbbi, a 14. aradi vértanú, a *Kazinczy Lajos* (1820-1849) honvédtábornok vezette hadtest kötelékében. Az előbbieket miatt a munkácsi görög katolikus egyházmegyét sem kerülte el a megtorlás. A szabadságharc leverése után a püspökség számos papját üldözték, *Popovics Vázul* püspököt (1837-1864) éveken át - rendőri felügyelet mellett - házi őrizetben tartották.

A görög katolikus rutén értelmiségnek csak jelentéktelen töredéke - *Dobránszky Adolf* (1817-1901, más néven: Dobrzenszky) és szűk köre - ruszsofilként (oroszbarátként) kezdettől szemben állt a magyar forradalommal és szabadságharcokkal. Hasonlóan az eperjesi görög katolikus egyházmegye, ahol egy töredék ruszsofil csoport rokonszenvezett a nem

*Az irodalomban gyakorta található tévedés. Rákóczi ezen nyilatkozata nem valamely népcsoportra vonatkozik, hanem egy vidék lakóira. Szerk.

klerikus képzettségű Dobránszkyval, aki az 1848. június 2-én Prágában megnyílt szláv kongresszus egyik aktív szervezője volt. A magyar forradalom kitörésekor Lembergbe menekült, ahol az ukrán nemzeti tanácsban, mint az északkelet-magyarországi "oroszok" (rutének) képviselője tevékenykedett. A prágai kongresszuson indítványozta, hogy Ausztria-Magyarország "oroszlakta", vagyis galíciai, illetve északkelet-magyarországi területeiből szervezzenek egy önálló "orosz vajdaságot", azaz egy külön tartományt. A Prágában megjelent egyes nemzeti mozgalmak vezetői között azonban éles nézetkülönbségek törtek a felszínre, amelyeket hosszas vitával sem lehetett volna rendezni. A cseh Habsburg-ellenes radikális csoport június 12-én Prágában utcai felkelést robbantott ki, amelyet a császári katonaság öt nap után felszámolt. A szláv kongresszust félbeszakítva, a küldöttek szétfutottak.

A Habsburg-ház 1849. április 14-ei debreceni trónfosztásával egy időben Magyarországról rutén küldöttség utazott Lembergbe, hogy csatlakozzon Dobránszkyhoz. E jelentéktelen, orosz propagandától megtévesztett magyar ellenes csoport nemzeti reményeit táplálta, hogy *I. Ferenc József* császár (1867-től magyar király) néhány héttel korábban, március 4-én az osztrák birodalmi gyűlés feloszlata után a morvaországi Olmützben kiadta az új, az úgynevezett oktrojált birodalmi alkotmányt. Ez az egyes tartományokat feljogosította, hogy a nem birodalminak nevezett ügyeiket a maguk területén önállóan intézzék. Ezek közé azonban például nem tartoztak a ruténokat alapvetően érintő egyházi kérdések, mert ezeket is a "kizárólag a Császárt illető" végrehajtó hatalom alá rendelték. 1849. október 14-én egy hat tagból álló rutén küldöttség tárgyalta Bécsben, élén Dobránszkyval, a delegáció egy része Lembergbe érkezett Bécsbe, a császári fővárosba. Memorandumot fogalmaztak, amelyet még aznap átadtak báró Seringer bárólynak, a magyarországi polgári ügyek teljhatalmú császári biztosának.

A beadvány örömmel üdvözölte az almutzi alkotmányt, mint a "magyarizmus" ellensúlyát. A kívánságok a következők voltak: az "oroszokat" ismerjék el politikai nemzetnek, szervezzenek rutén közigazgatási területeket azokon a vidékeken, ahol legalább 15 ezer főnyi kompakt rutén lakosság él. Alapítsanak középiskolákat, amelyekben vezessék be az "orosz" (ruszin) nyelvet. Ungváron nyissanak akadémiát (főiskolát), engedélyezzék az északkelet-magyarországi rutén diákok lemerbergi tanulmányait, az ottani egyetemen állítsanak fel rutén tanszéket. A hivatalokban tegyék lehetővé a rutén nyelv, valamint általában a cirillika használatát. A polgári közigazgatásban és a császári hadsereg tisztí kötelekében a hatóságok arányosan alkalmazzanak rutén származásúakat, a katonaságnál pedig vezessék be a görög katolikus tábori lelkesi szolgálatot. Rendezzék a rutén anyanyelvű tisztviselők, papok és tanítók fizetését. Végül Bécsben kiadhasanak egy közös északkelet-magyarországi-galíciai újságot, amelynek megjelentetését az állam anyagilag támogatja.

A memorandum előterjesztő Seringer császári biztostól azt a választ kapták, hogy kéréseik egy részét már megoldotta a bécsi kormány, a többi megvalósítására pedig felajánlotta közreműködését. A Dobránszky vezette küldöttség ezt követően felkereshette a birodalmi minisztereket, sőt október 19-én I. Ferenc Józsefet is, "kitől hallá, hogy az orosz (ruszin) nemzet mindig dicséretesen viselte magát. Kérései teljesítenni fognak." Az ígéretek ellenére a memorandumnak egyetlen kézzel fogható eredménye volt, Dobránszkyt az ungvári kerület hivatali vezetőjének nevezték ki. A delegáció nem érte el igazi célját, a Kárpátok két oldalán élő ruténok autonóm területének létrehozását. Hasonló törekvése csak a magyarországi szerbeknek és a románok egy részének sikerült. A ruténok audienciája után egy hónappal, november 18-án császári nyílt parancs hozta létre a Délvidéken a Szerb Vajdaságot és a Temesi Bánságot ideiglenes jelleggel. Az előbbieket 1860. december 27-ig álltak fenn, amikor az uralkodó szintén császári pátenstben rendelte el visszacsatolásukat Magyarországhoz.

Az Északkelet-Magyarországon élő rutén nép vezetését kisajátító Dobránszky, a bécsi udvar ígéretei ellenére sem tudta kivinni a politikai önkormányzat minimumát etnikuma számára. Néhány kisebb eredményt sikerült elérnie, miután kinevezték az ungvári kerületi kormányfőbiztos vezető hivatalnokának. Így fiatal ruszin értelmiségieket alkalmaztak a császári hatóságok a közigazgatásban, a görög katolikus elemi iskolákban továbbra is rutén nyelven oktattak, az ungvári gimnáziumban pedig tantárgyként bevezették az orosz nyelvet. Mindez nem volt véletlen, mert a magyar szabadságharc leverése utáni közel két évtizedben (1849-1867) ruszsofil irányzat megerősödését a császári kormányzat nem tudta meggátolni a ruténok körében.

Ehhez nemcsak a kezdeti szoros osztrák-orosz katonai együttműködés járult hozzá, hanem az is, hogy az 1849 után egységesnek tekintett osztrák birodalomban az Északkeleti-Felvidéket és a Galiciát elválasztó Kárpátok hegyvonulata nem volt politikai határ. Így egyáltalán nem volt akadálya annak, hogy erős szellemi kapcsolat alakuljon ki a két terület között, azonban nem az ukrán, hanem a ruszsofil eszme alapján. Terjedésének legerősebb kötőanyaga a rutén és az orosz nyelv hasonlósága volt, a pravoszláv és a görög katolikus egyházi szertartások, a liturgia közelsége, mindezeket szinte megtézte a teljesen azonos cirill írás. Ilyen körülmények között számos ellentmondás közepette alakult, formálódott a szinte kizárólagosan egyházi eredetű rutén értelmiség nemzeti öntudata. A ruszinok akkoriban emlegették a "hon" szeretetével - a 19. század közepéig volt meghatározó. Ezt tükrözték a ruszin-magyar közös küzdelmeket megőrkítő ruszin népköltészeti alkotások is.

Az 1860. október 20-án az uralkodó, I. Ferenc József által kibocsátott úgynevezett Októberi Diploma és a vele kapcsolatos dokumentumok újrászabályozták a birodalom közjogi viszonyait, többek között elrendelték a megyei intézményrendszer helyreállítását, valamint azt, hogy a közigazgatási hatóságok és törvényszékek ismét a magyart tekintsék hivatalos ügykezelési nyelvnek. Az intézkedésekben a nemzetiségek is lehetőséget láttak politikai követeléseik megvalósítására, e küzdelmük a magyarországi "nemzetiségi egyenjogúság" tárgyában hozott 1868. évi XLIV. törvénycikk elfogadásáig rendkívül megélénkült. Az 1860-as évek elején az ugocsa, a máramarosi és a zempléni görög katolikus papság és értelmiség több beadványt juttatott el a magyar országgyűléshez. Ezekben számos nemzeti követelést fogalmaztak meg: így ismerjék

el a rutén etnikumot politikai nemzetiségnek, a vármegyéket és választókerületeket a ruszinok területi elhelyezkedése alapján alakítsák ki, tegyék hivatalossá a többség nyelvét, a rutén választókerületekben csak ruszin jelölteket válasszanak. A rutén értelmiségiek kapjanak állásokat a minisztériumokban és a vármegyei hivatalokban, a görög katolikus egyház nyerjen a román ortodox egyházéhoz hasonló önkormányzatot, az érseki rangra emelendő munkácsi püspökség keretében.

Az előbbi követelésekkel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a magyar országgyűlésben mindig volt néhány rutén származású képviselő, de sohasem alkottak önálló frakciót, hanem a mindenkori kormánypártot támogatták. Az egyetlen ellenzéki ruszin politikus Dobránszky volt, aki 1865 és 1868 között a Sáros vármegyei makovicei választókerület képviselőjeként a parlamentben szorosan együttműködött a szerbekkel és a románokkal. Ő képviselte a legradikálisabb programot, így a többségében rutén lakta vármegyékre épülő területi, "vajdasági" nemzeti autonómiát kívánt saját ruszin adminisztrációval, valamint egy rutén nemzetgyűlés felállítását.

A legtöbb ruszin nemzeti program egyébként 1861-ben készült, majd néhány év apálya után 1867-ben és 1868-ban a kiegészítés, illetve a nemzetiségi törvény elfogadásának évében ismét számos tervezetet állítottak össze. Követeléseik a korábbiakkal lényegében azonosak, fontos új elemük azonban a reálpolitika nagyobb figyelembe vétele. Már nem kéri egy rutén nemzetgyűlés összehívását, ehelyett a ruszin népet a magyar kormányban képviselő tárca nélküli minisztert szeretnének - nemcsak maguknak, hanem a többi nemzetiségnek is -, valamint orosz (rutén) tanszék felállítását a pesti egyetemen.

Az 1860-as évek ruszin nemzeti mozgalmának politikai követelései nem teljesültek és ezzel egyúttal lezárult annak 1848/1849-ben kezdődött első szakasza. A kulturális életben azonban fontos eredményeket értek el, ezek között a legjelentősebb a Szent Bazil Társulat megalakulása volt 1864-ben Ungváron, amelynek létrejöttében döntő szerepet játszott a munkácsi görög katolikus egyház. Később hasonló szerepe volt a rutén nép felemelésében Firczak Gyula munkácsi püspöknek (1891-1912). Kezdeményezésére 1897. február 4-én a magyar kormányzat Egán Ede (1851-1901) vezetésével megindította a kezdetben rutén, majd hegyvidéki akciónak nevezett programot, amely a következő másfél évtizedben jelentős sikereket ért el az Északkeleti-Felvidéken élő ruszin nép gazdasági-szociális felemelésében.

Mint írtuk, a rutén autonómia törekvések első szakasza idején - 1848 és 1867 között - a ruszin nemzeti ébredési mozgalom jellege ruszsofil, amely Dobránszkyval az élen a nagyorosz néppel való szellemi-lelki azonosulást hirdette és az orosz szerette volna meghonosítani irodalmi nyelvként a magyarországi ruszinság körében. Az 1867. évi osztrák-magyar kiegészítés után a ruszsofil irányzat fokozatosan háttérbe szorult, amelynek fontos külpolitikai okai is voltak: mindenekelőtt az osztrák-orosz viszony elhidegülése és a cárizmus által erőteljesen támogatott pánszlávizmus terjedése a Monarchiában. Az 1890-es évek második felére, illetve a 19-20. század fordulóján két eszméáramlat vált meghatározóvá a magyarországi ruszin mozgalomban: a ruszinofil és a hungarofil (magyarbarát). Mindkettő egymástól független, önálló szervezeti formát alkotott. Az előbbi a rutén nép saját erejére támaszkodva igyekezett kivívni és biztosítani az etnikai jogokat, az utóbbi a magyar államhatalomhoz lojálisan viszonyulva, azzal együttműködve.

A két irányzat - saját sajtója révén - éles szellemi küzdelmet folytatott. A ruszinofil a helyi, népi nyelvet kívánta irodalmi nyelvvé fejleszteni és fő törekvése a rutén nemzeti identitás megőrzése volt. A hungarofilek tábort a ruszin származású, elmagyarosodó, görög katolikus vallású értelmiség képviselői alkották, akik a magyar nemzet uralkodó osztályához igyekeztek hasonlítani. A galíciai és az oroszországi ukrán nemzeti mozgalom sikerei láttán a 19-20. század fordulóján az északkeleti-felvidéki rutén értelmiség körében megjelent az ukranofil eszméáramlat, de nem tudott szervezeti formát ölteni. Az asszimiláció elleni harcban szövetekezett a ruszinofilekkel, de nyelvi kérdésekben elkeseredett küzdelmet folytattak egymással. A három irányzatnak - ruszinofil, hungarofil és ukranofil - az első világháború végén fontos szerepe volt az események alakulásában. (Mint ismert, Ukrajna csak 1917 decemberében alakult független államként, lényegében a mai ország keleti felében, majd néhány év múlva a Szovjetunióba tagolódott.)

Az 1914 és 1918 között zajlott első világháború éveiben bontakozott ki az Északkeleti-Felvidéken a rutén autonómia törekvések második szakasza, amely az új államalakulat, Csehszlovákia felbomlásáig, 1939 márciusáig tartott. Előzménye azonban bő évtizedre, a 19-20. század fordulójának kivándorlási hullámához és a főként ennek hatására fellépett skizmatikus parasztmozgalomhoz nyúlt vissza. Ez utóbbit Amerikában, az ottani propaganda hatására a görög katolikus vallásból pravoszlávra visszatértek és az Északkeleti-Felvidékre hazajöttek gerjesztették. Az előbbieken kívül az akkori ruszin autonómia törekvésekre jelentősen hatott az 1913/1914-ben Máramaroszigeten lezajlott úgynevezett skizma-pör, az Oroszországból irányított egyre erőteljesebb pánszláv propaganda a Monarchia galíciai tartományában, illetve az Északkeleti-Felvidéken, valamint az észak-amerikai kivándoroltak körében folytatott ukrán rutén/ruszin és csehszlovák agitáció. Az utóbbi azért különösen jelentős a kérdés megoldási módjainak alakulásánál, mert azzal a hátsó szándékkal igyekezett nemzetközisíteni a rutén nép ügyét, hogy azt a saját érdekkörébe vonta. Pedig a helyzet és a körülmények több kibontakozási utat kínáltak, de azok mind egységesek voltak a ruszinok Magyarország államterületéből való kiszakításában.

Az észak-amerikai Pittsburgban 1915. november 28-án megalakult *Narodna Obrana* (Nemzeti Védelem) nevű rutén politikai egyesület fő célja az Északkeleti-Felvidék ruszin lakta területeinek az Oroszországhoz való csatolása volt. A szervezet elnöke, *Nikolaj Pacsuta* azonban a moszkvai, a párizsi és a prágai utasításokat követve "megdolgozta" az egyesület vezetőségét, hogy a cseh-barát irányzatot kövesse. Ezen eszméáramlat a szócsöve a *Szvet* (Világ) című lap volt, amely fokozatosan a háttérbe szorította a magyar államhoz és a görög katolikus egyházhoz lojális *Amerikanszkij Ruszszkij Vesztnik* (Amerikai Orosz Közlöny) befolyását. A Szvet igyekezett összefogni a Monarchiában - Galíciában, Bukovinában és a magyarországi Északkeleti-Felvidéken - élő ruténeket, akiket az addig használt uhro-ruszin (magyar-ruszin) elnevezés helyett kárpátorosz népként igyekezett népszerűsíteni.

A Narodna Obrana 1917. július 13-án New Yorkban rendezett kongresszusa mondta ki először a rutének Monarchiától való elszakadását és egy autonóm Kárpát-Oroszországnak az orosz birodalomhoz való csatlakozását. Ennek megvalósítását azonban ez időben lehetetlenné tették a zavaros oroszországi viszonyok. A Narodna Obrana vezetésében ekkor átmenetileg a nagyukrán megoldás vetődött fel: a rutének egy önálló tartományban ne Oroszországhoz, hanem annak délnyugati - ukrán lakta - részéhez csatlakozzanak. Ez a terv sem volt reális, mert Németország barátságára épül és így nem felelt meg Moszkva és a pravoszláv politika céljainak. Ilyen körülmények között vált mind valószínűbbé az Északkeleti-Felvidék rutén lakta területeinek az újonnan alakuló Csehszlovákiához való csatlakozása.

Ez utóbbi esélyei 1918 májusában erőteljesen megnőnek, amikor *Tomáš Garrigue Masaryk* (1850-1937), a Csehszlovák Nemzeti Tanács elnöke propagandakörutat tett az Egyesült Államokban. A Narodna Obrana emlékiratot nyújtott át a politikusnak, amelyben fő célként a következőt fogalmazták meg: az egész kárpátoroszlú nép egyesítése a csehszlovák állammal, önkormányzati alapon. A memorandum nagy megdöbbenést váltott ki a magyar államhoz ragaszkodó többszáz ezer amerikai ruszin kivándorolt köreiből, különösen a görög katolikus papság soraiban. Ezért 1918. július 13-án Homesteadben a kivándoroltak legfontosabb központjában ellenszervezetet alakítottak *Amerikanska Narodna Rada Uhroruszinov* (Amerikai Magyarorszlú Tanács) néven, amely szintén emlékiratot állított össze, de azt nem Masaryknak, hanem *Woodrow Wilson* (1856-1924) amerikai elnöknek juttatta el. A memorandum a rutén nép sorsának rendezésére három lehetőséget vázol fel: 1. A magyar és a rutén nép legyen teljesen független, 2. ha az előbbi nem lehet, akkor engedjék meg a rutén népnek a galíciai vagy a bukovinai ruténekhez való csatlakozását, 3. vagy legalább önkormányzatot kapjon valamely állam, esetleg Magyarország keretében.

Közben 1918. június 26-án a pennsylvaniai Mokesportban megalakult a *Ruthenian American National Council* (Amerikai Rutén Nemzeti Tanács), amelynek elnökévé *Zsatoszics Grigorij*t, rutén származású amerikai jogászt, Podakarpatsá Ruszlú későbbi kormányzóját választották, aki ekkor kapcsolódott be a mozgalomba. Ez a testület is három lehetőséget látott a magyarorszlú rutén nép jövőbeni sorsával kapcsolatban: 1. az önrendelkezési jog alapján teljes nemzeti függetlenség, 2. unió a galíciai és a bukovinai ruténnel, 3. területi autonómia, ha az előbbi kettő megoldása sikertelen. A két ellenlábás szervezet - a magyarorszlú, illetve a rutén tanács - nyilatkozatának első két pontja lényegében megegyezett, a harmadikban viszont éles volt az eltérés. A magyarorszlú tanács harmadik pontja a rutén nép követeléseinek teljesítése után nem tartotta kizártnak a státus quo, azaz a északkeleti-felvidéki ruszinok magyar államkeretben való maradását. Ezután hónapok teltek el tétlenséggel, majd különböző huzavonákkal. Végül három héttel a csehszlovák állam megalakulása és Masaryk köztársasági elnökké választása előtt (!), Masaryk még Amerikában az úgynevezett scrantoni egyezményben paktumot kötött. E szerződés - mely 1918. november 12-étől lépett hatályba, két nappal előbb, mint a prágai nemzetgyűlés elfogadta Csehszlovákia ideiglenes alkotmányát - kimondta, hogy a döntően ruszinok lakta Északkeleti-Felvidéket az újonnan létrejövő Csehszlovákiához csatolják.

Közben az érintettek - a magyarorszlú, a galíciai és a bukovinai rutének - 1918 őszéig lényegében semmit sem érzéltek a hátuk mögött és a megkérdezésük nélkül zajló amerikai rutén törekvésekről és a cseh diplomácia nemzetközi mesterkedéseiről. A magyarorszlú ruszinok vezetői éppen ebben az időben alakítottak három, egymással ellentétes célokat kitűző nemzeti rádát. Ungváron 1918. november 9-én jött létre a magyarbarát irányzatú, harmincöt tagú *Magyar-Rutén Néptanács*, amelynek titkárává *Volosin Ágoston* (Avgusztin, 1874-1945) görög katolikus lelkészt választották, aki a 20. század elejétől a hazai ukránofil irányzat egyik legismertebb képviselője volt. Az alakuló ülésen magyar és rutén nyelven olvasták fel a néptanács négy pontból álló programját: 1. ragaszkodás Magyarország területi integritásához, 2. mindazon jogok követelése a rutén nép számára, amelyeket a demokratikus Magyarország a nem magyar ajkú népeknek megadni szándékozik, 3. görög katolikus egyházi autonómia, 4. a ruténség szellemi és anyagi színvonalának emelésére hozzanak szociálpolitikai reformokat.

Az ungvári Magyar-Rutén Néptanács már a megalakulása napján felterjesztette előbbi programját a magyar kormányhoz, amelyet további kérésekkel egészített ki. Ezek közül a legfontosabbak: Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegye irányítására nevezzenek ki a ruszin származású, illetve a néphez közel álló főispánokat, állítsanak fel egy rutén ügyosztályt a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban és létesítsenek rutén tanszéket a budapesti tudományegyetemen. A kormány a kéréseket elfogadta, megvalósításukkal az addigi Ung vármegyei kormánybiztost *Szabó Oresztet* (1867-?) bízta meg, akit ekkor központi kormánybiztossá nevezett ki. A következő hetekben a szomszédos vármegyék községei, illetve a helyi néptanácsok sorra csatlakoztak az ungvári néptanácshoz. Közben november 24-én Ungváron, a munkácsi görög katolikus püspökség Papi Tanácsot alakított, amely kilenc pontban fogalmazta meg követeléseit. Az indítvány a papság helyzetét, illetve az egyházi oktatást érintette.

Az előbbieket figyelembe véve tette közzé december 25-én a Károlyi-kormány a Magyarországon élő rutén nemzet autonómiájáról szóló *1918. évi X. néptörvényt*, amely a belső igazgatás, az igazságszolgáltatás, a közoktatás, a közművelődés, a vallásgyakorlat és a nyelvhasználat terén önrendelkezési jogot biztosított és kimondta: "*Ruszlú-Krajna néven autonóm terület (kormányzóság) alakíttatik.*" Ennek törvényhozó szerve az önálló ügyekben a ruszin nemzetgyűlés, a közös ügyekben a kül-, a had-, illetve a pénzügy, az állampolgárság, a magánjog és a büntetőjogi törvényhozás, a gazdasági, a közlekedési, valamint a szociálpolitikában a létesítendő magyarorszlú közös országgyűlés. A Ruszlú-Krajna kormányzóság területén található államkincstári földek, bányák, erdőségek "*a ruszin nemzet törvényes képviselőinek*" tulajdonába mennek át. Az autonóm vidéken élő nem rutén anyanyelvű lakosság helyhatósági és kulturális önkormányzatra tarthat igényt. Az önkormányzat legfőbb kormányzati szerve a budapesti ruszlú-krajnai minisztérium, amelynek élére

hamarosan Szabó Oreszt került. A rutén önálló terület közvetlen irányítója a munkácsi székhelyű kormányzóság, amely élére *Stefán Ágoston* rahói ügyvédet (1877-?) nevezték ki.

Az 1918. évi X. néptörvény hatályba lépése után a magyar kormány rutén származású személyeket nevezett ki Ruszka-Krajnába, vezető tisztségekre. A közigazgatás alsóbb szintjein működő tisztviselőknek - hasonlóan a bíróságoknál is - kötelezővé tették a rutén nyelv ismeretét. Az autonóm terület tizenegy polgári, illetve nyolc osztályos iskolájában, valamint két gimnáziumában bevezették a ruszin nyelv kötelező oktatását. A görög katolikus egyházi iskolák rutén jellegét is megeremeltették, az elemi tanodák első és második osztályában pedig megszüntették a magyar nyelv kötelező tanítását.

A Károlyi-kormánynak a forrongó országban elsősorban azért sikerült keresztülvinnie Ruszka-Krajna megalakítását, mert a területre szintén számító, ekkoriban formálódó galíciai nyugat-ukrán állam ebben az időben harcban állt Lengyelországgal, Romániával, később pedig Szovjet-Ukrajnával. Az ukrán vezetők ezért elsősorban kereskedni akartak Magyarországgal, főként hadianyagot beszerezni. Az északeleti-felvidéki vármegyékre, illetve egy részükre ebben az időben már Csehszlovákia és Románia is igényt tartott.

Az ungvári Magyar-Rutén Néptanács titkárnak, Volosin Ágostonnak a vezetésével december utolsó napjaiban a rada megbízásával küldöttség utazott Budapestre, hogy a rutén autonómia megvalósításának kérdéseiről tárgyaljon a kormányból. Volosin azonban hivatalos tárgyalásai mellett 1919. január 1-jén titokban megbeszéléseket folytatott a budapesti csehszlovák konzullal, Milan Hodžával (1878-1944) - aki az első világháború alatt, az úgynevezett bécsi "szlovák maffia" alapítója volt -, Kárpátaljának Csehszlovákiához való csatlakozásának a lehetőségeiről.

Közben az ungvári Magyar-Rutén Néptanács tevékenységével párhuzamosan több szálon futottak az események az Északkeleti-Felvidéken. A máramarosi Huszt környékén élő ukranofilek egy csoportja november 10-én kimondta a kijevei Ukrajnához való csatlakozást, sőt egy hét múlva - 17-én - az ungvári néptanácsnak mintegy hadat üzenve, ukrán radát alakított. A Szepes, illetve Sáros vármegyében lakó ruszin értelmiségiek pedig november 19-én Kárpátorosz Központi Néptanácsot hoztak létre Eperjesen, amely *Beszkid Antal*nak a görög katolikus püspökség jogtanácsosának vezetésével. Az eperjesi rada másfél hónap múlva, 1919. január 7-én kiadott nyilatkozatában követelte, hogy a csehszlovák megszállás terjedjen ki "az Orosz föld egészére", vagyis a magyarországi rutén lakta területekre is. Január 31-i nyilatkozatában a rada már azt jelentette ki: "Mától kezdve a Csehszlovák Köztársaság autonóm részének tekintjük magunkat." Röviddel ezután - február 4-én - az ungvári Magyar-Rutén Néptanács a várost megszálló olasz-cseh katonai hatóságok nyomására Ruszin Tanácsra változtatta a nevét.

Eközben a csehszlovák katonaság átlépte a december 23-i antantjegyzékben kijelölt demarkációs vonalat, az Ung folyását. 1919. január 12-én Ciaffi olasz ezredes vezetésével olasz-cseh légionárius csapatok vonultak be Ungvárra. Ebben a helyzetben az ungvári Magyar-Rutén Néptanács területi integritás alapján álló, a magyar államhoz lojális politikája teljesen ellehetetlenült. Ezzel a kezdetben ukranofil, az olasz-cseh katonai előretöréssel azonban fokozatosan csehszlovák orientációjúvá vált eperjesi rutén tanács programjának megvalósítása mind realisabbá vált. A máramarosszigeti ukrán rada követeléseinek teljesítését a nyugat-ukrán állam igyekezett elősegíteni. A Tatár-hágón át egy ukrán légionárius zászlóalj tört be Máramaros vármegyébe és január 7-én megszállta Körösmezőt, majd a Tisza völgyében, Tiszaborkút községnél, védelmi állásokat épített ki. Miután hírül vette Ungvár csehszlovák megszállását, 14-én előrenyomulva az ukránok elfoglalták Rahót, majd Nagybecskón át, 16-án, bevonultak Máramarosszigetre.

Közben - január 1-jén - a Kárpátok túloldaláról, a galíciai Lavocsne állomása felől vasúton benyomult egy ukrán alakulat. Célja Munkács megszállása volt, ahol kirakott egy zászlóalj, amely nyomban garázdálkodni kezdett. A munkácsiak gyorsan nemzetőrséget szerveztek és csellel elfogták a Csillag-szállóban mulatozó ukrán tiszteket. Eközben a kaszárnyában vezetés nélkül maradt ukrán legénység megadta magát. A nemzetőrök vonatra ültették a lefegyverzett ellenséges alakulatot és fegyvereiket a megállapodás szerint az utolsó kocsiba rakták, amelyet a nemzetőrök őriztek. Lavocsne határállomásánál azonban "tévedésből" lekapcsolták az utolsó vagon, így az ukránok fegyverek nélkül érkeztek vissza Lengyelországba. Az ukránok eközben vasúton egy századot toltak előre, amely birtokba vette a két fontos vasúti csomópontot, Bátyút és Csapot. Január 19-én azonban kénytelenek voltak visszavonulni, mert hírül kapták, hogy a Tisza völgyébe betört ukrán főerőt a román hadsereg Olteanu-különítménye kiszorította Máramarosszigetről és Körösmezőig vetette vissza.

A magyar kormány ez időben jelentéktelen haderőt állomásoztatott Máramaros, illetve Bereg vármegyében, de ezek az ukrán csapatokkal szemben sem fejtettek ki ellenállást. Ennek oka, hogy a budapesti ukrán követ Károlyi Mihály (1875-1955) miniszterelnököt jó előre tájékoztatta az akcióról. Jászi Oszkár (1875-1957) nemzetiségi miniszter a december 29-i kabinetülésen úgy vélte: ha az ország északi részei nemcsak a csehek és a románok, hanem a lengyelek és ukránok kezében is lesznek, "ez taktikailag előny a mi számunkra". Ezért arra utasították a magyar haderőt: ha az ukránok összeütközésbe kerülnek a csehekkel és a románokkal, akkor "teljesen semleges magatartás tanúsítandó". Két hét múlva, 1919. január 16-án a 39. hadosztály-parancsnokság ebben a szellemben intézkedett. Az ukrán előretöréskor a helyi magyar katonai irányítás az ugocsai Nagyszőlőstre települt. Ezért került "tudomásvétel" megjegyzéssel irattárba Zombory máramarosi kormánybiztos két jelentése Körösmező ukrán megszállásáról, illetve Máramarosszigetre való betöréséről. A Károlyi-kormány előbbi magatartása következtében vált lehetővé, hogy a máramarosi ukranofil mozgalom január 21-ére nemzetgyűlést hívhatott össze Husztra. Itt 420 küldött, 175 település képviselőjében kimondta a vidéknek, az Sz. Petljura főatamán vezette nyugat-ukrán állammal való egyesülését.

Ilyen körülmények között szorította ki az Északkeleti-Felvidék déli részét megszálló román haderő az ukrán csapatokat a Felső-Tisza völgyéből. Ekkor a folyó jobb partján csak Nagybecskő és környéke maradt román megszállás alatt, amely lehetővé tette az akkor mintegy 10 ezer lakosú Körösmezőn 1918. november 9-én kikiáltott ún. "Hucul Köztársaság" tovább-

bi működését a településen és környékén. Ezt a formációt hucul nemzeti ráda irányította, amely külön milíciát szervezett és ellenállt a magyar katonaságnak. A betört ukrán csapatok végleges visszavonulása után, 1919. február 5-től újra a hucul ráda kezébe került a "köztársaság", vagy "Körösmező-állam" igazgatása, amelyet csak június 11-én számolt fel a román katonaság.

Eközben Ruszka-Krajna nagyobb, központi részén tovább működött a magyar közigazgatás és a hadi helyzet ellenére a rutén autonómia kiépítése - ha vontatottan is -, de előrehaladt. Az antanthatalmak Párizsban - hosszas vita után, elsősorban az Egyesült Államok és Franciaország szorgalmazására - március 13-án határoztak a mai Kárpátalja területének Csehszlovákiához való csatolásáról. A legfőbb indok: "fejletlenségük miatt" nem bízhatják a területen élő ruszinok nemzeti önrendelkezésére állami hovatartozásuk eldöntését.

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása után négy nappal, március 25-én Stefán Ágoston volt ruszka-krajnai kormányzót kinevezték Ruszka-Krajna népbiztosává, igen széles jogkörrel. A négy vármegye - Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros - nagyobb részét magába foglaló autonóm területen a budapesti tanácskormány uralma mindössze negyven napig állt fenn, ezért a tervezett öt kerületből csak Bereg-, illetve Ung-kerület tanácsát tudták megalakítani április 14-én, illetve 23-án, Munkács, illetve Szerednye székhellyel. A máramarosi központja Huszt lett volna, később Zemplén, illetve Sáros vármegye rutén lakta területei alkottak volna egy-egy kerületet. A ruszin önkormányzat kiépítését április 16-án megzavarta, majd május 5-ére teljesen lehetetlenné tette a Máramarossziget, illetve Ungvár térségből megindult román és az olasz-cseh katonai támadás.

A tanácsköztársaság ruszka-krajnai uralmának a felszámolása után három nappal, május 8-án az ungvári vármegye-háza épületében - amelyet cseh légionárius katonaság vett körül - az eperjesi, az ungvári és a máramarosszigeti néptanács képviselői megalakították a Központi Rutén Radát, amely kinyilvánította az Északkeleti-Felvidék ruszin lakta vidékének, a Ruténföldnek Csehszlovákiához való csatlakozását. A népgyűlés azonban nem döntött a két legfontosabb ügyről: a Ruténföld önkormányzatának tartalmi részéről és az új közigazgatási terület határáról az új országban. Mindkét kérdés a következő két évtizedben - a csehszlovák állam felbomlásig - állandó belső feszültségek forrása lett.

Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegye nagyobb része az 1919. szeptember 10-ei Saint-Germain-en-Laye-i szerződéssel került de facto Csehszlovákiához, amikor a terület nyugati határaként a Csap és Ungvár közötti vasútvonalat, onnan a lengyel határig - az Uzsoki-hágóig - az Ung folyó vonalát jelölték ki. A viták abból eredtek, hogy az ekkor létrehozott Podkarpatská Rus területéből kimaradtak a volt Zemplén vármegyéjében élő rutének. A másik sarkalatos kérdés a rutén autonómia volt, amelyet minden csehszlovák-rutén egyezmény hangsúlyozott, de csak általánosságban. A saint-germain-i szerződés II. fejezetének 10-13. cikkelye is kötelezte Csehszlovákiát arra, hogy Rusinsko területén autonóm tartományt létesítsen. Ez azonban 1938 őszéig nem valósult meg, az önálló rutén nemzetgyűlés, a Szojm egyszer sem ülésezett. Kárpátalját a prágai kormányzat és a cseh tőke gyarmatként kezelte, nyersanyagait - ezek között a két legfontosabb a fa és a só volt - rablógazdálkodással tárta fel és a vidék irányítását 40 ezer fős cseh kolonista vette át.

Itt kell röviden szólnunk a "Kárpátalja" fogalomról, amely a Csap-Ungvár-Uzsoki-hágó vonalától a hajdani csehszlovák-román (a mai ukrán-román) határig terjed és az impériumváltozás után honosodott meg. *Jelenlegi területi kiterjedésében Kárpátalja korábban sem létezett*, ezért nyolc évtizeddel ezelőtt kijelölt és mai politikai határait történelmietlen visszavetíteni olyan időszakokba, amikor azok nem léteztek. A korábbi szovjet, illetve ukrán, valamint a mai ukrán historiográfia Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegye történetét a legrégebb időktől az 1920. évi trianoni békediktátum által kijelölt határokon belül tárgyalja, illetve mutatja be térképeken. Így már az ókor, majd az Árpád-kor és az azt követő évszázadok történetével kapcsolatosan közölt térképeken Kárpátalja "területi határainak" szomszédjaként Cseho-Szlovacscsina (Cseh-Szlovákia), (az idézett könyv nyomdai munkálatakor még nem vált ketté az ország), Uhorscsina (Magyarország), Rumunijá (Románia) jelenik meg, a Kárpátok gerincén húzódó ezeréves magyar-lengyel történeti határ keleti oldalán pedig Ivivszka, illetve ivano-frankivszka oblaszt, azaz a Ivivi és az ivano-frankivszki megye.

E téves nézetek egyik iskolapéldája a *Nariszi isztoriji Zakarpattjá* (Kárpátontúl vázlatos története) című 1993-ban Ungváron megjelent vaskos mű első kötete, amelynek szerzői az Ungvári Állami Egyetem "tudós professzorai". Sajnálatra méltóan, a magyarországi statisztikusok, demográfusok, földrajzosok egy része még mindig nem szabadult meg az előbbi évtizedek szemléletétől és tudománytalanul az 1920 előtti időszakra is visszavetíti Kárpátalja mai határait. Egyébként ezt a gyakorlatot követte a korábbi magyarországi marxista történetírás is. Ez utóbbi képviselői 1990 óta - kevés historikus kivételével -, napjainkban liberálisnak vallják magukat és az előbbi kérdésben is ragaszkodnak mára túlhaladott nézeteikhez.

Az 1919/1920. évi impériumváltozás után ugyanis a korábbiól más értelmezést kapott a Kárpátalja fogalom, amelyet egyébként a vidéken élők akkor már évtizedek óta ismertek. A szó 1889. október 27-én tűnt fel először nyomtatásban a Munkácsra induló Kárpátalja című politikai és társadalmi hetilap fejlécén. Az 1. számban nem volt magyarázat a névvel kapcsolatban, a 2. számban azonban értelmezték, amikor Cserszky Antal - az 1860-as években Bereg vármegye főügyésze, 1873-ban a Szent Bazil Társulat másodelnökevé választották - azt írta a szerkesztőnek: "ne foglalatostkodjunk mindig csak kárpátaljai városunkkal (ti. Munkáccsal), épp oly fontos és közeli nekünk, a mi régi kedves Bereg vármegyénk". Ekkor, az itt élő magyarság a Kárpátalja szót a Hegyaljához, Mecsekaljához stb. hasonlóan képzett tájnévként használta és csak a Kárpátok alján elterülő alföldi részt értette rajta.

A 19-20. század fordulójától azonban a fogalom területileg fokozatosan bővült és politikai-közigazgatási tartalmat is kapott. 1918-1919 fordulóján került előtérbe nemzetiségi vonatkozása, amikor a magyar kormányzat az Északkeleti-Felvidék központi részén, Munkács székhellyel létrehozta Ruszka-Krajnát. E rutén (ruszin) területi autonómiát, azaz önkormányzatot a nemzeti önrendelkezés alapján építették ki. A történeti Északkeleti-Felvidéken már a 13. század derekától ruténeknek hívták az oklevelek a Kárpátok keleti oldaláról betelepült szláv nyelvű népet, amelynek az önmegnevezése a

ruszin volt. Az utóbbi csak 1918 végén vált hivatalossá, amikor december 10-én a pesti vármegyeházán lezajlott tanácskozáson - amely a "Ruszin nemzet programját"-t fogalmazta meg a magyar kormányzat számára - döntöttek arról, hogy *a nép megnevezése ezután "nem rutén, hanem ruszin"*. Az 1919 áprilisától csehszlovák, illetve román megszállás alatt álló mai kárpátaljai területet csak több mint egy év múlva, az 1920. június 4-i trianoni békediktátummal csatolták de jure, végleg, nemzetközi jogilag is Csehszlovákiához. Kárpátalja területét azonban a cseh hatóságok már 1919 szeptemberében kijelölték: nyugati határa a Csap-Ungvár közötti vasúti pálya, onnan az Ung folyó vonala lett. Ekkor kapta cseh nyelven a Podkarpatská Rus (Kárpátaljai Oroszország), illetve a Rusinsko (Ruténföld) nevet.

A csehszlovák kormányzat két évtizedes hitegetése után, csak 1938. október 9-én alakult meg az autonóm ruszin kormány Kárpátalján. A vidék ekkortól autonóm területként - elméletileg - Csehszlovákiának, mint föderatív államnak a harmadik egyenrangú tagja volt a cseh és a szlovák országrész mellett. A rutén partok ajánlására Bródy Andrást (1895-1946) nevezték ki miniszterelnöknek, akit azonban e hónap 25-én Prágában letartóztattak és bebörtönöztek, mert a közös minisztertanácsi ülésen népszavazást követelt arról, hogy Kárpátalja maga dönthesse hovatartozásáról. Utóda már másnap, Volosin Ágoston, az ukrán irányzat vezetője, aki - mint írtuk - 1918 végén az ungvári Magyar-Rutén Néptanács titkára volt. Volosin a kisebbséget alkotó ukrán irányzat nevében átvette a hatalmat és megalakította az Ukrán Nemzeti Tanácsot. Kárpátalja nevét - Podkarpatská Rus - Karpatszka Ukrajina-ra változtatta, amelynek hivatalos nyelvét az ukránt nyilvánította. Feloszlatta a magyar és a rutén politikai pártokat, egyesületeket és betiltatta a magyar és az orosz újságokat.

Az 1938. november 2-án a bécsi Belvedere-kastély aranytermében kihirdetett döntés értelmében Csehszlovákiától visszacsatolták Magyarországhoz a déli, mintegy 650 km hosszú magyarlakta sávot - a csallóközi Somorjától az ugoccai Feketeardóig -, amelynek területe 11'927 négyzetkilométer, lakossága a másfél hónappal későbbi, 1938. december 15-i népszámlálás szerint 1'041'101 fő volt, ebből magyar 83,7, szlovák 12,9, rutén 2,0 %. A döntéssel Kárpátalja déli, tiszaháti magyarlakta sávja is - amelyet ekkor szintén Felvidéknek neveztek, s annak legkeletibb részének tekintettek - újraegyesült Magyarországgal. Itt három város, Ungvár, Munkács és Beregszász tért vissza. Az összesen visszacsatolt 1896 négyzetkilométer tiszaháti területen 207'059 lakost számláltak.

A bécsi döntés után a Volosin-kormány Ungvárról Husztra tette székhelyét. A prágai szövetségi parlament 1938. november 22-én elfogadta az autonóm országrész, Karpatszka Ukrajina alkotmányát, amelynek területe mindössze 11'086 négyzetkilométer volt. A későbbi, 1939 februári népszámlálás szerint a lakosság nemzetiségi összetétele a következő volt: ukrán 413'481 (75,9%), zsidó 65'828 (12,1 %), magyar 25'894 (4,8 %), cseh és szlovák 17'945 (3,2 %), román 13'268 (2,4 %), német 8'715 (1,6 %), összesen 545 131 fő. Volosin hatalmát az ukrán fegyveres alakulat, a Szics-gárda terrorjára támaszkodva igyekezett fenntartani, mert az "államocskában" létezésének utolsó hónapjáig gyakorlatilag nem volt konszolidált polgári közigazgatás, a legszükségesebb törvényhatósági keretek is hiányoztak.

Huszon 1939. március 14-én a kora hajnali órákban a Szics-gárda megtámadta a huszti kormányépületet, a csendőrséget és a fontosabb katonai objektumokat, hogy fegyvereket szerezzen. Az akció célja, hogy megbuktassa a Volosin-kormányt, amelyet "puhasággal vádolt a csehek vonatkozásában" és átvegye a hatalmat. A támadást a csehszlovák rendőrség és katonaság nehéztüzérség bevetésével verte vissza és délre megadásra kényszerítette a Szics-gárdistákat. Ezt követően a déli órákban Volosin miniszterelnök kinyilvánította Karpatszka- Ukrajina önállóságát. Ugyanaznap este 7 órakor - miután Jozef Tiso bejelentette az önálló Szlovákia megalakulását -, Volosin rádióbeszédben is kihirdette Karpatszka Ukrajina függetlenségét. Másnap - március 15-én - a kora hajnali órákban a kárpátukrán kormány táviratot adott át a huszti német konzulnak, aki azt Berlinbe, a német külügyminiszternek továbbította. A Volosin által aláírt telegram szövege a következő volt: "Kárpát-Ukrajina kormánya nevében tájékoztatjuk Önt, hogy kihirdettük önállóságunkat a Harmadik Birodalom védelme alatt." A magyar honvédség alakulatai eközben megkezdték Kárpátalja visszavételét és mindössze három nap alatt, 17-én 22 órakor az Uzsoki-hágónál is elérték a Kárpátok gerincén az ezeréves magyar határt.

A Magyarországgal újraegyesült Kárpátalján "a hadijog természetes folyományaként" magyar katonai közigazgatást vezettek be a helyzet normalizálására. A hatóságok mindenekelőtt az ukrán irányzat híveit, illetve a kommunistákat igyekeztek kiszűzni. A katonai közigazgatás élén álló Novákovits Béla nyugállományú altábornagy mellé a minisztertanács elöntése alapján a belügyminiszter kormánybiztosat nevezett ki Marina Gyula (1901-1983) személyében, aki már a visszacsatolás első napján, március 15-én átvette hivatalát. Teleki Pál (1879-1941) miniszterelnök minél rövidebb időre igyekezett korlátozni a katonai közigazgatást és bevezetni a polgári adminisztrációt.

Közben a magyar kormányzat és a különböző szakértők dolgoztak Kárpátalja ruténok lakta, hegyvidéki területe autonómiájának tervezetén. A különféle javaslatokban szóba került az Egán Ede (1851-1901) miniszteri megbízott által 1897 és 1901 között vezetett hegyvidéki gazdasági akció folytatása a rutén nép szociális felemelésére, a "magyarország" nyelvi irányzat, valamint a rutén kultúra támogatása, a munkácsi görög katolikus egyház különféle előnyökben való részesítése és a pravoszlávok háttérbe szorítása. Bródy András "a legszélesebb területi autonómiát" követelt Magyarországon belül közigazgatási, oktatási és vallási önállósággal.

A magyar kormány 1939. május 23-ai ülésén elfogadta a március közepén visszacsatolt kárpátaljai terület közigazgatásának ideiglenes rendezéséről szóló rendeletet, amely a magyar és a magyarorosz (rutén) nyelv egyenjogú hivatalos nyelvként való használatát ismerte el. Június 23-án kihirdették az 1939. évi VI. törvénycikket a kárpátaljai területeknek az országgal való egyesítésével, 28-án Horthy Miklós (1868-1957) kormányzó jóváhagyta Perényi Zsigmond (1870-1946) koronaőr kinevezését a terület kormányzói biztosává. Hivatalának átvételekor, július 7-én a katonait polgári közigazgatás váltotta fel.

A magyar kormány 6200/1939. M. E. számú rendeletével a rutén többségű hegyvidéki területet - az 1938. november 2-i

első bécsi döntéssel visszatért magyar lakta sáv, a Tiszahát kivételével - három közigazgatási kirendeltségre osztotta. Ezek összterülete 12 141 négyzetkilométer volt, lakossága 671 962 fő. A beregi, a máramarosi és az ungi kirendeltségen a kormányzói biztos gyakorolta a vármegyei törvényhatóságokat megillető szabályrendelet-alkotási jogkört, akit mindazok a jogok megillettek, amelyeket a jogszabályok a főispán hatáskörébe utaltak. A kárpátaljai területen - miként akkor nevezték, a Ruténföldön - az állam hivatalos nyelveként a magyart és a rutént vezették be. A kormányzói biztos azokat a miniszteri rendeleteket, amelyeknek a hatálya a kárpátaljai területre is kiterjedt, a Ruténföld hivatalos lapjában, a Kárpátaljai Közlönyben (Podkarpatszkij Visztnik) - lehetőleg a Budapesti Közlönyben való megjelenésükkel egy időben - magyar és rutén nyelven hasábosan közétette. Hasonlóan jelentek meg a kormányzói biztos által kiadott szabályrendeletek, valamint az általa, illetve a közigazgatási kirendeltségek által kiadott általános jellegű rendelkezések és közlemények is. A rutén Autonóm Földműves Szövetség és az orosz Néptanács vezetői, illetve rutén politikusok helyet kaptak a magyar országgyűlés kamarájában, tízen a képviselő-, illetve ketten a felsőházban.

Az említett rendelet széles körű önkormányzatot vezetett a Ruténföldön, amelynek lényege a hivatalos - magyar és rutén kétnyelvűség az élet minden területén. Így a kárpátaljai közigazgatásban általánossá vált a kétnyelvű hatósági-hivatali ügyintézés és a szabad nyelvhasználat. Kétnyelvű - azonos betűnagyságú - feliratokat helyeztek el a középületeken, a települések bejáratánál, a közutak jelzéseinél, a vasútállomásokon és másutt. Hasonlóan a postaigazgatásban, ahol nemcsak magyar-rutén nyelvű - latin és cirill - betűs keletbélyegzőket, rajegyeket, hanem kétnyelvű levelezőlapokat, belföldi pénzesutalványokat, ajánlási feladóvévényeket, sőt ilyen mozgóposta körbélyegzőket használtak.

A ruténföldi önkormányzat fontos része volt a görög katolikus egyháznak biztosított autonómia. Széles körű önkormányzatot kapott a közoktatás. A terület visszatérése utáni első teljes, az 1939/1940-es tanévre 126 394 tanuló iratkozott be, az összesen 743 elemi iskolába - ezek mintegy négyötöde rutén tanítási nyelvű -, ahol 2 098 tanító oktatott. Mindössze 12 apró faluban nem volt tanoda, a gyerekek valamelyik szomszéd faluba jártak tanulni. Az elemik túlnyomó többségének - 688-nak - fenntartója az állam, öt községi, a többi felekezeti: 16 római, 25 görög katolikus, 8 református, egy izraelita intézmény volt. Ungváron és Munkácson rutén tanítási nyelvű polgári fű, illetve leányiskolában, valamint egy görög katolikus leányiskolában is tanulhattak a ruszin fiatalok. Rutén tannyelvű gimnázium működött ugyancsak Ungváron és Munkácson, valamint Huszton, összesen ötven osztállyal. Kormányrendelet írta elő, hogy ezekben a tanintézményekben a magyar nyelv oktatása mellett kötelező volt a kisebbségi - azaz a ruszin, szlovák stb. - nyelvek tanítása is. Ungvár volt a rutén felsőoktatás központja, ahol a rutén (görög katolikus) liceum és tanítóképzőben oktatták a jövőbeni ruszin értelmiséget, a Görög Katolikus Püspöki Hittudományi Főiskolán lelkészeket, a budapesti egyetem rutén nyelv- és irodalom szakán pedig középiskolai tanárokat képeztek. Szintén Ungváron működött a Ruszin Nemzeti Színház, amely a magyar kormányzattól évente jelentős anyagi támogatást kapott. A társulat nemcsak az autonóm terület központjában tartott előadásokat, hanem minden évadban turnékat szervezett Kárpátalja rutén lakta településeire. 1940 tavaszán például 17 településen 47 előadást tartott. A Magyar Rádió Budapestről rutén nyelvű adásokat sugárzott.

Teleki Pál miniszterelnök 1940. július 23-án a képviselőház elé terjesztette a Kárpátalja autonómiájáról szóló törvényjavaslatot, amelyet három nappal korábban, július 20-án bemutattak az államfőnek, Horthy Miklós kormányzónak. A jogszabály lényegében törvénybe iktatta volna azt az állapotot, amelyet - egyes eltéréseket nem tekintve - a 6200/1939. M. E. számú, egy évvel korábban, 1939. június 22-én kiadott, valamint azt követő számos rendelet a Ruténföld önkormányzatával kapcsolatban már megteremtett. Elsősorban a vezető katonai körök nyomására azonban az országgyűlés nem fogadta el a törvényjavaslatot, de az előbbi rendeletek előírásai továbbra is érvényben maradtak. Ebben az időben, 1940 júliusában-augusztusában már Erdély visszaszerzése volt az egyik legfontosabb cél és Kárpátalja, észak felől hadművelleti területként jött számításba.

A ruténföldi önkormányzaton belül a rutén nép szabad szellemi-művelődési fejlődését segítette a magyar kormányzat támogatásával 1941. január 26-án Ungváron megalakult kétnyelvű Kárpátaljai Tudományos Társaság - Podkarpatszkoe Obscesztvo Nauk, a vidék, illetve az onnan elszármazott tudósok részvételével. Tagsága három szakosztályba - tudományos, művészeti és néprajzi, valamint ruszin nyelvi és irodalmi - tömörült, ahol kezdettől két nyelven folyt a munka. A társaság *Zorjá-Hajnal* címmel kétnyelvű, negyedéves folyóiratot indított. Az önálló tudományos könyvek a *Literaturno-Naukova Biblioteka (Irodalmi Tudományos Könyvtár)*, a *Narodna Biblioteka (Nép-Könyvtár)* sorozatban jelentek meg. Külön adták ki az évkönyveket - ilyen volt például a *Szelszko-Hoszpodarszkij Kalendar (Mezőgazdasági Kalendárium)*, a negyedik sorozat a *Skolnije Podruczniki (Iskolai Tankönyvek)*, ennek keretében adták ki a *Ruszka Mologyez (Ruszin Ifjúság)* című lapot. Kéthetente látott napvilágot a *Literaturna Nedilja (Irodalmi Vasárnap)*.

A kétnyelvű tudományos társaságnak döntő szerepe volt abban, hogy Kárpátalja Magyarországgal való újraegyesülése utáni években, 1944 végéig a rutén nép nemzetté válásának az 1830-as években indult folyamata a lezáruláshoz közeledett. Mindenekelőtt azért, mert a rutén/ruszin irodalmi nyelv a kodifikálás küszöbére érkezett. Ezt zavarta meg és tette lehetetlenné több mint négy évtizedig Kárpátalja szovjet katonai megszállása. A berendezkedő kommunista hatalom 1944 novemberétől rövid idő alatt felszámolta a Ruténföld önkormányzatát, rutén nyelvű közigazgatási, oktatási és művelődési intézményrendszerét. A kárpátaljai rutén/ruszin népet hatóságilag ukránnak minősítették. A rendeletet követően betiltották a rutén iskolákat, közművelődési egyesületeket, feloszlatták a Kárpátaljai Tudományos Társaságot, a vagyonát elkobozták.

A rutén nemzeti identitás legfontosabb támaszát, a munkácsi görög katolikus püspökséget is felszámolta a kommunista diktatúra. Már a szovjet megszállás első két évében Kárpátalján államosították az egyházi, a parókiális és felekezeti iskolai vagyont. Ez például azt jelentette, hogy az egyházközösségeknek ezután az államtól kellett - a mind nagyobb összegekért - bérletbe venniük saját korábbi templomaikat. Megtöltötták a hittan iskolai oktatását, a papoknak tilos volt a tanin-

tézményekbe belépni. 1948-tól azonban már a hittan oktatásának bármely formáját keményen büntették. Közben 1946-tól tizennégy görög katolikus lelkész az államvédelmi szervekkel együttműködve, titokban munkálkodott az ungvári unió, azaz a munkácsi görög katolikus püspökség felszámolásán. Egy 1947. júliusi jegyzék szerint már 73-ra nőtt azon templomok száma, amelyet a pravoszlávok elvettek az unitusoktól. Ebben az évben a szovjet hatóságok mindinkább arra a meggyőződésre jutottak, hogy a görög katolikus egyház felszámolásának legfőbb akadályá *Romzsa Tódor* (szül. 1911) püspök, ezért a titkosszolgálati szervek elhatározták a fizikai megsemmisítését. 1947. október 27-én Munkács közelében, Iványi falu mellett merényletet követtek el ellene. A Lóka nevű ruszin faluból, ahol előző nap, vasárnap templomot szentelt a püspök, Ungvár felé haladó brikszájába belerohant egy Studebaker opusú szovjet katonai teherautó. A főpásztor súlyos sérüléseket szenvedett, a munkácsi kórházban ápolták, ahol egy takarítónő - mint kiderült, az NKVD ügynöke - november 1-jén éjjel egy órakeret alatt megmérgezte.

Kárpátalján 1948 végéig 35 görög katolikus lelkész lett a vallásüldözés áldozata, akiket különböző koholt vádakkal letartóztatnak és 5, 10, 25 év kényszerszolgálatára, vagyonelkobzásra ítélték. Közülük négyet kivégeztek, illetve meggyilkoltak. A következő év elején beteljesedett a görög katolikus egyház tragédiája, januárban és februárban közel húsz parókust letartóztattak a hatóságok, hogy megfélemlítsék a papságot és rábírják az aposztáziára, azaz hitehagyásra. Ekkor - 1949. február 17-én - rendeletileg is felszámolták a munkácsi egyházmegyét. Híveinek száma ez időben 450 ezer volt - ebből 28 ezer magyar, 16 ezer román, néhány ezer szlovák, a zöme ruszin. A parókiák száma 265, a lelkészeké 350. A püspökség valamennyi intézményét bezárták, illetve átadták a pravoszláv egyháznak. A meghurcolt Bendász István kanonok hagyatékában fennmaradt jegyzék szerint a 350 lelkészből 131 aposztázált, elhagyta hitét és áttért a pravoszláv egyházba. A hitéhez ragaszkodó 140 pap kétharmadát Gulagokra, kényszerszolgálatokba hurcolták, közülük 110-en jutottak csak haza, a többiek odahaltak. Már 1944 végétől, összesen 143 pap külföldre - zömük Csehszlovákiába, kisebb részben Magyarországra, Romániába és az USA-ba - menekült. Még az 1950-es években is börtönbe vetett, illetve meggyilkolt görög katolikus papokat a szovjet titkosszolgálat.

Kárpátalja/Ruténföld 1939 és 1944 közötti önkormányzata magyar történelmünk fontos fejezete. Mindenekelőtt azért, mert ezt a korszakot a korábbi szovjet és magyarországi marxista, valamint a mai ukrán és magyarországi liberális történetírás következetesen meghamisítja, eltorzítja, és "fasiszta magyar leigázás éveit"-nek minősíti. Holott a magyar kormányzat a rutén népnek az újbóli Magyarországhoz való tartozása idején olyan autonómiát adott, amelynek a tizedrészével is megelégedne napjainkban az Ukrajnában, Kárpátalján élő mintegy 200 ezer lelket számláló magyarság.

Kitekintés

Csak évtizedek múlva, 1989. december 13-án jelent meg a szovjet kormány rendelete, amely visszaállította jogaiba a görög katolikus egyházat. Kárpátalján is újra engedélyezték a szabad vallásgyakorlást. Két év múlva a ruszin görög katolikusok számát 400 ezerre becsülték, a magyar ajkú unitusokét mintegy 30 ezer, a románokét 16 ezer, a szlovákokét háromezer lélekre becsülték. A egyház újjászülése után fél évtizeddel, 1996-ban 113 templomban már 132 görög katolikus pap hirdette az igét. Ugyanekkor 264 hatóságok által bejegyzett parókiát tartottak számon, amely azt jelezte, hogy az unitus egyház még mindig nem kapta vissza templomainak nagyobb részét. Mint írtuk, fél évszázaddal korábban a kommunista diktatúra a pravoszlávoknak adta az erőszakkal elvett görög katolikus templomokat.

A helyzetet már 1990-től nehezíti, hogy a ruszin hagyományú és jellegű munkácsi görög katolikus egyház nem egységes, papjainak egyötöde ukranofil, sőt egyik segédpüspöke is az. Pedig az egyházmegye több mint két évszázada különleges státust élvez - *Ecclesia sui iuris* -, önálló szervezet, amely közvetlenül Rómának, a pápának van alárendelve. Ha ezt feladnák, akkor a püspökség közvetlen feljebbvalója a lengyel (Lvivi) görög katolikus metropolita lenne és minden hivatalos ügy azon keresztül intéződne. Így a magyar, a román és a szlovák görög katolikus hívők anyanyelvű vallásgyakorlata veszélybe kerülne. Az ukránai nacionalista mozgalmak törekvései több ponton egybeesnek az ukránai görög katolikus egyház céljaival: felszámolni a kárpátaljai unitus egyházat és azzal együtt a ruszin identitást és betagozni a lengyel görög katolikus érsekségbe. A ruszin identitás elleni támadásokban - paradox módon - a galíciai/ukránai görög katolikus egyház és kárpátaljai munkácsi pravoszláv püspökség érdekei is összekapcsolódnak.

Évszázadok óta a görög katolikus egyház a ruténok/ruszinok számára nemcsak hitbeli kérdés, hanem nemzeti identitásának szerves része volt, amelyet a kommunista diktatúra több mint négy évtizede alatt nem vallhattak. Legkorábban, 1989 szeptemberében, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, majd az 1990. február 17-én bejegyzett Kárpáti Ruszinok Társasága (később Kárpátaljai Ruszinok Szövetsége) - előtte januárjában engedélyezték újra a ruszin elnevezést - vetette fel a kárpátaljai autonómia gondolatát. A magyarok és a ruszinok önkormányzati törekvései az 1991 augusztusi moszkvai puccsig hűdegen hagyták a kárpátaljai területi tanács vezetését. Ez az esemény azonban vízválásztónak bizonyult, a következő hetekben sikerült kivívni, hogy 1991. december 1-jén tüzzenek ki népszavazást Kárpátalja különleges státusú önkormányzatának megerősítéséről, illetve Beregszász székhellyel egy *Magyar Autonóm Körzet* létrehozásáról. Az előbbire a polgárok 78, az utóbbira 81,4 százaléka szavazott.

Bár 1992 tavaszán az ukrán politika és a közvélemény egy része már kész volt elismerni az önálló, külön ruszin etnikumot, de élesen ellenezte területi elkülönülését. Az államhatalom ezt követően - bürokratikus apparátusa segítségével - elaltatta az autonómia ügyét. A ruszin szövetség ezért 1993. március 1-jén az ENSZ-hez fordult, hogy hasson oda: Ukrajna vezetői teljesítsék Kárpátalja népének követelését és állítsák vissza a terület 1944 végi szovjet annexiója előtt, az újbóli magyar fennhatóság idején működött önkormányzatát. A szervezet ezután május 15-én Munkácsen tartott konferenciáján

megalakította a Kárpátaljai Köztársaság ideiglenes árnyékkormányát, amelynek célja: elvezetni a napjainkban 1,2 millió - ebből a becslések szerint 700-800 ezer ruszin, 200 ezer magyar - lakosú területet az önállósághoz. Az árnyékkabinet megválasztása után a kárpátaljai tanács jóváhagyta a népszavazás eredményét.

Az 1990-es évek közepétől egyre kevesebb az esélye a Kárpátalján élő ruszinok és magyarok önrendelkezésének. Mindenekelőtt azért, mert Ukrajna Janus-arcú politikát folytat a nemzetiségi kérdésben. Az ország nemzetközi síkon számos nyilatkozatban deklarálta már az európai intézményrendszerekhez való csatlakozását, illetve szándékát, belpolitikájában azonban - gyakran 19. századi eszközökkel és módszerekkel - nemzetállamot épít, korlátozza a nemzeti kisebbségek jogait. Ezt bizonyítja az a sajtóban 1997 február végén napvilágra került, az előző év október 7-én Kijevben kelt 13884/2. számú dokumentum, amelynek címe: Tennivalók az ukrán-ruszin probléma megoldásához. Tizennégy minisztériumnak, országos főhatóságnak és a kárpátaljai területi szervezeteknek tíz pontban írt elő feladatokat 1996/1997. évi végrehajtási határidővel, négy pont esetében pedig folyamatosan.

A dokumentum kimondta: az államban nincsen semmilyen - kulturális, etnikai, közigazgatási és területi, stb. - alapú jövője Kárpátalja önállóságának vagy autonómiájának. A minisztériumoknak tárcaközi bizottságok alakításával hozzanak következetes intézkedéseket a kárpátaljai ukránosításra (nyelv, kultúra, káderek behívása, stb.) A titkos dokumentum 3. pontja szerint: "Az ukrán Kárpátalján nem engedhető meg olyan helyi népszavazás, amelynek célja az 'önazonosság' (szamoidentifikáció) felderítése". A 9. pont: "Növelni kell a tömegtájékoztatásnak eljuttatott információk számát Kárpátaljáról, s azokban hangsúlyozni, hogy a terület örökös ukrán föld és a helybeli ukránok elszakíthatatlan részei az urán nemzetnek". A 10. pont: A "politikai ruszin mozgalom (ti. Kárpátaljai Ruszinok Szövetsége és a kárpátaljai ideiglenes árnyékkormány) vezetőinél és aktivistáinál olyan felvilágosító munkát kell végrehajtani, amelynek eredményeként nem tudják létrehozni politikai struktúrájukat és a tiltás egyértelműen, a szeparatizmusok ellen irányuljon. A nem regisztrált 'Kárpátaljai Ruszintik Egyesületével' és 'ideiglenes kormányával' szemben közigazgatási és büntető ("kriminálnohó") törvényeket kell felhasználni."

Az ukrán-ruszin nyelvi vita lényege, hogy az ukrán államhatalom tagadja az önálló ruszin nyelv létezését és ebből következően a ruszin etnikumot sem ismeri el, hanem az ukrán nyelv egyik dialektusának, illetve sajátos népcsoportjának tartja. Pedig a ruszin nyelv autonóm képződmény, alapjai a nyugat-orosz, a nyugati szláv és a délszláv nyelvekhez vezet vissza. A vita azt is jelzi, hogy még a 20. század utolsó évtizedében sem zárult le a ruszin nemzetné válás immár több mint másfél évszázada tartó folyamata. Ezért égetően szükség lenne a kárpátaljai ruszin irodalmi nyelv kodifikálására, amely a délvideki/jugoszláviai ruszinok esetében már 1923-ban, a szlovákiai ruszinok esetében pedig 1993-ban megtörtént.

A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség által 2000 január végén kezdeményezett Tiszamelléki járás létrehozásának az igénye is a hatalom kemény ellenállásába ütközött. Az Ungvár-Munkács-Nagyszőlős vonaltól délre húzódó, kereken 1'500 négyzetkilométer területű tervezett járás az ungvári, a beregszászi, a munkácsi és a nagyszőlősi járás magyar többségű részeiből alakulna és önkormányzati alapon működne. Az új közigazgatási egység 58 községi (közös) tanács 94 települését fogná össze és lakosságának több mint 72 százaléka (112'000 fő) magyar lenne. Létrehozásának az igénye azonban a hatalom kemény ellenállásába ütközött. Az ukrán hatóságok ellenkezését alaposan megtámogatta a helyi - főként a beregszászi járási tömbmagyarságot "képviselő" - posztkommunista, magyar nemzetiségű közigazgatási garnitúra egy csoportja, amely irtózik mindenféle autonómiától, de legfőképpen a gondolkodó, felelősen cselekedni akaró emberektől.

Ukrajna ellentmondásos belpolitikai helyzete következtében napjainkban a ruszin, illetve a magyar önkormányzat megerősítésének lehetősége igen csekély. A ruszin identitás megerősítése is sok nehézségbe ütközik, a görög katolikus egyház megosztottsága következtében. A lényeg az, hogy mind a ruszin nép, mind az unitus egyház évek óta választást előtt áll. Az alapkérdés az, hogy a nép akarja-e vállalni ruszin identitását, az újra talpra állt egyház pedig mennyire képes ruszin nemzeti identitás felkarolására. Be tudja-e tölteni újra azt a szerepet, amelyet 1944 végéig vitt a ruszin nép életében? Megtalálja-e az utat, a pogánnyá tett lelkeket, akiknek csak egy része meri vállalni származását?

Felhasznált fontosabb irodalom

- Árky Ákos: Ruszinszko küzdelme az autonómiáért. Bp., 1928
Bartha Miklós: Kazár földön. Kolozsvár, 1901
Bodnar, V. L. - Veges, M. M.: Karpatszka Ukrajina v mizsnarodnih vidnoszinah 1938-1939). Uzsgarod, 1997
Botlik József: Hármaskereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig (1646-1997). Bp., 1997
Botlik József: Egestas Subcarpathica. Adalékok az Északkeleti-Felvidék és Kárpátalja 19-20. századi történetéhez. Bp. 2000
Darás Gábor: A Ruténföld elszakításának előzményei (1890-1920). Újpest 1936
Domokos László: Ruszki-Krajna a népek ítélszéke előtt. Bp., 1919
Flachbarth Ernő: Ruszinszko autonómiája a nemzetközi és a csehszlovák alkotmányjog szempontjából. Miskolc, 1934
Marina Gyula: Ruténsors. Kárpátalja végzete. Toronto, 1977
Nariszi isztoriji Zakarpattja (z najdavnisih csasziv do 1918 roku.) Redakcija kolegija. Uzsgorod, 1993
Nariszi isztoriji Zakarpattja. Tom II. (1918-1945). Redakcija kolegija. Uzsgorod, 1995
Rubinthy Dezső: Az ukránok és románok betörése Kárpátaljára. In: A Felvidék és Kárpátalja hadtörténete 1914-1918. Szerk.: De Sgardelli Caesar. Bp., 1941
Siklós András: A Habsburg-birodalom felbomlása (1918). Bp., 1987

Sztercsó, Petro: Karpato-Ukrajinszka Derzsava. (Do isztoriji vizvolnoji borotybi karpatszkih ukrajinciv a 1919-1939 rokah). Lviv, 1994

Thirring Lajos: A népesség a Felvidék visszacsatolt részén. Magyar Statisztikai Szemle, 1939. 56., 478., Terület és népesség. Uo. 1940. 8-9. sz.

Veges, Mikola: Karpatszka Ukrajina 1938-1939. (Szocialno-ekonomicnij i politicsnij rozvitok). Uzsgorod, 1993. 78

Voith György: 20 év története. Munkács, 1939

Zombory máramarosi kormánybiztos két jelentése: (MOL. Mfilm. Dob. sz. 7053., 12. c., I-IV. t., 182., 129., 131/1919. sz. i.-ok.)

A Dunába robbantott Erzsébet-híd pesti hídfője – 1945 Foto: Kunat János

Doma István (Sárosoroszi)

Karcolatok a kárpátaljai zsidóság történetéből

Egy évszázada a mai Kárpátalja (akkor még a Magyar Királyság négy vármegyéje) közel 410 ezer lakosa közül 105 ezer fő (25,7 %) vallotta magát magyar anyanyelvűnek. Az össznépeség majd 60%-át kitevő ruszinok száma meghaladta a 244 ezret. A 19. század második felében a Kárpátok északkeleti lengyel, ukrán előteréből (Galíciából) egyre nagyobb tömegekben érkező zsidókat (kb. 58 ezer fő) a statisztika nem is vette nyilvántartásba, mert többnyire német vagy magyar anyanyelvűnek tüntették fel magukat.¹ - írja Kocsis Károly és Kocsisné Hódosi Eszter "Magyarok a határainkon túl - A Kárpát-medencében" című könyvében.

A vidék két legnagyobb városának (Ungvár, Munkács) lakosságának kb. 30-40 %-a zsidó vallású volt. Ugyanitt a magyarok részaránya elérte a 73-82 %-ot, amiből az következik, hogy a zsidók többsége magyar anyanyelvűnek vallotta magát.²

A trianoni békediktátum (1920) értelmében a mai Kárpátalja Podkarpatska Rus - Rusinsko néven a Csehszlovák Köztársaság kötelékébe került. A magyar anyanyelvű zsidókat és cigányokat itt külön etnikai kategóriába sorolták. Ekkor a vidéken 80'132 zsidó élt, ami az összlakosság 12,9 %-át tette ki.

Az 1910-es népszámlálás során 36'236 izraelita vallású, de magyar anyanyelvű személy élt Kárpátalján. 1921-ben a csehszlovák hatóságok népszámlálást tartottak, amely során az alapkritérium nem az anyanyelv, hanem a nemzetiség lett, s így sok visszaélésre adott lehetőséget. E népszámlálás szerint a vidéken ekkor 79'715 zsidó élt. Izraelita vallásúnak, de magyar anyanyelvűnek csak 6'863 személy vallotta magát.

Ekkor a kárpátaljai zsidó lakosság 87,30 %-át zsidó, 7,73 %-át magyar, 3,87 %-át rutén, 0,75 %-át csehszlovák és 0,30 %-át német nemzetiségűnek írták be.

Az 1930-as népszámlálás adatai szerint Kárpátalján 91'255 zsidó élt, 5'870 fő pedig izraelita vallásúnak, de magyar anyanyelvűnek vallotta magát. A vidék zsidó nemzetiségű lakossága kb. 0,5 %-kal növekedett.

Az első bécsi döntés (1938. november 2.) Ungvárt, Munkácsot és Beregszászt visszacsatolta Magyarországhoz. Később, Szlovákia "függetlenné" válása és a cseh országrészekről való elszakadása után (1939. március 14) Magyarország birtokába vette Kárpátalja egyéb, túlnyomóan ruszin lakosságú területét is.³

Az ezután bekövetkezett második világháború a zsidók számára sok szenvedést hozott. Németországban Adolf Hitler és a nemzeti-szocialista párt jutott hatalomra, célkitűzéseik között a zsidóság teljes megsemmisítése szerepelt.

"A galíciai zsidók nagyrítján Uzsokra és Nagybereznára be szoktak jönni, de ezek eléggé szemmel vannak tartva és a szabályok betartására vannak kötelezve" - olvassuk egy 1900-as jelentésben.

De milyen szabályokról is van itt szó?

A főszolgabíró ez esetben minden bizonnyal az 1886. évi XXII. törvénycikkelynek a település és községi kötelekbe való felvételről szóló 15. §-ára és a külföldiek kötelező bejelentése, nyilvántartása és általában a külföldiekkel szemben kötelező eljárás szabályozása iránt 1888. augusztus 11-én kiadott 54091. számú belügyminiszteri közreendeletrre hivatkozott.

A hatóságok pedig mindent elkövettek a galíciai zsidóbevándorlás akadályozására, vagy legalább lassítása érdekében. Több korabeli irat tanúskodik ezekről az intézkedésekről, s végrehajtásuk különböző módszereiről.

Íme néhány példa:

Az ungvári járás főszolgabírójának jelentése szerint a bevándorlás, mihelyt a folyamatot megakadályozandó óvintézkedések a napi lapokban közölve lettek, nagymértékben lelassult. Egy eset történt csak, a csendörök egy bevándorolt egyént elővezettek, munkanélküli csavargás miatt megbüntették, majd hazájába visszatoloncolták.

A nagykaposi járás főszolgabírója pedig olyan rendeletet adott ki a községi bírának, amely szerint a galíciai zsidókat, mégha útlevéllel volnának is ellátva, de koldulással foglalkoznak, tartóztassa le, majd Ungvárra, mint toloncállomásra kísérik, ahonnan majd Galíciába való kitoloncolásukról az illetékesek intézkednek.

Idejövet a galíciai zsidók rendszeresen a csapi vasútállomáson szálltak ki, s innen árasztották el a járást. Ez ellen a csapi rendőrpáncsnok azt az utasítást kapta a főszolgabírótól, hogy a bevándorló zsidókat ott az állomáson rögtön tartóztassa le, majd adja át őket a téglási bírónak, aki köteles őket Ungvárra kísérni és a rendőrkapitányi hivatalnak átadni, s innen Galíciába visszatoloncolni.⁴

A galíciai zsidókkal kapcsolatban tehát összegzés képpen megállapíthatjuk, hogy beözönlésük ellen intézkedések lettek foganatosítva, így letelepedésük a mai Kárpátalja területén egyszerűen lehetetlenné vált. Persze mint mindig, itt is akadtak kivételek, akik akár furfanggal vagy protekció segítségével, de megtalálták a kiutat és a három megye valamelyikének területén maradhattak családjukkal együtt.

Néhány évvel később (a 20. század első éveiben) egy újabb zsidó népvándorlás érintette Kárpátalját. A korabeli dokumentumok tanulsága szerint Romániából a zsidók sanyarú helyzetük miatt tömegesen kivándoroltak, s közülük sokan Magyarországot választották célállomásul, azon belül pedig Máramaros, Bereg, Ung és Ugocsa megyét. Ők ugyan nagyobb-részt Amerikába vagy valamelyik európai országba szóló útlevéllel rendelkeztek, de ettől függetlenül többen megkísérelték a Magyarországon való letelepedést.⁵

¹ Kocsis Károly-Kocsisné Hódosi Eszter: Magyarok a határainkon túl. Bp., 1991. 34-35. old.

² Popély Gyula: A csehszlovákiai magyarság a népszámlálások tükrében 1918-1945. Regio. 15. old.

³ Uo. 60. old.

⁴ Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (a továbbiakban KTÁL) Fond 4., op. 331., jegy hr. 21-22

⁵ KTÁL, Fond 4., op. 393., jegy. hr. 1-2

Persze a nagy zsidóbeözönlést a hatóságok most sem nézték jó szemmel, s a folyamat megszüntetésére törekedtek. Ez ügyben a magyar királyi belügyminiszter 1900. április 1-jén gróf Török József Ung vármegye főispánjához címzett levelében a következőképpen írt: "...Minthogy ily teljesen vagyontalan egyéneknek az országban való tartózkodása úgy közigazdasági, mint rendőri szempontból az ország lakosságának érdekeivel ellenkezik, s ezért meg nem engedhető..." Ezek után felkérte a főispánt, hogy intézkedjen, s abban az esetben, ha a kormányzatára bízott törvényhatóság területére ilyen zsidók érkeznek, azoknak lakhatási vagy letelepedési engedélyt ne adjon, hanem a fennálló szabályok szerint az ország területéről őket toloncolja ki.

Az ügy folytatásaként a főispán 1900. április 5-én 105. szám alatt rendeletet adott ki, amelyben utasította a járási főszolgabírókat, hogy a Romániából bevándorló zsidók ellenőrzése céljából szólítsák fel az ellenőrzésük alatt álló körjegyzőket és községi előljárókat, hogy az idegen zsidóságot folyamatosan figyelemmel kísérik, s azoknak letelepedését semmilyen körülmények között meg ne engedjék, s kitoloncolásuknál szigorúan a fennálló szabályok szerint járjanak el.⁶

Az 1900. július 25-i belügyminiszteri rendelet értelmében csak azok a zsidók jöhettek be az országba, akik az útlevélén kívül az Európán kívül vagy azon belül fekvő kivándorlási hely végállomásáig érvényes vasúti, illetve hajójeggyel, vagy pedig az út megtételéhez szükséges készpénzzel rendelkeznek. A nem kivándorló, hanem üzleti, egészségügyi, szórakozási szándékkal belépőkkel szemben a korábbi jogszabályok maradtak érvényben.

Megemlíthető, hogy a minimális pénzüsszeg, amivel a kivándorlónak (10 éves koron felül) rendelkeznie kellett - az esetleg már megváltott vonat- vagy hajómenetjegy értékének beszámításával - legalább 400, a 2-10 éves gyermekek számára pedig 200 korona volt.⁷

Mind a Galíciából, mind a Romániából érkező, s azután valamilyen módon letelepedő zsidókat a statisztikai hivatal nem vette nyilvántartásba, mert magyar vagy német anyanyelvűnek vallották magukat. A két bevándorlás során ittragadt zsidók száma megközelítette a 65-70 ezret.

A 20. század első évtizedében a zsidók Kárpátalján teljesen beilleszkedtek a vidék társadalmába. Nagyrészt kereskedelemmel foglalkoztak, de megtalálhatók voltak az iparban, a hivatalokban, az egészségügyben, az oktatásban, a szórakoztató iparban, sőt még a mezőgazdaságban is.

Egy 1910-ben készült felmérés szerint leginkább az iparilag fejlett városokban éltek, de megtalálhatók voltak a kisebb városokban és a falvakban is. Legnagyobb számban az akkori megyeszékhelyeken éltek. Ez bizonyára összefüggött azzal, hogy az ottani lehetőségeik sokkal tágabbak voltak. Meglepő viszont, hogy az olyan iparilag fontos városban, mint Sztatina, amely jelentős szerepet játszott az Osztrák-Magyar Monarchia sóbányászatában, egyetlen zsidó család sem élt.

A zsidók fontos szerepet játszottak a vidék politikai életében is. Vegyük például a máramarosi ügyvédkamarát. 1913-ban a tagok kb. 30-35 %-a volt zsidó. Nézzük ezeket az adatokat a városokra és a nagyobb községekre lebontva:

Máramarosszigeten 52 ügyvéd közül 27 zsidó

Beregszászon 38-ból 11

Felsővisón 10-ből 6

Husztón 10-ből 4

Ilosván 4-ből 2

Mezőkaszonyban 5-ből 1

Munkácson 29-ből 16

Nagyberezsnán 4-ből 3

Nagyszőlősen 12-ből 4

Alsóvereckén 2-ből 2

Tiszaújlakon 1-ből 1

Nagykaposon 5-ből egy sem

Ökörmezőn 1-ből 1

Rahón 7-ből 2

Técsőn 4-ből 3

Szobráncon 4-ből 3

Ungváron 22-ből 12.

A kamarai tisztviselők közül zsidó volt az elnökhelyettes (dr. Grünwald Zsigmond), a titkár (dr. Klein Arthur), a pénztárnok (dr. Máriás Illés), 4 választmányi tag és egy póttag. A bejegyzett ügyvédek között is nagy számmal képviselték magukat.

A 138 ügyvédjelöltből 49 volt zsidó.

A trianoni határmegvonások utáni megrázkódtatás, a Tanácsköztársasággal járó kommunistaellenes félelmek, a megtorlások, a megélhetési bizonytalanság bűnbakja a zsidóság lett. Az állami szintre emelt politikai antiszemitizmus első törvénye a numerus clausus volt, amely az I. világháború utáni Európában először emelt korlátokat (1920 majd 1928) a zsidó értelmiség rovására. Az 1920-as nemzetgyűlés 25 törvénycikkelye 6 százalékra korlátozta az egyetemekre és főiskolákra felvehető izraelita vallású hallgatók számát.⁹

⁶ KTÁL, Fond 4. op. 393., jegy. hr. 3

⁷ KTÁL, Fond 4. op. 393., jegy. hr. 8

⁸ KTÁL, Fond 4. op. 1., jegy. hr. 663

⁹ Mózes Teréz: Váradai zsidók. Nagyvárad.1995. 172. old.

Az első zsidótörvény, amelyet a Darányi-kormány bocsátott ki 1928. május 5-én 20 százalékbán állapította meg az értelmiségnek az összfoglalkoztatásban való részvételét. Az 1939-es második zsidótörvény már faji alapokra helyezte a zsidóság fogalmát és a foglalkoztatott zsidók arányszámát 6 %-ban határozta meg. Az 1941-es harmadik zsidótörvény megtiltotta a zsidók és nemzsidók házasságát, illetve a házasságon kívüli nemi kapcsolatát. Az új törvény zsidónak nyilvánított mindenkit, akinek legalább két nagyszülője zsidónak született és származásától függetlenül mindenkit, aki a zsidó hitfelekezethez tartozott.

A gazdasági válság, a magyar revízió igénye a német politikai törekvések melletti kényszerpályára sodorták Magyarországot. Míg a német befolyás alatt álló nyugat-európai területek zsidósága közvetlen életveszélyben volt, addig a magyarországiak 1944. március 19-ig, a német megszállásig viszonylag biztonságban érezték magukat. 1939 szeptemberében több mint 100'000 lengyel menekültet - köztük mintegy 10'000 zsidót - fogadott be Magyarország, ezzel Európában példát mutatott a menekültkérdés humánus kezelésére.

A német nyomás erősödésével azonban a zsidókat jogfosztások, atrocitások érték, amelyek már jelezték az út végét. Az önvédelmi reflex még ekkor sem alakult ki bennük. A zsidótörvények egyik oldalról engedményeket tettek a fasiszta Németország nyomásának és a jobboldali magyarországi pártok követeléseinek, így a "végső megoldás" egyenlőre halasztható volt. Másik oldalról feladták a polgári jogegyenlőség elvét, így legalizálták a zsidók nagymértékű jogfosztottságát, kirekesztését és gyakorlatilag ellenőrizetlenül és büntetlenül hagyták érvényesülni a helyenként szélhőses megnyilvánulásokat. A bécsi döntések után az ismét Magyarországhoz került területeken a zsidók üldözése, bántalmazása elszaporodott, annak ellenére, hogy a magyar zsidóság az utódállamok területén a magyarok mellett önként vállalta magyarságát és a "kettős kisebbségi sors" minden hátrányát.

1941 augusztusában Galíciába (Kamenyec Podolszkba) deportáltak az országból 16-18'000 ún. rendezetlen állampolgárságú zsidót, ahol ugyanezen augusztus 27-28-án fasizálódott ukrán rendőrség és a németek lemészárolták őket. Számos haladó gondolkodású, liberális politikus fellépett a zsidók deportálása ellen, a kormány politikáját leginkább Bajcsy-Zsilinszky Endre kisgazdapárti politikus bírálta.

A zsidótörvények végrehajtásának menetét hűen tükrözik a Kárpátaljai Területi Állami Levéltárban talált dokumentumok és gyűjtemények. Ezekből következik egy csokorra való:

1942-ben a Magyar Királyi Földművelésügyi miniszter az 1942: XV. t.c. 3.§.-a alapján határozatot adott ki (544.451/1942), amelyben kötelezte az Őrdarma (Ung megye) községben élő, a határozatban megnevezett földtulajdonosokat, hogy az ingatlanukat, összes tartozékaikkal együtt az államnak engedjék át. A határozat érdekessége az, hogy az érintettek kivétel nélkül zsidók voltak. Így például Keszler Dávid és Eisemann Gizella kötelesek voltak átengedni összesen 70 kat. hold 527 öl kiterjedésű ingatlanukat. Ugyanez a sors várt Labovics Dávidra és feleségére, Jakubovics Jeltára is, akik 6 kat. hold 1515 öl területű ingatlanukat voltak kénytelenek átengedni.

Az átengedésre kijelölt ingatlanokért az 1942: XV. t.c. 5.§.-a értelmében járó térítés összegét és a térítés kifizetésének módjait a határozat értelmében később állapították meg.

A rendelet azonnali végrehajtásával a földművelésügyi miniszter az ingatlanok és az egyéb vagyontárgyak birtokbavételével az Országos Földhitelintézetet, az erdőgazdaságok tekintetében pedig az ungvári m. kir. erdőigazgatóságot bízta meg.

Az 1942: XV. t.c. 12.§.-a értelmében az átengedésre kötelezett köteles volt a kijelölt ingatlant, alkotórészt és tartozékokat olyan állapotban megőrizni, ahogy az 1942. szeptember 6-án található volt és a gazdálkodás eddigi menetrendje szerint elvégezni a szokásos mezőgazdasági munkákat (talajelőkészítést, vetést, ültetést, növénygondozást) mindaddig, amíg az ingatlant az Országos Földhitelintézet, illetőleg az ungvári m. kir. erdőigazgatóság birtokba nem veszi.

Megengedhető volt a határozat kézbesítése utáni 30 napon belül az 1942: XV. t.c. 10.§.-ában meghatározott korlátok között két példányban a miniszter nevére panaszt benyújtani, de a panasz benyújtása után a határozat végrehajtását nem halasztották el.

A véghatározat hiteles másolatát megkapták az érintettek, illetve:

1. a nagykaposi kir. járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság;
2. az ungvári m. kir. pénzügyigazgatóság;
3. az ungvári m. kir. adóhivatal;
4. Ung megye főispánja;
5. a Tiszajobbsparti Mezőgazdasági Kamara;
6. az Országos Vitézi Szék;
7. a vármegyei m. kir. gazdasági felügyelőség (2 példányban);
8. az Ung vármegyei közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága;
9. Őrdarma község előljárósága;
10. az országos Földhitelintézet (3 példányban);
11. az Országos Szociális Felügyelőség;
12. a m. kir. erdőigazgatóság Ungvár (2 példányban).

A határozathoz a következő indoklást csatolták: "Az átengedésre kijelölt ingatlanok tulajdonosai a rendelkezésekre álló adatok szerint az 1942: XV. t.c. 9.§.-a értelmében zsidóknak tekinthetők."

A hasonló rendeleteket több alkalommal is kiadtak. Ilyen például az 544.452/1942. számú is.

Ebben Ungvár város polgármestere kimutatást készített, amelyben felsorolta azon ingatlantulajdonosok nevét, akiknek

mezőgazdasági ingatlanait a m. kir. honvédkincstár az ungvári repülőtér kibővítésekor igénybe vett. Ez szerint 62 földbirtokostól összesen 142 ha 7908 m² ingatlant vettek igénybe. A birtokosok között 7 zsidó volt, akiktől az 1942: XV. t.c. 9.§.-a értelmében vették el a földet, amely területileg 82 ha 9518 m² tett ki, tehát az összterület több mint 57 %-át. Közülük a legnagyobb birtokkal az alábbi személyek rendelkeztek:

a/ Dr. Grünwald Antal - 29 ha 1441 m²

b/ Dankó János és Mihály - 32 ha 6591 m²

Gróf Teleki Pál, m. kir. földművelésügyi miniszter 270. 758/41. számú rendelete 15 ungvári zsidó földbirtokost érintett:

1/ Dr. Fülöp Sándor - 1 kat. hold 1285 öl

2/ Klein Ferenc - 7 kat. hold 752 öl

3/ Oestereincher Emánuel - 8 kat. hold 965 öl

4/ Branfeld Móric - 1 kat. hold 839 öl

5/ Mandel Magda - 5 kat. hold 989 öl

6/ Dr. Szabó József - 1 kat. hold 972 öl

7/ Grósz Izidorné - 1 kat. hold 408 öl

8/ Dr. Guttman Sándor - 3 kat. hold 410 öl

9/ Dr. Oestereincher Aladár - 5 kat. hold 649 öl

10/ Dr. Preusz László - 1 kat. hold 1454 öl

11/ Dr. Leichtag Gyuláné - 1 kat. hold 147 öl

12/ Reismann Sándor - 1 kat. hold 602 öl

13/ Dr. Bródy Miklós - 2 kat. hold 1179 öl

14/ özv. Róth Dávidné - 3 kat. hold 390 öl

15/ Klein Hermanné - 1 kat. hold 769 öl.

A határozatban megállapították a felsorolt ingatlanok ellenértékét is, amelybe beletartozott az alkotórészek és tartozékok értéke is. A kat. holdak ellenértékét búzában állapították meg. Ennek nagysága függött a föld minőségétől is. A legmagasabb érték néhol meghaladta a 360 kg búzát kat. holdanként.

A kat. holdanként megállapított ellenérték csak abban az esetben illette meg az átengedésre kötelezettet, ha az ténylegesen birtokában volt az adott területnek.

A búzának pengőre való átszámításakor az 1940: IV. t.c. 36.§.-ának 5. bekezdését és a 280.000/1941 F.M. rendelet 10.§.-ának 4. bekezdését vették figyelembe.

A határozat indoklásául az szolgált, hogy az érintettek az 1939: t.c. korlátozó rendelkezései alá estek, azaz zsidók voltak.

Közben egyre nőtt azon zsidó személyek száma, akiktől vagy akiket ingatlanaik átengedésére, lakásuk elhagyására, illetve vagyonuk beszolgáltatására köteleztek. Csak Beregszászban 1943 májusáig az év kezdetétől 1'136 személy volt köteles beszolgáltatni családi vagyonát. A legnagyobb port ifj. Weisz Ferenc és id. Weisz Ferenc beregszászi lakos Horthy Miklós utcai ingatlanainak igénybevétele verte fel. Az ügyük 1943. október 7-én kezdődött, amikor a polgármester határozatot hozott ingatlanaik igénybevételeiről és az ügy tárgyalására felrendelte őket a városháza tanácstermébe.

Gyűjtőívek

Kormánybiztos a zsidók anyagi és vagyonjogi kérdéseinek megoldására

Utasítás

A zsidók által elhagyott, illetőleg a zsidók őrizetéből, vagy rendelkezése alól egyébként kikerült ruházati cikkek, ágy- és fehérneműk, valamint lábbelik összegyűjtése és értékesítése tárgyában

Kelt: Budapest, 1944. aug. 21.¹⁰

Zsidók lezárt üzleteiben (üzemeiben) lévő ingóságok a hadsereg részére való értékesítése. Kelt: Ungvár, 1944. szept. 2.¹¹

Ungvár thj. város polgármesterétől

Tárgy: Az 5 és 100 hold közötti zsidó ingatlanok juttatása tárgyában.

Előterjesztés

Főispán úrnak. Ungvár.

Ungvár thj. város közigazgatási bizottságának 1006/1942. szám alatt hozott határozatát a m. kir. Földművelésügyi Miniszter úrhoz való felterjesztés végett Méltóságodhoz beterjesztem. Ungvár: 1942. dec. 1.

Polgármester¹²

Levél

Grünwald Mór Mózes őrdarmai lakosnak kb. 500 katasztrális hold elsőrangú birtoka van Ungvár mellett az úgynevezett

¹⁰ KTÁL, Fond 47. op. 1., jegy. hr. 380

¹¹ Uo.

¹² KTÁL, Fond 47. op. 1., jegy. hr. 426

Bozos tanyán. E birtok elsőrangú, jó minőségű földből áll és Botfalva, Sislóc, Ungtarnóc színmagyar és Órdarma részben ruthén községek földéhes, megbízható lakossága kívánnak a birtokból részesülni.

... a Grünwald-féle birtok kisemberek részére való igénybevétele és kiosztása megtörténtessék.

Ungvár, 1941. ápr. 24.¹³

M. kir. kassai VIII. csendőrkerület

146. bűn. 1944.

Tárgy: Végh Pálné szül. Mándi Ilona nagymuzsalyi lakos internálása

Főszolgabíró úrnak

Beregszász, 1944. május 3.

1944 áprilisában az őrs járőre Nagymuzsaly községben bizalmasan arról értesült, hogy Végh Pálné szül. Mándi Ilona (született 1910. V. 1. Nagymuzsaly községben. r.k., férjes, háztartásbeli, nagymuzsalyi illetőségű és odaváló /197. házszám alatti/ lakos, írni, olvasni tud, vagyontalan, állítása szerint büntetlen, atyja néhai János, anyja: Krémer Mária) lakásán nagyobb mennyiségű ruhaneműt rejteget, amit a zsidóktól a gettóba történt beszállításuk alkalmával vett át.

A vallomásból (részlet):

1944 áprilisában, amikor a fenti őrs járőrei a zsidók gettóba való összeszedését megkezdték, megjelent a lakásán Keszetenbraun Irén nagymuzsalyi lakos és kérte őt, hogy engedje meg, hogy egy bőröndöt a lakásban eltehesen, amíg viszsa nem jönnek.

Megjegyzés:

Mivel a bent írt tárgyakat, mint a zsidók által visszahagyott, a kincstár tulajdonát képező tárgyakat a lakásán rejtegette, s erről a hatóságoknak jelentést nem tett, valamint a beszolgáltatási kötelezettséget elmulasztotta, ezért a 8.130/1939 évi B.M. rendelete alapján. internálásra javaslom.

Nyomozta:

Baráth András őrm.jv. cs.

Gábor Pál csendőr.¹⁴

Sajnos a magyar társadalom 1920. óta némileg megszokta a zsidóüldözés különböző fázisait. 1944. március 19-e után, amikor a német hadsereg megszállta Magyarországot, a vidéki zsidóság sorsa megpecsételődött. Az északkelet-magyarországi zsidóság összegyűjtése 1944. április 16-án kezdődött. A családok csak fontosabb ruhadarabjaikat és élelmet vihettek magukkal. Pénzüktől, ékszereiktől már a begyűjtés idején megfosztották őket. Az összegyűjtés után a zsidókat a legközelebbi táborokba hajtották, rendszerint a nagyobb városok, Munkács, Ungvár, Beregszász, Nagyszőlős, Huszt, Técső téglagyárába.

A beregszászi zsidókat a Kont és a Vály téglagyárban, valamint az úgynevezett Weisz-gazdaság helyiségeiben létesített gettóban zsúfolták össze. Körülbelül 10.000 személy volt itt Bereg megye különböző falvaiból és Beregszász városából. Az összegyűjtött zsidókat május 16-29-e között négy transzportban deportálták. (Kassa város állomásfőnöke feljegyezte az 1944-ben a városon áthaladt halálvonatok adatait. Ezek szerint Beregszászból az alábbi szerelvények indultak a koncentrációs táborokba: május 16. 3'818 fő, május 18. 3'569 fő, május 24. 2'602 fő, május 29. 860 fő.) A helyi vezetők némelyike mindent megtett, hogy az összezsúfolt emberek nyomorán segítsen: báró Perényi Zsigmond, a parlament főrendiházának elnöke élelmiszerszállmányokat juttatott a nagyszőlősi gettóba. (Munkácson 13 ezer, Ungváron 18 ezer, Nagyszőlősen 12-14 ezer, Huszton 11 ezer, Izán 7 ezer, Técsőn 10 ezer, Máramaroszigeten 12 ezer zsidót zártak gettóba.)

A gettókba zárt zsidókra kegyetlen sors várt: Eichmann vezetésével megkezdődött az alig másfél hónapig tartó deportálás. A magyar értelmiség képviselői közül többen felemelték szavukat a zsidóüldözés ellen, még többen vállalkoztak zsidó családok rejtegetésére. Elsősorban id. dr. Antall József (1896-1974) államtitkárról kell szólnunk, aki a második világháború idején menekültügyi kormánybiztosként tevékenykedett és a Magyarországra menekült lengyelek, zsidók és más üldözöttek védelmezője volt. Márton Áron, Erdély római katolikus püspöke számos fórumon elítélte a zsidókkal szembeni intézkedéseket. Sokat segítettek a különböző külképviseletek (svájci, svéd, vatikáni, spanyol, portugál) és a Nemzetközi Vöröskereszt, amelyek számos útiokmányt, menlevelet adtak ki menekülő családoknak és Budapesten zsidókat befogadó házakat vettek diplomáciai védettség alá. Angelo Rotta apostoli nuncius, Charles Lutz, a svájci követség konzulja sokat tett a magyar, elsősorban a budapesti zsidóságért. Azonban Raoul Wallenberg, a svéd követség harmadtitkára az, aki a leginkább kimagasló közülük. Kinevezésekor a tömeges méretű mentőakciók, valamint a zsidó és kisebbségiek üldözésével kapcsolatos helyzet nyomunkövetését kapta feladatul. A mentőmunkálatok elvégzésére egy szervezetet hozott létre, amely 355 alkalmazottból, 40 orvosból, két kórházból és egy leveskonyhából állt. A szovjet ostrom idejére a menlevelekkel, valódi és hamis külföldi iratokkal ellátott zsidók száma elérte a 10'000 főt. Ezeket a személyeket 32 svéd védelem alatt lévő házban helyezték el. (Budapest felszabadulása után Wallenberg Malinovszkij marsall törzskarához utazott, ahonnan nem tért vissza. A szovjet hatóságok csak 1957-ben ismerték el, hogy a diplomatát a Szovjetunióba hurcolták, ahol - állítólag - 1947-ben a Ljubjanka börtönben meghalt.)

A magyarországi zsidók közül nagyon sokan odavesztek a különféle koncentrációs táborokban, de akik hazatértek, azok sem tekinthették már "hazájuknak" ezt a vidéket, ahol a fasizmus egyik változata, a kommunizmus uralkodott. Nem csoda tehát, ha mára már csak néhányan maradtak. Emléküket egy-egy épület őrzi.

¹³ Uo.

¹⁴ KTÁL. Fond 185. op 1., jegy. hr. 979

Felhasznált irodalom

1. Matatias Carp: Holocaust Romániában 1940-1944. Tények és dokumentumok a romániai zsidóság pusztulásáról. Primor Kiadó.
2. Randolph L. Braham: A magyar holocaust. I-II. Gondolat Kiadó., Bp., 1988

Csapó I. József (Nagyvárad)
A belső önrendelkezéstől a kettős állampolgárságig
(Sub-state Self Determination)

*1. Nemzeti közösség és/vagy nemzeti kisebbség
(National community - National minority)*

Magyarország határain túl, a magyar népközösség tagjai nemzeti és/vagy egységes államokban élnek állampolgárokként, akik magunkénak vallják magyar nemzeti önazonosságunkat, s ragaszkodva szülőföldjükhöz, egyenrangú polgárokként óhajtanak létezni. Azaz: nem csupán egyenjogúként (equality before the law), hanem teljes és tényleges egyenlőségben (full and effective equality). (Framework Convention for the Protection of National Minorities, art. 4, p. 1-2, Council of Europe.)

Bizonyosság: a magyar nemzeti önazonosság (national identity) védelmére, ápolására, továbbadására, az állampolgári egyenlőség (citizen equality) elnyerésére és állandósítására különleges törvény és törvényerejű autonómia-statútumok elfogadása nyújthat garanciát.

A különböző országokban élő magyarságot alkotó személyek önként vállalt nemzeti önazonossága e közösséget, s a hozzá tartozókat a magyar nemzet szerves részévé teszi, olyképpen, hogy az adott államhoz tartozást tudomásul véve, nem törekszik szecesszióra!

A különböző országokban élő magyar nemzeti közösségek törekvése a közösségi önkormányzás (community self-government), szándéka a sajátos hatáskörök (specific responsibilities) megszerzése és gyakorlása. E szándék valóra váltásához szükségszerű felhasználni a parlamenti demokrácia, a jogállam eszközeit. Ez készítheti a közösségeket, azok közképviselőit a különböző hatáskörű autonómia-statútumok (személyi elvű és területi alapú) kidolgozására, véglegesítésére és parlamenti jóváhagyására (statut of autonomy, - self administration by a national community and autonomy on a territorial basis -; Report of the CSCE Meeting of Experts on National Minorities, Geneva, 1991).

*1.1. Kisebbség vagy önkormányzó közösség?
(Minority or autonomous community ?)*

Mérvadók a tárgyra vonatkozó nemzetközi dokumentumok: előírják az önazonossághoz való jogot (right to national identity)! Élve a joggal, közösségben, önkormányzás (self government) révén, sajátos hatáskörök gyakorlásával, önálló intézmények közreműködésével őrizhetik és adhatják tovább anyanyelvüket, ismerhetik meg és művelhetik kultúrájukat és hagyományaikat, használhatják nemzeti szimbólumainkat, gyakorolhatják vallásukat.

Vannak olyanok, akik ragaszkodnak ugyan nemzeti önazonosságukhoz, vagy etnikai, nyelvi identitásukhoz (national, ethnic, linguistic identity), de nem óhajtják gyakorolni a közösségi önkormányzást (community self government), nem igénylik az autonómiaformák (forms of autonomy) hatásköreinek és intézményeinek törvény általi szabályozását, átruházását, illetve működtetését. Ám a legtöbb magyar közösség élni akar a közösségi önkormányzás jogával (right to autonomy = right to self government), az önkormányzati eszközökkel, a *kollektív jogokkal (collective rights)* amiképpen erre lehetőségük van az autonóm közösségeknek (autonomous community) Európa-szerte! *Ez tekinthető alapvető különbségnek a történelmi hagyományú, az adott ország területén számbeli kisebbségben élő nemzeti, etnikai vagy nyelvi közösségek, illetve a történelmi és területi hagyománnyal nem rendelkező csoportok között: az önazonosság védelmét a kollektív jogokat érvényesítő közösségi önkormányzás révén akarják teljessé tenni, vagy megelégednek az alárendeltséget meg nem szüntető egyéni kisebbségi jogokkal?!*

*1.2. Egyéni és kollektív jogok
(Individual and collective rights)*

A nemzeti kisebbségek védelmére vonatkozó dokumentumok többsége, s közülük a legfontosabbak, e közösségek védelmére vonatkozó jogokat kollektív dimenziójú jogokként értelmezik. Az Európa Tanács Nemzeti Kisebbségi Szakbizottsága (DH/MIN) összeállította a nemzetiségek védelmére szolgáló jogok és szabadságok táblázatát, amelyben három kategóriát különböztet meg: az egyéni-, a kollektív- és az ambivalens jellegű jogokat.

A kollektív jogok (collective rights) kategóriájába a következőket sorolják:

kisebbség joga a létezéshez,
kisebbség joga, hogy elismerjék,
kisebbség önazonossághoz való joga,
kisebbség nyelvének elismerése,
kisebbség anyanyelven való feliratozáshoz való joga,
oktatási intézmények létesítéséhez való jog,
közszolgálati tömegtájékoztatásban való részvétel joga,
saját tömegtájékoztatási eszközökhöz való jog,
az állami és a helyi közigazgatási hatóságokban való politikai képviselő joga.

A nemzetiségek jogainak kollektív dimenziójára utal az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet nemzeti kisebbségek Főbiztosának mandátuma, amely nem terjed ki az EBESZ kötelezettségek természetes személyek esetében történő megsértésének vizsgálatára és orvoslására. Címében az Európa Tanács 1134-es, 1177-es, de még az 1201-es ajánlása is a nemzeti kisebbségek védelméről rendelkezik -, hogy a Nemzeti Kisebbségek Védelmének Keretegyezményéről ne is beszéljünk! Említhető továbbá az ENSZ Nemzeti vagy Etnikai, Vallási és Nyelvi Kisebbségekhez tartozó Személyek Jogaira vonatkozó Nyilatkozata, amely kéri az államokat, részesítsék védelembe a kisebbségeket, bátorítsák ezen kisebbségek önazonosságának megőrzését, mind ezzel utalva e jogok kollektív dimenziójára. A Faji Megkülönböztetés Minden Formájának Megszüntetésére vonatkozó Nemzetközi Egyezmény, amely 1969-ben lépett hatályba, 1. szakasza 4. bekezdésében előírja, hogy nem tekinthetők megkülönböztetésnek (diszkriminációnak) a faji vagy etnikai csoportok megfelelő védelmét, vagy hasonló védelemre szoruló egyének emberi jogainak és szabadságainak egyenrangú gyakorlását szavatoló sajátos intézkedések.

Patrick Thornberry szerint (International Law and the Rights of Minorities, Clarendon Press, Oxford, 1992, 10. old.) egyes államok bármely diszkriminációt kizáró szándéka a valóságban a "Kisebbségi tudat" felszámolását jelenti. A sajátos intézkedések célja - Francesco Capotorti megfogalmazásában (Special Rapporteur of the Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, 1997, Study Series 5.UU.N., New York, 1991, 41. old.) - a tényleges egyenlőség elérése. Egyébként, ezen teljes és tényleges egyenlőség sajátos intézkedések általi szavatolásáról rendelkezik a Nemzeti Kisebbségek Védelmére Vonatkozó Keretegyezmény 4. szakaszának 2. bekezdése is, jelezve: ezen intézkedések nem tekinthetők diszkriminációnak!

1.3. Államok viszonyulása a közösségi jogokhoz

Nem általánosítható az államigazgatás és az államon belüli közigazgatás közösségi jogokat visszautasító magatartása. Spanyolországban az Alkotmány külön fejezete tartalmazza az autonóm közösségek jogait, Finnországban az Alkotmány teszi a svéd nemzetiségűek anyanyelvét a finnel egyenrangú nemzeti nyelvvé, Németországban a dánok, Dániában a németek a határmenti régióban elismert önkormányzó közösségek, Belgiumban a négy nyelvterület ma már önálló összetevőként alkot föderációt, Hollandiában a "nemzeti kisebbségek" idegen csoportosulások, de a frízek teljes és tényleges egyenlőséggel bíró őshonosak!

A magyar közösségek által is lakott államokban - a Kárpát-medencében - a tárgyra vonatkozó politikai és hatalmi magatartás elutasító! A nemzetközi politikai kötelezettségek azonban egyre sürgetőbbek, az integrációs törekvések egyre meghatározóbbak. Az Európai Unió Parlamentjének Unió polgáira vonatkozó, 1991 novemberében elfogadott Határozata a sajátos önazonosságú csoportok védelméről és önkormányzási formáiról rendelkezik: a csoport önkormányzásról, a különleges státusról, a területi autonómiáról. Legjellemzőbb e témakörben az Európa Tanács 1993-ból származó 1201-es Ajánlásának magyarázó memorandum, s e dokumentum alapszövegét összeállító Worrms--értékelés (Parliamentary Assembly of the Council of Europe, "Report on an additional protocol on the right of national minorities to the European Convention on Human Rights", Document 6742, January 19, 1993). E magyarázat szerint az Ajánlásban feltüntetett jogok olyan egyéni jogok, amelyeket kollektíven gyakorolnak. Idézem: "Ezen jogok kollektív jogokként meghatározása rendkívüli nehézségeket idézett volna elő a 'nemzeti kisebbségeknek', mint olyan jogi személyeknek elismerésekor, amelyek képesek használni az Emberi Jogok Európai Egyezményének védelmi mechanizmusát."

Lám, mily egyszerű a magyarázata, hogy számunkra talán a legfontosabb Európa Tanácsi Ajánlás kollektív jogok helyett együttesen is gyakorolható egyéni jogokról rendelkezik, holott nyilvánvaló ezen jogok kollektív dimenziója, s az is, hogy e "protokoll" értelmezése miként szolgált ki mindannyiunkat a közösségi jogokat elutasítóknak!

Lám mily kiemelt jelentőségű, hogy mint közösség, ezek tagjai miként önminősítenek, státútum-tervezetekben a kollektív jogokat miként jelenítik meg és védik, nemzeti közösségként, önazonosságuk megőrzéséért az európai jogállamokban gyakorlattá vált önkormányzást miként követelik!

1.4. Nemzeti önazonosságot védő autonómia

A nemzeti önazonosság megőrzésére törekvő egyének és közösségek számára az autonómia létérdek, s a tárgyalóasztal melletti szívós küzdelem annál idősebb, minél inkább kiépül a jogállamiság, minél kiteljesedtebb a demokrácia. A szubszidiaritás elvét követve, a közösség, amely képes a problémák megoldására, megkaphatja a felelősséget és a hatalmat is, hogy önkormányozzon. Egy ilyen autonóm közösség azt az országot is demokratikusabbá teszi, amelyben él, biztosítva az emberi és társadalmi értékek létrehozásában való legnagyobb részvételt. Patrik Thornberry szerint (International and European Standards on Minority Rights): a kisebbségeknek részt kell venniük az önrendelkezésben és nem zárhatók ki ebből!

Köztudott, hogy az autonómia a legösszetettebb és a legszélesebb hatáskörű kollektív jog, a polgár teljes egyenlőségének garanciája, a hatáskörök közösségek képviselőihez való átjuttatása. A nemzeti önazonosságú kollektivitás autonómiája abban különbözik más kollektivitások autonómiájától, hogy az önkormányzó közösség olyan sajátos hatáskörökben dönt és hajt végre, amelyek nélkülözhetetlenek a nemzeti önazonosság védelméhez. Ezzel máris jelezhető, hogy a nemzeti közösség bármely autonómia-formája etnikai (nemzeti) alapú (autonomy-forms have on a territorial basis):

- a személyi elvű önkormányzás (self-administration by a national community) azért, mert a döntéshozó és a végrehajtó önkormányzat csakis olyan hatáskörök és intézmények birtokosa, amelyek a kollektivitás nemzeti önazonosságának megőrzését, továbbadását szolgálják - még akkor is, ha ezen hatáskörök egyike-másika a gazdasági és szociális területen szabályoz,
- a sajátos státusú helyi önkormányzat (local and autonomous administration) azért, mert a közigazgatási hatáskörök mellett a törvény vagy a törvényerejű statútum az önkormányzatot felruházza olyan többlethatáskörökkel, amelyek a helyi közigazgatási egység területén többségben lévő, az állam többségi nemzetétől eltérő nemzeti önazonosságú személyek és ezek közösségének védelmét szavatolják,
- a területi autonómia (autonomy on a territorial basis, including the existence of consultative, legislative and executive bodies) pedig azért, mert a történelmi sajátosságú régióban (historical and territorial circumstances), az ott élő polgárok által általános, titkos és közvetlen szavazással létrehozott önkormányzat hatáskörei nem csak a történelmi területre, nem csak a régió közigazgatására, hanem az ott lévő, az állam többségi nemzetétől eltérő nemzeti önazonosságú polgárok védelmére is kiterjednek, olyképpen, hogy ugyanakkor az autonóm terület minden polgára számára teljes és tényleges egyenlőséget szavatolnak.

A nemzeti közösség történelmi és területi feltételeinek megfelelő autonómiaformák tehát etnikai alapúak, azzal a kiegészítéssel, hogy a területi autonómia nem kizárólag etnikai alapú.

Jellemző, hogy az Európa Tanács egyöntetű jóváhagyással juttatta a Miniszterek Tanácsához, 1997. október 7-én, a Regionális Autonómia Európai Chartáját.

2. Követelmény a regionális önkormányzás

Az Európai Helyi és Regionális Hatalmak Kongresszusa (CPLRE) 1994 júniusában tartott első szesszióján határozatban kérte mindkét Házától (Régiók Háza és Helyi Hatalmak Háza), hogy a Parlamenti Gyűléssel együttműködve, a Helyi Autonómia Európai Chartájának mintájára készítsék el a Regionális Autonómia Európai Chartáját.

A CPLRE Régiók Háza, s ezt követően a Kongresszus, plenáris ülésen, a Strasbourgban tartott negyedik ülésén, 1997 júniusában jóváhagyta a Regionális Autonómia Európai Chartája tervezetének javított szövegét.

Az Európa Tanács Parlamenti Gyűlése 1997. október 7-én javasolta a Miniszterek Tanácsának, minél hamarabb vizsgálja meg a Regionális Autonómia Európai Chartájának tervezetét, tekintettel e dokumentum politikai jelentőségére és hatalmazza fel egy Kormányközi Szakértő Bizottságot, hogy az Európa Tanács Parlamenti Gyűlésével és a CPLRE-vel együttműködve véglegesítse e szöveget a Regionális Autonómia Európai Chartájának jóváhagyása és a tagállamok általi aláírási eljárás kezdeményezése céljából.

A Regionális Autonómia Európai Chartája, a Helyi Autonómia Európai Chartájának kiegészítőjeként, amelyből ihletődött, lényeges eszköze lehet a demokratikus- és jogállam meghatározásának, amelyet az Európa Tanács meghirdetett és szorgalmaz. A Regionális Autonómia Európai Chartája tervezetének alapján az Európa Tanács Egyezményének kidolgozása kitűnő alkalom egy nagyívű politikai terv meghirdetésére és ugyanakkor egy demokratikus és egységes Európa létrehozásának alárendelt új eszmék és kezdeményezések forrásának hasznosítására.

Mindezen megállapítások elhangzottak a Charta tervezetének Európa Tanácsi előterjesztésekor.

A nemzeti önazonosság megőrzésére és védelmére törekvő kollektivitások számára, az általuk többségben lakott régiók számára rendkívüli jelentőségű a Regionális Autonómia Európai Chartája Európa Tanács által véglegesítésre ajánlott tervezetének kidolgozása, Egyezmény-tervezetté minősítése. A regionális autonómia megvalósítása a demokratikus államiság és a jogállamiság értékmérője lesz.

A régiók, amelyek kialakulása feltételként jelenik meg, a Nemzeti Kisebbségek Védelméről Szóló Európai Keretegyezmény rendelkezései szerint olyképpen is körülhatárolhatók, hogy az azonos nemzeti identitású közösség szám- szerű többséget képezzen.

Nemzeti közösségeknek és ezek közképviselőinek mulaszthatatlan feladata és nemzetközi törekvések támogatása lehetősége szorgalmazni a számukra megfelelő adottságú, általuk többséget képező népesség lakóhelyeként szolgáló régió adminisztratív területi egységgé formálása, e régió autonómia-statútuma tervezetének kidolgozása és jóváhagyása, ezáltal a régió kollektivitása igényének megfogalmazása, s a tervezett és nem sokára Európa Tanács által aláírásra előterjesztett Regionális Autonómia Európai Chartájának támogatása, tagállam általi aláírásának szorgalmazása.

Figyelembe véve a Charta-tervezet bevezetője 8. pontjának megállapítását, amely szerint a regionális autonómia elismerése magába foglalja az állam iránti lojalitást, amelynek régiói a szuverenitás és a területi integritás tiszteletben tartásával fejlődnek, a demokratikus állam és a jogállam jellemzőjeként élhetjük majd meg a területi önkormányzást, adott régió kollektivitásának érdekei, igényei, adottságai, képességei szerint!

3. Szülőföldön megmaradni - kettős állampolgársággal

A Magyarország határain túl élő magyar közösségek tagjai magyar nemzetiségűnek és a magyar nemzethez tartozónak vallják magukat.

Az önazonosság vállalása alapvető emberi szabadság.

Az egyén magyar közösséghez tartozását az határozza meg, hogy önként vállalja magyar nemzeti önazonosságát és kollektív jogainak gyakorlása révén óhajtja megőrizni, védeni és továbbadni ezen önazonosságát.

Az erdélyi magyar nemzeti közösség szülőföldjén őshonos. A Kárpát-medence többi magyar közössége is őshonos.

A nemzeti önazonosság vállalásával az egyén a magyar nemzethez tartozást is kinyilvánítja. Ám a nemzethez tartozás egyén általi megfogalmazása csupán érzelmi és egyoldalú kötődést jelenít meg.

Ma a magyar állam és a határain túl élő magyar nemzetiségű személy között nem létezik jogi kötelék, amely a nemzeti hovatartozás alapján kölcsönös kapcsolódást szavatolna. E jogi kötelék megnyilvánulása a magyar állampolgárság, azok számára, akik magukat magyarnak vallják, Magyarország határain túl, más állam fennhatósága alatt élnek. E jogi kötelék létrejöttére teremt lehetőséget a *kettős állampolgárság intézménye*.

Szüksége van-e az erdélyi-, a felvidéki-, az újvidéki-, a vajdasági-, a kárpátaljai stb. magyar nemzetiségűnek a magyar állampolgárságra is?

Ki az illetékes a magyar nemzetiségű kettős állampolgárságának ügyében, azaz, hogy egy személy a nemzeti hovatartozás alapján elnyerje a magyar állampolgárságot, s így módon létrejöjjön a magyar nemzethez tartozás jogi köteléke?

Az egyik illetékes a polgár, hiszen ő a jogalany. Csakis neki van joga, hogy kérelmével a magyar államhoz forduljon a magyar állampolgárság megszerzéséért.

A másik illetékes a magyar állam, amelyhez kérelmével fordult a polgár, mert minden állam saját joga szerint határozza meg, hogy kik az állampolgárai.

Miként válaszolhat az állam az állampolgárságot igénylő kérésre? A belső jogrendszerhez tartozó, valamint a nemzetközi állampolgársági jogszabályoknak megfelelően.

Általános alapelv, s egyben a nemzetközi közjog alapelve, hogy az állampolgársági ügyek minden állam belső joghatósága alá tartoznak. Az 1930. évi Hágai Egyezmény az Állampolgársági Jogsabályok Konfliktusáról, 3. szakaszában előírja: "minden állam saját joga szerint határozza meg, hogy kik az állampolgárai". Az 1963. évi Egyezmény, amelyet az Európa Tanács nyitott meg aláírásra, a többes állampolgárság csökkentését szorgalmazta; I. fejezete arra a több nyugat-európai államban akkoriban elfogadott gondolatra épült, hogy a többes állampolgárság nem kívánatos.

Az 1963 óta Európában végbemenő változás hatására az Európa Tanács úgy döntött, hogy újra megfontolja a kettős- vagy többes állampolgárság elkerülése elvének alkalmazását, figyelembe véve, hogy az évek során több állam kívánatosnak tartotta, hogy állampolgársága megszerzését oly módon szabályozza, hogy az érintetteknek lehetővé tegye a származás szerinti állampolgárságuk megőrzését.

1992-ben az Európa Tanács többes állampolgársággal foglalkozó Szakértői Bizottsága elkészítette a tervezetet, amelyet a Jogi Együttműködési Európai Bizottság véglegesített, s 1997 novemberében az Európa Tanács Miniszterek Bizottsága elfogadott és Az Állampolgárságról Szóló Európai Egyezményként aláírásra megnyitott.

Az Európai Egyezményben, amelyet Magyarország és Románia is aláírt, az állampolgárságra vonatkozó általános alapelvek utalnak az állam illetékességére, a személyre, akinek joga van az állampolgárságra, az állampolgárságtól való megfosztás tiltására, a diszkrimináció-mentességre.

Az állam illetékessége: minden állam saját joga szerint határozza meg, hogy kik az állampolgárai, s az erre vonatkozó törvényt más államok kötelesek elfogadni, amennyiben összhangban áll a vonatkozó nemzetközi egyezményekkel, a nemzetközi szokásjoggal és az állampolgárság tekintetében általánosan elismert jogelvekkel.

Ami a kettős-, illetve a többes állampolgársághoz fűződő jogokat és köteleességeket illeti, a többes állampolgárságúaknak azon aláíró állam területén, ahol laknak, azonos eljárásban kell részesülniük, mint a csak egyetlen állampolgársággal rendelkezőknek - például a szavazati jog, a tulajdonszerzés vagy a katonai kötelezettség tekintetében.

Kérdés: nemzeti hovatartozás alapján elnyerhető-e az állampolgárság?

Romániában például százezerrel élnek olyan személyek, akik nemzeti hovatartozás alapján kaptak állampolgárságot. Moldvai román nemzetiségű állampolgárok nyerték el a román állampolgárságot; horvát nemzetiségű román állampolgárok nyerték el a horvát állampolgárságot.

A nemzeti hovatartozás alapján elnyerhető kettős- vagy többes állampolgárság, vagy a nemzethez kötődés egyéb formája tehát nem utópia, hanem valóság.

A megoldást a Magyarország határain túl élő magyar nemzetiségűek számára is minél hamarabb meg kellene találni - ha nemzetben akarunk gondolkodni!

Aztán döntse el a polgár, akar-e élni a lehetőséggel, turistaként akar-e Magyarországra látogatni, vagy nemzetéhez erős kötelékkel kötődve, otthonának érezheti az országot anélkül, hogy feladná szülőföldjéhez való ragaszkodását!

Mélyen Tisztelt Elnökség, kedves Hallgatóság, kedves Barátaim!

Nyolc nappal ezelőtt nyitottam meg Őstörténeti Találkozóink tudományos munkálatait és ily rövid idő alatt máris a bezárásig jutottunk.

E néhány nap alatt azonban szédítő utat jártunk be: őstörténetünk öt-hatezer, néha több tízezer éves múltjában, földrajzilag pedig legnagyobb földrészünkön, Euráziában, sőt azon is túl kalandoztunk, minezt azért, hogy magyarságunk eredetének és régmúltjának sok kevéssé ismert, vagy rosszul ismert, vagy épp ismeretlen titkaira igyekezzünk fényt deríteni. Tettük ezt abban a meggyőződésben, hogy jelenünk és jövőnk a múlt folytatása, múlt nélkül nincs tiszta jelenünk és jövőnk.

Lehetetlenség volna az előadások hosszú sorát történeti és földrajzi szétszórtságuk, mennyiségük, minőségük és tematikai sokszínűségük miatt összefoglalni, illetőleg összefoglalásukat egyáltalán megkísérelni. Nincs köztünk olyan polihisztor, aki valamennyit egy nevezőre tudná hozni, nem feledve, hogy ellentmondásaikat is fel kellene oldani, magyarul mondva mindeniküknek igazságot szolgáltatni – és nem létezhet az egymás sarkára tapadó fél-másfél-kétórás előadások, meg negyedórás-félórás kérdések és hozzászólások özőnében egy olyan példamutatóan rövid zárszó, amelybe mindezt bele lehetne kényszeríteni.

Már csak azért sem lehet, mert az előadásokat egyelőre csak fülünkkel hallottuk, de szemünkkel és főleg eszünkkel kevésbé mérlegelhettük. A régi keletű közmondás magyar megfelelője szerint a szó elröpül, de az írás megmarad, sőt a 21. században írás alatt már nyomtatást kell értenünk, hogy mindenki, akit érdekel vagy ért hozzá, vagy azt hiszi, hogy ért hozzá, nyugodtan és alaposan tanulmányozhassa, megcsodálhassa, megérthesse, pozitív vagy negatív hozzászólását, véleményét megfogalmazhassa és ugyancsak nyomtatásban közzé tehesse.

Más szóval kutatásaink, eredményeink helyessége vagy helytelensége nem egy ilyen szóbeli tanácskozáson dől el véglegesen, hanem akkor, amikor megjelenik és így bekerül a tudományos élet vérkeringésébe. Hiszen az előadások tekintélyes hányada szabadelőadásként hangzott el, még a kéziratos formáig sem jutott, hogyan lehet akkor érdemben hozzászólni, bizonyos részeit, mondataikat, tételeiket és eredményeiket pontosan idézni és vitatni, dicsérni vagy bírálni?

Félreértés ne essék: minden előadót, aki megszólalt akár szabadelőadásban, akár írott szöveggel, dicsérünk és megköszönjük azt a legtöbbször gazdag szellemi ráfordítását, amellyel előadását megfogalmazta és közibénk hozta, hogy mi is megismerjük. Az igazi megismerést azonban, miként már mondtam, csak a nyomtatott forma teszi lehetővé, engedjék meg tehát, hogy prózai buzdítást intézzek az előadókhoz előadásuk végleges, hibátlan átadásáért, és Társaságunkhoz az előadások megjelentetéséért.

Ami pedig az előadások tudományos minőségét illeti, azért természetesen elsősorban a szerzők, másodsorban az előadásokat tartalmazó kötetek szerkesztői felelnek. A szerkesztők felelősségét külön is hangsúlyozom, mert nem kell feltétlenül mindent publikálni, ami elhangzik. E felelősség égisze alatt némelyik előadást a szakkritika elfogadja, sőt meg is dicsérheti, másokat pedig megbírá, sőt merőben visszautasíthatja. De hát az őstörténeti kutatás is, mint annyi más tudomány, a dicséret meg a bírálat kereszttüzében halad előre és nem egyszer megtörtént, hogy a látszólag pozitív eredmények utóbb negatívnak bizonyulnak és a hitetlenkedve fogadott eredményekről bebizonyosodik igazságuk és fontosságuk. Mert azt sohasem fogjuk bebizonyítani, hogy Ádám és Éva a paradicsomban magyarul beszéltek, miként egyik őstörténész elődünk hinni vélte, de a régészeti, nyelvészeti, őstörténeti kutatások nem egy kezdetben délibábosnak tűnő eredménye utóbb elnyerte méltó helyét történettudományunkban és kultúránkban.

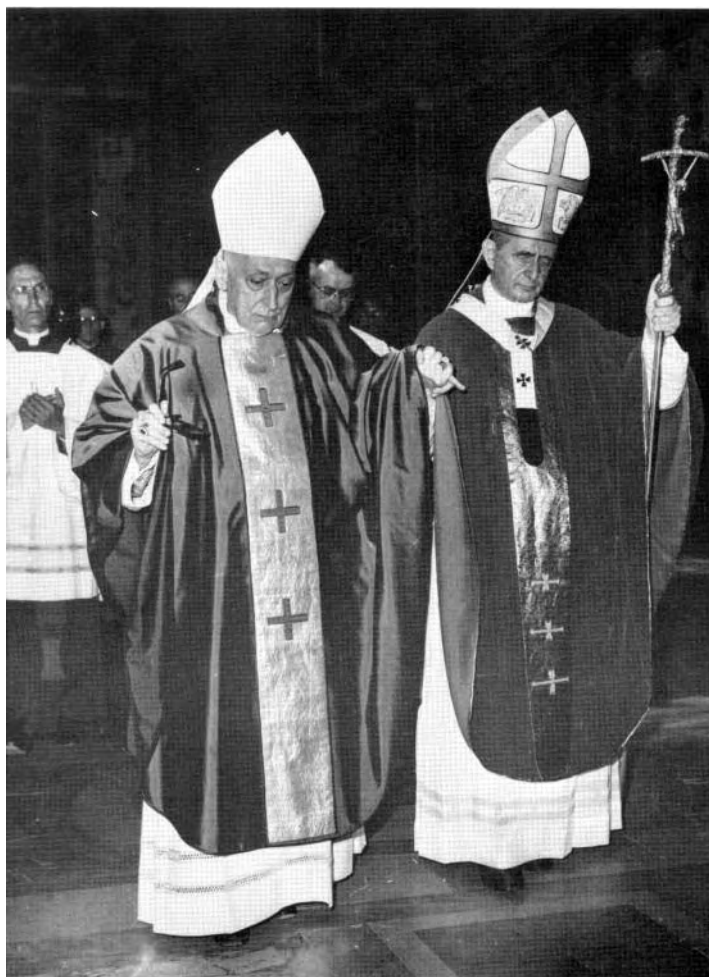
Nyolc napos találkozóink gazdag eredményekkel járul hozzá őstörténeti kutatásaink nyersanyagához és bizzunk benne, hogy a nyersanyag javarésze helyes eredménynek fog bizonyulni magyar művelődéstörténetben.

Ezzel a reménnyel mondok köszönetet mindenik előadónknak, valamint összes hallgatóinknak és zárom a XVI. Őstörténeti Találkozónkat.

„... mély fájdalommal vettem át – éppen letartóztatásom 25. évfordulóján – egy december 18-án kelt pápai levelet, amelyben Őszentsége tudomásomra hozta – sok, személyemnek szóló dicséret mellett –, hogy az esztergomi érseki széket megüresedettnek nyilvánította.“

Mindszenty József: Emlékirataim

Függelék

Mindszenty József és II. Pál

**A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
OKTATÁSI MINISZTERE**

KoT. 1662/98

**Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
Dr. Csihák J. György elnök úr részére
CH-8047 Zürich Pf. 502**

Tisztelt Elnök Úr!

Köszönöm, hogy ismét megtisztelt levelével. Oktatási miniszterként elismerésemet szeretném kifejezni sokrétű tevékenységükért, amely példásan ápolja a magyarság identitástudatát.

Iskolavezetőségükbe jelenleg nem áll módomban képviselőt küldeni, de szívesen várom tájékoztatásukat egyesületük életéről, rendezvényeiről.

További eredményes munkát és jó egészséget kívánok.

Budapest, 1998.december 2.

Tisztelettel

Pokorni Zoltán

Pokorni Zoltán

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG
ELNÖKE

DR. CSIHÁK GYÖRGY
úrnak

a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502

Kedves Barátom!

Köszönettel kézhez kaptam az Egyesület idei nagyrendezvényének eredményes lebonyolódásáról szóló „gyorsjelentésedet”, s annak mellékleteként a két kiadványt. Fogadd elismerésemet áldozatos és sikeres fáradozásotokért.

Remélem, hogy a személyes látogatásra is sort keríthetek, de annak időpontjáról most még igen korai volna nyilatkoznom.

Szívélyes üdvözlettel:

Budapest, 2000. szeptember 27.

Mádl Ferenc

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG OKTATÁSI MINISZTERE

7765-2/2001.

Dr. Harai Dénes
rektorhelyettes úrnak

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

Budapest

Tisztelt Rektorhelyettes Úr!

Hivatkozással a Zürcsi Magyar Történelmi Egyesület és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem által 2001. augusztus 5-12. között Szentendrén megrendezésre kerülő, „Magyar Őstörténeti Találkozó és Magyar Történelmi Iskola” tárgyú levelére tájékoztatom, hogy a rendezvényt a magam részéről is fontosnak tartom és támogatom.

A Kárpát-medencéből érkező magyarok szállás és étkezési költségeihez 200 000 forint, azaz kétszázezer forintot járulok hozzá. Az összeg reanizálása érdekében szíveskedjenek felvenni a kapcsolatot a Felsőoktatási és Tudományos Ügyek Helyettes Államtitkárság munkatársával, Tordai Magdolna szakmai tanácsadó asszonnyal.

Budapest, 2001. március 1.

Üdvözlettel.

Pokorni Zoltán

Pokorni Zoltán

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története

XVI

(az új évezred első éve)

A mi vidékünkön a halál valami sötét, valami siralmas, valami - ami az embert örökre elválasztja. Nehezen értjük azokat, akik számára a halál valami átmenet, sőt: valami születése és még vigadnak is a halott mellett. A mexikóiak, ha temetőbe mennek, vidáman zenélnek és mulatnak. Lehet, hogy a mi halotti torunk is ilyesmi emléket őrzi?

Az új esztendő elején a mi szokásaink szerint elbúcsúztattuk Csernai Lászlót, aki a kilencvenes évek elején egyesületünket Magyarországon megmentette. Kassán Lukács József régész barátunktól vettünk örök búcsút.

Ám, a kassai síron új virág nyílt: a temetés után az ottani Polgári Klub kezdeményezte és mára márciustól - azóta is minden hónapban - magyar történelmi előadást tartunk. Csala Kornélia és férje, András kitűnő szervezése eredményeként előadásink nem csak Kassára, hanem esetenként néhány környező kisvárosba is eljutnak; sőt: novembertől Mihályi Molnár László, a Szepsi Magyar Tannyelvű Alapiskola igazga-tója segítségével elkezdhattuk Kassán a történelemtanárok továbbképzését (természetesen nemcsak történelemtanárok részvételével).

Továbbképzésünk első csoportja viszont Marosvásárhelyen indult október 24-én, sokévi munkánk eredményeként. Sipos Anna és Lajos tanárházaspár, mindketten egyesületünk tagja, évek óta szervezik előadásainkat, ebben a gyönyörű, Marosparti városban. Alighogy felépült, egyesületünk régi barátja, Csathó Béla katolikus főesperes-plebános áldásos munkája eredményeként az ottani oktatási központ, elsők között kötöttek velünk együttműködési megállapodást. Darai Lajos és Herényi István kezdte az oktatást. Az előkészítés nagy munkája Tudományos Tanácsunkat dicséri Zachar József egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia doktora vezetésével. A tananyag előkészítője, az egész rendszer szervezője és irányítója Darai Lajos kandidátus, a Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár) tanára, a Magyar Tudományos Akadémia munkabizottsági tagja. A főiskola - együttműködési szerződésünk alapján - fedezi az odautazó tanárok költségét, míg a helyiek az ottani költségeket fedezik. Az oktatásban - a szakminiszter rendelkezésére - csak egyesületi tagjaink vehetnek részt. Ugyancsak a miniszter rendelkezése értelmében oktatásunkban a kötelező és az ajánlott irodalom gerincét egyesületünk kiadványai képezik. A tanterv a következő:

- A történelemtudomány módszertana (10 ea + 10 gy)
régészet, őstörténet, családtörténet, antropológia, rétegzett térképek, zenetörténet, írott források stb.
 - Magyar őstörténet kutatás (10 ea + 10 gy)
nyelvtudomány, régészet, embertan, néprajz, a finn-ugor elmélet, a sumer-magyar rokonság, a szkita, a hun, az avar őstörténet öröksége, az ősi magyar állam stb.
 - Középkori és újkori történelmünk (16 ea + 12 gy)
a több honfoglalás, könnyűlovasság, hadjárataink, Szt. István és a Szent Korona, a magyar állam, Hunyadi Mátyás, Dózsa György, a török kor, Habsburgok, 1848-1849, kiegyezés, az első és a második világháború és következményei, 1956 stb.
 - Művelődéstörténet (10 ea + 10 gy)
ősi műveltségünk, világképünk, jelek, jelképek, nyelvünk, írásunk, zenénk, ösvallásunk, címerünk és nemzeti színeink, állami- és közösségi jelképeink stb.
 - Műveltségünk keleti és nyugati kapcsolatai
(10 ea + 10 gy)
nyelvünk, népmeséink, népzene és ösvallásunk keleti kapcsolatai és párhuzamai, a magyar konyha, bizánci és római hatások, a magyar lovagság, reneszánsz, vallási türelem, viselet és tánc stb.
 - Összefoglaló áttekintés (4 ea + 2 gy)
 - Módszertani tanulságok (2 ea + 1 gy)
 - Tartalmi következtetések (2 ea + 1 gy)
- Írásbeli és szóbeli vizsga az elhangzottak, valamint a kötelező szakirodalom alapján.

Havi előadásaink több országban továbbra is rendre szerveződnek. Az év során megalakult Marosvásárhelyen is asztaltársaságunk, a felsőöri asztaltársaságunk pedig felváltva Felsőőrött és Alsóőrött havi előadásokat kezdett. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a történelem oktatásában továbbra is résztveszünk, Szabó A. Ferenc kandidátus, egyetemi tanár szervezésében.

A Zrínyi Egyetemen és Szentendre várossal közösen rendeztük idei, XVI. Magyar Őstörténeti Találkozónkat és X. Magyar Történelmi Iskolánkat Szentendrén, augusztus 5-től 12-ig, az Egyetem campusán. Találkozónk főtárgya: Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a koraközépkorban, az iskolánk tárgya: A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949) volt. A rendezvény egyesületünk nyilatkozata és házirendje szellemében, teljes rendben folyt le. A találkozón levetítettünk 6 tudományos filmet és megvitattuk 31 szakember 46 előadásanyagát. Az iskolánk résztvevői meghallgatták 31 szakember 23 előadását, amit megtárgyaltak 3 szeminárium és két beszélgetés keretében, megnézték még 3 történelmi filmet. Volt egy egésznapos (Esztergom, Visegrád, múzeumok) és egy félnapos kirándulás Szentendrén, este tábornúttal, mulatsággal. Pénteken este műsoros est volt "Dunának, Tiszának egy a

hangja" címmel, aminek ke-retében több együttes és személy szerepelt a Kárpát-medencéből és Svájcából. A helyszínen megtekinthető volt Starmüller Géza (Kolozsvár) festőművész kiállítása és Nagy Ákos (Adelaide) angol nyelvű táblázatos történelmi kiállítása. Ökumenikus istentisztelettel és az Egyetem rektora által adott fogadással ért véget a nyolcnapos rendezvénysorozat, amelyen négy világrész 13 országából (Magyarország, Anglia, Ausztrália, Ausztria, Dánia, Kanada, NSZK, Románia, Svájc, Szlovákia, Thaiföld, Ukrajna, USA) összesen 294 fő, 79%-ban 30 éven aluli, többségében diák és nő vett részt. A részvételért senki sem fizetett. Mindenki ingyen kapta a szállást az Egyetemtől, valamint a kirándulást és a helyi szállítást, egy kitűzött és egy diplomát, az egyesülettől pedig három szakkönyvet. Úti és étkezési költségtérítést kaptak a kárpátaljaiak, valamint az erdélyiek többsége. A rendezvényt anyagilag támogatta a két rendező és Szentendre városa, továbbá Pokorni Zoltán oktatási miniszter és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma. A technikai feltételeket (terem, kiszolgáló személyzet, adminisztráció, stb.) az egyetem biztosította.

Az oktatást ismét egyesületi tagjaink vállaltak - mint mindig: ellenszolgáltatás nélkül. A szereplők közt volt két akadémikus, két MTA doktor, 9 kandidátus, több egyetemi, főiskolai, középiskolai tanár, magánkutató, világi és egyházi szakember, muzeológus, levéltáros, nyelvész, irodalmár, írástörténéskutató, szenátor, katonák, hadtörténészek, vitézek, akik a második világháborút fegyverrel a kezükben végigküzdötték.

Kiemelkedő helyet foglalt el a kassai Henszlmann Imre Helytörténeti Társaság kiállítása Kassa bombázásáról. A kiállítást itt Tancsók János szervezte - aki Kassán Lukács Józseffel a társaság egyik vezetője. A rendezvényen bemutatkozott az Alsóőri Magyar Média és Információs Központ.

A rendezvény megnyitó ünnepségén egyesületünk zászlajára szalagot kötött Miakich Gábor, Szentendre város polgármestere, a záróünnepségen pedig a Vitézi Rend nevében vitéz Radnóczy Antal nyugállományú dandártábornok, a Vitézi Rend főkapitánya. Ezzel, a Tapolcán 1994-ben felszentelt egyesületi zászlónkra, amelyet Somogy, Veszprém és Zala Megye adományozott nekünk, felkerült a tizenhatodik és a tizenhetedik szalag Bécs, Decs, Felsőőr, Felvidék, Hargita Megye, Kaposvár, Komárom, Komarno (Révkomárom), London, Rozsnyó, Székelyudvarhely, Tab, Tapolca, Zabola és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szalagja után.

Ezúttal is feltétlenül szólnom kell a helyi rendezőkről, akik a szó legszorosabb értelmében éjt nappallá téve, önfeláldozón dolgoztak azért, hogy valamennyiünknek felejtethetetlenül szép, életre szóló emlék maradjon ez a nyolc nap. Az akadémikus rektor M. Szabó Miklós személyesen intézkedett minden fontosabb ügyben. A helyi rendező, Szakács Lajos tüzérezredes, kandidátus és barátja, Szekeres István őrnagy a campusz dolgozóival szinte emberfeletti nyújtottak. Csak az tudja mindezt igazán értékelni, aki akár egyetlen alkalommal, de legalább egy-két napig megpróbálta ennyi ember mindenféle gondjából magára venni. Végén hagytam az egész rendezvény összefogóját, legfőbb felelősét, Harai Dénes egyetemi tanárt, kandidátust, az egyetem rektorhelyettesét, aki a már egy évvel előbb elkezdődött előkészületektől kezdve végig minden megbeszélésen személyesen részt vett, minden iratot maga írt, de legalább ellenőrzött. A rendezvény napjain az első volt, aki megjelent és az utolsó, aki elment. Személyes áldozatvállalása nélkül sok minden balul üthetett volna ki. Azért kell mindezt külön is kiemelni, mert egy katonai kiképző intézményben a nyári hónapok a legmozgalmasabbak, tehát ezek a személyek nyugodtan mondhatták volna, hogy van elég más dolguk - amint volt is.

A rendezvény első napján volt egyesületünk évi rendes taggyűlése. A szokásos rendben beszámoltunk végzett munkánkról és az egész vezetőség lemondott. Mind a pénzügyi beszámolót, mind az egyes vezetőségi tagok beszámolóját a taggyűlés elfogadta. Az évet ismét jelentős pénzügyi hiánnyal zártuk, a hiányt az én adományom fedezte. Az év folyamán megjelent egyezer példányban 31. könyvünk, amit a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem adott ki, költségeihez a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma hozzájárult csekély összeggel. Megjelent még egy egyesületi tagunk kötete is, költségét maga fedezte. A taggyűlés gyakorlatilag újraválasztotta a régi vezetőséget és három évre választott két új ellenőrt. Köszönetét fejezte ki Zachar Józsefnek és a Tudományos Tanács tagjainak az egyesület érdekében kifejtett tevékenységükért.

Az év számunkra talán legjelentősebb eseménye volt, hogy a kanadai székhelyű Magyar Lexikon Alapítvány átadta nekünk teljes lexikon-készletét, miáltal az első és mindeddig egyetlen magyar nemzeti szellemű lexikon tulajdonosai letünk. Ez a mű az elmúlt hatvan év legjelentősebb olyan szellemi alkotása, amely az egyetemes, tehát a tizenötmillió magyaré.

A lexikon négykötetes mű, közel harminc évig készült. Megírásában résztvett az egész magyar szellemi elit Kolozsvártól Sydneyig, Paraguaytól Szabadkáig, legalább nyolcszáz szakember.

Az összmagyarság egyetlen nemzeti történelemkutató műhelyébe - haza-került az Encyclopaedia Hungarica.

Zürich, 2001, télelő hava

Csihák György

(folytatás a következő kötetben)

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Magyar Östörténeti Találkozók Titkársága

Sekretariat des treffens zur Frühgeschichte der Ungarn

Jegyzőkönyv

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) 2001. augusztus 5-től 12-ig Szentendrén rendezte a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (ZMNE) közösen a XVI. Magyar Östörténeti Találkozóját és a X. Magyar Történelmi Iskoláját. A rendezvény az egyesület 2000. évi taggyűlése határozatára és a ZMNE-vel, 2000. május 25-én aláírt együttműködési szerződése alapján jött létre. Szakmai előkészítését a ZMTE Tudományos Tanácsa végezte Zachar József az MTA doktora vezetésével. A helyi rendezés a ZMNE feladata volt, dr. Harai Dénes kandidátus, egyetemi tanár irányításával. A megnyitón a résztvevők elfogadták az Egyesület Nyilatkozatát és Házirendjét (mellékelve), s a rendezvény ennek betartásával, teljes rendben folyt le.

A Találkozó fő témája a „Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora-középkorban“ volt. Ennek keretében levetítettünk 6 tudományos filmet és megvitattuk 31 szakember 46 előadásanyagát beszélgetésben.

Az Iskola tárgya „A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949)“ volt. A résztvevők meghallgatták 31 szakember 23 előadását, amit megtárgyaltak 3 szeminárium és 2 beszélgetés keretében, megnéztek még 3 történelmi filmet. Volt egy egésznapos - (Esztergom, Visegrád, múzeumok) és egy félnapos kirándulás Szentendrén, este tábortűzzel, mulatsággal.

Az első napon volt az egyesület 2001. évi rendes taggyűlése, pénteken este műsoros est „Dunának, Tiszának egy a hangja“ címmel, aminek keretében több együttes és személy szerepelt a Kárpát-medencéből és Svájcban. A helyszínen megtekinthető volt Starmüller Géza (Kolozsvar) festőművész kiállítása, a Kassai Henszlmann Imre Helytörténeti Társaság kiállítása Kassa bombázásáról és dr. Nagy Ákos angol nyelvű történelmi táblázatos kiállítása. Ökumenikus istentisztelettel és a ZMNE rektora által adott fogadással ért véget a nyolcnapos rendezvénysorozat. Műsorát, az előadások szerkesztett változatát a ZMNE megjelenteti.

A szereplők között volt 2 akadémikus, 2 MTA doktor, 9 kandidátus, több egyetemi, főiskolai, középiskolai tanár, magánkutató, világi és egyházi szakember, muzeológus, levéltáros, nyelvész, irodalmár, írástörténéskutató, pedagógus, szenátor, katonák, közöttük hadtörténészek, vitézek, akik a második világháborút fegyverrel a kezükben végigküzdötték. Szereplésükért díjazást nem kaptak – fizetségük legyen a nemzet hálája!

A résztvevők 4 világrész (Amerika, Ausztrália, Ázsia, Európa) 13 országából (Magyarország, Anglia, Ausztrália, Ausztria, Dánia, Kanada, NSZK, Románia, Svájc, Szlovákia, Thaiföld, Ukrajna, USA), összesen 294 fő, 79 %-ban 30 éven aluli, többségében diák és nő volt. Szakképzettségük igen különböző. A részvételért senki sem fizetett. Mindenki ingyen kapta a szállást, a kirándulást és a helyi szállítást a ZMNE-től. Továbbá kapott ingyen 3 szakkönyvet az egyesülettől, egy kitűzött, diplomát és ezt a jegyzőkönyvet mellékleteivel a ZMNE-től. Az Erdélyből és a Kárpátaljáról érkezők úti és étkezési költségtérítést is kaptak.

A rendezvényt anyagilag támogatta a két rendező és Szentendre városa, továbbá Pokorni Zoltán oktatási miniszter és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma. A technikai feltételeket (terem, kiszolgáló személyzet, adminisztráció stb.) a ZMNE biztosította. Köszönjük szépen. Az előadások szövegét hangszalagon rögzítettük.

A rendezvényt 2002-ben az Egyesület folytatja, ahol a találkozó fő tárgya „Erdély östörténete és a székelység sajátos szerepe és szervezete a Kárpát-medencében“, az iskola tárgya pedig „Erdély története a 14. századtól a 20. századig“.

Szentendre, 2001. augusztus 12.

dr. Faragó József
(Kolozsvar)
a Találkozó elnöke

dr. Zachar József
(Budapest)
a ZMTE Tudományos
Tanács elnöke

dr. Csihák György
(Zürich)
a ZMTE elnöke

dr. Harai Dénes
(Budapest)
ZMNE intézeti
igazgató

(Az eredeti aláírások az egyesületnél és a 2002. évi rendezvényen megtekinthetők)

Mellékletek

A magyar őstörténeti találkozón elhangzott előadások tartalmi kivonata

I. rész

Barabási László (Csiksomlyó)

Az eurázsiai birodalmak autonómiája és együvértartozása

Az ókori birodalmak úgy a 7-9. századig azonos gazdasági, szervezési alapokat mutatnak. Hasonló a műveltségük, a vallásuk, a nyelvük, amely az évezredek folyamán egyre jobban szétválik. Szinte ősközületként megmaradt a 19. századig a ma ismert Székelyföldön.

Barabási László (Csiksomlyó)

Géntechnikai és nyelvészeti bizonyítékok a magyarság európaiságáról és rokonságáról nyugat Európa népeivel

Az emberiség kialakulásánál egy nyelvet ismerünk, amit a szovjetek finn-ugornak, a nyugatiak sumérnak jelölnek, s amelynek 68 %-át beszéli a mai magyar, úgy 70-et a székely és 64 nyelvtani szabályból 61 él nyelvünkben. Az ősnép a Pannon-Turán tengely körül alakult ki, akiből először kiváltak a mai északi népek, majd egy keveredés után széttrajzott a világ többi népe. Aránylag tisztán, az első keveredés nyelvi, biológiai jegyeivel él a mai napig a magyar nép. Így rokoni középpont a világ népei családjában, de elsősorban Európában. Itt is olyan közeli rokonai vannak, mint Ázsiában a távoli területeken. Ezért vállalkozott a magyarság Európa pajzsa szerepére a középkor idején. Védte az utódokat.

Barabási László (Csiksomlyó)

Egy kommandós nép jelenléte az évezredek során

Az emberiség kialakulását a technikai fejlődéshez viszonyítjuk. Amikor magával vitte a marokkóvet már emberről beszélünk. A technikai fejlődés magával hozta a létfenntartáshoz szükséges eszközöket, sőt fegyverek megjelenését, szakosodását. Ugyanígy létrehozta a katonai foglalkozást. Ismerünk vadász, földműves, fazakas és katona foglalkozást. Ezekből egyikre sem szakosodik teljes mértékben az egyén. A mai napig is ismerünk bányász-földműveseket vagy állattenyésztő-gépkocsivezetőket.

Az érdekesség csupán az, hogy a katonai képesítéssel rendelkező népesség neve az évezredek folyamán Eurázsia bármely sarkában siag, szek-or, szakra, szatria, szaka, eszegel, daha, isgil, ziggii, sicani, szik, sziculo nevet viselnek. Ma úgy hívjuk őket, hogy székelyek. A Pannon-medencében és környékén óriási számban találjuk településeiket Atilla-Árpád között.

Barabási László (Csiksomlyó)

A világ legősibb törvényeinek fennmaradása a székely falutörvényekben

Az emberiség kialakulásától rengeteg azonosság mutatkozik a gazdasági, társadalmi, politikai életben. Ennek az azonosságnak az alapja szinte egy fej által kigondolt törvénykezés, ami elsősorban szóban terjedt, de 4000 év folyamán állandóan megtaláljuk leírt formáját. Mindenik leírás arra hivatkozik, hogy az élő törvényeket rögzíti. Az egységes törvénykezés, amely külsőségekben is azonos, a 6-12. században bomlott fel Ázsiában, de 1871-ig a székely törvénykezés alapja. Ma az Egyesült Államok törvénykezésében találjuk korszerűsített formáját. Az előadás bepillantást ad ezekbe a törvényekbe.

Barabási László (Csiksomlyó)

A honfoglalás és a székelyek

A krónikák minden korban megjegyzik, hogy a székelyek hun eredetűek és a bejövő magyarokat Csigla mezőn 15 ezer székely lovas fogadta. Ez így is van, csak a mai kutatások azt is kimutatják, hogy semmiképp sem 15 ezer az itt lévő székely lovasok száma. A székely székek meg Pozsonytól az Adria tengerpartig, Pruttól az Őrségig tartottak. Árpád az ún. honfoglalás előtt 4-szer járt fiatal harcosaival Pannóniában a székelyek fegyvertársaként. A honfoglalás előtt szerződést kötött a székelyudvarhelyi rabanbánnal, Pannónia akkori valódi tulajdonosával. A szerződés alapja az isteni eredetűnek elfogadott magyarságot papságként és politikai vezetőként kérték fel a székelyek a Pannon medencébe való visszatérésre. Erre eddig félre értett, elhallgatott krónika a bizonyíték, amit 1533-ban rovásírásos okiratokból írtak át latin nyelvre.

Cey-Bert R. Gyula (Bangkok)

Nemzeti jelképeink tragikus elvesztése

A történelem folyamán minden dinamikusan fejlődő közösség és nép nagy jelentőséget tulajdonított a törzsi, nemzeti, vallási, katonai és társadalmi szimbólumoknak nemcsak a megkülönböztető és a kommunikációra alkalmas tulajdonságaik

miatt, de pszichikai és lelki energiát adó képességeik miatt is. Minden szimbólumnak, amelyet a társadalom összessége elfogad, motiváló, belső lelki erőt adó pszichikai energiája van, amely bizonyos esetekben hatalmas társadalmi mozgósításokat képes megvalósítani (a kereszt és a félhold harca a középkorban). Az utóbbi években azonban a "modern ember" számára a nemzeti és vallási szimbólumok elvesztették érzelmi és pszichikai energiájukat és leggyakrabban üres, tartalom nélküli jelekké váltak.

Ha egy szimbólum elveszti motiváló erejét, halott szimbólummá, egy egyszerű semmitmondó jellé válik.

Léteznek azonban olyan népek is, amelyek történelmi hagyományaik és vallási értékeik ereje miatt jobban ellenálltak az utóbbi évszázad szimbólum- és értékromboló befolyásainak és így lelkileg erősebbek maradtak, nemzeti és vallási jelképeik értékéből erőt merítettek. Ezek a japánok, muzulmánok, zsidók, örmények, görögök, sőt még a kínaiak is, akiknél a kommunizmus ellenére, az ősi történelmi és vallási szimbolikai értékek, a reneszánszukat kezdik élni. Ezek a népek lesznek minden bizonnyal a 21. század legsikeresebb népei.

Számunkra különösen tragikus, nemzeti jelképeink hánya-vetett sorsa, romlása és fokozatos térvészése. A történelem viharai, nemzeti tragédiáink sorscsapásai szétzúzták, pszichikai és érzelmi tartalmuktól megfosztották és halott jelekké alakították át, a hagyományos nemzeti szimbolikai értékeinket. Mára már talán csak a piros-fehér-zöld nemzeti színekben maradt meg valami gyenge érzelmi tartalma, amellyel a magyarság még azonosíthatja magát. Egyre többet hallani azonban egyes körökben olyan hangokat, amelyek még a nemzeti színeink használatát is "túlzott magyarkodásnak" tartják.

A magyarság történetében két alkalommal került sor tudatos nemzeti szimbólum rombolásra:

- a kereszténység felvétele idején, amikor lovaskultúránk és táltoshitünk szimbolikai értékeit "pogánynak" kiáltották ki és tüzzel vassal irtották;

- és a második világháború után, amikor a kommunista diktatúra, a hagyományos szimbolikai értékeinket "feudalista és fasiszta csökevényként" kezelte.

Érdemes végig elemezni nemzeti szimbólumaink hánya-vetett sorsát, mert tanulságul szolgálhatnak a magyarság jövőbeli, stratégiájának és hagyományos szimbolikai értékeinek az újjáformálásában.

Csiah György (Zürich)

A dunhuangi barlangképek és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről

Egy népet meghatároz külső, testi megjelenése, valamint szellemi és tárgyi műveltsége.

A Kárpát-medencében ma élő magyarok fele embertanilag a törökös, belső-ázsiai típusokkal hozható kapcsolatba, műveltsége a lovasnépek műveltségében gyökerezik. Eldöntetlen a kutatók azon vitája, hogy a Földközi-tenger keleti medencéjének műveltsége turáni, vagy kárpát-medencei eredetű, avagy éppen fordított az eset: az emberi műveltség bölcsője szumérban, ős-Egyiptomban, Krétán és a Balkánon ringott.

A dunhuangi barlangképek budista ihletésűek, a hun művészet csúcsát jelentik. Számos festményen ott vannak a honfoglaló Álmos-Árpád népének palmettái, a "késő avarok" indás díszítményei és a szkíták mintakincse.

Sászi agyagkatonái egytől egyig nagybajuszú hun harcosok - bajuszos kínai nincs. Lovaik ugyanazok a "taka" lovak, mint a többi eurázsiai lovasnép, így Álmos-Árpád honfoglalói lova. A lószerszámokon ugyanazokat a palmettás díszeket látjuk, mint amilyenek pl. a zempléni palmetták és festésük azt a stílust mutatja, mint a dunhuangi barlangképeké - és amit a világ Chorezm művészeteként tart számon, ami viszont szkíta-hun.

Az ujjgorok biztosan ott voltak a hunok birodalmában, amint a tatárok birodalmában is. Noha moszlemek, úgy főznek mint a magyarok és éppúgy szeretik a jó bort és a jó pálinkát. Művészetük több pontban találkozik a magyar művészettel, de a maja és az inka művészettel is, miként mindez erősen rokon ős-India (szkíta-hun!) műveltségével.

Mi magyarok vagyunk, tehát nem finnugorok, de éppoly kevésbé vagyunk szumérok, vagy hunok. Viszont embertani sajátosságaink és műveltségünk ezekkel a népekkel igen sok közösen mutat. "Mi tudatunk" biztosan kárpát-medencei, ahol embertani folyamatosságunk sok ezer éves. Népművészetünk pedig rokon a Föld igazi nagy műveltségei művészetével.

Csiah György (Zürich)

Sacra Regni Hungarici Corona - Magyarország Szent Koronája - és a közjog rendezés kérdései mai

Álmos-Árpád honfoglalói világos koronafogalommal érkeztek a Kárpát-medencébe. A hon elfoglalása és biztosítása után megszervezett Magyar Birodalom az Ország Koronájáé (regni corona) lett, a koronát pedig a Boldogasszonynak adtuk közjogi keretben.

Az "Ország Koronája" fogalom már szent István királyunk korában megjelent írott forrásban, szerepel szent István nagylegendájába 1077-ben, amíg angol forrásban először 1155-ben, Franciaországban csak 1317-ben találjuk.

Korabeli latin anyanyelvünkön a korona "sacer", tehát megszentelt és nem "sancta", mint a Szent Szék, a szentek stb. Nem királyi (rex), hanem az orszáé (regnum).

A korona szerkezete - abroncs és kupola - igen ősi, mint a hozzákapcsolódó eszmerendszer is. Ilyen szerkezetű korona ismeretes az avarok, a hunok, a szkíták és ős Egyiptom világából. Alsó- és Felső-Egyiptom koronája is szent volt és jelentette a két ország tulajdonát. Amikor a két ország egyesült, akkor a két koronát egyesítették: egy abroncs- és egy kúp alakú koronát.

A Vérszerződés, szent István Intelmei, az Aranybulla, a sarkalatos törvények (Szent Korona-eszme) - mind, mind

történelmi alkotmányunk sarkkövei. Közjogi értelemben, ez, az írott, több mint ezer éves alkotmány folyamatosan fennállt 1946-ig, amikor ezt fölváltotta egy írott alkotmány. A jogfolytonosság akkor megszakadt. A nemzetközi jog álláspontja szerint, az idegen katonák által megszállt ország országgyűlésének nincsen se alkotmányteremtő, se alkotmány módosító ereje - innen van a máig tartó közjogi rendezetlenség Magyarországon. Ahol nincs alkotmányosság, ott önkényuralom van, az állam tagjai nem polgárok, csak alattvalók. Ez a közjogi helyzet ma, ami rendezést igényel.

Dolnics Zoltán (Miskolc)

A magyarság belső-ázsiai őshazájától a Kárpát-medencéig

Kőrösi Csoma Sándor indult el az őshazát keresni, de (anyagiak hiányában) nem érte el célját, más nemzet érdekébe kellett hogy szegődjön, de így is nagy szolgálatot tett az emberiségnek. Más kutatók is indultak, Reguly Antal a finnugor népeknél végzett kiváló kutató munkát, míg Vámbéry Ármin Közép-Ázsiából hazatérve a török rokonságot igyekezett bizonyítani. Ekkor tört ki az a nevezetes "ugor-török háború", mert őt Hunfalvy Pál, Budenz József és a többi finnugrista nyelvész támadta írásaival. Az 1870-es évektől Hunfalvyék a magyarság finnugor eredetét tényként tanították (a nyelvészet alapján) és ez azóta is így megy - (tisztelet a kivételnek) - az iskolákban napjainkig. Ezért, nem véletlenül, - hogy csak néhány jelesünket említsek - indult Ligeti Lajos, Erdélyi István, Birtalan Ágnes, Kiszely István és még többen, belső-ázsiai kutató útra. Bakay Kornél pedig kiváló dolgozatában mutatta be, hogy: "Hogyan lettünk finnugorok?" Nyomozásunk pedig a magyarság őstörténetében oda vezetett, hogy - (most csak röviden) - a Kr.e.-i I. évezred közepe tájától az írott forrásokban szereplő belső-ázsiai ting-ling-ekből (ős-török) származtatható szavirokból, - a főleg yiung-nukból eredő hunokból, a türk (szintén ting-ling) eredetű kazár-kavarokból, és nagy valószínűséggel, a szkíta eredetű szarmata alánokból és egy töredék kis "ugor-nak" nevezett népcsoportból, stb. tevődött össze a honfoglaló magyarság.

Herényi István (Budapest)

Bulcsu kora

Vérbulcsu vagy Bulcsu név eredete egyrészt a Vérszerződésre, másrészt káliz eredetre vezethető vissza. Bulcsu dédatyja lehetett az a kazár(kabar) vezér, aki a Vérszerzősnél a vérkibocsátást végezte. Az csak kitalálás, hogy Bulcsu a krinhildi csatában a németek vérért itta és ez lett volna a név eredete. A krinhildi csatában Bulcsu koránál fogva részt sem vehetett.

Bulcsu horka és nemzetsége bizonyosan a kálizok közül való. Ezt húzza alá a Bulcsan káliz vezér neve, meg Bulcsunak egy héber história szerinti golc(káliz) neve.

Bulcsu horka családfája sem mentes a vitáktól. Két forrás is beszél Bulcsu származásáról: Anonymus és Konstantin császár. A Névtelen jegyző Bogátot tünteti fel apának, Konstantinus Kált. Ez utóbbi előadásának hihetünk inkább, de nem hagyhatjuk figyelmen kívül Anonymus állítását sem. Bogát, Kál és Bulcsu birtokai egymás mellett feküdtek ez már magában is a rokonság mellett foglalt állást. Tehát Bulcsu apja Kál, de nagyatyja Bogát lehetett. 955-ben Bulcsu 45 éves lehetett, így 910 körül születhetett. Kál 890-ben, Bogát 870-ben. Egyidős lehetett Tarhossal Árpád legidősebb fiával, akivel együtt vett részt a Berengár elleni harcban és 924-ben a Berengár melletti csatában.

Felmerül a kérdés, ki lehetett Bogát atyja? Feltevésünk szerint Tétény. Tétény fia Horka. Mindkét név azonban fejedelmet jelöl. Így valószínű, hogy Téténynek és Horkának is már volt tényleges neve. Tétény a honfoglaláskor Erdély északi részén vett szállást, s itt volt Horkának a szállása is. Miután Horka helynevünk Erdélyben nincsen, jó okunk van feltételezni, hogy bogát Horka szállásbirtoka volt az erdélyi Sóvidéken. (Két Bogát helység). Ez volt a Tétény fia Borka valódi neve. Hogy Téténynek mi lehetett a tényleges neve, azt még feltételezni sem tudjuk.

Egyébként neves történészek az Árpádházzal is kapcsolatba hozzák Bulcsut. Nagy valószínűség szerint nőági rokonságról lehet szó, mint Tonuzóba esetén is. Taksony felesége nagy valószínűséggel Tonuzóba leánya volt.

Bulcsu nemzetségének szállásbirtokáról Kézai ír. Ez a Balaton déli partján Zalavár mellett volt. Itt volt Kál szállásbirtoka is. Ezt jelzi a Káli völgy, meg Dióskál és Köveskát helynév is. Nyári szállásuk Szombathely vidékén volt. (Bogát, Káld, Bulcsu település).

Bulcsu horka a hadvezetést 937-ben kezdhette. Hatalmas hadjáratot indított a Nyugat ellen. 942-ben az Ibériai félszigeti hadjáratban a két törzsfő egyike és valószínűleg Gyula alvezére volt.

954-ben kezdett háborút a németek ellen, miután Bizánccal 948-ban békét kötött. Hét hónapig nyugaton viselt eredményes hadjáratot, s 955-ben kényszerült - jobb megoldás híján - Ottó császárral hadat viselni.

A 955-ös augusburgi csata magyar sikerrel kezdődött. A nyolc császári hadtestből hármat a magyarok már megsemmisítettek, amikor eredt az eső, a magyarok nyilaiktól megfosztva, a páncélos hadsereggel szemben alul maradtak. E a csata azonban német földön zajlott, s a németek 20 évig meg se kísérelték Magyarország lerohanását.

Horváth Lajos (Veresegyház)

Rosz (rusz) királyi testőrség és földrajzi név hagyatéka az Árpád-korból

- A Rosz, Rusz, Roszd, Rozsd, Ruzsd név eredeti jelentése.

I. A rosz királyi testőrség

1. Mikor és hol teljesíthettek testőrszolgálatot a roszok?

2. A rosz királyi testőrség földrajzi név hagyatéka

II. A Rosd nemzetség

1. A Rosd nemzetség genealógiája.

2. A Rosd nemzetség birtokai.

III. Az Orosz, Oroszi, Oroszvár stb. településnév szétválogatásának szükségszerűsége viking és szláv részre.

- Összegzés

István Lajos (Szombathely)

A Vérszerződés hagyományának szerepe a magyarság nemzetté válásában

Évtizedeken át gyűjtöttem a vérrel kapcsolatos kultúr- és vallástörténeti emlékeket. Ennek során felismertem, hogy a görög-római kultúrában élők és gondolkodók egészen másként vélekedtek a vérről, mint a keleti lovas népek. Így jutottam közelebb a Vérszerződés szükségességének, jelentőségének megértéséhez.

Östörténeti adatok ismeretében a Vérszerződésre az etelközi őshazában, a honfoglalás előtt 890-891-ben kerülhetett sor. A szerződés, a törzsszövetség létrehozása, a nemzetté válás első államjogi szerződésünk ünnepélyes formájának vérrel szentesített esküjének értelmezhető, amely a szerződő törzsfőket testvérekké, nemzetségeiket pedig ezáltal a nemzetközösség egyenrangú tagjaivá tette. Az eltérő származásúak testvérekké válásának vérrel történő megpecsételése, ennek hite és gyakorlata a magyarságban századokig fennmaradt.

Az etelközi vérszerződés leírását tartalmazó Gesta Hungarorum röviddel megírása után külföldre (minden bizonnyal Nyugatra) került és az évszázadok folyamán vagy elkallódott, vagy ma is valamelyik oklevéltárban rejtőzik. Az utókorra a Gesta, késő másolatban maradt. A gyakorlatlan kódexmásoló(k) az első lemásolt oldalon annyi hibát követett(tek) el és annyi javítást eszközölt(ek), hogy az első oldal szövege olvashatatlan, gyakorlatilag üressé vált.

A Gesta keletkezésének idején az Árpád-ház és a nemesség örökösödési jogának és társadalmi szerepének fenntartására, a honfoglaló nemesség őskultuszának megteremtése érdekében íródott. Ismerve a Gesta történelmi hitele mellett és ellen felhozott tudományos-, történeti érvek, adatok és elméletek jelentős részét, a Vérszerződés miatt az Anonymust elfogadók véleményére kell előadásomat alapoznom. A Millennium óta a Gesta őstörténetünk, származásunk, nemzeti tudatunk és együvé tartozásunk fontos szimbólumává vált. Az európai értékrend századunkban bekövetkezett változása a hagyományok és a nemzettudat erejének csökkenése ill. a magyarság jelenlegi demográfiai és geopolitikai helyzete miatt vált időszerűvé nemzeti múltunk, értékeink, hagyományaink újra értelmezése, a Vérszerződés közösséget összetartó erejének és szimbólumainak fenntartása.

Starmüller Géza (Kolozsvár)

Magyar haditechnika a koraközépkori Erdélyben

Az ókori nagy utazó-történetíró Hérodotosz (Kr.e. 485-425) idejétől kezdve a Kárpát-medencében élt népekre vonatkozó írott adatok és régészeti leletek alapján a középkori erdélyi magyar haditechnika több vonatkozásban szervesen kapcsolódik az ókori haditechnika folytatásaként is.

A honfoglaló magyarok Erdélyben találtak számos ősvárat, a rómaiak által kiépített hadiutak hálózatát, a jól megépített katonai táborok, várak (castrumok), a védművekkel erősített települések és kerített városok hálózatát. Ugyanakkor átvették a fegyverek készítéséhez szükséges nyersanyagot biztosító ércbányákat, a hadviselések költségeihez és a követségek ajándékaihoz szükséges aranyat és ezüstöt adó nemesfém-lelőhelyeket. Ugyancsak Erdély igen gazdag sólelőhelyeiről-sóbányáiból biztosították a nagyállat tartó magyarok sóval való ellátásukat. Honfoglalóink az ostrommal vagy anélkül megszerzett várakat és a védősáncokkal erősített településeket birtokba vették és fejedelmi-nemzetségi központokként használták tovább.

Másrészt a félnomád életmódú honfoglalók szteppes harci taktikája a már megtelepedett közép-európai népekétől eltérő volt. Fő erejük a gyorsaság és a mozgékonyaság volt. Kitűnő lovasok, rendkívül harciasok, jó fegyverforgatók és ravaszok voltak. Állattenyésztésből, halászatból, vadászatból és földművelésből éltek. A csatákban rendkívül gyorsan, nagy ordítással támadtak, azután úgy tettek, mintha megszaladnának, szétfutnak, de váratlanul ismét visszafordultak. Kitűnő nyilasok, ha közel érnek az ellenséghez, olykor pányvát is dobtak rájuk. Katonai szempontból erős haderejű könnyűlovasságuk, taktikájuk folytán, igen veszedelmes volt. A magyarok a honfoglalás idején feltehetően negyvenezer embert tudtak harcra állítani.

Hadjárataink részben európai királyok hívására, vagy egy-egy lázadó herceg szövetségeseiként történtek. 955-ben Augsburgnál, a Lech-mezei csatavesztés, majd Bizánc felé 970-ben az arkadiopolosi vereség után megkezdődött az Európához való igazodás, a keresztény királysággá válás útján megváltozott a haditechnika, a fegyverzet és a magyar haderő struktúrája.

A könnyűlovasság fokozatosan elvesztette korábbi jelentőségét. Mindinkább használták a nyugati fegyverzet egyes darabjait, kialakul az átmeneti lovasság, majd a nehézfegyverzetű lovasság lett a sereg döntő csapatneme. A harcosok át-fegyverzése révén a könnyű szabályát mindinkább felváltja a kétélű egyenes kard. A költséges nyugati nehézfegyverzet főlvétele az anyagi lehetőségektől is függött. A lemezvértbe-páncélzatba öltözött nehézlovasság lovagjai védőfegyverzetének a súlya 20 kg körüli volt.

A történelem folyamán Erdély birtokosai minden korban igyekeztek gondoskodni védelmük erősítéséről. Mivel a Kárpát-medence szélén feküdt, a keletről jövő betörések a vasban-, sóban-, aranyban és ezüstben gazdag országrészt elsődlegesen érintették. Az Erdélyi medencét övező Keleti-, Déli- és Nyugati-Kárpátok magas helyláncolatait csak a négy folyó, az Olt, a Maros, a Körös és a Szamos kifolyása szakítja meg. Ezeknek a nagyobb folyóknak a völgyein át kivezető szorosutakon kívül kisebb-nagyobb patakok mentén összesen 22 szorosúton és hágón, meglehetősen járhatatlan ösvényszerű utakon lehetett csak jóval nehezebben átjutnia a hegyek közt.

Ezekben a szorosokban és a hágók mentén őrtornyokat és várakat építettek, beljebb a határvédők településeit találjuk. A középkorban Erdély peremterületei gyepűk voltak, a Kárpátokon túli őrhelyek őrsege pedig az ellenség közeledtéről adtak hírt. A Maros és a Szamos vízgyűjtő medencéi között a Kelemen havasoktól Dévára futó, az Erdélyi medencét ketté osztó vízválasztó gerinc közepén, a Kolozsvár közelében levő Ajton község határában a Nagy-Csolt csúcsáról szép időben jól látszanak a Keleti- és a Déli-Kárpátok is. Így onnan is azonnal észrevehették és továbbíthatták a vigyázók lármáinak jelzéseit, veszélyt, ellenséges had közeledtét. Ilyenkor a lakosság egy része a megyei és a széki várakba, erődökbe, a végvárakba, később a zászlósurasági erődökbe és fellegvárakba húzódott. Mind a várkapitányok, mind a hadnagyok fő- és vagyonvesztés alatt kötelezve voltak az odamenekültek és azok vagyonát oltalmazni, a várat fel nem adni.

Erdélyben az emberi élet első biztos nyomai a középső Paleolitikumból származnak. Írott történelmünk csak az időszámításunk előtti évezredtől kezdődik. Így a legrégebbi műemlékeinket a regék, a sok szóhagyomány, néprege, népmonda és népköltészet szerint nem emberek, hanem tündérek és óriások építették. Egy egész sereg tündér várunk van. Ezek a magas hegyekre épült várromok, mint a Dés melletti feltehetően szkita Kozárvár, valamint a dévai, kecskekői, torjai, firtosi, tartodi és a többi, amelyeket a nép tündérvárromoknak tart, az írott történelmünk előtti időkben keletkeztek.

A népvándorlás idején az itt élő népek csak főleg romboltak és nem építettek.

A honfoglalás idejéből a hagyomány szerint Désen van egy kő darab, amelyről azt regélik, hogy Árpád fejedelem 895-ben rajta ült és vezéreivel tanácskozott volna. Hidalmáson ott van az a völgyet elzáró sánc, amelyet Gelu blak vezér harcosai védelmeztek. Töbötöm hódító fegyveresei ellen. Eskülni ismerjük azt a halmot amelyen állt Töbötöm, amikor a legyőzött nép hűségesküjét fogadta.

A 10. században már kiépült az erdélyi gyulák székhelye, a római castrum maradványaira épült Gyulafehérvár és megkezdődött a magyarok által kiépített várak sora is.

Így, a 11-dik századtól kiépült Erdélyben a hét ispánsági királyi vár (septem castra), a nemzetségi központok, őrtornyok, a lovagvárak, majd a kerített városok és templomok. Ezek közül a háborús években sokat elpusztítottak.

Mai napig használható várunk kevés, míg több száz várrom és városnyom mellett igen sajnálatos ütemben fogynak és tűnnek el műemlékeink, pedig úgymond békeidőben élünk.

Takács József (Tiba)

El(v)választás: Helyesek-e az elválasztási szabályok? Tudjuk-e, hogy hol forranak egybe a szavak? A szóösszetételeket helységneveken érzékeltetem. Pl.: Van Ócsa, Nemes-ócsa. Miért nincs?: Kad-ócsa, Mad-ócsa, Pad-ócsa, Kal-ócsa, Mal-ócsa, Pal-ócsa, Kam-ócsa, Bab-ócsa?

Takács József (Tiba)

Etelközből a Száván túlra: Az Árpád Fejedelem általi honvisszafoglalás útvonalainak egyes állomásairól lesz szó. Bizonyos helyeken valami szövetkezés történt, s e helyeket egy szó összeköti. E szavat városok, falvak ma és a neveikben viselik, bár többre tehető azon helyek száma, amelynek nevéből e szó kikopott. E szó körül forognak az események, s kissé más szemszögből vizsgálhatik a honvisszafoglalás. A végén kiderül az es, hogy mi vezetett a megyerendszer kialakulásához. (Társszerzőként kérem Lukács Józsefet feltüntetni.)

Takács József (Tiba)

Ármányok és harcok egy területért: Atilla Király idejével kezdem, a 9-10. századot részletezem, majd kitérek a "kereszténység felvételé"-nek okaira. E föld "elvesztése" lényegesen befolyásolta Európa történelmét. A 13. században itt létrejött egy jólbeburkolt ördögi politika, amelynek hálójából a környező országok a mai napig nem tudnak kivergődni. S még sokáig nem es fognak tudni.

Takács József (Tiba)

A H(á) Istenről: A H(á) Isten egy régi Isten. Igen furcsa. Akkor tesz jót, ha nem cselekszik. Legendája mellett szó lesz a jelének a magyar nyelvre tett hatásáról. E jelből alakult ki a melléknevek fokozása és a feltételes igealak.

Takács József (Tiba)

Népek, nemzetek, írások útja(i): Ez egy eszmefuttatás egy "többtízezeréves" legendáról. Van egy falu, amelynek neve Özönvizet jelent, határában a növényzet bizonyos szinten elüt egymástól. Talán tó volt a helyén, netalán tenger. Mikor? Hogyan maradhatott meg a nagy víz emléke évezredekken át? Miért őrzi a neve a "Vizet"?

Takács József (Tiba)

A hurkolt rovásírás: Néhány nevet megmagyaráznék a hurkolt rovásírás értelmezése szerint. Pl.: Árpád, Pista, Kárpát.

A történelmi iskolán elhangzott előadások tartalmi kivonata

II. rész

Balogh Ádám (Bad Ischl)

v.n. kisbarnaki Farkas Ferenc - "oly-gazdag" életéből...

A 2. világháború előtt: Életrajz, első világháború, a két háború közti idő. Ludovika parancsnok, XXXIII. Eucharisztikus kongresszus. Országos főcserkész stb.

A 2. világháború alatt: Debreceni VI. hdt. pk., a Tatárhágó védelme. Szerepe az 1944. pkt. 15-i eseményekkel kapcsolatban. Okt. 10. - Vezds-i kinevezése. - A Kormányzó Úr "kormányalakítási szándéka"

Nyilas hatalomátvétel: - v. F.F. félreállítása, rendelkezési állományba helyezése..

7 tbk. (stb.) elleni hadbírói eljárásnál mint szakértő kirendelése és szerepe. (1945 február).

1945. március 27. - nyugdíjazása - letartóztatása elől "privát" nyugatra megy.

A 2. világháború után: v. F. F. "életfogytiglani fegyháza.." lett ítélve. Ezzel kapcsolatban levele a "Honvédelmi Miniszter Úrnak" (1945. XII. 25).

Az emigrációban: Cserkészlet - MSZM (Magyar Szabadság Mozgalom). Altöttingi országgyűlés' ABN = Antibolsevista Blokk "of Nations" (A Tatárhágó visszanéz). Szent László Emlékbizottság - később Társaság - Magyar Honvédelmi Tanács

1956: A Vitézi Rend újjáélesztése és elismertetése mint Lovagrend. Személyi tragédiái: 1965 felesége - 1965 lánya halála. Kapcsolata Mindszenty kardinálishoz. 1970 cserkész és vitézi Rend-i jubileum.

Emlékezései.

1977 szerencsétlen esése. Öregek otthona.

1980. IV. 14. - Halála.

"Rehabilitálása" = Fővárosi Bíróság Bp., 1999 június 16.

Berényi Zsuzsa Ágnes (Budapest)

A magyar szabadkőművesség a második világháború idején

1. A magyar szabadkőművesség történetének áttekintése 1920-ig.

2. Az illegalitás évei, fedőszervek.

3. A második világháború vége. Újjáalakulás.

4. a. Első szervezkedések.

b. Páholyok kezdeményezései.

c. A Nagypáholyház kárainak felmérése.

d. Páholyházépítő Bizottság és munkássága, eredményei.

e. Külföldi szabadkőművesi segítség.

5. A szabadkőművesek tevékenysége:

a. Szellemi téren: önművelés, előadások, kiállítások, hangversenyek, könyvtár létesítése, folyóirat, könyvkiadás, szervezetek alakítása.

b. Gyakorlati téren: segélyezések, jótékonyági létesítmények segélyezése, a Lánchíd újjáépítésében segítség, a Nagypáholyház rendbe hozatala.

Csámpay Ottó (Pozsony)

A 2. világháború társadalmi következményei a csehszlovákiai magyarságra

Politikai paradoxonhelyzetek Csehszlovákia háborús részvételében. A londoni csehszlovák kormány magatartása és a Tiso-féle Szlovák Állam hadviselése. Benes elnök politikai csalásai a nagyhatalmak vezetőinél. A kassai kormányprogram magyarellenes cikkelyei. Csehszlovákia mint a 2. világháború győztes állama. A benesi dekrétumok és a magyarok kollektív megbüntetésének formái. A magyar közalkalmazottak elbocsátása az oktatási rendszerből. Az 1945-1949 közötti szlovákiai magyar iskolánélküliség. Az ún. reszlovakizáció és deportálások. A lakosságcsere és belső telepítések.

Csihák György (Zürich)

Az Altöttingi Országgyűlés

Az 1949. évi XX. Törvény (kihirdetés napja: 1949. augusztus 20.) a Magyar Népköztársaság Alkotmánya - a pusztán hatalom által mindmáig érvényes magyar alkotmány - minden tekintetében kommunista mű. Májig számtalanszor módosították; a leglényegesebb az 1989. évi, amióta az államforma ismét köztársaság.

Az utolsó magyar békerendszerű, demokratikus és alkotmányos országgyűlés, az 1938. évi XIX. t.-c. alapján 1939-ben alakult. Ez mindmáig az utolsó Magyar Országgyűlés, amelynek a nemzetközi jogban elismert alkotmány teremtő és alkotmány módosító ereje volt. Az időközben kitört 2. világháború miatt az alkotmányosan meghozott 1944. évi VII. t.-c. az

országgyűlés élettartamát a békekötés ratifikálásától számított további félévre meghosszabbította és ugyanilyen törvényes módon lehetővé tette, hogy kényszerhelyzetben külföldön is ülésezhet. Erre már volt példa a történelemben. Így az első világháborúban a menekül szerb parlament Korfu szigetén, a 2. világháborúban a belga országgyűlés Hollandiában ülésezett.

A Magyar Országgyűlés 1947. Szent István napján Altöttingben ülésezett, tehát mint a magyar állami főhatalom megmaradt egyetlen közjogi értéke és a magyar állam önrendelkezésének egyetlen alkotmányos képviselője, a háborús események kényszere folytán megszakadt működését folytatta és alkotmányos országos határozatokat hozott. Ezen határozatok lényege, hogy a Szent Korona jogfolytonossága fennáll. Ezt az országgyűlést senki soha föl nem oszlatta, iratait megőrzésre átadták az Észak-Amerikai Egyesült Államok külügyminisztériumának.

Az országgyűlés történetét vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc megírta. A könyvet dr. Bokor Pál előszavával és Baross Gábor zárszavával 1969-ben kiadták.

Gottesmann Péter (Budapest)

Fegyverek között hallgatnak-e a múzsa?

Előadásom Magyarország II. világháborús hadba lépése (1941. június 28.) és német megszállása (1944. március 19.) közötti időszakot öleli fel.

Egy előadás azonban önmagában kevés lenne ahhoz, hogy ismertessen ezen nem egész 3 év kulturális, művészeti életét Magyarországon, így segítségül hívtam két hozzám nagyon közel álló egyéniséget. A közös mindkettőjükben hazafias humanizmusuk, amely sajátos módon később önként vállalt emigrációhoz vezetett, továbbá mindketten az országhoz ezen időben visszakérült részből származtak.

Az egyikük Márai Sándor, a "Kassai polgár", akinek Naplójából igyekszem ismertetni, hogyan tükröződik a kor és mit jelent a mai olvasónak a Naplón keresztül szembetalálkozni a korral.

A másik egyéniség és a kor találkozása ennél jóval áttételesebb. A kolozsvári születésű Cs. Szabó László, az ún. nagy esszéíró nemzedék tagja, író, művészet- és művelődéstörténész ezen időszakban a Magyar Rádió Irodalmi Osztályát vezette. Előadásomban azt szeretném bemutatni, hogy érvényesült a tárgyalt időszakban a magas szintű érték közvetítése a hallgató felé. Bár ebben a korban a rádiót még nem nevezték "médiá"-nak, mégis a legelterjedtebb hírforrás, információszerző, közvetítő, így ismeretterjesztő és ezen keresztül értékközvetítő eszköz volt.

Isépy Dezső (Sátoraljaújhely)

Horthy Miklós és 1944. október 15

A kormányzói kiáltvány elhangzása utáni történések rövid ismertetése. A budapesti Andrássy laktanyában történtek részletes ismertetése. Latorczay Lőrinc személyéről és az ellene lefolytatott népbíróági eljárásról. Rehabilitációjának elutasításáról.

Juba Ferenc (Bécs)

Oroszország földközi-tengeri célkitűzései és haditengerészetünk

Oroszország telhetetlenségében már óriási területeket bekebelezett Ázsiában és Európában és megfelelően nyitott volt a Keleti-tenger felé is. Azonban mindenképpen egy meleg tengerre akart tenni és ezért hatalmi politikáját főleg Törökország ellen irányította, mert a Fekete-tengerről a Boszporuszon-Márvány-tengeren és a Dardanellákon át tervezte kijutását a Földközi-tengerrel. Mivel ez az igyekezete beleütközött az angol - sőt francia - érdekekbe, ezért erősít az angol tengeri erők megsemmisítették pl. az 1854 évi krími háborúban, vagy az 1878 évi Berlini Kongresszus révén. Oroszország irányt változtatva, a balkáni népek összefogásával, a "pánszlávizmus" segítségével, Ausztria-Magyarország érdekeivel ellentétben akarta tervét kivitelezni. Ehhez azonban ereje már nem volt elégséges és az 1917 évi forradalom után a brest-litovszki békében ezekről a tervekről le kellett mondania.

Juba Ferenc (Bécs)

Tengerhajózásunk a második világháború alatt

A világháború kitörésének, 1939. szeptember 1-nek a napjától 1941. június 27-ig hazánk semleges ország volt. Ezalatt az idő alatt a "Dunát" és a "Tiszát" angol hadihajók jogellenesen elfogták, rakományukat elvették 1939-ben. "Kelet" gőzösünket 1940. augusztus 19-én elsüllyesztette egy német tengeralattjáró. "Nyugat" gőzösünket 1941. áprilisában a Timor tengeren a Kortenaer nevű holland torpedóromboló zsákmányolta, Soerebayaba vitte, ahol egy légitámadás során elpusztult. Személyzetét nemzetközi jogellenesen internálták. Kinti hajóinkat nem tudtuk megvédeni, ezért azoknak megengedtük a lobócsérét. A semleges országok hajói árut fuvaroztak a hadviselő feleknek a nemzetközi jog szerint. Mi is éltünk ezzel a lehetőséggel és magánjogi szerződésben hajóink árut szállítottak a németeknek. Mivel 1941. június 27-től hadviselőkké váltunk, a m. kir. honvédelmi miniszter és a német tengerészeti főparancsnokság között létrejött szerződés szerint magyar lobogó alatt maradt hajóink hadtápi és utánpótlás szolgálatában dolgoztak a Fekete- és Azóvi-tengeren. Ezalatt aknán fel-

robbant az "Ungvár" és torpedótalálat következtében elégett a "Kolozsvár". Főleg a Krim kiürítési harcaiban megsérült hajóink javításra Budapestre jöttek. Többé tengerre nem mentek. 1944 decemberétől a Felső-Dunára menekítették a hajókat, ahonnan 1948-ban tértek vissza és megkezdték rendes működésüket.

Krasznay Béla (Budapest)

Az 1946-1948. évi kommunista-ellenes ellenállási mozgalom ismertetése

Rövid bevezető.

A célok, szándékok, összefüggések és a történetek megértéséhez szükséges annak ismertetése, hogy a korabeli, különös tekintettel az európai politikai és katonapolitikai összefüggések milyen háttér által irányított kényszerpályán mozogtak;

- világpolitikai helyzet ismertetése,

- magyar helyzet ismertetése.

Az ellenállási mozgalom szervezetének felépítésének ismertetése;

- politikai szárnyának szerveződése,

- katonai szárnyának felépítése.

A mozgalom céljai, szándékai, a megtett intézkedések és távlati terveinek ismertetése.

Nem a mozgalom keretén belül működő szervezethez tartozó beszervezési kísérlet, amelyről kiderült, hogy az ÁVO által futtatott szervezkedésről van szó.

1948 késő tavasza körül bizonyossá vált, hogy Európa oroszok általi lerohanása a várt időre nem fog bekövetkezni, de ez egyben valószínűsítette, hogy egy igen hosszú ideig tartó hidegháború fog kialakulni.

Az új helyzet a mozgalom szemszögéből nézve teljesen új helyzetet teremtett és a vezetőségnek döntenie kellett a hogyan tovább vonatkozásában.

A vezetőség úgy határozott, hogy - most már nyilvánvalóan - idegen érdekek miatt nem szabad feláldozni a nemzethez hű maradt tagokat ezért kimondta, hogy felosztatja a mozgalmat, miután az eredeti cél és szándék teljesítése külső okok miatt lehetetlenné vált. A mozgalom tervszerű felosztatása. A vezetőség egy részének belső illegálisba menetele. Záró összefoglalás.

Nagy Kálmán (Budakeszi)

A magyar királyi 1. honvéd lovasdandár harcai 1941-ben Ukrajnában

A magyar huszárak 1. dandára elsőként, 1941. június 26-tól október 6-ig vett részt a Szovjetunió elleni háborúban. Ez a hadjárat bebizonyította, hogy a huszárság a II. világháborúban szakszerű vezetés alatt, a neki megfelelő feladatok elvégzésében kiválóan alkalmazható. Az 1. lovasdandár 32 menetnap és 21 mozgóharc nap alatt 2045 km-t tett meg, napi átlagos 42 km-es menetteljesítménnyel, ami Ukrajna úttalan terepviszonyai, a szélsőséges időjárás, 40°-os hőség, vízhiány és félméteres sár mellett még jelentősebb.

Közben a harci teljesítményei is kiemelkedők voltak. Ezek négy csoportba oszthatók:

- 1./ A Sztálin vonaltól nyugatra lefolyt események. (VII. 11-17.) Zwanczyk fontos útsomópont felderítése, elfoglalása, ellentámadás visszaverése, körülfért erők felmentése.

- 2./ Áttörés a Sztálin erődvonalon, átkelés a Bug folyón, itt nagy hadászati sikert megteremtő felderítés, két szovjet bekerített hadsereg kitörési kísérletének észlelése, visszaverésében közreműködés.

- 3./ A Fekete-tengerparti Nikolajew kikötővárosi csata.

- 4./ Folyamvédelem a Dnyeper 45 km-es szakaszán (Győr-Komárom közti táv.) egy hónapon át, átkelések visszaverése, saját átkelés segítése.

A 120 napig tartó, állandó hadműveletek alatt a lovasdandár csapatai hatalmas lovas-teljesítményeikkel a gépesített dandárral azonos menetteljesítményekkel méltó harci társai voltak, sőt sokszor meg is előzték, felül is múlták, az ősközhöz méltó, önfeláldozó, minden akadályt leküzdő harci szellemükkel.

Pandula Attila (Budapest)

A Felvidéki Emlékérem (1938-1939), az Erdélyi Emlékérem (1940), a Délvidéki Emlékérem (1941)

Magyarország második világháborús története a korabeli - 1938-1941 között revíziós területgyarapodási sikerekkel indul. Ezeknek a nagyjelentőségű eseményeknek emlékét, tömegesen adományozott emlékérmekkel örökítették meg. Az előadó a Felvidéki-, Erdélyi-, Délvidéki Emlékérem alapítását, adományozási gyakorlatát, változataikat, illetve ezen emlékérmek korabeli társadalmi megítélését összegezi.

Radnóczy Antal (München)

A második világháborúból való kiugrási kísérlet és előzetes tárgyalások az angolszászokkal, fegyverszüneti tárgyalások Moszkvában

1. Már 1942-ben Horthy Miklós ill. a magyar kormány kezdett számolni azzal, hogy a németek elveszítik a háborút.

Okok:

- a.) a Szovjetunió elleni "villámháború" elakad;
 - b.) Pearl Harbour után Hitler a japánokkal való szolidaritásból hadat üzent Amerikának, amely nem akart belépni az Európában folyó háborúba.
2. A puhatolózás az angolok felé indul, Magyarországgal szembeni korábbi rokonszenvének kifejezése miatt (Lord Rothermere; Chamberlain csatlakozása Daladier-vel az 1. bécsi döntéshez), de Churchill ill. az angol kormány a magyar kísérletet már határozottan visszautasította.
 3. Tárgyalások folytatása súllyal az amerikaiakkal: Svájcban Bakách-Besseney György nagykövet; Stockholmban Ullein-Reviczky követ; Isztambulban az Angliából kiküldött dánoki Veress László (a vezérezredes mostohafia), a Revíziós Liga tagja; katonai vonalon Hatz Ottó vezérkari ezredes, szófiai katonai attasé titkos tárgyalásai Ankarában az amerikaiakkal Canaris admirális fedezésével, aki maga is tárgyal az angolokkal. A tárgyalások végén állandóan visszatérő elutasítás azzal, hogy Magyarországnak a Szovjetuniótól kell kérnie fegyverszünetet.
 4. Érdekes intermezzo: dr. Fáy Gedeon, Giczey külügyminiszter titkára titkos küldetésben tárgyal 1944. február elején Stockholm mellett, a stockholmi amerikai nagykövetség konzuljával, Francis Cunningham-mel, akivel békében a diplomáciai akadémia közös végzése alkalmával bizalmas barátságba került. Feladat: az amerikaiak ne bombázzák Magyarországot. Válasz: továbbra sem fogják bombázni, mert a magyar vezérkarral megegyeztek, hogy a Németországot bombázó légi flotta a Balaton felett oly magasan gyülekezik, hogy a magyar léghárítás azt mondhatta a németeknek, hogy Bofors léghárító ágyúi nem érik el. Cunningham közölte azonban, hogy biztos tudomásuk szerint a németek meg fogják szállni Magyarországot (ami 1944. március 19-én be is következett), s ettől kezdve Magyarországot is bombázni fogják, lehetőleg csak német katonai célpontokat, de elkerülhetetlen a magyar gyári berendezések bombázása, olajipar stb.
 5. 1944. szeptember 1-jén a szeptember 9-én kezdődő Quebec-i konferencia hármastalálkozója előtt, Churchill és Roosevelt egy amerikai hadihajón találkozott, amelyen Churchill közölte, hogy Bulgáriába történt bevonulása után *Sztálin megszegette a szerződést*, mert a közösen elhatározott kormány helyett csak kommunistákat ültetett Szófiában a kormány élére. *Ezért az angolszászok sem kötelesek betartani azt a megegyezésüket, hogy Magyarország csak a Szovjetunióhoz fordulhat fegyverszünetért. Roosevelt egyetértett és Churchill közölte, a hadihajón levő dr. Otto von Habsburg-gal, hogy sürgősen értesítsék Budapestet, hogy nem kell küldenie fegyverszüneti bizottságot Moszkvába.* Otto főherceg utasította a New York-ban élő Eckhardt Tibort, hogy Lisszabonon keresztül, amelynek nagykövete, Wodiamer Arnold (utóbb) disszidált, hozza Horthy ill. a magyar kormány tudomására az angolszász hatalmak határozatát. *Ez elakadt Wodianernél*, és csak akkor derült ki és került Eckhardt Tibor üzenete a lissaboni követség kultúrattaséjához, dr. Ferdinandy Mihályhoz, amikor a háború végén a követség iratait rendezték, mielőtt Wodianer magával vitte volna azokat Amerikában. Ferdinandy megdöbbenésére Wodianer azt válaszolta, hogy Lisszabon "hemzsegett a Gestapo-tól" és ezért nem merte továbbítani...
 6. 1944. szeptember elején Makarov orosz alezredes, a szlovákiai partizán egységek parancsnoka zólyomi főhadiszállásáról gróf Zichy Ladomér felvidéki kettős birtokos útján értesítette Horthy Miklóst Sztálin fegyverszüneti ajánlatáról akinek egyre sürgősebb volt Magyarország kikapcsolása, hogy minél tovább törhessen előre Nyugat-Európába. Makarov Sztálin csábító ajánlatát 12 pontban közölte, amelyet felolvastatok. Horthy Miklós bizalmasan szeptember végén kinevezte a fegyverszüneti bizottságot: Faraghó Gábor vezérezredes, gróf Teleky Géza professzort (az öngyilkos Teleky Pál fiát), aki egyben az előzmények és tárgyalások jegyzőkönyvvezetője volt, és Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert, aki jól beszélt oroszul. (Amikor Szent-Iványi disszidált, Münchenben személyesen részletesen beszéltem vele, majd Konstanz-ban települt, ahol elhunyt). Teleky Géza 1955-ben megküldte 21 oldalas jegyzőkönyvét a fegyverszüneti tárgyalásokról a Hungária c. lapnak Münchenbe dr. Makra Zoltán felelős kiadó főszerkesztőnek azzal, hogy titkosítsa hosszabb ideig. Amikor dr. Makra megtudta, hogy a fegyverszüneti tárgyalásokról előadást tartok a Hadtörténeti Intézetben (1999. december 11.) akkor átadta Teleky Géza jegyzőkönyvét, mert az 1944-es tárgyalások óta 55 év telt el. Emellett gróf Teleky Géza feleségének gyógyíthatatlan és fájdalmas betegsége miatt 1985-ben feleségét agyonlőtte és önmaga is öngyilkos lett az USA-ban.*
 7. Fegyverszüneti tárgyalások Moszkvában Molotovval folytak, aki "nem tudott Makarov-ról és Sztálin üzenetéről" és feltétel nélküli megadást követelt, aminek aláírására 1944. október 11-én Nemes alezredes kiküldött futár útján kézbesítette hozzájárulását dánoki Miklós Béla aláírásához. Az oroszok a titkosságot megszegették és francia újságokban kiszivárogtatták a megegyezést. Ezért Hitler 1944. október 17-én a Salzburg melletti Klessheim kastélyban megbeszélésre hívta Horthy Miklóst több miniszterével és a vezérkar főnökével. A bizottság visszatartása és Magyarország megszállása a Burgerlandban összevont 5 hadosztállyal március 19-én. Következmények. Molotov - mint a "taktikai hazugságok nagymestere" - Makarov üzenetét letagadta annak ellenére, ahogy Zólyomból a repülőgépet, amely a tárgyalóbizottságot Moszkvába szállította, Sztálin pilótája vezette, hogy Makarov ígérte.
 8. A fegyverszünet aláírása Moszkvában az ideiglenes nemzeti kormány megbízottaival 1945. január 20-án. Ideiglenes nemzeti kormány megalakulása dánoki Miklós Béla alatt zömmel kommunistákból. Magyarország tehát szuverenitását nem nyerte el.

* Ez a jegyzőkönyv található jelen kötet oldalán. Szerk.

Somorjai Béla (St. Gallen)

A Szent Korona 1944-1945. évi menekítése és a Mattsee-i emlékmű története

1978. január 6-án megtörtént nemzeti kincseink hazaszállítása és az országházban az ünnepélyes átadás. Egyidejűleg a hazai hivatalos hírközlő eszközök (irodalom, napilapok, rádió, televízió) az otthon élő három egykori koronaőr-tiszthez; Csontos István főtörzsőrmester, Bunda József és Kocsis József törzsőrmester, akik 1945-ben a Szent Korona kíséretében voltak, visszaemlékezéseik alapján ismertetni kezdték a drámai menekítés történetét. Így került be a Szent Korona ismét a köztudatba!

Egyidejűleg az ország határain kívül élő magyarság sem maradt tétlen. Komoly kutatási munka kezdődött Szent Koronánk háborúvégi kalandos menekítése izgalmas történetének részletekbe menő felderítése és megismertetése tekintetében. Kb. egy tucatra tehető a Szent Koronáról nyugaton, különböző nyelven megjelent leírások és művek száma. Ezek közül két könyv foglalkozik részletesen a Mattsee-i elásás, vagyis a földalárejtés körülményeivel is.

Simontsits Attila; *Harc szent István koronájáért, "The Last Battle For Saint Stephen's Crown"*, című 1141 oldalas angol nyelvű dokumentációs mű, ami 1983-ban hagyta el a nyomdát.

Dr. Hahn Sándor: *"A Szent Korona Útja És Sorsa"* című, több mint 500 oldalas mű, sok képpel és okmánymásolattal, 1984-ben jelent meg.

Céltudatos kutató munkája során elérte azt, hogy a Texas-ban élő utolsó "koronatanúval" Mr. Worth B. Andrews egykori amerikai hadnaggyal Mattsee-ben az elrejtés helyszínén találkozott, aki hangszalagra mondta nemzeti kincseink kiadásának és biztonságba helyezésének hiteles történetét.

Most, több mint félévszázad távlatában a második világháború drámai eseményeit újból emlékezetbe idézzük, ami azért is fontos, mert az időközben terebélyesedett koronairódalom sok pontatlansággal telítődött.

Ilyenek például: az elásás időpontja, az elásás földrajzi helye, a technikai lebonyolítás, a végrehajtók létszáma és a szereposztás.

Somorjai Bélának sikerült a vitatott részleteket elsőkézből eredő, autentikus adatokra támaszkodó, valamint 44 év távlatában két - még akkor élő - koronatanúval (Bunda József elásó koronaőrrel és Mr. Worth B. Andrews amerikai hadnagy, kiásóval) Mattsee-ben az Unersee-dombháton az egykori rejtékhelyen a drámai eseményt rekonstruálni és hitelt érdemlően tisztázni.

Sancz Klára Lujza (Budapest)

A második világháború épületveszteségei Budapesten

A II. világháború során a Magyarország területén folyó harcok következményeként a háborús épületkárokat Budapest épületei szenvedték a legnagyobb mértékben. A károk legnagyobb része a belvárosi részeket érte. Budán a Vár és környéke ment tönkre. Megsérült a villany, a víz és a csatornahálózat nagy része is ezeken a területeken. Ilyen körülmények között élték át a város ostromát Budapest lakói és folytatták életüket a harcok befejeződése után. A lakosság ellátása megbénult. A szolgáltatások szüneteltek. Az élet újraindulásának első jele a romeltakarítás megindítása.

M. Szabó Miklós (Budapest)

A Magyar Királyi Honvéd Légierő a II. világháborúban

Az előadó röviden felvillantja a trianoni béklyó szorításából alig kiszabadult, majd 1939. január 1-jétől önálló, Magyar Királyi Honvéd Légierő első szárnypróbálgatásait, valamint tűzkeresztségét, illetve az 1941. április 12-én elszenvedett első jelentősebb veszteségét. Ezt követően vázolja a háborúba lépés körülményeit, majd a "Kárpát csoport"-nak alárendelt repülőcsoport harcait Ukrajna egén 1941 nyarán-őszén. Bemutatja a 2. magyar hadsereg repülőcsoportjának (majd dandárjának) 1942. évi Don-menti harcait, amelynek keretében megpróbálja bemutatni Horthy István halálának körülményeit. Szól a 2. repülődandár 1942-43. évi átképzéséről korszerűbb típusokra, majd az 1943. januári tragédiájáról, illetve az 1943. évi nagyütemű visszavonulásáról. Végül bemutatja - fő vonalaiban - a honi vadász légierő 1944. évi küzdelmét, a Magyar Királyi Honvéd Légierő utolsó heteit és 1945. májusi pusztulását.

Nyilatkozat

Emberi szeretet, szakmai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzék bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenek előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének elűntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelemkutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Házirend

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.

2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közzéi joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznát nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.

3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizték meg, és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is, és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavarják.

4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetőek, és kiigazítások ugyancsak írásbelileg átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat, és a beszélgetés alkalmával felveti.

5. A vezetés a mindenkor elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! - Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.

6. Egyetlen szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Elnökség

Javaslat Csihák, 2000. szeptember

Rendezvényterv
2001. augusztus 5-12.

5. vasárnap

- 9.30-11.50 Megnyitó
Szentendre szalagot köt
12.00-13.00 Nyitó előadás
14.00-17.00 ZMTE taggyűlés
14.30-17.00 Film és megbeszélése
19.30-22.00 Kultúrműsor: Enyed, Decs, Szentendre, Rozsnyó, Tiszapéterfalva, Zoboralja

6. hétfő, 7. kedd

- 8.30-13.00 Őstörténeti találkozó
14.30-16.50 Iskola
17.00-18.00 Beszélgetés az iskola előadóival
19.30-22.00 Hétfő: Film és megb.
Kedd: Szeminárium

8. szerda

Egész nap kirándulás, este tábortűz *

9. csütörtök

- 8.30-13.00 Őstörténeti találkozó
14.30-16.50 Iskola
17.00-18.00 Beszélgetés az iskola előadóival
19.30-22.00 Szeminárium

10. péntek

- 8.30-13.00 Őstörténeti találkozó
14.30-18.00 Kirándulás
19.30-22.00 Film és megbeszélése, vagy Őstörténeti találkozó

11. szombat

- 8.30-13.00 Őstörténeti találkozó
14.30-16.50 Iskola
17.00-18.00 Beszélgetés az iskola előadóival
19.30-22.00 Szeminárium

12. vasárnap

- 9.30-10.30 Ökumenikus istentisztelet
10.40-12.30 Befejezés, zászlóbevonás

Reggeli: 7.10-8.10
Ebéd: 13.10-14.10
Vacsora: 18.10-19.10

* Rossz idő esetén csere a következő napok egyikével

Munkaterv

ZMTE XVI. Magyar Őstörténeti Találkozó

Főtárgy: Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a koraközépkorban

ZMTE X. Magyar Történelmi Iskola

Tárgy: A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949)

Szentendre, 2001. augusztus 5-12.

Helyszín: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar, Szentendre

Rendező: ZMTE (1), ZMNE (2), Szentendre Város Önkormányzati Testülete (3)

Feladat	Határidő	Felelős
<i>1 Előkészítés</i>		
Tudományos Tanács	f	1, 2, 3
Szentendren augusztusig ZMTE előadások	f	1, 2, 3
az alábbi pontokhoz felelősök névszerinti megjelölése	III. 24	Csihák Harai Miakich
Helyszíni megbeszélés (egy már volt 10.25-én)	6.22 és 8.1	1, 2, 3
Szentendre Város nyilatkozik, hogy vállalja ezt a munkatervet	III. 24	Miakich
<i>2 Pénzügyi/személyi biztosítás</i>		
Szállás		2
Étkezés (résztevők fizetik). A kiszolgálás ideje:		2
Reggeli 7.10-8.10		
Ebéd 13.10-14.10		
Vacsora 18.10-19.10		
Leírás, sokszorosítás,		2
termek, technika, berendezés, működtetés,		2
pályázati úton pénzszerzés (elsősorban a szomszédos országokból jövő részttevők útiköltségére)	f	1, 2, 3
<i>3 Reklámozás</i>		
reklámfüzet kiküldése	f	1, 2, 3
sajtótájékoztató	1.4	2
reklámanyag folyamatos kiküldése, ill. helyszíni kiosztása	6. hó, 8.hó	3
könyv a helyszínen	f	1, 2, 3
ZMTE szentendrei (1992) őstörténeti találkozója kötet kiadása	6. hó	1
<i>4 Meghívás (előadók, vendégek)</i>		
Védnökök	f	1, 2, 3
Egyetemek, Akadémia stb.		2
Testvérvárosok, szervezetek		2
Polgármesterek (Csikszereda, Decs, Felsőőr/Oberwart, Komárom, Kaposvár, Rozsnyó, Székelyudvarhely, Tab, Tapolca)		3
<i>5 Kiegészítő rendezvények</i>		
Kiállítás Prihoda-Borsos Anikó (Felsőőr)		1
Horony Ákos (Dunaszerdahely)		1
Starmüller Géza		1
Szakmai könyvek helyszíni árusítása		1
"Dunának, Tiszának egy a hangja" műsoros est 5-én este		3
Együttesek meghívása: Decs, Nagyenyed, Tapolca, Tiszapéterfalva, Zoboralja		
Tábortűz 8, vagy 9-én		2
Ökumenikus istentisztelet 12-én 9.30-10.30		2, 3
Egésznapos kirándulás 8-án		2, 3
1 napos kirándulás 10-én		2, 3
Ünnepélyes megnyitó		1, 2, 3

Szentendre szalagot köt a ZMTE zászlójára	3	
Ünnepélyes zárás	1, 2, 3	
Polgármesteri fogadás (városi résztvevőkkel!) 10-én	3	
6 Szakmai levezetés, szervezés (előadások, filmek stb.)	1	
A résztvevők fogadása, adminisztrálása (beiratkozás, reklámanyagokkal ellátás az egész rendezvény ideje alatt), névtábla, előadóknak, közreműködőknek köszönő levél, iskolában vendégeknek diploma stb.	2	
Termek naponta: 8.30-22.30-ig (technika, felszerelés, működtetés, takarítás, szellőztetés stb.), világítás	2	
Nagyterem díszítve (nagy zászló: magyar, St. Endre, Zrínyi)	2	
Ünnepélyes bevonulás (5-én és 12-én)		
Technika: vetítés (video, dia, írás + 3 vászon), hangfelvétel és hang leadás állandó készséggel, videón rögzítés, legalább részben, térkép (hegy- és vízrajz: Európa, Ázsia), tábla (iron, törlő), a résztvevők részére egyszerű írógép és papír a vezetés részére lezárható iroda		
7 Zárás		
Elszámolás (adományok stb.)	2	
Kiértékelés, terv 2002-re	1, 2, 3	
Közösen	3	
Javaslat 2002-re	3.24	1, 2, 3

Megjegyzés: a felelős viseli a költségeket. Több felelős jelölése esetén a költség viselőjét bekereteztük.

Melléklet: 1 rendezvényterv, Csihák, 2000. szeptember

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
X. Magyar Történelmi Iskolája
Szentendre, 2001. augusztus 5-12**

Tárgy: A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949)

Műsor (Tervezet)

5. vasárnap	Levezetőelnök: dr. Csihák György (Zürich) a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület elnöke	
9.30	Ünnepélyes megnyitó. Miakich Gábor Szentendre város polgármestere, dr. Harai Dénes egyetemi tanár a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora nevében, vitéz Radnóczy Antal nyá. dandártábornok a Vitézi Rend főkapitánya, dr. Tóth Zoltán József a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma nevében, C. Tóth János a Határöntúli Magyarok Hivatala nevében, Rácz Mihály polgármester a ZMTE asztaltársaságai nevében, dr. Zachar József az MTA doktora a ZMTE Tudományos Tanácsa nevében, védnökök, elnökök. Himnuszok. Házirend. Bemutatkozás. Szalagkötés az egyesület zászlajára. Borsos P. Anikó kiállítása	
11.30	Előadás: Gondolatok a történelemkutatásunk állagáról	30'
	Előadó: Csihák György	
12.00	Előadás: Az új háború és Magyarország (1937-1947)	60'
	Előadó: Zachar József	
14.00	A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 2001. évi rendes taggyűlése Helyszín: a rendezvény különterme	
	Levezetőelnök: Harai Dénes	
14.30	Film: Észak felé (videó)	40'
	Kelet felé (videó)	90'
	Délvidék (videó)	30'
17.20	A három film megbeszélése	40'
	Levezetőelnök: Faragó József	
19.30	Előadás: A magyar előnépek Belső-Ázsia és a Kárpát-medence között	120'
	Előadó: Dolnics Zoltán	
21.40	Beszélgetés az előadóval	20'
6. hétfő	Levezetőelnök: Zachar József	
14.30	Előadás: Ideológiai háttér alapok és változásuk a második világháború alatt Magyarországon	25'
	Előadás: Háborús kultúra	25'
	Előadó: Darai Lajos	
15.30	Előadás: Miért Kassát bombázták 1941. június 26-án?	25'
	Előadó: Szabó A. Ferenc	
15.55	Előadás: A tordai csata (1944)	25'
	Előadó: Herényi István	25'
16.30	Előadás: A magyar királyi 1. honvéd lovasdandár harcai 1941-ben Ukrajnában	25'
	Előadó: Nagy Kálmán	
16.55	Előadás: Határváltozások és népmozgások a Kárpát-medencében a II. világháború előestéjén	25'
	Előadó: Arday Lajos	
17.20	Beszélgetés az előadókkal <i>Az esti műsor azonos az Őstörténeti Találkozóéval</i>	40'
7. kedd	Levezetőelnök: Csámpai Ottó	
14.30	Előadás: Fegyverek közt hallgatnak a múzsák? (1939-1944)	25'
	Előadó: Gottesman Péter	
14.55	Előadás: A Felvidéki Emlékérem (1938-1939), az Erdélyi Emlékérem (1940), a Délvidéki Emlékérem (1941) (diavetítés)	25'
	Előadó: Pandula Attila	
15.30	Előadás: Tengerhajózásunk a második világháború alatt	40'
	Előadó: Juba Ferencz	
16.10	Előadás: A második világháború épületveszteségei Budapesten	25'
	Előadó: Sancz Klára Lujza	
16.45	Előadás: A Szent László Hadosztály	25'
	Előadó: Szakács Lajos	

17.10	Szeminárium: Háború és közélet <i>Az esti műsor azonos az Őstörténeti Találkozóéval</i>	50'
8. szerda	Kirándulás a Dunakanyarba. Részletes kiírás a falitáblán (Esztergom: Főszékesegyház, Főszékesegyházi Kincstár, Keresztény Múzeum; Visegrád: Királyi palota, Fellegvár, Salamon-torony)	
9. csütörtök	Levezetőelnök: Harai Dénes	
14.30	Előadás: A budapesti hadművelet	25'
	Előadó: Szakács Lajos	
14.55	Előadás: Kiugrási kísérlet, fegyverszüneti tárgyalások	40'
	Előadó: Radnóczy Antal	
15.45	Előadás: A magyar nemzeti ellenállási mozgalom (1945-1949)	25'
	Előadó: Krasznay Béla	
16.10	Előadás: Horthy Miklós és 1944. október 15	25'
	Előadó: Isépy Dezső	
16.45	Előadás: v. n. kisbarnaki Farkas Ferenc – „oly gazdag” életéből	25'
	Előadó: Balogh Ádám	
17.10	Szeminárium: A vonakodó szövetséges	50'
	Levezetőelnök: Kádár Rozália	
19.30	Előadás: A Magyar Szent koronához visszatért Kárpátalja-Ruthénföld közigazgatási-területi önkormányzata (1939-1944)	50'
	Előadó: Botlik József	
20.30	Előadás: Zsidókérdés a második világháború idején Kárpátalján	25'
	Előadó: Doma István és Zolánics László	
20.55	Előadás: A második világháború társadalmi következményei a csehszlovákiai magyarságra	25'
	Előadó: Csámpai Ottó	
21.20	Beszélgetés: Kisebbség – népcsoport – nemzetiség – nemzeti közösség	40'
	Résztvevő: Botlik, Csapó, Csámpai, Doma, Sántha, Sipos A., Sipos L., Zolánics	
10. péntek	Kirándulás. Részletes kiírás a falitáblán. (Szentendre, skanzen. Este vacsora, utána tábortűz, táncház)	
11. szombat	Levezetőelnök: Darai Lajos	
14.30	Előadás: A Magyar Királyi Honvéd Légierő a második világháborúban	50'
	Előadó: M. Szabó Miklós	
15.30	Előadás: A Szent Korona 1944-1945. évi menekítése és a Mattsee emlékmű története (dia- és írásvetítő)	50'
	Előadó: Somorjai Béla	
16.30	Előadás: Az Altöttingi Országgyűlés (1947. augusztus 20)	40'
	Előadó: Csihák György	
17.10	Szeminárium: Háború és világtörténelem <i>Az esti műsor azonos az Őstörténeti Találkozó műsorával</i>	50'
12. vasárnap	Levezetőelnök: Csihák György	
08.30	Ökumenikus Istentisztelet: Hankovszki Béla, Havasi Sándor	30'
09.00	A Találkozó és az Iskola iratainak elfogadása és aláírása A résztvevők kiértékelő felszólalásai Ünnepélyes befejezés: elnökök, védnökök, Miakich Gábor Szentendre város polgármestere Szózat	
11.00	Polgármesteri fogadás a rendezvény beiratkozott résztvevői számára. Belépés csak névtáblával	120'

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
XVI. Magyar Őstörténeti Találkozója
Szentendre, 2001. augusztus 5-12**

Főtárgy: Magyar haditechnika és magyar hadijáratok a koraközépkorban

Műsor (Tervezet)

05. vasárnap	<i>Azonos a Történelmi Iskola műsorával</i>	
06. hétfő	Levezetőelnök: Cey-Bert R. Gyula	
08.30	Előadás: Archaikus (kapcsolati) alakzatok a magyar műveltségben	25'
	Előadó: Harai Dénes	
08.55	Előadás: Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a koraközépkorban Erdélyben	25'
	Előadó: Starmüller Géza	
09.30	Előadás: A magyar nagyfejedelemség hadművészete a honfoglalás idején	50'
	Előadó: Nagy Kálmán	
10.30	Előadás: A honfoglalás és a székelyek	25'
	Előadó: Barabási László	
10.55	Előadás: Bulcsu horka	25'
	Előadó: Herényi István	
11.30	Előadás: Rusz (viking) testőrség a Duna-kanyarban az Árpád-korban	25'
	Előadó: Horváth Lajos	
12.05	Beszélgetés az előadókkal	55'
	Levezetőelnök: Cey-Bert R. Gyula	
19.30	Film: Elveszett kincsek vadásza. Stein Aurél a Selyemúton. Német dokumentumfilm (1999). Részlet (videó)	45'
	Film: Körösi Csoma Sándor testamentuma. Magyar film (videó)	55'
21.20	Beszélgetés a filmről	40'
07. kedd	Levezetőelnök: Darai Lajos	
08.30	Előadás: Kádár Kata-balladánk kínai változata időszámításunk előtt a 2. századból	25'
	Előadó: Faragó József	
08.55	Előadás: Nemzeti jelképeink tragikus elvesztése	25'
	Előadó: Cey-Bert R. Gyula	
09.30	Előadás: Júlia szép leány székely népballadájának történelmünk előtti rokonsága	25'
	Előadó: Faragó József	
09.55	Előadás: Kelta magyarok, magyar kelták - avagy a kelta-magyar rokonság nyelvünk tükrében (dia- és írásvetítő, videó vetítés)	50'
	Előadás: A kelta mondavilág és magyar párhuzamai	50'
	Előadó: Timár Sándor	
11.55	Beszélgetés az előadókkal	65'
	Levezetőelnök: Faragó József	
19.30	Film: Trufanból Kutcha-ba. Német dokumentumfilm (2000). Részlet (videó)	30'
20.00	Előadás: Dunhuang barlangképei és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről (2 dia és egy írásvetítővel)	100'
	Előadó: Csihák György	
21.40	Beszélgetés	20'
08. szerda	Kirándulás a Duna-kanyarba. Részletes kiírás a falitáblán	
	Levezetőelnök: Költő László	
19.30	Film: Az első amerikaiak. Angol dokumentumfilm (1999) (videó)	50'
20.30	Film: Az Inka titka. Holland dokumentumfilm (1998). Részletek (videó)	15'
21.00	Film: A piramisok világa. Német dokumentumfilm (1999). Részletek (videó)	17'
	A filmeket ismerteti: Csihák György	20'
21.20	Beszélgetés a filmekről	40'

09. csütörtök	Levezetőelnök: Timár Sándor	
08.30	Előadás: A H(á) Istenről Előadás: Népek, nemzetek írások útja(i) Előadás: A hurkolt rovásírás Előadó: Takács József	50'
09.30	Előadás: A magyar és az egyetemes őstörténeti időrend összehasonlító módszertana Előadó: Darai Lajos	25'
09.55	Előadás: A magyarországi sumér nyelvvita és hatása Előadás: Az ékírás és a rovásírás feltételezett közös eredete (írásvetítő) Előadó: Marton Veronika	25' 50'
11.20	Előadás: Jeltörténeti azonosságok, hasonlóságok és párhuzamok a sumér és a kínai írástörténetben (írásvetítő) Előadó: Szekeres István	50'
12.20	Beszélgetés az előadókcal <i>Az esti műsor azonos a Történelmi Iskola műsorával</i>	40'
10. péntek	Levezetőelnök: Csámpai Ottó	
08.30	Előadás: El(v)álasztás Előadás: Etelközből a Száván túlra Előadás: Ármányok és harcok egy területért Előadó: Takács József	50'
09.30	Előadás: Az eurázsiai birodalmak autonómiája és együvértartozása Előadás: Egy kommandós nép jelenléte az évezredek során Előadó: Barabási László	25' 25'
10.30	Előadás: Koraközépkori várak Erdélybe Előadó: Starmüller Géza	25'
10.55	Előadás: A Pilis és a Holdvilágárok jelentősége a magyar állami szervezésben Előadó: Kiss Imre	25'
11.30	Előadás: Összefüggések a Kárpát-medence és az etruszkok között Előadó: Mesterházi Zsolt	25'
11.55	Beszélgetés az előadókcal <i>Az esti műsor azonos a Történelmi Iskola műsorával</i>	65'
11. szombat	Levezetőelnök: Pandula Attila	
08.30	Előadás: Sacra Regni Hungarici Corona - Magyarország Szent Koronája (két diavetítővel) Előadó: Csihák György	70'
09.50	Előadás: A Vérszerződés mondanakörének szerepe a magyarság nemzeté válásában (diavetítő) Előadó: István Lajos	25'
10.15	Előadás: A világ legősibb törvényeinek fennmaradása a székely falutörvényekben Előadó: Barabási László	25'
10.50	Előadás: A Szent Korona-eszme és a modern ideológiák Előadó: Tóth Zoltán József	25'
11.15	Előadás: Az önrendelkezéstől a nemzeti közösségig Előadó: Csapó József	25'
11.50	Beszélgetés az előadókcal Levezetőelnök: Faragó József és Pandula Attila	70'
19.30	Összefoglaló megbeszélés Őstörténeti Találkozó Történelmi iskola	150'

Beküldött előadás:

- Barabási László:**
1. Géntechnikai és nyelvészeti bizonyítékok a magyarság európaiságáról és rokonságáról Európa népeivel
 2. A runák rokonai
- Cser Ferenc:**
1. A magyar nép és műveltség kárpát-medencei eredetéről
 2. Életszimbólumok

Farkas Ferenc:	1. Az Alttöttingi Országgyűlés története
Hadanics István:	1. A judeo-keresztény Biblia eredete 2. Közel-Keletről jöttünk
Polgár Lajos:	1. Kik a kozákok?
Szederkenny Ferenc:	1. Östörténelmi ismertetés 2. Avar... Nagar... Magar 3. Utazásaim Belső-Ázsiában (Útibeszámoló)
Vámos-Tóth Bátor:	1. TAMANA beszámoló
Juba Ferencz:	1. Oroszország földközi-tengeri célkitűzései és haditengerészetünk
Berényi Zsuzsa Ágnes:	1. A magyar szabadkőművesség a második világháború idején

A rendezvény ideje alatt:

Nagy Ákos történelmi tablói kiállítva

A Kassai Henszlmann Imre Helytörténeti Társaság kiállítása Kassa bombázásáról

Szakmai könyvek árusítása: Heraldika Kiadó, **dr. Tellér Tivadarné**

Kelemen László: Az Alsóöri Magyar Média és Információs Központ
(Alsóör/Unterwart) bemutatója

Délelőtt és délután, a kezdés előtt tíz perccel magyar katonadalok éneklése

Kovács László zenetanár vezetésével

Tudnivalók:

1. Az esetleges műsorváltozást csak a falitáblákon jelezzük
2. Reggeli 07-08.10, ebéd 13.10-14.10, vacsora 18.10-19.10
3. Reggelente az autóbusz indul: 06.15-kor

A rendezvény szereplői

- **dr. Arday Lajos** a történelemtudomány kandidátusa, ZMNE, Budapest
- **vitéz Balogh Ádám** ny. történelemtanár, a Vitézi Rend törzskapitánya, Bad Ischl
- **Barabási László** ny. múzeumigazgató, ZMTE, Csikszereda
- **dr. Berényi Zsuzsa Ágnes** a történelemtudomány kandidátusa, Budapest
- **dr. Botlik József** történész, főiskolai adjunktus Esztergom, PPKE BTK óraadó tanára, Piliscsaba, ZMTE
- **dr. Cey-Bert R. Gyula** pszichológus, a Gasztronómiai Világszövetség elnöke, tanszékvezető főiskolai tanár KJF Siófok, ZMTE, Bangkok
- **dr. Csapó József** a mezőgazdaságtudomány doktora, ny. szenátor, ZMTE, Nagyvárad
- **dr. Csámpai Ottó** etnopszichológus, a szociológiatudomány kandidátusa, a Nagyszombati Egyetem h. tanszékvezetője, ZMTE, Pozsony
- **dr. Cser Ferenc** az MTA (biológiatudomány) doktora, ZMTE, Melbourne
- **dr. Csihák György** történész, közgazdász, a ZMTE elnöke, Zürich
- **dr. Darai Lajos** a filozófiatudomány kandidátusa, főiskolai tanár, KJF, ZMTE, Kápolnásnyék
- **Dolnics Zoltán** történész, ZMTE, Miskolc
- **Doma István** történelemtanár, Sárosporoszi
- **dr. Faragó József** a Kolozsvári Egyetem professzora, a néprajztudomány és a nyelvtudomány doktora, az MTA tiszteleti tagja, ZMTE, Kolozsvár
- **dr. Gottesman Péter** jogász, Budapest
- **Hadanics István** magánkutató, Melbourne
- **dr. Hankovsky Béla** tábori lelkész, ZMNE, Szentendre
- **dr. Harai Dénes** egyetemi tanár, ZMNE, főigazgató, Budapest
- **vitéz Magassy Sándor** tábori lelkész, ZMNE, Szentendre
- **vitéz dr. Herényi István** jogász, a történelemtudomány kandidátusa, ZMTE, Budapest
- **Horváth Lajos** ny. főlevéltáros, ZMTE, Veresegyház
- **Isépy Dezső** történész, Sátorajújhely
- **dr. István Lajos** egyetemi tanár Pécs, az orvostudomány kandidátusa
- **vitéz dr. Juba Ferencz** hosszújratú tengerészkapitány, hajóorvos, jogász, történész, ZMTE, Bécs
- **Kádár Rozália** a Kárpátaljai Pedagógus Továbbképző Intézet beregszászi vezetője
- **Kiss Imre** östörténetkutató, Szentendre
- **Költő László** vezető régész, Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár, ZMTE

- **vitéz Krasznay Béla** a Vitézi Rend h. főkapitánya, Budapest
- **Marton Veronika** történelemtanár, Győr
- **Mesterházy Zsolt** magánkutató, Budapest
- **Nagy Kálmán** ny. huszárezredes, hadtörténész, Budakeszi
- **dr. Pandula Attila** a történelemtudomány kandidátusa, ELTE BTK adjunktus, ZMTE, Budapest
- **Polgár Lajos** magánkutató, Melbourne
- **vitéz Radnóczy Antal** a Vitézi Rend főkapitánya, München
- **Sancz Klára Lujza** ny. muzeológus, Budapest
- **Sántha Pál Vilmos** közgazdász, Hargita Megye volt elnöke, ZMTE, Csikszereda
- **Sipos Anikó** történelemtanár, Marosvásárhely, ZMTE
- **Sipos Lajos** történelemtanár, Marosvásárhely, ZMTE
- **Somorjai Béla** a történelemtudomány kandidátusa, tűzér alezredes
- **Starmüller Géza** művészettörténész, ZMTE, Kolozsvár
- **dr. Szabó A. Ferenc** egyetemi tanár ZMNE, Budapest
- **dr. M. Szabó Miklós** az MTA tagja, a ZMNE rektora, Budapest
- **dr. Szakács Lajos** egyetemi docens ZMNE, ZMTE, Szentendre
- **Szederkenny Ferenc** magánkutató, Adelaide
- **Szekeres István** írástörténetkutató, ZMTE, Budakalász
- **dr. Takács József** fizika és matematika tanár, Tiba
- **dr. Timár Sándor** orvos, magánkutató, ZMTE, Ingelheim
- **dr. Tóth Zoltán József** történész, NKÖM, Budapest
- **dr. Vámos-Tóth Bátor** magánkutató, ZMTE, Mukilteo
- **dr. Zachar József** az MTA (történelemtudomány) doktora, egyetemi tanár, ZMTE, Budapest
- **Zolánics László** történelemtanár, Gút

Megjegyzés:

BTK = Bölcsészettudományi Kar

KJF = Kodolányi János Főiskola

MTA = Magyar Tudományos Akadémia

NKÖM = Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

PPKE = Pázmány Péter Keresztény Egyetem

ZMNE = Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem

ZMTE = Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

MEGHÍVÓ

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
XVI. Magyar Őstörténeti Találkozója
Szentendre 2001. augusztus 5-12.

Fővédnök: Dr. Mádl Ferenc
a Magyar Köztársaság elnöke

Dr. Szabó János
a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere

A Találkozó védnöke:

dr. Csapó József szenátor (Nagyvárad), Csere Sándor kanonok (Tapolca), Patrubány Miklós a Magyarok Világszövetségének elnöke, dr. Darai Lajos a Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár) oktatási főigazgató-helyettese, dr. Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök (Szeged), Kuti Csaba a Veszprém Megyei Közgyűlés elnöke, dr. Mikó Jenő pozsonyi református püspök, Pokorni Zoltán oktatási miniszter (Budapest), Tüttő György pápai prelátus (London), Weiersmüller Rudolf Svájc magyarországi nagykövete, dr. Zachar József az MTA doktora, a ZMTE Tudományos Tanácsának elnöke, dr. Szabó Miklós a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, mint rendező immáron tizenhatodszor hívja Találkozója mindazokat, akiket érdekel a magyar őstörténet és kutatásának helyzete. A Találkozó célja, hogy a külföldön élő és a hazai szakembereket, valamint az érdeklődőket – akik a Találkozón, mint magánszemélyek vesznek részt – összehozzuk, lehetőséget adjunk a nyílt vitára, amelynek során a nézetek párbeszédben formálódhatnak.

A Találkozó főtárgya: Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a koraközépkorban

A téma még önálló tárgyként nem szerepelt őstörténeti találkozón. Jelentőségét az a tény adja, hogy a haditechnika minden korban jelentősen visszahat a katonai kiképzésre, a harcászati-hadászati sikerre és a katonai azonosságtudatára, erkölcsi tartására is. Ugyanakkor a katonai is, a hadjárat is kora társadalmának elválaszthatatlan része.

A találkozó szakmai előkészítését és lebonyolítását a ZMTE Tudományos Tanácsa végzi dr. Zachar József elnökletével.

Kérjük a szakembereket, hogy jelentkezzenek előadásra, hozzászólásra. **Írásbeli jelentkezésüket, előadásuk összefoglalója (kb. 30 sor) megküldésével, és az előadáshoz igényelt eszközök megjelölésével** (számítógép, dia-, írás-, és videóvetítő stb.) szíveskedjenek a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtörténelem Tanszékére eljuttatni, ahol további részletes felvilágosítást kaphatnak. Az előadások lehetőleg ne haladják meg a 25 percet. Szereplést kívánunk biztosítani a jelentkezés sorrendjében minden szakembernek, ha a témakörben van publikációs tevékenysége és elismeri őstörténetünk több százból való összefonódásának lehetőségét. A találkozó hivatalos és munkanyelve magyar. Érvényes az Egyesület Házirendje.

A találkozó rendezői személyüket, nézeteiket, anyagi helyzetüket tekintve függetlenek, és készek a párbeszédre. Az egyesület aktuálpolitikai kérdésekkel nem foglalkozik, és a résztvevőket kéri, hogy a találkozón a jelzett elveket tartsák tiszteletben. Az előadások szövegét könyv formájában megjelentesük. Az elhangzott előadások az Egyesület és az előadók közös tulajdonát képezik. A résztvevők – előadók és vendégek – saját költségeiket (utazás, múzeumbelépők, étkezés) maguk fedezik, a szokásos biztosításokról önállóan gondoskodnak.

Résztvételi díj nincs, a MÁV 50%-os utazási kedvezményt biztosít. Kívánságra **szállást** a ZMNE biztosít, térítést nem kell fizetni, **ellátást** térítés ellenében biztosítunk (napi háromszori étkezés, személy/fő/nap kb.: 1000 Ft).

A Találkozó **helye**: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Kar (Szentendre).

Találkozó **címe**: Szentendre, Dózsa György út 12.

A Találkozó **ideje**: 2001. augusztus 05-12. (8 nap)

A Rendezvény **címe**: ZMNE Hadtörténelem tanszék Budapest, 1581 Pf.: 15.

Felelős: Négyesi Lajos őrgy.; Telefon: 00 36-1-432-9044; Fax: 00 36-1-432-9085.

Jelentkezési határidő: 2001. május 31. Minden levélre válaszolunk, ha válaszborítékkal vagy nemzetközi kuponnal van ellátva (minden postahivatalban kapható). A találkozó előadásait a rendezők június 30-ig koordinálják, és értesítik az előadókat. Részletes műsor a helyszínen kerül kiadásra. A szomszéd országokból érkezők jelentkezésükkor kérhetnek írásban költségtérítést.

Felkérjük a magyar szervezeteket, személyeket, és a médiát, hogy hagyományos rendezvény-sorozatunkat támogassák. Pénzbeli támogatást szívesen fogadunk, ami az adó jogszabályok szerint elszámolható.

(Átutalási számlaszám „ZMTE Őstörténeti Találkozó” megjelöléssel: ZMNE 10023002-01786220, Számlavezető: Magyar Államkincstár)

Ezt a meghívót kérjük továbbítani az érdeklődőknek.

Budapest/Zürich, 2000. augusztus 22.

Szervező:

Dr. Csihák György
a ZMTE elnöke
Zürich

Dr. Zachar József
a ZMTE Tudományos
Tanácsának elnöke

Dr. Pandula Attila
a Magyar Történelmi Iskola
vezetője

Dr. Harai Dénes
a ZMNE
mb. rektorhelyettese

FELHÍVÁS

Tisztelt Címzett!

Szeretettel hívjuk Egyesületünk X. Magyar
Történelmi Iskolájába
Szentendre 2001. augusztus 5-12.

Fővédnök: Dr. Mádl Ferenc
a Magyar Köztársaság elnöke

Dr. Szabó János
a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere

Az iskola védnöke:

dr. Csapó József szenátor (Nagyvárad), Csere Sándor kanonok (Tapolca), Patrubby Miklós a Magyarok Világszövetségének elnöke, dr. Darai Lajos a Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár) oktatási főigazgató-helyettese, dr. Gyulay Endre szeged-csanádi megyés püspök (Szeged), Kuti Csaba a Veszprém Megyei Közgyűlés elnöke, dr. Mikó Jenő pozsonyi református püspök, Pokorni Zoltán oktatási miniszter (Budapest), Tüttő György pápai prelátus (London), Weiersmüller Rudolf Svájc magyarországi nagykövete, dr. Zachar József az MTA doktora, a ZMTE Tudományos Tanácsának elnöke, dr. Szabó Miklós a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora.

1. Általános tudnivalók: Az iskolába szívesen várunk minden jelentkezőt, aki tud magyarul és elmúlt 16 éves. Az Iskola szervezői és vezetői számolnak diákok, szakemberek és érdeklődők jelentkezésével. Az Iskola célja a magyar történelmi ismeretek tanítása tárgyilagos, tudományos igénnyel. A résztvevők megismerkednek a magyar történelmi kutatások legújabb eredményeivel. Az Egyesület politikamentes, vallási kérdésekben toleráns, svájci közhasznú intézmény. Az oktatók többsége az Egyesület tagja, valamennyien a magyar történelem kutatói. Közreműködésükért díjazást nem kapnak, költségeiket maguk fedezik. Az Iskolát minden nyáron már ha-gyományosan kibővített tematikával rendezzük meg. Az Iskola látogatásáról az Egyesület diplomát ad. Könyv, vagy tanszer vétele nem kötelező. Az Iskolák teljes előadási anyagát könyv formájában meg-jelentjük. Az iskolákhoz és a könyvek kiadásához pályázatok útján támogatókat keresünk.

2. Az Iskola tárgya: A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949)
A téma sokrétű bemutatásával, szeretnénk lehetőséget teremteni az Iskola résztvevőinek történelmi ismereteik bővítésére, valamint magyar történelmi tudatuk és erkölcsi értékeik megerősítésére.

3. Az Iskola helyszíne: Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtudományi Kar, Szentendre. **Címe:** Szentendre, Dózsa György út 12.

4. Az Iskola előkészítését a ZMTE Tudományos Tanácsa végzi dr. Zachar József elnökletével.

5. Napirend: Kezdés: augusztus 5-én 9⁰⁰-kor; naponta 14⁰⁰-kor. Az előadások és az azt követő előadások 45 percesek. Befejezés naponta 18⁰⁰-kor. A szervezők változatos, szabadon választható kulturális rendezvényekről is gondoskodnak, amelyek esetleges költségeit mindenki maga fedezi. Hangszerét, aki tudja, hozza magával. Részletes műsort a helyszínen bocsátunk rendelkezésre. Délelőtti lehetőség van az Egyesület Östörténeti Találkozóján való részvételre is.

6. Jelentkezés: Aki az Iskolán részt kíván venni, azt kérjük legkésőbb 2001. május 31-ig, az előírt adatok közlésével írásban jelentkezni a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Hadtörténelem Tanszék címén (**Felelős:** Négyesi Lajos örgy.; Cím: Budapest 1581 Pf.: 15; Telefon: 00 36 1 432-9044; FAX 00 36 1 432-9085). Az Iskolát csak jegyzékünkbe felvett résztvevők látogathatják. Bejegyzés az előzetes jelentkezés alapján a helyszínen. Minden le-vélre válaszolunk, ha válaszborítékkal vagy nemzetközi postai kuponnal van ellátva (minden postahivatalban kapható).

7. Részvételi díj nincs. Kívánságra **szállást** a ZMNE biztosít, térítést nem kell fizetni. **Ellátást** térítés ellenében biztosítunk. (Napi 3-szori étkezés, személy/fő/nap kb. 1.000.-Ft.)

Az igény bejelentést a jelentkezéssel együtt kérjük feltüntetni. Az ellátás augusztus 12-én, ebéddel végződik. A szomszéd országokból érkezők jelentkezésükkel kérhetnek írásban költségtérítést.

8. Utazás: a MÁV 50%-os utazási kedvezményt biztosít. Budapesten Metróval (2-es) a Batthyány térre és átszállás a szentendrei Helyi Érdekvásútra (HÉV), leszállás Pannónia telepnél (az utolsó előtti megállónál).

Autóval Budapestre, tovább a 10. sz. úton Szentendrére.

Ezt a felhívást kérjük továbbítani az érdeklődőknek.

Budapest/Zürich, 2000. augusztus 22.

Szervező:

Dr. Csuhák György
a ZMTE elnöke
Zürich

Dr. Zachar József
a ZMTE Tudományos
Tanácsának elnöke

Dr. Pandula Attila
a Magyar Történelmi Iskola
vezetője

Dr. Harai Dénes
a ZMNE
mb. rektorhelyettese

Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn

A Magyar Őstörténeti Találkozókön résztvevők száma

Ort Helyszín	aus Ungarn Magyarországról				aus anderen Ländern Más államokból				Total Összesen				Vorträge Előadások	
	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis ebből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis ebből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis ebből ingyen	persönlich személyesen	ingesandt beküldve
Benidorm 1986	4	1	5	3	9	4	13	-	13	5	18	3	15	3
Zürich 1987	8	5	13	8	13	22	35	-	21	27	48	8	35	3
London 1988	20	14	34	23	19	28	47	1	39	42	81	24	56	13
Felsőőr 1989	26	36	62	19	25	24	49	1	51	60	111	20	38	9
Altenberg 1990	13	4	17	13	11	12	23	4	24	16	40	17	23	8
St. Gallen 1991	20	14	34	12	21	44	65	5	41	58	99	17	32	8
Szentendre 1992	21	52	73	-	10	8	18	-	31	60	91	-	23	4
Kaposvár 1993	11	84	95	-	12	1	13	6	23	85	108	6	30	4
Tapolca 1994	24	31	55	-	15	2	17	9	39	33	72	9	30	5
Tapolca 1995	18	104	122	-	8	35	43	1	26	139	165	1	18	4
Tapolca 1996	12	121	133	-	13	32	55	2	25	153	188	2	15	2
Tapolca 1997	28	136	164	1	19	81	100	12	47	217	264	13	19	-
Tapolca 1998	11	67	78	1	15	153	168	1	26	220	246	2	19	3
Tapolca 1999	14	126	140	1	25	124	149	134	39	250	289	135	22	8
Felsőőr 2000	9	5	14	1	13	20	33	-	21	26	47	1	14	6
Szentendre 2001	21	84	105	-	35	154	189	82	56	238	294	82	34	12

Regionaltreffen der Historiker – Övezeti Történésztalálkozók

Ort Helyszín	Vorträge Előadások száma		Teilnehmer - Résztvevők száma				
	persönlich személyesen	ingesandt beküldve	Expert szakember	Gast vendég	aus Kontinent világrész	aus Land ország	unter 30 Jahre in % 30 év alattiak %-ban
Székelyudvarhely - Hofmarkt 1994. május	10	6	24	214	2	6	78
Komárom 1994. szeptember	14	-	23	133	1	5	65
Csikszereda - Szeklerburg 1995. június	22	5	25	112	3	7	71
Székelyudvarhely - Hofmarkt 1996. május	9	1	16	151	3	7	42
Csikszereda - Szeklerburg 1997. május	12	-	21	84	1	5	38
Csikszereda - Szeklerburg 1998. május	15	1	18	270	2	5	82
Csikszereda - Szeklerburg 1999. május	18	2	16	62	2	6	35
Decs 2000. április	22	3	24	231	2	4	62
Rozsnyó - Rosenau 2000. június	19	1	27	111	2	5	39

Ungarisch Historische Schule

A Magyar Történelmi Iskolán résztvevők száma

Ort Helyszín	Total Teilnehmer Összesen			davon Referent Ebből oktató			% in Total Összesenből %-ban		Vorträge Elhangzott előadások száma
	Total fő	aus Kontinent világrészből	aus Land országból	Total fő	aus Kontinent világrészből	aus Land országból	Frauen nők	unter 30 Jahren 30 éven alu- liak	
Szeged 1992	124	3	11	20	3	7	61	72	24
Tab 1993	178	4	13	28	4	7	65	66	41
Tapolca 1994	184	4	10	19	4	6	58	78	23
Tapolca 1995	186	2	12	12	2	7	38	70	10
Tapolca 1996	225	4	15	16	1	4	67	72	15
Tapolca 1997	298	3	15	18	1	5	57	79	16
Tapolca 1998	246	3	9	21	2	3	69	81	16
Tapolca 1999	289	4	13	21	1	6	62	68	23
Felsőőr 2000	47	4	12	21	4	12	26	15	20
Szentendre 2001	294	4	13	25	1	5	63	79	23

Nach Ländern - Országoként

Land Ország	Szeged 1992	Tab 1993	Tapolca 1994	Tapolca 1995	Tapolca 1996	Tapolca 1997	Tapolca 1998	Tapolca 1999	Felsőőr 2000			Szentendre 2001		
	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Total összesen	Teilnehmer résztvevő	Expert oktató	Total összesen	Teilnehmer résztvevő	Expert oktató	Total összesen
Anglia	1	-	-	-	4	6	3	2	-	1	1	1	-	1
Ausztrália	1	1	1	1	2	6	-	1	2	1	3	5	-	5
Ausztria	2	2	2	-	4	2	-	1	10	2	12	-	2	2
Csehország	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Dánia	-	-	-	1	2	2	2	1	1	-	1	1	-	1
Jugoszlávia	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Kanada	1	1	-	2	1	-	-	-	-	1	1	2	-	2
Kína	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lengyel./Poland	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Magyarország	58	53	20	38	54	111	92	95	6	9	15	96	15	111
Német./Deutschl	6	-	1	4	7	6	6	4	2	-	2	4	1	5
Olaszo./Italia	1	1	-	2	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Románia	20	14	36	22	50	44	45	57	-	2	2	105	2	107
Svájc	5	2	2	2	4	5	1	1	1	1	2	2	2	4
Svédország	-	1	1	4	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-
Szeged	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szlovákia	23	29	51	21	19	28	14	61	3	2	5	28	1	29
Szlovénia	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tab	-	65	-	1	-	-	4	4	-	-	-	-	-	-
Tapolca	-	-	68	82	70	72	76	41	1	-	1	-	-	-
Thaiföld	-	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1	-	1
Ukrajna	-	1	-	2	3	3	-	15	-	-	-	22	2	24
USA	3	3	1	-	-	-	-	3	-	1	1	2	-	2
Összesen	124	178	184	186	225	298	246	289	26	21	47	269	25	294

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület eddig megjelent kiadványai

1. **Első (Benidormi) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (153 oldal, ebből 60 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1
2. **A Második (Zürichi) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal, ebből 50 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2
3. **Magyarok Őstörténete.** Összefoglaló áttekintés. (48 oldal). Írta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őstörténeti írói munkaközössége, Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3
4. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szegedi) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai.** (275 oldal, az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor). Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X
5. **Magyar Történelmi Tanulmányok 1.** (133 oldal) Kiegészítő tanulmányok a Tabi iskola előadásaihoz. Zürich, 1993. ISBN 1217 4629
6. **Csihák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve.** (91 oldal) Összefoglaló áttekintés. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3
7. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet. Magyar Történelmi Tanulmányok 2.** (119 oldal). Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8
8. **Képeslapok magyar történelmi motívumokkal.** 8 különféle, szimpla és dupla
9. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tabi) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (416 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5
10. **Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zusammenfassung (Geschrieben von der Arbeitsgruppe des Ungarisch Historischen Vereins Zürich. 54 Seiten). Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7
11. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolcai) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai.** (224 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85 274 12
12. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szekelyudvarhelyi) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** (180 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0
13. **Csihák György: Beszélgetés néppemmel a hazánkról.** (64 oldal) Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5
14. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komáromi) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai.** (152 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9
15. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolcai) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (143 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2
16. **Csihák György: Ex Oriente Lux.** (250 oldal) Tanulmány a magyar múltról, jelenről és a jövőről. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1
17. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolcai) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (258 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X
18. **Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum (mit Farbbildern). A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei** (kétnyelvű kiadvány színes képekkel 44 oldal). Előszó: Claudió Caratsch Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8
19. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom. Bevezetés az etnopszichológiába.** (152 oldal) Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02
20. **Honfoglalásunk és előzményei.** A tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai (173 oldal). Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. 10 oldal angol-magyar-német-francia és orosz nyelvű őstörténeti fogalmak. **Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében.** Az Ötödik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (110 oldal). Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0
21. **Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete.** (151 oldal) Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)
22. **Csihák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról.** (102 oldal) Budapest-Zürich 1999
23. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvári) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9
24. **Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** (118 oldal) Az előadások szövege. St. Gallen-Budapest, 1999. Kétnyelvű kiadvány a Magyar Nemzeti Múzeumban 1998-ban rendezett „Die Kultur der Abtei Sankt Gallen” című kiállítás alkalmával, az ELTE-n rendezett nemzetközi konferencia előadásai. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: 2002. ISBN 963 86100 8 5
25. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Londoni) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (188 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3

26. **Csuhák György: A magyar nemzet múltja « Szent István király életműve és a magyar államalapítás « A bambergi lovas « Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma « Magyar - nép - kisebbség.** (94 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1
27. **Fünfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999.** (50 oldal) Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X
28. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II.** (200 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5
29. **Csuhák György: Dunhuang barlangképei és a Sászai agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről.** (56 oldal) Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8
30. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történetstálalkozói (1995-1999) Előadásai és Iratai.** (312 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6
31. **A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozója és Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (284 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0
32. **Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen.** (Regény, 112 oldal) Csiksomlyó-Budapest, 2001. ISBN 963 86100 4 2
33. **Csuhák György: Magyar nempolitikai írások.** (51 oldal) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X
34. **Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht.** (44 oldal) Zürich-Budapest, 2002. január ISBN 963 86 100 7 7
35. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (Szentendre-2001) Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (382 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9

Előkészületben

1. Három magyar történelmi iskola előadásai és iratai
2. Hét magyar őstörténeti találkozó előadásai és iratai
3. A sárközi és a rozsnyói övezeti történetstálalkozó előadásai és iratai

Kiadványaink megtalálhatók minden nagyobb magyarországi könyvtárban és további 70 ország 156 könyvtárában, tehát mindenütt, ahol magyarok élnek vagy tanulnak

Könyveink megvásárolhatók a Heraldika kiadó könyvesboltjában
1113 Budapest, Takács Menyhért utca 5.
(& 7 (1) 20-96-078
) (20) 97-36-120
Email: heraldika@elender.hu

Egyes példányok megrendelhetők:

H-8660 Tab, Városi Könyvtár
Ady Endre utca 5.

(& 7 00 36 (84) 525-212

Email: bookstab@matavnet.hu

**Az Egyesület által kiadott könyvek,
a Magyar Köztársaság oktatási minisztere által
T 300730-1676/1999 számon kiadott alapítási engedély és
T 302460-780/1999 számon kiadott indítási engedély szerint,
pedagógus továbbképzési program tankönyvei**

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
XIV. Magyar Őstörténeti Találkozója (Tapolca – 1999)**

Kiadására nem került pénzünk

Főtárgy: Szent István és a magyar államalapítás

Tartalom

Előszó

Csihák György (Zürich) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XIV

Jegyzőkönyv

Totth Jenő (Canberra)	A magyarok bejövetele
Csihák György (Zürich)	Szent István király életműve és a magyar államalapítás
Csihák György (Zürich)	A bambergi lovas
Henkey Gyula (Kecskemét)	Tiszántúli magyarok etnikai embertani képe
Herényi István (Budapest)	A magyar gyepű és a magyar határvédelem
Nagy Kálmán (Budakeszi)	A honfoglalás utáni időszak határvédelmi kérdéseiről
Szekeres István (Budakalász)	Árpád népe írástörténetben
Szádeczky-Kardoss Irma (Budapest)	Gyökereinkről
Lukács József (Kassa)	A sclávok megjelenése a Kárpát-medencében
Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)	Magyar kelták
Fejes Pál (Szeged)	Földanya Szent Nyelve: híd a késői kőkorszakból a jelenhez (Epigráfiai és történelmi tanulmány)
Bencze Lóránt (Zsámbék)	A magyar kultúrkör néhány alapvető jellegzetessége (Vázlat)
Takács József (Tiba)	Leve eleve a...
Függelék	

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
VIII. Magyar Történelmi Iskolája (Tapolca – 1999)**

Kiadására nem került pénzünk

Főtárgy: Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921)

Tartalom

Előszó

A Magyar Nemzetgyűlés ünnepélyes Nyilatkozata (1920. november 13.)

Az 1920. XXXIII. tc. becikkelyezéséhez a nemzetgyűlés közjogi bizottságának jelentése

Zachar József (Budapest)	A Nagy Háború és ami utána következett
Pollmann Ferenc (Budapest)	Az első világháború kitörésének kulisszatitkai
Nagy Kálmán (Budakeszi)	Magyar huszárok az első világháborúban
Barabási László (Csikszereda)	Az osztrák-magyar erdélyi front eseményei az első világháború idején
Csihák György (Zürich)	Sacra Regni Hungarici Korona - Magyarország Szent Koronája és a közjogi rendezés kérdései ma
Sántha Pál Vilmos (Csikszereda)	A Székelyföld önigazgatási törekvésének történelmi háttere
Csapó I. József (Nagyvárad)	A Gyulafehérvári Nyilatkozat-tól (1918) a Kolozsvári Nyilatkozat-ig (1992)
Csihák György (Zürich)	Magyar - nép - nemzet - kisebbség
Horváth Lajos (Veresegyháza)	Az ellenállási záradék, avagy megújulnak a jeles magyar nemzet régi sebei
Csámpai Ottó (Pozsony)	Felvidéki kitekintés Szlovákiára
Balogh Miklósné (Beregszász)	Magyarok Kárpátján
Szekeres László (Szabadka)	A vajdasági magyarság nemzettudatáról
Herényi István (Budapest)	A Burgenland - vagy magyarul Várvidék, Vártartomány
Cey-Bert R. Gyula (Bangkok)	Az elnémult lélekharangok
Rókuszfalvy Pál (Budapest)	Magyar Küldetés: a nemzet múltja, jelene és jövője
Pandula Attila (Budapest)	Az első világháború osztrák-magyar katonai kitüntetéseiről
Rainer Pál (Veszprém)	Három testvér az első világháborúban (egy osztrák-magyar tiszti család történetéből)
Gottesmann Péter (Budapest)	Kuncz Aladár egy csalódott frankomán erdélyi magyar humanista és fő műve a „Fekete kolostor“
Takács József (Tiba)	Türelmesség. Türelmesség? Türelmesség!
Függelék	

**A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
15. Magyar Őstörténeti Találkozója és
9. Magyar Történelmi Iskolája**

(Felsőőr/Oberwart, 2000)

ISBN 963 86100 3 4

Mérete: A/4

Kiadására nem került pénzünk

A Találkozó főtárgya:

A magyar műveltség gyökerei

Az Iskola tárgya:

Az 1930-as évek magyar műveltsége

Tartalom

Előszó

Csihák György (Zürich) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XV

Az előadások teljes szövege

Darai Lajos Mihály

(Kápolnásnyék)

Szádeczky-Kardoss Irma

(Budapest)

Csihák György (Zürich)

A szellem élettörténete és a történelem szelleme

Az írástudók felelősségéről I.

Dunhuang barlangképei és a Szenszi agyagkatonák néma üzenete
a magyar műveltség gyökereiről

Cey-Bert Róbert Gyula

(Bangkok)

Szekeres István (Budakalász)

A magyar borok őstörténetének honfoglalás előtti misztériuma 43
Termékenységi szimbólumaink az Urál-hegység
és a Sárga-folyó (Huang-ho) között

Dióhéj a magyar történelemben

Simon Zoltán (Vancouver)

Vámos-Tóth Bátor (Mukilteo)

Vámos-Tóth Bátor (Mukilteo)

Lukács József (Kassa)

Cser Ferenc (Melbourne)

Vaja

Kalota-Csák

A sclávok megjelenése a Kárpát-medencében II.

Gyökerek. Töprengés a magyar nyelv és nép

Kárpát-medencei származásáról

Szádeczky-Kardoss Irma

(Budapest)

Kronikáink és a jogtörténet II. Ősi jogintézmények

és az ősvallás nyomai Anonymus Gestájában

Soós Pál (Bakonyjákó)

Karácsony Sándor művelődéspolitikai koncepciója.

A művelődéspolitikus Karácsony Sándor portréjához

Soós Pál (Bakonyjákó)

A népi-urbánus vita mítoszai és valóságtartalmai

Függelék

Darai Lajos Mihály

(Kápolnásnyék)

Darai Lajos Mihály

(Kápolnásnyék)

A magyar műveltség gyökerei. (Témajavaslat)

Az 1930-as évek magyar műveltsége. (Témajavaslat)

Jegyzőkönyv

Nyilatkozat

Házirend

Műsor

Előadások foglalata

Statisztikák

Kiadványaink

Előkészületben

Az előző két találkozó és iskola kötete (Tartalom)

INFO

Magyar Östörténeti
Találkozók Titkársága

Sekretariat des „Treffens zur
Frühgeschichte der Ungarn“

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502

Kapcsolati cím:
Dr. Sárkány Kálmánné
H-1053 Budapest
Papnövelde utca 3.
Telefon: 0036 (1) 266-7349

Budapest Meghívó

2001

Nyilvános előadás 2001-ben minden hónap utolsó előtti csütörtökjén
Kezdet: pontosan 17 óra
Belépés díjtalan
Az előadást vita követi
Hely: H-1051 Budapest, V. Arany János utca 10. Telefon: 311-6287
(Arany János Ifjúsági Klub I. emeletén)

	Előadás	Elnök
Január 18.	Dr. Andrásfalvy Bertalan egyetemi tanár, a MTA (néprajztudomány) doktora, Pécs <i>A Kárpát-medence népeinek ezeréves sorsa</i>	Dr. Herényi István a történelemtudomány kandidátusa, Budapest, ZMTE
Február 15.	Dr. Herényi István a történelemtudomány kandidátusa Budapest, ZMTE <i>Nyugat-Magyarország a honfoglalás korában</i>	Dr. Uzsocki András ny. múzeumigazgató, Dunakeszi, ZMTE
Március 22.	Dr. Szabó A. Ferenc a történelemtudomány kandidátusa egyetemi tanár, Budapest <i>A magyarság embervesztesége a történelmi demográfus szemszögéből (írásvetítővel)</i>	Dr. Zachar József, a MTA (a történelemtudomány) doktora, Budapest, ZMTE
Április 19.	Marton Veronika történelemtanár, Győr <i>A sumir pecséthengerek (írásvetítővel)</i>	Sancz Klára Lujza muzeológus, Budapest
Május 24.	Cpt. DDR. vitéz Juba Ferencz, Bécs, ZMTE <i>Pár szó a magyar tengerhajózás múltjából</i>	Dr. Darai Lajos a filozófiatudomány kandidátusa, Kápolnásnyék, ZMTE
Június 21.	Dolnics Zoltán történész, Miskolc, ZMTE <i>A magyarság belső-ázsiai őshazájától a Kárpát-medencéig főlevéltáros, Verezegyháza, ZMTE</i>	Horváth Lajos ny. történész-
Augusztus 5-12.	Iskola, Találkozó. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület XVI. Magyar Östörténeti Találkozója és X. Magyar Történelmi Iskolája (Közösen a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen) SZENTENDRE, 2001. AUGUSZTUS 5-12 Jelentkezés mindkét rendezvényre 2001. május 31-ig, Négyesi Lajos századosnál H-1581 Budapest, Pf. 15. Telefon: 0036 (1) 432-9044 Fax: 432-9083	
Szeptember 20.	Dr. Csihák György a ZMTE elnöke, Zürich <i>Dunhuang barlangképei és a Sászi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről (diavetítéssel)</i>	Dr. Pandula Attila adjunktus, ELTE BTK, ZMTE
Október 18.	Szekeres István írástörténész, Budakalász, ZMTE <i>Az ordosi hun aranykorona és a Hung-fan (írásvetítővel)</i>	Dani Pál történész, London, ZMTE
November 23.	Egyesületi ünnepség	

Asztaltársaság: A ZMTE budapesti asztaltársasága találkozik minden előadás után a

VÍCI UTCA KÖVETKÉZŐ TITKÁRSÁG, RÁK PARTI SZERVIZ
H-1056 BUDAPEST, VÍCI UTCA 78-80 ☎ 00 36 (1) 267-6222, 267-6223

Könyvvásárlás (maradék példányok):

8660 BUDAPEST, VÍCI UTCA 5. ☎ & ☎ 00 36 (84) 320-4500, E-mail: EBookstap@matavnet.hu

Megjegyzés: Háznagy: Sancz Klára Lujza, Lányi Ernő

Secretariate for the conferences on the Early and Medieval History of the Hungarians
Secrétariat pour les réunions traitant l'histoire ancienne et médiévale hongroise

Secretaria delle riunioni per la storia antica ed alto-medievale degli Ungheresi
Secretaria para reuniones de historia antigua y medieval de los Húngaros

HUNGARISCH-UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

INFO

**Ungarisch Historischer Verein Zürich
Zürichi Magyar Történelmi Egyesület**

Sekretariat des Treffens zur Frühgeschichte der Ungarn
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
CH-8047 Zürich, Postfach 502
Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1
(nur über Post/csak postán)

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák
Telefon: 0043/3352/31872

Öffentliche Vorträge
am zweiten Dienstag jeden Monats um 19 Uhr
CH-8047 Zürich, Winterthurerstrasse 135. Telefon: 0041/1/3623303

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon
Dr. Sárkány Kálmánné
H-1053 Budapest, Papnövelde utca 3
Telefon: 0036/1/2667349

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor
H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: 0036/1/3116287

Tafelrunde/Asztaltársaság:
*Budapest, Felsőőr/Oberwart, Hobart, Kolozsvár,
Marosvásárhely, Melbourne, Sydney*

Informatio:
www.zmte.ini.hu
www.extra.hu (ZMTE)

**ZÜRICH
MAGYAR
TÖRTÉNELMI
EGYESÜLET**